

Jannati Zavar (Gujarati)

તાજીબી શુદ્ધ

મસાઈલ વ આદાબ ઔર સબક આમોઝ વાકિઆત કા લા જવાબ મજમૂઆ

જાનની ઝેવર

તાલીફ :

શૈબુલ હદીસ હઝરતે અલ્લામા અબ્દુલ મુસ્તફા આ'ઝમી رحمۃ اللہ علیہ

ઇસ કિતાબ મેં આપ પઢેંગે

ઇસ્લામ મેં ઔરત કા મર્તાબા વ મકામ	સાસ બદૂ કે ઝગડે ઔર ઇલ કા હલ	ઔલાદ કી પરવરિશ કા તરીકા	મુરીદ કો કિસ તરફ રહના ચાહિયે
કુરઆને પાક કી સૂરતો કે ખવાસ	રોઝી મેં બ-ર-કત કે વઝાઇફ	ઈમ્મહમ્મુલ મુઅમિનીન ઔર દીનર સાલિહાત કા તઝકિરો	નબાવ, વુઝૂ, મૂરુબ, રોઝા, ઝકાત ઔર હજ કે મસાલહ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

કિતાબ પઢને કી દુઆ

અઝ : શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત, બાનિયે દા'વતે ઇસ્લામી, હઝરતે અહલામા
دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ મૌલાના અબૂ બિલાલ મુહમ્મદ ઇલ્યાસ અત્તાર કાદિરી ર-ઝવી

દીની કિતાબ યા ઇસ્લામી સબક પઢને સે પહલે ઝૈલ મેં દી હુઈ દુઆ પઢ
લીજિયે إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى જો કુછ પઢેંગે યાદ રહેગા. દુઆ યેહ હૈ :

اللَّهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا حِكْمَتَكَ وَلِنُفَسِّرْ
عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

તરજમા : ઐ અલ્લાહ! હમ પર ઇલ્મો હિક્મત કે દરવાઝે ખોલ દે ઔર હમ પર
અપની રહમત નાઝિલ ફરમા ! ઐ અ-ઝમત ઔર બુરુગી વાલે !

(المُسْتَطَرَف ج ١ ص ٤٠ دار الفكر بيروت)

નોટ : અવ્વલ આખિર એક એક બાર દુરૂદ શરીફ પઢ લીજિયે.

તાલિબે ગમે મદીના

વ બકીઅ

વ મગિરત

13 શવ્વાલુલ મુકર્રમ 1428

કિયામત કે રોઝ હસરત

ફરમાને મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : સબ સે ઝિયાદા હસરત કિયામત કે
દિન ઉસ કો હોગી જિસે દુન્યા મેં ઇલ્મ હાસિલ કરને કા મૌકઅ મિલા મગર ઉસ ને
હાસિલ ન કિયા ઔર ઉસ શખ્સ કો હોગી જિસ ને ઇલ્મ હાસિલ કિયા ઔર દૂસરોં
ને તો ઉસ સે સુન કર નફ્અ ઉઠાયા લેકિન ઉસ ને ન ઉઠાયા (યા'ની ઇસ પર અમલ
ન કિયા).
(تاریخ دمشق لابن عساکر، ج ٥١ ص ١٣٨ دار الفكر بيروت)

કિતાબ કે ખરીદાર મુ-તવજ્જેહ હોં

કિતાબ કી તબાઅત મેં નુમાયાં ખરાબી હો યા સફહાત કમ હોં યા બાઈન્દિગ
મેં આગે પીછે હો ગએ હોં તો મક-ત-બતુલ મદીના સે રુજૂઅ ફરમાઈયે.

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

મજલિસે તરાજિમ (દા'વતે ઇસ્લામી)

યેહ કિતાબ (જન્મતી ઝેવર)

શૈખુલ હદીસ હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અબ્દુલ મુસ્તફા આ'ઝમી رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ نے ઉર્દૂ ઝબાન મેં તહરીર ફરમાઈ છે. મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા ને ઇસે તખરીજ કે સાથ પેશ કિયા છે.

મજલિસે તરાજિમ (દા'વતે ઇસ્લામી) ને ઇસ કિતાબ કો ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તરતીબ દે કર પેશ કિયા છે ઓર મક-ત-બતુલ મદીના સે શાએઅ કરવાયા છે.

ઇસ કિતાબ કો ગુજરાતી રસ્મુલ ખત મેં તરતીબ દેતે હુએ દર્જે ઝૈલ મુઆ-મલાત કો પેશે નઝર રખને કી કોશિશ કી ગઈ છે :

(1) જહાં જહાં તલફ્ફુઝ કે બિગડને કા અન્દેશા થા વહાં તલફ્ફુઝ કી દુરુસ્ત અદાએગી કે લિયે જુમ્લોં મેં ડેશ (-) ઓર સાકિન હર્ફ કે નીચે ખોડા (ِ) લગાને કા એહતિમામ કિયા ગયા છે.

(2) ઉર્દૂ મેં લફ્ઝ કે બીચ મેં જહાં ع સાકિન આતા હે ઉસ કી જગહ ગુજરાતી મેં સિંગલ ઇન્વર્ટેડ કોમા (') ઇસ્તિ'માલ કિયા છે. મ-સલન مَوَاقِف (દા'વત, ઇસ્તિ'માલ) વગૈરા.

ઇસ કિતાબ મેં અગર કિસી જગહ કમી બેશી યા ગ-લતી પાએં તો મજલિસે તરાજિમ કો (બ ઝરીઅએ મક્તૂબ, E-mail યા SMS) મુત્તલઅ ફરમા કર સવાબ કમાઈયે.

હુરુફ કી પહચાન

ફ = ف	પ = پ	ભ = ب	બ = ب	અ = ا
સ = س	ઠ = ث	ઙ = ع	થ = ه	ત = ت
ડ = د	ધ = ذ	ચ = ج	ઝ = ز	જ = ح
ઢ = ڈ	ડ = ڈ	ધ = و	દ = و	ખ = خ
ઙ = ز	ઢ = ڈ	ડ = ڈ	ર = ر	ઙ = ز
ઙ = ض	સ = ص	શ = ش	સ = س	ઙ = ث
ફ = ف	ઙ = غ	અ = ع	ઙ = ط	ત = ط
ધ = گ	ઙ = گ	ખ = ک	ક = ک	ક = ق
ડ = د	વ = و	ન = ن	મ = م	લ = ل
ઈ = اِي	ઈ = اِ	ઐ = اَي	ઐ = اِ	ય = ي

રાબિતા : મજલિસે તરાજિમ (દા'વતે ઇસ્લામી)

મક-ત-બતુલ મદીના, સિલેક્ટેડ હાઉસ, અલિફ કી મસ્જિદ કે સામને,

ત્રીન દરવાઝા, અહમદઆબાદ-1, ગુજરાત, ઈન્ડિયા

MO. 9374031409 E-mail : translationmaktabhind@dawateislami.net

يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا (پ ۱۷، الحج: ۲۳)

જાન્નત મેં પહનાએ જાએંગે સોને કે કંગન ઓર મોતી.

જાન્નતી ઝેવર

ઇસ્લામી મસાઇલ વ ખસાઇલ કા ખઝાના

તાલીફ :

હઝરત શૈખુલ હદીસ

અલ્લામા અબ્દુલ મુસ્તફા આ'ઝમી મુજદિદી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ

નાશિર

મક-ત-બતુલ મદીના અહમદ આબાદ

وَعَلَىٰ إِلِكْ وَأَصْحِبِكْ يَا نُورَ اللَّهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ

જુમ્લા હુકૂક બ હક્કે નાશિર મહફૂઝ હૈં

- નામ કિતાબ : જન્મતી ઝેવર
 મુસન્નિફ : અલ્લામા અબ્દુલ મુસ્તફા આ'ઝમી رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ
 પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (શો'બએ તખરીજ)
 સિને તબાઅત : ગુલકા'દતુલ હરામ, 1434 હિ.
 નાશિર : મક-ત-બતુલ મદીના અહમદઆબાદ

મકતબતુલ મદીના કી મુખ્તાલિફ શાખે

- સુરત : વલિયાભાઈ મસ્જિદ, ખ્વાજા દાના દરગાહ કે પાસ.
 મો. 9377869225
 મોડાસા : ફૈઝાને મદીના, બાગે હિદાયત સોસાયટી, કૉલેજ રોડ.
 મો. 9725824820
 ભરૂચ : ફૈઝાને મદીના, મેમણ કૉલોની, બુન્યાદ નગર, ડુંગરી
 શેરપૂરા રોડ. મો. 9327522145
 બાલાસિનોર : મદીના મસ્જિદ કે સામને, નિસાલ ચૌક
 મો. 9586327091
 જામનગર : પાંચ હાટડી. મો. 9327977293

www.dawateislami.net

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

“જબ્બતી એવર પૂરી પઢે” કે 17 હુરફ કી નિસ્બત સે ઘસ કિતાબ કો પઢને કી 17 નિયતેં

અઝ : શૈખે તરીકત અમીરે અહલે સુન્નત હઝરતે અલ્લામા મૌલાના
દામત્ બ્રકાતુલ્લેહુમ્ અલ્યાસ અત્તાર કાદિરી ર-ઝવી
((نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ)) : صَلَّيَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
તરજમા : “મુસ્લમાન કી નિયત ઉસ કે અમલ સે બેહતર હૈ.”

(المعجم الكبير للطبراني، الحديث: ٥٩٤٢، ج ٦، ص ١٨٥، دار احياء التراث العربى بيروت ملنقطاً)

દો મ-દની ફૂલ :

(1) બિગૈર અચ્છી નિયત કે કિસી ભી અમલે ખૈર કા સવાબ નહીં મિલતા.

(2) જિતની અચ્છી નિયતેં ઝિયાદા ઉતના સવાબ ભી ઝિયાદા.

① ઈખ્લાસ કે સાથ મસાઈલ સીખ કર રિઝાએ ઈલાહી ૠ
કા હકદાર બનૂંગા.

② હત્તલ વસ્અ ઈસ કા બા વુજૂ ઔર

③ કિબ્લા રૂ મુતા-લઆ કરૂંગા.

④ ઈસ કે મુતા-લઆ કે ઝરીએ ફર્ઝ ઉલૂમ સીખૂંગા.

⑤ અપના વુજૂ, ગુસ્લ વગૈરા દુરુસ્ત કરૂંગા.

⑥ જો મસ્અલા સમઝ મેં નહીં આએગા ઉસ કે લિયે આયતે કરીમા

فَسَلُّوْا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ۝

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : “તો એ લોગો ઈલ્મ વાલોં સે પૂછો અગર તુમ્હે ઈલ્મ નહીં” (النحل: ૧૬) પર અમલ કરતે હુએ ઉ-લમા સે રુજૂઅ કરૂંગા.

7..... “عَنْدَ ذِكْرِ الصَّالِحِينَ تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ” ની નેક લોગોં કે ઝિક કે વક્ત રહમત નાઝિલ હોતી હૈ.”

(حلیة الاولیاء، رقم ۱۰۷۵۰، ج ۷، ص ۳۳۵، دارالکتب العلمیة بیروت)

ઈસ કિતાબ મેં દિયે ગએ બુઝુર્ગોં કે વાકિઆત દૂસરોં કો સુના કર ઝિકે સાલિહીન કી બ-ર-કતેં લૂટૂંગા.

8..... (અપને ઝાતી નુસ્બે પર) ઈન્દઝૂઝરૂરત ખાસ ખાસ મકામાત અન્ડર લાઈન કરૂંગા.

9..... (અપને ઝાતી નુસ્બે કે) યાદ દાશત વાલે સફૂહે પર ઝરૂરી નિકાત લિખૂંગા.

10..... જિસ મસ્અલે મેં દુશ્વારી હોગી ઉસ કો બાર બાર પઢૂંગા.

11..... ઝિન્દગી ભર અમલ કરતા રહૂંગા.

12..... જો નહીં જાનતે ઉન્હેં સિખાઊંગા.

13..... યેહ કિતાબ પઢ કર ઉ-લમાએ હક્કા સે નહીં ઉલઝૂંગા.

14..... દૂસરોં કો યેહ કિતાબ પઢને કી તરગીબ દિલાઊંગા.

15..... (કમ અઝ કમ 12 અદદ યા હસ્બે તૌફીક) યેહ કિતાબ ખરીદ કર દૂસરોં કો તોહફતન દૂંગા.

16..... ઈસ કિતાબ કે મુતા-લએ કા સવાબ સારી ઉમ્મત કો ઈસાલ કરૂંગા.

17..... કિતાબત વગૈરા મેં શર-ઈ ગ-લતી મિલી તો નાશિરીન કો મુત્તલઅ કરૂંગા.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા

અઝ : શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત, બાનિયે દા'વતે ઇસ્લામી,

હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ મુહમ્મદ ઇલ્યાસ અત્તાર

دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ جِيયાઈ

तब्दीगे कुरआनो

સુન્નત કી આલમગીર ગૈર સિયાસી તહરીક “દા’વતે ઇસ્લામી” નેકી કી દા’વત, એહ્યાએ સુન્નત ઔર ઇશાઅતે ઇલ્મે શરીઅત કો દુન્યા ભર મેં આમ કરને કા અઝ્મે મુસમ્મમ રખતી હૈ, ઇન તમામ ઉમૂર કો બ હુસ્નો ખૂબી સર અન્જામ દેને કે લિયે મુ-તઅદિદ મજલિસ કા કિયામ અમલ મેં લાયા ગયા હૈ જિન મેં સે એક મજલિસ “અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા” ભી હૈ જો દા’વતે ઇસ્લામી કે ઉ-લમા વ મુફ્તિયાને કિરામ ક્રૂમ્હુમ્હુલ્લાહુત્તાલા પર મુશ્તમિલ હૈ, જિસ ને ખાલિસ ઇલ્મી, તહકીકી ઔર ઇશાઅતી કામ કા બીડા ઉઠાયા હૈ. ઇસ કે મુન્દરિજએ ઝૈલ છ⁶ શો’બે હૈં :

﴿1﴾ શો’બએ કુતુબે આ’લા હઝરત ﴿2﴾ શો’બએ દર્સી કુતુબ

﴿3﴾ શો’બએ ઇસ્લાહી કુતુબ ﴿4﴾ શો’બએ તરાજિમે કુતુબ

﴿5﴾ શો’બએ તફ્તીશે કુતુબ ﴿6﴾ શો’બએ તખરીજ

“અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા” કી અવ્વલીન તરજીહ સરકારે આ’લા હઝરત, ઇમામે અહલે સુન્નત, અઝીમુલ બ-ર-કત, અઝીમુલ

મર્તબત, પરવાનએ શમ્મે રિસાલત, મુજદિદે દીનો મિલ્લત, હામિયે સુન્નત, માહિયે બિદ્અત, આલિમે શરીઅત, પીરે તરીકત, બાઈસે ખૈરો બ-ર-કત, હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અલહાજ અલ હાફિઝ અલ કારી શાહ ઈમામ અહમદ રઝા ખાન عَيْنِيهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن કી ગિરાં માયહ તસાનીફ કો અસ્સે હાઝિર કે તકાઝોં કે મુતાબિક હત્તલ વસ્અ સહ્લ ઉસ્લૂબ મેં પેશ કરના હૈ. તમામ ઈસ્લામી ભાઈ ઔર ઈસ્લામી બહનેં ઈસ ઈલ્મી, તહકીકી ઔર ઈશાઅતી મ-દની કામ મેં હર મુમ્કિન તઆવુન ફરમાએ ઔર મજલિસ કી તરફ સે શાએઅ હોને વાલી કુતુબ કા ખુદ ભી મુતા-લઆ ફરમાએ ઔર દૂસરોં કો ભી ઈસ કી તરગીબ દિલાએ.

અલ્લાહ ﷻ “દા’વતે ઈસ્લામી” કી તમામ મજલિસ બ શુમૂલ “અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા” કો દિન ગ્યારહવીં ઔર રાત બારહવીં તરક્કી અતા ફરમાએ ઔર હમારે હર અ-મલે ખૈર કો ઝેવરે ઈખ્લાસ સે આરાસ્તા ફરમા કર દોનોં જહાં કી ભલાઈ કા સબબ બનાએ. હમેં ઝેરે ગુમ્બદે ખઝરા શહાદત, જન્નતુલ બકીઅ મેં મદૂફન ઔર જન્નતુલ ફિરદૌસ મેં જગહ નસીબ ફરમાએ.

اٰمِيْنَ بِجَاہِ النَّبِيِّ الْاَمِيْنَ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

ર-મઝાનુલ મુબારક 1425 હિ.

પેશ લફઝ

ઈન્સાન કી ઈસ્લાહ દીને ઈસ્લામ કા અવ્વલીન મક્સદ હૈ. મર્દ વ ઔરત કી હૈસિયત ઈસ એ'તિબાર સે એક સી હૈ, બલ્કે શરીઅતે ઈસ્લામિયા ને ખવાતીન કે હુકૂક બિત્તાકીદ ઈશ્દિ ફરમાએ ક્યૂંકે અર્સએ દરાઝ સે યેહ સિન્દે નાઝુક ઝુલ્મો સિતમ કા નિશાના બની હુઈ થી. કુદરત ને અગર્થે ઈસે મર્દ કી તરહ ઝી રૂહ ઔર ઝી શુઊર બનાયા થા લેકિન ઈસ કે સાથ બરતાવ મિટ્ટી કી બેજાન મૂર્તિયોં કા સા કિયા જાતા થા. જૂએ મેં ઈસે દાવ પર લગાયા જા સકતા થા. ખાવન્દ કી લાશ કે સાથ કાનૂનન ઈસે જલ કર રાખ હોના પડતા થા. કહીં ઈસે તમામ બુરાઈયોં કી જડ ઔર ઈન્સાન કી સારી બદ બખ્તિયોં કા સર-ચશ્મા યકીન કિયા જાતા થા ઔર કહીં ચોટી કે નામવર ફલ્સફી ઈસ કે ઈન્સાન હોને કો ભી મશ્કૂક નિગાહોં સે દેખા કરતે થે. ઈસ કો મિલ્કિયત કે હુકૂક હાસિલ ન થે. ઈસે ઈઝ્દિવાજી બન્ધનોં મેં મુકય્દ કરને સે પહલે ઈસ સે કોઈ રાય લેને તક કા તસવ્વુર ન થા. યેહ, બલ્કે ઈસ સે ભી બદતર હાલાત થે જિન મેં ઈસ્લામ સે પહલે યેહ સિન્દે નાઝુક ગિરિફતાર થી.

લેકિન ઈસ્લામ ને પહલી મર્તબા એ'લાન કિયા કે જિસ તરહ મર્દ કે હુકૂક ઔરત પર હેં ઈસી તરહ ઔરત કે હુકૂક ભી મર્દ પર હેં. ઈસ કી ભી રાય હૈ ઔર કાનૂન ઈસ કી રાય કા એહતિરામ કરતા હૈ. ઈસે અપને વાલિદૈન, અપને ખાવન્દ, અપની ઔલાદ કા વારિસ તસ્લીમ કિયા ગયા. ઈસ કો મિલ્કિયત કે હુકૂક તફવીઝ કિયે ગએ. મર્દ કો બીવી કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કા હુકમ દિયા. બેટી કી સૂરત મેં ઈસ કો રહમત કરાર દિયા. માં કે રૂપ મેં ઈસ કે કદમોં કો જન્નત કી ચૌખટ સે તશ્બીહ દી. ગરઝ મુઆ-શરે મેં ઈસે વોહ ઈઝ્ઝત ઔર મકામ દિયા જિસ કા ઈસ સે પહલે તસવ્વુર ભી ન કિયા જા સકતા થા.

અબ એક મુસલ્માન ઔરત પર યેહ લાઝિમ હો જાતા હૈ કે વોહ તા'લીમાતે ઈસ્લામિયા સે વાકિફિયત વ આગાહી હાસિલ કરે, ઈન્હેં અપને ઝેહન મેં વસીઅ જગહ દે. ઈસ જહાને ના પાએદાર મેં ઈસ કે શબો રોઝ ઈસી કે મુતાબિક ગુઝરે. ક્યૂંકે ઈસ રઝમ ગાહે હયાત મેં જીત ઉસી કી હૈ જિસ ને

અપના જીના મરના ઇસ્લામ કે મુતાબિક કર લિયા.

﴿مُحَمَّدٌ﴾ ઇસ્લામી બહનોં કો ઇસ્લામી અકાઈદ વ મસાઈલ સે રૂ શનાસ કરવાને કે લિયે શૈખુલ હદીસ અલ્લામા અબ્દુલ મુસ્તફા અલ આ'ઝમી رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى ને યેહ કિતાબ “જન્મતી ઝેવર” તરતીબ દી. કિતાબ ક્યા હૈ ઇસ્લામી મસાઈલ વ ખસાઈલ કા એક બેહતરીન મજમૂઆ હૈ, ઇસ મેં ઝિન્દગી ગુઝારને સે મુ-તઅલ્લિક તકરીબન તમામ હી શો'બોં કા તઝકિરા હૈ, ખ્વાહ એ'તિકાદાત કા બયાન હો યા ઇબાદાત કા, મુઆ-મલાત હોં યા અખ્લાકિયાત તકરીબન સભી કો મૌસૂફ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى ને આસાન પૈરાએ મેં અપની કિતાબ મેં ઝિક કર દિયા હૈ ગોયા એક સિલેબસ (syllabus) સલીસ અન્દાઝ મેં મુરત્તબ કર કે ઇસ્લામી બહનોં કે હાથોં મેં દે દિયા. અબ ઇસ્લામી બહનોં કો ચાહિયે કે વોહ ઇસ સે ભરપૂર ઇસ્તિફાદા કરેં ઔર અહકામે શરીઅત સીખ કર ઇસ પર અમલ પૈરા હોં.

﴿مُحَمَّدٌ﴾ મજલિસે “અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા” (દા'વતે ઇસ્લામી) ને અકાબિરીન વ બુરુગાને અહલે સુન્નત કી માયાનાઝ કુતુબ કો હત્તલ મક્દૂર જદીદ દૌર કે તકાઝોં કે મુતાબિક શાએઅ કરને કા અઝ્મ કિયા હૈ યુનાન્યે યેહ કિતાબ ભી ઇસ સિલ્સિલે મેં શામિલ કી ગઈ ઔર નઈ કમ્પોઝિંગ, મુકરર પ્રૂફ રીડિંગ, દીગર નુસખોં સે મુકાબલા, આયાતે કુરઆની કી મોહતાત તત્બીક વ તસ્હીહ, હવાલા જાત કી તખરીજ, અ-રબી વ ફારસી ઇબારાત કી દુરુસ્તગી ઔર પૈરા બન્દી વગૈરા, નીઝ મઆખિઝો મરાજેઅ કી ફેહરિસ્ત કે સાથ ઇસે શાએઅ કિયા, યૂં યેહ નુસખા દીગર નુસખ કે મુકાબલે મેં દુરુસ્ત ઔર અગલાત સે મુબર્રા નુસખા કરાર દિયા જા સકતા હૈ. ﴿مُحَمَّدٌ﴾ “અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા” કે મ-દની ઉ-લમા કી યેહ કાવિશ ઔર ઇન કી મેહનત કાબિલે સિતાઈશ વ લાઈકે તહસીન હૈ, અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઇન કી યેહ પેશકશ કબૂલ ફરમા કર જઝાએ જઝીલ અતા ફરમાએ, ઇન્હેં મઝીદ હિમ્મત ઔર લગન કે સાથ દીન કી ખિદમત કા જઝબા અતા ફરમાએ.

اٰمِيْنَ بِجَاہِ النَّبِيِّ الْاَمِيْنَ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

શો'બએ તખરીજ (મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

ફેદરિસ્ત મઝામીન

ઉન્વાન	સફા	ઉન્વાન	સફા
કુછ મુસન્નિફ ﷺ કે બારે મેં	22	કિન લોગોં સે પદા ફર્જ હૈ ?	80
તકરીઝ	26	બેહતરીન શોહર કી શાન	82
સબબે તાલીફ	27	બેહતરીન શોહર વોહ હૈ	82
હમ્દ	30	ઔરત માં બનને કે બા'દ	83
ના'ત	31	બચ્ચોં કે હુકૂક	84
1. મુઆ-મલાત	32	ઔલાદ કી પરવરિશ કા તરીકા	87
ઔરત કયા હૈ ?	32	માં બાપ કે હુકૂક	91
ઔરત ઈસ્લામ સે પહલે	33	રિશ્તેદારોં કે હુકૂક	94
ઔરત ઈસ્લામ કે બા'દ	35	પડોસિયોં કે હુકૂક	96
ઔરત કી ઝિન્દગી કે ચાર દૌર	37	આમ મુસલ્માનોં કે હુકૂક	97
ઔરત કા બચપન	38	ઈન્સાની હુકૂક	99
ઔરત જબ બાલિગ હો જાએ	39	જાનવરોં કે હુકૂક	101
ઔરત શાદી કે બા'દ	42	રાસ્તોં કે હુકૂક	102
નિકાહ	42	હુકૂક અદા કરો યા મુઆફ કરા લો	103
શોહર કે હુકૂક	44	2. અખ્લાકિયાત	106
શોહર કે સાથ ઝિન્દગી બસર કરના	46	ચન્દ બુરી આદતેં	106
બેહતરીન બીવી કી પહચાન	58	ગુસ્સા	106
બેહતરીન બીવી વોહ હૈ	58	ગુસ્સા કબ બુરા, કબ અચ્છા	107
સાસ બહૂ કા ઝગડા	60	ગુસ્સે કા ઈલાજ	108
સાસ કે ફરાઈઝ	63	હસદ	108
બહૂ કે ફરાઈઝ	63	હસદ કા ઈલાજ	109
બેટે કે ફરાઈઝ	64	લાલચ	110
બીવી કે હુકૂક	64	લાલચ કા ઈલાજ	111
મુસલ્માન ઔરતોં કા પદા	77	કન્જૂસી	112
પદા ઈઝ્ઝત હૈ બે ઈઝ્ઝતી નહીં	79	બુખલ કા ઈલાજ	113

તકબુર	114	સફાઈ સુથરાઈ	141
ધમન્ડ કા ઈલાજ	116	સાદગી	142
ચુગલી	117	સખાવત	143
ગીબત	118	શીરી કલામી	143
કિન કિન લોગોં કી ગીબત જાઈઝ હે ?	120	ગુનાહોં કા બયાન	143
બોહતાન	122	ગુનાહે કબીરા કિસ કો કહતે હૈં ?	144
ઝૂટ	122	ગુનાહે કબીરા કૌન કૌન સે હૈં ?	144
કબ ઓર કૌન સા ઝૂટ જાઈઝ હે	123	ગુનાહોં સે દુન્યાવી નુક્સાન	145
ઐબ જોઈ	124	ઈબાદતોં કે દુન્યાવી ફવાઈદ	146
ગાલી ગલોચ	124	ઈબાદત કી શાન	147
ફૂઝૂલ બકવાસ	125	3. રુસૂમાત	148
ના શુકી	126	મુસલમાનોં કી રસ્મોં કા બયાન	148
ઝગડા-તકરાર	128	ચન્દ બુરી રસ્મેં	153
કાહિલી	129	જહેઝ	156
ઝિદ	130	તહવારોં કી રસ્મેં	157
બદ ગુમાની	130	મહીનોં ઓર દિનોં કી નુહૂસત	157
કાન કા કચ્ચા હોના	131	મુહર્રમ કી રસ્મેં	158
રિયાકારી	132	મુહર્રમ મેં કયા કરના ચાહિયે	160
તા'રીફ પસન્દી	133	શબે આશૂરા કી નફલ નમાઝ	160
ચન્દ અચ્છી આદતેં	134	આશૂરા કા રોઝા	161
હિલ્મ	134	મજલિસે મુહર્રમ	161
તવાઝોઅ વ ઈન્કિસારી	135	ફાતિહા	162
અફવો દર ગુઝર	136	મુહર્રમ કા ખિયડા	163
સંબ્રો શુક	137	શબે બરાઅત કા હલ્વા	163
કનાઅત	138	4. ઈમાનિયાત	165
રહ્મ વ શફકત	139	છ ⁶ કલિમે	166
ખુશ અખ્લાકી	140	ઈમાને મુજમલ	168
હયા	141	ઈમાને મુફસ્સલ	168

અલ્લાહ તઆલા	169	પાકી કે મસાઈલ, વુઝૂ કા તરીકા	218
નબી વ રસૂલ	174	વુઝૂ કે ફરાઈઝ	220
સહાબી	184	વુઝૂ કી સુન્નતે	220
ફિરિશ્તોં કા બયાન	185	વુઝૂ કે મુસ્તહબાત	221
જિન્ન કા બયાન	187	વુઝૂ કે મકરૂહાત	222
આસ્માની કિતાબેં	187	વુઝૂ તોડને વાલી ચીઝેં	224
તકદીર કા બયાન	189	ગુસ્લ કે મસાઈલ	227
આલમે બરઝખ	190	ગુસ્લ કા તરીકા	229
કિયામત કા બયાન	193	કિન ચીઝોં સે ગુસ્લ ફર્જ હોતા હૈ	230
ઝરૂરી હિદાયત	199	તયમ્મુમ કા બયાન	233
કુફ કી બાતેં	201	તયમ્મુમ કા તરીકા	233
વિલાયત કા બયાન	208	તયમ્મુમ કે ફરાઈઝ	234
પીરી મુરીદી	210	તયમ્મુમ કી સુન્નતે	234
5. ઈબાદાત	212	ઈસ્તિન્જા કા બયાન	236
મસાઈલ કી ચન્દ ઈસ્તિલાહેં	212	પાની કા બયાન	239
ફર્જ	212	કિન કિન પાનિયોં સે વુઝૂ જાઈઝ હૈ	239
વાજિબ	212	કિન કિન પાનિયોં સે	
સુન્નતે મુઅક્કદા	213	વુઝૂ જાઈઝ નહીં	239
સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા	213	જાનવરોં કે જૂઠે કા બયાન	243
મુસ્તહબ	213	કૂંઝેં કે મસાઈલ	245
મુબાહ	214	નજાસતોં કા બયાન	245
હરામ	214	હેઝ વ નિફાસ	
મકરૂહે તહરીમી	214	ઔર જનાબત કા બયાન	251
ઈસાઅત	215	હેઝ વ નિફાસ કે અહકામ	254
મકરૂહે તન્જીહી	215	ઈસ્તિહાઝા કે અહકામ	257
ખિલાફે ઔલા	215	જુનુબ કે અહકામ	257
નમાઝ	215	મા'ઝૂર કા બયાન	259
શરાઈતે નમાઝ	216	નમાઝ કે વક્તોં કા બયાન	260

ફજ કા વક્ત	260	નમાઝ ફાસિદ કરને વાલી થીએ	295
ઝોદર કા વક્ત	260	નમાઝ કે મકરૂહાત	298
ફાએદા	261	નમાઝ તોડ દેને કે આ'ઝાર	300
અસ્ર કા વક્ત	261	બીમાર કી નમાઝ કા બયાન	301
મગરિબ કા વક્ત	262	મુસાફિર કી નમાઝ કા બયાન	302
ઈશા કા વક્ત	262	સજદએ તિલાવત કા બયાન	304
નમાઝે વિત્ર કા વક્ત	262	કિરાઅત કા બયાન	306
મકરૂહ વક્તોં કા બયાન	263	નમાઝ કે બાહર તિલાવત કા બયાન	307
અઝાન કા બયાન	266	અહકામે મસ્જિદ કા બયાન	308
અઝાન કા તરીકા	268	સુન્નતોં ઔર નફલોં કા બયાન	311
અઝાન કા જવાબ	269	નમાઝે તહિય્યતુલ વુઝૂ	312
સલાત પઢના	270	નમાઝે ઇશરાક	312
ઈકામત	270	નમાઝે યાશત	312
ઈસ્તિકબાલે કિબ્લા કે મસાઈલ	271	નમાઝે તહજજુદ	313
રક્અતોં કી તા'દાદ ઔર નિયત	273	સલાતુત્તસ્બીહ	313
નમાઝ પઢને કા તરીકા	279	નમાઝે હાજત	314
નમાઝ મેં ઔરતોં કે ચન્દ મસાઈલ	282	“સલાતુલ અસરાર”	316
અફઆલે નમાઝ કી કિસ્મેં	283	નમાઝે ઇસ્તિખારા	316
ફરાઈઝે નમાઝ	284	તરાવીહ કા બયાન	317
નમાઝ કે વાજિબાત	286	નમાઝોં કી કઝા	320
નમાઝ કી સુન્નતેં	287	જુમુઆ કા બયાન	322
નમાઝ કે મુસ્તહબાત	289	નમાઝે ઈદેન કા બયાન	324
નમાઝ કે બા'દ ઝિકો દુઆ	289	નમાઝે ઈદેન કા તરીકા	325
એક મસ્નૂન વઝીફા	290	તકબીરે તશરીક	327
જમાઅત વ ઇમામત કા બયાન	290	કુરબાની કા બયાન	327
વિત્ર કી નમાઝ	293	કુરબાની કા તરીકા	328
દુઆએ કુનૂત	294	અકીકે કા બયાન	329
સજદએ સહૂવ કા બયાન	294	ગહન કી નમાઝ	331

મચ્ચિત કે મુ-તઅલ્લિકાત	331	વુજૂબે અદા કે શરાઈત	371
મચ્ચિત કે નહલાને કા તરીકા	332	સિદ્ધતે અદા કી શર્તે	372
કફન કા બયાન	334	હજ કે ફરાઈઝ	372
જનાઝા લે ચલને કા બયાન	335	હજ કે વાજિબાત	373
નમાઝે જનાઝા કી તરકીબ	337	હજ કી સુન્નતે	375
કબ્ર પર તલ્કીન	338	ઝરૂરી તમ્બીહ	376
ઝિયારતે કુબૂર	340	સફરે હજ વ ઝિયારત કે આદાબ	376
ઝકાત	342	હાજી ઘર સે નિકલતે વક્ત	380
ઝેવરાત કી ઝકાત	344	હાજી બમ્બઈ મેં	381
ઉશર કા બયાન	346	હાજી જહાઝ મેં	382
ઝકાત કા માલ કિન કો દિયા જાએ	347	હાજી જદા મેં	382
કિન કો ઝકાત કા માલ દેના મન્અ હૈ	347	એહરામ	383
કાબિલે તવજજોહ તમ્બીહ	349	ઝરૂરી હિદાયત	384
સ-દ-કએ ફિત્ર કા બયાન	351	તવાફે કા'બએ મુકર્રમા	385
સુવાલ કિસે હલાલ હૈ		મકામે ઈબ્રાહીમ કી દુઆ	387
ઔર કિસે નહીં ?	351	દુઆએ મુલ્તઝમ	388
સ-દકા કરને કી ફઝીલત	352	દુઆએ ઝમઝમ	388
રોઝા	356	સફા વ મર્વહ કી સઈ	388
ચાંદ દેખને કા બયાન	358	મિના કો રવાનગી	390
રોઝા તોડને વાલી થીઝે	361	મૈદાને અ-રફાત મેં	390
જિન થીઝોં સે રોઝા નહીં ટૂટતા	362	રાત ભર મુઝ્ઝલિફા મેં	392
રોઝે કે મકરૂહાત	363	મક્કે કી ચન્દ ઝિયારત ગાહેં	394
રોઝા તોડ ડાલને કા કફફારા	363	મક્કએ મુકર્રમા સે રવાનગી	394
કબ રોઝા છોડને કી ઈજાઝત હૈ	364	હાઝિરી દરબારે મદીના	395
ચન્દ નફલી રોઝોં કી ફઝીલત	365	મદીનએ તય્યિબા કે ચન્દ ફૂંએ	402
એ'તિકાફ	367	મદીનએ મુનવ્વરહ કી ચન્દ મસ્જિદે	404
હજ	369	દરબારે અકદસ સે વાપસી	407
હજ વાજિબ હોને કી શર્તે	370	6. ઈસ્લામિયાત	408

ખાને કા તરીકા	408	લહુવો લઅૂબ કા બયાન	464
પીને કા તરીકા	411	ઈલ્મે દીન કી ફજીલત	467
સોને કે આદાબ	412	હલાલ રોઝી કમાને કા બયાન	469
લિબાસ કા બયાન	414	ઝરૂરી તમ્બીહ	470
ઝીનત કા બયાન	417	પીરી મુરીદી કે લિયે હિદાયાત	473
મુ-તફર્રિક મસાઈલ	419	મુરીદ કો કિસ તરહ રહના ચાહિયે ?	476
ચલને કે આદાબ	423	ખેરો બ-ર-કત વાલી મજલિસે	478
આદાબે મજલિસ કા બયાન	424	મીલાદ શરીફ	479
મજલિસ સે ઉઠતે વક્ત કી દુઆ	426	ર-જબી શરીફ	480
ઝબાન કી હિફાઝત	427	ગ્યારહવીં શરીફ	481
મકાન મેં જાને કી ઈજાઝત લેના	428	સીરતે પાક કે ઈજલાસ	481
સલામ કે મસાઈલ	430	હલ્કએ ઝિક	481
મુસા-ફહા વ મુઆ-નકા		ઉર્સે બુઝુર્ગાને દીન	482
વ બોસા વ કિયામ	436	ઈસાલે સવાબ	482
બોસે કી કિસ્મેં	438	તીજે કી ફાતિહા	486
ઈર્ક ઔર જમાહી કા બયાન	440	ચાલીસવેં ઔર બરસી કી ફાતિહા	486
ખરીદો ફરોખ્ત કે ચન્દ મસાઈલ	442	શબે બરાઅત કી ફાતિહા	486
નશે વાલી ચીઝોં કા બયાન	449	ફૂંડોં કી ફાતિહા	486
બિલા ઈજાઝત કિસી કી		ફાતિહા કા તરીકા	487
ચીઝ લે લેના	450	7. તઝકિરએ સાલિહાત	489
તસ્વીરોં કા બયાન	451	હઝરતે ખદીજા رَضِيَ اللهُ عَنْهَا	490
બેવા ઔરતોં કા નિકાહ	452	હઝરતે સૌદહ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا	493
બીમારી ઔર ઈલાજ કા બયાન	453	હઝરતે આઈશા رَضِيَ اللهُ عَنْهَا	495
બીમાર પુર્સા	454	હઝરતે હફસા رَضِيَ اللهُ عَنْهَا	497
કુરઆન કી તિલાવત કા સવાબ	457	હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللهُ عَنْهَا	498
કુરઆને મજીદ		હઝરતે ઉમ્મે હબીબા رَضِيَ اللهُ عَنْهَا	502
ઔર કિતાબોં કે આદાબ	460	હઝરતે ઝૈનબ બિન્તે જહ્શ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا	505
મસ્જિદ ઔર કિબ્લા કે આદાબ	461	હઝરતે ઝૈનબ બિન્તે ખુઝૈમા رَضِيَ اللهُ عَنْهَا	507

હઝરતે મૈમૂના રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	508	હઝરતે અસ્મા	
હઝરતે જુવૈરિયા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	509	બિન્તે અબૂ બક્ર રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	541
હઝરતે સફિયા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	510	હઝરતે અસ્મા બિન્તે યઝીદ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	545
હઝરતે ઝૈનબ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	513	હઝરતે ઉમ્મે ખાલિદ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	546
હઝરતે રુકય્યા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	515	હઝરતે ઉમ્મે હાની રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	547
હઝરતે ઉમ્મે કુલ્સૂમ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	516	હઝરતે ઉમ્મે કુલ્સૂમ	
હઝરતે ફાતિમા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	516	બિન્તે ઉકબા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	548
હઝરતે સફિયા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	517	હઝરતે શિફા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	549
એક અન્સારિયા ઔરત રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	519	હઝરતે ઉમ્મે દરદા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	550
હઝરતે ઉમ્મે અમ્મારા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	519	હઝરતે રબાયિઅ	
હઝરતે સુમય્યા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	522	બિન્તે નઝર રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	550
હઝરતે લુબૈના રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	523	હઝરતે ઉમ્મે શરીક રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	551
હઝરતે નહદિયા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	524	હઝરતે ઉમ્મે સાર્થબ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	551
હઝરતે ઉમ્મે ઉબૈસ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	524	હઝરતે કબશા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	552
હઝરતે ઝિન્નીરહ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	525	હઝરતે ખન્સા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	553
હઝરતે હલીમા સા'દિયા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	526	હઝરતે ઉમ્મે વરકા	
હઝરતે ઉમ્મે ઐમન રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	528	બિન્તે અબ્દુલ્લાહ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	554
હઝરતે ઉમ્મે સુલૈમ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	529	હઝરતે સય્યિદહ આઈશા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	555
હઝરતે ઉમ્મે હરામ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	532	હઝરતે મુઆઝા અદવિયા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	556
હઝરતે ફાતિમા બિન્તે ખત્તાબ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	533	હઝરતે રાબિઆ બસરિયા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	557
હઝરતે ઉમ્મુલ ફઝલ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	535	હઝરતે ફાતિમા નીશાપૂરિયા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	558
હઝરતે રબીઆ બિન્તે મુઅવ્વિઝ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	535	હઝરતે આમિના રમલિયા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	558
હઝરતે ઉમ્મે સલીત રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	537	હઝરતે મૈમૂના સૌદહ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	559
હઝરતે હૌલા બિન્તે તુવૈત રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	537	નેક બીબિયોં કા ઈન્આમ	560
હઝરતે અસ્મા બિન્તે ઉમૈસ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	538	8. મુ-તફરિક હિદાયાત	562
હઝરતે ઉમ્મે રુમાન રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	539	દસ્ત-કારી ઔર પેશોં કા બયાન	562
હઝરતે હાલા રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	540	બા'ઝ નબિયોં કી દસ્ત-કારી	563
હઝરતે ઉમ્મે અતિયહ રَضِیَ اللہُ عَنْہَا	540	બા'ઝ આસાન દસ્ત-કારિયાં	564

ન તકલીફ દો, ન તકલીફ ઉઠાઓ	565	દુશ્મની દૂર હો જાએ	595
આદાબે સફર	568	હર દર્દ વ મરજ દૂર હો જાએ	595
અલ્લાહ વ રસૂલ ﷺ કા મુહિબ યા મહબૂબ કૌન	569	ચોર ઔર અયાનક મૌત સે હિફાજત	595
મુસલ્માનોં કે ઉયૂબ છુપાઓ	569	હાજતોં કે લિયે	
દિલ કી સખ્તી કા ઇલાજ	569	બિસ્મિલ્લાહ ઔર નમાઝ	595
બૂઢોં કી તા'ઝીમ કરો	570	ઝહૂર કા અસર ન હો	595
બેહતરીન ઘર ઔર બદતરીન ઘર	570	બુખાર સે શિફા	596
ગુરૂર ઔર ઘમન્ડ કી બુરાઈ	570	તપે લર્ઝા સે શિફા	596
બુઢિયા ઔરતોં કી ખિદમત	571	બાઝાર મેં નુકસાન ન હો	596
લડકિયોં કી પરવરિશ	572	આસેબ દૂર હો જાએ	597
માં બાપ કી ખિદમત	572	ખતરે મેં પડ જાને કે વક્ત	597
બેટિયાં જહન્નમ સે પર્દા બનેંગી	573	હર આફત સે અમાન	597
ઈન્સાન કી તીસ ગ-લતિયાં	573	દફએ આસેબ વ રદે સેહૂર	598
સલીકા ઔર આરામ કી ખાતે	575	ઝાલિમ ઔર શૈતાન સે પનાહ	599
કાર આમદ તદબીરેં	581	દુઆએ અનસ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ	601
કીડોં મકોડોં કો ભગાના	583	હર મરજ સે શિફા	601
ઝમાનએ હમ્લ કી		હિર્જે અબૂ દુજાના	601
એહતિયાત વ તદાબીર	584	ખફકાન કા તા'વીઝ	603
ઝય્યા કી તદબીરોં કા બયાન	586	ખવાસે સૂરએ ફાતિહા	603
બચ્ચોં કી એહતિયાત ઔર તદાબીર	587	રોઝી કી ફિરાવાની	604
9. અ-મલિય્યાત	589	મકાન સે જિન્ન ભાગ જાએ	604
આ'માલ ઔર દુઆઓં કી શરાઈત	590	શિફાએ અમરાઝ	604
વઝાઈફ કે ઝરૂરી આદાબ	591	બીમારી ઔર આફત દફઅ હો	604
સિફલી વ રહમાની અ-મલિય્યાત	592	ખવાસે સૂરએ બ-કરહ	605
મુવક્કલાતી અ-મલિય્યાત સે બચો	593	શૈતાન ભાગ જાએ	605
ખવાસે બિસ્મિલ્લાહ	594	બડી બ-ર-કત	605
હર તરહ કી હાજત રવાઈ	594	ખવાસે આ-યતુલ કુરસી	605

તુમ્હે કોઈ ન દેખ સકે	606	ખવાસે સૂરએ રૂમ	610
ખવાસે સૂરએ આલે ઇમરાન	606	ખવાસે સૂરએ લુકમાન	610
ખવાસે સૂરએ નિસાઅ	607	ખવાસે સૂરએ સજદહ	610
ખવાસે સૂરએ માઈદહ	607	ખવાસે સૂરએ અહઆબ	610
ખવાસે સૂરએ અન્આમ	607	ખવાસે સૂરએ સબા	610
ખવાસે સૂરએ આ'રાફ	607	ખવાસે સૂરએ ફાતિર	611
ખવાસે સૂરએ અન્ફાલ	607	ખવાસે સૂરએ યાસીન	611
ખવાસે સૂરએ તૌબહ	607	ખવાસે સૂરએ અસ્સાફફાત	612
ખવાસે સૂરએ યૂનુસ	607	ખવાસે સૂરએ ۞	612
ખવાસે સૂરએ હૂદ	607	ખવાસે સૂરએ રુમર	612
ખવાસે સૂરએ યૂસુફ	607	ખવાસે સૂરએ મુઅમિન	612
ખવાસે સૂરએ રા'દ	608	ખવાસે સૂરએ ۞	612
ખવાસે સૂરએ ઇબ્રાહીમ	608	ખવાસે સૂરએ શૂરા	612
ખવાસે સૂરએ હિજ	608	ખવાસે સૂરએ રુબ્રુફ	612
ખવાસે સૂરએ નહલ	608	ખવાસે સૂરએ દુખાન	612
ખવાસે સૂરએ બની ઇસરાઈલ	608	ખવાસે સૂરએ જાસિયહ	612
ખવાસે સૂરએ કહ્ફ	609	ખવાસે સૂરએ અહ્કાફ	613
ખવાસે સૂરએ મરયમ	609	ખવાસે સૂરએ મુહમ્મદ	613
ખવાસે સૂરએ તાહા	609	ખવાસે સૂરએ ફતહ	613
ખવાસે સૂરએ અમ્બિયા	609	ખવાસે સૂરએ હુજુરાત	613
ખવાસે સૂરએ હજજ	609	ખવાસે સૂરએ ۞	613
ખવાસે સૂરએ મુઅમિનૂન	609	ખવાસે સૂરએ ઝારિયાત	613
ખવાસે સૂરએ નૂર	609	ખવાસે સૂરએ તૂર	613
ખવાસે સૂરએ ફુરકાન	610	ખવાસે સૂરએ નજમ	613
ખવાસે સૂરએ શુ-અરાઅ	610	ખવાસે સૂરએ કમર	613
ખવાસે સૂરએ નમ્લ	610	ખવાસે સૂરએ અર્હમાન	613
ખવાસે સૂરએ કસસ	610	ખવાસે સૂરએ વાકિઅહ	614
ખવાસે સૂરએ અન્કબૂત	610	ખવાસે સૂરએ હદીદ	614

ખવાસે સૂરએ મુજા-દલહ	614	ખવાસે સૂરએ આ'લા	617
ખવાસે સૂરએ હશર	614	ખવાસે સૂરએ ગાશિયહ	617
ખવાસે સૂરએ મુમ-તહિનહ	615	ખવાસે સૂરએ ફજ	617
ખવાસે સૂરએ સફ	615	ખવાસે સૂરએ બલદ	618
ખવાસે સૂરએ જુમુઅહ	615	ખવાસે સૂરએ વશશમ્સ	618
ખવાસે સૂરએ મુનાફિકૂન	615	ખવાસે સૂરએ વલ્લૈલ	618
ખવાસે સૂરએ તલાક	615	ખવાસે સૂરએ વદુહા	618
ખવાસે સૂરએ તહરીમ	615	ખવાસે સૂરએ અલમ નશરહ	618
ખવાસે સૂરએ મુલક	615	ખવાસે સૂરએ વતીન	618
ખવાસે સૂરએ ٢	615	ખવાસે સૂરએ ઇફરઅ	618
ખવાસે સૂરએ હાકકહ	615	ખવાસે સૂરએ કદ્ર	618
ખવાસે સૂરએ મઆરિજ	616	ખવાસે સૂરએ બઘ્યિનહ	618
ખવાસે સૂરએ નૂહ	616	ખવાસે સૂરએ ઝિલઝાલ	619
ખવાસે સૂરએ જિન્ન	616	ખવાસે સૂરએ વલ આદિયાત	619
ખવાસે સૂરએ મુઝ્ઝમ્મિલ	616	ખવાસે સૂરએ અલ કારિઅહ	619
ખવાસે સૂરએ મુદ્દસિર	616	ખવાસે સૂરએ તકાસુર	619
ખવાસે સૂરએ કિયામહ	616	ખવાસે સૂરએ વલ અરર	619
ખવાસે સૂરએ દહર	616	ખવાસે સૂરએ અલ હુ-મઝહ	619
ખવાસે સૂરએ મુર-સલાત	616	ખવાસે સૂરએ ફીલ	619
ખવાસે સૂરએ નબાઅ	616	ખવાસે સૂરએ કુરૈશ	619
ખવાસે સૂરએ વન્નાઝિઆત	616	ખવાસે સૂરએ માઝિન	619
ખવાસે સૂરએ અબસ	617	ખવાસે સૂરએ અલ કૌસર	619
ખવાસે સૂરએ તકવીર	617	ખવાસે સૂરએ કાફિરૂન	620
ખવાસે સૂરએ ઇન્ફિતાર	617	ખવાસે સૂરએ તબ્બત	620
ખવાસે સૂરએ અલ મુતફિફીન	617	ખવાસે સૂરએ ઇખ્લાસ	620
ખવાસે સૂરએ ઇન્શિકાક	617	ખવાસે સૂરએ ફલક વ અન્નાસ	621
ખવાસે સૂરએ બુરૂજ	617	દૂસરે મુપ્તલિફ અ-મલિય્યાત	621
ખવાસે સૂરએ તારિક	617	દિમાગ કી કમઝોરી	621

નઝર કા કમઝોર હોના	621	10. મીલાદ વ ના'ત	633
ઝબાન મેં લુક્નત	621	મીલાદ શરીફ મન્ઝૂમ	633
ઈપ્તિલાજે કલ્બ	622	ગન્જનએ ના'ત	643
દર્દે શિકમ	622	અઝ : આ'લા હઝરત કિબ્લા બરેલ્વી	646
તિલ્લી બઢ જાના	622	અઝ : મૌલાના હસન બરેલ્વી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ	649
નાફ ટલ જાના	622	અઝ : મૌલાના જમીલુર્રહમાન બરેલ્વી	651
બુખાર	622	અઝ : હઝરતે આસી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ	655
ફોડા ફુન્સી	622	અઝ : હઝરતે શફીક જોનપૂરી	655
ઘર સે સાંપ ભગાના	623	અઝ :	
બાવલે કુત્તે કા કાટ લેના	623	મૌલાના નસીમ બસ્તવી مَلِكُطَلَّةَالْحَلِي	657
બાંઝ હોના	623	અઝ : હઝરતે મુફિતયે આ'ઝમ	
હમ્લ ગિર જાના	623	સાહિબ કિબ્લા બરેલ્વી	662
પૈદાઈશ કા દર્દ	624	અઝ : હઝરતે મુહદિસે આ'ઝમ	
બચ્ચા ઝિન્દા ન રહના	624	કિબ્લા કિછૌછવી	662
બચ્ચે કો નઝર લગના, રોના, ચૌંકના	624	અઝ : મૌલાના કુદરતુલ્લાહ આરિફ બસ્તવી	663
હૈઝા ઔર વબાઈ અમરાઝ મેં	624	અઝ : જનાબ ખુમાર બારહ બંકવી	664
ચેચક કા ગન્ડા	625	અઝ હઝરતે બૈદમ વારિસી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ	665
દૂધ કમ હોના	625	અઝ જનાબ હયાત વારિસી સાહિબ	665
જાદૂ ટોના કે લિયે	625	તરાનએ નમાઝ	666
અચ્ચામે માહવારી કી કમી	625	શ-જ-રએ નકશબન્દિયા મુજદિદિયા	666
અચ્ચામે માહવારી કી ઝિયાદતી	626	શ-જ-રએ કાદિરિયા ર-ઝવિયા	667
ગાઈબ કો વાપસ બુલાના	626	પન્જ ગન્જે કાદિરી	670
ગરીબી દૂર હોને કે લિયે	627	મુનાજાત	671
બચ્ચોં કા ઝિયાદા રોના	627	મઆખિઝો મરાજેઅ	672
દર્દે સર કે લિયે	627		
દર્દે સર (આધા સીસી)	628		
ચન્દ મુફીદ બાતેં	628		

કુછ મુસબ્બિફ કે બારે મેં

શૈખુલ હદીસ હઝરતે અલ્લામા અબ્દુલ મુસ્તફા આ'ઝમી عليه الرحمة હિન્દ કે ઝિલઅ મઊ કે ગન્જાનઆબાદ કરબા ઘોસી મેં 1333 સિ.હિ. મેં પૈદા હુએ. આપ કે વાલિદે માજિદ કા નામ શૈખ અબ્દુર્રહીમ ઔરે વાલિદા કા નામ હલીમા બીબી થા.

તા'લીમ વ તરબિયત : મૌલાના ને તા'લીમ મદ્રસા મુહમ્મદિય્યહ અમરોહા, મદ્રસા મન્જરે ઈસ્લામ બરેલી મેં અલત્તરતીબ મૌલાના ગુલામ જીલાની આ'ઝમી, મૌલાના હિક્મતુલ્લાહ અમરોહવી, હઝરતે મૌલાના સય્યિદ ખલીલ કાઝિમી મુહદ્દિસ અમરોહવી, હઝરતે મૌલાના શાહ સરદાર અહમદ મુહદ્દિસે આ'ઝમ પાકિસ્તાન સે હાસિલ કી. 10 શવ્વાલુલ મુકર્રમ 1355 સિ.હિ. કો દારુલ ઉલૂમ હાફિઝિયા સઈદિયા રિયાસત દાદોં અલીગઢ પહોંચે, હઝરતે સદરુશ્શરીઅહ સે દૌરએ હદીસ પઢા, 1356 સિ.હિ. મેં સ-નદે ફઝીલત મહમત હુઈ.

બૈઅત વ ખિલાફત : 17 સ-ફરુલ મુઝફ્ફર 1353 સિ.હિ. મેં હઝરતે અલહાજ હાફિઝ શાહ અબરાર હસન ખાન સાહિબ નકશબન્દી શાહજહાન પૂરી સે સિલ્સિલએ નકશબન્દિયા મેં બૈઅત હુએ ઔર 25 સ-ફરુલ મુઝફ્ફર 1358 સિ.હિ. મેં હુજજતુલ ઈસ્લામ હઝરતે મૌલાના અલહાજ હામિદ રઝા ખાન સાહિબ عليه الرحمة ને સિલ્સિલએ કાદિરિયા ર-ઝવિયા કી ખિલાફત અતા ફરમાઈ ઈસ કે બા'દ હઝરતે મૌલાના કાઝી મહબૂબ અહમદ અબ્બાસી સાહિબ ખલીફા હાફિઝ શાહ અબરાર હસન સાહિબ શાહ જહાન પૂરી ને સિલ્સિલએ નકશબન્દિયા મુજદ્દિદિયા કી ખિલાફત સે સરફરાઝ ફરમાયા.

દસોં તદરીસ : આપ ને દર્જે ઝૈલ મદારિસ મેં તદરીસ કે ફરાઈઝ સર અન્જામ દિયે.

﴿1﴾ મદ્રસા ઇસ્લાકિયા જોધપૂર મેં એક સાલ.

﴿2﴾ મદ્રસા મુહમ્મદિયહ હ-નફિયા અમરોહા ઝિલઅ મુરાદઆબાદ મેં તીન સાલ.

﴿3﴾ દારુલ ઉલૂમ અશરફિયા મુબારક પૂર મેં દસ સાલ.

﴿4﴾ દારુલ ઉલૂમ શાહે આલમ અહમદઆબાદ ગુજરાત મેં બ ઓહ્દએ શૈખુલ હદીસ તીન સાલ.

﴿5﴾ દારુલ ઉલૂમ સ-મદિયા અલાકા બમ્બઈ મેં બ ઓહ્દએ શૈખુલ હદીસ તીન સાલ.

﴿6﴾ મદ્રસા મિસ્કીનિયા ધોરાજી કાઠિયાવાડ મેં બ ઓહ્દએ શૈખુલ હદીસ તીન સાલ.

﴿7﴾ મદ્રસા મન્ઝરે હક ટાંડા ઝિલઅ ફૈઝઆબાદ મેં બ ઓહ્દએ શૈખુલ હદીસ ગ્યારહ સાલ.

﴿8﴾ દારુલ ઉલૂમ ફૈઝુર્સૂલ બરાઉં શરીફ મેં બ ઓહ્દએ શૈખુલ હદીસ સાત સાલ.

ﷺ ઈન દર્સ ગાહોં મેં તકરીબન તીન સો સે ઝાઈદ ત-લબા આપ કે દર્સ સે ફારિગુતહસીલ વ દસ્તાર બન્દ હો કર હિન્દૂસ્તાન વ પાકિસ્તાન, બંગલા દેશ, ઈંગ્લેન્ડ ઓર અફ્રીકા મેં દીની ખિદમાત અન્જામ દે રહે હેં.

સફરે હજ ઓર આપ કે મશાઈખે હ-રમૈન : 19 શવ્વાલુલ મુકર્રમ 1378 સિ.હિ. મેં હ-રમૈને શરીફૈન રવાના હુએ. મક્કએ મુકર્રમા મેં હઝરતે મુફ્તી મુહમ્મદ સા'દુલ્લાહ અલ મક્કી ને સિહાહ સિત્તા વ

દલાઈલુલ ખૈરાત શરીફ વ હિઝબુલ બહર કી ઈજાઝત દે કર સ-નદેં અતા ફરમાઈં ઔર મુફતી અલ માલિકિયા મૌલાના સય્યિદ અ-લવી અબ્બાસ મક્કી ને સિહાહ સિત્તા કી સનદ અતા ફરમાઈં ઔર હઝરતે શૈખુલ હરમ મૌલાના મુહમ્મદ ઈબ્નુલ અ-રબી અલ જઝાઈરી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ ને બુખારી ઔર મુઅત્તા શરીફ કી સ-નદે ખાસ સે સરફરાઝ ફરમાયા ઔર મદીનએ મુનવ્વરહ મેં શૈખુદલાઈલ હઝરતે અલ્લામા યૂસુફ બિન મુહમ્મદ બિન અલી બાશિલી હરીરી મ-દની ને અપની સ-નદે ખાસ કે સાથ દલાઈલુલ ખૈરાત શરીફ કી ઈજાઝત અતા ફરમાઈં.

વા'ઝો તકરીર : આપ એક બુલન્દ પાયા મુકર્રિર થે. વા'ઝો તકરીર કા હલ્કા બહુત વસીઅ થા. ઝબાન મેં શીરીની, રવાની ઔર તાસીર થી. મુલ્ક કે તૂલો અર્ઝ મેં આપ કે બયાનાત કી ધૂમ મચી હુઈ થી.

તસાનીફ : આપ કી ખાસ ખાસ તસાનીફ જો تَصَانِيف તબ્જ હો કર મુલ્ક વ બૈરૂને મુલ્ક મેં મકબૂલિયત પા ચુકી હેં, હસ્બે ઝૈલ હેં :

(1) સીરતુલ મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم (2) જન્મતી ઝેવર (3) કરામાતે સહાબા الرضوان عَلَيْهِمُ الرضوان (4) ઈમાની તકરીરેં (5) નૂરાની તકરીરેં (6) હક્કાની તકરીરેં (7) કુરઆની તકરીરેં (8) ઈરફાની તકરીરેં (9) નવાદિરુલ હદીસ (10) ઔલિયાએ રિજાલુલ હદીસ (11) રૂહાની હિકાયાત (હિસ્સએ અવ્વલ) (12) રૂહાની હિકાયાત (હિસ્સએ દુવુમ) (13) મા'મૂલાતુલ અબરાર (14) કિયામત કબ આએગી ? (15) મશાઈબે નકશબન્દિયા (16) મૌસિમે રહમત (17) બિહિશ્ત કી કુન્જિયાં (18) જહન્નમ કે ખતરાત (19) અજાઈબુલ કુરઆન (20) ગરાઈબુલ કુરઆન (21) જવાહિરુલ હદીસ (22) આઈનએ ઈબ્રત (23) સામાને આખિરત (24) મસાઈલુલ કુરઆન

શે'ર વ શાઈરી : ઝમાનએ તાલિબે ઈલ્મી સે હી આપ કો શે'રો સુખન કા ઝૌક થા. ના'ત ઔર કૌમી નઝમોં કે ઈલાવા ગઝલ કી સિન્ફ મેં ભી તબ્અ આઝમાઈ ફરમાતે થે ઔર બા કાઈદા મુશાઈરોં મેં ભી શરીક હોતે થે. આપ ને અપને અશઆર કા મજમૂઆ મુરત્તબ કર લિયા થા મગર દારુલ ઉલૂમ અશરફિયા મુબારક પૂર મેં આપ કે કમરે કે અન્દર આગ લગ ગઈ જિસ મેં કીમતી કિતાબોં કે સાથ યેહ નાદિરુલ વુજૂદ બયાઝ ભી નઝરે આતશ હો ગઈ. આપ કી કુછ ના'તેં ઔર નઝમેં જો રિસાલોં મેં છપ ચુકી થીં ઔર બા'ઝ તલામિઝા કે પાસ ચન્દ ના'તેં ઔર નઝમેં ઈસ તરહ બાકી રહ ગઈ હેં કે

કુછ બુલબુલોં કો યાદ હે કુછ કુમરિયોં કો હિફઝ

બિખરી હુઈ ચમન મેં મેરી દાસ્તાન હે

વિસાલ : બરાઉં શરીફ કે દૌરે તદરીસ મેં દો બાર આપ પર ફાલિજ કા હમ્લા હુવા લેકિન બ ફઝલે ખુદા ﷻ ઈલાજ સે ફાલિજ કા અસર જાતા રહા મગર પહલે જૈસી તુવાનાઈ બાકી ન રહી. વફાત સે છ⁶ માહ કબ્લ શદીદ બીમાર હુએ બિલ આખિર 5 ર-મઝાનુલ મુબારક 1406 સિ.હિ. 15 મઈ 1985 સિ.ઈ. બરોઝ જુમ્આરાત બ વક્તે અસ્ર ઈલ્મો હિક્મત, ફઝ્લો કમાલ કા યેહ મહરે દરખ્શાં હમેશા કે લિયે ગુરૂબ હો ગયા. દૂસરે દિન બા'દ નમાઝે જુમુઆ હઝારોં સોગ-વારોં ને ઈસ પૈકરે ઈલ્મો દાનિશ ઔર સાહિબે કલમ મુસન્નિફ કો ઈન કી ઝાતી ઝમીન પર સિપુર્દે ખાક કર દિયા. ﴿حُمدُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ﴾

(મુલખખસ અઝ સીરતે સદરુશરીઅહ ઈલ્મીય્યા)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

તકરીબ

અઝ : હઝરતે અલ્લામા મુફતી જલાલુદ્દીન સાહિબ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ

અલ્લામતુલ અસ્સ શૈખુલ હદીસ હઝરતે મૌલાના અલહાજ અબ્દુલ મુસ્તફા સાહિબ આ'ઝમી મુજદ્દિદી કિબ્લા مَدِطُّهُ الْعَالَمِ અપને ઇલ્મી જાહો જલાલ ઔર ફઝલો કમાલ કે એ'તિબાર સે અકાબિર ઉ-લમાએ અહલે સુન્નત મેં એક ખુસૂસી ઇમ્તિયાઝ કે સાથ મુમતાઝ હૈં. આપ એક મુસલ્લમુસ્સુબૂત, માહિરે દર્સિયાત, સાહિરુલ બયાન ઔર એક ખુસૂસી તર્જે તહરીર કે મૂજિદ વ કામ્યાબ મુસન્નિફ હોને કી બિના પર મુલક વ બૈરૂને મુલક “જામેઉસ્સિફાત” મશ્હૂર હૈં. ચન્દ ખાસ ખાસ ઔર અહમ મૌઝૂઆત પર આપ કી છોટી બડી પન્દરહ કિતાબેં તબ્જ હો કર અવામ વ ખવાસ સે ખિરાજે તહસીન હાસિલ કર ચુકી હૈં.

ઝેરે નઝર કિતાબ “જન્મતી ઝેવર” આપ ને અવામ ઔર ખાસ કર ઔરતોં કે લિયે તસ્નીફ ફરમાઈ હૈ જિસ કો મૈં બગૌર પઢ કર ઇસ નતીજે પર પહોંચા હૂં કે ઝરૂરતે ઝમાના કે લિહાઝ સે યેહ કિતાબ બહુત હી અહમ, નિહાયત હી અનમોલ ઔર બેહદ મુફીદ હૈ ઔર سِدِّيقُ السَّادِقُ સહીહ વ મો'તમદ મસાઈલ ઔર બેહતરીન આદાબ વ ખસાઈસ કે સાથ સાથ ઇબ્રત ખૈઝ નસીહતોં ઔર રિક્કત અંગેઝ વાકિઆત કા લા જવાબ મજમૂઆ હૈ.

મૌલા તઆલા હઝરતે મુસન્નિફ કિબ્લા કો જઝા અતા ફરમાએ ઔર બરાદરાને અહલે સુન્નત વ ખવાતીને મિલ્લત કો ઇસ કિતાબ કી ઝિયાદા સે ઝિયાદા ઇશ્આત કી તૌફીક બખ્શે. آمين بجاہ حنیہ سید المرسلین صلوات اللہ تعالیٰ وسلامہ علیہم اجمعین .

જલાલુદ્દીન અહમદ અમજદી

ખાદિમ દારુલ ઇફતા ફૈઝુરસૂલ

બરાઉ શરીફ ઝિલઅ બસ્તી

25, ઝિલ કા'દા 1399 સિ.હિ.

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

સબબે તાલીફ

મુસલ્માન ઔરતોં કી આઝાદ ખયાલી સે મુસ્લિમ મુઆ-શરે કી તબાહી વ બદહાલી દેખ કર બાર બાર દિલ કુદતા ઔર જલતા થા. ઈસ લિયે એક મુદત સે યેહ ખયાલ થા કે મુસલ્માન ઔરતોં કી સલાહો ફલાહ, ઔર ઈન કી બદ એ'તિકાદિયોં ઔર બદ આ'માલિયોં કી ઈસ્લાહ કે લિયે એક કિતાબ લિખ દૂં. મગર અફસોસ કે કસ્તે કાર વ હુજૂમે અફકાર કે મૈદાને મહશર મેં ઈસ તરફ તવજજોહ કી ફુરસત હી નહીં મિલી. યહાં તક કે મેરે મુખ્લિસ મુરીદ મૌલવી એ'જાઝ હુસૈન સાહિબ કાદિરી માલિક એ'જાઝ બુક ડિપો હવડા ને બડી દિલસોઝી કે સાથ મેરે નામ એક ખત મેં તહરીર કિયા કે એક ઐસી કિતાબ કી બેહદ ઝરૂરત હૈ જો મુસલ્માન ઔરતોં કી દીની વ દુન્યાવી ઝરૂરતોં કે મુ-તઅલ્લિક ઝરૂરી મા'લૂમાત કી જામેઅ હો તાકે વોહ મુસલ્માન બચ્ચિયોં કે તા'લીમી કોર્સ મેં દાખિલ હો સકે ઔર મુસલ્માન લડકિયોં કો જહેઝ મેં દી જા સકે. ઈસ કે બા'દ મેરી તસાનીફ કે દૂસરે કદ્રદાનોં ને ભી ઝબાની ઔર કલમી તૌર પર તકાઝોં કા ઐસા તૂમાર બાંધ દિયા કે મેં અહબાબ કે ઈસ મુતા-લબે કો નઝર અન્દાઝ ન કર સકા. હદ હો ગઈ કે સબ સે આખિર મેં ઝિલઅ બસ્તી કે સેઠ અલહાજ મુલ્લા મુહમ્મદ હનીફ યાર અ-લવી જિન કા બમ્બઈ કે ઈલ્મ દોસ્ત વ દીનદાર સેઠોં મેં શુમાર હૈ. ઉન્હોં ને બરાઉ શરીફ મેં મેરે રૂ બરૂ બૈઠ કર બર જસ્તા યેહ કહ દિયા કે આપ ને હમારે લડકોં કે હાથોં મેં દેને કે લિયે તો બહુત સી કિતાબેં લિખ દી હૈં લેકિન હમારી લડકિયોં કે હાથોં મેં દેને કે લિયે આપ ને અબ તક કુછ ભી નહીં લિખા યેહ સુન કર મુઝે બેહદ તઅસ્સુફ હુવા ઔર મેં ને યેહ અઝ્મ કર લિયા કે اِنَّ اللّٰهَ عَٰلَمُ الْغُیُوبِ બહુત જલ્દ એક ઐસી કિતાબ લિખૂંગા જો ઔરતોં ઔર મદોં દોનોં કી ઈસ્લાહ કે લિયે ઝરીઅએ હિદાયત ઔર મુઝ ગુનહગાર કે લિયે સામાને આખિરત બન જાએ.

યુનાન્યે ખુદાવન્દે કરીમ કા બે શુમાર શુક હૈ કે સિર્ફ ચન્દ માહ કી કલીલ મુદત મેં કિસ્મ કિસ્મ કે ગુલહાએ મઝામીન કો યુન યુન કર મસાઈલ વ ખસાઈલ કા એક ખૂબ સૂરત ગુલદસ્તા “જન્મતી ઝેવર” કે નામ સે નાઝિરીન કી ખિદમત મેં નઝર કરતા હૂં યેહ કિતાબ મુન્દરિજએ ઝૈલ દસ ઉન્વાનોં કા મજમૂઆ હૈ :

﴿1﴾ મુઆ-મલાત ﴿2﴾ અખ્લાકિયાત ﴿3﴾ રુસૂમાત ﴿4﴾ ઈમાનિયાત
 ﴿5﴾ ઈબાદાત ﴿6﴾ ઈસ્લામિયાત ﴿7﴾ તઝકિરએ સાલિહાત
 ﴿8﴾ મુ-તફરિક હિદાયાત ﴿9﴾ અ-મલિયાત ﴿10﴾ મીલાદ વ ના't

और محمد ﷺ हर उन्वान के तहत ज़रूरी हिदायात और इस्लामी मसाईल व खसाईल का एक हद तक काफ़ी ज़ખीरा जम्अ कर दिया है. इस लिये नाज़िरीन से उम्मीद करता हूँ કે मेरी कोतालियों की इस्लाह फ़रमाएंगे और उम्मत मुस्लिमा की सलाहो इलाह के लिये इस किताब की इशआत में अपनी ताकत भर ज़रूर हिससा देंगे. ખુદાવન્દે કરીમ મેરી ઈસ હકીર કલમી ખિદમતે દીન કો શ-રફે કબૂલ સે સરફરાઝ ફરમાએ. (આમીન)

આખિર મેં હઝરતે ગિરામી મૌલાના અલહાજ મુફતી જલાલુદ્દીન સાહિબ કિબ્લા અમજદી મુદરિસ દારુલ ઉલૂમ ફૈઝુરસૂલ બરાઉ શરીફ વ અઝીઝુલ કદ્ર મૌલાના કુદરતુલ્લાહ સાહિબ ર-ઝવી મુદરિસ દારુલ ઉલૂમ ફૈઝુરસૂલ બરાઉ શરીફ કા શુક ગુઝાર હૂં કે ઈન દોનોં સાહિબાન ને કિતાબ કી તસ્હીહ મેં હિસ્સા લે કર મેરે બાર કો હલકા ઔર મેરે કલ્બ કો મુત્મઈન કર દિયા.

فجزاهما الله تعالى احسن الجزاء وهو حسبي و نعم الوكيل وصلى الله تعالى على

خير خلقه محمد وآله وصحبه اجمعين

عَفَى عَنْهُ અબ્દુલ મુસ્તાફા અલ આ'ઝમી

ધોસી 7 શવ્વાલ 1399 સિ.હિ.

ઇન્તિસાબ

મેરી અહલિયા સાલિહા ખાતૂન કે નામ

જો 43 બરસ સે નિહાયત વફાદારી કે સાથ મેરી
ખિદમત કર રહી હૈં, મેરે બચ્ચોં કો પાલા, મેરા ઘર સંભાલા
ઔર મુઝે ઇત્મી વ દીની ખિદમતોં કે લિયે ખાનગી ફિક્કોં સે
આઝાદ કર દિયા. ઇન કે લિયે મેરી દુઆ હૈ કે

તુમ સલામત રહો હઝાર બરસ

હર બરસ કે હોં દિન પયાસ હઝાર

અબ્દુલ મુસ્તફા આ'ઝમી غَفِي عَنْهُ

6 શવ્વાલ 1399 સિ.હિ.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

હમ્દ

ઐ ખુદાવન્દે જહાં ! ઐ ખાલિકે લૈલો નહાર
હો નહીં સકતી તેરી હમ્દો સના હૈ બે શુમાર

તૂ દો આલમ કા હકીકી માલિકો મુખ્તાર હૈ
ઝરૈ ઝરૈ પર તેરા ચલતા હૈ હુકમો ઇક્તિદાર

તૂને બખ્શી હૈ ફલક કે ચાંદ તારોં કો ચમક
તેરી કુદરત સે ગુલો ગુન્યે પે આતા હૈ નિખાર

રહમતે આલમ કે દામાને કરમ કા વાસિતા !
બખ્શ દે મેરે ગુનાહોં કો 'હૂં નાદિમ' શર્મસાર

ખોલ દે મેરી દુઆઓં કે લિયે બાબે કબૂલ
અર્ઝ કરતા હૂં તેરે આગે બ ચશમે અશકબાર

○.....☆☆.....○

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

જા'વ

રોઝાએ પુરનૂર પર હમ કો બુલાએં યા રસૂલ ﷺ

ફિર વહાં સે ઉમ્મ ભર વાપસ ન આએં યા રસૂલ ﷺ

મન્ઝરે તયબા બના દેતા હે દિલ કો બે કરાર

યાદ આતી હેં મદીને કી ફઝાએં યા રસૂલ ﷺ

ગુલ્સિતાને ઝિન્દગી નઝરે ખઝાં હોને લગા !

ભેજ દો બાગે મદીના કી હવાએં યા રસૂલ ﷺ

ગુમ્બદે ખઝરા કો દેખેં દશ્તો સહરા મેં ફિરેં

તેરી આગોશે કરમ મેં મુસ્કુરાએં યા રસૂલ ﷺ

આપ કે દરબારે અકદસ મેં હઝારોં કી તરહ

હમ ભી આ કર દાસ્તાને ગમ સુનાએં યા રસૂલ ﷺ

○.....☆☆.....○

મુઆ-મલાત

મુઆ-મલાત ન હોં ગર દુરુસ્ત ઇન્સાં કે
તો જાનવર સે ભી બદતર હે આદમી કી હયાત

ઔરત કયા હે ?

- ઔરત - ખુદા કી બડી બડી ને'મતોં મેં સે એક બહુત બડી ને'મત હે.
- ઔરત - દુન્યા કી આબાદ કારી ઔર દીનદારી મેં મદોં કે સાથ તકરીબન બરાબર કી શરીક હે.
- ઔરત - મદ કે દિલ કા સુકૂન, રૂહ કી રાહત, ઝેહન કા ઇત્મીનાન, બદન કા ચૈન હે.
- ઔરત - દુન્યા કે ખૂબ સૂરત ચેહરે કી એક આંખ હે. અગર ઔરત ન હોતી તો દુન્યા કી સૂરત કાની હોતી.
- ઔરત - આદમ عَلَيْهِ السَّلَام વ હઝરતે હવ્વા કે સિવા તમામ ઇન્સાનોં કી “માં” હે ઇસ લિયે વોહ સબ કે લિયે કાબિલે એહતિરામ હે.
- ઔરત - કા વુજૂદ ઇન્સાની તમદુન કે લિયે બેહદ ઝરૂરી હે અગર ઔરત ન હોતી તો મદોં કી ઝિન્દગી જંગલી જાનવરોં સે બદતર હોતી.
- ઔરત - બચપન મેં ભાઈ બહનોં સે મહબ્બત કરતી હે. શાદી કે બા'દ શોહર સે મહબ્બત કરતી હે. માં બન કર અપની ઔલાદ સે મહબ્બત કરતી હે. ઇસ લિયે ઔરત દુન્યા મેં પ્યાર વ મહબ્બત કા એક “તાજ મહલ” હે.

ઔરત ઇસ્લામ સે પહલે

ઇસ્લામ સે પહલે ઔરતોં કા હાલ બહુત ખરાબ થા દુન્યા મેં ઔરતોં કી કોઈ ઇઝ્ઝત વ વુક્ત હી નહીં થી. મદોં કી નઝર મેં ઇસ સે ઝિયાદા ઔરતોં કી કોઈ હૈસિયત હી નહીં થી કે વોહ મદોં કી નફ્સાની ખ્વાહિશ પૂરી કરને કા એક “ખિલોના” થી. ઔરતેં દિન રાત મદોં કી કિસ્મ કિસ્મ કી ખિદમત કરતી થીં ઔર તરહ તરહ કે કામોં સે યહાં તક કે દૂસરોં કી મેહનત મઝદૂરી કર કે જો કુછ કમાતી થીં વોહ ભી મદોં કો દે દિયા કરતી થીં મગર ઝાલિમ મદ ફિર ભી ઇન ઔરતોં કી કોઈ કદ્ર નહીં કરતે થે બલ્કે જાનવરોં કી તરહ ઇન કો મારતે પીટતે થે ઝરા ઝરા સી બાત પર ઔરતોં કે કાન નાક વગેરા આ’ઝા કાટ લિયા કરતે થે ઔર કભી કત્લ ભી કર ડાલતે થે. અરબ કે લોગ લડકિયોં કો ઝિન્દા દફન કર દિયા કરતે થે ઔર બાપ કે મરને કે બા’દ ઉસ કે લડકે જિસ તરહ બાપ કી જાએદાદ ઔર સામાન કે માલિક હો જાયા કરતે થે ઇસી તરહ અપને બાપ કી બીવિયોં કે માલિક બન જાયા કરતે થે ઔર ઉન ઔરતોં કો ઝબર દસ્તી લોંડિયાં બના કર રખ લિયા કરતે થે. ઔરતોં કો ઉન કે માં બાપ ભાઈ બહન યા શોહર કી મીરાસ મેં સે કોઈ હિસ્સા નહીં મિલતા થા ન ઔરતેં કિસી ચીઝ કી માલિક હુવા કરતી થીં અરબ કે બા’ઝ કબીલોં મેં યેહ ઝાલિમાના દસ્તૂર થા કે બેવા હો જાને કે બા’દ ઔરતોં કો ઘર સે બાહર નિકાલ કર એક છોટે સે તંગો તારીક ઝોંપડે મેં એક સાલ તક કેંદ મેં રખા જાતા થા વોહ ઝોંપડે સે બાહર નહીં નિકલ સકતી થીં ન ગુસ્લ કરતી થીં ન કપડે બદલ સકતી થીં, ખાના પાની ઔર અપની સારી ઝરૂરતેં ઉસી ઝોંપડે મેં પૂરી કરતી થીં બહુત સી ઔરતેં તો ઘુટ ઘુટ કર મર જાતી થીં ઔર

જો ઝિન્દા બચ જાતી થીં તો એક સાલ કે બા'દ ઉન કે આંચલ મેં ઊંટ કી મેંગિયાં ડાલ દી જાતી થીં ઓર ઉન કો મજબૂર કિયા જાતા થા કે વોહ કિસી જાનવર કે બદન સે અપને બદન કો રગડે ફિર સારે શહર કા ઉસી ગન્દે લિબાસ મેં ચક્કર લગાએં ઓર ઇંધર ઉધર ઊંટ કી મેંગિયાં ફેંકતી હુઈ ચલતી રહેં યેહ ઇસ બાત કા એ'લાન હોતા થા કે ઇન ઓરતોં કી ઇદત ખત્મ હો ગઈ હૈ ઇસી તરહ કી દૂસરી ભી તરહ તરહ કી ખરાબ ઓર તક્લીફ દેહ રસ્મેં થીં જો ગરીબ ઓરતોં કે લિયે મુસીબતોં ઓર બલાઓં કા પહાડ બની હુઈ થીં ઓર બેચારી મુસીબત કી મારી ઓરતેં ઘુટ ઘુટ કર ઓર રો રો કર અપની ઝિન્દગી કે દિન ગુઝારતી થીં હિન્દૂસ્તાન મેં તો બેવા ઓરતોં કે સાથ એસે એસે દર્દનાક ઝાલિમાના સુલૂક કિયે જાતે થે કે જિન કો સોચ સોચ કર કલેજા મુંહ કો આ જાતા હૈ હિન્દૂ ધર્મ મેં હર ઓરત કે લિયે ફર્જ થા કે વોહ ઝિન્દગી ભર કિસ્મ કિસ્મ કી ખિદમતેં કર કે “પતી પૂજા” (શોહર કી પૂજા) કરતી રહે ઓર શોહર કી મૌત કે બા'દ ઉસ કી “ચિતા” કી આગ કે શો'લોં પર ઝિન્દા લૈટ કર “સતી” હો જાએ યા'ની શોહર કી લાશ કે સાથ ઝિન્દા ઓરત ભી જલ કર રાખ હો જાએ. ગરઝ પૂરી દુન્યા મેં બે રહ્મ ઓર ઝાલિમ મર્દ ઓરતોં પર એસે એસે ઝુલ્મો સિતમ કે પહાડ તોડતે થે કે ઇન ઝુલ્મોં કી દાસ્તાન સુન કર એક દર્દમન્દ ઇન્સાન કે સીને મેં રન્જો ગમ સે દિલ ટુકડે ટુકડે હો જાતા હૈ ઉન મઝલૂમ ઓર બેકસ ઓરતોં કી મજબૂરી વ લાચારી કા યેહ આલમ થા કે સમાજ મેં ન ઓરતોં કે કોઈ હુકૂક થે ન ઇન કી મઝલૂમિયત પર દાદો ફરિયાદ કે લિયે કિસી કાનૂન કા કોઈ સહારા થા હઝારોં બરસ તક યેહ ઝુલ્મો સિતમ કી મારી દુખ્યારી ઓરતેં અપની ઇસ બે કસી ઓર લાચારી પર રોતી બિલ-બિલાતી ઓર આંસૂ બહાતી રહીં મગર દુન્યા મેં કોઈ ભી ઇન ઓરતોં કે ઝખ્મોં પર મરહમ રખને વાલા ઓર ઇન કી મઝલૂમિયત

કે આંસૂઓં કો પોંછને વાલા દૂર દૂર તક નઝર નહીં આતા થા ન દુન્યા મેં
કોઈ ભી ઈન કે દુખ દર્દ કી ફરિયાદ સુનને વાલા થા ન કિસી કે દિલ મેં
ઈન ઔરતોં કે લિયે બાલ બરાબર ભી રહ્મો કરમ કા કોઈ જઝબા થા
ઔરતોં કે ઈસ હાલે ઝાર પર ઈન્સાનિયત રન્જો ગમ સે બેચેન ઔર
બે કરાર થી મગર ઈસ કે લિયે ઈસ કે સિવા કોઈ ચારએ કાર નહીં થા
કે વોહ રહમતે ખુદાવન્દી કા ઈન્તિઝાર કરે કે અર-હમુર્રાહિમીન ગૈબ
સે કોઈ એસા સામાન પૈદા ફરમા દે, કે અયાનક સારી દુન્યા મેં એક
અનોખા ઈન્કિલાબ નુમૂદાર હો જાએ ઔર લાચાર ઔરતોં કા સારા દુખ
દર્દ દૂર હો કર ઈન કા બેડા પાર હો જાએ યુનાન્યે રહમત કા આફતાબ
જબ તુલૂઅ હો ગયા તો સારી દુન્યા ને અયાનક યેહ મહસૂસ કિયા કે

જહાં તારીક થા, ઝુલ્મત કદા થા, સખ્ત કાલા થા

કોઈ પર્દે સે ક્યા નિકલા કે ઘર ઘર મેં ઉજાલા થા

ઔરત ઇસ્લામ કે બા'દ

જબ હમારે રસૂલે રહમત હઝરતે મુહમ્મદે મુસ્તફા
ﷺ ખુદા કી તરફ સે “દીને ઇસ્લામ” લે કર તશરીફ
લાએ તો દુન્યા ભર કી સતાઈ હુઈ ઔરતોં કી કિસ્મત કા સિતારા ચમક
ઉઠા. ઔર ઇસ્લામ કી બદૌલત ઝાલિમ મર્દો કે ઝુલ્મો સિતમ સે કુચલી
ઔર રોંદી હુઈ ઔરતોં કા દ-રજા ઈસ કદર બુલન્દો બાલા હો ગયા કે
ઈબાદાત વ મુઆ-મલાત બલ્કે ઝિન્દગી ઔર મૌત કે હર મરહલે
ઔર હર મોડ પર ઔરતેં મર્દો કે દોશ બ દોશ ખડી હો ગઈ ઔર મર્દો
કી બરાબરી કે દ-રજે પર પહોંચ ગઈ મર્દો કી તરહ ઔરતોં કે ભી
હુકૂક મુકરર હો ગએ ઔર ઈન કે હુકૂક કી હિફાઝત કે લિયે ખુદાવન્દી
કાનૂન આસ્માન સે નાઝિલ હો ગએ ઔર ઈન કે હુકૂક દિલાને કે લિયે
ઈસ્લામી કાનૂન કી મા તહ્તી મેં અદાલતેં કાઈમ હો ગઈ. ઔરતોં કો

માલિકાના હુકૂક હાસિલ હો ગએ યુનાન્યે ઔરતેં અપને મહર કી રકમોં, અપની તિજારતોં, અપની જાએદાદોં કી માલિક બના દી ગઈ ઔર અપને માં બાપ, ભાઈ બહન, ઔલાદ ઔર શોહર કી મીરાસોં કી વારિસ કરાર દી ગઈ. ગરઝ વોહ ઔરતેં જો મદોં કી જૂતિયોં સે ઝિયાદા ઝલીલો ખ્વાર ઔર ઇન્તિહાઈ મજબૂરો લાચાર થીં વોહ મદોં કે દિલોં કા સુકૂન ઔર ઇન કે ઘરોં કી મલિકા બન ગઈ યુનાન્યે કુરઆને મજ્હદ ને સાફ સાફ લફઝોં મેં એ'લાન ફરમા દિયા કે,

حَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ (پ ۲۱، روم: ۲۱)

“અલ્લાહ ને તુમ્હારે લિયે તુમ્હારી જિન્સ સે બીવિયાં પૈદા કર દીં તાકે તુમ્હેં ઇન સે તસ્કીન હાસિલ હો ઔર ઉસ ને તુમ્હારે દરમિયાન મહબ્બત વ શફકત પૈદા કર દી.”

અબ કોઈ મદ્ બિલા વજહ ન ઔરતોં કો માર પીટ સકતા હૈ ન ઇન કો ઘરોં સે નિકાલ સકતા હૈ ઔર ન કોઈ ઇન કે માલો અસ્બાબ યા જાએદાદોં કો છીન સકતા હૈ બલ્કે હર મદ્ મઝહબી તૌર પર ઔરતોં કે હુકૂક અદા કરને પર મજબૂર હૈ યુનાન્યે ખુદાવન્દે કુદૂસ ને કુરઆને મજ્હદ મેં ફરમાયા કે,

وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَ بِالْمَعْرُوفِ. (پ ۲, البقرة: ۲۲۸)

“ઔરતોં કે મદોં પર ઐસે હી હુકૂક હૈં જૈસે મદોં કે ઔરતોં પર અચ્છે સુલૂક કે સાથ.”

ઔર મદ્ કે લિયે ફરમાન જારી ફરમા દિયા કે

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ. (پ ۴، النساء: ۱۹)

“ઔર અચ્છે સુલૂક સે ઔરતોં કે સાથ ઝિન્દગી બસર કરો.”

તમામ દુન્યા દેખ લે, કે દીને ઇસ્લામ ને મિયાં બીવી કી ઇજતિમાઈ ઝિન્દગી કી સદારત અગર્યે મદ્ કો અતા ફરમાઈ હૈ ઔર

મદર્દો કો ઔરતોં પર હાકિમ બના દિયા હૈ તાકે નિઝામે ખાનાદારી મેં અગર કોઈ બડી મુશ્કિલ આન પડે તો મદર્દ અપની ખુદાદાદ તાકત વ સલાહિયત સે ઈસ મુશ્કિલ કો હલ કર દે લેકિન ઈસ કે સાથ સાથ જહાં મદર્દો કે કુછ હુકૂક ઔરતોં પર વાજિબ કર દિયે હેં. વહાં ઔરતોં કે ભી કુછ હુકૂક મદર્દો પર લાઝિમ ઠહરા દિયે ગએ હેં. ઈસ લિયે ઔરત ઔર મદર્દ દોનોં એક દૂસરે કે હુકૂક મેં જકડે હુએ હેં તાકે દોનોં એક દૂસરે કે હુકૂક કો અદા કર કે અપની ઈજતિમાઈ ઝિન્દગી કો શાદમાની વ મસરત કી જન્નત બના દે. ઔર નિફાક વ શિકાક ઔર લડાઈ ઝગડોં કે જહન્નમ સે હમેશા કે લિયે આઝાદ હો જાએ.

ઔરતોં કો દ-રજાત વ મરાતિબ કી ઈતની બુલન્દ મન્જિલોં પર પહોંચા દેના યેહ હુઝૂર નબિયે રહમત ﷺ કા વોહ એહસાને અઝીમ હૈ કે તમામ દુન્યા કી ઔરતેં અગર અપની ઝિન્દગી કી આખિરી સાંસ તક ઈસ એહસાન કા શુક્રિયા અદા કરતી રહેં ફિર ભી વોહ ઈસ અઝીમુશ્શાન એહસાન કી શુક્ર ગુઝારી કે ફર્જ સે સુબુક દોશ નહીં હો સકતીં. سُبْحَانَ اللَّهِ ! તમામ દુન્યા કે મોહસિને આ'ઝમ હુઝૂર નબિયે અકરમ ﷺ કી શાને રહમત કા ક્યા કહના ?

વોહ નબિયોં મેં રહમત લકબ પાને વાલા

મુરાદેં ગરીબોં કી બર લાને વાલા

મુસીબત મેં ગૈરોં કે કામ આને વાલા

વોહ અપને પરાએ કા ગમ ખાને વાલા

ફકીરોં કા માવા ઝઈફોં કા મલજા

યતીમોં કા વાલી ગુલામોં કા મોલા

ઔરત કી ઝિન્દગી કે ચાર દૌર

ઔરત કી ઝિન્દગી કે રાસ્તે મેં યૂં તો બહુત સે મોડ આતે હેં મગર ઈસ કી ઝિન્દગી કે ચાર દૌર ખાસ તૌર પર કાબિલે ઝિક હેં.

﴿1﴾ ઔરત કા બચપન ﴿2﴾ ઔરત બાલિગ હોને કે બા'દ
 ﴿3﴾ ઔરત બીવી બન જાને કે બા'દ ﴿4﴾ ઔરત માં બન જાને કે બા'દ
 અબ હમ ઔરત કે ઈન ચારોં ઝમાનોં કા ઔર ઈન વક્તોં મેં
 ઔરત કે ફરાઈઝ ઔર ઈન કે હુકૂક કા મુખ્તસર તઝકિરા સાફ સાફ
 લફઝોં મેં તહરીર કરતે હેં. તાકે હર ઔરત ઈન હુકૂક વ ફરાઈઝ કો
 અદા કર કે અપની ઝિન્દગી કો દુન્યા મેં ભી ખુશહાલ બનાએ ઔર
 આખિરત મેં ભી જન્નત કી લાઝવાલ ને'મતોં ઔર દૌલતોં સે સરફરાઝ
 હો કર માલા માલ હો જાએ.

﴿1﴾ ઔરત કા બચપન

ઔરત બચપન મેં અપને માં બાપ કી પ્યારી બેટી કહલાતી હૈ
 ઈસ ઝમાને મેં જબ તક વોહ ના બાલિગ બચ્ચી રહતી હૈ શરીઅત કી
 તરફ સે ન ઉસ પર કોઈ ચીઝ ફર્જ હોતી હૈ ન ઉસ પર કિસી કિસ્મ કી
 ઝિમ્માદારિયોં કા કોઈ બોઝ હોતા હૈ વોહ શરીઅત કી પાબન્દિયોં સે
 બિલ્કુલ આઝાદ રહતી હૈ ઔર અપને માં બાપ કી પ્યારી ઔર લાડલી
 બેટી બની હુઈ ખાતી પીતી, પહનતી ઓઢતી ઔર હંસતી ખેલતી રહતી
 હૈ ઔર વોહ ઈસ બાત કી હકદાર હોતી હૈ કે માં બાપ, ભાઈ બહન
 ઔર સબ રિશ્તે નાતે વાલે ઉસ સે પ્યાર વ મહબ્બત કરતે રહેં ઔર
 ઉસ કી દિલ બસ્તગી ઔર દિલજોઈ મેં લગે રહેં ઔર ઉસ કી સિહ્દત
 વ સફાઈ ઔર ઉસ કી આફિયત ઔર ભલાઈ મેં હર કિસ્મ કી
 ઇન્તિહાઈ કોશિશ કરતે રહેં તાકે વોહ હર કિસ્મ કી ફિકોં ઔર રન્જોં
 સે ફારિગુલ બાલ ઔર હર વક્ત ખુશ વ ખુર્મ ઔર ખુશહાલ રહે
 જબ વોહ કુછ બોલને લગે તો માં બાપ પર લાઝિમ હૈ કે ઉસ કો અલ્લાહ
 વ રસૂલ ﷺ કા નામ સુનાએ ફિર ઉસ કો કલિમા
 વગૈરા પઢાએ જબ વોહ કુછ ઔર ઝિયાદા સમઝદાર હો જાએ તો ઉસ

કો સફાઈ સુથરાઈ કે ઢંગ ઔર સલીકે સિખાએં ઉસ કો નિહાયત પ્યાર વ મહબ્બત ઔર નરમી કે સાથ ઈન્સાની શરાફતોં કી બાતેં બતાએં ઔર અચ્છી અચ્છી બાતોં કા શૌક ઔર બુરી બાતોં સે નફરત દિલાએં જબ પઢને કે કાબિલ હો જાએ તો સબ સે પહલે ઉસ કો કુરઆન શરીફ પઢાએં. જબ કુછ ઔર ઝિયાદા હોશિયાર હો જાએ તો ઉસ કો પાકી વ નાપાકી વુઝૂ વ ગુસ્લ વગૈરા કા ઈસ્લામી તરીકા બતાએં ઔર હર બાત ઔર હર કામ મેં ઉસ કો ઈસ્લામી આદાબ સે આગાહ કરતે રહેં. જબ વોહ સાત બરસ કી હો જાએ તો ઉસ કો નમાઝ વગૈરા ઝરૂરિયાતે દીન કી બાતેં તા'લીમ કરેં ઔર પર્દે મેં રહને કી આદત સિખાએં ઔર બરતન ધોને, ખાને પીને, સીને પિરોને ઔર છોટે મોટે ઘરેલૂ કામોં કા હુનર બતાએં ઔર અ-મલી તૌર પર ઉસ સે યેહ સબ કામ લેતે રહેં ઔર ઉસ કી કાહિલી ઔર બે પરવાઈ ઔર શરારતોં પર રોક ટોક કરતે રહેં ઔર ખરાબ ઔરતોં ઔર બદ ચલન ઘરાનોં કે લોગોં સે મેલ જોલ પર પાબન્દી લગા દેં ઔર ઉન લોગોં કી સોહબત સે બચાતે રહેં. આશિકાના અશઆર ઔર ગીતોં ઔર આશિકી મા'શૂકી કે મઝામીન કી કિતાબોં સે, ગાને બજાને ઔર ખેલ તમાશોં સે દૂર રખેં તાકે બચ્ચિયોં કે અખ્લાક વ આદાત ઔર ચાલ ચલન ખરાબ ન હો જાએં. જબ તક બચ્ચી બાલિગ ન હો જાએ ઈન બાતોં કા ધ્યાન રખના હર માં બાપ કા ઈસ્લામી ફર્જ હૈ. અગર માં બાપ અપને ઈન ફરાઈઝ કો પૂરા ન કરેંગે તો વોહ સપ્ત ગુનાહગાર હોંગે.

﴿2﴾ ઔરત જબ બાલિગ હો જાએ

જબ ઔરત બાલિગ હો ગઈ તો અલ્લાહ વ રસૂલ ﷺ કી તરફ સે શરીઅત કે તમામ અહકામ કી પાબન્દ હો ગઈ. અબ ઉસ પર નમાઝ, રોઝા ઔર હજ વ ઝકાત કે

તમામ મસાઈલ પર અમલ કરના ફર્જ હો ગયા ઔર અલ્લાહ તઆલા કે હુકૂક ઔર બન્દોં કે હુકૂક કો અદા કરને કી વોહ જિમ્મેદાર હો ગઈ અબ ઉસ પર લાજિમ હૈ કે વોહ ખુદા કે તમામ ફર્જોં કો અદા કરે ઔર છોટે બડે તમામ ગુનાહોં સે બચતી રહે. ઔર યેહ ભી ઉસ કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે અપને માં બાપ ઔર બડોં કી તા'જીમ વ ખિદમત બજા લાએ ઔર અપને છોટે ભાઈયોં બહનોં ઔર દૂસરે અઝીઝો અકારિબ સે પ્યાર વ મહબ્બત કરે. પડોસિયોં ઔર રિશ્તે નાતે કે તમામ છોટોં, બડોં કે સાથ ઉન કે મરાતિબ વ દ-રજાત કે લિહાઝ સે નેક સુલૂક ઔર અચ્છા બરતાવ કરે. અચ્છી અચ્છી આદતેં સીખે ઔર તમામ ખરાબ આદતોં કો છોડ દે ઔર અપની જિન્દગી કો પૂરે તૌર પર ઈસ્લામી ઢાંચે મેં ઢાલ કર સચ્ચી પક્કી પાબન્દે શરીઅત ઔર ઈમાન વાલી ઔરત બન જાએ ઔર ઈસ કે સાથ સાથ મેહનત વ મશક્કત ઔર સબ્રો રિઝા કી આદત ડાલે મુખ્તસર યેહ કે શાદી કે બા'દ અપને ઊપર આને વાલી તમામ ઘરેલૂ જિમ્મેદારિયોં કી મા'લૂમાત હાસિલ કરતી રહે કે શોહર વાલી ઔરત કો કિસ તરહ અપને શોહર કે સાથ નિબાહ કરના ઔર અપના ઘર સંભાલના ચાહિયે વોહ અપની માં ઔર બડી બૂઢી ઔરતોં સે પૂછ પૂછ કર ઈસ કા ઢંગ ઔર સલીકા સીખે ઔર અપને રહન સહન ઔર ચાલ ચલન કો ઈસ તરહ સુધારે ઔર સંવારે કે ન શરીઅત મેં ગુનાહગાર ઠહરે ન બિરાદરી વ સમાજ મેં કોઈ ઈસ કો તા'ના માર સકે.

ખાને પીને, પહનને ઓઢને, સોને જાગને, બાતચીત ગરઝ હર કામ હર બાત મેં જહાં તક હો સકે ખુદ તક્લીફ ઉઠાએ મગર ઘર વાલોં કો આરામ વ રાહત પહોંચાએ. બિગૈર માં બાપ કી ઈજાઝત કે ન કોઈ સામાન અપને ઈસ્તિ'માલ મેં લાએ ન કિસી દૂસરે કો દે. ન

ઘર કા એક પૈસા યા એક દાના માં બાપ કી ઇજાઝત કે બિગૈર ખર્ચ કરે. ન બિગૈર માં બાપ સે પૂછે કિસી કે ઘર યા ઇંધર ઉંધર જાએ. ગરઝ હર કામ, હર બાત મેં માં કી ઇજાઝત ઔર રિઝામન્દી કો અપને લિયે ઝરૂરી સમઝે. ખાને, પીને, સીને પિરોને, અપને બદન, અપને કપડે ઔર મકાન વ સામાન કી સફાઈ ગરઝ સબ ઘરેલૂ કામ ધન્દોં કા ઢંગ સીખ લે ઔર ઇસ કી અ-મલી આદત ડાલ લે તાકે શાદી કે બા'દ અપને સુસરાલ મેં નેકનામી કે સાથ ઝિન્દગી બસર કર સકે ઔર મયકે વાલોં ઔર સુસરાલ વાલોં કે દોનોં ઘર કી ચહીતી ઔર પ્યારી બની રહે.

પર્દે કા ખાસ તૌર પર ખયાલ ઔર ધ્યાન રખે. ગૈર મહરમ મર્દોં ઔર લડકોં કે સામને આને જાને, તાક ઝાંક ઔર હંસી મઝાક સે ઇન્તિહાઈ પરહેઝ રખે. આશિકાના અશઆર, અખ્લાક કો ખરાબ કરને વાલી કિતાબોં ઔર રસાઈલ વ અખ્બારાત કો હરગિઝ ન દેખે બદ કિરદાર ઔર બે હયા ઔરતોં સે ભી પર્દા કરે ઔર હરગિઝ કભી ઇન સે મેલજોલ ન રખે ખેલ તમાશોં સે દૂર રહે ઔર મઝહબી કિતાબેં ખુસૂસન સીરતુલમુસ્તફા વ સીરતે રસૂલે અ-રબી, તમ્હીદે ઇમાન ઔર મીલાદ શરીફ કી કિતાબેં મ-સલન “ઝીનતુલ મીલાદ” વગૈરા ઉ-લમાએ અહલે સુન્નત કી તસ્નીફાત પઢતી રહે.

ફર્જ ઇબાદતોં કે સાથ નફલી ઇબાદતેં ભી કરતી રહે. મ-સલન તિલાવતે કુરઆન વ તસ્બીહે ફાતિમા મીલાદ શરીફ પઢતી પઢાતી રહે ઔર ગ્યારહવીં શરીફ વ બારહવીં શરીફ વ મુહર્રમ શરીફ વગૈરા કી નિયાઝ વ ફાતિહા ભી કરતી રહે કે ઇન આ'માલ સે દુન્યા વ આખિરત કી બે શુમાર બ-ર-કતેં હાસિલ હોતી હેં. હરગિઝ હરગિઝ બદ અકીદા લોગોં કી બાત ન સુને ઔર અહલે સુન્નત વ જમાઅત કે

અકાઈદ વ આ'માલ પર નિહાયત મઝબૂતી કે સાથ કાઈમ રહે.

(3) ઔરત શાદી કે બા'દ

નિકાહ : જબ લડકી બાલિગ હો જાએ તો માં બાપ પર લાઝિમ હૈ કે જલ્દ અઝ જલ્દ મુનાસિબ રિશ્તા તલાશ કર કે ઉસ કી શાદી કર દે. રિશ્તે કી તલાશ મેં ખાસ તૌર સે ઈસ બાત કા ધ્યાન રખના બેહદ ઝરૂરી હૈ કે હરગિઝ હરગિઝ કિસી બદ મઝહબ કે સાથ રિશ્તા ન હોને પાએ બલ્કે દીનદાર ઔર પાબન્દે શરીઅત ઔર મઝહબે અહલે સુન્નત કે પાબન્દ કો અપની રિશ્તેદારી કે લિયે મુન્તખબ કરે. બુખારી વ મુસ્લિમ કી હદીસ મેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે ઔરત સે શાદી કરને મેં ચાર ચીઝેં દેખી જાતી હૈં :

﴿1﴾ દૌલત મન્દ ﴿2﴾ ખાનદાની શરાફત

﴿3﴾ ખૂબ સૂરતી ﴿4﴾ દીનદારી

“લેકિન તુમ દીનદારી કો ઈન સબ ચીઝોં પર મુકદ્દમ સમઝો.”

(صحيح البخارى، كتاب النكاح - ٦٧- باب الاكفاء في الدين (١٦) رقم الحديث ٥٠٩٠، ج ٣، ص ٤٢٩)

ઔલાદ કી તમન્ના ઔર અપની ઝાત કો બદકારી સે બચાને કી નિયત કે લિયે નિકાહ કરના સુન્નત હૈ ઔર બહુત બડે અજરો સવાબ કા કામ હૈ અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆન શરીફ મેં ફરમાયા કે

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَأَمْثَلِكُمْ. (النور: ٣٢)

“યા'ની તુમ લોગ બે શોહર વાલી ઔરતોં કા નિકાહ કર દો ઔર અપને નેક ચલન ગુલામોં ઔર લૌંડિયોં કા ભી નિકાહ કર દો.”

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે તૌરાત શરીફ મેં લિખા હૈ કે.....

“જિસ શખ્સ કી લડકી બારહ બરસ કી ઉમ્ર કો પહોંચ ગઈ ઔર ઉસ ને ઉસ લડકી કા નિકાહ નહીં કિયા ઔર વોહ લડકી બદકારી કે ગુનાહ

મેં પડ ગઈ તો ઈસ કા ગુનાહ લડકી વાલે કે સર પર ભી હોગા.”

(مشکوٰۃ المصابیح، کتاب النکاح، باب الولی فی النکاح الخ، رقم ۳۱۳۹، ج ۲، ص ۲۱۲)

દૂસરી હઠીસ મેં હૈ કે હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે :

“અલ્લાહ તઆલા ને ત્રીન શખ્સોં કી ઈમદાદ અપને ઝિમ્મએ કરમ પર લી હૈ. (1) વોહ ગુલામ જો અપને આકા સે આઝાદ હોને કે લિયે કિસી કદર રકમ અદા કરને કા અહ્દ કરે ઔર અપને અહ્દ કો પૂરા કરને કી નિયત રખતા હો. (2) ખુદા કી રાહ મેં જિહાદ કરને વાલા (3) વોહ નિકાહ કરને વાલા યા નિકાહ કરને વાલી જો નિકાહ કે ઝરીએ હરામ કારી સે બચના ચાહતા હો.”

(الجامع الترمذی، کتاب فضائل الجہاد، باب ما جاء فی المجاہد والناکح الخ، رقم ۱۶۶۱، ج ۳، ص ۲۴۷)

ઔરત, જબ તક ઉસ કી શાદી નહીં હોતી વોહ અપને માં બાપ કી બેટી કહલાતી હૈ મગર શાદી હો જાને કે બા'દ ઔરત અપને શોહર કી બીવી બન જાતી હૈ ઔર અબ ઈસ કે ફરાઈઝ ઔર ઈસ કી ઝિમ્મેદારિયાં પહલે સે બહુત ઝિયાદા બઢ જાતી હૈં વોહ તમામ હુકૂક વ ફરાઈઝ જો બાલિગ હોને કે બા'દ ઔરત પર લાઝિમ હો ગએ થે અબ ઉન કે ઈલાવા શોહર કે હુકૂક કા ભી બહુત બડા બોઝ ઔરત કે સર પર આ જાતા હૈ જિસ કા અદા કરના હર ઔરત કે લિયે બહુત હી બડા ફરીઝા હૈ. યાદ રખો કે શોહર કે હુકૂક કો અગર ઔરત ન અદા કરેગી તો ઉસ કી દુન્યાવી ઝિન્દગી તબાહો બરબાદ હો જાએગી ઔર આખિરત મેં વોહ દોઝખ કી ભડકતી હુઈ આગ મેં જલતી રહેગી ઔર ઉસ કી કબ્ર મેં સાંપ બિચ્છૂ ઉસ કો ડસતે રહેંગે ઔર દોનોં જહાં મેં ઝલીલો ખ્વાર ઔર તરહ તરહ કે અઝાબોં મેં ગિરિફતાર રહેગી. ઈસ લિયે શરીઅત કે હુકમ કે મુતાબિક હર ઔરત પર ફર્ઝ હૈ કે વોહ અપને શોહર કે હુકૂક કો અદા કરતી રહે ઔર ઉમ્ર ભર અપને શોહર કી ફરમાં બરદારી વ ખિદમત ગુઝારી કરતી રહે.

શોહર કે હુકૂક : અલ્લાહ તઆલા ને શોહરોં કો બીવિયોં પર હાકિમ બનાયા હૈ ઔર બહુત બડી બુઝુર્ગી દી હૈ ઈસ લિયે હર ઔરત પર ફર્જ હૈ કે વોહ અપને શોહર કા હુકમ માને ઔર ખુશી ખુશી અપને શોહર કે હર હુકમ કી તાબેઅ દારી કરે ક્યૂંકે અલ્લાહ તઆલા ને શોહર કા બહુત બડા હક બનાયા હૈ યાદ રખો કે અપને શોહર કો રાઝી વ ખુશ રખના બહુત બડી ઈબાદત હૈ ઔર શોહર કો નાખુશ ઔર નારાઝ રખના બહુત બડા ગુનાહ હૈ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે “અગર મેં ખુદા કે સિવા કિસી દૂસરે કે લિયે સજદા કરને કા હુકમ દેતા તો મેં ઔરતોં કો હુકમ દેતા કે વોહ અપને શોહરોં કો સજદા કિયા કરે.” (جامع الترمذی، کتاب الرضاع (۱۰) باب ماجاء فی حق الزوج علی المرأة، رقم ۱۱۶۲، ج ۲، ص ۳۸۶)

ઔર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને યેહ ભી ફરમાયા હૈ કે “જિસ ઔરત કી મૌત ઐસી હાલત મેં આએ કે મરતે વક્ત ઉસ કા શોહર ઉસ સે ખુશ હો વોહ ઔરત જન્નત મેં જાએગી.”

(سنن ابن ماجه، کتاب النکاح، ۴۴- باب حق الزوج علی المرأة، رقم ۱۸۵۴، ج ۲، ص ۴۱۲)

ઔર યેહ ભી ફરમાયા કે “જબ કોઈ મદદ અપની બીવી કો કિસી કામ કે લિયે બુલાએ તો વોહ ઔરત અગર્યે ચૂલહે કે પાસ બૈઠી હો ઉસ કો લાઝિમ હૈ કે વોહ ઉઠ કર શોહર કે પાસ ચલી આએ.” (جامع الترمذی، کتاب

الرضاع، باب ماجاء فی حق الزوج علی المرأة (ت: ۱۰) رقم ۱۶۶۳، ج ۲، ص ۳۸۶)

હદીસ શરીફ કા મતલબ યેહ હૈ કે ઔરત યાહે કિતને ભી ઝરૂરી કામ મેં મશગૂલ હો મગર શોહર કે બુલાને પર સબ કામોં કો છોડ કર શોહર કી ખિદમત મેં હાઝિર હો જાએ.

ઔર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઔરતોં કો યેહ ભી હુકમ દિયા કે “અગર શોહર અપની ઔરત કો યેહ હુકમ દે, કે પીલે રંગ કે

પહાડ કો કાલે રંગ કા બના દે ઔર કાલે રંગ કે પહાડ કો સફેદ બના દે તો ઔરત કો અપને શોહર કા યેહ હુકમ ભી બજા લાના ચાહિયે.”

(سنن ابن ماجه، كتاب النكاح، ٤/٤ - باب حق الزوج على المرأة، رقم ١٨٥٢، ج ٢، ص ١١٤)

હદીસ કા મતલબ યેહ હૈ કે મુશ્કિલ સે મુશ્કિલ ઔર દુશ્વાર સે દુશ્વાર કામ કા ભી અગર શોહર હુકમ દે તો જબ ભી ઔરત કો શોહર કી ના ફરમાની નહીં કરની ચાહિયે બલકે ઉસ કે હર હુકમ કી ફરમાં બરદારી કે લિયે અપની તાકત ભર કમર બસ્તા રહના ચાહિયે ઔર રસૂલુલ્લાહ ﷺ કા યેહ ભી ફરમાન હૈ કે “શોહર બીવી કો અપને બિછોને પર બુલાએ ઔર ઔરત આને સે ઇન્કાર કર દે ઔર ઉસ કા શોહર ઇસ બાત સે નારાઝ હો કર સો રહે તો રાત ભર ખુદા કે ફિરિશ્તે ઉસ ઔરત પર લા’નત કરતે રહતે હૈં.”

(صحيح مسلم، كتاب النكاح، باب تحريم امتناعها من فراش زوجها، رقم ٤٣٦، ص ٧٥٣)

પ્યારી બહનો ! ઇન હદીસોં સે સબક મિલતા હૈ કે શોહર કા બહુત બડા હક હૈ ઔર હર ઔરત પર અપને શોહર કા હક અદા કરના ફર્જ હૈ શોહર કે હુકૂક બહુત ઝિયાદા હૈં ઇન મેં સે નીચે લિખે હુએ ચન્દ હુકૂક બહુત ઝિયાદા કાબિલે લિહાઝ હૈં.

1. ઔરત બિગૈર અપને શોહર કી ઇજાઝત કે ઘર સે બાહર કહીં ન જાએ ન અપને રિશ્તેદારોં કે ઘર ન કિસી દૂસરે કે ઘર.
2. શોહર કી ગૈર મૌજૂ-દગી મેં ઔરત પર ફર્જ હૈ કે શોહર કે મકાન ઔર માલો સામાન કી હિફાઝત કરે ઔર બિગૈર શોહર કી ઇજાઝત કિસી કો ભી ન મકાન મેં આને દે ન શોહર કી છોટી બડી ચીઝ કિસી કો દે.
3. શોહર કા મકાન ઔર માલ વ સામાન યેહ સબ શોહર કી અમાનતેં હૈં ઔર બીવી ઇન સબ ચીઝોં કી અમીન હૈ અગર ઔરત ને અપને શોહર કી કિસી ચીઝ કો જાનબૂઝ કર બરબાદ કર દિયા તો ઔરત પર

અમાનત મેં ખિયાનત કરને કા ગુનાહ લાઝિમ હોગા ઔર ઈસ પર ખુદા કા બહુત બડા અઝાબ હોગા.

4. ઔરત હરગિઝ હરગિઝ કોઈ ઐસા કામ ન કરે જો શોહર કો ના પસન્દ હો.

5. બચ્ચોં કી નિગહદાશત, ઈન કી તરબિયત ઔર પરવરિશ ખુસૂસન શોહર કી ગૈર મૌજૂ-દગી મેં ઔરત કે લિયે બહુત બડા ફરીઝા હૈ.

6. ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે મકાન ઔર અપને બદન ઔર કપડોં કી સફાઈ સુથરાઈ કા ખાસ તૌર પર ધ્યાન રખે. ફૂહડ મૈલી કુચૈલી ન બની રહે બલકે બનાવ સિંધાર સે રહા કરે તાકે શોહર ઈસ કો દેખ કર ખુશ હો જાએ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે “બેહતરીન ઔરત વોહ હૈ કે જબ શોહર ઉસ કી તરફ દેખે તો વોહ અપને બનાવ સિંધાર ઔર અપની અદાઓં સે શોહર કા દિલ ખુશ કર દે ઔર અગર શોહર કિસી બાત કી કસમ ખા જાએ તો વોહ ઉસ કસમ કો પૂરી કર દે ઔર અગર શોહર ગાઈબ રહે તો વોહ અપની ઝાત ઔર શોહર કે માલ મેં હિફાઝત ઔર ખૈર ખ્વાહી કા કિરદાર અદા કરતી રહે.”

(سنن ابن ماجه، كتاب النكاح، باب فضل النساء، رقم ۱۸۵۷، ج ۲، ص ۴۱)

શોહર કે સાથ ઝિન્દગી બસર કરને કા તરીકા : યાદ રખો કે મિયાં બીવી કા રિશ્તા એક ઐસા મઝબૂત તઅલ્લુક હૈ કે સારી ઉમ્ર ઈસી બન્ધન મેં રહ કર ઝિન્દગી બસર કરની હૈ. અગર મિયાં બીવી મેં પૂરા પૂરા ઈત્તિહાદ ઔર મિલાપ રહા તો ઈસ સે બઢ કર કોઈ ને’મત નહીં. ઔર અગર ખુદા ન કરે મિયાં બીવી કે દરમિયાન ઈપ્તિલાફ પૈદા હો ગયા ઔર ઝગડે તકરાર કી નૌબત આ ગઈ તો ઈસ સે બઢ કર કોઈ મુસીબત નહીં કે મિયાં બીવી દોનોં કી ઝિન્દગી જહન્નમ કા નમૂના બન જાતી હૈ ઔર દોનોં ઉમ્ર ભર ઘુટન ઔર જલન કી આગ મેં જલતે રહતે હૈં.

ઇસ ઝમાને મેં મિયાં બીવી કે ઝગડોં કા ફસાદ ઇસ કદર ઝિયાદા ફેલ ગયા હૈ કે હઝારોં મર્દ ઔર હઝારોં ઔરતેં ઇસ બલા મેં ગિરિફતાર હૈં ઔર મુસલ્માનોં કે હઝારોં ઘર ઇસ ઇજ્તિલાફ કી આગ મેં જલ રહે હૈં ઔર મિયાં બીવી દોનોં અપની ઝિન્દગી સે બેઝાર હો કર દિન રાત મૌત કી દુઆએં માંગા કરતે હૈં. ઇસ લિયે હમ મુનાસિબ સમજતે હૈં કે ઇસ મકામ પર ચન્દ ઐસી નસીહતેં લિખ દેં, કે અગર મર્દ વ ઔરત ઇન પર અમલ કરને લગેં તો અલ્લાહ તઆલા સે ઉમ્મીદ હૈ કે મિયાં બીવી કે ઝગડોં સે મુસ્લિમ મુઆ-શરા પાક હો જાએગા ઔર મુસલ્માનોં કા હર ઘર અમ્નો સુકૂન ઔર આરામ વ રાહત કી જન્મત બન જાએગા.

❦1❧ હર ઔરત શોહર કે ઘર મેં કદમ રખતે હી અપને ઊપર ચેહ લાઝિમ કર લે વોહ હર વક્ત ઔર હર હાલ મેં અપને શોહર કા દિલ અપને હાથ મેં લિયે રહે ઔર ઉસ કે ઇશારોં પર ચલતી રહે અગર શોહર હુકમ દે, કે દિન ભર ધૂપ મેં ખડી રહો યા રાત ભર જાગતી હુઈ મુઝે પંખા ઝલતી રહો તો ઔરત કે લિયે દુન્યા વ આખિરત કી ભલાઈ ઇસી મેં હૈ કે થોડી તક્લીફ ઉઠા કર ઔર સબ્ર કર કે ઇસ હુકમ પર ભી અમલ કરે ઔર કિસી વક્ત ઔર કિસી હાલ મેં ભી શોહર કે હુકમ કી ના ફરમાની ન કરે.

❦2❧ હર ઔરત કો ચાહિયે કે વોહ અપને શોહર કે મિઝાજ કો પહચાન લે ઔર બગૌર દેખતી રહે કે ઉસ કે શોહર કો ક્યા ક્યા ચીઝેં ઔર કૌન કૌન સી બાતેં ના પસન્દ હૈં ઔર વોહ કિન કિન બાતોં સે ખુશ હોતા હૈ ઔર કૌન કૌન સી બાતોં સે નારાઝ હોતા હૈ ઉઠને બેઠને, સોને જાગને, પહનને ઓઢને ઔર બાતચીત મેં ઉસ કી આદત ઔર ઉસ કા ઝૌક ક્યા ઔર કેસા હૈ ? ખૂબ અચ્છી તરહ શોહર કા મિઝાજ

પહચાન લેને કે બા'દ ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે વોહ હર કામ શોહર કે મિઝાજ કે મુતાબિક કરે હરગિઝ હરગિઝ શોહર કે મિઝાજ કે ખિલાફ ન કોઈ બાત કરે ન કોઈ કામ.

﴿૩﴾ ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે શોહર કો કભી જલી કટી બાતેં ન સુનાએ ન કભી ઉસ કે સામને ગુસ્સે મેં ચિલ્લા ચિલ્લા કર બોલે ન ઉસ કી બાતોં કા કડવા તીખા જવાબ દે ન કભી ઉસ કો તા'ના મારે ન કોસને દે ન ઉસ કી લાઈ હુઈ ચીઝોં મેં ઐબ નિકાલે ન શોહર કે મકાન વ સામાન વગૈરા કો હકીર બતાએ ન શોહર કે માં બાપ યા ઉસ કે ખાનદાન યા ઉસ કી શક્લો સૂરત કે બારે મેં કોઈ ઐસી બાત કહે જિસ સે શોહર કે દિલ કો ઠેસ લગે ઔર ખ્વાહ મ ખ્વાહ ઉસ કો સુન કર બુરા લગે ઇસ કિસ્મ કી બાતોં સે શોહર કા દિલ દુખ જાતા હૈ ઔર રફતા રફતા શોહર કો બીવી સે નફરત હોને લગતી હૈ જિસ કા અન્જામ ઝગડે લડાઈ કે સિવા કુછ ભી નહીં હોતા યહાં તક કે મિયાં બીવી મેં ઝબર દસ્ત બિગાડ હો જાતા હૈ જિસ કા નતીજા યેહ હોતા હૈ કે યા તો તલાક કી નૌબત આ જાતી હૈ યા બીવી અપને મયકે મેં બૈઠ રહને પર મજબૂર હો જાતી હૈ ઔર અપની ભાવજોં કે તા'ને સુન સુન કર કોફત ઔર ઘુટન કી ભટ્ટી મેં જલતી રહતી હૈ ઔર મયકે ઔર સુસરાલ વાલોં કે દોનોં ખાનદાનોં મેં ભી ઇસી તરહ ઇખ્તિલાફ કી આગ ભડક ઉઠતી હૈ કે કભી કોર્ટ કચહરી કી નૌબત આ જાતી હૈ ઔર કભી મારપીટ હો કર મુકદ્દમાત કા એક ન ખત્મ હોને વાલા સિલ્સિલા શુરૂ હો જાતા હૈ ઔર મિયાં બીવી કી ઝિન્દગી જહન્નમ બન જાતી હૈ ઔર દોનોં ખાનદાન લડ ભિડ કર તબાહો બરબાદ હો જાતે હેં.

﴿૪﴾ ઔરત કો ચાહિયે કે શોહર કી આમદની કી હૈસિયત સે ઝિયાદા ખર્ચ ન માંગે બલ્કે જો કુછ મિલે ઉસ પર સબ્રો શુક કે સાથ અપના ઘર

સમજ કર હંસી ખુશી કે સાથ ઝિન્દગી બસર કરે અગર કોઈ ઝેવર યા કપડા યા સામાન પસન્દ આ જાએ ઔર શોહર કી માલી હાલત એસી નહીં હૈ કે વોહ ઈસ કો લા સકે તો કભી હરગિઝ હરગિઝ શોહર સે ઉસ કી ફરમાઈશ ન કરે ઔર અપની પસન્દ કી ચીઝેં ન મિલને પર કભી હરગિઝ કોઈ શિક્વા શિકાયત ન કરે ન ગુસ્સે સે મુંહ ફુલાએ ન તા'ના મારે, ન અફસોસ ઝાહિર કરે. બલ્કે બેહતરીન તરીકા યેહ હૈ કે ઔરત શોહર સે કિસી ચીઝ કી ફરમાઈશ હી ન કરે ક્યૂંકે બાર બાર કી ફરમાઈશોં સે ઔરત કા વઝૂન શોહર કી નિગાહ મેં ઘટ જાતા હૈ. હાં અગર શોહર ખુદ પૂછે કે મેં તુમ્હારે લિયે ક્યા લાઊં તો ઔરત કો ચાહિયે કે શોહર કી માલી હૈસિયત દેખ કર અપની પસન્દ કી ચીઝ તલબ કરે ઔર જબ શોહર ચીઝ લાએ તો વોહ પસન્દ આએ યા ન આએ મગર ઔરત કો હમેશા યેહી ચાહિયે કે વોહ ઈસ પર ખુશી કા ઈઝહાર કરે. એસા કરને સે શોહર કા દિલ બઢ જાએગા ઔર ઉસ કા હૌસલા બુલન્દ હો જાએગા ઔર અગર ઔરત ને શોહર કી લાઈ હુઈ ચીઝ કો ઠુકરા દિયા ઔર ઉસ મેં એબ નિકાલા યા ઉસ કો હકીર સમજા તો ઈસ સે શોહર કા દિલ ટૂટ જાએગા જિસ કા નતીજા યેહ હોગા કે શોહર કે દિલ મેં બીવી કી તરફ સે નફરત પૈદા હો જાએગી ઔર આગે ચલ કર ઝગડે લડાઈ કા બાઝાર ગર્મ હો જાએગા ઔર મિયાં બીવી કી શાદમાની વ મસરત કી ઝિન્દગી ખાક મેં મિલ જાએગી.

﴿5﴾ ઔરત પર લાઝિમ હૈ કે અપને શોહર કી સૂરત વ સીરત પર ન તા'ના મારે ન કભી શોહર કી તહકીર ઔર ઉસ કી ના શુકી કરે ઔર હરગિઝ હરગિઝ કભી ઈસ કિસ્મ કી જલી કટી બોલિયાં ન બોલે કે હાએ અલ્લાહ ! મેં કભી ઈસ ઘર મેં સુખી નહીં રહી. હાએ હાએ મેરી તો સારી ઉમ્ર મુસીબત હી મેં કટી. ઈસ ઉજડે ઘર મેં આ કર મેં ને ક્યા

દેખા ? મેરે માં બાપ ને મુઝે ભાડ મેં ઝોંક દિયા કે મુઝે ઈસ ઘર મેં બિયાહ દિયા મુઝ નિગોડી કો ઈસ ઘર મેં કભી આરામ નસીબ નહીં હુવા. હાએ મેં કિસ ફક્કડ ઔર દલિદર સે બિયાહી ગઈ. ઈસ ઘર મેં તો હમેશા ઉલ્લૂ હી બોલતા રહા. ઈસ કિસ્મ કે તા'નોં ઔર કોસનોં સે શોહર કી દિલ શિ-કની યકીની તૌર પર હોગી જો મિયાં બીવી કે નાઝુક તઅલ્લુકાત કી ગરદન પર છુરી ફેર દેને કે બરાબર હૈ ઝાહિર હૈ કે શોહર ઈસ કિસ્મ કે તા'નોં ઔર કોસનોં કો સુન સુન કર ઔરત સે બેઝાર હો જાએગા ઔર મહબ્બત કી જગહ નફરત વ અદાવત કા એક ઐસા ખતરનાક તૂફાન ઉઠ ખડા હોગા કે મિયાં બીવી કે ખુશ ગવાર તઅલ્લુકાત કી નાવ ડૂબ જાએગી જિસ પર તમામ ઉમ્મ પછતાના પડેગા મગર અફસોસ ! કે ઔરતોં કી યેહ આદત બલ્કે ફિતરત બન ગઈ હૈ કે વોહ શોહરોં કો તા'ને ઔર કોસને દેતી હી રહતી હૈં ઔર અપની દુન્યા વ આખિરત કો તબાહો બરબાદ કરતી રહતી હૈં. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે મેં ને જહન્નમ મેં ઔરતોં કો બ કસરત દેખા. યેહ સુન કર સહાબએ કિરામ عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان ને પૂછા કે યા રસૂલુલ્લાહ ﷺ ! ઈસ કી ક્યા વજહ હૈ કે ઔરતેં બ કસરત જહન્નમ મેં નઝર આઈ. તો આપ ﷺ ને ફરમાયા કે ઔરતોં મેં દો બુરી ખસ્લતોં કી વજહ સે. એક તો યેહ કે ઔરતેં દૂસરોં પર બહુત ઝિયાદા લા'ન તા'ન કરતી રહતી હૈં દૂસરી યેહ કે ઔરતેં અપને શોહરોં કી નાશુકી કરતી રહતી હૈં યુનાન્યે તુમ ઉમ્મ ભર ઈન ઔરતોં કે સાથ અચ્છે સે અચ્છા સુલૂક કરતે રહો. લેકિન અગર કભી એક ઝરા સી કમી તુમહારી તરફ સે દેખ લેંગી તો યેહી કહેંગી કે મેં ને કભી તુમ સે કોઈ ભલાઈ દેખી હી નહીં. (صحیح البخاری، کتاب الایمان ۲۱- باب کفران العشیر و کفر دون کفر، رقم ۲۹، ج ۱، ص ۲۳ و ایضاً فی کتاب النکاح ۸۹، باب کفران العشیر و هو الزوج الخ، رقم ۵۱۹۱، ج ۳، ص ۶۶۳)

રૂમ ۲۹، જ ૧, વ ૨૩; વૈષ્ણવ ક્રિયા ૮૯, બાબ ૮૯, રૂમ ૨૯, જ ૩, વ ૬૬૩

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

«6» બીવી કો લાઝિમ હૈ કે હમેશા ઉઠતે બૈઠતે બાતચીત મેં હર હાલત મેં શોહર કે સામને બા અદબ રહે ઔર ઉસ કે એ'ઝાઝો ઇકરામ કા ખયાલ રખે. શોહર જબ કભી ભી બાહર સે ઘર મેં આએ તો ઔરત કો ચાહિયે કે સબ કામ છોડ કર ઉઠ ખડી હો ઔર શોહર કી તરફ મુ-તવજજેહ હો જાએ ઉસ કી મિઝાજ પુર્સી કરે ઔર ફૌરન હી ઉસ કે આરામ વ રાહત કા ઇન્તિઝામ કરે ઔર ઉસ કે સાથ દિલજોઈ કી બાતેં કરે ઔર હરગિઝ હરગિઝ એસી કોઈ બાત ન સુનાએ ન કોઈ એસા સુવાલ કરે જિસ સે શોહર કા દિલ દુખે.

«7» અગર શોહર કો ઔરત કી કિસી બાત પર ગુસ્સા આ જાએ તો ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે ઉસ વક્ત ખામોશ હો જાએ ઔર ઉસ વક્ત હરગિઝ કોઈ એસી બાત ન બોલે જિસ સે શોહર કા ગુસ્સા ઔર ઝિયાદા બઢ જાએ ઔર અગર ઔરત કી તરફ સે કોઈ કુસૂર હો જાએ ઔર શોહર ગુસ્સે મેં ભર કર ઔરત કો બુરા ભલા કહ દે ઔર નારાઝ હો જાએ તો ઔરત કો ચાહિયે કે ખુદ રૂઠ કર ઔર ગાલ ફુલા કર ન બૈઠ જાએ બલ્કે ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે ફૌરન હી આજિઝી ઔર ખુશામદ કર કે શોહર સે મુઆફી માંગે ઔર હાથ જોડ કર, પાઉં પકડ કર જિસ તરહ વોહ માને ઉસે મના લે. અગર ઔરત કા કોઈ કુસૂર ન હો બલ્કે શોહર હી કા કુસૂર હો જબ ભી ઔરત કો તન કર ઔર મુંહ બિગાડ કર બૈઠ નહીં રહના ચાહિયે બલ્કે શોહર કે સામને આજિઝી વ ઇન્કિસારી ઝાહિર કર કે શોહર કો ખુશ કર લેના ચાહિયે ક્યૂંકે શોહર કા હક બહુત બડા હૈ ઉસ કા મર્તબા બહુત બુલન્દ હૈ અપને શોહર સે મુઆફી તલાફી કરને મેં ઔરત કી કોઈ ઝિલ્લત નહીં હૈ બલ્કે યેહ ઔરત કે લિયે ઇઝ્ઝત ઔર ફખ્ર કી બાત હૈ કે વોહ મુઆફી માંગ કર અપને શોહર કો રાઝી કર લે.

﴿8﴾ ઔરત કો ચાહિયે કે વોહ અપને શોહર સે ઉસ કી આમદની ઔર ખર્ચ કા હિસાબ ન લિયા કરે ક્યૂંકે શોહરોં કે ખર્ચ પર ઔરતોં કે રોક ટોક લગાને સે ઉમૂમન શોહર કો ચિડ પૈદા હો જાતી હૈ ઔર શોહરોં પર ગૈરત સુવાર હો જાતી હૈ કે મેરી બીવી મુઝ પર હુકૂમત જતાતી હૈ ઔર મેરી આમદની ખર્ચ કા મુઝ સે હિસાબ તલબ કરતી હૈ ઇસ ચિડ કા અન્જામ યેહ હોતા હૈ કે રફ્તા રફ્તા મિયાં બીવી કે દિલોં મેં ઇપ્તિલાફ પૈદા હો જાયા કરતા હૈ ઇસી તરહ ઔરત કો ચાહિયે કે અપને શોહર કે કહીં આને જાને પર રોક ટોક ન કરે ન શોહર કે ચાલ ચલન પર શુબા ઔર બદ ગુમાની કરે કે ઇસ સે મિયાં બીવી કે તઅલ્લુકાત મેં ફસાદ વ ખરાબી પૈદા હો જાતી હૈ ઔર ખ્વાહ મ ખ્વાહ શોહર કે દિલ મેં નફરત પૈદા હો જાતી હૈ.

﴿9﴾ જબ તક સાસ ઔર ખુસર ઝિન્દા હૈં ઔરત કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે ઇન દોનોં કી ભી તાબેઅ દારી ઔર ખિદમત ગુઝારી કરતી રહે ઔર જહાં તક મુઝ્કિન હો સકે ઇન દોનોં કો રાઝી ઔર ખુશ રખે. વરના યાદ રખો ! કે શોહર ઇન દોનોં કા બેટા હૈ અગર ઇન દોનોં ને અપને બેટે કો ડાંટ ડપટ કર ચાંપ ચડા દી તો યકીનન શોહર ઔરત સે નારાઝ હો જાએગા ઔર મિયાં બીવી કે દરમિયાન બાહમી તઅલ્લુકાત તહસ નહસ હો જાએંગે ઇસી તરહ અપને જેઠોં, દેવરોં ઔર નન્દોં, ભાવજોં કે સાથ ભી ખુશ અખ્લાકી બરતે ઔર ઇન સભોં કી દિલજોઈ મેં લગી રહે ઔર કભી હરગિઝ હરગિઝ ઇન મેં સે કિસી કો નારાઝ ન કરે. વરના ધ્યાન રહે કે ઇન લોગોં સે બિગાડ કા નતીજા મિયાં બીવી કે તઅલ્લુકાત કી ખરાબી કે સિવા કુછ ભી નહીં. ઔરત કો સુસરાલ મેં સાસ ઔર ખુસર સે અલગ થલગ રહને કી હરગિઝ કભી કોશિશ નહીં કરની ચાહિયે. બલ્કે મિલજુલ કર રહને મેં હી ભલાઈ હૈ. ક્યૂંકે

સાસ ઔર ખુસર સે બિગાડ ઔર ઝગડે કી યેહી જડ હૈ ઔર યેહ ખુદ સોચને કી બાત હૈ કે માં બાપ ને લડકે કો પાલા પોસા ઔર ઇસ ઉમ્મીદ પર ઉસ કી શાદી કી, કે બુઢાપે મેં હમ કો બેટે ઔર ઉસ કી દુલ્હન સે સહારા ઔર આરામ મિલેગા લેકિન દુલ્હન ને ઘર મેં કદમ રખતે હી ઇસ બાત કી કોશિશ શુરૂઅ કર દી કે બેટા અપને માં બાપ સે અલગ થલગ હો જાએ તો તુમ ખુદ હી સોચો કી દુલ્હન કી ઇસ હ-ર-કત સે માં બાપ કો કિસ કદર ગુસ્સા આએગા ઔર કિતની ઝુંઝલાહટ પૈદા હોગી ઇસ લિયે ઘર મેં તરહ તરહ કી બદ ગુમાનિયાં ઔર કિસ્મ કિસ્મ કે ફિતના વ ફસાદ શુરૂઅ હો જાતે હૈં યહાં તક કે મિયાં બીવી કે દિલોં મેં ફૂટ પૈદા હો જાતી હૈ ઔર ઝગડે તકરાર કી નૌબત આ જાતી હૈ ઔર ફિર પૂરે ઘર વાલોં કી ઝિન્દગી તલ્બ ઔર તઅલ્લુકાત દરહમ બરહમ હો જાતે હૈં લિહાઝા બેહતરી ઇસી મેં હૈ કે સાસ ઔર ખુસર કી ઝિન્દગી ભર હરગિઝ કભી ઔરત કો અલગ રહને કા ખયાલ ભી નહીં કરના ચાહિયે હાં અગર સાસ ઔર ખુસર ખુદ હી અપની ખુશી સે બેટે કો અપને સે અલગ કર દેં તો ફિર અલગ રહને મેં કોઈ હરજ નહીં. લેકિન અલગ રહને કી સૂરત મેં ભી ઉલ્લેત વ મહબ્બત ઔર મેલજોલ રખના ઇન્તિહાઈ ઝરૂરી હૈ તાકે હર મુશ્કિલ મેં પૂરે કુમ્બે કો એક દૂસરે કી ઇમદાદ કા સહારા મિલતા રહે ઔર ઇત્તિફાક વ ઇત્તિહાદ કે સાથ પૂરે કુમ્બે કી ઝિન્દગી જન્નત કા નમૂના બની રહે.

﴿10﴾ ઔરત કો અગર સુસરાલ મેં કોઈ તક્લીફ હો યા કોઈ બાત ના ગવાર ગુઝરે તો ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે હરગિઝ મયકે મેં આ કર ચુગલી ન ખાએ ક્યૂંકે સુસરાલ કી છોટી છોટી સી બાતોં કી શિકાયત મયકે મેં આ કર માં બાપ સે કરની યેહ બહુત ખરાબ ઔર બુરી બાત હૈ સુસરાલ વાલોં કો ઔરત કી ઇસ હ-ર-કત સે બેહદ તક્લીફ પહોંચતી

હૈં યહાં તક કે દોનોં ઘરોં મેં બિગાડ ઔર લડાઈ ઝગડે શુરૂઅ હો જાતે હેં જિસ કા અન્જામ યેહ હોતા હૈં કે ઔરત શોહર કી નઝરોં મેં ભી કાબિલે નફરત હો જાતી હૈં ઔર ફિર મિયાં બીવી કી ઝિન્દગી લડાઈ ઝગડોં સે જહન્નમ કા નમૂના બન જાતી હૈં.

﴿11﴾ ઔરત કો યાહિયે કે જહાં તક હો સકે અપને બદન ઔર કપડોં કી સફાઈ સુથરાઈ કા ખયાલ રખે. મૈલી કુચૈલી ઔર ફૂહડ ન બન રહે બલકે અપને શોહર કી મરઝી ઔર મિઝાજ કે મુતાબિક બનાવ સિંધાર ભી કરતી રહે. કમ સે કમ હાથ પાઉં મેં મેહંદી, કંઘી ચોટી, સુરમે કાજલ વગૈરા કા એહતિમામ કરતી રહે. બાલ બિખરે ઔર મૈલે કુચૈલે ચુડેલ બની ન ફિરે કે ઔરત કા ફૂહડ પન આમ તૌર પર શોહર કી નફરત કા બાઈસ હુવા કરતા હૈં ખુદા ન કરે કે શોહર ઔરત કે ફૂહડ પન કી વજહ સે મુન્તનફિકર હો જાએ ઔર દૂસરી ઔરતોં કી તરફ તાક ઝાંક શુરૂઅ કર દે તો ફિર ઔરત કી ઝિન્દગી તબાહો બરબાદ હો જાએગી ઔર ફિર ઉસ કો ઉમ્ર ભર રોને ધોને ઔર સર પીટને કે સિવા કોઈ ચારએ કાર નહીં રહ જાએગા.

﴿12﴾ ઔરત કે લિયે યેહ બાત ભી ખાસ તૌર પર કાબિલે લિહઝા હૈં કે જબ તક શોહર ઔર સાસ ઔર ખુસર વગૈરા ન ખા પી લેં ખુદ ન ખાએ બલકે સબ કો ખિલા પિલા કર ખુદ સબ સે અખીર મેં ખાએ. ઔરત કી ઇસ અદા સે શોહર ઔર ઉસ કે સબ ઘર વાલોં કે દિલ મેં ઔરત કી કદ્રો મન્જિલત ઔર મહબ્બત બઢ જાએગી.

﴿13﴾ ઔરત કો યાહિયે કે સુસરાલ મેં જા કર અપને મયકે વાલોં કી બહુત ઝિયાદા તા'રીફ ઔર બડાઈ ન બયાન કરતી રહે ક્યૂંકે ઇસ સે સુસરાલ વાલોં કો યેહ ખયાલ હો સકતા હૈં કે હમારી બહૂ હમ લોગોં કો બે કદ્ર સમઝતી હૈં ઔર હમારે ઘર વાલોં ઔર ઘર કે માહોલ કી

તૌહીન કરતી હૈ ઈસ લિયે સુસરાલ વાલે ભડક કર બહૂ કી બે કદ્રી
ઔર ઉસ સે નફરત કરને લગતે હૈં.

﴿14﴾ ઘર કે અન્દર સાસ, નન્દેં યા જેઠાની, દેવરાની યા કોઈ દૂસરી
ઔરતેં આપસ મેં યુપકે યુપકે બાતેં કર રહી હોં તો ઔરત કો ચાહિયે કે
ઐસે વક્ત મેં ઉન કે કરીબ ન જાએ ઔર ન યેહ જુસ્ત-જૂ કરે કે વોહ
આપસ મેં ક્યા બાતેં કર રહી હૈં ઔર બિલા વજહ યેહ બદ ગુમાની
ભી ન કરે કે કુછ મેરે હી મુ-તઅલ્લિક બાતેં કર રહી હોંગી કે ઈસ સે
ખ્વાહ મ ખ્વાહ દિલ મેં એક દૂસરે કી તરફ સે કીના પૈદા હો જાતા હૈ
જો બહુત બડા ગુનાહ હોને કે સાથ સાથ બડે બડે ફસાદ હોને કા સબબ
બન જાયા કરતા હૈ.

﴿15﴾ ઔરત કો યેહ ભી ચાહિયે કે સુસરાલ મેં અગર સાસ યા નન્દોં
કો કોઈ કામ કરતે દેખે તો ઝટપટ ઉઠ કર ખુદ ભી કામ કરને લગે ઈસ
સે સાસ નન્દોં કે દિલ મેં યેહ અસર પૈદા હોગા કે વોહ ઔરત કો
અપના ગમગુસાર ઔર રફીકે કાર બલ્કે અપના મદદગાર સમજને
લગેંગી જિસ સે ખુદ બ ખુદ સાસ નન્દોં કે દિલ મેં એક ખાસ કિસ્મ કી
મહબ્બત પૈદા હો જાએગી ખુસૂસન સાસ, ખુસર ઔર નન્દોં કી બીમારી
કે વક્ત ઔરત કો બઢ ચઢ કર ખિદમત ઔર તીમાર દારી મેં હિસ્સા
લેના ચાહિયે કે ઐસી બાતોં સે સાસ, ખુસર, નન્દોં બલ્કે શોહર કે
દિલ મેં ઔરત કી તરફ સે જઝબએ મહબ્બત પૈદા હો જાતા હૈ ઔર
ઔરત સારે ઘર કી નઝરોં મેં વફાદાર વ ખિદમત ગુઝાર સમઝી જાને
લગતી હૈ ઔર ઔરત કી નેકનામી મેં ચાર ચાંદ લગ જાતે હૈં.

﴿16﴾ ઔરત કે ફરાઈઝ મેં યેહ ભી હૈ કે અગર શોહર ગરીબ હો ઔર
ઘરેલૂ કામકાજ કે લિયે નોકરાની રખને કી તાકત ન હો તો અપને ઘર
કા ઘરેલૂ કામકાજ ખુદ કર લિયા કરે ઈસ મેં હરગિઝ હરગિઝ ન

ઔરત કી કોઈ ઝિલ્લત હૈ ન શર્મ. બુખારી શરીફ કી બહુત સી રિવાયતોં સે પતા ચલતા હૈ કે ખુદ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી મુકદ્દસ સાહિબ ઝાદી હઝરતે ફાતિમા રઝી અલ્લાહુત્તાલિયાંહેન કા ભી યેહી મા'મૂલ થા કે વોહ અપને ઘર કા સારા કામકાજ ખુદ અપને હાથોં સે ક્રિયા કરતી થીં કૂંઝેં સે પાની ભર કર ઔર અપની મુકદ્દસ પીઠ પર મશક લાદ કર પાની લાયા કરતી થીં ખુદ હી ચક્કી ચલા કર આટા ભી પીસ લેતી થીં ઈસી વજહ સે ઈન કે મુબારક હાથોં મેં કભી કભી છાલે પડ જાતે થે ઈસી તરહ અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે અબૂ બક સિદ્દીક રઝી અલ્લાહુત્તાલિયાંહેન કી સાહિબ ઝાદી હઝરતે અસ્મા રઝી અલ્લાહુત્તાલિયાંહેન કે મુ-તઅલ્લિક ભી રિવાયત હૈ કે વોહ અપને ગરીબ શોહર હઝરતે ઝુબૈર રઝી અલ્લાહુત્તાલિયાંહેન કે યહાં અપને ઘર કા સારા કામકાજ અપને હાથોં સે કર લિયા કરતી થીં યહાં તક કે ઊંટ કો ખિલાને કે લિયે બાગો મેં સે ખજૂરોં કી ગુઠલિયાં યુન યુન કર અપને સર પર લાતી થીં ઔર ઘોડે કે લિયે ઘાસ ચારા ભી લાતી થીં ઔર ઘોડે કી માલિશ ભી કરતી થીં.

﴿17﴾ હર બીવી કા યેહ ભી ફર્જ હૈ કે વોહ અપને શોહર કી આમદની ઔર ઘર કે અખરાજાત કો હમેશા નઝર કે સામને રખે ઔર ઘર કા ખર્ચ ઈસ તરહ ચલાએ કે ઇઝ્જતો આબરૂ સે ઝિન્દગી બસર હોતી રહે. અગર શોહર કી આમદની કમ હો તો હરગિઝ હરગિઝ શોહર પર બેજા ફરમાઈશોં કા બોઝ ન ડાલે. ઈસ લિયે કે અગર ઔરત ને શોહર કો મજબૂર ક્રિયા ઔર શોહર ને બીવી કી મહબ્બત મેં કર્જ કા બોઝ અપને સર પર ઉઠા લિયા ઔર ખુદા ન કરે ઉસ કર્જ કા અદા કરના દુશ્વાર હો ગયા તો ઘરેલૂ ઝિન્દગી મેં પરેશાનિયોં કા સામના હો જાએગા ઔર મિયાં બીવી કી ઝિન્દગી તંગ હો જાએગી ઈસ લિયે હર ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે સબ્રો કનાઅત કે સાથ જો કુછ ભી મિલે

ખુદા કા શુક અદા કરે ઔર શોહર કી જિતની આમદની હો ઉસી કે મુતાબિક ખર્ચ કરે ઔર ઘર કે અખરાજાત કો હરગિઝ હરગિઝ આમદની સે બઢને ન દે.

﴿18﴾ ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે સુસરાલ મેં પહોંચને કે બા'દ ઝિંદ ઔર હટધર્મી કી આદત બિલ્કુલ હી છોડ દે. ઉમૂમન ઔરતોં કી આદત હોતી હૈ કે જહાં કોઈ બાત ઉન કી મરઝી કે ખિલાફ હુઈ ફૌરન ગુસ્સે મેં આગ બગૂલા હો કર ઉલટ પલટ શુરૂઅ કર દેતી હૈં યેહ બહુત બુરી આદત હૈ લેકિન મયકે મેં ચૂંકે માં બાપ અપની બેટી કા નાઝ ઉઠાતે હૈં ઈસ લિયે મયકે મેં તો ઝિંદ ઔર હટધર્મી ઔર ગુસ્સા વગેરા સે ઔરત કો કુછ ઝિયાદા નુક્સાન નહીં પહોંચતા લેકિન સુસરાલ મેં માં બાપ સે નહીં બલ્કે સાસ, ખુસર ઔર શોહર સે વાસિતા પડતા હૈ ઈન મેં સે કૌન ઐસા હૈ જો ઔરત કે નાઝ ઉઠાને કો તય્યાર હોગા ? ઈસ લિયે સુસરાલ મેં ઔરત કી ઝિંદ ઔર હટધર્મી ઔર ગુસ્સા ઔર ચિડ ચિડા પન ઔરત કે લિયે બેહદ નુક્સાન કા સબબ બન જાતા હૈ કે પૂરે સુસરાલ વાલે ઔરત કી ઈન ખરાબ આદતોં કી વજહ સે બિલ્કુલ હી બેઝાર હો જાતે હૈં ઔર ઔરત સબ કી નઝરોં મેં ઝલીલો ખ્વાર હો જાતી હૈ.

﴿19﴾ ઉમૂમન સુસરાલ કા માહોલ મયકે કે માહોલ સે અલગ થલગ હોતા હૈ ઔર સબ નઅે નઅે લોગોં સે ઔરત કા વાસિતા પડતા હૈ ઈસ લિયે સચ પૂછો તો સુસરાલ હર ઔરત કે લિયે એક ઈમ્તિહાન ગાહ હૈ જહાં ઉસ કી હર હ-ર-કત વ સુકૂન પર નઝર રખી જાએગી ઔર ઉસ કે હર અમલ પર તન્કીદ કી જાએગી. નયા માહોલ હોને કી વજહ સે સાસ ઔર નન્દોં સે કભી કભી ખયાલાત મેં ટકરાવ ભી હોગા ઔર ઈસ મૌકઅ પર બા'ઝ વક્ત સાસ ઔર નન્દોં કી તરફ સે

જલી કટી ઔર તા'નોં કોસનોં કી કડવી કડવી બાતેં ભી સુનની પડેંગી
 એસે મૌકઓં પર સબ્ર ઔર ખામોશી ઔરત કી બેહતરીન ઢાલ હૈ
 ઔરત કો ચાહિયે કે સાસ ઔર નન્દોં કો હમેશા બુરાઈ કા બદલા
 ભલાઈ સે દેતી રહે ઔર ઈન કે તા'નોં કોસનોં પર સબ્ર કર કે બિલ્કુલ
 હી જવાબ ન દે ઔર ચુપ સાધ લે યેહ બેહતરીન તરીકએ અમલ હૈ
 એસા કરતે રહને સે ﷻ એક દિન એસા આએગા કે સાસ ઔર
 નન્દેં ખુદ હી શર્મિન્દા હો કર અપની હ-ર-કતોં સે બાઝ આ જાએંગી.
 ﴿20﴾ ઔરત કો સુસરાલ મેં ખાસ તૌર પર બાતચીત મેં ઈસ ચીઝ કા
 ધ્યાન રખના ચાહિયે કે ન તો ઈતની ઝિયાદા બાતચીત કરે જો સુસરાલ
 વાલોં ઔર પડોસિયોં કો ના ગવાર ગુઝરે ઔર ન ઈતની કમ બાત કરે
 કે મિન્નતો ખુશામદ કે બા'દ ભી કુછ ન બોલે ઈસ લિયે કે યેહ ગુઝર
 વ ઘમન્ડ કી અલામત હૈ જો કુછ બોલે સોચ સમઝ કર બોલે ઔર
 ઈતની નર્મ ઔર પ્યાર ભરે લહજોં મેં બાત કરે કે કિસી કો ના ગવાર ન
 ગુઝરે ઔર કોઈ એસી બાત ન બોલે જિસ સે કિસી કે દિલ પર ભી ઠેસ
 લગે તાકે ઔરત સુસરાલ વાલોં ઔર રિશ્તે નાતે વાલોં ઔર પડોસિયોં
 સબ કી નઝરોં મેં હરદિલ અઝીઝ બની રહે.

બેહતરીન બીવી કી પહચાન : ઊપર લિખી હુઈ હિદાયતોં કે મુતાબિક
 સુવાલ પૈદા હોતા હૈ કે બેહતરીન બીવી કૌન હૈ ? તો ઈસ કા જવાબ
 યેહ હૈ કે :

બેહતરીન બીવી વોહ હૈ !

- ﴿1﴾ જો અપને શોહર કી ફરમાં બરદારી ઔર ખિદમત ગુઝારી કો
 અપના ફર્જે મન્સબી સમઝે.
- ﴿2﴾ જો અપને શોહર કે તમામ હુકૂક અદા કરને મેં કોતાહી ન કરે !
- ﴿3﴾ જો અપને શોહર કી ખૂબિયોં પર નઝર રખે ઔર ઉસ કે ઉયૂબ

ઔર ખામિયોં કો નઝર અન્દાઝ કરતી રહે.

«4» જો ખુદ તક્લીફ ઉઠા કર અપને શોહર કો આરામ પહોંચાને કી કોશિશ કરતી રહે.

«5» જો અપને શોહર સે ઉસ કી આમદની સે ઝિયાદા કા મુતા-લબા ન કરે ઔર જો મિલ જાએ ઉસ પર સબ્રો શુક કે સાથ ઝિન્દગી બસર કરે.

«6» જો અપને શોહર કે સિવા કિસી અજનબી મર્દ પર નિગાહ ન ડાલે ઔર ન કિસી કી નિગાહ અપને ઊપર પડને દે.

«7» જો પર્દે મેં રહે ઔર અપને શોહર કી ઈઝ્ઝત વ નામૂસ કી હિફાઝત કરે.

«8» જો શોહર કે માલ ઔર મકાન વ સામાન ઔર ખુદ અપની ઝાત કો શોહર કી અમાનત સમઝ કર હર ચીઝ કી હિફાઝત વ નિગાહબાની કરતી રહે.

«9» જો અપને શોહર કી મુસીબત મેં અપની જાની વ માલી કુરબાની કે સાથ અપની વફાદારી કા સુબૂત દે.

«10» જો અપને શોહર કી ઝિયાદતી ઔર ઝુલ્મ પર હમેશા સબ્ર કરતી રહે.

«11» જો મયકા ઔર સુસરાલ દોનોં ઘરોં મેં હરદિલ અઝીઝ ઔર બા ઈઝ્ઝત હો !

«12» જો પડોસિયોં ઔર મિલને જુલને વાલી ઔરતોં કે સાથ ખુશ અખ્લાકી ઔર શરાફત વ મુરવ્વત કા બરતાવ કરે ઔર સબ ઉસ કી ખૂબિયોં કે મદ્દાહ હોં !

«13» જો મઝહબ કી પાબન્દ ઔર દીનદાર હો ઔર હુકૂકુલ્લાહ વ હુકૂકુલ ઈબાદ કો અદા કરતી રહે.

«14» જો સુસરાલ વાલોં કી કડવી કડવી બાતોં કો બરદાશ્ત કરતી રહે.

«15» જો સબ ઘર વાલોં કો ખિલા પિલા કર સબ સે આખિર મેં ખુદ ખાએ પિયે.

સાસ બહૂ કા ઝગડા : હમારે સમાજ કા યેહ એક બહુત કાબિલે અફસોસ ઔર દર્દનાક સાનિહા હૈ કે તકરીબન હર ઘર મેં સદિયોં સે સાસ બહૂ કી લડાઈ કા મા'રિકા જારી હૈ. દુન્યા કી બડી સે બડી લડાઈયોં યહાં તક કે આલમી જંગોં કા ખાતિમા હો ગયા મગર સાસ બહૂ કી જંગે અઝીમ યેહ એક એસી મનહૂસ લડાઈ હૈ કે તકરીબન હર ઘર ઇસ લડાઈ કા મૈદાને જંગ બના હુવા હૈ !

કિસ કદર તઅજજુબ ઔર હૈરત કી બાત હૈ કે માં કિતને લાડ પ્યાર સે અપને બેટોં કો પાલતી હૈ ઔર જબ લડકે જવાન હો જાતે હૈં તો લડકોં કી માં અપને બેટોં કી શાદી ઔર ઇન કા સેહરા દેખને કે લિયે સબ સે ઝિયાદા બેચૈન ઔર બે કરાર રહતી હૈ ઔર ઘર ઘર કા ચક્કર લગા કર અપને બેટે કી દુલ્હન તલાશ કરતી ફિરતી હૈ. યહાં તક કે બડે પ્યાર ઔર ચાહ સે બેટે કી શાદી રચાતી હૈ ઔર અપને બેટે કી શાદી કા સેહરા દેખ કર ખુશી સે ફૂલે નહીં સમાતી મગર જબ ગરીબ દુલ્હન અપના મયકા છોડ કર ઔર અપને માં બાપ, ભાઈ બહન ઔર રિશ્તે નાતે વાલોં સે જુદા હો કર અપને સુસરાલ મેં કદમ રખતી હૈ તો એક દમ સાસ બહૂ કી હરીફ બન કર અપની બહૂ સે લડને લગતી હૈ ઔર સાસ બહૂ કી જંગ હો જાતી હૈ ઔર બેચારા શોહર માં ઔર બીવી કી લડાઈ કી ચક્કી કે દો પાટોં કે દરમિયાન કુચલને ઔર પિસને લગતા હૈ. ગરીબ શોહર એક તરફ માં કે એહસાનોં કે બોઝ સે દબા હુવા ઔર દૂસરી તરફ બીવી કી મહબ્બત મેં જકડા હુવા માં ઔર બીવી કી લડાઈ કા મન્ઝર દેખ દેખ કર કોફત કી આગ મેં જલતા રહતા હૈ ઔર ઊસ કે લિયે બડી મુશ્કિલ યેહ આન પડતી હૈ

કે અગર વોહ ઈસ લડાઈ મેં અપની માં કી હિમાયત કરતા હૈ તો બીવી કે રોને ધોને ઔર ઈસ કે તા'નો ઔર મયકે ચલી જાને કી ધમ્કિયોં સે ઉસ કા ભેજા ખોલને લગતા હૈ. ઔર અગર બીવી કી પાસદારી મેં એક લફઝ બોલ દેતા હૈ તો માં અપની ચીખો પુકાર ઔર કોસનોં સે સારા ઘર સર પર ઉઠા લેતી હૈ ઔર સારી બિરાદરી મેં “ઔરત કા મુરીદ” “ઝન પરસ્ત” “બીવી કા ગુલમ્તા” કહલાને લગતા હૈ ઔર ઐસે ગર્મ ગર્મ ઔર દિલ ખરાશ તા'ને સુનતા હૈ કે રન્જો ગમ સે ઉસ કે સીને મેં દિલ ફટને લગતા હૈ.

ઈસ મેં શક નહીં કે સાસ બહૂ કી લડાઈ મેં સાસ બહૂ ઔર શોહર તીનોં કા કુછ ન કુછ કુસૂર ઝરૂર હોતા હૈ લેકિન મેરા બરસોં કા તજરિબા યેહ હૈ કે ઈસ લડાઈ મેં સબ સે બડા હાથ સાસ કા હુવા કરતા હૈ હાલાંકે હર સાસ પહલે ખુદ ભી બહૂ રહ ચુકી હોતી હૈ. મગર વોહ અપને બહૂ બન કર રહને કા ઝમાના બિલ્કુલ ભૂલ જાતી હૈ ઔર અપની બહૂ સે ઝરૂર લડાઈ કરતી હૈ ઔર ઈસ કી એક ખાસ વજહ યેહ હૈ કે જબ તક લડકે કી શાદી નહીં હોતી. સો ફીસદી બેટે કા તઅલ્લુક માં હી સે હુવા કરતા હૈ. બેટા અપની સારી કમાઈ ઔર જો સામાન ભી લાતા હૈ વોહ અપની માં હી કે હાથ મેં દેતા હૈ ઔર હર ચીઝ માં હી સે તલબ કર કે ઈસ્તિ'માલ કરતા હૈ ઔર દિન રાત સેંકડોં મર્તબા અમ્માં અમ્માં કહ કર બાત બાત મેં માં કો પુકારતા હૈ. ઈસ સે માં કા કલેજા ખુશી સે ફૂલ કર સેર ભર કા હો જાયા કરતા હૈ ઔર માં ઈસ ખયાલ મેં મગન રહતી હૈ કે મેં ઘર કી માલકિન હૂં. ઔર મેરા બેટા મેરા ફરમાં બરદાર હૈ લેકિન શાદી કે બા'દ બેટે કી મહબ્બત બીવી કી તરફ રુખ કર લેતી હૈ. ઔર બેટા કુછ ન કુછ અપની બીવી કો દેને ઔર કુછ ન કુછ ઉસ સે માંગ કર લેને લગતા હૈ તો માં કો ફિતરી તૌર

પર બડા ઝટકા લગતા હૈ કે મેરા બેટા, કે મૈં ને ઈસ કો પાલ પોસ કર બડા ક્રિયા. અબ યેહ મુઝ કો નઝર અન્દાઝ કર કે અપની બીવી કે કબ્જે મેં ચલા ગયા. અબ અમ્માં અમ્માં પુકારને કી બજાએ બેગમ બેગમ પુકારા કરતા હૈ. પહલે અપની કમાઈ મુઝે દેતા થા. અબ બીવી કે હાથ સે હર ચીઝ લિયા દિયા કરતા હૈ. અબ ઘર કી માલકિન મૈં નહીં રહી ઈસ ખયાલ સે માં પર એક ઝલ્લાહટ સુવાર હો જાતી હૈ ઔર વોહ બહૂ કો જઝબએ હસદ મેં અપની હરીફ ઔર મદ્દે મુકાબિલ બના કર ઉસ સે લડાઈ ઝગડા કરને લગતી હૈ ઔર બહૂ મેં તરહ તરહ કે ઐબ નિકાલને લગતી હૈ ઔર કિસ્મ કિસ્મ કે તા'ને ઔર કોસને દેના શુરૂઅ કર દેતી હૈ બહૂ શુરૂઅ શુરૂઅ મેં તો યેહ ખયાલ કર કે, કે યેહ મેરે શોહર કી માં હૈ કુછ દિનોં તક ચુપ રહતી હૈ મગર જબ સાસ હદ સે ઝિયાદા બહૂ કે હલક મેં ઉંગલી ડાલને લગતી હૈ તો બહૂ કો ભી પહલે તો નફરત કી મતલી આને લગતી હૈ ફિર વોહ ભી એક દમ સીના તાન કર સાસ કે આગે તા'નોં ઔર કોસનોં કી કે કરને લગતી હૈ ઔર ફિર મુઆ-મલા બઢતે બઢતે દોનોં તરફ સે તુર્કી બ તુર્કી સુવાલ વ જવાબ કા તબા-દલા હોને લગતા હૈ યહાં તક કે ગાલિયોં કી અમ્બારી શુરૂઅ હો જાતી હૈ. ફિર બઢતે બઢતે ઈસ જંગ કે શો'લે સાસ ઔર બહૂ કે ખાનદાનોં કો ભી અપની લપેટ મેં લે લેતે હૈં. ઔર દોનોં ખાનદાનોં મેં ભી જંગે અઝીમ શુરૂઅ હો જાતી હૈ.

મેરે ખયાલ મેં ઈસ લડાઈ કે ખાતિમે કી બેહતરીન સૂરત યેહી હૈ કે ઈસ જંગ કે તીનોં ફરીક યા'ની સાસ, બહૂ ઔર બેટા તીનોં અપને અપને હુકૂક વ ફરાઈઝ અદા કરને લગેં તો ۞ ۞ ۞ હમેશા કે લિયે ઈસ જંગ કા ખાતિમા યકીની હૈ. ઈન તીનોં કે હુકૂક વ ફરાઈઝ ક્યા હૈં ? ઈન કો બગૌર પઢો.

સાસ કે ફરાઈઝ : હર સાસ કા યેહ ફર્ઝ હોતા હૈ કે વોહ અપની બહૂ કો અપની બેટી કી તરહ સમઝે ઔર હર મુઆ-મલે મેં ઈસ કે સાથ શફકત વ મહબ્બત કા બરતાવ કરે અગર બહૂ સે ઈસ કી કમસિની યા ના તજરિબા કારી કી વજહ સે કોઈ ગ-લતી હો જાએ તો તા'ને મારને ઔર કોસને દેને કે બજાએ અપ્લાક વ મહબ્બત કે સાથ ઈસ કો કામ કા સહીહ તરીકા ઔર ઢંગ સિખાએ ઔર હમેશા ઈસ કા ખયાલ રખે કે યેહ કમ ઉમ્મર ઔર ના તજરિબા કાર લડકી અપને માં બાપ સે જુદા હો કર હમારે ઘર મેં આઈ હૈ ઈસ કે લિયે યેહ ઘર નયા ઔર ઈસ કા માહોલ નયા હૈ ઈસ કા યહાં હમારે સિવા કૌન હૈ ? અગર હમ ને ઈસ કા દિલ દુખાયા તો ઈસ કો તસલ્લી દેને વાલા ઔર ઈસ કે આંસૂ પોંછને વાલા યહાં દૂસરા કૌન હૈ ? બસ હર સાસ યેહ સમઝ લે ઔર ઠાન લે, કે મુઝે અપની બહૂ સે હર હાલ મેં શફકત વ મહબ્બત કરની હૈ બહૂ મુઝે ખ્વાહ કુછ નહીં સમઝે મગર મેં તો ઈસ કો અપની બેટી હી સમઝૂંગી તો ફિર સમઝ લો, કે સાસ બહૂ કા ઝગડા આપે સે ઝિયાદા ખત્મ હો ગયા.

બહૂ કે ફરાઈઝ : હર બહૂ કો લાઝિમ હૈ કે અપની સાસ કો અપની માં કી જગહ સમઝે ઔર હમેશા સાસ કી તા'ઝીમ ઔર ઈસ કી ફરમાં બરદારી વ ખિદમત ગુઝારી કો અપના ફર્ઝ સમઝે. સાસ અગર કિસી મુઆ-મલે મેં ડાંટ ઉપટ કરે તો ખામોશી સે સુન લે. ઔર હરગિઝ હરગિઝ, ખબરદાર ખબરદાર કભી સાસ કો પલટ કર ઉલટા સીધા જવાબ ન દે બલ્કે સબ્ર કરે ઈસી તરહ અપને ખુસર કો ભી અપને બાપ કી જગહ જાન કર ઉસ કી તા'ઝીમ વ ખિદમત કો અપને લિયે લાઝિમ સમઝે. ઔર સાસ ખુસર કી ઝિન્દગી મેં ઈન સે અલગ રહને કી ખ્વાહિશ ન ઝાહિર કરે ઔર અપની દેવરાનિયોં ઔર જેઠાનિયોં ઔર

નન્દોં સે ભી હસ્બે મરાતિબ અચ્છા બરતાવ રખે ઔર યેહ ઠાન લે, કે મુઝે હર હાલ મેં ઈન્હી લોગોં કે સાથ ઝિન્દગી બસર કરની હૈ.

બેટે કે ફરાઈઝ : હર બેટે કો લાઝિમ હૈ કે જબ ઈસ કી દુલ્હન ઘર આ જાએ તો હસ્બે દસ્તૂર અપની દુલ્હન સે ખૂબ ખૂબ પ્યાર વ મહબ્બત કરે લેકિન માં બાપ કે અ-દબો એહતિરામ ઔર ઈન કી ખિદમત વ ઈતાઅત મેં હરગિઝ હરગિઝ બાલ બરાબર ભી ફર્ક ન આને દે. અબ ભી હર ચીઝ કા લૈન દૈન માં હી કે હાથ સે કરતા રહે ઔર અપની દુલ્હન કો ભી યેહી તાકીદ કરતા રહે કે બિગૈર મેરી માં ઔર મેરે બાપ કી રાય કે હરગિઝ હરગિઝ ન કોઈ કામ કરે ન બિગૈર ઈન દોનોં સે ઈજાઝત લિયે ઘર કી કોઈ ચીઝ ઈસ્તિ'માલ કરે. ઈસ તર્જે અમલ સે સાસ કે દિલ કો સુકૂન વ ઈત્મીનાન રહેગા કે અબ ભી ઘર કી માલિકા મેં હી હૂં ઔર બેટા બહૂ દોનોં મેરે ફરમાં બરદાર હૈં. ફિર હરગિઝ હરગિઝ કભી ભી વોહ અપને બેટે ઔર બહૂ સે નહીં લડેગી જો લડકે શાદી કે બા'દ અપની માં સે લા પરવાઈ બરતૂને લગતે હૈં ઔર અપની દુલ્હન કો ઘર કી માલિકા બના લિયા કરતે હૈં ઉમૂમન ઈસી ઘર મેં સાસ બહૂ કી લડાઈયાં હુવા કરતી હૈં લેકિન જિન ઘરોં મેં સાસ બહૂ ઔર બેટે અપને મઝકૂરા બાલા ફરાઈઝ કા ખયાલ રખતે હૈં. ઉન ઘરોં મેં સાસ બહૂ કી લડાઈયોં કી નૌબત હી નહીં આતી. ઈસ લિયે બેહદ ઝરૂરી હૈ કે સબ અપને અપને ફરાઈઝ ઔર દૂસરોં કે હુકૂક કા ખયાલ વ લિહાઝ રખે ખુદાવન્દે કરીમ સબ કો તૌફીક દે ઔર હર મુસલ્માન કે ઘર કો અમ્નો સુકૂન કી બિહિશત બના દે. (આમીન)

બીવી કે હુકૂક : અલ્લાહ તઆલા ને જિસ તરહ મર્દોં કે કુછ હુકૂક ઔરતોં પર લાઝિમ ફરમાએ હૈં ઈસી તરહ ઔરતોં કે ભી કુછ હુકૂક મર્દોં પર લાઝિમ ઠહરા દિયે હૈં. જિન કા અદા કરના મર્દોં પર ફર્ક હૈ.

યુનાન્યે કુરઆને મજીદ મેં હૈ :

یا'ની ઔરતોં કે મદોં وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ. (پ ۲، البقرة: ۲۲۸)
કે ઊપર ઈસી તરહ કુદ્ર હુકૂક હૈં જિસ તરહ મદોં કે ઔરતોં પર, અચ્છે
બરતાવ કે સાથ, ઈસી તરહ રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા
હૈ કે “તુમ મેં અચ્છે લોગ વોહ હૈં જો ઔરતોં કે સાથ અચ્છી તરહ પેશ
આએ.” (مشکوۃ المصابیح، کتاب النکاح، باب عشرة النساء وما لكل واحدة من الحقوق، رقم ۳۲۶۴، ج ۲، ص ۲۴۰)

ઔર હુઝૂર عَلَیْہِ الصَّلٰوَةُ وَالسَّلَام કા યેહ ભી ફરમાન હૈ કે “મેં તુમ
લોગોં કો ઔરતોં કે બારે મેં વસિયત કરતા હૂં લિહાઝા તુમ લોગ મેરી વસિયત
કો કબૂલ કરો.”

(صحيح البخاری، کتاب احاديث الانبياء، باب خلق آدم صلوات الله عليه الخ، رقم ۳۳۳۱، ج ۲، ص ۴۱۲)

ઔર એક હદીસ શરીફ મેં યેહ ભી હૈ કે કોઈ મોમિન મદ
કિસી મોમિના ઔરત સે બુઝા વ નફરત ન રખે ક્યૂંકે અગર ઔરત કી કોઈ
આદત બુરી મા'લૂમ હોતી હો તો ઉસ કી કોઈ દૂસરી આદત પસન્દીદા ભી
હોગી. (صحيح مسلم، کتاب الرضاع - ۱۸- باب الوصية بالنساء، رقم ۱۴۶۹، ص ۷۷۵)

હદીસ કા મતલબ યેહ હૈ કે ઐસા નહીં હોગા કે કિસી ઔરત
કી તમામ આદતેં ખરાબ હી હોં બલકે ઈસ મેં કુદ્ર અચ્છી કુદ્ર બુરી હર
કિસ્મ કી આદતેં હોંગી તો મદ કો ચાહિયે કે ઔરત કી સિફ ખરાબ આદતોં
હી કો ન દેખતા રહે બલકે ખરાબ આદતોં સે નઝર ફિરા કર ઉસ કી
અચ્છી આદતોં કો ભી દેખા કરે. બહર હાલ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ વ રસૂલ
صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ઔરતોં કે કુદ્ર હુકૂક મદોં કે ઊપર લાઝિમ કરાર
દે દિયે હૈં. લિહાઝા હર મદ પર ઝરૂરી હૈ કે નીચે લિખી હુઈ હિદાયતોં
પર અમલ કરતા રહે વરના ખુદા કે દરબાર મેં બહુત બડા ગુનહગાર
ઔર બિરાદરી ઔર સમાજ કી નઝરોં મેં ઝલીલો ખ્વાર હોગા.

﴿1﴾ હર શોહર કે ઊપર ઉસ કી બીવી કા યેહ હક ફર્ઝ હૈ કે વોહ

અપની બીવી કે ખાને, પહનને ઔર રહને ઔર દૂસરી ઝરિયાતે ઝિન્દગી કા અપની હૈસિયત કે મુતાબિક ઔર અપની તાકત ભર ઇન્તિઝામ કરે ઔર હર વક્ત ઇસ કા ખયાલ રખે કે યેહ અલ્લાહ કી બન્દી મેરે નિકાહ કે બન્ધન મેં બંધી હુઈ હૈ ઔર યેહ અપને માં બાપ, ભાઈ બહન ઔર તમામ અઝીઝો અકારિબ સે જુદા હો કર સિર્ફ મેરી હો કર રહ ગઈ હૈ ઔર મેરી ઝિન્દગી કે દુખ સુખ મેં બરાબર કી શરીક બન ગઈ હૈ ઇસ લિયે ઇસ કી ઝિન્દગી કી તમામ ઝરિયાત કા ઇન્તિઝામ કરના મેરા ફર્જ હૈ. યાદ રખો ! જો મર્દ અપની લા પરવાઈ સે અપની બીવિયોં કે નાન વ નફકા ઔર અખરાજાતે ઝિન્દગી કા ઇન્તિઝામ નહીં કરતે વોહ બહુત બડે ગુનાહગાર, હુકૂલ ઇબાદ મેં ગિરિફતાર ઔર કહરે કહ્કાર વ અઝાબે નાર કે સઝાવાર હૈં.

﴿2﴾ ઔરત કા યેહ ભી હક હૈ કે શોહર ઉસ કે બિસ્તર કા હક અદા કરતા રહે. શરીઅત મેં ઇસ કી કોઈ હદ મુકરર નહીં હૈ મગર કમ સે કમ ઇસ કદર તો હોના ચાહિયે કે ઔરત કી ખ્વાહિશ પૂરી હો જાયા કરે ઔર વોહ ઇધર ઉધર તાક ઝાંક ન કરે જો મર્દ શાદી કર કે બીવિયોં સે અલગ થલગ રહતે હૈં ઔર ઔરત કે સાથ ઉસ કે બિસ્તર કા હક નહીં અદા કરતે વોહ હક્કુલ ઇબાદ યા'ની બીવી કે હક મેં ગિરિફતાર ઔર બહુત બડે ગુનાહગાર હૈં. અગર ખુદા ન કરે શોહર કિસી મજબૂરી સે અપની ઔરત કે ઇસ હક કો ન અદા કર સકે તો શોહર પર લાઝિમ હૈ કે ઔરત સે ઉસ કે ઇસ હક કો મુઆફ કરા લે બીવી કે ઇસ હક કી કિતની અહમ્મિયત હૈ ઇસ બારે મેં હઝરતે અમીરુલ મુઅમિનીન ફારૂકે આ'ઝમ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ કા એક વાકિઆ બહુત ઝિયાદા ઇબ્રત ખૈઝ વ નસીહત આમેઝ હૈ. મન્કૂલ હૈ કે અમીરુલ મુઅમિનીન રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہુ રાત કો રઆયા કી ખબરગીરી કે લિયે શહરે મદીના મેં

ગશ્ત કર રહે થે અચાનક એક મકાન સે દર્દનાક અશઆર પઢને કી આવાઝ સુની. આપ ઉસી જગહ ખડે હો ગએ और गौर से सुनने लगे तो એક औरત યેહ શે'ર બડે હી દર્દનાક લહજે મેં પઢ રહી થી કે

فَوَاللَّهِ لَوْلَا اللَّهُ تُخْشَى عَوَاقِبُهُ

لَرْحُوحٍ مِنْ هَذَا السَّرِيرِ حَوَا نَبِئُهُ

“યા’ની ખુદા કી કસમ અગર ખુદા કે અઝાબોં કા ખૌફ ન હોતા તો બિલા શુબા ઇસ ચારપાઈ કે કનારે જુમ્બિશ મેં હો જાતે.”

અમીરુલ મુઅમિનીન رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ને સુબહ કો તહકીકાત કી તો મા’લૂમ હુવા કે औरत का शोहर जिहाद के सिक्सिले में अर्सએ દરાઝ સે બાહર ગયા હુવા હૈ और येह औरत उस को याद कर के रन्जो ગમ મેં યેહ શે'ર પઢતી રહતી હૈ. અમીરુલ મુઅમિનીન رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ કે દિલ પર ઇસ કા ઇતના ગહરા અસર પડા કે ફૌરન હી આપ ને તમામ સિપહ સાલારોં કો યેહ ફરમાન લિખ ભેજા કે કોઈ શાદી શુદા ફૌજી ચાર માહ સે ઝિયાદા અપની બીવી સે જુદા ન રહે.

(تاريخ الخلفاء للسيوطي، عمر فاروق رضى الله عنه، فصل في نبذ من اخباره وقضاياه، ص ۱۱۰)

﴿3﴾ औरत को बिना किसी बडे कुसूर के कभी हरगिज हरगिज न मारे. रसूलुल्लाह صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે કોઈ શખ્સ औरत કો ઇસ તરહ ન મારે જિસ તરહ અપને ગુલામ કો મારા કરતા હૈ ફિર દૂસરે વક્ત ઇસ સે સોહબત ભી કરે.

(صحيح البخارى، كتاب النكاح - ۹۴- باب ما يكره من ضرب النساء، رقم ۵۲۰۴، ج ۳، ص ۶۶۵)

હાં અલબત્તા અગર औरत कोई बडा कुसूर कर बैठे तो बદલા લેને યા દુખ દેને કે લિયે નહીં બલકે औरत की ईस्લાह और तम्बीह કી નિચ્ચત સે શોહર ઇસ કો માર સકતા હૈ મગર મારને મેં ઇસ કા પૂરી તરહ ધ્યાન રહે કે ઉસ કો શદીદ ચોટ યા ઝખ્મ ન પહોંચે.

ફિક્કલ કી કિતાબોં મેં લિખા હૈ કે શોહર અપની બીવી કો ચાર બાતોં પર સજા દે સકતા હૈ ઓર વોહ ચાર બાતેં યેહ હેં :

(1) શોહર અપની બીવી કો બનાવ સિંઘાર ઓર સફાઈ સુથરાઈ કા હુકમ દે લેકિન ફિર ભી વોહ ફૂહડ ઓર મૈલી કુચૈલી બની રહે.

(2) શોહર સોહબત કરને કી ખ્વાહિશ કરે ઓર બીવી બિલા કિસી ઉઝરે શર-ઈ મન્અ કરે.

(3) ઔરત હૈઝ ઓર જનાબત સે ગુસ્લ ન કરતી હો.

(4) બિલા વજહ નમાઝ તર્ક કરતી હો.

(الفتاوى القاضى خان، كتاب النكاح، فصل فى حقوق الزوجية، ج ١، ص ٢٠٣)

ઈન ચારોં સૂરતોં મેં શોહર કો ચાહિયે કે પહલે બીવી કો સમજાએ અગર માન જાએ તો બેહતર હૈ વરના ડરાએ ધમકાએ. અગર ઈસ પર ભી ન માને તો ઈસ શર્ત કે સાથ મારને કી ઈજાઝત હૈ કે મુંહ પર ન મારે. ઓર ઐસી સપ્ત માર ન મારે કે હડી ટૂટ જાએ યા બદન પર ઝખ્મ હો જાએ.

﴿4﴾ મિયાં બીવી કી ખુશ ગવાર ઝિન્દગી બસર હોને કે લિયે જિસ તરહ ઔરતોં કો મર્દો કે જઝબાત કા લિહાઝ રખના ઝરૂરી હૈ ઈસી તરહ મર્દો કો ભી લાઝિમ હૈ કે ઔરતોં કે જઝબાત કા ખયાલ રખે વરના જિસ તરહ મર્દ કી નારાઝગી સે ઔરત કી ઝિન્દગી જહન્નમ બન જાતી હૈ ઈસી તરહ ઔરત કી નારાઝગી ભી મર્દો કે લિયે વબાલે જાન બન જાતી હૈ. ઈસ લિયે મર્દ કો લાઝિમ હૈ કે ઔરત કી સીરત વ સૂરત પર તા'ના ન મારે ઓર ઔરત કે મયકે વાલોં પર ભી તા'ના ઝની ઓર નુક્તા ચીની ન કરે. ન ઔરત કે માં બાપ ઓર અઝીઝો અકારિબ કો ઔરત કે સામને બુરા ભલા કહે ક્યૂંકે ઈન બાતોં સે ઔરત કે દિલ મેં મર્દ કી તરફ સે નફરત કા જઝબા પૈદા હો જાતા હૈ

જિસ કા નતીજા યેહ હોતા હૈ કે મિયાં બીવી કે દરમિયાન નાચાકી પૈદા હો જાતી હૈ ઓર ફિર દોનોં કી ઝિન્દગી દિન રાત કી જલન ઓર ઘુટન સે તલ્ખ બલ્કે અઝાબે જાન બન જાતી હૈ.

﴿5﴾ મર્દ કો ચાહિયે કે ખબરદાર ખબરદાર કભી ભી અપની ઔરત કે સામને કિસી દૂસરી ઔરત કે હુસ્નો જમાલ યા ઉસ કી ખૂબિયોં કા ઝિક્ક ન કરે વરના બીવી કો ફૌરન હી બદ ગુમાની ઔર યેહ શુબા હો જાએગા કે શાયદ મેરે શોહર કા ઉસ ઔરત સે કોઈ સાંઠ ગાંઠ હૈ યા કમ સે કમ કલ્બી લગાવ હૈ ઔર યેહ ખયાલ ઔરત કે દિલ કા એક એસા કાંટા હૈ કે ઔરત કો એક લમ્હે કે લિયે ભી સબ્રો કરાર નસીબ નહીં હો સકતા. યાદ રખો ! કે જિસ તરહ કોઈ શોહર ઈસ કો બરદાશત નહીં કર સકતા કે ઉસ કી બીવી કા કિસી દૂસરે મર્દ સે સાઝ બાઝ હો ઈસી તરહ કોઈ ઔરત ભી હરગિઝ હરગિઝ કભી ઈસ બાત કી તાબ નહીં લા સકતી કે ઉસ કે શોહર કા કિસી દૂસરી ઔરત સે તઅલ્લુક હો બલ્કે તજરિબા શાહિદ હૈ કે ઈસ મુઆ-મલે મેં ઔરત કે જઝબાત મર્દ કે જઝબાત સે કહીં ઝિયાદા બઢ ચઢ કર હુવા કરતે હૈં લિહાઝા ઈસ મુઆ-મલે મેં શોહર કો લાઝિમ હૈ કે બહુત એહતિયાત રખે વરના બદ ગુમાનિયોં કા તૂફાન મિયાં બીવી કી ખુશ ગવાર ઝિન્દગી કો તબાહો બરબાદ કર દેગા.

﴿6﴾ મર્દ બિલા શુબા ઔરત પર હાકિમ હૈ. લિહાઝા મર્દ કો યેહ હક હાસિલ હૈ કે બીવી પર અપના હુકમ ચલાએ મગર ફિર મર્દ કે લિયે યેહ ઝરૂરી હૈ કે અપની બીવી સે કિસી એસે કામ કી ફરમાઈશ ન કરે જો ઉસ કી તાકત સે બાહર હો યા વોહ કામ ઉસ કો ઇન્તિહાઈ ના પસન્દ હો. ક્યૂંકે અગર્યે ઔરત જબ્રન કહ્દરન વોહ કામ કર દેગી. મગર ઉસ કે દિલ મેં ના ગવારી ઝરૂર પૈદા હો જાએગી જિસ સે મિયાં

બીવી કી ખુશ મિઝાજી કી ઝિન્દગી મેં કુછ ન કુછ તલખી ઝરૂર પૈદા હો જાએગી. જિસ કા નતીજા યેહ હોગા કે રફતા રફતા મિયાં બીવી મેં ઇંતિલાફ પૈદા હો જાએગા.

﴿7﴾ મર્દ કો ચાહિયે કે ઔરત કી ગ-લતિયોં પર ઇસ્લાહ કે લિયે રોકટોક કરતા રહે. કભી સખ્તી ઔર ગુસ્સે કે અન્દાઝ મેં ઔર કભી મહબ્બત ઔર પ્યાર ઔર હંસી ખુશી કે સાથ ભી બાતચીત કરે. જો મર્દ હર વક્ત અપની મૂંછ મેં ડન્ડા બાંધે ફિરતે હૈં. મા સિવાએ ડાંટ ફટકાર ઔર માર પીટ કે અપની બીવી સે કભી કોઈ બાત હી નહીં કરતે. તો ઉન કી બીવિયાં શોહરોં કી મહબ્બત સે માયૂસ હો કર ઇન સે નફરત કરને લગતી હૈં. ઔર જો લોગ હર વક્ત બીવિયોં કા નાઝ ઉઠાતે રહતે હૈં ઔર બીવી લાખ ગ-લતિયાં કરે મગર ફિર ભી ભીગી બિલ્લી કી તરહ ઉસ કે સામને મિયાઉં મિયાઉં કરતે રહતે હૈં ઉન લોગોં કી બીવિયાં ગુસ્તાખ ઔર શોખ હો કર શોહરોં કો અપની ઉગ્લિયોં પર નચાતી રહતી હૈં. ઇસ લિયે શોહરોં કો ચાહિયે કે હઝરતે શૈખ સા'દી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ કે ઇસ કૌલ પર અમલ કરે કે

درشتی و نرمی بهم در به است

چو فاصد که جراح و مرهم نه است

યા'ની સખ્તી ઔર નરમી દોનોં અપને અપને મૌકએ પર બહુત અચ્છી ચીઝ હૈં જૈસે ફરફ ખોલને વાલા ઝખ્મ ભી લગાતા હૈ ઔર મરહમ ભી રખ દેતા હૈ. મતલબ યેહ હૈ કે શોહર કો ચાહિયે કે ન બહુત હી કડવા બને ન બહુત હી મીઠા. બલ્કે સખ્તી ઔર નરમી મૌકઅ મૌકઅ સે દોનોં પર અમલ કરતા રહે.

﴿8﴾ શોહર કો યેહ ભી ચાહિયે કે સફર મેં જાતે વક્ત અપની બીવી સે ઇંતિહાઈ પ્યાર વ મહબ્બત કે સાથ હંસી ખુશી સે મુલાકાત કર કે

મકાન સે નિકલે ઔર સફર સે વાપસ હો કર કુછ ન કુછ સામાન બીવી કે લિયે ઝરૂર લાએ કુછ ન હો તો કુછ ખટ્ટા મીઠા હી લેતા આએ ઔર બીવી સે કહે કે યેહ ખાસ તુમ્હારે લિયે હી લાયા હું. શોહર કી ઈસ અદા સે ઔરત કા દિલ બઢ જાએગા ઔર વોહ ઈસ ખયાલ સે બહુત હી ખુશ ઔર મગન રહેગી કે મેરે શોહર કો મુઝ સે ઐસી મહબ્બત હૈ કે વોહ મેરી નઝરોં સે ગાઈબ રહને કે બા'દ ભી મુઝે યાદ રખતા હૈ ઔર ઉસ કો મેરા ખયાલ લગા રહતા હૈ ઝાહિર હૈ કે ઈસ સે બીવી અપને શોહર કે સાથ કિસ કદર ઝિયાદા મહબ્બત કરને લગેગી !

﴿9﴾ ઔરત અગર અપને મયકે સે કોઈ ચીઝ લા કર યા ખુદ બના કર પેશ કરે તો મર્દ કો ચાહિયે કે અગર્યે વોહ ચીઝ બિલ્કુલ હી ઘટિયા દ-રજે કી હો. મગર ઈસ પર ખુશી કા ઈઝહાર કરે ઔર નિહાયત હી પુર-તપાક ઔર ઈન્તિહાઈ ચાહ કે સાથ ઈસ કો કબૂલ કરે ઔર ચન્દ અલ્ફાઝ તા'રીફ કે ભી ઔરત કે સામને કહ દે તાકે ઔરત કા દિલ બઢ જાએ ઔર ઉસ કા હૌસલા બુલન્દ હો જાએ. ખબરદાર ખબરદાર ઔરત કે પેશ કિયે હુએ તોહફોં કો કભી હરગિઝ હરગિઝ ન હુકરાએ ન ઉન કો હકીર બતાએ ન ઉન મેં ઐબ નિકાલે. વરના ઔરત કા દિલ ટૂટ જાએગા ઔર ઉસ કા હૌસલા પસ્ત હો જાએગા. યાદ રખો કે ટૂટા હુવા શીશા તો જોડા જા સકતા હૈ મગર ટૂટા હુવા દિલ બડી મુશ્કિલ સે જુડતા હૈ ઔર જિસ તરહ શીશા જુડ જાને કે બા'દ ભી ઉસ કા દાગ નહીં મિટતા ઈસી તરહ ટૂટા હુવા દિલ જુડ જાએ ફિર ભી દિલ મેં દાગ ધબ્બા બાકી હી રહ જાતા હૈ.

﴿10﴾ ઔરત અગર બીમાર હો જાએ તો શોહર કા યેહ અખ્લાકી ફરીઝા હૈ કે ઔરત કી ગમ ખ્વારી ઔર તીમાર દારી મેં હરગિઝ હરગિઝ કોઈ કોતાહી ન કરે બલ્કે અપની દિલદારી વ દિલજોઈ ઔર

ભાગદૌડ સે ઔરત કે દિલ પર નકશ બિઠા દે કે મેરે શોહર કો મુઝ સે બેહદ મહબ્બત હૈ. ઈસ કા નતીજા યેહ હોગા કે ઔરત શોહર કે ઈસ એહસાન કો યાદ રખેગી. ઔર વોહ ભી શોહર કી ખિદમત ગુઝારી મેં અપની જાન લડા દેગી.

﴿11﴾ શોહર કો યાહિયે કે અપની બીવી પર એ'તિમાદ ઔર ભરોસા કરે ઔર ઘરેલૂ મુઆ-મલાત ઉસ કે સિપુર્દ કરે તાકે બીવી અપની હૈસિયત કો પહચાને ઔર ઉસ કા વકાર ઉસ મેં ખુદ એ'તિમાદી પૈદા કરે ઔર વોહ નિહાયત હી દિલચસ્પી ઔર કોશિશ કે સાથ ઘરેલૂ મુઆ-મલાત કે ઇન્તિઝામ કો સંભાલે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે ઔરત અપને શોહર કે ઘર કી નિગરાન ઔર મુહાફિઝ હૈ ઔર ઈસ મુઆ-મલે મેં ઔરત સે કિયામત મેં ખુદાવન્દે કુદૂસ પૂછગછ ફરમાએગા.

બીવી પર એ'તિમાદ કરને કા યેહ ફાએદા હોગા કે વોહ અપને આપ કો ઘર કે ઇન્તિઝામી મુઆ-મલાત મેં એક શો'બે કી ઝિમ્મેદાર ખયાલ કરેગી ઔર શોહર કો બકી હદ તક ઘરેલૂ બખેરોં સે નજાત મિલ જાએગી ઔર સુકૂન વ ઇત્મીનાન કી ઝિન્દગી નસીબ હોગી !

﴿12﴾ ઔરત કા ઉસ કે શોહર પર એક હક યેહ ભી હૈ કે શોહર ઔરત કે બિસ્તર કી રાઝ વાલી બાતોં કો દૂસરોં કે સામને ન બયાન કરે બલકે ઈસ કો રાઝ બના કર અપને દિલ હી મેં રખે ક્યૂંકે હદીસ શરીફ મેં આયા હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા હૈ કે ખુદા કે નઝદીક બદ તરીન શખ્સ વોહ હૈ જો અપની બીવી કે પાસ જાએ. ફિર ઉસ કે પર્દે કી બાતોં કો લોગોં પર ઝાહિર કરે ઔર અપની બીવી કો દૂસરોં કી નિગાહોં મેં રુસ્વા કરે.

(صحیح مسلم، کتاب النکاح- ۲۱- باب تحريم افشاء سر المرأة، رقم ۴۳۷، ص ۵۳)

﴿13﴾ શોહર કો ચાહિયે કે બીવી કે સામને આએ તો મૈલે કુચૈલે ગન્દે કપડોં મેં ન આએ બલ્કે બદન ઔર લિબાસ વ બિસ્તર વગૈરા કી સફાઈ સુથરાઈ કા ખાસ તૌર પર ખયાલ રખે ક્યૂંકે શોહર જિસ તરહ યેહ ચાહતા હૈ કે ઉસ કી બીવી બનાવ સિંઘાર કે સાથ રહે ઇસી તરહ ઔરત ભી યેહ ચાહતી હૈ કે મેરા શોહર મૈલા કુચૈલા ન રહે. લિહાઝા મિયાં બીવી દોનોં કો હમેશા એક દૂસરે કે જઝબાત વ એહસાસાત કા લિહાઝા રખના ઝરૂરી હૈ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ઇસ બાત સે સપ્ત નફરત થી કે આદમી મૈલા કુચૈલા બના રહે ઔર ઉસ કે બાલ ઉલજે રહેં. ઇસ હદીસ પર મિયાં બીવી દોનોં કો અમલ કરના ચાહિયે.

﴿14﴾ ઔરત કા ઉસ કે શોહર પર યેહ ભી હક હૈ કે શોહર ઔરત કી નફાસત ઔર બનાવ સિંઘાર કા સામાન યા'ની સાબુન, તેલ કંધી, મેહંદી, ખુશ્બૂ વગૈરા ફરાહમ કરતા રહે. તાકે ઔરત અપને આપ કો સાફ સુથરી રખ સકે. ઔર બનાવ સિંઘાર કે સાથ રહે.

﴿15﴾ શોહર કો ચાહિયે કે મા'મૂલી મા'મૂલી બે બુન્યાદ બાતોં પર અપની બીવી કી તરફ સે બદ ગુમાની ન કરે બલ્કે ઇસ મુઆ-મલે મેં હમેશા એહતિયાત ઔર સમઝદારી સે કામ લે. યાદ રખો કે મા'મૂલી શુબહાત કી બિના પર બીવી કે ઊપર ઇલ્ઝામ લગાના યા બદ ગુમાની કરના બહુત બડા ગુનાહ હૈ.

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે એક દીહાતી ને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે દરબાર મેં હાઝિર હો કર કહા કે મેરી બીવી કે શિકમ સે એક બચ્ચા પૈદા હુવા હૈ જો કાલા હૈ ઔર મેરા હમ-શક્લ નહીં હૈ. ઇસ લિયે મેરા ખયાલ હૈ કે યેહ બચ્ચા મેરા નહીં હૈ. દીહાતી કી બાત સુન કર હુઝૂર ﷺ ને ફરમાયા કે ક્યા તેરે પાસ કુછ ઊંટ હેં? ઉસ ને અર્ઝ કિયા કે મેરે પાસ બહુત ઝિયાદા ઊંટ હેં. આપ ને

ફરમાયા કે તુમહારે ઊંટ કિસ રંગ કે હૈં ? ઉસ ને કહા સુખ રંગ કે હૈં. આપ ને ફરમાયા કે ક્યા ઉન મેં કુછ ખાકી રંગ કે ભી હૈં યા નહીં ? ઉસ ને કહા : જી હાં, કુછ ઊંટ ખાકી રંગ કે ભી હૈં. આપ ને ફરમાયા કે તુમ બતાઓ કે સુખ ઊંટોં કી નસ્લ મેં ખાકી રંગ કે ઊંટ કેસે ઔર કહાં સે પૈદા હો ગએ ? દીહાતી ને જવાબ દિયા કે મેરે સુખ રંગ કે ઊંટોં કે બાપ દાદાઓં મેં કોઈ ખાકી રંગ કા ઊંટ રહા હોગા. ઉસ કી રગ ને ઈસ કો અપને રંગ મેં ખીંચ લિયા હોગા. ઈસ લિયે સુખ ઊંટોં કા બચ્ચા ખાકી રંગ કા હો ગયા. યેહ સુન કર હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ઈશ્દિ ફરમાયા કે મુઝ્કિન હૈં તુમહારે બાપ દાદાઓં મેં ભી કોઈ કાલે રંગ કા હુવા હો. ઔર ઉસ કી રગ ને તુમહારે બચ્ચે કો ખીંચ કર અપને રંગ કા બના લિયા હો. ઔર યેહ બચ્ચા ઉસ કા હમ-શકલ હો ગયા.

(صحیح البخاری، کتاب الطلاق، باب اذا عرض بنفی الولد، رقم ۵۳۰۵، ج ۳، ص ۴۹۷)

ઈસ હદીસ સે સાફ ઝાહિર હૈં કે મહૂઝ ઈતની સી બાત પર, કે બચ્ચા અપને બાપ કા હમ-શકલ નહીં હૈં હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ઉસ દીહાતી કો ઈસ કી ઈજાઝત નહીં દી કે વોહ અપને ઈસ બચ્ચે કે બારે મેં યેહ કહ સકે કે યેહ મેરા બચ્ચા નહીં હૈં. લિહાઝા ઈસ હદીસ સે સાબિત હુવા કે મહૂઝ શુબે કી બિના પર અપની બીવી કે ઊપર ઈલ્લામ લગા દેના જાઈઝ નહીં હૈં બલ્કે બહુત બડા ગુનાહ હૈં.

﴿16﴾ અગર મિયાં બીવી મેં કોઈ ઈખ્તિલાફ યા કશી-દગી પૈદા હો જાએ તો શોહર પર લાઝિમ હૈં કે તલાક દેને મેં હરગિઝ હરગિઝ જલ્દી ન કરે. બલ્કે અપને ગુસ્સે કો ઝબ્ત કરે ઔર ગુસ્સા ઉતર જાને કે બા'દ ઠન્ડે દિમાગ સે સોચ સમઝ કર ઔર લોગોં સે મશ્વરા લે કર યેહ ગૌર કરે ક્યા મિયાં બીવી મેં નિબાહ કી કોઈ સૂરત હો સકતી હૈં યા નહીં ? અગર બનાવ ઔર નિબાહ કી કોઈ શકલ નિકલ આએ તો

હરગિઝ હરગિઝ તલાક ન દે. ક્યૂંકે તલાક કોઈ અચ્છી ચીઝ નહીં હૈ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા હૈ કે હલાલ ચીઝોં મેં સબ સે ઝિયાદા ખુદા કે નઝદીક ના પસન્દીદા ચીઝ તલાક હૈ.

(سنن ابی داؤد، کتاب الطلاق، باب کراهیة الطلاق، رقم ۲۱۷۸، ج ۲، ص ۳۷۰)

અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા એસી સખ્ત ઝરૂરત પેશ આ જાએ કે તલાક દેને કે સિવા કોઈ ચારા ન રહે તો એસી સૂરત મેં તલાક દેને કી ઈજાઝત હૈ. વરના તલાક કોઈ અચ્છી ચીઝ નહીં હૈ !

બા'ઝ જાહિલ ઝરા ઝરા સી બાતોં પર અપની બીવી કો તલાક દે દેતે હૈંં ઔર ફિર પછતાતે હૈંંં ઔર આલિમોં કે પાસ ઝૂટ બોલ બોલ કર મસ્અલા પૂછતે ફિરતે હૈંં, કભી કહતે હૈંં કે ગુસ્સે મેં તલાક દી થી, કભી કહતે હૈંં કે તલાક દેને કી નિચ્ચત નહીં થી, ગુસ્સે મેં બિલા ઈજ્તિયાર તલાક કા લફઝ મુંહ સે નિકલ ગયા, કભી કહતે હૈંં કે ઔરત માહવારી કી હાલત મેં થી, કભી કહતે હૈંં કે મેં ને તલાક દી મગર બીવી ને તલાક લી નહીં. હાલાંકે ઈન ગંવારોં કો મા'લૂમ હોના ચાહિયે કે ઈન સબ સૂરત મેં તલાક પડ જાતી હૈ ઔર બા'ઝ તો એસે બદ નસીબ હૈંં કે ત્રીન તલાક દે કર ઝૂટ બોલતે હૈંં કે મેં ને એક હી બાર કહા થા ઔર યેહ કહ કર બીવી કો રખ લેતે હૈંં ઔર ઉમ્ર ભર ઝિનાકારી કે ગુનાહ મેં પડે રહતે હૈંં. ઈન ઝાલિમોં કો ઈસ કા એહસાસ હી નહીં હોતા કે ત્રીન તલાક કે બા'દ ઔરત બીવી નહીં રહ જાતી. બલ્કે વોહ એક એસી અજનબી ઔરત હો જાતી હૈ કે બિગૈર હલાલા કરાએ ઉસ સે દોબારા નિકાહ નહીં હો સકતા. ખુદાવન્દે કરીમ ઈન લોગોં કો હિદાયત દે. (આમીન)

﴿17﴾ અગર કિસી કે પાસ દો બીવિયાં યા ઈસ સે ઝિયાદા હોં તો ઉસ પર ફર્ઝ હૈ કે તમામ બીવિયોં કે દરમિયાન અદ્દલ ઔર બરાબરી કા

સુલૂક ઔર બરતાવ કરે. ખાને, પીને, મકાન, સામાન, રોશની, બનાવ સિંઘાર કી ચીજોં ગરઝ તમામ મુઆ-મલાત મેં બરાબરી બરતે. ઈસી તરહ હર બીવી કે પાસ રાત ગુઝારને કી બારી મુકરર કરને મેં ભી બરાબરી કા ખયાલ મલ્હૂઝ રખે. યાદ રખો ! કે અગર કિસી ને અપની તમામ બીવિયોં કે સાથ ચક્સાં ઔર બરાબર સુલૂક નહીં કિયા તો વોહ હક્કુલ ઇબાદ મેં ગિરિફતાર ઔર અઝાબે જહન્નમ કા હકદાર હોગા.

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે “જિસ શખ્સ કે પાસ દો બીવિયાં હોં ઔર ઉસ ને ઉન કે દરમિયાન અદ્દલ ઔર બરાબરી કા બરતાવ નહીં કિયા તો વોહ કિયામત કે દિન મૈદાને મહશર મેં ઇસ હાલત મેં ઉઠાયા જાએગા કે ઉસ કા આધા બદન મફ્લૂજ (ફાલિજ લગા હુવા) હોગા.”

(جامع الترمذی، کتاب النکاح، باب ما جاء في التسوية بين الزوجين، رقم ۱۱۴۴، ج ۲، ص ۳۷۵)

﴿18﴾ અગર બીવી કે કિસી કૌલ વ ફે'લ, બદખૂઈ, બદ અખ્લાકી, સખ્ત મિઝાજ, ઝબાન દરાઝી વગૈરા સે શોહર કો કભી કભી કુછ અઝિયત ઔર તક્લીફ પહોંચ જાએ તો શોહર કો યાહિયે કે સબ્રો તહમ્મુલ ઔર બરદાશત સે કામ લે. ક્યૂંકે ઔરતોં કા ટેઢાપન એક ફિતરી ચીઝ હૈ.

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા હૈ કે ઔરત હઝરતે આદમ ﷺ કી સબ સે ટેઢી પસ્લી સે પૈદા કી ગઈ અગર કોઈ શખ્સ ટેઢી પસ્લી કો સીધી કરને કી કોશિશ કરેગા તો પસ્લી કી હડી ટૂટ જાએગી મગર વોહ કભી સીધી નહીં હો સકેગી. ઠીક ઇસી તરહ અગર કોઈ શખ્સ અપની બીવી કો બિલ્કુલ હી સીધી કરને કી કોશિશ કરેગા તો યેહ ટૂટ જાએગી યા'ની તલાક કી નૌબત આ જાએગી. લિહાઝા અગર ઔરત સે ફાએદા ઉઠાના હૈ તો ઉસ કે ટેઢેપન કે બા વુજૂદ ઉસ સે ફાએદા ઉઠા લો યેહ બિલ્કુલ સીધી કભી હો

હી નહીં સકતી. જિસ તરહ ટેઢી પસ્લી કી હડી કભી સીધી નહીં હો સકતી.

(صحيح البخارى، كتاب النكاح، باب الوصاة بالنساء، رقم ٥١٨٥، ج ٣، ص ٤٥٧)

﴿19﴾ શોહર કો ચાહિયે કે ઔરત કે અખરાજાત કે બારે મેં બહુત ઝિયાદા બખીલી ઔર કન્જૂસી ન કરે ન હદ સે ઝિયાદા ફુઝૂલ ખર્ચા કરે. અપની આમદની કો દેખ કર બીવી કે અખરાજાત મુકરર કરે. ન અપની તાકત સે બહુત કમ, ન અપની તાકત સે બહુત ઝિયાદા.

﴿20﴾ શોહર કો ચાહિયે કે અપની બીવી કો ઘર કી ચહાર દીવારી કે અન્દર કૈદ કર કે ન રખે બલ્કે કભી કભી વાલિદૈન ઔર રિશ્તેદારોં કે યહાં આને જાને કી ઈજાઝત દેતા રહે ઔર ઉસ કી સહેલિયોં ઔર રિશ્તેદારી વાલી ઔરતોં ઔર પડોસનોં સે ભી મિલને જુલને પર પાબન્દી ન લગાએ. બશર્તે કે ઈન ઔરતોં કે મેલજોલ સે કિસી ફિતન વ ફસાદ કા અન્દેશા ન હો ઔર અગર ઉન ઔરતોં કે મેલ મિલાપ સે બીવી કે બદ ચલન યા બદ અખ્લાક હો જાને કા ખતરા હો તો ઉન ઔરતોં સે મેલજોલ પર પાબન્દી લગા દેના ઝરૂરી હૈ ઔર યેહ શોહર કા હક હૈ.

મુસલ્માન ઔરતોં કા પર્દા : અલ્લાહ વ રસૂલ (ﷺ)
ને ઈન્સાની ફિતરત કે તકાઝોં કે મુતાબિક બદકારી કે દરવાઝોં કો બન્દ કરને કે લિયે ઔરતોં કો પર્દે મેં રખને કા હુક્મ દિયા હૈ. પર્દે કી ફર્ઝિયત ઔર ઈસ કી અહમ્મિયત કુરઆને મજીદ ઔર હદીસોં સે સાબિત હૈ. યુનાન્હે કુરઆને મજીદ મેં અલ્લાહ તઆલા ને ઔરતોં પર પર્દા ફર્ઝ ફરમાતે હુએ ઈશાદિ ફરમાયા કે,

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى. (پ ٢٢، الاحزاب: ٣٣)

“તુમ અપને ઘરોં કે અન્દર રહો ઔર બે પર્દા હો કર બાહર ન નિકલો જિસ તરહ પહલે ઝમાને કે દૌરે જાહિલિયત મેં ઔરતેં બે પર્દા બાહર

નિકલ કર ધૂમતી ફિરતી થીં.”

ઇસ આયત મેં અલ્લાહ તઆલા ને સાફ સાફ ઔરતોં પર પદા ફર્જ કર કે યેહ હુકમ દિયા હૈ કે વોહ ઘરોં કે અન્દર રહા કરેં ઔર ઝમાનએ જાહિલિય્યત કી બે હયાઈ વ બે પદગી કી રસ્મ કો છોડ દેં. ઝમાનએ જાહિલિય્યત મેં કુફરારે અરબ કા યેહ દસ્તૂર થા કે ઉન કી ઔરતેં ખૂબ બન સંવર કર બે પદા નિકલતી થીં. ઔર બાઝારોં ઔર મેલોં મેં મદોં કે દોશ બદોશ ધૂમતી ફિરતી થીં. ઇસ્લામ ને ઇસ બે પદગી કી બે હયાઈ સે રોકા ઔર હુકમ દિયા કે ઔરતેં ઘરોં કે અન્દર રહેં ઔર બિલા ઝરૂરત બાહર ન નિકલેં ઔર અગર કિસી ઝરૂરત સે ઇન્હેં ઘર સે બાહર નિકલના હી પડે તો ઝમાનએ જાહિલિય્યત કે મુતાબિક બનાવ સિંધાર કર કે બે પદા ન નિકલેં. બલકે પદેં કે સાથ બાહર નિકલેં. હદીસ શરીફ મેં હૈ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે “ઔરત પદેં મેં રહને કી ચીઝ હૈ જિસ વક્ત વોહ બે પદા હો કર બાહર નિકલતી હૈ તો શૈતાન ઉસ કો ઝાંક ઝાંક કર દેખતા હૈ.”

(الجامع الترمذی، کتاب الرضاع، باب ۱۸، رقم ۱۱۷۶، ج ۲، ص ۳۹۲)

ઔર એક હદીસ મેં હૈ કે “બનાવ સિંધાર કર કે ઇતરા ઇતરા કર ચલને વાલી ઔરત કી મિસાલ ઉસ તારીકી કી હૈ જિસ મેં બિલ્કુલ રોશની હી ન હો.” (جامع الترمذی، کتاب الرضاع، باب ما جاء فی کراهية خروج النساء فی الزينة، رقم ۱۱۷۰، ج ۲، ص ۳۸۸)

ઇસી તરહ હઝરતે અબૂ મૂસા અશશરી رضی الله تعالی عنه સે રિવાયત હૈ કે “હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ફરમાયા જો ઔરત ખુશ્બૂ લગા કર મદોં કે પાસ સે ગુઝરે તાકે લોગ ઉસ કી ખુશ્બૂ સૂંઘેં વોહ ઔરત બદ ચલન હૈ.” (سنن النسائي، کتاب الزينة، باب ما يكره للنساء من الطيب، ج ۸، ص ۱۰۳)

પ્યારી બહનો ! આજ કલ જો ઔરતેં બનાવ સિંધાર ઔર

બદોશ ખડી હો જાના ચાહિયે. મગર પ્યારી બહનો ! ખૂબ અચ્છી તરહ સમઝ લો, કે ઈન મદોં કા યેહ પ્રોપેગન્ડા ઇતના ગન્દા ઔર ઘિનાવના ફરેબ ઔર ધોકા હૈ કે શાયદ શૈતાન કો ભી ન સૂઝા હોગા.

ઐ અલ્લાહ ﷻ કી બન્દિયો ! તુમ્હીં ઇન્સાફ કરો કે તમામ કિતાબેં ખુલી પડી રહતી હેં ઔર બે પર્દા રહતી હેં મગર કુરઆન શરીફ પર હમેશા ગિલાફ ચઢા કર ઇસ કો પર્દે મેં રખા જાતા હૈ તો બતાઓ ક્યા કુરઆને મજ્હદ પર ગિલાફ ચઢાના યેહ કુરઆન કી ઇઝ્ઝત હૈ યા બે ઇઝ્ઝતી ? ઇસી તરહ તમામ દુન્યા કી મસ્જિદેં નંગી ઔર બે પર્દા રખી ગઈ હેં મગર ખાનએ કા'બા પર ગિલાફ ચઢા કર ઇસ કો પર્દે મેં રખા ગયા હૈ તો બતાઓ ક્યા કા'બએ મુકદ્દસા પર ગિલાફ ચઢાના ઇસ કી ઇઝ્ઝત હૈ યા બે ઇઝ્ઝતી ? તમામ દુન્યા કો મા'લૂમ હૈ કે કુરઆને મજ્હદ ઔર કા'બએ મુઅઝ્ઝમા પર ગિલાફ ચઢા કર ઇન દોનોં કી ઇઝ્ઝતો અઝમત કા એ'લાન કિયા ગયા હૈ કે તમામ કિતાબોં મેં સબ સે અફઝલો આ'લા કુરઆન હૈ. ઔર તમામ મસ્જિદોં મેં અફઝલો આ'લા કા'બએ મુઅઝ્ઝમા હૈ ઇસી તરહ મુસલ્માન ઔરતોં કો પર્દે કા હુકમ દે કર અલ્લાહ ﷻ વ રસૂલ ﷺ કી તરફ સે ઇસ બાત કા એ'લાન કિયા ગયા હૈ કે અક્વામે આલમ કી તમામ ઔરતોં મેં મુસલ્માન ઔરત તમામ ઔરતોં સે અફઝલો આ'લા હૈ.

પ્યારી બહનો ! અબ તુમ્હીં કો ઇસ કા ફૈસલા કરના હૈ કે ઇસ્લામ ને મુસલ્માન ઔરતોં કો પર્દોં મેં રખ કર ઇન કી ઇઝ્ઝત બઢાઈ હૈ યા ઇન કી બે ઇઝ્ઝતી કી હૈ ?

કિન લોગોં સે પર્દા ફર્જ હૈ ? : હર ગૈર મહરમ મર્દ ખ્વાહ અજનબી હો ખ્વાહ રિશ્તેદાર બાહર રહતા હો યા ઘર કે અન્દર હર એક સે પર્દા

કરના ઔરત પર ફર્જ હૈ. હાં, ઉન મદર્દોં સે જો ઔરત કે મહરમ હૈં પદર્દા કરના ઔરત પર ફર્જ નહીં. મહરમ વોહ મદર્દ હૈં જિન સે ઔરત કા નિકાહ કભી ભી ઔર કિસી સૂરત મેં ભી જાઈજ નહીં હો સકતા. મ-સલન બાપ, દાદા, ચચા, મામૂં, નાના, ભાઈ, ભત્તીજા, ભાન્જા, પોતા, નવાસા, ખુસર ઈન લોગોં સે પદર્દા કરના ઝરૂરી નહીં હૈ. ગૈર મહરમ વોહ મદર્દ હૈં જિન સે ઔરત કા નિકાહ હો સકતા હૈ જૈસે ચચાઝાદ ભાઈ, મામૂંઝાદ ભાઈ, ફૂફીઝાદ ભાઈ, ખાલાઝાદ ભાઈ, જેઠ ઔર દેવર વગૈરા યેહ સબ ઔરત કે ગૈર મહરમ હૈં. ઔર ઈન સબ લોગોં સે પદર્દા કરના ઔરત પર ફર્જ હૈ. હમારે યહાં યેહ બહુત હી ગલત ખિલાફે શરીઅત રવાજ હૈ કે ઔરતેં અપને દેવરોં સે બિલ્કુલ પદર્દા નહીં કરતીં. બલ્કે દેવરોં સે હંસી મઝાક ઔર ઈન કે સાથ હાથા પાઈ તક કરને કો બુરા નહીં સમઝતીં. હાલાંકે દેવર ઔરત કા મહરમ નહીં હૈ. ઈસ લિયે દૂસરે તમામ ગૈર મહરમ મદર્દોં કી તરહ ઔરતોં કો દેવરોં સે પદર્દા કરના ફર્જ હૈ. બલ્કે હદીસ શરીફ મેં તો યહાં તક દેવરોં સે પદર્દા કી તાકીદ હૈ કે **اَلْحَمُوَالْمَوْتُ** યા'ની દેવર ઔરત કે હક મેં ઐસા હી ખતરનાક હૈ જૈસે મૌત. ઔર ઔરત કો દેવર સે ઈસી તરહ દૂર ભાગના ચાહિયે જિસ તરહ લોગ મૌત સે ભાગતે હૈં.

(صحیح البخاری، کتاب النکاح - ۱۱۲ - باب لا یخلون رجل بامرأة الخ، رقم ۵۲۳۲، ج ۳، ص ۴۷۲)

બહર હાલ ખૂબ અચ્છી તરહ સમઝ લો, કે ગૈર મહરમ સે પદર્દા ફર્જ હૈ, ચાહે વોહ અજનબી મદર્દ હો યા રિશ્તેદાર, દેવર, જેઠ ભી ગૈર મહરમ હૈં ઈસ લિયે ઈન લોગોં સે ભી પદર્દા કરના ઝરૂરી હૈ ઈસી તરહ કુફરાર વ મુશ્રિકીન કી ઔરતોં સે ભી મુસલ્માન ઔરતોં કો પદર્દા કરના લાઝિમ હૈ. ઔર ઉન કો ઘરોં મેં આને જાને સે રોક દેના ચાહિયે.

મસ્જાલા : ઔરત કા પીર ભી ઔરત કા ગૈર મહરમ હે ઇસ લિયે મુરીદા કો અપને પીર સે ભી પદા કરના ફર્જ હૈ. ઔર પીર કે લિયે ભી યેહ જાઈઝ નહીં કે અપની મુરીદા કો બે પદા દેખે યા તન્હાઈ મેં ઉસ કે પાસ બેઠે. બલ્કે પીર કે લિયે યેહ ભી જાઈઝ નહીં કે ઔરત કા હાથ પકડ કર ઉસ કો બૈઅત કરે. જૈસા કે હઝરતે આઈશા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને ઔરતોં કી બૈઅત કે મુ-તઅલ્લિક ફરમાયા કે હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام سے ઔરતોં કા ઇમ્તિહાન ફરમાતે થે જો ઔરત ઇસ આયત કા ઇક્રાર કર લેતી થી તો આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ઉસ સે ફરમાતે થે કે મૈં ને તુઝ સે યેહ બૈઅત લે લી. યેહ બૈઅત બ ઝરીઅમે કલામ હોતી થી. ખુદા કી કસમ કભી ભી હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા હાથ કિસી ઔરત કે હાથ સે બૈઅત કે વક્ત નહીં લગા.

(صحيح البخارى، كتاب المغازى، باب غزوة الحديبية، رقم ٤١٨٢، ج ٣، ص ٧٥)

બેહતરીન શોહર કી શાન : શોહરોં કે બારે મેં ઊપર લિખી હુઈ હિદાયાત કી રોશની મેં યેહ સુવાલ પૈદા હોતા હૈ કે બેહતરીન શોહર કોન હૈ ? તો ઇસ સુવાલ કા જવાબ યેહ હૈ કે

બેહતરીન શોહર વોહ હૈ !

- ﴿1﴾ જો અપની બીવી કે સાથ નરમી, ખુશ ખુલ્કી ઔર હુસ્ને સુલૂક કે સાથ પેશ આએ !
- ﴿2﴾ જો અપની બીવી કે હુકૂક કો અદા કરને મેં કિસી કિસ્મ કી ગફ્લત ઔર કોતાહી ન કરે !
- ﴿3﴾ જો અપની બીવી કા ઇસ તરહ હો કર રહે કે કિસી અજનબી ઔરત પર નિગાહ ન ડાલે !
- ﴿4﴾ જો અપની બીવી કો અપને ઐશો આરામ મેં બરાબર કા શરીક સમજે.

- ﴿5﴾ જો અપની બીવી પર કભી ગુલ્મ ઓર કિસી કિસ્મ કી બેજા ઝિયાદતી ન કરે.
- ﴿6﴾ જો અપની બીવી કી તુન્ટ મિઝાજી ઓર બદ અખ્લાકી પર સબ્ર કરે.
- ﴿7﴾ જો અપની બીવી કી ખૂબિયોં પર નઝર રખે ઓર મા'મૂલી ગ-લતિયોં કો નઝર અન્દાઝ કરે.
- ﴿8﴾ જો અપની બીવી કી મુસીબતોં, બીમારિયોં ઓર રન્જો ગમ મેં દિલજોઈ, તીમાર દારી ઓર વફાદારી કા સુબૂત દે.
- ﴿9﴾ જો અપની બીવી કો પદેં મેં રખ કર ઇઝ્ઝતો આબરૂ કી હિફાઝત કરે.
- ﴿10﴾ જો અપની બીવી કો દીનદારી કી તાકીદ કરતા રહે ઓર શરીઅત કી રાહ પર ચલાએ.
- ﴿11﴾ જો અપની બીવી ઓર અહલો ઈયાલ કો કમા કમા કર રિઝ્કે હલાલ ખિલાએ.
- ﴿12﴾ જો અપની બીવી કે મયકે વાલોં ઓર ઉસ કી સહેલિયોં કે સાથ ભી અચ્છા સુલૂક કરે.
- ﴿13﴾ જો અપની બીવી કો ઝિલ્લતો રુસ્વાઈ સે બચાએ રખે.
- ﴿14﴾ જો અપની બીવી કે અખરાજાત મેં બખીલી ઓર કન્જૂસી ન કરે.
- ﴿15﴾ જો અપની બીવી પર ઈસ તરહ કન્ટ્રોલ રખે કે વોહ કિસી બુરાઈ કી તરફ રુખ ભી ન કર સકે.

﴿4﴾ ઓરત માં બન જાને કે બા'દ

ઔરત જબ સાહિબે ઔલાદ ઓર બચ્ચોં કી માં બન જાએ તો ઈસ પર મઝીદ ઝિમ્મેદારિયોં કા બોઝ બઢ જાતા હૈ ક્યૂંકે શોહર ઓર

વાલિદૈન વગૈરા કે હુકૂક કે ઇલાવા બચ્ચોં કે હુકૂક ભી ઔરત કે સર પર સુવાર હો જાતે હૈં જિન કો અદા કરના હર માં કા ફર્જ મન્સબી હૈ. જો માં અપને બચ્ચોં કા હક અદા ન કરેગી યકીનન વોહ શરીઅત કે નઝદીક બહુત બડી ગુનાહગાર, ઔર સમાજ કી નઝરોં મેં ઝલીલો ખ્વાર ઠહરેગી.

બચ્ચોં કે હુકૂક

﴿1﴾ હર માં પર લાઝિમ હૈ કે અપને બચ્ચોં સે ખ્યાર વ મહબબત કરે ઔર હર મુઆ-મલે મેં ઉન કે સાથ મુશ્ફિકાના બરતાવ કરે ઔર ઉન કી દિલજોઈ વ દિલ બસ્તગી મેં લગી રહે ઔર ઉન કી પરવરિશ ઔર તરબિયત મેં પૂરી પૂરી કોશિશ કરે.

﴿2﴾ અગર માં કે દૂધ મેં કોઈ ખરાબી ન હો તો માં અપના દૂધ અપને બચ્ચોં કો પિલાએ કે દૂધ કા બચ્ચોં પર બડા અસર પડતા હૈ.

﴿3﴾ બચ્ચોં કી સફાઈ સુથરાઈ, ઇન કી તન્દુરુસ્તી વ સલામતી કા ખાસ તૌર પર ધ્યાન રખે.

﴿4﴾ બચ્ચોં કો હર કિસ્મ કે રન્જો ગમ ઔર તક્લીફોં સે બચાતી રહે.

﴿5﴾ બે ઝબાન બચ્ચે અપની ઝરૂરિયાત બતા નહીં સકતે. ઇસ લિયે માં કા ફર્જ હૈ કે બચ્ચોં કે ઇશારાત કો સમઝ કર ઉન કી ઝરૂરિયાત કો પૂરી કરતી રહે.

﴿6﴾ બા'ઝ માએ ચિલ્લા કર યા બિલ્લી કી બોલી બોલ કર યા સિપાહી કા નામ લે કર, યા કોઈ ધમાકા કર કે છોટે બચ્ચોં કો ડરાયા કરતી હૈં. યેહ બહુત હી બુરી બાતેં હૈં. બાર બાર એસા કરને સે બચ્ચોં કા દિલ કમઝોર હો જાતા હૈ ઔર વોહ બડે હોને કે બા'દ ડરપોક હો જાયા કરતે હૈં.

﴿7﴾ બચ્ચે જબ કુછ બોલને લગે તો માં કો ચાહિયે કે ઉન્હેં બાર બાર અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ વ રસૂલ ﷺ કા નામ સુનાએ, ઉન કે

સામને બાર બાર કલિમા પઢે, યહાં તક કે વોહ કલિમા પઢના સીખ જાએ.

﴿8﴾ જબ બચ્ચે બચ્ચિયાં તા'લીમ કે કાબિલ હો જાએ તો સબ સે પહલે ઉન કો કુરઆન શરીફ ઔર દીનિયાત કી તા'લીમ દિલાએ.

﴿9﴾ બચ્ચોં કો ઈસ્લામી આદાબ વ અખ્લાક ઔર દીનો મઝહબ કી બાતેં સિખાએ.

﴿10﴾ અચ્છી બાતોં કી રખત દિલાએ ઔર બુરી બાતોં સે નફરત દિલાએ.

﴿11﴾ તા'લીમો તરબિયત પર ખાસ તૌર પર તવજજોહ કરેં ઔર તરબિયત કા ધ્યાન રખે. ક્યૂંકે બચ્ચે સાદા વરક કે માનિન્દ હોતે હેં. સાદા કાગઝ પર જો નક્શો નિગાર બનાએ જાએ વોહ બન જાતે હેં ઔર બચ્ચોં બચ્ચિયોં કા સબ સે પહલા મદ્રસા માં કી ગોદ હૈ. ઈસ લિયે માં કી તા'લીમો તરબિયત કા બચ્ચોં પર બહુત ગહરા અસર પડતા હૈ. લિહાઝા હર માં કા ફર્જે મન્સબી હૈ કે બચ્ચોં કો ઈસ્લામી તહઝીબ વ તમદુન કે સાંચે મેં ઢાલ કર ઉન કી બેહતરીન તરબિયત કરે. અગર માં અપને ઈસ હક કો ન અદા કરેગી તો ગુનાહગાર હોગી !

﴿12﴾ જબ બચ્ચા યા બચ્ચી સાત બરસ કે હો જાએ તો ઉન કો તહારત ઔર વુઝૂ વ ગુસ્લ કા તરીકા સિખાએ ઔર નમાઝ કી તા'લીમ દે કર ઉન કો નમાઝી બનાએ ઔર પાકી વ નાપાકી ઔર હલાલ વ હરામ ઔર ફર્જ વ સુન્નત વગૈરા કે મસાઈલ ઉન કો બતાએ.

﴿13﴾ ખરાબ લડકોં ઔર લડકિયોં કી સોહબત, ઉન કે સાથ ખેલને સે બચ્ચોં કો રોકે ઔર ખેલ તમાશોં કે દેખને સે, નાચ ગાને, સિનેમા થિયેટર વગૈરા લગ્વિચ્યાત સે બચ્ચોં ઔર બચ્ચિયોં કો ખાસ તૌર પર બચાએ.

﴿14﴾ હર માં બાપ કા ફર્જ હૈ કે બચ્ચોં ઔર બચ્ચિયોં કો હર બુરે કામોં સે બચાએં ઔર ઉન કો અચ્છે કામોં કી રગ્બત દિલાએં તાકે બચ્ચે ઔર બચ્ચિયાં ઇસ્લામી આદાબ વ અખ્લાક કે પાબન્દ ઔર ઇમાનદારી વ દીનદારી કે જૌહર સે આરાસ્તા હો જાએં ઔર સહીહ મા'નોં મેં મુસલ્માન બન કર ઇસ્લામી ઝિન્દગી બસર કરેં.

﴿15﴾ યેહ ભી બચ્ચોં કા હક હૈ કે ઉન કી પૈદાઈશ કે સાતવેં દિન માં બાપ ઉન કા સર મુંડા કર બાલોં કે વઝ્ન કે બરાબર ચાંદી ખૈરાત કરેં ઔર બચ્ચે કા કોઈ અચ્છા નામ રખેં. ખબરદાર ખબરદાર હરગિઝ હરગિઝ બચ્ચોં બચ્ચિયોં કા કોઈ બુરા નામ ન રખેં.

﴿16﴾ જબ બચ્ચા પૈદા હો તો ફૌરન હી ઉસ કે દાએં કાન મેં અઝાન ઔર બાએં કાન મેં ઇકામત પઢેં તાકે બચ્ચા શૈતાન કે ખલલ સે મહફૂઝ રહે ઔર છૂહારા વગૈરા કોઈ મીઠી ચીઝ ચબા કર ઉસ કે મુંહ મેં ડાલ દેં તાકે બચ્ચા શીરીં ઝબાન ઔર બા અખ્લાક હો.

﴿17﴾ નયા મેવા, નયા ફલ પહલે બચ્ચોં કો ખિલાએં ફિર ખુદ ખાએં કે બચ્ચે ભી તાઝા ફલ હૈં. નએ ફલ કો નયા ફલ દેના અચ્છા હૈ.

﴿18﴾ ચન્દ બચ્ચે બચ્ચિયાં હોં તો જો ચીઝેં દેં સબ કો ચક્સાં ઔર બરાબર દેં. હરગિઝ કમી બેશી ન કરેં વરના બચ્ચોં કી હક ત-લફી હોગી. બચ્ચિયોં કો હર ચીઝ બચ્ચોં કે બરાબર હી દેં. બલ્કે બચ્ચિયોં કી દિલજોઈ વ દિલદારી કા ખાસ તૌર પર ખયાલ રખેં. ક્યૂંકે બચ્ચિયોં કા દિલ બહુત નાઝુક હોતા હૈ.

﴿19﴾ લડકિયોં કો લિબાસ ઔર ઝેવર સે આરાસ્તા ઔર બનાવ સિંધાર કે સાથ રખેં તાકે લોગ રગ્બત કે સાથ નિકાહ કા પૈગામ દેં. હાં ઇસ કા ખયાલ રખેં કે વોહ ઝેવરાત પહન કર બાહર ન નિકલેં કે ચોરોં ડાકૂઓં સે જાન કા ખતરા હૈ. બચ્ચિયોં કો બાલાખાનોં પર ન રહને દેં, કે ઇસ મેં બે હયાઈ કા ખતરા હૈ.

﴿20﴾ હત્તલ ઈમ્કાન બારહ બરસ કી ઉમ્ર મેં બચ્ચિયોં કી શાદી કર દેં મગર ખબરદાર હરગિઝ હરગિઝ કિસી બદ-દીન યા બદ મઝહબ મ-સલન રાફિઝી, ખારિજી, વહાબી, ગૈર મુકલ્લિદ વગૈરા કે યહાં લડકોં યા લડકિયોં કી શાદી ન કરેં વરના ઔલાદ કી બહુત બડી હક ત-લફી હોગી ઔર માં બાપ કે સરોં પર બહુત બડે ગુનાહ કા બોઝ હોગા ઔર વોહ અઝાબે જહન્નમ કે હકદાર હોંગે. ઈસી તરહ ફાસિકોં, ફાજિરોં, શરાબિયોં, બદકારોં, હરામ કી કમાઈ ખાને વાલોં, સૂદખોરોં ઔર ના જાઈઝ કામ ધન્દા કરને વાલોં કે યહાં ભી લડકોં ઔર લડકિયોં કી શાદિયાં ન કરેં ઔર રિશ્તા તલાશ કરને મેં સબ સે પહલે ઔર સબ સે ઝિયાદા મઝહબે અહલે સુન્નત ઔર દીનદાર હોને કા ખાસ તૌર પર ધ્યાન રખેં.

ઔલાદ કી પરવરિશ કરને કા તરીકા : હર માં બાપ કો યેહ જાન લેના ચાહિયે કે બચપન મેં જો અચ્છી બુરી આદતેં બચ્ચોં મેં પુખ્તા હો જાતી હેં વોહ ઉમ્ર ભર નહીં છૂટતી હેં. ઈસ લિયે માં બાપ કો લાઝિમ હૈ કે બચ્ચોં કો બચપન હી મેં અચ્છી આદતેં સિખાએં ઔર બુરી આદતોં સે બચાએં બા'ઝ લોગ યેહ કહ કર અભી બચ્ચા હૈ. બડા હોગા તો ઠીક હો જાએગા. બચ્ચોં કો શરાતોં ઔર ગલત આદતોં સે નહીં રોકતે. વોહ લોગ દર હકીકત બચ્ચોં કે મુસ્તકબિલ કો ખરાબ કરતે હેં ઔર બડે હોને કે બા'દ બચ્ચોં કે બુરે અખ્લાક ઔર ગન્દી આદતોં પર રોતે ઔર માતમ કરતે હેં ઈસ લિયે નિહાયત ઝરૂરી હૈ કે બચપન હી મેં બચ્ચોં કી કોઈ શરાત યા બુરી આદત દેખેં તો ઈસ પર રોકટોક કરતે રહેં બલ્કે સખ્તી કે સાથ ડાંટતે ફટકારતે રહેં. ઔર તરહ તરહ સે બુરી આદતોં કી બુરાઈયોં કો બચ્ચોં કે સામને ઝાહિર કર કે બચ્ચોં કો ઈન ખરાબ આદતોં સે નફરત દિલાતે રહેં ઔર બચ્ચોં કી ખૂબિયોં ઔર અચ્છી અચ્છી આદતોં પર ખૂબ ખૂબ શાબાશ કહ કર

ઇન કા મન બઢાએ બલ્કે કુછ ઇન્આમ દે કર ઇન કા હૌસલા બુલન્દ કરે. ઇસ સે કબ્લ બચ્ચોં કે હુકૂક કે બયાન મેં બચ્ચોં કે લિયે બહુત સી મુફીદ બાતેં હમ લિખ ચુકે હેં અબ ઇસ સે કુછ ઝાઈદ બાતેં ભી હમ લિખતે હેં. માં બાપ પર લાઝિમ હૈ કે ઇન બાતોં કા ખાસ તૌર પર ધ્યાન રખેં. તાકે બચ્ચોં ઔર બચ્ચિયોં કા મુસ્તકબિલ રોશન ઔર શાનદાર બન જાએ.

❶ બચ્ચોં કો દૂધ પિલાને ઔર ખાના ખિલાને કે લિયે વક્ત મુકરર કર લો. જો ઔરતેં હર વક્ત બચ્ચોં કો દૂધ પિલાતી યા જલ્દી જલ્દી બચ્ચોં કો દિન રાત મેં બાર બાર ખાના ખિલાતી રહતી હેં ઉન કે બચ્ચોં કા હાઝિમા ખરાબ ઔર મે'દા કમઝોર હો જાયા કરતા હૈ ઔર બચ્ચે કે દસ્ત કી બીમારિયોં મેં મુબતલા હો કર કમઝોર હો જાયા કરતે હેં.

❷ બચ્ચોં કો સાફ સુથરા રખો મગર બહુત ઝિયાદા બનાવ સિંધાર મત કરો, કે ઇસ સે અક્સર નઝર લગ જાયા કરતી હૈ.

❸ બચ્ચોં કો હર દમ ગોદ મેં ન લિયે રહો બલ્કે જબ તક વોહ બૈઠને કે કાબિલ ન હોં પાલને મેં ઝિયાદા તર સુલાએ રખો. ઔર જબ વોહ બૈઠને કે કાબિલ હોં તો ઉન કો રફતા રફતા મસ્નદોં ઔર તક્યોં કા સહારા દે કર બિઠાને કી કોશિશ કરો. હર દમ ગોદ મેં લિયે રહને સે બચ્ચે કમઝોર હો જાયા કરતે હેં. ઔર વોહ ગોદ મેં રહને કી આદત પડ જાને સે બહુત દેર મેં ચલતે ઔર બૈઠતે હેં.

❹ બા'ઝ ઔરતેં અપને બચ્ચોં કો મિઠાઈ કસરત સે ખિલાયા કરતી હેં. યેહ સખ્ત મુઝિર હૈ. મિઠાઈ ખાને સે દાંત ખરાબ ઔર મે'દા કમઝોર, ઔર બ કસરત સફરાવી બીમારિયાં ઔર ફોડે ફુન્સી કા રોગ બચ્ચોં કો લગ જાતા હૈ. મિઠાઈયોં કી જગહ ગ્લૂકોઝ કે બિસ્કિટ બચ્ચોં કે લિયે અચ્છી ગિઝા હૈ.

﴿5﴾ બચ્ચોં કે સામને ઝિયાદા ખાને કી બુરાઈ બયાન કરતે રહો ઔર હર વક્ત ખાતે પીતે રહને સે ભી બચ્ચોં કો નફરત દિલાતે રહો. મ-સલન યૂં કહા કરો, કે જો ઝિયાદા ખાતા હૈ વોહ જંગલી ઔર બદ્દુ હોતા હૈ ઔર હર વક્ત ખાતે પીતે રહના યેહ બન્દરોં કી આદત હૈ.

﴿6﴾ બચ્ચોં કી હર ઝિદ પૂરી મત કરો કે ઈસ સે બચ્ચોં કા મિઝાજ બિગડ જાતા હૈ ઔર વોહ ઝિદી હો જાતે હૈં ઔર યેહ આદત ઉમ્ર ભર નહીં છૂટતી.

﴿7﴾ બચ્ચોં કે હાથ સે ફકીરોં કો ખાના ઔર પૈસા દિલાયા કરો. ઈસી તરહ ખાને પીને કી ચીઝેં બચ્ચોં કે હાથ સે ઉસ કે ભાઈ બહનોં કો યા દૂસરે બચ્ચોં કો દિલાયા કરો તાકે સખાવત કી આદત હો જાએ ઔર ખુદ ગ-રઝી ઔર નફસ પરવરી કી આદત પૈદા ન હો ઔર બચ્ચા કન્જૂસ ન હો જાએ.

﴿8﴾ ચિલ્લા કર બોલને ઔર જવાબ દેને સે હમેશા બચ્ચોં કો રોકો. ખાસ કર બચ્ચિયોં કો તો ખૂબ ખૂબ ડાંટ ફટકાર કરો. વરના બડી હોને કે બા'દ ભી યેહી આદત પડી રહેગી તો મયકે ઔર સુસરાલ દોનોં જગહ સબ કી નઝરોં મેં ઝલીલો ખ્વાર બની રહેગી ઔર મુંહફ્ટ ઔર બદ તમીઝ કહલાએગી.

﴿9﴾ ગુસ્સા કરના ઔર ખાત ખાત પર રૂઠ કર મુંહ ફુલાના બહુત બુરા હૈ ઔર બહુત ઝોર સે હંસના ખ્વાહ મ ખ્વાહ ભાઈ બહનોં સે લડના ઝગડના, યુગલી ખાના, ગાલી બકના ઈન હ-ર-કતોં પર લડકોં ઔર ખાસ કર લડકિયોં કો બહુત ઝિયાદા તમ્બીહ કિયા કરો. ઈન બુરી આદતોં કા પડ જાના ઉમ્ર ભર કે લિયે રુસ્વાઈ કા સામાન હૈ.

﴿10﴾ અગર બચ્ચા કહીં સે કિસી કી કોઈ ચીઝ ઉઠા લાએ અગર્યે કિતની હી છોટી ક્યૂં ન હો. ઈસ પર સબ ઘર વાલે ખફા હો જાએ

ઔર સબ ઘર વાલે બચ્ચે કો ચોર ચોર કહ કર શર્મ દિલાએં ઔર બચ્ચે કો મજબૂર કરેં કે વોહ ફૌરન ઉસ ચીઝ કો જહાં સે વોહ લાયા હૈ ઉસી જગહ ઉસ કો રખ આએ ફિર ચોરી સે નફરત દિલાને કે લિયે ઉસ કા હાથ ધુલાએં ઔર કાન પકડ કર ઉસ સે તૌબા કરાએં તાકે બચ્ચોં કે ઝેહન મેં અચ્છી તરહ યેહ બાત જમ જાએ કે પરાઈ ચીઝ લેના ચોરી હૈ ઔર ચોરી બહુત હી બુરા કામ હૈ.

«11» બચ્ચે ગુસ્સે મેં અગર કોઈ ચીઝ તોરેં ફોરેં યા કિસી કો માર બૈઠેં તો બહુત ઝિયાદા ડાંટો. બલ્કે મુનાસિબ સજા દો તાકે બચ્ચે ફિર ઐસા ન કરેં ઇસ મૌકઅ પર લાડ પ્યાર ન કરો.

«12» કભી કભી બચ્ચોં કો બુઝુર્ગોં ઔર નેક લોગોં કી હિકાયતેં સુનાયા કરો. મગર ખબરદાર ખબરદાર આશિકી મા'શૂકી કે કિસ્સે કહાનિયાં બચ્ચોં કે કાન મેં ન પરેં. ન ઐસી કિતાબેં બચ્ચોં કે હાથોં મેં દો જિન સે અપ્લાક ખરાબ હોં.

«13» લડકોં ઔર લડકિયોં કો ઝરૂર કોઈ ઐસા હુનર સિખા દો જિસ સે ઝરૂરત કે વક્ત વોહ કુછ કમા કર બસર અવકાત કર સકેં. મ-સલન સિલાઈ કા તરીકા યા મોઝા બનિયાન, સ્વેટર બુનના, યા રસ્સી બટના યા ચર્ખા કાતના, ખબરદાર ખબરદાર ઇન હુનર કી બાતોં કો સિખાને મેં શર્મો આર મહસૂસ ન કરો.

«14» બચ્ચોં કો બચપન હી સે ઇસ બાત કી આદત ડાલો કે વોહ અપના કામ ખુદ અપને હાથ સે કરેં વોહ અપના બિછોના ખુદ અપને હાથ સે બિછાએં. ઔર સુબહ કો ખુદ અપને હાથ સે અપના બિસ્તર લપેટ કર ઉસ કી જગહ પર રખેં. અપને કપડોં ઔર ઝેવરોં કો ખુદ સંભાલ કર રખેં.

«15» લડકિયોં કો બરતન ધોને ઔર ખાને પીને ઘરોં ઔર સામાન કી

સફાઈ સુથરાઈ ઔર સજાવટ, કપડા ધોને, કપડા રંગને, સીને પિરોને કા સબ કામ માં કો લાઝિમ હૈ કે બચપન હી સે સિખાના શુરૂઅ કર દે ઔર લડકિયોં કો મેહનત મશક્કત ઉઠાને કી આદત પડ જાએ ઇસ કી કોશિશ કરની ચાહિયે.

﴿16﴾ માં કો લાઝિમ હૈ કે બચ્ચોં કે દિલ મેં બાપ કા ડર બિઠાતી રહે તાકે બચ્ચોં કે દિલોં મેં બાપ કા ડર રહે.

﴿17﴾ બચ્ચે ઔર બચ્ચિયાં કોઈ કામ છુપ છુપા કર કરેં તો ઉન કી રોકટોક કરો કે ચેહ અચ્છી આદત નહીં.

﴿18﴾ બચ્ચોં સે કોઈ મેહનત કા કામ લિયા કરો મ-સલન લડકોં કે લિયે લાઝિમ હૈ કે વોહ કુછ દૂર દૌડ લિયા કરેં ઔર લડકિયાં ચખાં ચલાએં યા ચક્કી પીસ લેં તાકે ઉન કી સિહ્હત ઠીક રહે.

﴿19﴾ બચ્ચોં ઔર બચ્ચિયોં કો ખાને, પહનને ઔર લોગોં સે મિલને મિલાને ઔર મહફિલોં મેં ઉઠને બૈઠને કા તરીકા ઔર સલીકા સિખાના માં બાપ કે લિયે ઝરૂરી હૈ.

﴿20﴾ ચલને મેં તાકીદ કરો કે બચ્ચે જલ્દી જલ્દી ઔર દૌડતે હુએ ન ચલેં ઔર નઝર ઊપર ઉઠા કર ઇંધર ઉધર દેખતે હુએ ન ચલેં. ઔર ન બીચ સડક પર ચલેં. બલ્કે હમેશા સડક કે કનારે કનારે ચલેં.

માં બાપ કે હુકૂફ : હર મર્દ વ ઔરત પર અપને માં બાપ કે હુકૂફ કો ભી અદા કરના ફર્જ હૈ. ખાસ કર નીચે લિખે હુએ ચન્દ હુકૂફ કા ખયાલ તો ખાસ તૌર પર રખના બેહદ ઝરૂરી હૈ.

﴿1﴾ ખબરદાર ખબરદાર હરગિઝ હરગિઝ અપને કિસી કૌલ વ ફે'લ સે માં બાપ કો કિસી કિસ્મ કી કોઈ તક્લીફ ન દેં. અગર્યે માં બાપ ઔલાદ પર કુછ ઝિયાદતી ભી કરેં મગર ફિર ભી ઔલાદ પર ફર્જ હૈ કે વોહ હરગિઝ હરગિઝ કભી ભી ઔર કિસી હાલ મેં ભી માં બાપ કા દિલ ન દુખાએં.

﴿2﴾ અપની હર બાત ઔર અપને હર અમલ સે માં બાપ કી તા'ઝીમો તકરીમ કરે ઔર હમેશા ઉન કી ઇઝ્ઝત વ હુરમત કા ખયાલ રખે.

﴿3﴾ હર જાઈઝ કામ મેં માં બાપ કે હુકમોં કી ફરમાં બરદારી કરે.

﴿4﴾ અગર માં બાપ કો કોઈ ભી હાજત હો તો જાનો માલ સે ઉન કી ખિદમત કરે.

﴿5﴾ અગર માં બાપ અપની ઝરૂરત સે ઔલાદ કે માલ વ સામાન મેં સે કોઈ ચીઝ લે લેં તો ખબરદાર ખબરદાર હરગિઝ હરગિઝ બુરા ન માનેં. ન ઇઝહારે નારાઝગી કરેં. બલ્કે યેહ સમજેં કે મેં ઔર મેરા માલ સબ માં બાપ હી કા હૈ હદીસ શરીફ મેં હૈ કે હુઝૂરે અકફસ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને એક શખ્સ સે યેહ ફરમાયા કે أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَيِّكَ યા'ની તૂ ઔર તેરા માલ સબ તેરે બાપ કા હૈ.

(سنن ابن ماجه، كتاب التجارات، باب مال الرجل من مال ولده، الحديث ٢٢٩٢، ج ٣، ص ٨١)

﴿6﴾ માં બાપ કા ઇન્તિકાલ હો જાએ તો ઔલાદ પર માં બાપ કા યેહ હક હૈ કે ઉન કે લિયે મગ્ફિરત કી દુઆએં કરતે રહેં ઔર અપની નફલી ઇબાદતોં ઔર ખૈર વ ખૈરાત કા સવાબ ઉન કી રૂહોં કો પહોંચાતે રહેં. ખાનોં ઔર શીરીની વગૈરા પર ફાતિહા દિલા કર ઉન કી અરવાહ કો ઇસાલે સવાબ કરતે રહેં.

﴿7﴾ માં બાપ કે દોસ્તોં ઔર ઉન કે મિલને જુલને વાલોં કે સાથ એહસાન ઔર અચ્છા બરતાવ કરતે રહેં.

﴿8﴾ માં બાપ કે ઝિમ્મે જો કર્ઝ હો ઉસ કો અદા કરેં યા જિન કામોં કી વોહ વસિયત કર ગએ હોં. ઉન કી વસિયતોં પર અમલ કરેં.

﴿9﴾ જિન કામોં સે ઝિન્દગી મેં માં બાપ કો તક્લીફ હુવા કરતી થી ઉન કી વફાત કે બા'દ ભી ઉન કામોં કો ન કરેં કે ઇસ સે ઉન કી રૂહોં કો તક્લીફ પહોંચેગી.

﴿10﴾ કભી કભી માં બાપ કી કબ્રોં કી ઝિયારત કે લિયે ભી જાયા

કરેં, ઉન કે મઝારોં પર ફાતિહા પઢેં, સલામ કરેં ઓર ઉન કે લિયે દુઆએ મઘ્ફિરત કરેં ઇસ સે માં બાપ કી અરવાહ કો ખુશી હોગી ઓર ફાતિહા કા સવાબ ફિરિશ્તે નૂર કી થાલિયોં મેં રખ કર ઉન કે સામને પેશ કરેંગે ઓર માં બાપ ખુશ હો કર અપને બેટે બેટિયોં કો દુઆએ દેંગે.

દાદા, દાદી, નાના, નાની, ચચા, ફૂફી, મામૂં, ખાલા, વગેરા કે હુકૂક ભી માં બાપ હી કી તરહ હેં યૂંહી બડે ભાઈ કા હક ભી બાપ હી જૈસા હૈ યુનાન્યે હદીસ શરીફ મેં હૈ કે,
 وحق كبير الاخوة حق الوالد على ولده-
 (شعب الايمان للبيهقي ٥٥، باب في بر الوالدين، فصل في صلة الرحم، رقم ٧٩٢٩، ج ٦، ص ٢١٠)

યા'ની બડે ભાઈ કા હક છોટે ભાઈ પર ઐસા હૈ જૈસા કે બાપ કા હક બેટે પર હૈ.

ઇસ ઝમાને મેં લડકે ઓર લડકિયાં માં બાપ કે હુકૂક સે બિલ્કુલ જાહિલ ઓર ગાફિલ હેં. ઇન કી તા'ઝીમો તક્રીમ ઓર ફરમાં બરદારી વ ખિદમત ગુઝારી સે મુંહ મોડે હુએ હેં. બલ્કે કુછ તો ઇતને બડે બદ બખ્ત ઓર ના લાઈક હેં કે માં બાપ કો અપને કૌલ વ ફે'લ સે અઝિયત ઓર તક્લીફ દેતે હેં. ઓર ઇસી તરહ ગુનાહે કબીરા મેં મુબ્તલા હો કર કહરે કહ્કાર વ ગઝબે જબ્બાર મેં ગિરિફતાર ઓર અઝાબે જહન્નમ કે હકદાર બન રહે હેં.

ખૂબ યાદ રખો ! કે તુમ અપને માં બાપ કે સાથ અચ્છા યા ખુરા જો સુલૂક ભી કરોગે વૈસા હી સુલૂક તુમ્હારી ઔલાદ ભી તુમ્હારે સાથ કરેગી ઓર યેહ ભી જાન લો, કે માં બાપ કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરને સે રિઝ્ક મેં તરક્કી ઓર ઉમ્મ મેં ખૈરો બ-ર-કત નસીબ હોતી હૈ. યેહ અલ્લાહ તઆલા કે સચ્ચે રસૂલ ﷺ કા ફરમાન હૈ જો હરગિઝ હરગિઝ કભી ગલત નહીં હો સકતા. ઇસ બાત પર ઇમાન રખો કે

હઝાર ફલ્સફિયોં કી યુનીં યુનાં બદલી

નબી કી બાત બદલની ન થી, નહીં બદલી

રિશ્તેદારોં કે હુકૂક : અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆન શરીફ મેં ઔર હુઝૂર નબિય્યે અકરમ ﷺ ને હદીસ શરીફ મેં બાર બાર રિશ્તેદારોં કે સાથ એહસાન ઔર અચ્છે બરતાવ કા હુકમ ફરમાયા હૈ લિહાઝા ઇન લોગોં કે હુકૂક કો ભી અદા કરના હર મુસલ્માન મર્દ વ ઔરત પર લાઝિમ ઔર ઝરૂરી હૈ. ખાસ તૌર પર ઇન ચન્દ બાતોં પર અમલ કરના તો લાઝિમી હૈ :

﴿1﴾ અગર અપને અઝીઝો અકરિબા મુફલિસ વ મોહતાજ હોં ઔર ખાને કમાને કી તાકત ન રખતે હોં તો અપની તાકત ભર ઔર અપની ગુન્જાઈશ કે મુતાબિક ઉન કી માલી મદદ કરતે રહેં.

﴿2﴾ કભી કભી અપને રિશ્તેદારોં કે યહાં આતે જાતે ભી રહેં ઔર ઉન કી ખુશી ઔર ગમી મેં હમેશા શરીફ રહેં.

﴿3﴾ ખબરદાર ખબરદાર હરગિઝ હરગિઝ રિશ્તેદારોં સે કત્એ તઅલ્લુક કર કે રિશ્તે કો ન કાટૈ. રિશ્તેદારી કાટ ડાલને કા બહુત બડા ગુનાહ હૈ
 لا يدخل الجنة قاطع - ﷺ ને ફરમાયા હૈ કે
 (صحيح مسلم، كتاب البر والصلة الخ، باب صلة الرحم، وتحريم قطعها، رقم ٢٥٥٦، ص ١٣٨٣)

“યા’ની અપને રિશ્તેદારોં સે કત્એ તઅલ્લુક કરને વાલા જન્મત મેં નહીં દાખિલ હોગા.”

અગર રિશ્તેદારોં કી તરફ સે કોઈ તક્લીફ ભી પહોંચ જાએ તો ઇસ પર સબ્ર કરના ઔર ફિર ભી ઉન સે મેલજોલ ઔર તઅલ્લુક કો બર કરાર રખના બહુત બડે સવાબ કા કામ હૈ.

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જો તુમ સે તઅલ્લુક તોડે તુમ ઉસ સે મેલ

મિલાપ રખો ઓર જો તુમ પર ઝુલ્મ કરે ઉસ કો મુઆફ કર દો. ઓર જો તુમહારે સાથ બદ સુલૂકી કરે તુમ ઉસ કે સાથ નેક સુલૂક કરતે રહો.

(المسند للإمام أحمد بن حنبل، حديث عقبه بن عامر، الحديث ١٧٤٥٧، ج ٦، ص ١٤٨)

(کنز العمال، کتاب الاخلاق، باب صلة الرحم، الحديث ٦٩٢٦، ج ٣، ص ١٤٥)

ઓર એક હદીસ મેં યેહ ભી હૈ કે રિશ્તેદારોં કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરને સે આદમી અપને અહલો ઈયાલ કા મહબૂબ બન જાતા હૈ. ઓર ઉસ કી માલદારી બઢ જાતી હૈ. ઓર ઉસ કી ઉમ્ર મેં દરાઝી ઓર બ-ર-કત હોતી હૈ.

(جامع الترمذی، کتاب البر والصلة، باب ما جاء في تعليم النسب، رقم ١٩٨٦، ج ٣، ص ٣٩٤)

ઈન હદીસોં સે યેહ સબક મિલતા હૈ કે રિશ્તેદારોં કે સાથ નેક સુલૂક કરને કા કિતના બડા અજરો સવાબ હૈ ઓર દુન્યા વ આખિરત મેં ઈસ કે ફવાઈદ વ મનાફેઅ કિસ કદર ઝિયાદા હૈં ઓર રિશ્તેદારોં કે સાથ બદ સુલૂકી ઓર ઉન સે તઅલ્લુક કાટ લેને કા ગુનાહ કિતના ભયાનક ઓર ખોફનાક હૈ ઓર દોનોં જહાં મેં ઈસ કા નુક્સાન ઓર વબાલ કિસ કદર ઝિયાદા ખતરનાક હૈ. ઈસ લિયે હર મુસલ્માન મર્દ વ ઓરત પર લાઝિમ હૈ કે અપને રિશ્તેદારોં કે હુકૂક અદા કરને ઓર ઉન કે સાથ અચ્છા બરતાવ ઓર નેક સુલૂક કરને કા ખાસ તૌર પર ધ્યાન રખે. યાદ રખો કે શરીઅત કે અહકામ પર અમલ કરના હી મુસલ્માન કે લિયે દોનોં જહાન મેં સલાહો ફલાહ કા સામાન હૈ શરીઅત કો છોડ કર કભી ભી કોઈ મુસલ્માન દોનોં જહાન મેં પનપ નહીં સકતા.

જો લોગ ઝરા ઝરા સી બાતોં પર અપની બહનોં, બેટિયોં, ફૂફિયોં, ખાલાઓં, મામૂઓં, ચચાઓં, ભતીજોં, ભાન્જોં વગૈરા સે યેહ કહ કર કત્એ તઅલ્લુક કર લેતે હૈં કે આજ સે મેં તેરા રિશ્તેદાર નહીં ઓર તૂ ભી મેરા રિશ્તેદાર નહીં. ઓર ફિર સલામ કલામ,

મિલના જુલના બન્દ કર દેતે હેં યહાં તક કે રિશ્તેદારોં કી શાદી વ ગમી કી તકરીબાત કા બાઈકોટ કર દેતે હેં. હદ હો ગઈ કે બા'ઝ બદ નસીબ અપને કરીબી રિશ્તેદારોં કે જનાઝે ઔર કફન દફન મેં ભી શરીફ નહીં હોતે તો ઈન હદીસોં કી રોશની મેં તુમ ખુદ હી ફેસલા કરો કે યેહ લોગ કિતને બડે બદ બખ્ત, હિરમાં નસીબ ઔર ગુનાહગાર હેં ?

(તૌબા તૌબા نَعُوذُ بِاللَّهِ)

પડોસિયોં કે હુકૂક : અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં ઔર ઉસ કે ખ્યારે રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને અહાદીસ મેં હમસાયોં ઔર પડોસિયોં કે ભી કુછ હુકૂક મુકરર ફરમાએ હેં. જિન કો અદા કરના હર મુસલ્માન મદ વ ઔરત કે લિયે લાઝિમ વ ઝરૂરી હૈ. કુરઆને મજીદ મેં હૈ :

(پ ۵، النساء: ۳۶) **وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ.**

“યા'ની કરીબી ઔર દૂર વાલે પડોસિયોં કે સાથ નેક સુલૂક ઔર અચ્છા બરતાવ રખો.”

ઔર હદીસ શરીફ મેં આયા હૈ કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે હઝરતે જિબ્રાઈલ عَلَيْهِ السَّلَام મુઝ કો હમેશા પડોસિયોં કે હુકૂક કે બારે મેં વસિયત કરતે રહે. યહાં તક કે મુઝે યેહ ખયાલ હોને લગા કે શાયદ અન્કરીબ પડોસી કો અપને પડોસી કા વારિસ ઠહરા દેંગે.

(صحیح مسلم، کتاب البر والصلوة، باب الوصية بالجار والاحسان اليه، رقم ۲۶۶۴، ص ۱۴۱)

એક હદીસ મેં યેહ ભી હૈ કે એક દિન હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ વુઝૂ ફરમા રહે થે તો સહાબએ કિરામ عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان આપ કે વુઝૂ કે ધોવન કો લૂટ લૂટ કર અપને ચેહરોં પર મલને લગે યેહ મન્ઝર દેખ કર આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે તુમ લોગ ઐસા કયૂં કરતે હો ? સહાબા عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان ને અઝ ક્રિયા કે હમ લોગ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કે રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી મહબ્બત કે જઝબે મેં યેહ કર રહે હેં. યેહ સુન કર

આપ ﷺ ને ઇશ્દ ફરમાયા કે જિસ કો યેહ બાત પસન્દ હો, કે વોહ અલ્લાહ ﷻ વ રસૂલ ﷺ સે મહબ્બત કરે, યા અલ્લાહ ﷻ વ રસૂલ ﷺ ઉસ સે મહબ્બત કરેં ઉસ કો લાઝિમ હૈ કે વોહ હમેશા હર બાત મેં સચ બોલે. ઓર ઉસ કો જબ કિસી ચીઝ કા અમીન બનાયા જાએ તો વોહ અમાનત કો અદા કરે ઓર અપને પડોસિયોં કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરે.

(شعب الايمان، باب في تعظيم النبي صلى الله عليه وسلم... الخ، رقم ١٥٣٣، ج ٢، ص ٢٠١)

ઓર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે વોહ શખ્સ કામિલ દ-રજે કા મુસલ્માન નહીં જો ખુદ પેટ ભર કર ખા લે ઓર ઉસ કા પડોસી ભૂકા રહ જાએ.

(شعب الايمان، باب في الزكوة، فصل في كراهية امساك الفضل... الخ، رقم ٣٣٨٩، ج ٣، ص ٢٢٥)

બહર હાલ અપને પડોસિયોં કે લિયે મુન્દરિજાએ ઝૈલ બાતોં કા ખયાલ રખના ચાહિયે :

❶ અપને પડોસી કે દુખ સુખ મેં હમેશા શરીક રહે ઓર બ વક્તે ઝરૂરત ઉન કી હર કિસ્મ કી ઇમદાદ ભી કરતા રહે.

❷ અપને પડોસિયોં કી ખબરગીરી ઓર ઉન કી ખૈર ખ્વાહી ઓર ભલાઈ મેં હમેશા લગા રહે.

❸ કુછ હદિયોં ઓર તોહફોં કા ભી લૈન દૈન રખે યુનાન્યે હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જબ તુમ લોગ શોરબા પકાઓ તો ઉસ મેં કુછ ઝિયાદા પાની ડાલ કર શોરબે કો બઢાઓ તાકે તુમ લોગ ઇસ કે ઝરીએ અપને પડોસિયોં કી ખબરગીરી ઓર ઉન કી મદદ કર સકો.

(صحيح مسلم، كتاب البر والصلة والآداب، باب الوصية بالجار والاحسان اليه، رقم ٢٦٢٥، ص ١٤١٣)

આમ મુસલ્માનોં કે હુકૂક : જાનના ચાહિયે કે અપને રિશ્તેદારોં કે ઇલાવા મુસલ્માન હોને કી હૈસિયત સે હર મુસલ્માન કે દૂસરે મુસલ્માન

પર ભી કુછ હુકૂક હૈં. હર મુસલ્માન કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે ઇન કો અદા કરે. ઇન હુકૂક મેં સે ચન્દ યેહ હૈં :

﴿1﴾ મુલાકાત કે વક્ત હર મુસલ્માન અપને મુસલ્માન ભાઈયોં કો સલામ કરે ઔર મર્દ મર્દ સે ઔર ઔરત ઔરત સે મુસા-ફા કરે તો યેહ બહુત હી અચ્છા ઔર બેહતરીન અમલ હૈ.

મગર ઇસ કા ધ્યાન રહે કે કાફિરોં, મુશ્રિકોં ઔર મુરતદોં, ઇસી તરહ જૂઆ ખેલને ઔર શરાબ પીને ઔર ઇસ કિસ્મ કે ગુનાહોં મેં મશગૂલ રહને વાલોં કો દેખે તો હરગિઝ હરગિઝ ઇન લોગોં કો સલામ ન કરે. ક્યૂંકે કિસી કો સલામ કરના યેહ ઉસ કી તા'ઝીમ હૈ ઔર હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જબ કોઈ મુસલ્માન કિસી ફાસિક કી તા'ઝીમ કરતા હૈ તો ગઝબે ઇલાહી સે અર્શ કાંપ જાતા હૈ.

(الکامل فی ضعفاء الرجال، سابق بن عبد الله الرقی، ج ٤، ص ٥٤٩)

﴿2﴾ મુસલ્માનોં કે સલામ કા જવાબ દે. યાદ રખો કે સલામ કરના સુન્નત હૈ ઔર સલામ કા જવાબ દેના વાજિબ હૈ.

﴿3﴾ મુસલ્માન ઈંક કર “اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ” કહે તો “يُرَحِّمُكَ اللّٰهُ” કહ કરે ઉસ કા જવાબ દે.

﴿4﴾ કોઈ મુસલ્માન બીમાર હો જાએ તો ઉસ કી બીમાર પુર્સી કરે.

﴿5﴾ અપની તાકત ભર હર મુસલ્માન કી ખૈર ખ્વાહી ઔર ઉસ કી મદદ કરે.

﴿6﴾ મુસલ્માનોં કી નમાઝે જનાઝા ઔર ઉન કે દફન મેં શરીક હો.

﴿7﴾ હર મુસલ્માન કા મુસલ્માન હોને કી હૈસિયત સે એ'ઝાઝો ઇકરામ કરે.

﴿8﴾ કોઈ મુસલ્માન દા'વત દે તો ઉસ કી દા'વત કો કબૂલ કરે.

﴿9﴾ મુસલ્માન કે એબોં કી પદા પોશી કરે ઔર ઉન કો ઇખ્લાસ કે

સાથ ઉન ઐબોં સે બાઝ રહને કી નસીહત કરે.

﴿10﴾ અગર કિસી બાત મેં કિસી મુસલ્માન સે રન્જિશ હો જાએ તો ત્રીન દિન સે ઝિયાદા ઉસ સે સલામ વ કલામ બન્દ ન રખે.

﴿11﴾ મુસલ્માનોં મેં ઝગડા હો જાએ તો સુલ્હ કરા દે.

﴿12﴾ કિસી મુસલ્માન કો જાની યા માલી નુકસાન ન પહોંચાએ ન કિસી મુસલ્માન કી આબરૂ રેઝી કરે.

﴿13﴾ મુસલ્માનોં કો અચ્છી બાતોં કા હુકમ દેતા રહે ઔર બુરી બાતોં સે મન્અ કરતા રહે.

﴿14﴾ હર મુસલ્માન કા તોહફા કબૂલ કરે ઔર ખુદ ભી ઉસ કો કુછ તોહફે મેં દિયા કરે.

﴿15﴾ અપને સે બડોં કા અ-દબો એહતિરામ, ઔર છોટોં પર રહમ વ શફક્ત કરતા રહે.

﴿16﴾ મુસલ્માનોં કી જાઈઝ સિફારિશોં કો કબૂલ કરે.

﴿17﴾ જો બાત અપને લિયે પસન્દ કરે વોહી હર મુસલ્માન કે લિયે પસન્દ કરે.

﴿18﴾ મસ્જિદોં યા મજલિસોં મેં કિસી મુસલ્માન કો ઉઠા કર ઉસ કી જગહ ન બૈઠે.

﴿19﴾ રાસ્તા ભૂલે હુઓં કો સીધા રાસ્તા બતાએ.

﴿20﴾ કિસી મુસલ્માન કો લોગોં કે સામને ઝલીલો રુસ્વા ન કરે.

﴿21﴾ કિસી મુસલ્માન કી ગીબત ન કરે. ન ઉસ પર બોહતાન લગાએ.

ઇન્સાની હુકૂક : બા'ઝ ઐસે ભી હુકૂક હૈં જો હર આદમી કે દૂસરે આદમી પર હૈં ખ્વાહ વોહ કાફિર હો યા મુસલ્માન, નેકૂકાર હો યા બદકાર. ઇન હુકૂક મેં સે ચન્દ યેહ હૈં :

﴿1﴾ બિલા ખતા હરગિઝ હરગિઝ કિસી ઇન્સાન કી જાન વ માલ કો

નુક્સાન ન પહોંચાએ.

﴿2﴾ બિલા કિસી શર-ઈ વજહ કે કિસી ઈન્સાન કે સાથ બદ ઝબાની વ સખ્ત કલામી ન કરે.

﴿3﴾ કિસી મુસીબત ઝદા કો દેખે યા કિસી કો ભૂક પ્યાસ યા બીમારી મેં મુબતલા પાએ તો ઉસ કી મદદ કરે. ખાના પાની દે દે. દવા ઇલાજ કર દે.

﴿4﴾ જિન જિન સૂરતોં મેં શરીઅત ને સજાઓં યા લડાઈયોં કી ઈજાઝત દી હૈ ઉન સૂરતોં મેં ખબરદાર ખબરદાર હદ સે ઝિયાદા ન બદે ઔર હરગિઝ હરગિઝ ઝુલ્મ ન કરે. યેહ શરીઅતે ઈસ્લામ કી મુકદ્દસ તા'લીમ કી રૂ સે હર ઈન્સાન કા હર ઈન્સાન પર હક હૈ જો ઈન્સાની હૈસિયત સે એક દૂસરે પર લાઝિમ હૈ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે,

الراحمون يرحمهم الرحمن ارحموا من في الارض يرحمكم من في السماء

(جامع الترمذی، کتاب البر والصلة، باب ما جاء في رحمة المسلمين، رقم ۱۹۳۱، ج ۳، ص ۳۷۱)

“યા’ની રહ્મ કરને વાલોં પર રહમાન રહ્મ ફરમાતા હૈ. તુમ લોગ ઝમીન વાલોં પર રહ્મ કરો તો આસ્માન વાલા તુમ લોગોં પર રહ્મ ફરમાએગા.”

ઔર એક દૂસરી હદીસ મેં રહ્મતુલ્લિલ આ-લમીન
صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને યેહ ઈશાદ ફરમાયા કે,

الخلق عيال الله فاحب الخلق الى الله من احسن الى عياله-

(کنز العمال، کتاب الزکوة، الباب الثاني في السخاء والصدقة، الفصل الاول، رقم ۱۶۱۶۷، ج ۶، ص ۱۶۴)

“યા’ની તમામ મખ્લૂક અલ્લાહ કી ઇયાલ હૈ જો ઉસ કી પરવરિશ કી મોહતાજ હૈ ઔર તમામ મખ્લૂક મેં સબ સે ઝિયાદા અલ્લાહ કે નજદીક વોહ પ્યારા હૈ જો અલ્લાહ કી ઇયાલ યા’ની ઉસ કી મખ્લૂક કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરે.”

જાનવરોં કે હુકૂક : અલ્લાહ તઆલા રહમાન વ રહીમ ઔર અર-હમુરહિમીન હૈ ઔર ઉસ કે પ્યારે રસૂલ રહ્મતુલ્લિલ આ-લમીન હૈં. ઈસ લિયે ઈસ્લામ જો ખુદા કા ભેજા હુવા ઔર રસૂલ કા લાયા હુવા દીન હૈ ઈસ લિયે ઈસ દીન મેં જાનવરોં કે ભી કુછ હુકૂક હૈં જિન કા અદા કરના હર મુસલ્માન પર ઝરૂરી હૈ. જાનવરોં કે ચન્દ હુકૂક યેહ હૈં :

﴿1﴾ જિન જાનવરોં કા ગોશ્ત ખાના હરામ હૈ જબ તક વોહ ઈઝા ન પહોંચાએં બિલા ઝરૂરત ઉન કો કતલ કરના મન્અ હૈ.

﴿2﴾ જિન જાનવરોં કા ગોશ્ત હલાલ હૈ ઉન કો ભી જબ કે ખાને કે લિયે ન હો બલ્કે મહૂઝ તફરીહ કે લિયે બિલા ઝરૂરત કતલ કરના. જૈસા કે બા'ઝ શિકારી લોગ ખાને યા કોઈ ફાએદા ઉઠાને કે લિયે નહીં શિકાર કરતે બલ્કે શિકાર ખેલતે હૈં યા'ની મહૂઝ ખેલકૂદ કે તૌર પર જાનવરોં કા ખૂન કર કે ઉન કો ઝાએઅ કર દેતે હૈં. યેહ શરીઅત મેં જાઈઝ નહીં હૈ.

﴿3﴾ જો પાલતૂ જાનવર કામ કરતે હૈં ઉન કો ઘાસ ચારા ઔર પાની દેના ફર્ઝ હૈ. ઔર ઉન કી તાકત સે ઝિયાદા ઉન સે કામ લેના યા ભૂકા પ્યાસા રખના ઔર બિલા ઝરૂરત ખુસૂસન ઉન કે ચેહરોં પર મારના ગુનાહ ઔર ના જાઈઝ હૈ.

﴿4﴾ પરિન્દોં કે બચ્ચોં કો ઘોંસલોં સે નિકાલ લેના યા પરિન્દોં કો પિંજરોં મેં બન્દ કર દેના ઔર બિલા ઝરૂરત ઉન પરિન્દોં કે માં બાપ ઔર જોડે કો દુખ પહોંચાના બહુત બડી બે રહ્મી ઔર ઝુલ્મ હૈ જો કિસી મુસલ્માન કે લિયે જાઈઝ નહીં હૈ.

﴿5﴾ બા'ઝ લોગ કિસી જાનદાર કો બાંધ કર લટકા દેતે હૈં ઔર ઉસ પર ગુલૈલ યા બન્દૂક સે નિશાના બાઝી કી મશક કરતે હૈં યેહ ભી પરલે દ-રજે કી બે રહ્મી ઔર ઝુલ્મ હૈ જો હર મુસલ્માન કે લિયે હરામ હૈ.

﴿6﴾ જિન જાનવરોં કો ઝબ્હ કરના હો યા મૂઝી હોને કી વજહ સે કત્લ કરના હો તો મુસલ્માન કે લિયે લાઝિમ હૈ કે ઉસ કો તેઝ ધાર હથિયાર સે બહુત જલ્દ ઝબ્હ યા કત્લ કર દે. કિસી જાનવર કો તડપા તડપા કર યા ભૂકા પ્યાસા રખ કર માર ડાલના યેહ ભી બડી બે રહ્મી હૈ જો હરગિઝ હરગિઝ ઇસ્લામ મેં જાઈઝ નહીં હૈ.

રાસ્તોં કે હુકૂક : બુખારી શરીફ મેં હૈ કે હુઝૂર નબિયે અકરમ ﷺ ને સહાબએ કિરામ સે ફરમાયા કે તુમ લોગ રાસ્તોં પર બૈઠને સે બચો. તો સહાબએ કિરામ ﷺ ને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ ﷺ ! રાસ્તોં મેં બૈઠને સે તો હમ લોગોં કે લિયે કોઈ ચારા હી નહીં હૈ. ક્યૂંકે ઇન રાસ્તોં હી મેં તો હમ લોગ બૈઠ કર બાતચીત કિયા કરતે હૈં. તો રસૂલે અકરમ ﷺ ને ફરમાયા કે અગર તુમ લોગ રાસ્તોં પર બૈઠો તો રાસ્તોં કા હક અદા કરતે રહો. લોગોં ને કહા કે યા રસૂલલ્લાહ ﷺ ! રાસ્તોં કે હુકૂક ક્યા હૈં ? તો આપ ﷺ ને ફરમાયા કે રાસ્તોં કે હુકૂક પાંચ હૈં જો યેહ હૈં :

﴿1﴾ નિગાહ નીચી રખના. મતલબ યેહ હૈ કે રાસ્તા ચૂંકે આમ ગુઝર ગાહ હોતા હૈ ઇસ લિયે રાસ્તે પર બૈઠને વાલોં કો લાઝિમ હૈ કે નિગાહેં નીચી રખેં. તાકે ગૈર મહરમ ઔરતોં ઔર મુસલ્માનોં કે ઉયૂબ મ-સલન કોઢી, સફેદ દાગ વાલે યા લંગડે લૂલે કો બાર બાર ધૂર ધૂર કર ન દેખેં જિસ સે ઉન લોગોં કી દિલ આઝારી હો.

﴿2﴾ કિસી મુસાફિર યા રાહગીર કો ઈઝા ન પહોંચાએ. મતલબ યેહ હૈ કે રાસ્તોં મેં ઇસ તરહ ન બૈઠેં કે રાસ્તા તંગ હો જાએ. ચૂં હી રાસ્તા ચલને વાલોં કા મઝાક ન ઉડાએ. ન ઉન કી તહકીર ઔર ઐબજોઈ કરેં. ન દૂસરી કિસી કિસ્મ કી તક્લીફ પહોંચાએ.

- ﴿3﴾ હર ગુઝરને વાલે કે સલામ કા જવાબ દેતે રહેં.
 ﴿4﴾ રાસ્તા ચલને વાલોં કો અચ્છી બાતેં બતાતે રહેં.
 ﴿5﴾ ખિલાફે શરીઅત ઓર બુરી બાતોં સે લોગોં કો મન્અ કરતે રહેં.

(صحیح البخاری - ۷۹- کتاب الاستئذان ، باب (۲) رقم ۶۲۲۹، ج ۴، ص ۱۶۵)

હુકૂક કો અદા કરો, યા મુઆફ કરા લો ! : અગર કિસી કા તુમ્હારે ઊપર કોઈ હક થા ઓર તુમ ઉસ કો કિસી વજહ સે અદા નહીં કર સકે તો અગર વોહ હક અદા કરને કે કાબિલ કોઈ ચીઝ હો મ-સલન કિસી કા તુમ્હારે ઊપર કર્ઝ રહ ગયા થા તો ઈસ કો અદા કરને કી તીન સૂરતેં હેં યા તો ખુદ હક વાલે કો ઉસ કા હક દે દો. યા'ની જિસ સે કર્ઝ લિયા થા ઉસી કો કર્ઝ અદા કર દો યા ઉસ સે કર્ઝ મુઆફ કરા લો ઓર અગર વોહ શખ્સ મર ગયા હો તો ઉસ કે વારિસોં કો ઉસ કા હક યા'ની કર્ઝ અદા કર દો. ઓર અગર વોહ હક અદા કરને કી ચીઝ ન હો બલકે મુઆફ કરાને કે કાબિલ હો મ-સલન કિસી કી ગીબત કી હો યા કિસી પર તોહમત લગાઈ હો તો ઝરૂરી હૈ કે ઉસ શખ્સ સે ઈસ કો મુઆફ કરા લો. ઓર અગર કિસી વજહ સે હકદારોં સે ન ઉન કે હુકૂક કો મુઆફ કરા સકા ન અદા કર સકા. મ-સલન સાહિબાને હક મર ચુકે હોં તો ઉન લોગોં કે લિયે હમેશા બખ્શિશ કી દુઆ કરતા રહે ઓર અલ્લાહ તઆલા સે તૌબા વ ઈસ્તિફાર કરતા રહે તો ઉમ્મીદ હૈ કે કિયામત કે દિન અલ્લાહ તઆલા સાહિબાને હક કો બહુત ઝિયાદા અજરો સવાબ દે કર ઈસ બાત કે લિયે રાઝી કર દેગા કે વોહ અપને હુકૂક કો મુઆફ કર દેં. ઓર અગર તુમ્હારા કોઈ હક દૂસરોં પર હો. ઓર ઉસ હક કે મિલને કી ઉમ્મીદ હો તો નરમી કે સાથ તકાઝા કરતે રહો. ઓર અગર વોહ શખ્સ મર ગયા હો તો બેહતર યેહી હૈ કે તુમ

અપને હક કો મુઆફ કર દો. **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** કિયામત કે દિન ઈસ કે બદલે મેં બહુત બડા ઔર બહુત ઝિયાદા અજરો સવાબ મિલેગા. **(وَاللَّهُ تَعَالَى أَعْلَمُ)**

આમ તૌર પર લોગ બન્દોં કે હુકૂક અદા કરને કી કોઈ અહમ્મિયત નહીં સમજતે. હાલાંકે બન્દોં કે હુકૂક કા મુઆ-મલા બહુત હી અહમ, નિહાયત હી સંગીન ઔર બેહદ ખૌફનાક હૈ. બલકે એક હૈસિયત સે દેખા જાએ તો હુકૂકલ્લાહ (અલ્લાહ કે હુકૂક) સે ઝિયાદા હુકૂકલ ઈબાદ (બન્દોં કે હુકૂક) સખ્ત હૈં. અલ્લાહ તઆલા તો અર-હમુર્રાહિમીન હૈ વોહ અપને ફઝલો કરમ સે અપને બન્દોં પર રહ્મ ફરમા કર અપને હુકૂક મુઆફ ફરમા દેગા મગર બન્દોં કે હુકૂક કો અલ્લાહ તઆલા ઉસ વક્ત તક નહીં મુઆફ ફરમાએગા જબ તક બન્દે અપને હુકૂક કો ન મુઆફ કર દેં. લિહાજા બન્દોં કે હુકૂક કો અદા કરના યા મુઆફ કરા લેના બેહદ ઝરૂરી હૈ વરના કિયામત મેં બડી મુશ્કિલોં કા સામના હોગા.

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે હુઝૂરે અકરમ **صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** ને એક મર્તબા સહાબએ કિરામ **عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان** સે ફરમાયા કે કયા તુમ લોગ જાનતે હો કે મુફલિસ કૌન શખ્સ હૈ ? તો સહાબએ કિરામ **عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان** ને અર્ઝ કિયા કે જિસ શખ્સ કે પાસ દિરહમ ઔર દૂસરે માલ વ સામાન ન હોં વોહી મુફલિસ હૈ તો હુઝૂર **عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام** ને ફરમાયા કે મેરી ઉમ્મત મેં આ'લા દ-રજે કા મુફલિસ વોહ શખ્સ હૈ કે વોહ કિયામત કે દિન નમાઝ રોઝા ઔર ઝકાત કી નેકિયોં કો લે કર મૈદાને હશર મેં આએગા મગર ઉસ કા યેહ હાલ હોગા કે ઉસ ને દુન્યા મેં કિસી કો ગાલી દી હોગી કિસી પર તોહમત લગાઈ હોગી. કિસી કા માલ ખા લિયા હોગા. કિસી કા ખૂન બહાયા

હોગા, કિસી કો મારા હોગા તો યેહ સબ હુકૂક વાલે અપને અપને હુકૂક કો તલબ કરેંગે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ કી નેકિયોં સે તમામ હુકૂક વાલોં કો ઉન કે હુકૂક કે બરાબર નેકિયાં દિલાએગા. અગર ઈસ કી નેકિયોં સે તમામ હુકૂક વાલોં કે હુકૂક ન અદા હો સકે બલ્કે નેકિયાં ખત્મ હો ગઈં ઔર હુકૂક બાકી રહ ગએ તો અલ્લાહ તઆલા હુકમ દેગા કે તમામ હુકૂક વાલોં કે ગુનાહ ઈસ કે સર પર લાદ દો. યુનાન્યે સબ હક વાલોં કે ગુનાહોં કો યેહ સર પર ઉઠાએગા ફિર જહન્નમ મેં ડાલ દિયા જાએગા. તો યેહ શખ્સ સબ સે બડા મુફલિસ હોગા. (صحیح مسلم، کتاب البر والصلة، باب تحريم الظلم، رقم ۲۵۸۱، ص ۱۳۹۶)

ઈસ લિયે ઈન્તિહાઈ ઝરૂરી હૈ કે યા તો હુકૂક કો અદા કર દો યા મુઆફ કરા લો. વરના કિયામત કે દિન હુકૂક વાલે તુમ્હારી સબ નેકિયોં કો છીન લેંગે ઔર ઉન કે ગુનાહોં કા બોઝ તુમ અપને સર પર લે કર જહન્નમ મેં જાઓગે. ખુદા કે લિયે સોચો કે તુમ્હારી બે કસી વ બે બસી ઔર મુફલિસી કા કિયામત મેં ક્યા હાલ હોગા.

અપ્લાકિય્યાત

મુહમ્મદ યા'ની વોહ હર્ફે નુખુસ્તીં કિલ્કે ફિતરત કા
કિયા જિસ ને મુકમ્મલ નુસ્ખએ “અપ્લાકે ઈન્સાની”

ચન્દ બુરી બાતેં

હર મર્દ વ ઔરત પર લાઝિમ હૈ કે બુરી ખસ્લતોં ઔર ખરાબ આદતોં સે અપને આપ કો ઔર અપને અહલો ઈયાલ કો બચાએ રખે ઔર નેક ખસ્લતોં ઔર અચ્છી આદતોં કો ખુદ ભી ઇખ્તિયાર કરે ઔર અપને સબ મુ-તઅલ્લિકીન કો ભી ઇસ પર કારબન્દ હોને કી ઇન્તિહાઈ તાકીદ કરે. યૂ તો અચ્છી આદતોં ઔર બુરી આદતોં કી તા'દાદ બહુત ઝિયાદા હૈ મગર હમ યહાં ઉન ચન્દ બુરી ખસ્લતોં ઔર ખરાબ આદતોં કા ઝિક્ર કરતે હૈં, જિન મેં અક્સર મુસલ્માન ખુસૂસન ઔરતેં ગિરિફતાર હૈં ઔર ઇન બુરી આદતોં કી વજહ સે લોગ અપને દીનો દુન્યા કો તબાહો બરબાદ કર કે દોનોં જહાં કી સઆદતોં સે મહરૂમ હો રહે હૈં.

❶ **ગુસ્સા :** બે મહલ ઔર બે મૌકઅ બાત પર બ કસરત ગુસ્સા કરના, યેહ બહુત ખરાબ આદત હૈ. અક્સર એસા હોતા હૈ કે ઇન્સાન ગુસ્સે મેં આ કર દુન્યા કે બહુત સે બને બનાએ કામોં કો બિગાડ દેતા હૈ ઔર કભી કભી ગુસ્સે કી ઝલ્લાહટ મેં ખુદાવન્દે કરીમ કી ના શુકી ઔર કુફ્ર કા કલિમા બકને લગતા હૈ ઔર અપને ઇમાન કી દૌલત કો ગારત ઔર બરબાદ કર ડાલતા હૈ. ઇસી લિયે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને અપની ઉમ્મત કો બે મહલ ઔર બાત બાત પર ગુસ્સા કરને સે મન્અ ફરમાયા. યુનાન્યે હદીસ શરીફ મેં હૈ કે એક શખ્સ બારગાહે નબુવ્વત મેં હાઝિર હુવા ઔર અર્ઝ કિયા કે યા

રસૂલલ્લાહ ﷺ ! મુઝે કિસી અમલ કા હુકમ દીજિયે મગર બહુત હી થોડા હો. તો આપ ને ઈશાદિ ફરમાયા કે “ગુસ્સા મત કર” ઉસ ને કહા કે કુછ ઔર ઈશાદિ ફરમાઈયે તો આપ ને ફિર યેહી ફરમાયા કે “ગુસ્સા મત કર” ગરઝ કઈ બાર ઉસ શખ્સ ને દરયાફત કિયા મગર હર મર્તબા આપ ﷺ ને યેહી ફરમાયા કે “ગુસ્સા મત કર.” યેહ બુખારી શરીફ કી હદીસ હૈ.

(صحيح البخارى، كتاب الادب، باب الحذر من الغضب، رقم ٦١١٦، ج ٤، ص ١٣١)

એક હદીસ મેં આયા હૈ કે રસૂલે ખુદા ﷺ ને યેહ ઈશાદિ ફરમાયા કે પહલવાન વોહ નહીં હૈ જો લોગોં કો પછાડ દેતા હૈ બલકે પહલવાન વોહ હૈ જો ગુસ્સે કી હાલત મેં અપને નફસ પર કાબૂ રખે.

(صحيح البخارى، كتاب الادب، باب الحذر من الغضب، رقم ٦١١٤، ج ٤، ص ١٣٠)

ગુસ્સા કબ બુરા, કબ અચ્છા હૈ ? : ગુસ્સે કે મુઆ-મલે મેં યહાં યેહ બાત અચ્છી તરહ સમઝ લો, કે ગુસ્સા બઝાતે ખુદ ન અચ્છા હૈ ન બુરા. દર હકીકત ગુસ્સે કી અચ્છાઈ ઔર બુરાઈ કા દારો મદાર મોકઅ ઔર મહલ કી અચ્છાઈ ઔર બુરાઈ પર હૈ અગર બે મહલ ગુસ્સા કિયા ઔર ઈસ કે અ-સરાત બુરે ઝાહિર હુએ તો યેહ ગુસ્સા બુરા હૈ ઔર અગર બર મહલ ગુસ્સા કિયા ઔર ઈસ કે અ-સરાત અચ્છે ઝાહિર હુએ તો યેહ ગુસ્સા અચ્છા હૈ. મ-સલન કિસી ભૂકે પ્યાસે દૂધ પીતે બચ્ચે કે રોને પર તુમ કો ગુસ્સા આ ગયા ઔર તુમ ને બચ્ચે કા ગલા ઘોંટ દિયા તો ચૂંકે તુમ્હારા યેહ ગુસ્સા બિલ્કુલ હી બે મહલ હૈ ઈસ લિયે યેહ ગુસ્સા બુરા હૈ ઔર અગર કિસી ડાકૂ કો ડાકા ડાલતે વક્ત દેખ કર તુમ કો ગુસ્સા આ ગયા ઔર તુમ ને બન્દૂક ચલા કર ઉસ ડાકૂ કા ખાતિમા કર દિયા તો ચૂંકે તુમ્હારા યેહ ગુસ્સા બિલ્કુલ બર મહલ હૈ. લિહાઝા યેહ ગુસ્સા બુરા નહીં બલકે અચ્છા હૈ. હદીસ

શરીફ મેં જિસ ગુસ્સે કી મઝમ્મત ઓર બુરાઈ બયાન કી ગઈ હૈ, યેહ વોહી ગુસ્સા હૈ જો બે મહલ હો ઓર જિસ કે અ-સરાત બુરે હોં. બિલ્કુલ ઝાહિર બાત હૈ કે ગુસ્સે મેં રહ્મ કી જગહ બે રહ્મી ઓર અદ્લ કી જગહ ઝુલ્મ, શુક કી જગહ ના શુકી, ઈમાન કી જગહ કુફ્ર હો તો ભલા કૌન કહ સકતા હૈ કે યેહ ગુસ્સા અચ્છા હૈ ? યકીનન યેહ ગુસ્સા બુરા હૈ ઓર યેહ બહુત હી બુરી ખસ્લત ઓર નિહાયત હી ખરાબ આદત હૈ ઈસ સે બચના હર મુસલ્માન મર્દ વ ઓરત કે લિયે લાઝિમ હૈ.

ગુસ્સે કા ઇલાજ : જબ બે મહલ ગુસ્સે કી ઝલ્લાહટ આદમી પર સુવાર હો જાએ તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે ઈસ કો યાહિયે કે વોહ ફૌરન હી વુઝૂ કરે. ઈસ લિયે કે બે મહલ ઓર મુઝિર ગુસ્સા દિલાને વાલા શૈતાન હૈ ઓર શૈતાન આગ સે પૈદા કિયા ગયા હૈ ઓર આગ પાની સે બુઝ જાતી હૈ ઈસ લિયે વુઝૂ ગુસ્સે કી આગ કો બુઝા દેતા હૈ.

(سنن ابی داود، کتاب الادب، باب ما یقال عند الغضب، رقم ۴۷۸۴، ج ۴، ص ۳۲۷)

ઓર એક હદીસ મેં યેહ ભી આયા હૈ કે અગર ખડે હોને કી હાલત મેં ગુસ્સા આ જાએ તો આદમી કો યાહિયે કે ફૌરન બૈઠ જાએ તો ગુસ્સા ઉતર જાએગા. ઓર અગર બૈઠને સે ભી ગુસ્સા ન ઉતરે તો લૈટ જાએ તાકે ગુસ્સા ખત્મ હો જાએ.

(المسند للإمام أحمد بن حنبل، مسند ابی ذر، رقم ۲۱۴۰۶، ج ۸، ص ۸۰)

﴿૨﴾ હસદ : કિસી કો ખાતા પીતા યા ફલતા ફૂલતા આસૂદા હાલ દેખ કર દિલ જલાના ઓર ઈસ કી ને'મતોં કે ઝવાલ કી તમન્ના કરના. ઈસ ખરાબ જઝબે કા નામ “હસદ” હૈ. યેહ બહુત હી ખબીસ આદત ઓર નિહાયત હી બુરી બલા ઓર ગુનાહે અઝીમ હૈ. હસદ કરને વાલે કી સારી ઝિન્દગી જલન ઓર ઘુટન કી આગ મેં જલતી રહતી હૈ ઓર ઈસે ચૈન ઓર સુકૂન નસીબ નહીં હોતા. અલ્લાહ

તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં અપને પ્યારે રસૂલ ﷺ કો હુકમ દિયા હૈ કે : “હસદ કરને વાલે કે હસદ સે આપ ખુદા કી પનાહ માંગતે રહિયે.” (૫: ૩૦, ૫: ૫)

ઔર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે “હસદ નેકિયોં કો ઈસ તરહ ખા જાતા હૈ જિસ તરહ આગ લકડી કો ખા લેતી હૈ.”

(સનન અબી ડાઉદ, કતાબુલ અદબ, બાબ ફી હસદ, રફમ ૬૯૦૩, જ ૬, વ ૩૬૦)

ઔર હુઝૂર ﷺ ને યેહ ભી ફરમાયા હૈ કે તુમ લોગ એક દૂસરે પર હસદ ન કરો ઔર એક દૂસરે સે કત્એ તઅલ્લુક ન કરો ઔર એક દૂસરે સે બુઝા ન રખો. ઔર ઐ અલ્લાહ કે બન્દો ! તુમ આપસ મેં ભાઈ ભાઈ બન કર રહો.

(સહીહ મુસ્લિમ, કતાબુલ બીર વાલ્લુલા, બાબ તહરિમુલ તહાસદ વાલ્તબાઘુઝ, રફમ ૨૦૦૯, વ ૩૮૮)

હસદ ઈસ લિયે બહુત બડા ગુનાહ હૈ કે હસદ કરને વાલા ગોયા અલ્લાહ તઆલા પર એ'તિરાઝ કર રહા હૈ કે ફુલાં આદમી ઈસ ને'મત કે કાબિલ નહીં થા ઉસ કો યેહ ને'મત ક્યૂં દી હૈ ? અબ તુમ ખુદ હી સમઝ લો, કે અલ્લાહ તઆલા પર કોઈ એ'તિરાઝ કરના કિતના બડા ગુનાહ હોગા.

હસદ કા ઇલાજ : હઝરત ઈમામ ગઝાલી રહીમેલ્લાહુલ્લેએ ને ફરમાયા હૈ કે હસદ કલબ કી બીમારિયોં મેં સે એક બહુત બડી બીમારી હૈ ઔર ઈસ કા ઇલાજ યેહ હૈ કે હસદ કરને વાલા ઠન્ડે દિલ સે યેહ સોચ લે, કે મેરે હસદ કરને સે હરગિઝ હરગિઝ કિસી કી દૌલત વ ને'મત બરબાદ નહીં હો સકતી. ઔર મેં જિસ પર હસદ કર રહા હૂં મેરે હસદ સે ઉસ કા કુછ ભી નહીં બિગડ સકતા. બલ્કે મેરે હસદ કા નુક્સાન દીનો દુન્યા મેં મુઝ કો હી પહોંચ રહા હૈ કે મેં ખ્વાહ મ ખ્વાહ દિલ કી જલન મેં મુબતલા હૂં ઔર હર વક્ત હસદ કી આગ મેં જલતા રહતા હૂં ઔર

મેરી નેકિયાં બરબાદ હો રહી હું ઓર મેં જિસ પર હસદ કર રહા હું
મેરી નેકિયાં કિયામત મેં ઉસ કો મિલ જાએંગી. ફિર યેહ ભી સોચે કે
મેં જિસ પર હસદ કર રહા હું. ઉસ કો ખુદાવન્દે કરીમ ને યેહ ને'મતેં
દી હું ઓર ઈસ પર નારાઝ હો કર હસદ મેં જલ રહા હું તો મેં ગોયા
ખુદાવન્દે તઆલા કે ફે'લ પર એ'તિરાઝ કર કે અપના દીનો ઈમાન
ખરાબ કર રહા હું. યેહ સોચ કર ફિર અપને દિલ મેં ઈસ ખયાલ કો
જમાએ કે અલ્લાહ તઆલા અલીમ વ હકીમ હૈ. જો શખ્સ જિસ ચીઝ
કા અહ્લ હોતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો વોહી ચીઝ અતા ફરમાતા
હૈ. મેં જિસ પર હસદ કર રહા હું, અલ્લાહ કે નઝદીક ચૂંકે વોહ ઈન
ને'મતોં કા અહ્લ થા, ઈસ લિયે અલ્લાહ તઆલા ને ઉસ કો યેહ
ને'મતેં અતા ફરમાઈ હું ઓર મેં ચૂંકે ઈન કા અહ્લ નહીં થા ઈસ લિયે
અલ્લાહ તઆલા ને મુઝે નહીં દી. ઈસ તરહ હસદ કા મરઝ દિલ સે
નિકલ જાએગા ઓર હાસિદ કો હસદ કી જલન સે નજાત મિલ જાએગી.

(احياء علوم الدين، كتاب ذم الغضب والحقد والحسد، بيان الدواء الذي ينقي مرض الحسد عن القلب، ج ۳، ص ۳۴۲)

સચ હૈ

ઉસ કે અલ્લાહ તો હું આમ શહીદી સબ પર

તુઝ સે કયા ઝિદ થી અગર તૂ કિસી કાબિલ હોતા

﴿૩﴾ લાલચ : યેહ બહુત હી બુરી ખસ્લત ઓર નિહાયત ખરાબ
આદત હૈ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે બન્દે કો જો રિઝ્ક વ ને'મત
ઓર માલો દૌલત યા જાહો મર્તબા મિલા હૈ ઉસ પર રાઝી હો કર
કનાઅત કર લેના ચાહિયે. દૂસરોં કી દૌલતોં ઓર ને'મતોં કો દેખ
દેખ કર ખુદ ભી ઉસ કો હાસિલ કરને કે ફૈર મેં પરેશાન હાલ રહના
ઓર ગલત વ સહીહ હર કિસ્મ કી તદબીરોં મેં દિન રાત લગે રહના
યેહી જઝબએ હિર્સ વ લાલચ કહલાતા હૈ ઓર હિર્સ વ તમઅ દર
હકીકત ઈન્સાન કી એક પૈદાઈશી ખસ્લત હૈ.

ચુનાન્યે હદીસ શરીફ મેં હૈ કે અગર આદમી કે પાસ દો મૈદાન ભર કર સોના હો જાએ તો ફિર વોહ એક તીસરે મૈદાન કો તલબ કરેગા કે વોહ ભી સોને સે ભર જાએ ઔર ઇબ્ને આદમ કે પેટ કો કબ્ર કી મિટ્ટી કે સિવા કોઈ ચીઝ નહીં ભર સકતી ઔર જો શખ્સ ઇસ સે તૌબા કરે અલ્લાહ તઆલા ઉસ કી તૌબા કો કબૂલ ફરમા લેગા. (صحیح مسلم، کتاب الزکاة، باب لوان لابن آدم وادین لا یتغی ثالثاً، رقم ۱۰۴۸، ص ۵۲۱).

ઔર એક હદીસ મેં હૈ કે ઇબ્ને આદમ બૂઢા હો જાતા હૈ મગર ઉસ કી દો ચીઝેં જવાન રહતી હેં એક ઉમ્મીદ દૂસરી માલ કી મહબ્બત. (صحیح البخاری، کتاب الرقاق، باب من بلغ ستین سنة، رقم ۶۴۲۰، ج ۴، ص ۲۲۴).

લાલચ ઔર હિર્સ કા જઝબા ખૂરાક, લિબાસ, મકાન, સામાન, દૌલત, ઇઝ્જત, શોહરત ગરઝ હર ને'મત મેં હુવા કરતા હૈ. અગર લાલચ કા જઝબા કિસી ઇન્સાન મેં બઢ જાતા હૈ તો વોહ ઇન્સાન તરહ તરહ કી બદ અખ્લાકિયોં ઔર બે મુરવ્વતી કે કામોં મેં પડ જાતા હૈ ઔર બડે સે બડે ગુનાહોં સે ભી નહીં ચૂકતા. બલ્કે સય પૂછિયે તો હિર્સ વ તમઅ ઔર લાલચ દર હકીકત હઝારોં ગુનાહોં કા સર ચશ્મા હૈ ઇસ સે ખુદા કી પનાહ માંગની ચાહિયે.

લાલચ કા ઇલાજ : ઇસ કલ્બી મરઝ કા ઇલાજ સબ્રો કનાઅત હૈ યા'ની જો કુછ ખુદા કી તરફ સે બન્દે કો મિલ જાએ ઉસ પર રાઝી હો કર ખુદા કા શુક બજા લાએ ઔર ઇસ અકીદે પર જમ જાએ કે ઇન્સાન જબ માં કે પેટ મેં રહતા હૈ, ઉસી વક્ત ફિરિશ્તા ખુદા કે હુકમ સે ઇન્સાન કી ચાર ચીઝેં લિખ દેતા હૈ. ઇન્સાન કી ઉમ્ર, ઇન્સાન કી રોઝી, ઇન્સાન કી નેક નસીબી, ઇન્સાન કી બદ નસીબી, યેહી ઇન્સાન કા નવિશ્તએ તકદીર હૈ. લાખ સર મારો મગર વોહી મિલેગા જો

તકદીર મેં લિખ દિયા ગયા હૈ ઇસ કે બા'દ યેહ સમઝ કર, કે ખુદા કી રિઝા ઓર ઉસ કી અતા પર રાઝી હો જાઓ ઓર યેહ કહ કર લાલચ કે કલ્મે કો ઢા દો, કે જો મેરી તકદીર મેં થા વોહ મુઝે મિલા ઓર જો મેરી તકદીર મેં હોગા વોહ આયિન્દા મિલેગા ઓર અગર કુછ કમી કી વજહ સે કલ્બ મેં તકલીફ હો ઓર નફ્સ ઇધર ઉધર લપકે તો સબ્ર કર કે નફ્સ કી લગામ ખીંચ લો. ઇસી તરહ રફ્તા રફ્તા કલ્બ મેં કનાઅત કા નૂર ચમક ઉઠેગા ઓર હિર્સ વ લાલચ કા અંધેરા બાદલ છૂટ જાએગા. યાદ રખો !

હિર્સ ઝિલ્લત ભરી ફકીરી હૈ

જો કનાઅત કરે, તવંગર હૈ

﴿4﴾ **કન્જૂસી** : બખીલી બહુત હી મન્હૂસ ખસલત હૈ. બખીલ માલ રખતે હુએ ખાને પીને, પહનને ઓઢને, વતન ઓર સફર હર જગહ હર હાલ મેં હર ચીઝ મેં હર કિસ્મ કી તકલીફે ઉઠાતા હૈ ઓર હર જગહ ઝલીલ હોતા હૈ ઓર કોઈ ભી ઇસ કો અચ્છી નઝર સે નહીં દેખતા હૈ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા હૈ કે સખી અલ્લાહ સે કરીબ હૈ, જન્નત સે કરીબ હૈ, ઇન્સાનોં સે કરીબ હૈ, જહન્નમ સે દૂર હૈ. ઓર બખીલ અલ્લાહ સે દૂર હૈ, જન્નત સે દૂર હૈ, ઇન્સાનોં સે દૂર હૈ, જહન્નમ સે કરીબ હૈ ઓર યકીનન સખી જાહિલ, ઇબાદત ગુઝાર બખીલ સે ઝિયાદા અલ્લાહ ﷻ કો પ્યારા હૈ.

(جامع الترمذی، کتاب البر والصلة، باب ماجاء فی السخاء، رقم ۹۶۸، ج ۳، ص ۳۸۸)

ઓર હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને યેહ ભી ફરમાયા હૈ કે ધોકેબાઝ ઓર બખીલ ઓર એહસાન જતાને વાલા જન્નત મેં નહીં દાખિલ હોગા.

(جامع الترمذی، کتاب البر والصلة، باب ماجاء فی البخل، رقم ۹۷۰، ج ۳، ص ۳۸۸)

ઔર યેહ ભી હદીસ મેં આયા હે કે દો ખસ્લતેં એસી હેં જો દોનોં એક સાથ મોમિન મેં ઇકદ્દા જમ્અ નહીં હોંગી. એક કન્જૂસી દૂસરી બદ અપ્લાકી.

(جامع الترمذی، کتاب البر والصلة، باب ما جاء في البخل، رقم ۱۹۶۹، ج ۳، ص ۳۸۷)

હદીસ કા મતલબ યેહ હે કે યેહ દોનોં ખસ્લતેં બુરી હેં ઔર યેહ દોનોં બુરી ખસ્લતેં મોમિન મેં એક સાથ નહીં પાઈ જાએંગી. મોમિન અગર બખીલ હોગા તો બદ અપ્લાક નહીં હોગા. ઔર અગર બદ અપ્લાક હોગા તો બખીલ નહીં હોગા. ઔર અગર તુમ કિસી એસે મન્હૂસ આદમી કો દેખો કે વોહ બખીલ ભી હે ઔર બદ અપ્લાક ભી હે તો સમજ લો, કે ઊસ કે ઇમાન મેં કુછ કુતૂર ઝરૂર હે ઔર યેહ કામિલ દ-રજે કા મુસલ્માન નહીં હે.

બુખલ કા ઇલાજ : હઝરતે ઇમામ ગઝાલી رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ ને ફરમાયા કે કન્જૂસી એક એસા મરજ હે કે ઇસ કા ઇલાજ બેહદ દુશ્વાર હે ખુસૂસન બુઢ્ઢા આદમી બખીલ હો તો વોહ તકરીબન લા ઇલાજ હે ઔર કન્જૂસી કા સબબ માલ કી મહબ્બત હે. જબ તક માલ કી મહબ્બત દિલ સે ઝાઈલ નહીં હોગી કન્જૂસી કી બીમારી રફઅ નહીં હો સકતી. ફિર ભી ઇસ કે દો ઇલાજ બહુત હી કામ્યાબ ઔર કારઆમદ હેં ઔર વોહ યેહ હેં અવ્વલ યેહ કે આદમી સોચે કે માલ કે મકાસિદ ક્યા હેં ? ઔર મેં કિસ લિયે પૈદા કિયા ગયા હૂં ? ઔર મુઝે દુન્યા મેં માલ જમ્અ કરને કે સાથ સાથ કુછ આલમે આખિરત કે લિયે ભી ઝખીરા જમ્અ કરના ચાહિયે જબ યેહ ખયાલ દિલ મેં જમ જાએગા તો ફિર દિલ મેં દુન્યા કી બે સબાતી ઔર આલમે આખિરત કા ધ્યાન પૈદા હોગા ઔર ના ગહાં દિલ મેં એક એસા નૂર પૈદા હો જાએગા કે દુન્યા સે ઔર દુન્યા કે માલો અસ્બાબ સે બે રગબતી ઔર નફરત પૈદા હોને લગેગી

ફિર બખીલી ઔર કન્જૂસી કી બીમારી ખુદ બખુદ દફઅ હો જાએગી ઔર જઝબએ સખાવત ઇસ તરહ પૈદા હો જાએગા કે ખુદા કી રાહ મેં માલ ખર્ચ કરતે હુએ ઉસ કો લઝઝત મહસૂસ હોને લગેગી.

ઔર દૂસરા ઇલાજ યેહ હૈ કે બખીલોં ઔર સખી લોગોં કી હિકાયાત પઢે ઔર આલિમોં સે બ કસરત ઇસ કિસ્મ કે વાકિઆત સુનતા રહે કે બખીલોં કા અન્જામ કિતના બુરા હુવા હૈ ઔર સખી લોગોં કા અન્જામ કિતના અચ્છા હુવા હૈ ઇસ કિસ્મ કે વાકિઆત વ હિકાયાત પઢતે પઢતે, સુનતે સુનતે બખીલી સે નફરત ઔર સખાવત કી રગ્બત દિલ મેં પૈદા હો જાતી હૈ ઔર રફતા રફતા કન્જૂસી કા મરઝ ઝાઈલ હો જાતા હૈ.

(احياء علوم الدين، كتاب ذم البخل وذم حب المال، بيان علاج البخل، ج ۳، ص ۳۲۲)

﴿5﴾ **તકબ્બુર** : યેહ શૈતાની ખસ્લત ઇતની બુરી ઔર ઇસ કદર તબાહ કુન આદત હૈ કે યેહ ભૂત બન કર જિસ ઇન્સાન કે સર પર સુવાર હો જાએ સમઝ લો, કે ઉસ કી દુન્યા વ આખિરત કી તબાહી યકીની હૈ શૈતાન અપની ઇસ મન્હૂસ ખસ્લત કી વજહ સે મરદૂદે બારગાહે ઇલાહી **عَزَّوَجَلَّ** હુવા. ઔર ખુદાવન્દે કહ્દાર વ જબ્બાર ને લા'નત કા તૌક ઉસ કે ગલે મેં પહના કર ઉસ કો જન્નત સે નિકાલ દિયા.

તકબ્બુર કે મા'ની યેહ હૈ કે આદમી દૂસરોં કો અપને સે હકીર સમઝે. યેહી જઝબા શૈતાન મલ્કિન કે દિલ મેં પૈદા હો ગયા થા કે જબ અલ્લાહ તઆલા ને હઝરતે આદમ **عَلَيْهِ السَّلَام** કે સામને ફિરિશ્તોં કો સજદા કરને કા હુકમ ફરમાયા તો ફિરિશ્તે ચૂંકે તકબ્બુર કી નુહૂસત સે પાક થે સબ ફિરિશ્તોં ને સજદા કર લિયા લેકિન શૈતાન કે સર મેં તકબ્બુર કા સૌદા સમાયા હુવા થા ઉસ ને અકડ કર કહ દિયા કે

أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ۝ (ص: ۷۶)

“યા’ની મેં હઝરતે આદમ સે અચ્છા હું. ઐ અલ્લાહ ! તૂને મુઝ કો આગ સે પૈદા કિયા હૈ ઔર આદમ કો મિટ્ટી સે પૈદા ફરમાયા.”

ઉસ મલૈન ને હઝરતે આદમ عَلَيْهِ السَّلَام કો અપને સે હકીર સમજા ઔર સજદા નહીં કિયા.

યાદ રખો કે જિસ આદમી મેં તકબ્બુર કી શૈતાની ખસલત પૈદા હો જાએગી ઉસ કા વોહી અન્જામ હોગા જો શૈતાન કા હુવા કે વોહ દોનોં જહાન મેં ખુદાવન્દે કહ્દાર વ જબ્બાર કી ફિટકાર સે મરદૂદ ઔર ઝલીલો ખ્વાર હો ગયા. યાદ રખો કે તકબ્બુર ખુદા કો બેહદ ના પસન્દ હૈ ઔર યેહ બહુત હી બડા ગુનાહ હૈ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જિસ શખ્સ કે દિલ મેં રાઈ બરાબર ઈમાન હોગા વોહ જહન્નમ મેં નહીં દાખિલ હોગા ઔર જિસ શખ્સ કે દિલ મેં રાઈ બરાબર તકબ્બુર હોગા વોહ જન્નત મેં નહીં દાખિલ હોગા.

(صحیح مسلم، کتاب الایمان، باب تحریم الکبر و بیانہ، رقم ۹۱، ص ۶۱)

એક દૂસરી હદીસ મેં આયા હૈ કે મૈદાને મહશર મેં તકબ્બુર કરને વાલોં કો ઈસ તરહ લાયા જાએગા કે ઉન કી સૂરતેં ઈન્સાનોં કી હોંગી મગર ઉન કે કદ ચૂંટિયોં કે બરાબર હોંગે ઔર ઝિલ્લતો રુસ્વાઈ મેં યેહ ઘિરે હુએ હોંગે ઔર યેહ લોગ ઘસીટતે હુએ જહન્નમ કી તરફ લાએ જાએંગે ઔર જહન્નમ કે ઉસ જેલખાને મેં કેદ કર દિયે જાએંગે જિસ કા નામ “બૂલસ” (ના ઉમ્મીદી) હૈ ઔર વોહ એસી આગ મેં જલાએ જાએંગે જો તમામ આગોં કો જલા દેગી જિસ કા નામ “નારુલ અન્યાર” હૈ ઔર ઉન લોગોં કો જહન્નમિયોં કા પીપ પિલાયા જાએગા.

(جامع الترمذی، کتاب صفة القيامة، باب ت، ۱۱۲، رقم ۲۵۰۰، ج ۴، ص ۲۲۱)

પ્યારી બહનો ઔર અઝીઝ ભાઈયો ! કાન ખોલ કર સુન લો, કે તુમ લોગ જો ખાને, કપડે, ચાલ ચલન, મકાન વ સામાન, તહઝીબ

વ તમદુન, માલો દૌલત હર ચીઝ મેં અપને કો દૂસરોં સે અચ્છા ઔર દૂસરોં કો હકીર સમજતે રહતે હો. ઈસી તરહ બા'ઝ ઉ-લમા ઔર બા'ઝ ઈબાદત ગુઝાર ઈલ્મો ઈબાદત મેં અપને કો દૂસરોં સે બેહતર ઔર દૂસરોં કો અપને સે હકીર સમજ કર અકડતે હેં. યેહી તકબ્બુર હૈ. ખુદા કે લિયે ઈસ શૈતાની આદત કો છોડ દો ઔર તવાઝોઅ વ ઈન્કિસારી કી આદત ડાલો. યા'ની દૂસરોં કો અપને સે બેહતર ઔર અપને કો દૂસરોં સે કમતર સમજો.

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જો શખ્સ અલ્લાહ ﷻ કે લિયે તવાઝોઅ વ ઈન્કિસારી કરેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો બુલન્દ ફરમા દેગા. વોહ ખુદ કો છોટા સમજેગા મગર અલ્લાહ તઆલા તમામ ઈન્સાનોં કી નિગાહોં મેં ઉસ કો અઝમત વાલા બના દેગા ઔર જો શખ્સ ધમન્ડ ઔર તકબ્બુર કરેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો પસ્ત કર દેગા. વોહ ખુદ કો બડા સમજેગા મગર અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો તમામ ઈન્સાનોં કી નઝર મેં કુત્તે ઔર ખિન્જીર સે ઝિયાદા ઝલીલ બના દેગા.

(المسند للإمام احمد بن حنبل، مسند أبي سعيد الخدري، رقم 11724، ج 4، ص 102)

ધમન્ડ કા ઇલાજ : ધમન્ડ કા ઈલાજ યેહ હૈ કે ગરીબોં ઔર મિસ્કીનોં કી સોહબત મેં રહને લગે ઔર ઉન લોગોં કી ખિદમત કરે. તવાઝોઅ વ ઈન્કિસારી કા તરીકા ઈખ્તિયાર કરે ઔર અપને દિલ મેં યેહ ઠાન લે, કે મેં હર મુસલ્માન કી તા'ઝીમ ઔર ઉસ કા એ'ઝાઝો ઈકરામ કરુંગા. ખ્વાહ ઉસ કે કપડે કિતને હી મૈલે ક્યૂં ન હોં મેં ઉસ કો અપને બરાબર બિઠાઊંગા ઔર હર વક્ત ઈસ કા ધ્યાન રખે કે ખુદાવન્દે કરીમ કા શુક્ર હૈ કે મુઝ કો ઉસ ને દૂસરોં સે અચ્છા બનાયા હૈ લેકિન વોહ જબ યાહે મુઝ કો સારે જહાન સે બદતર બના સકતા હૈ અપની કમતરી ઔર કોતાહી કા ખયાલ અગર દિલ મેં જમ ગયા તો તકબ્બુર કા ભૂત લાખોં કોસ દૂર ભાગ જાએગા. (والله أعلم)

﴿6﴾ **યુગલી :** યા'ની કિસી કી બાત સુન કર કિસી દૂસરે સે ઇસ તૌર પર કહ દેના કે દોનોં મેં ઇજ્તિલાફ ઔર ઝગડા હો જાએ. યેહ બહુત બડા ગુનાહ ઔર બહુત ખરાબ આદત હૈ. તજરિબા હૈ કે મદર્દો સે ઝિયાદા ઔરતેં ઇસ ગુનાહ મેં મુબતલા હેં. હદીસ શરીફ મેં યુગલ ખોરી કો રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ગુનાહે કબીરા બતાયા હૈ. (કتاب الکبائر للامام الذهبي، الكبيرة الثالثة والاربعون، النمام، ص ۱۸۲)

યહાં તક કે એક હદીસ મેં યેહ આયા હૈ કે યુગલ ખોર જન્મત મેં નહીં દાખિલ હોગા.

(صحیح مسلم، کتاب الایمان، باب بیان غلط تحریم النمیمه، رقم ۱۰۵، ص ۶۶)

ઔર એક હદીસ મેં યેહ ભી હૈ કે તુમ લોગોં મેં સબ સે ઝિયાદા ખુદા કે નજદીક ના પસન્દીદા વોહ હૈ જો ઇધર ઉધર કી બાતોં મેં લગાઈ બુઝાઈ કર કે મુસલ્માન ભાઈયોં મેં ઇજ્તિલાફ ઔર ફૂટ ડાલતા હૈ.

(المسند للامام احمد بن حنبل، حدیث عبد الرحمن بن غنم، رقم ۱۸۰۲۰، ج ۶، ص ۲۹۱)

ઔર એક હદીસ મેં યેહ ભી ફરમાને રસૂલ ﷺ હૈ કે યુગલ ખોર કો આખિરત સે પહલે ઉસ કી કબ્ર મેં અઝાબ દિયા જાએગા. (صحیح البخاری، کتاب الوضوء، باب من الكبائر... إلخ، الحدیث ۲۱۶، ج ۱، ص ۹۵)

ઇસ કે ઇલાવા યુગલી કી બુરાઈ કે બારે મેં બહુત સી હદીસેં આઈ હેં.

મુસલ્માન ભાઈયો ઔર બહનો ! કિસી કી કોઈ બાત સુનો તો ખૂબ સમજ લો, કે તુમ ઇસ બાત કે અમીન હો ગએ અગર દૂસરોં તક ઇસ બાત કે પહોંચાને મેં કોઈ દીનો દુન્યા કા ફાએદા હો જબ તો તુમ ઝરૂર ઉસ બાત કા ચરયા કરો લેકિન અગર ઉસ બાત કો દૂસરોં તક પહોંચાને મેં દો મુસલ્માનોં કે દરમિયાન ઇજ્તિલાફ ઔર ઝગડે કા અન્દેશા હો તો ખબરદાર ખબરદાર હરગિઝ કભી ભી ઉસ બાત કા ન ચરયા કરો ન કિસી દૂસરે સે કહો વરના તુમ પર અમાનત મેં

ખિયાનત કરને ઔર યુગલ ખોરી કા ગુનાહ હોગા ઔર ઇસ ગુનાહ કા દુન્યા મેં ભી તુમ પર યેહ વબાલ પડેગા કે તુમ સબ કી નિગાહોં મેં બે વકાર ઔર ઝલીલો ખ્વાર હો જાઓગે ઔર આખિરત મેં ભી અઝાબે જહન્નમ કે હકદાર ઠહરોગે.

﴿7﴾ **ગીબત :** કિસી કો ગાઈબાના બુરા કહના યા પીઠ પીછે ઉસ કા કોઈ ઐબ બયાન કરના યેહી ગીબત હૈ યુનાન્હે એક હદીસ મેં હૈ કે હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને સહાબએ કિરામ عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان સે ફરમાયા કે ક્યા તુમ લોગ જાનતે હો, કે ગીબત ક્યા ચીઝ હૈ? સહાબા عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان ને કહા કે અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઔર ઉસ કે રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ઝિયાદા જાનને વાલે હેં. હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા કે તુમ્હારા અપને ભાઈ કી ઉન બાતોં કો બયાન કરના જિન કો વોહ ના પસન્દ સમજતા હૈ. યેહી ગીબત હૈ. તો સહાબા عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ! યેહ બતાઈયે કે અગર મેરે ઉસ દીની ભાઈ મેં વાકેઈ વોહ બાતેં મૌજૂદ હોં તો ક્યા ઉન બાતોં કા ઝિક્ર કરના ભી ગીબત કહલાએગા? હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને ફરમાયા કે અગર ઉસ કે અન્દર વોહ બાતેં વાકેઈ હોંગી જભી તો તુમ ઉસ કી ગીબત કરને વાલે કહલાઓગે ઔર અગર ઉસ મેં વોહ બાતેં ન હોં ઔર તુમ અપની તરફ સે ઘડ કર કહોગે જબ તો તુમ ઉસ પર બોહતાન લગાને વાલે હો જાઓગે જો એક દૂસરા ગુનાહે કબીરા હૈ જિસ કા કરને વાલા જહન્નમ કા ઈધન બનેગા.

(صحیح مسلم، کتاب البر والصلة، باب تحريم الغيبة، رقم ۲۵۸۹، ص ۱۳۹۷)

યાદ રખો ! ગીબત ઈતના બડા ગુનાહ હૈ કે હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને યહાં તક ફરમાયા કે

الْغَيْبَةُ أَشَدُّ مِنْ الزَّانَا

યા'ની ગીબત ઝિના સે બડા ગુનાહ હૈ.

(الترغيب والترهيب، کتاب الادب وغيره، باب الترهيب من الغيبة والبهت بيانهما

والترغيب في ردهما، رقم ۲۴، ج ۳، ص ۳۳۱)

હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કા યેહ ભી ઈશ્દિ હૈ કે મેં ને મે'રાજ કી રાત મેં કુહ લોગોં કો ઈસ હાલ મેં દેખા કે વોહ જહન્નમ મેં અપને નાખુનોં સે અપને ચેહરોં કો ખુરચ ખુરચ કર નોચ રહે હૈં. મેં ને હઝરતે જિબ્રાઈલ عَلَيْهِ السَّلَام સે પૂછા કે યેહ કૌન લોગ હૈં? તો ઉન્હોં ને બતાયા કે યેહ વોહ લોગ હૈં જો દુન્યા મેં લોગોં કી ગીબત ઔર આબરૂ રેઝી ક્રિયા કરતે થે.

(التَّوْبَةُ وَالتَّوْبَةُ، كِتَابُ الْإِدْبِ وَغَيْرِهِ، بَابُ التَّهْيِيبِ مِنَ الْغِيَةِ وَالتَّهْيِيبِ، رَقْمُ ٢١، ج ٣، ص ٣٣٠)

યાદ રખો કે પીઠ પીછે કિસી આદમી કી ઉન બાતોં કો બયાન કરના જિન કો વોહ પસન્દ નહીં કરતા યેહ ગીબત હૈ જ્વાહ ઉસ કા કોઈ ઝાહિરી ઐબ હો યા બાતિની, ઉસ કા પૈદાઈશી ઐબ હો યા ઉસ કા અપના પૈદા ક્રિયા હુવા ઐબ હો. ઉસ કે બદન, ઉસ કે કપડોં, ઉસ કે ખાનદાન વ નસબ, ઉસ કે અકવાલ વ અફઆલ ચાલ-ઢાલ, ઉસ કી બોલ ચાલ ગરઝ કિસી ઐબ કો ભી બયાન કરના યા તા'ના મારના યેહ સબ ગીબત હી મેં દાખિલ હૈ લિહાઝા ઈસ ગીબત કે ગુનાહ સે હર મુસલમાન મર્દ વ ઔરત કો બચના લાઝિમ ઔર ઝરૂરી હૈ.

કુરઆને મજીદ મેં અલ્લાહ તઆલા ને ઈશ્દિ ફરમાયા કે :

وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم مِّمَّا يَكْتُمُونَ أَحَدُكُمُ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا

فَكَرِهْتُمُوهُ. (پ ٢٦، الحجرات: ١٢)

“ઔર એક દૂસરે કી ગીબત ન કરો. ક્યા તુમ મેં કોઈ યેહ પસન્દ કરેગા કે અપને મરે હુએ ભાઈ કા ગોશત ખાએ? તો યેહ તુમ્હેં ગવારા ન હોગા.

મતલબ યેહ હૈ કે ગીબત ઈસ કદર ઘિનાવના ગુનાહ હૈ જૈસે અપને મુર્દા ભાઈ કા ગોશત ખાના, તો જિસ તરહ તુમ હરગિઝ હરગિઝ કભી યેહ ગવારા નહીં કર સકતે કે અપને મરે હુએ ભાઈ કી લાશ કા ગોશત કાટ કાટ કર ખાઓ. ઈસી તરહ હરગિઝ હરગિઝ કભી કિસી કી ગીબત મત ક્રિયા કરો.

કિન કિન લોગોં કી ગીબત ખાઈ હૈ ? : હઝરતે અલ્લામા અબૂ ઝ-કરિય્યા મુહ્યુદ્દીન બિન શરફ ન-વવી (મુન્તવફ્ફા 676 હિ.) ને મુસ્લિમ શરીફ કી શર્હ મેં લિખા હૈ કે શર-ઈ અગરાઝ વ મકાસિદ કે લિયે કિસી કી ગીબત કરની જાઈઝ ઔર મુબાહ હૈ ઔર ઈસ કી છ⁶ સૂરતે હેં :

અવ્વલ મઝલૂમ કા હાકિમ કે સામને કિસી આલિમ કે આલિમાના ઉયૂબ કો બયાન કરના. તાકે ઉસ કી દાદ રસી હો સકે.

દુવુમ કિસી શખ્સ કી બુરાઈયોં કો રોકને કે લિયે કિસી સાહિબે ઇકતિદાર કે સામને ઉસ કી બુરાઈયોં કો બયાન કરના તાકે વોહ અપને રો'બ દાબ સે ઉસ શખ્સ કો બુરાઈયોં સે રોક દે.

સિવુમ મુફતી કે સામને ફતવા તલબ કરને કે લિયે કિસી કે ઉયૂબ કો પેશ કરના.

ચહારુમ મુસલ્માનોં કો શર વ ફસાદ ઔર નુક્સાન સે બચાને કે લિયે કિસી કે ઉયૂબ કો બયાન કર દેના મ-સલન ઝૂટે રાવિયોં, ઝૂટે ગવાહોં, બદ મઝહબોં કી ગુમરાહિયોં, ઝૂટે મુસન્નિફોં ઔર વાઈઝોં કે ઝૂટ ઔર ઈન લોગોં કે મકો ફરૈબ કો લોગોં સે બયાન કર દેના. તાકે લોગ ગુમરાહી કે નુક્સાન સે બચ જાએં ઈસી તરહ શાદી બિયાહ કે બારે મેં મશ્વરા કરને વાલે સે ફરીકે સાની કે વાકેઈ ઐબોં કો બતા દેના યા ખરીદારોં કો નુક્સાન સે બચાને કે લિયે સામાન યા સૌદા બેચને વાલે કે ઉયૂબ સે લોગોં કો આગાહ કર દેના.

પન્જુમ જો શખ્સ અલલ એ'લાન ફિસ્કો ફુજૂર ઔર કિસ્મ કિસ્મ કે ગુનાહોં કા મુર-તકિબ હો મ-સલન ચોર, ડાકૂ, ઝિનાકાર, ખિયાનત કરને વાલા, ઐસે અશખાસ કે ઉયૂબ કો લોગોં સે બયાન કર દેના તાકે લોગ નુક્સાન સે મહફૂઝ રહેં ઔર ઈન લોગોં કે ફન્દોં મેં ન ફસેં.

શશુમ કિસી શખ્સ કી પહચાન કરાને કે લિયે ઉસ કે કિસી મશહૂર ઐબ કો ઉસ કે નામ કે સાથ ઝિક્ર કર દેના. જૈસે હઝરાતે મુહદ્દિસીન કા

યા'ની તુમ અગર દેખો કે એક અન્ધા જા રહ્યા હૈં ઔર ઉસ કે આગે કૂંવાં હૈં તો તુમ પર લાઝિમ હૈં કે અન્ધે કો બતા દો, કે તેરે આગે કૂંવાં હૈં ઈસ સે બચ કર ચલ. ઔર અગર તુમ ઉસ કો દેખ કર ચુપ રહ ગએ ઔર અન્ધા કુંવેં મેં ગિર પડા તો યકીનન તુમ ગુનહગાર ઠહરોગે.

❧ **બોહતાન :** જૂટ મૂટ અપની તરફ સે ગઢ કર કિસી પર કોઈ ઈલ્લામ યા ઐબ લગાના ઈસ કો ઈફ્તિરા, તોહમત ઔર બોહતાન કહતે હૈં. યેહ બહુત ખબીસ ઔર ઝલીલ આદત હૈં ઔર બહુત બડા ગુનાહ હૈં. ખાસ કર કિસી પાક દામન મર્દ યા ઔરત પર ઝિનાકારી કી તોહમત લગાના યેહ તો ઈતના બડા ગુનાહ હૈં કે શરીઅત કે કાનૂન મેં ઈસ શપ્સ કો અસ્સી (80) કોડે મારે જાએંગે ઔર ઉમ્ર ભર કિસી મુઆ-મલે મેં ઈસ કી ગવાહી કબૂલ નહીં કે જાએગી ઔર કિયામત કે દિન યેહ શપ્સ દોઝખ કે અઝાબ મેં ગિરિફતાર હોગા.

❧ **જૂટ :** યેહ વોહ ગન્દી ધિનાવની ઔર ઝલીલ આદત હૈં કે દીનો દુન્યા મેં જૂટે કા કહીં કોઈ ઠિકાના નહીં. જૂટા આદમી હર જગહ ઝલીલો ખ્વાર હોતા હૈં ઔર હર મજલિસ ઔર હર ઈન્સાન કે સામને બે વકાર ઔર બે એ'તિબાર હો જાતા હૈં ઔર યેહ બડા ગુનાહ હૈં કે અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં એ'લાન ફરમા દિયા હૈં કે :

لَعْنَتُ اللَّهِ عَلَى الْكَذِبِينَ. (پ ۳، آل عمران: ۶۱)

યા'ની કાન ખોલ કર સુન લો, કે જૂટોં પર ખુદા કી લા'નત હૈં ઔર વોહ ખુદા કી રહમતોં સે મહરૂમ કર દિયે જાતે હૈં. કુરઆને મજીદ કી બહુત સી આયતોં ઔર બહુત સી હદીસોં મેં જૂટ કી બુરાઈયોં કા બયાન હૈં. ઈસ લિયે યાદ રખો કે હર મુસલ્માન મર્દ વ ઔરત પર ફર્જ હૈં કે ઈસ લા'નતી આદત સે ઝિન્દગી ભર બચતા રહે. બહુત સે માં બાપ બચ્ચોં કો ચુપ કરાને કે લિયે ડરાને કે તૌર પર કહ દિયા કરતે

હૈં કે ચુપ રહો ઘર મેં “માઉ” બેઠા હૈં યા ચુપ રહો સન્દૂક મેં લડૂ રખે હુએ હૈં તુમ રોઓગે તો સબ લડૂ ધૂલ મિટ્ટી હો જાએંગે. હાલાંકે ન ઘર મેં “માઉ” હોતા હૈં ન સન્દૂક મેં લડૂ હોતે હૈં ન રોને સે લડૂ ધૂલ મિટ્ટી હો જાતે હૈં તો ખૂબ સમજ લો યેહ સબ ભી જૂટ હી હૈં. ઇસ કિસ્મ કી બોલિયાં બોલ કર વાલિદૈન ગુનાહે કબીરા કરતે રહતે હૈં ઓર ઇસ કિસ્મ કી બાતોં કો લોગ જૂટ નહીં સમજતે. હાલાંકે યકીનન હર વોહ બાત જો વાકિએ કે ખિલાફ હો જૂટ હૈં ઓર હર જૂટ હરામ હૈં ખ્વાહ બચ્ચે સે જૂટી બાત કહો યા બડે સે. આદમી સે જૂટી બાત કહો યા જાનવર સે. જૂટ બહર હાલ જૂટ હૈં ઓર જૂટ હરામ હૈં.

કબ ઓર કૌન સા જૂટ જાઘઝા હૈ : કાફિર યા ઝાલિમ સે અપની જાન બચાને કે લિયે યા દો મુસલ્માનોં કો જંગ સે બચાને ઓર સુલ્હ કરાને કે લિયે અગર કોઈ જૂટી બાત બોલ દે તો શરીઅત ને ઇસ કી રુખ્સત દી હૈં. મગર જહાં તક હો સકે ઇસ મૌકઅ પર ભી ઐસી બાત બોલે ઓર ઐસે અલ્ફાઝ મુંહ સે નિકાલે કે ખુલા હુવા જૂટ ન હો બલ્કે કિસી મા’ના કે લિહાઝ સે વોહ સહીહ ભી હો ઇસ કો અ-રબી ઝબાન મેં “તોરિયા” કહતે હૈં. મ-સલન ડાકૂ ને તુમ સે પૂછા કે તુમ્હારે પાસ માલ હૈં કે નહીં? ઓર તુમ કો યકીન હૈં કે અગર મેં ઇકરાર કર લૂંગા તો ડાકૂ મુઝે કતલ કર કે મેરા માલ લૂટ લેગા તો ઇસ વક્ત યેહ કહ દો “મેરે પાસ કોઈ માલ નહીં હૈં” ઓર નિચ્ચત યેહ કર લો કે મેરી જેબ યા મેરે હાથ મેં કોઈ માલ નહીં હૈં.

બક્સ યા ઝોલે મેં હૈં તો ઇસ મા’ની કે લિહાઝ સે તુમ્હારા યેહ કહના કે મેરે પાસ કોઈ માલ નહીં હૈં યેહ સચ હૈં ઓર ઇસ મા’ની કે લિહાઝ સે મેરી મિલ્કિયત મેં કોઈ માલ નહીં હૈં યેહ જૂટ હૈં. ઇસી કિસ્મ કે અલ્ફાઝ કો અ-રબી મેં “તોરિયા” કહા જાતા હૈં. ઓર જહાં

જહાં યેહ લિખા હુવા હૈ કે ફુલાં ફુલાં મૌકઓં પર મુસલ્માન ઝૂટ બોલ સકતા હૈ. ઇસ કા યેહી મતલબ હૈ કે “તોરિયા” કે અલ્ફાઝ બોલે. ઔર અગર ખુલા હુવા ઝૂટ બોલને પર કોઈ મુસલ્માન મજબૂર કર દિયા જાએ તો ઉસ કો લાઝિમ હૈ કે વોહ દિલ સે ઉસ ઝૂટ કો બુરા જાનતે હુએ જાનો માલ કો બચાને કે લિયે સિર્ફ ઝબાન સે ઝૂટ બોલ દે ઔર ઇસ સે તૌબા કર લે. (وَاللّٰهُ تَعَالٰی اَعْلَمُ)

﴿10﴾ **ઐબજોઈ :** ઇધર ઉધર કાન લગા કર લોગોં કી બાતોં કો છુપ છુપ કર સુનના યા તાક ઝાંક કર લોગોં કે ઐબોં કો તલાશ કરના. યેહ બડી હી છિછોરી હ-ર-કત ઔર ખરાબ આદત હૈ. દુન્યા મેં ઇસ કા અન્જામ બદનામી ઔર ઝિલ્લતો રુસ્વાઈ હૈ ઔર આખિરત મેં ઇસ કી સજા જહન્નમ કા અઝાબ હૈ ઐસા કરને વાલોં કે કાનોં ઔર આંખોં મેં કિયામત કે દિન સીસા પિઘલા કર ડાલા જાએગા. કુરઆને મજીદ મેં ઔર હદીસોં મેં ખુદાવન્દે કુદૂસ ઔર હમારે રસૂલે અકરમ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે

“وَلَا تَجَسَّسُوا”

(التَّوْبَةُ وَالتَّوْبَةُ، كِتَابُ الْاَدَبِ وَغَيْرِهِ، التَّوْبَةُ مِنَ الْحَسَدِ وَفَضْلِ السَّلَامَةِ الصُّدْرِ، رَقْمُ ٣٤٦، ج ٣، ص ٤٦)

યા'ની કિસી કે ઐબોં કો તલાશ કરના હરામ ઔર ગુનાહ હૈ મદ્દોં કી બ નિસ્બત ઔરતોં મેં યેહ ઐબ ઝિયાદા પાયા જાતા હૈ લિહાઝા પ્યારી બહનો ! તુમ ઇસ ગુનાહ સે ખુદ ભી બચો ઔર દૂસરી ઔરતોં કો ભી બચાઓ.

﴿11﴾ **ગાલી ગલોય :** ઇસ ગન્દી આદત કી બુરાઈ હર છોટા બડા જાનતા હૈ. યકીનન ફૂલડ ઔર ફોફ્ફશ અલ્ફાઝ ઔર ગન્દે કલામોં કો બોલના યેહ કમીનોં ઔર રઝીલ વ ઝલીલ લોગોં કા તરીકા હૈ. ઔર શરીઅત મેં હરામ વ ગુનાહ હૈ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે

سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ -

(صحیح مسلم، کتاب الایمان، باب بیان قول النبی صلی اللہ علیہ وسلم... الخ، رقم ۶۴، ص ۵۲)

યા'ની કિસી મુસલ્માન સે ગાલી ગલોચ કરના યેહ ફાસિક કા કામ હૈ.

આજ કલ ઔરત વ મર્દ સભી ઇસ બલા મેં મુબતલા હૈં જિસ કા નતીજા યેહ હૈ કે બડોં કી ફોહ્શ કલામિયોં ઔર ગાલિયોં કો સુન સુન કર બચ્ચે ભી ગન્દી ઔર ફૂહડ ગાલિયાં બકને લગતે હૈં ઔર ફિર બચપન સે બુઢાપે તક ઇસ ગન્દી આદત મેં ગિરિફતાર રહતે હૈં લિહાઝા હર મર્દ વ ઔરત પર લાઝિમ હૈ કે કભી હરગિઝ હરગિઝ ગાલિયાં ઔર ગન્દે અલ્ફાઝ મુંહ સે ન નિકાલેં. કૌન નહીં જાનતા કે કભી કભી ગાલી ગલોચ કી વજહ સે ખૂંરેઝ લડાઈયાં હો જાયા કરતી હૈં ઔર મુસલ્માનોં કી જાન વ માલ કા અઝીમ નુક્સાન હો જાયા કરતા હૈ ઇસ લિયે મુસ્લિમ મુઆ-શરે કો તબાહ કરને મેં બદ ઝબાનિયોં ઔર ગાલિયોં કા બહુત બડા દખ્લ હૈ. લિહાઝા ઇસ આદત કો તર્ક કર દેના બેહદ ઝરૂરી હૈ ખાસ કર ઔરતોં કો અપની સુસરાલ મેં ઇસ કા હર વક્ત ખયાલ રખના ચાહિયે. ક્યૂંકે સેંકડોં ઔરતોં કો તલાક ઉન કી બદ ઝબાનિયોં ઔર ગાલિયોં કી વજહ સે હો જાયા કરતી હૈ ઔર ફિર મયકે ઔર સુસરાલ વાલોં મેં મુસ્તકિલ ઝગડોં કી બુન્યાદ પડ જાતી હૈ ઔર દોનોં ખાનદાન તબાહી વ બરબાદી કે ગાર મેં ગિર કર હલાક હો જાતે હૈં.

﴿12﴾ **ફુઝૂલ બક્વાસ :** મર્દોં ઔર ઔરતોં કી બુરી આદતોં મેં સે એક બહુત બુરી આદત બહુત ઝિયાદા બોલના ઔર ફુઝૂલ બક્વાસ હૈ. કમ બોલના ઔર ઝરૂરત કે મુતાબિક બાતચીત યેહ બહુત હી પસન્દીદા આદત હૈ. ઝરૂરત સે ઝિયાદા બાત ઔર ફુઝૂલ કી બક્વાસ કા અન્જામ યેહ હોતા હૈ કે કભી કભી એસી બાતે ભી ઝબાન સે નિકલ જાતી હૈં

જિસ સે બહુત બડે બડે ફિતને પૈદા હો જાતે હૈં ઓર શર વ ફસાદ કે તૂફાન ઉઠ બડે હોતે હૈં. ઇસ લિયે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા હૈ કે

وَكُرْهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ-

(صحيح البخارى، كتاب الزكاة، باب قول الله تعالى لا يسألون الناس إلحافاً، الحديث ٤٧٧، ج ١، ص ٤٩٨)

યા'ની અલ્લાહ તઆલા કો યેહ ના પસન્દ હૈ કે બિલા ઝરૂરત કીલ ઓર કાલ ઓર ફુઝૂલ અકવાલ આદમી કી ઝબાન સે નિકલે. ઇસી તરહ કસરત સે લોગોં કે સામને કિસી ચીઝ કા સુવાલ કરતે રહના ઓર ફુઝૂલ કામોં મેં અપને માલોં કો બરબાદ કરના યેહ ભી અલ્લાહ તઆલા કો ના પસન્દ હૈ યેહ ભી સરકારે દો આલમ ﷺ કા ફરમાન હૈ કે અપની ઝબાનોં કો ફુઝૂલ બાતોં સે હમેશા બચાએ રખો. (الترغيب والترهيب، كتاب الادب وغيره، الترغيب في الصمت الا عن خير والترهيب من كثرة الكلام، رقم ٥، ج ٣، ص ٣٣٦)

ક્યૂંકે બહુત સી ફુઝૂલ બાતેં ઐસી ભી ઝબાનોં સે નિકલ જાતી હૈં જો બોલને વાલોં કો જહન્નમ મેં પહોંચા દેતી હૈં. ઇસી લિયે તમામ બુઝુર્ગોં ને યેહ ફરમાયા હૈ કે તીન આદતોં કો લાઝિમ પકડો. કમ બોલના, કમ સોના, કમ ખાના ક્યૂંકે ઝિયાદા બોલના, ઝિયાદા સોના, ઝિયાદા ખાના, યેહ આદતેં બહુત હી ખરાબ હૈં ઓર ઇન આદતોં કી વજહ સે ઇન્સાન દીનો દુન્યા મેં ઝરૂર નુક્સાન ઉઠાતા હૈ.

﴿13﴾ **નાશુકી** : ખુદાવન્દે કરીમ કે ઇન્આમોં ઓર ઇન્સાનોં કે એહસાનોં કી નાશુકી, ઇસ મન્હૂસ ઓર બુરી આદત મેં નવ્વે ફીસદ મર્દ વ ઓરત ગિરિફતાર હૈં. બલ્કે ઓરતેં તો નિનાનવે ફીસદ ઇસ બલા મેં મુબ્તલા હૈં. ઝરા કિસી ઘરાને કો યા કિસી ઓરત કે કપડોં યા ઝેવરાત કો અપને સે ખુશહાલ ઓર અચ્છા દેખ લિયા તો ખુદા કી નાશુકી કરને લગતી હૈં ઓર કહને લગતી હૈં કે ખુદા ને હમેં ના

મા'લૂમ કિસ જુર્મ કી સજા મેં મુફલિસ ઔર ગરીબ બના દિયા. ખુદા કા હમ પર કોઈ ફઝલ હી નહીં હોતા. મેં નિગોડી ઐસે ફૂટે કરમ લે કર આઈ હૂં કે ન મયકે મેં સુખ નસીબ હુવા ન સુસરાલ મેં હી કુછ દેખા. ફુલાની ફુલાની ઘી દૂધ મેં નહા રહી હૈ ઔર મેં ફાકોં સે મર રહી હૂં. ઈસી તરહ ઔરતોં કી આદત હૈ કે ઉસ કા શોહર અપની તાકત ભર કપડે, ઝેવરાત, સાઝો સામાન દેતા રહતા હૈ લેકિન અગર કભી કિસી મજબૂરી સે ઔરત કી કોઈ ફરમાઈશ પૂરી નહીં કર સકા તો ઔરતેં કહને લગતી હેં કે તુમ્હારે ઘર મેં હાએ હાએ કભી સુખ નસીબ નહીં હુવા. ઈસ ઉજડે ઘર મેં હમેશા નંગી ભૂકી હી રહ ગઈ, કભી ભી તુમ્હારી તરફ સે મેં ને કોઈ ભલાઈ દેખી હી નહીં. મેરી કિસ્મત ફૂટ ગઈ તુમ્હારે જૈસે ફતૂ ફકીર સે બિયાહી ગઈ. મેરે માં બાપ ને મુઝે ભાડ મેં ઝોક દિયા. ઈસ કિસ્મ કી નાશુકી કરતી ઔર જલી કટી બાતેં સુનાતી રહતી હેં. યુનાન્હે હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે મેં ને જહન્નમ મેં ઝિયાદા તા'દાદ ઔરતોં કી દેખી તો સહાબા عَلَیْہِمُ الرِّضْوَان ને કહા : યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ! ઈસ કી કયા વજહ હૈ કે ઔરતેં ઝિયાદા જહન્નમી હો ગઈ ? તો હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે ઈસ કા સબબ યેહ હૈ કે ઔરતેં એક દૂસરે પર બહુત ઝિયાદા લા'નત મલામત કરતી રહતી હેં ઔર નાશુકી કરતી રહતી હેં. તો સહાબા عَلَیْہِمُ الرِّضْوَان ને અઝા કિયા યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ! કયા ઔરતેં ખુદા કી નાશુકી કિયા કરતી હેં ? આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને ઈશાદિ ફરમાયા કે ઔરતેં એહસાન કી નાશુકી કરતી હેં ઔર અપને શોહરોં કી નાશુકી કરતી હેં. ઈન ઔરતોં કી યેહ આદત હૈ કે તુમ ઝિન્દગી ભર મેં ઈન કે સાથ એહસાન કરતે રહો લેકિન અગર કભી કુછ ભી કમી દેખેંગી તો યેહી કહ દેંગી કે મેં ને કભી ભી તુમ્હારી તરફ સે કોઈ ભલાઈ દેખી હી નહીં.

(صحيح البخارى، كتاب الايمان، باب كفران العشير --- الخ، رقم ۲۹، ج ۱، ص ۲۳)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

અઝીઝ બહનો ! સુન લો, ખુદા કે ઇન્આમોં ઔર શોહર યા દૂસરોં કે એહસાનોં કી નાશુકી બહુત હી ખરાબ આદત ઔર બહુત બડા ગુનાહ હૈ. હર મુસલ્માન મર્દ વ ઔરત કે લિયે લાઝિમ હૈ કે વોહ હમેશા અપને સે કમઝોર ઔર ગિરી હુઈ હાલત વાલોં કો દેખા કરે કે અગર મેરે પાસ ઘટિયા કપડે ઔર ઝેવર હૈં તો ખુદા કા શુક્ર હૈ કે ફુલાં ઔર ફુલાની સે તો હમ બહુત હી અચ્છી હાલત મેં હૈં કે ઉન લોગોં કો બદન ઢાંપને કે લિયે ફટે પુરાને કપડે ભી નસીબ નહીં હોતે. ઇસી તરહ અગર મેરે શોહર ને મેરે લિયે મા'મૂલી ગિઝા કા ઇન્તિઝામ કિયા હૈ તો ઇસ પર ભી શુક્ર હૈ ક્યૂંકે ફુલાની ફુલાની ઔરતેં તો ફાકા કિયા કરતી હૈં. બહર હાલ અગર તુમ અપને સે કમઝોર ઔર ગરીબોં પર નઝર રખોગી તો શુક્ર અદા કરોગી ઔર અગર તુમ અપને સે માલદારોં પર નઝર કરોગી તો તુમ નાશુકી કી બલા મેં ફંસ કર અપને દીનો દુન્યા કો તબાહો બરબાદ કર ડાલોગી. ઇસ લિયે લાઝિમ હૈ કે નાશુકી કી આદત છોડ કર હમેશા ખુદા કે ઇન્આમોં ઔર શોહર વગૈરા કે એહસાનોં કા શુક્રિયા અદા કરતે રહના ચાહિયે. અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદ મેં ફરમાતા હૈ :

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ (١٣٠) (ابراهيم: ٧)

“યા'ની અગર તુમ શુક્ર અદા કરતે રહોગે તો મેં ઝિયાદા સે ઝિયાદા ને'મતેં દેતા રહૂંગા. ઔર અગર તુમ ને નાશુકી કી તો મેરા અઝાબ બહુત હી સખ્ત હૈ.”

ઇસ આયત ને એ'લાન કર દિયા કે શુક્ર અદા કરને સે ખુદા કી ને'મતેં બઢતી હૈં ઔર નાશુકી કરને સે ખુદા કા અઝાબ ઉતર પડતા હૈ.

﴿14﴾ ઝગડા-તકરાર : બાત બાત પર સાસ સુસર ઔર બહૂ યા શોહર યા આમ મુસલ્માન મર્દોં ઔર ઔરતોં સે ઝગડા તકરાર કર

લેના યેહ ભી બહુત બુરી આદત હૈ ઔર ગુનાહ કા કામ હૈ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે ઝગડાલૂ આદમી ખુદા કો બેહદ ના પસન્દ હૈ.

(جامع الترمذی، کتاب تفسیر القرآن، باب ۲۳، الحدیث ۲۹۸۷، ج ۴، ص ۴۰۶)

ઇસ લિયે અગર કિસી સે કોઈ ઈખ્તિલાફ હો જાએ યા મિઝાજ કે ખિલાફ કોઈ બાત હો જાએ તો સહૂલત ઔર મા'કૂલ ગુફતૂગૂ સે મુઆ-મલાત કો તૈ કર લેના નિહાયત હી ઉમ્દા ઔર બેહતરીન આદત હૈ ઝગડે તકરાર કી આદત કમીનોં ઔર બદ તહઝીબ લોગોં કા તરીકા હૈ ઔર યેહ આદત ઈન્સાન કે લિયે એક બહુત હી બડી મુસીબત હૈ ક્યૂંકે ઝગડાલૂ આદમી કા કોઈ ભી દોસ્ત નહીં હોતા બલ્કે વોહ હર શખ્સ કી નિગાહોં મેં કાબિલે નફરત હો જાતા હૈ ઔર લોગ ઈસ કે ઝગડે કે ડર સે ઈસ કો મુંહ નહીં લગાતે ઈસ સે બાત નહીં કરતે.

﴿15﴾ **કાહિલી** : યેહ એસી મન્હૂસ આદત હૈ કે ઈસ કી વજહ સે સેંકડોં દૂસરી ખરાબ આદતેં પૈદા હો જાતી હૈં. ઝાહિર હૈ કે મકાન, સામાન, કપડોં ઔર બદન કી ગન્દગી, બરતનોં સામાનોં કી બે તરતીબી, વક્ત પર ખાને પીને સે મહઝૂમી, શોહર ઔર સુસરાલ વાલોં સે નારાઝગી, બચ્ચોં કા ફૂહડ પન, તરહ તરહ કી બીમારિયાં વગૈરા વગૈરા યેહ સારી બલાએં ઔર મુસીબતેં ઈસી કાહિલી કે સબ અન્ઝે બચ્ચે હૈં. ઈસી લિયે ઈસ આદત કો હરગિઝ હરગિઝ અપને કરીબ નહીં આને દેના ચાહિયે બલ્કે દીની વ દુન્યાવી કામોં મેં હર વક્ત ચાકો ચૌબન્દ હો કર લગે રહના ચાહિયે. ખૂબ યાદ રખો ! કે મેહનતી આદમી હર શખ્સ કા ખ્યારા હોતા હૈ ઔર કાહિલ આદમી હર એક દર સે ફટકારા જાતા હૈ ઔર હર કામ મેં માર પડતી હૈ. કાહિલ આદમી ન દુન્યા કા કામ કર સકતા હૈ ન દીન કા ઈસી લિયે રસૂલે ખુદા صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ યેહ દુઆ માંગા કરતે થે કે

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُبِكَ مِنَ الْکُسْلِ -

(جامع الترمذی، کتاب الدعواة، باب ٧١، رقم ٣٤٩٦، ج ٥، ص ٢٩٤)

યા'ની ઐ અલ્લાહ ! મેં કાહિલી સે તેરી પનાહ માંગતા હું.

❖16❖ **ઝિદ :** અપની કિસી બાત પર ઈસ તરહ અડ જાના કે કોઈ લાખ સમજાએ મગર કિસી કી બાત ઔર સિફારિશ કબૂલ ન કરે. ઈસ બુરી ખસ્લત કા નામ “ઝિદ” હૈ યેહ ઈસ કદર ખરાબ ઔર મન્દૂસ આદત હૈ કે આદમી કી દુન્યા વ આખિરત કો તબાહો બરબાદ કર ડાલતી હૈ એસે આદમી કો દુન્યા મેં સબ લોગ “ઝિદી” ઔર “હટધર્મ” કહને લગતે હૈં ઔર કોઈ ભી ઈસ કો મુંહ લગાને ઔર ઈસ સે બાત કરને કે લિયે તય્યાર નહીં હોતા. યેહી વોહ ખબીસ આદત થી જિસ ને અબૂ જહ્લ કો જહન્નમ મેં ધકેલ દિયા કે હમારે પૈગમ્બર ﷺ ઔર મોમિનોં ને ઈસ કો લાખોં મર્તબા સમજાયા ઔર ઈસ ને શક્કુલ કમર ઔર કંકરિયોં કે કલિમા પઢને કા મો'જિજા ભી દેખ લિયા મગર ફિર ભી અપની ઝિદ પર અડા રહા ઔર ઈમાન ન લાયા. કુરઆનો હદીસ મેં યેહ હુકમ હૈ કે હર મુસલ્માન મર્દ વ ઔરત પર લાઝિમ હૈ કે અપને બુઝુર્ગોં ઔર મુખ્લિસ દોસ્તોં કા મશ્વરા ઝરૂર માન લે ઔર મુસલ્માનોં કી જાઈઝ સિફારિશ કો કબૂલ કર કે અપની રાય ઔર અપની બાત કો છોડ દે ઔર હક ઝાહિર હો જાને કે બા'દ હરગિઝ હરગિઝ અપની રાય ઔર અપની બાત પર ઝિદ કર કે અડા ન રહે. બહુત સે આદમી ખાસ તૌર સે ઔરતેં ઈસ બુરી આદત મેં મુબ્તલા હૈં. ખુદા કે લિયે ઈન સબ કો ચાહિયે કે ઈસ બુરી આદત કો છોડ કર દોનોં જહાન કી સઆદતોં સે સરફરાઝ હોં.

❖17❖ **બદ ગુમાની :** બહુત સે મર્દોં ઔર ઔરતોં કી યેહ આદત હોતી હૈ કે જહાં ઉન્હોં ને દો આદમિયોં કો અલગ હો કર ચુપકે ચુપકે

બાતેં કરતે હુએ દેખા તો ફૌરન ઉન કો યેહ બદ ગુમાની હો જાતી હૈ કે યેહ મેરે હી મુ-તઅલ્લિક કુછ બાતેં હો રહી હૈં ઔર મેરે હી ખિલાફ કોઈ સાજિશ હો રહી હૈ ઇસી તરહ ઔરતેં અગર અપને શોહરોં કો અચ્છા લિબાસ પહન કર કહીં જાતે હુએ દેખતી હૈં યા શોહરોં કો કિસી ઔરત કે બારે મેં કુછ કહતે હુએ સુન લેતી હૈં તો ઉન કો ફૌરન અપને શોહરોં કે બારે મેં યેહ બદ ગુમાની હો જાતી હૈ કે ઝરૂર મેરે શોહર કી ફુલાની ઔરત સે કુછ સાઝબાઝ હૈ ઇસી તરહ શોહરોં કા હાલ હૈ કે અગર ઇન કી બીવિયાં મયકે મેં ઝિયાદા ઠહર ગઈ યા મયકે કે રિશ્તેદારોં સે બાત યા ઇન કી ખાતિરો મદદારાત કરને લગેં તો શોહરોં કો યેહ બદ ગુમાની હો જાતી હૈ કે મેરી બીવી ફુલાં ફુલાં મદોં સે મહબ્બત કરતી હૈ કહીં કોઈ બાત તો નહીં હૈ ! બસ ઇસ બદ ગુમાની મેં તરહ તરહ કી જુસ્ત-જૂ ઔર ટોહ લગાને કી ફિક મેં મુબ્તલા હો કર દિન રાત દિમાગ મેં અલ્લમ ગલ્લમ કિસ્મ કે ખયાલાત કી ખિચડી પકાને લગતે હૈં ઔર કભી કભી રાઈ કા પહાડ ઔર ફાંસ કા બાંસ બના ડાલતે હૈં.

પ્યારી બહનો ઔર ભાઈયો ! યાદ રખો કે બદ ગુમાનિયોં કી યેહ આદત બહુત બુરી બલા ઔર બહુત બડા ગુનાહ હૈ.

કુરઆને મજીદ મેં અલ્લાહ તઆલા ને ઇર્શાદ ફરમાયા કે

إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ . (پ ۲۶، الحرات: ۱۲)

યા'ની બા'ઝ ગુમાન ગુનાહ હૈં.

લિહાઝા જબ તક ખુલી હુઈ દલીલ સે તુમ કો કિસી બાત કા ચકીન ન હો જાએ હરગિઝ હરગિઝ મહ્ઝ બે બુન્યાદ ગુમાનોં સે કોઈ રાય કાઈમ ન કર લિયા કરો.

﴿18﴾ **કાન કા કચ્ચા :** બહુત સે મદોં ઔર ઔરતોં મેં યેહ ખરાબ આદત હુવા કરતી હૈ કે અચ્છા બુરા યા સચ્ચા જૂટા જો આદમી ભી

કોઈ બાત કહ દે ઉસ પર ચકીન કર લેતે હૈં ઔર બિલા છાનબીન ઔર તહકીકાત કે ઉસ બાત કો માન કર ઉસ પર તરહ તરહ કે ખયાલાત વ ન-ઝરિયાત કા મહલ તા'મીર કરને લગતે હૈં યેહ વોહ આદતે બદ હૈ જો આદમી કો શુક્રકો શુબુહાત કે દલદલ મેં ફંસા દેતી હૈ ઔર ખ્વાહ મ ખ્વાહ આદમી અપને મુખ્લિસ દોસ્તોં કો દુશ્મન બના લેતા હૈ ઔર ખુદ ગરઝ વ ફિતના પરવર લોગ અપની ચાલોં મેં કામ્યાબ હો જાતે હૈં. ઇસ લિયે ખુદાવન્દે કુદૂસ ને કુરઆને મજ્હદ મેં ઇશાદ ફરમાયા કે

إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا (پ ۲۶، الحجرات: ۶)

“ચા'ની જબ કોઈ ફાસિક આદમી તુમ્હારે પાસ કોઈ ખબર લાએ તો તુમ ખૂબ અચ્છી તરહ જાંચ પડતાલ કર લો.”

મતલબ યેહ હૈ કે હર શખ્સ કી ખબર પર ભરોસા કર કે તુમ ચકીન મત કર લિયા કરો બલ્કે ખૂબ અચ્છી તરહ તહકીકાત ઔર છાનબીન કર કે ખબરોં પર એ'તિમાદ કરો. વરના તુમ સે બડી બડી ગ-લતિયાં હોતી રહેંગી. લિહાઝા ખબરદાર ! ખબરદાર ! કાન કે કચ્ચે મત બનો ઔર હર આદમી કી બાત સુન કર બિલા તહકીકાત કિયે ન માન લિયા કરો.

﴿19﴾ **રિયાકારી** : કુછ મદોં ઔર ઔરતોં કી યેહ ખરાબ આદત હોતી હૈ કે વોહ દીન યા દુન્યા કા જો કામ ભી કરતે હૈં વોહ શોહરત વ નામવરી ઔર દિખાવે કે લિયે કરતે હૈં. ઇસ ખરાબ આદત કા નામ “રિયાકારી” હૈ ઔર યેહ સપ્ત ગુનાહ હૈ હદીસ શરીફ મેં હૈ કે રિયાકારી કરને વાલોં કો કિયામત કે દિન ખુદા કા મુનાદી ઇસ તરહ મૈદાને મહશર મેં પુકારેગા કે ઐ બદકાર. ઐ બદ અહ્દ. ઐ રિયાકાર ! તેરા અમલ ગારત હો ગયા ઔર તેરા સવાબ બરબાદ હો ગયા. તૂ ખુદા કે દરબાર સે

નિકલ જા ઔર ઉસ શખ્સ સે અપના સવાબ તલબ કર જિસ કે લિયે તૂને અમલ ક્રિયા થા.

(سنن ابن ماجه، كتاب الزهد، باب الرياء والسمعة، رقم ٤٢٠٣، ج ٤، ص ٤٧٠)

ઇસી તરહ એક દૂસરી હદીસ મેં હે કે જિસ અમલ મેં ઝર્ફા ભર ભી રિયાકારી કા શાઈબા હો ઉસ અમલ કો અલ્લાહ તઆલા કબૂલ નહીં ફરમાતા હૈ.

(الترغيب والترهيب، الترهيب من الرياء... الخ، رقم ٢٧، ج ١، ص ٣٦)

ઔર યેહ ભી હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ઈશાદ ફરમાયા કે જહન્નમ મેં એક ઐસી વાદી હૈ જિસ કો અલ્લાહ તઆલા ને રિયાકારી કરને વાલે કારિયોં કે લિયે તય્યાર ફરમાયા હૈ.

(جامع الترمذی، كتاب الزهد، باب ما جاء في الرياء، رقم ٢٣٩٠، ج ٤، ص ١٧٠)

﴿20﴾ **તા'રીફ પસન્દી :** કુછ મર્દ ઔર ઔરતેં ઈસ ખરાબ આદત મેં મુબતલા હેં કે જો શખ્સ ઉન કે મુંહ પર ઉન કી તા'રીફ કર દે વોહ ઉસ સે ખુશ હો જાતે હેં ઔર જો શખ્સ ઉન કે ઐબોં કી નિશાન દેહી કર દે ઉસ પર મારે ગુસ્સે કે આગ બગૂલા હો જાતે હેં. આદમી કી યેહ ખસલત ભી નિહાયત નાકિસ ઔર બહુત બુરી આદત હૈ. અપની તા'રીફ કો પસન્દ કરના ઔર અપની તન્કીદ પર નારાઝ હો જાના યેહ બડી બડી ગુમરાહિયોં ઔર ગુનાહોં કા સર-ચશ્મા હૈ ઈસ લિયે અગર કોઈ શખ્સ તુમ્હારી તા'રીફ કરે તો તુમ અપને દિલ મેં સોચો અગર વાકેઈ વોહ ખૂબી તુમ્હારે અન્દર મૌજૂદ હો તો તુમ ઈસ પર ખુદા કા શુક અદા કરો કે ઉસ ને તુમ કો ઈસ કી તૌફીક અતા ફરમાઈ ઔર હરગિઝ અપની ઈસ ખૂબી પર અકડ કર ઈતરા કર ખુશ ન હો જાઓ. ઔર અગર કોઈ શખ્સ તુમ્હારે સામને તુમ્હારી ખામિયોં કો બયાન કરે તો હરગિઝ હરગિઝ ઈસ પર નારાઝગી કા ઈઝહાર ન કરો. બલકે ઉસ કો અપના મુખ્લિસ દોસ્ત સમઝ કર ઉસ કી કદ્ર કરો

ઔર અપની ખામિયોં કી ઈસ્લાહ કર લો ઔર ઈસ બાત કો અચ્છી તરહ ઝેહન નશીન કર લો કે હર તા'રીફ કરને વાલા દોસ્ત નહીં હુવા કરતા ઔર હર તન્કીદ કરને વાલા દુશ્મન નહીં હુવા કરતા. કુરઆનો હદીસ કી મુકદ્દસ તા'લીમ સે પતા ચલતા હૈ કે અપની તા'રીફ પર ખુશ હો કર ફૂલ જાને વાલા આદમી અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસ કે રસૂલ ﷺ કો બેહદ ના પસન્દ હૈ ઔર ઈસ કિસ્મ કે મદ્દો ઔર ઔરતોં કે ઈદ ગિદ અક્સર ચાપલૂસી કરને વાલોં કા મજમઅ ઇકઠ્ઠા હો જાયા કરતા હૈ ઔર યેહ ખુદ-ગરઝ લોગ તા'રીફોં કા પુલ બાંધ કર આદમી કો બે વુકૂફ બનાયા કરતે હૈં. ઔર ઝૂટી તા'રીફોં સે આદમી કો ઉલ્લૂ બના કર અપના મતલબ નિકાલ લિયા કરતે હૈં. ઔર ફિર લોગોં સે અપની મતલબ બરઆરી ઔર બે વુકૂફ બનાને કી દાસ્તાન બયાન કર કે લોગોં કો ખુશ તબ્દી ઔર હંસને હંસાને કા સામાન ફરાહમ કરતે રહતે હૈં. લિહાઝા હર મદ વ ઔરત કો ચાપલૂસી કરને વાલોં ઔર મુંહ પર તા'રીફ કરને વાલોં કી અચ્ચારાના ચાલોં સે હોશિયાર રહના ચાહિયે ઔર હરગિઝ હરગિઝ અપની તા'રીફ સુન કર ખુશ ન હોના ચાહિયે.

ચન્દ અચ્છી આદતેં

﴿1﴾ **હિલ્મ** : ગુસ્સે કો બરદાશત કર લેના ઔર ગુસ્સા દિલાને વાલી બાતોં પર ગુસ્સા ન કરના ઈસ કો હિલ્મ ઔર બુદ-બારી કહતે હૈં યેહ મુસલ્માન કી બહુત હી બુલન્દ મર્તબા આદત હૈ ઔર ઈસ આદત વાલે કો ખુદાવન્દે કુદૂસ દુન્યા વ આખિરત મેં બડે બડે મરાતિબ વ દ-રજાત અતા ફરમાતા હૈ યુનાન્યે કુરઆને મજીદ મેં રબુલ ઇઝ્જત ﷺ ને ફરમાયા કે

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ. (پ ۴، آل عمران: ۱۳۴)

“યા’ની ગુસ્સા પી જાને વાલોં, ઔર લોગોં કો મુઆફ કર દેને વાલોં (ઔર ઈસ કિસ્મ કે અચ્છે અચ્છે કામ કરને વાલોં) કો અલ્લાહ તઆલા અપના મહબૂબ બના લેતા હૈ.”

અલ્લાહુ અકબર ! ગુસ્સે કો ઝખ્ત ઔર બરદાશત કરને વાલોં કો ખુદાવન્દે કુદૂસ અપના મહબૂબ બના લેતા હૈ. سُبْحَانَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ કોઈ બન્દા યા બન્દી અલ્લાહ તઆલા કા મહબૂબ ઔર પ્યારા બન જાએ ઈસ સે બઢ કર ઔર કૌન સી દૂસરી ને’મત હો સકતી હૈ ?

લિહાઝા પ્યારી બહનો ઔર ભાઈયો ! તુમ અપની યેહ આદત બના લો, કે કોઈ કિતની હી સખ્ત બાત તુમ કો કહ દે મગર તુમ ઉસ કો ખન્દા પેશાની કે સાથ બરદાશત કર લો ઔર ગુસ્સા આ જાએ તો ગુસ્સે કો પી જાઓ ઔર હરગિઝ હરગિઝ અપને ગુસ્સે કા ઈઝહાર ન કરો. ન કોઈ ઈન્તિકામ લો. અગર તુમ ને યેહ આદત ડાલી તો ફિર યકીન કર લો, કે તુમ ખુદા ઔર ઉસ કી તમામ મખ્લૂક કે પ્યારે બન જાઓગે ઔર ખુદાવન્દે કરીમ બડે બડે દ-રજાત વ મરાતિબ કા તુમ કો તાજ પહના કર નેક બખ્તી ઔર ખુશ નસીબી કા તાજદાર બના દેગા.

❷ **તવાઝોઅ વ ઇન્કિસારી :** અપને કો દૂસરોં સે છોટા ઔર કમતર સમઝ કર દૂસરોં કી તા’ઝીમો તકરીમ કે સાથ ખાતિરો મદારત કરના ઈસ આદત કો તવાઝોઅ ઔર ઇન્કિસારી કહતે હૈં. યેહ નેક આદત દર હકીકત જૌહરે નાયાબ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા જિસ કો ઈસ આદત કી તૌફીક અતા ફરમા દેતા હૈ ગોયા ઉસ કો ખૈરે કસીર કા ખઝાના અતા ફરમા દેતા હૈ જો શખ્સ હર એક કો અપને સે બેહતર ઔર અપને કો સબ સે કમતર સમઝેગા વોહ હમેશા ધમન્ડ ઔર તકબ્બુર કી શૈતાની ખસ્લત સે બચા રહેગા ઔર અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો દોનોં જહાન મેં સર બુલન્દી ઔર અઝમત કા બાદશાહ બલકે શહન્શાહ બના દેગા. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જો શખ્સ અલ્લાહ કી

રિઝાજોઈ કે લિયે તવાજોઅ ઔર ઇન્કિસારી કી ખસલત ઇજ્તિયાર કરેગા
 (الترغيب والترهيب، كتاب
 الادب وغيره، الترغيب في التواضع والترهيب من الكبر والعجب والافتخار، رقم ٦، ج ٣، ص ٣٥١)

હઝરતે શૈખ સા'દી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ને ફરમાયા કે

مرا پیر داناى روشن شهاب
 دو اندرز فرمود بر روى آب
 یکى آنکه برخویش خود بین مباش
 دگر آنکه بر غیر بدین مباش

યા'ની મુઝા કો મેરે પીર આરિકે ખુદા ઔર રોશન દિલ શૈખ શહાબુદ્દીન
 સોહ્રવર્દી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ને દરિયાઈ સફર મેં કશ્તી પર યેહ દો નસીહત
 ફરમાઈ હૈં એક યેહ કે અપને કો અચ્છા ઔર બડા ન સમજો. ઔર દૂસરી યેહ
 કે દૂસરોં કો બુરા ઔર કમતર ન સમજો બલ્કે સબ કો અપને સે બેહતર ઔર
 અપને કો સબ સે કમતર સમજ કર દૂસરોં કે સામને તવાજોઅ ઔર ઇન્કિસારી
 કા મુઝા-હરા કરતે રહો ઔર ખબરદાર હરગિઝ હરગિઝ કભી ભી તકબ્બુર
 ઔર ઘમન્ડ કી શૈતાની ડગર પર ચલ કર દૂસરોં કો અપને સે હકીર ન સમજો.

યાદ રખો કે તવાજોઅ ઔર આજિઝી વ ઇન્કિસારી કી આદત
 રખને વાલા આદમી હર શખ્સ કી નઝરોં મેં અઝીઝ હો જાતા હૈ. ઔર
 મુ-તકબ્બિર આદમી સે હર શખ્સ નફરત કરને લગતા હૈ. ઇસ લિયે
 હર મર્દ વ ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે તવાજોઅ કી આદત ઇજ્તિયાર કરે
 ઔર કભી ભી તકબ્બુર ઔર ઘમન્ડ ન કરે.

﴿૩﴾ અફ્વો દર ગુઝર : હરગિઝ અગર કોઈ શખ્સ તુમ્હારે સાથ
 જુલ્મ વ ઝિયાદતી કર બૈઠે યા ઈઝા પહોંચાએ યા કિસી સે ખતા યા

કુસૂર હો જાએ યા તુમ્હેં કિસી તરહ કા નુક્સાન પહોંચાએ તો બદલા વ ઇન્તિકામ લેને કી બજાએ ઉસ કો મુઆફ કર દેના યેહ બહુત હી બેહતરીન ખસલત ઔર નિહાયત હી નફીસ આદત હૈ. લોગોં કી ખતાઓં કો મુઆફ કર દેના યેહ કુરઆને મજીદ કા મુકદ્દસ હુકમ ઔર રસૂલોં કા મુબારક તરીકા હૈ. ખુદાવન્દે કુદૂસ ને કુરઆને મજીદ મેં ફરમાયા કે

فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا (ب ۱، البقرة: ۱۰۹)

“યા’ની લોગોં કી ખતાઓં કો મુઆફ કર દો ઔર દર ગુઝર કી ખસલત ઇજ્તિયાર કરો.” હમારે રસૂલ ﷺ ને મક્કા કે ઉન મુજરિમોં ઔર ખતાકારોં કો જિન્હોં ને બરસોં તક આપ પર તરહ તરહ કે ઝુલ્મ કિયે થે. ફત્હે મક્કા કે દિન જબ યેહ સબ મુજરિમીન આપ કે સામને લરઝતે ઔર કાંપતે હુએ આએ તો આપ ને ઉન સબ મુજરિમોં કી ખતાઓં કો મુઆફ ફરમા દિયા ઔર કિસી સે ભી કોઈ ઇન્તિકામ ઔર બદલા નહીં લિયા. જિસ કા યેહ અસર હુવા કે તમામ કુફરારે મક્કા ને ઇસ અખ્લાકે મુહમ્મદી ﷺ સે મુ-તઅસ્સિર હો કર કલિમા પઢ લિયા.

અઝીઝ ભાઈયો ઔર પ્યારી બહનો ! તુમ ભી અપની યેહી આદત બના લો, કે ઘર મેં યા ઘર કે બાહર હર જગહ લોગોં કે કુસૂર મુઆફ કર દિયા કરો. ઇસ સે લોગોં કી નઝરોં મેં તુમ્હારા વકાર બઢ જાએગા ઔર ખુદાવન્દે કરીમ ભી તુમ પર મેહરબાન હો કર તુમ્હારી ખતાઓં કો બખ્શ દેગા.

❖ 4 ❖ સબ્રો શુક્ર : મુસીબતોં ઔર જિસ્માની વ રૂહાની તક્લીફોં પર અપને નફ્સ કો ઇસ તરહ કાબૂ મેં રખના કે ન ઝબાન સે કોઈ બુરા લફ્ઝ નિકલે, ન ઘબરા ઘબરા કર ઔર પરેશાન હાલ હો કર ઇધર

ઉધર ભટકતા ઔર ભાગતા ફિરે બલકે બડી સે બડી આફતોં ઔર મુસીબતોં કે સામને અઝમો ઈસ્તિકલાલ કે સાથ જમ કર ડટે રહના, ઈસ કા નામ સબ્ર હૈ. સબ્ર કા કિતના બડા સવાબ ઔર અજા હૈ ઈસ કો બચ્યા બચ્યા જાનતા હૈ. કુરઆને મજીદ મેં અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હૈ કે

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ (البقرة: ૧૭૩)

“યા’ની સબ્ર કરને વાલે કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કી મદદ હુવા કરતી હૈ.”

ઔર ખુદાવન્દે કરીમ ને અપને હબીબ ﷺ સે યેહ ઈશાદિ ફરમાયા કે

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعَرْصِ مِنَ الرُّسُلِ (الاحقاف: ૩૦)

યા’ની ઐ મહબૂબ ! આપ ઈસી તરહ સબ્ર કરેં જિસ તરહ તમામ હિમ્મત વાલે રસૂલોં ને સબ્ર ક્રિયા હૈ.

ઈસ દુન્યા મેં રન્જ વ રાહત ઔર ગમ વ ખુશી કા ચોલી દામન કા સાથ હૈ હર શખ્સ કો ઈસ દુન્યાવી ઝિન્દગી મેં તકલીફ ઔર આરામ દોનોં સે પાલા પડના ઝરૂરી હૈ ઈસ લિયે હર ઈન્સાન પર લાઝિમ હૈ કે કોઈ ને’મત વ રાહત મિલે તો ઉસ પર ખુદા કા શુક અદા કરે ઔર કોઈ તકલીફ વ રન્જ પહોંચે તો ઉસ પર સબ્ર કરે. ગરજ સબ્ર કી આદત એક નિહાયત હી બેહતરીન આદત હૈ ઔર મસલ મશહૂર હૈ કે સબ્ર કા ફલ મીઠા હુવા કરતા હૈ. ઈસ લિયે હર મર્દ વ ઔરત કો ચાહિયે કે સબ્ર કા દામન કત્તી હાથ સે ન છોડે.

﴿5﴾ **કનાઅત** : ઈન્સાન કો જો કુછ ખુદા કી તરફ સે મિલ જાએ ઉસ પર રાઝી હો કર ઝિન્દગી બસર કરતે હુએ હિર્સ ઔર લાલચ કો છોડ દેના, ઈસ કો “કનાઅત” કહતે હેં. કનાઅત કી આદત ઈન્સાન કે

નર્મ-ખૂઈ, મેહરબાની ઔર રહ્મો કરમ કી આદત ખુદાવન્દે કરીમ કી બહુત હી બડી ને'મત હૈ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જિસ કો રિફક ઔર નર્મ-દિલી કી આદત ખુદાવન્દે કરીમ કી તરફ સે અતા કર દી ગઈ ઉસ કો દુન્યા વ આખિરત કી ભલાઈયોં કા બહુત બડા હિસ્સા મિલ ગયા. ઔર જો નર્મ-દિલી ઔર રહ્મ વ મેહરબાની કી ખસ્લત સે મહરૂમ કર દિયા ગયા વોહ દુન્યા વ આખિરત કી ભલાઈયોં સે મહરૂમ હો ગયા.

(شرح السنة، كتاب البر والصلة، باب الرفق، رقم ۳۳۸۵، ج ۶، ص ۴۷۲)

﴿7﴾ **ખુશ અખ્લાકી :** હર એક કે સાથ ખુશરૂઈ ઔર ખુશ અખ્લાકી કે સાથ પેશ આના યેહ વોહ પૈગમ્બરાના ખસ્લત હૈ જિસ કે બારે મેં હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ઇર્શાદ ફરમાયા હૈ કે યકીનન તુમ સબ મુસલમાનોં મેં સબ સે ઝિયાદા મુઝે વોહ શખ્સ મહબૂબ હૈ જિસ કે અખ્લાક અચ્છે હો. (صحيح البخارى، كتاب المناقب، باب صفة النبي عليه الصلوة والسلام، رقم ۳۵۵۹، ج ۲، ص ۴۸۹). હો.

એક શખ્સ ને બારગાહે રિસાલત મેં અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ ﷺ સબ સે બેહતરીન ચીઝ જો અલ્લાહ તઆલા ને ઇન્સાન કો અતા ફરમાઈ હૈ વોહ ક્યા ચીઝ હૈ ? તો આપ ﷺ ને ઇર્શાદ ફરમાયા કે “અચ્છે અખ્લાક.”

(شعب الإيمان، باب في تعظيم النبي صلى الله عليه وسلم، رقم ۱۵۲۹، ج ۲، ص ۲۰۰)

ઔર આપ ﷺ ને યેહ ભી ઇર્શાદ ફરમાયા કે કિયામત કે દિન મોમિન કે મીઝાને અમલ મેં સબ સે ઝિયાદા વઝનદાર નેકી અચ્છે અખ્લાક હોંગે.

(جامع الترمذی، كتاب البر والصلة، باب ما جاء في حسن الخلق، رقم ۲۰۱۰، ج ۳، ص ۴۰۴)

હર મર્દ વ ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે અપને ઘર વાલોં ઔર પડોસિયોં બલકે હર મિલને જુલને વાલે કે સાથ ખુશ અખ્લાકી કે સાથ

પેશ આએ. ખુશી કા ઈઝહાર કરતે હુએ ઔર મુસ્કુરાતે હુએ લોગોં સે મિલના જુલના બહુત બડી સઆદત ઔર ખુશ નસીબી કી આદત ઔર સવાબ કા કામ હૈ જો લોગ હર વક્ત ગાલ ફુલાએ, મુંહ લટકાએ ઔર પેશાની પર બલ ડાલે હુએ તેવરી ચઢાએ હુએ હર આદમી સે બદ અખ્લાકી કે સાથ પેશ આતે હૈં વોહ બહુત હી મન્હૂસ વ મગરૂર હૈં ઔર વોહ દુન્યા વ આખિરત કી સઆદતોં ઔર ખુશ નસીબિયોં સે મહરૂમ હૈં. ન ઉન કો કભી ખુશી નસીબ હોતી હૈ. ન ઉન સે મિલ કર દૂસરોં કા દિલ ખુશ હોતા હૈ બલ્કે એસે મર્દો ઔર ઔરતોં કે ચેહરોં પર હર વક્ત એસી રઊનત ઔર નુહૂસત બરસતી રહતી હૈ કે ઉન કા ચેહરા દેખ કે એસા મા'લૂમ હોતા હૈ કે ચેહ અભી અભી સો કર ઉઠે હૈં ઔર અભી મુંહ ભી નહીં ધોયા હૈ.

﴿8﴾ **હયા :** હર આદમી ખુસૂસન ઔરતોં કે હક મેં હયા કી આદત વોહ અનમોલ ઝેવર હૈ જો ઔરત કી ઈફ્ફત વ પાક દામની કા દારો મદાર ઔર નિસ્વાનિયત કે હુસ્નો જમાલ કી જાન હૈ જિસ મર્દ યા ઔરત મેં હયા કા જોહર હોગા વોહ તમામ ઐબ લગાને વાલે ઔર બુરે કામોં સે ફિતરી તૌર પર રુક જાએગા ઔર તમામ રજાઈલ સે પાક સાફ રહ રહ કર અચ્છે અચ્છે કામોં ઔર ફજાઈલ વ મહાસિન કે ઝેવરાત સે આરાસ્તા હો જાએગા. **يُحْيَا** رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ઈશાદિ ફરમાયા કે

الحياء شعبة من الايمان - صحيح البخارى، كتاب الايمان، باب امور الايمان، رقم ٩، ج ١، ص ١٥

﴿9﴾ **સફાઈ સુથરાઈ :** ચેહ મુબારક આદત ભી મર્દો ઔર ઔરતોં કે લિયે નિહાયત હી બેહતરીન ખસલત હૈ જો ઈન્સાનિયત કે સર કા એક બહુત હી કીમતી તાજ હૈ. અમીરી હો યા ફકીરી હર હાલ મેં સફાઈ વ

સુથરાઈ ઇન્સાન કે વકાર વ શરફ કા આઈના દાર, ઔર મહબૂબે પરવર દગાર હૈ. ઇસ લિયે હર મુસલમાન કા યેહ ઇસ્લામી નિશાન હૈ કે વોહ અપને બદન, અપને મકાન વ સામાન, અપને દરવાઝે ઔર સહન વગૈરા હર હર ચીઝ કી પાકી ઔર સફાઈ સુથરાઈ કા હર વક્ત ધ્યાન રખે. ગન્દગી ઔર ફૂહડ પન ઇન્સાન કી ઇઝ્ઝતો અઝમત કે બદ તરીન દુશ્મન હૈં ઇસ લિયે હર મર્દ વ ઔરત કો હમેશા સફાઈ સુથરાઈ કી આદત ડાલની યાહિયે. સફાઈ સુથરાઈ સે સિદ્દહતો તન્દુરુસ્તી બઢતી રહતી હૈ ઔર સેંકડોં બલ્કે હઝારોં બીમારિયાં દૂર હો જાતી હૈં. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલા પાક હૈ ઔર પાકીઝગી કો પસન્દ ફરમાતા હૈ.

(مشکوٰۃ المصابیح، کتاب اللباس، الفصل الثالث، رقم ٤٤٨٧، ج ٢، ص ٤٩٧)

રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કો ફૂહડ ઔર મૈલે કુચૈલે રહને વાલે લોગોં સે બેહદ નફરત થી. યુનાન્ચે આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم અપને સહાબઅે કિરામ رَضِیَ اللہُ عَنْہُمْ કો હમેશા સફાઈ સુથરાઈ કા હુકમ દેતે રહતે ઔર ઇસ કી તાકીદ ફરમાતે રહતે થે.

ફૂહડ ઔરતેં જો સફાઈ સુથરાઈ કા ખયાલ નહીં રખતી હૈં વોહ હમેશા શોહરોં કી નઝરોં મેં ઝલીલો ખ્વાર રહતી હૈં બલ્કે બહુત સી ઔરતોં કો ઉન કે ફૂહડ પન કી વજહ સે તલાક મિલ જાતી હૈ ઇસ લિયે ઔરતોં કો સફાઈ સુથરાઈ કા ખાસ તૌર પર ખયાલ રખના યાહિયે.

﴿10﴾ સાદગી : ખૂરાક, પોશાક, સામાને ઝિન્દગી, રહન સહન હર ચીઝ મેં બે જા તકલ્લુફાત સે બચના ઔર ઝિન્દગી કે હર શો'બે મેં સાદગી રખના યેહ બહુત હી પ્યારી આદત ઔર નિહાયત હી નફીસ ખસ્લત હૈ. સાદા તર્જે ઝિન્દગી મેં અમીરી હો યા ફકીરી, હર જગહ હર હાલ મેં રાહત હી રાહત હૈ ઇસ આદત વાલા આદમી ન કિસી પર

બોઝ બનતા હૈ ન ખુદ કિસ્મ કિસ્મ કે બોઝોં સે ઝેરે બાર હોતા હૈ. ઝિન્દગી કે હર શો'બે મેં સાદગી હી રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઓર આપ કી મુકદ્દસ બીવિયોં કા વોહ મુબારક તરીકા હૈ જો તમામ દુન્યા કે મદોં ઓર ઓરતોં કે લિયે મશઅલે રાહ હૈ. હર મુસલમાન મદ ઓર ઓરત કો યાહિયે કે સાદગી કી ઝિન્દગી બસર કર કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ઇસ સુન્નતે કરીમા પર અમલ કરે ઓર દુન્યા વ આખિરત કી રાહતોં ઓર સઆદતોં સે સરફરાઝ હો.

﴿11﴾ **સખાવત** : અપની તાકત ઓર હૈસિયત કે લિહાઝ સે સખાવત કી આદત એક નિહાયત હી નફીસ ખસ્લત હૈ. યુનાન્યે કન્જૂસી કે બયાન મેં સખાવત કી ફઝીલત ઓર ઇસ કે બારે મેં હદીસ શરીફ હમ તહરીર કર ચુકે હૈં.

﴿12﴾ **શીરીં કલામી** : હર આદમી સે બાતચીત કરને મેં નર્મ લહજા ઓર શીરીં ઝબાની કે સાથ ગુફત-ગૂ કી આદત યેહ ઇન્સાની ખસાઈલ મેં સે બેહતરીન આદત હૈ. ઇસ સે હર આદમી કા દિલ જીતા જા સકતા હૈ ગુફત-ગૂ મેં કડવા લહજા, ચીખના ચિલ્લાના, ઝાંટ ફટકાર, મુંહ બિગાડ કર જવાબ દેના યેહ ઇતની મરદૂદ આદતેં હૈં કે ઇસ સે આદમી હર એક કી નઝર મેં કાબિલે નફરત હો જાતા હૈ.

ગુનાહોં કા બયાન

ગુનાહોં કી દો કિસ્મેં હૈં. ગુનાહે સગીરા (છોટે છોટે ગુનાહ) ગુનાહે કબીરા (બડે બડે ગુનાહ). ગુનાહે સગીરા નેકિયોં ઓર ઇબાદતોં કી બ-ર-કત સે મુઆફ હો જાતે હૈં લેકિન ગુનાહે કબીરા ઉસ વક્ત તક મુઆફ નહીં હોતે જબ તક કે આદમી સચ્ચી તૌબા કર કે અહલે હુકૂક સે ઉન કે હુકૂક કો મુઆફ ન કરા લે.

ગુનાહે કબીરા કિસ કો કહતે હૈં ? : ગુનાહે કબીરા ઉસ ગુનાહ કો કહતે હૈં જિસ સે બચને પર ખુદાવન્દે કુદૂસ ને મર્ફિરત કા વા'દા ફરમાયા હૈ.

(કتاب الکبائر, ص ۷)

और बा'ज उ-लमाओ किराम ने फरमाया કે हर वोह गुनाह जिस के करने वाले पर अल्लाह ﷻ व रसूल ﷺ ने वईद सुनाई या ला'नत फरमाई या अजाब व गज़ब का ठिक फरमाया वोह गुनाहे कबीरा है.

(کتاب الکبائر, ص ۸)

ગુનાહે કબીરા કૌન કૌન સે હૈં ? : ગુનાહે કબીરા કી તા'દાદ બહુત ઝિયાદા હૈ મગર ઇન મેં સે ચન્દ મશહૂર કબીરા ગુનાહોં કા હમ યહાં ઝિક્ર કરતે હૈં જો યેહ હૈં :

﴿1﴾ શિક્ક કરના. ﴿2﴾ જાદૂ કરના. ﴿3﴾ ખૂને નાહક કરના. ﴿4﴾ સૂદ ખાના. ﴿5﴾ યતીમ કા માલ ખાના. ﴿6﴾ જિહાદે કુફરાર સે ભાગ જાના. ﴿7﴾ પાક દામન મોમિન મર્દોં ઔર ઔરતોં પર ઝિના કી તોહમત લગાના. ﴿8﴾ ઝિના કરના. ﴿9﴾ ઇગ્લામ બાઝી કરના. ﴿10﴾ ચોરી કરના. ﴿11﴾ શરાબ પીના. ﴿12﴾ ઝૂટ બોલના ઔર ઝૂટી ગવાહી દેના. ﴿13﴾ ઝુલ્મ કરના. ﴿14﴾ ડાકા ડાલના. ﴿15﴾ માં બાપ કો તક્લીફ દેના. ﴿16﴾ હૈઝ વ નિફાસ કી હાલત મેં બીવી સે સોહબત કરના. ﴿17﴾ જૂઆ ખેલના. ﴿18﴾ સગીરા ગુનાહોં પર ઇસરાર કરના. ﴿19﴾ અલ્લાહ ﷻ કી રહમત સે ના ઉમ્મીદ હો જાના. ﴿20﴾ અલ્લાહ ﷻ કે અઝાબ સે બે ખોફ હો જાના. ﴿21﴾ નાપ દેખના. ﴿22﴾ ઔરતોં કા બે પર્દા હો કર ફિરના. ﴿23﴾ નાપ તોલ મેં કમી કરના. ﴿24﴾ યુગલી ખાના. ﴿25﴾ ગીબત કરના. ﴿26﴾ દો મુસલમાનોં કો આપસ મેં લડા દેના. ﴿27﴾ અમાનત મેં ખિયાનત કરના. ﴿28﴾ કિસી કા માલ યા ઝમીન વ સામાન વગૈરા

ગરબ કર લેના. ﴿29﴾ નમાઝ રોઝા ઔર હજ વ ઝકાત વગેરા ફરાઈઝ કો છોડ દેના ﴿30﴾ મુસલમાનો કો ગાલી દેના.

(فیوض الباری شرح بخاری، کتاب الایمان، ج ۱، ص ۱۶۰-۱۶۱)

ઈન સે નાહક તૌર પર મારપીટ કરના વગેરા વગેરા સેંકડો ગુનાહે કબીરા હૈં. જિન સે બચના હર મુસલમાન મર્દ ઔર ઔરત પર ફર્જ હૈ ઔર સાથ હી દૂસરોં કો ભી ઈન ગુનાહોં સે રોકના લાઝિમ ઔર ઝરૂરી હૈ.

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે અગર કિસી મુસલમાન કો કોઈ ગુનાહ કરતે દેખે તો ઉસ પર લાઝિમ હૈ કે અપના હાથ બઢા કર ઉસ કો ગુનાહ કરને સે રોક દે. ઔર અગર હાથ સે ઉસ કો રોકને કી તાકત નહીં રખતા તો ઝબાન સે મન્અ કર દે ઔર અગર ઈસ કી ભી તાકત ન હો તો કમ સે કમ અપને દિલ સે ઉસ ગુનાહ કો બુરા સમઝ કર ઉસ સે બેઝારી ઝાહિર કર દે ઔર યેહ ઈમાન કા નિહાયત હી કમઝોર દ-રજા હૈ.

(صحيح مسلم، کتاب الایمان، باب بیان کون النهی عن المنکر من الایمان --- الخ، رقم ۴۹، ص ۴۴)

એક ઔર હદીસ મેં યેહ ભી આયા હૈ કે કોઈ આદમી કિસી કૌમ મેં રહ કર ગુનાહ કા કામ કરે ઔર વોહ કૌમ કુવ્વત રખતે હુએ ભી ઉસ આદમી કો ગુનાહ કરને સે ન રોકે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ એક આદમી કે ગુનાહ કે સબબ પૂરી કૌમ કો ઉન કે મરને સે પહલે અઝાબ મેં મુબ્તલા ફરમાએગા. (الترغيب والترهيب، کتاب الحدود، الترغيب في الامر بالمعروف والنهي عن المنکر، رقم ۱۸، ج ۳، ص ۱۶۱)

ગુનાહોં સે દુવ્યાવી નુક્સાન

ગુનાહોં સે આખિરત કા નુક્સાન ઔર અઝાબે જહન્નમ કી સજાઓં ઔર કબ્ર મેં કિસ્મ કિસ્મ કે અઝાબોં મેં મુબ્તલા હોના. ઈસ કો તો હર શખ્સ જાનતા હૈ મગર યાદ રખો કે ગુનાહોં કી નુહૂસત સે

આદમી કો દુન્યા મેં ભી તરહ તરહ કે નુક્સાન પહોંચતે રહતે હૈં જિન મેં સે ચન્દ યેહ હૈં :

﴿1﴾ રોઝી કમ હો જાના. ﴿2﴾ બલાઓં કા હુજૂમ. ﴿3﴾ ઉમ્ર ઘટ જાના. ﴿4﴾ દિલ મેં ઔર બા'ઝ મર્તબા તમામ બદન મેં અયાનક કમઝોરી પૈદા હો કર સિદ્દત ખરાબ હો જાના. ﴿5﴾ ઇબાદતોં સે મહરૂમ હો જાના. ﴿6﴾ અક્લ મેં ફુતૂર પૈદા હો જાના. ﴿7﴾ લોગોં કી નઝરોં મેં ઝલીલો ખ્વાર હો જાના. ﴿8﴾ ખેતોં ઔર બાગોં કી પૈદાવાર મેં કમી હો જાના. ﴿9﴾ ને'મતોં કા છિન જાના. ﴿10﴾ હર વક્ત દિલ કા પરેશાન રહના. ﴿11﴾ અયાનક લા ઇલાજ બીમારિયોં મેં મુબતલા હો જાના. ﴿12﴾ અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસ કે ફિરિશ્તોં ઔર ઉસ કે નબિયોં ઔર ઉસ કે નેક બન્દોં કી લા'નતોં મેં ગિરિફ્તાર હો જાના. ﴿13﴾ યેહરે સે ઇમાન કા નૂર નિકલ જાને સે યેહરે કા બે રોનક હો જાના. ﴿14﴾ શર્મ વ ગૈરત કા જાતા રહના. ﴿15﴾ હર તરફ સે ઝિલ્લતોં, રુસ્વાઈયોં ઔર ના કામિયોં કા હુજૂમ હો જાના. ﴿16﴾ મરતે વક્ત મુંહ સે કલિમા ન નિકલના વગૈરા વગૈરા ગુનાહોં કી નુહૂસત સે બડે બડે દુન્યાવી નુક્સાન હુવા કરતે હૈં.

ઇબાદતોં કે દુન્યાવી ફવાઈદ

ઇબાદતોં સે આખિરત કે ફવાઈદ તો હર શખ્સ કો મા'લૂમ હૈં કે અલ્લાહ તઆલા અપને ઇબાદત ગુઝાર બન્દોં કો આખિરત મેં જન્નત કી બે શુમાર ને'મતેં અતા ફરમાએગા. લેકિન ઇસ સે ગાફિલ ન રહો કે ઇબાદત સે આખિરત કે ફાએદોં કે ઇલાવા ઇબાદત કી બ-ર-કત સે બહુત સે દુન્યાવી ફવાઈદ ભી હાસિલ હોતે હૈં મ-સલન :

﴿1﴾ રોઝી બઢના ﴿2﴾ માલ વ સામાન વ ઔલાદ હર ચીઝ મેં બ-ર-કત હોના ﴿3﴾ બહુત સી દુન્યાવી તક્લીફોં ઔર પરેશાનિયોં કા રફૂઆ હો જાના ﴿4﴾ બહુત સી બલાઓં કા ટલ જાના ﴿5﴾ સબ કે

દિલોં મેં ઇસ કી મહબ્બત પૈદા હો જાના ﴿6﴾ નૂરે ઇમાન કી વજહ સે ચેહરે કા બા રોનક હો જાના ﴿7﴾ ઉમ્મ કા બઢ જાના ﴿8﴾ પૈદાવાર મેં ખૈરો બ-ર-કત હો જાના ﴿9﴾ બારિશ હોના ﴿10﴾ હર જગહ ઇઝ્ઝતો આબરૂ મિલના ﴿11﴾ ફાકે સે બચા રહના ﴿12﴾ દિન બ દિન ને'મતોં મેં તરક્કી હોના ﴿13﴾ બહુત સી બીમારિયોં સે શિક્ષા પા જાના ﴿14﴾ આયિન્દા આને વાલી નસ્લોં કો ફાએદા પહોંચના ﴿15﴾ શાદમાની વ મસરત ઔર ઇત્મીનાને કલબ કી ઝિન્દગી નસીબ હોના. ઇન કે ઇલાવા ઔર ભી બહુત સે દુન્યાવી ફાએદે હેં જો ઇબાદત કી બ-ર-કત સે હાસિલ હોતે હેં.

ઇબાદત કી શાન

રહમતે કિબ્રિયા ઇબાદત હે
રાહતે મુસ્તફા ઇબાદત હે
હુસ્ને નૂરે ખુદા ઇબાદત હે
તલ્અતે જાં ફિઝા ઇબાદત હે
હાસિલે ઝીસ્ત મા'રિફત હક કી
ખલ્ક કા મુદઆ ઇબાદત હે
દોનોં આલમ કા હે ભલા ઇસ સે
દોલતે બે બહા ઇબાદત હે
યેહ ખુદા સે તુઝે મિલાએગી
કિબ્લએ હક નુમા ઇબાદત હે
રોશની મા'રિફત કી ગર યાહો
યશમે દિલ કી ઝિયા ઇબાદત હે
રૂહ કો મિલતી હે તુવાનાઈ
હર મરઝ કી દવા ઇબાદત હે
આ'ઝમી કર ઇલાજ ઇસ્યાં કા
મા'સિયત કી શિક્ષા ઇબાદત હે

૩

રુસૂમાત

મહબ્બત ખુસૂમાત મેં ખો ગઈ

યેહ ઉમ્મત રુસૂમાત મેં ખો ગઈ

મુસલ્માનોં કી રસ્મોં કા બયાન

જબ તક ઈસ્લામ અરબ કી ઝમીન તક મહદૂદ રહા. ઉસ વક્ત તક મુસલ્માનોં કા મુઆ-શરા ઔર ઈન કા તર્જે ઝિન્દગી બિલ્કુલ હી સીધા સાદા ઔર હર કિસ્મ કી રુસૂમાત ઔર બિદઆત વ ખુરાફાત સે પાક સાફ રહા. લેકિન જબ ઈસ્લામ અરબ સે બાહર દૂસરે મુલ્કોં મેં પહોંચા તો દૂસરી કૌમોં ઔર દૂસરે મઝહબ વાલોં કે મેલજોલ ઔર ઉન કે માહોલ કા ઈસ્લામી મુઆ-શરે ઔર મુસલ્માનોં કે તરીકએ ઝિન્દગી પર બહુત ઝિયાદા અસર પડા ઔર કુફરાર વ મુશ્રિકીન ઔર યહૂદો નસારા કી બહુત સી ગલત સલત ઔર મન ઘડત રસ્મોં કા મુસલ્માનોં પર ઐસા જારિહાના હમ્લા હુવા ઔર મુસલ્માન ઈન મુશ્રિકાના રસ્મોં મેં ઈસ કદર મુલવ્વસ હો ગએ કે ઈસ્લામી મુઆ-શરે કા ચેહરા મસ્ખ હો ગયા ઔર મુસલ્માન રસ્મો રવાજ કી બલાઓં મેં ગિરિફતાર હો કર ખૈરુલ કુરૂન કી સીધી સાદી ઈસ્લામી તર્જે ઝિન્દગી સે બહુત દૂર હો ગએ. યુનાન્યે ખુશી ગમી, પૈદાઈશ વ મૌત, ખતના, શાદી બિયાહ, વગૈરા મુસલ્માનોં કી જુમ્લા તકરીબાત બલ્કે મુસલ્માનોં કી ઝિન્દગી વ મૌત કે હર મરૂહલે ઔર મોડ પર કિસ્મ કિસ્મ કી રસ્મોં કી ફૌજોં કા ઈસ તરહ અમલ દખ્લ હો ગયા હૈ કે મુસલ્માન અપની તકરીબાત કો બાપ દાદાઓં કી ઈન રિવાયતી રસ્મોં સે અલગ કર હી નહીં સકતે ઔર યેહ હાલ હો ગયા હૈ કે

યેહ ઉમ્મત રિવાયાત મેં ખો ગઈ

હકીકત ખુરાફાત મેં ખો ગઈ

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

હમારે યહાં મુસલમાનોં કી તક્રીબાત મેં જિન રસ્મોં કા રવાજ પડ ગયા હૈ ઉન કે બારે મેં તીન કિસ્મ કે મક્તબે ખયાલ કે લોગ હૈ જો અપને અપને મસ્લક કા એ'લાન કરતે રહતે હૈં.

અવ્વલ લાલ, પીલે, હરે રંગ કે લિબાસોં વાલે ગેસૂ દરાજ કિસ્મ કે રંગીન મિઝાજ બાબાઓં કા ગુરૌહ જો તસવ્વુફ કા લબાદા ઓઢે હુએ સૂફી બને ફિરતે હૈં ઈન હકીકત વ મા'રિફત કે ઠેકેદારોં ને તો તમામ ખુરાફાત ઔર ખિલાફે શરીઅત રુસૂમાત કો જાઈઝ ઠહરા રખા હૈ. યહાં તક કે ઢોલક ઔર તબલે કી થાપ ઔર હારમોનિયમ ઔર સારંગી કે રાગ પર ઈન લોગોં કો મા'રિફત કી મે'રાજ હાસિલ હોતી હૈ. ઈન લોગોં ને અપની જહાલત સે મુસ્લિમ મુઆ-શરે કો તહસ નહસ ઔર ઈસ્લામ કે મુકદ્દસ ચેહરે કો ખુરાફાત વ બિદઆત ઔર ખિલાફે શરીઅત રુસૂમાત કે દાગ ધબ્બોં સે મસ્ખ કર ડાલા હૈ. યેહ લોગ બિલા શુબા ખતાકાર હૈં. લિહાઝા મુસલમાનોં પર લાઝિમ હૈ કે ઈન લોગોં કી સોહબત ઔર ઈન લોગોં કી પૈરવી સે હમેશા બચતે રહેં.

દુવુમ વહાબિયોં દેવબન્દિયોં કા ફિક્કા હૈ જિન્હોં ને ઈસ્લાહ કે નામ સે ઈસ્લામી મુઆ-શરે ઔર દીને ઈસ્લામ કી હજામત બના ડાલી હૈ. ઈન લોગોં ને યેહ ઝુલ્મ ક્રિયા હૈ કે મુસ્લિમ મુઆ-શરે કી જાઈઝ વ ના જાઈઝ તમામ રુસૂમાત કો હરામ વ બિદઆત બલ્કે કુફો શિર્ક ઠહરા દિયા હૈ. ઔર યેહ લોગ યહાં તક હદ સે બઢ ગએ કે દૂલ્હા કે સર પર સેહરા બાંધને કો કુફો શિર્ક લિખ દિયા હૈ ઔર ઝૈબો ઝીનત કે લિયે દિવારોં પર દીવાર ગીરી ઔર છતોં મેં છતગીરી લગાને કો બિદઆત ઔર હરામ લિખ મારા. ઔર દૂસરી બહુત સી જાઈઝ ચીઝોં મ-સલન કબ્રોં પર ચાદર ડાલને, બુઝુર્ગોં કી નિયાઝ વ ફાતિહા દિલાને, મુદ્દોં કા તીજા, ચાલીસવાં કરને કો બિદઆત વ હરામ કરાર દે દિયા.

મીલાદ શરીફ કી મજલિસોં કો હરામ વ બિદ્અત બલકે કન્હય્યા કે જનમ સે બદતર લિખ દિયા. કિયામ વ સલામ કો ના જાઈઝ વ મન્નૂઅ કરાર દિયા. બુઝુર્ગાને દીન કે ઉર્સોં કો ના જાઈઝ વ હરામ લિખા. મુહર્રમ મેં ઝિકે શહાદત ઔર સબીલોં સે મન્અ કિયા. ઔર લુત્ફ યેહ હૈ કે ઈન લોગોં સે જબ ઈન રુસૂમાત કે કુફો શિર્ક ઔર બિદ્અત વ હરામ હોને પર દલીલ તલબ કી જાતી હૈ તો યેહ કહ દેતે હૈં કે હમ લોગોં ને એહતિયાતન ઈન ચીઝોં કો કુફો શિર્ક ઔર હરામ વ બિદ્અત લિખ દિયા હૈ તાકે લોગ ડર કર ઈન ચીઝોં કો છોડ દે. ખુદા કે લિયે કોઈ ઈન સે પૂછે કે અલ્લાહ તઆલા કી હલાલ કી હુઈ ચીઝોં કો કુફો શિર્ક ઔર હરામ વ ના જાઈઝ ઠહરાના યેહ એહતિયાત હૈ યા આ'લા દ-રજે કી બે એહતિયાતી હૈ ? અલ્લાહ તઆલા ને જિન ચીઝોં કો હલાલ બતાયા હૈ ઉન કો કુફો શિર્ક ઔર હરામ બતાના યેહ અલ્લાહ તઆલા પર ઈફ્તિરા વ તોહમત હૈ ઔર કુરઆને મજીદ મેં અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ કે

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ. (پ ۲۴، الزمر: ۳۲)

યા'ની ઉસ સે ઝિયાદા ઝાલિમ ઔર કૌન હોગા ? જો અલ્લાહ તઆલા પર ઝૂટી તોહમત લગાએ.

બહર હાલ ખુલાસએ કલામ યેહ હૈ કે જિન રસ્મોં કો અલ્લાહ ﷺ વ રસૂલ ﷺ ને હરામ નહીં બતાયા ઉન કો ખ્વાહ મ ખ્વાહ ખીચ તાન કર હરામ ઠહરાના યેહ ખુદ બહુત બડા ગુનાહ હૈ. લિહાઝા મુસલ્માનોં પર લાઝિમ હૈ કે ઈન લોગોં સે ભી અલગ થલગ રહેં. ઔર હરગિઝ હરગિઝ ઈન લોગોં કી પૈરવી ન કરેં.

સિવુમ હમ સબ અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા મુકદ્દસ તબકા હૈ. જિસ કે બડે બડે અલમ બરદારોં મેં હઝરતે શૈખ અબ્દુલ હક

મુહદ્દિસ દેહલવી વ મૌલાના શાહ અબ્દુલ અઝીઝ મુહદ્દિસ દેહલવી વ મૌલાના ફઝલે રસૂલ બદાયૂની, વ મૌલાના ફઝલે હક ખૈરઆબાદી વ મૌલાના બહરુલ ઉલૂમ લખનવી વ આ'લા હઝરત મૌલાના અહમદ રઝા ખાન સાહિબ બરેલ્વી વગૈરા બુઝુર્ગાને દીન હૈં. અહલે સુન્નત વ જમાઅત કે ઇન મુકદ્દસ બુઝુર્ગોં કા મુસલ્માનોં કી રસ્મોં કે બારે મેં યેહ ફતવા હૈ કે મુસલ્માનોં કી વોહ રસ્મેં જિન કો શરીઅત ને મન્અ કિયા હૈ વોહ યકીનન હરામ વ ના જાઈઝ હૈં. મ-સલન નાય ગાના, બાજા બજાના, આતશ બાઝી, દૂલ્હા કો ચાંદી સોને કે ઝેવરાત પહનાના. તકરીબાત મેં ઔરતોં મદોં કા બે પદ્ગી કે સાથ જમ્અ હોના. ઘર કે અન્દર ઔરતોં કે દરમિયાન દૂલ્હા કો બુલાના ઔર ઔરતોં કા બે પદા ઉન કે સામને આના ઔર સાલિયોં વગૈરા કા હંસી મઝાક કરના. દૂલ્હા કે જૂતોં કો ચુરા લેના ફિર ઝબર દસ્તી દૂલ્હા સે ઇન્આમ વુસૂલ કરના વગૈરા વગૈરા લેકિન શરીઅત ને જિન રસ્મોં કો જાઈઝ બતાયા યા વોહ રસ્મેં જિન કે બારે મેં શરીઅત ખામોશ હૈ ઉન કો હરગિઝ હરગિઝ ના જાઈઝ ઔર હરામ નહીં કહા જા સકતા. ખુલાસા યેહ હૈ કે જબ તક કિસી રસ્મ કી મુમા-ન-અત શરીઅત સે ન સાબિત હો ઉસ વક્ત તક ઉસે હરામ વ ના જાઈઝ નહીં કહ સકતે. ખ્વાહ મ ખ્વાહ મુસલ્માનોં કી તમામ રસ્મોં કો ખીંચ તાન કર મમ્નૂઅ ઔર હરામ કરાર દેના ઔર બિલા વજહ મુસલ્માનોં કો બિદ્અતી ઔર હરામ કા મુર-તકિબ કહના યેહ બહુત બડી ઝિયાદતી ઔર દીન મેં હદ સે બઢ જાના હૈ. ક્યૂંકે હર શખ્સ યેહ જાનતા હૈ કે મુસલ્માનોં કી રસ્મોં ઔર રવાજોં કી બુન્યાદ ઉર્ફ પર હૈ. યેહ કોઈ મુસલ્માન ભી નહીં સમઝતા કે યેહ સબ રસ્મેં શરઅન વાજિબ યા સુન્નત યા મુસ્તહબ હૈં. બા'ઝ મૌલવિયોં કા યેહ કહના કે ચૂંકે ફુલાં રસ્મ કો લોગ ફર્ઝ સમઝને લગે હૈં ઔર ઇસ કો કભી તર્ક નહીં કરતે હૈં ઇસ લિયે લોગોં કો હમ ઇસ રસ્મ

સે રોકતે હૈં કે લોગ એક ગૈર ફર્જ કો ફર્જ સમજને લગે હૈં. મુસલ્માનો ! ખૂબ સમજ લો, કે યેહ એક બહુત બડા ધોકા હૈ. ઔર દર હકીકત યેહ લોગ ખુદ ભી ધોકે મેં હૈં. ઔર દૂસરોં કો ભી ધોકા દે રહે હૈં. યાદ રખો કે કિસી ચીઝ કો હમેશા કરતે રહને સે યેહ લાઝિમ નહીં આતા કે ઉસ કા કરને વાલા ઉસ કો ફર્જ સમજતા હૈ કિસી ચીઝ કો હમેશા કરતે રહના યેહ ઔર બાત હૈ ઔર ઉસ કો ફર્જ સમજ લેના ઔર બાત હૈ. દેખો વુઝૂ કરને વાલા હમેશા વુઝૂ મેં કાનોં ઔર ગરદન કા મસ્હ ઝરૂર કરતા હૈ કભી ભી ગરદન ઔર કાનોં કે મસ્હ કો નહીં છોડતા. તો ક્યા કોઈ ભી ઈસ પર યેહ ઈલામ લગા સકતા હૈ કે વોહ સર કે મસ્હ કી તરહ ગરદન ઔર કાનોં કે મસ્હ કો ભી ફર્જ સમજતા હૈ ? હાલાંકે કાનોં ઔર ગરદન કા મસ્હ સુન્નત વ મુસ્તહબ હૈ ઔર ક્યા કોઈ ભી ઈસ કી જુરૂઅત કર સકતા હૈ કે લોગોં કો કાનોં ઔર ગરદન કે મસ્હ સે મન્અ કર દે કે લોગ એક ગૈર ફર્જ કો ફર્જ સમજને લગે હૈં.

બસ ઈસી તરહ સમજ લો, કે લોગ હમેશા ઈદ કે દિન સિવય્યાં ઔર શબે બરાઅત કો હલ્વા પકાતે હૈં ઔર મીલાદ શરીફ મેં હમેશા શીરીની બાંટતે હૈં ઔર કભી ભી ઈસ કો તર્ક નહીં કરતે મગર ઈસ કો હમેશા કરને સે યેહ ઈલામ નહીં આતા કે લોગ ઈન કામોં કો ફર્જ સમજને લગે હૈં. જિસ તરહ ગરદન ઔર કાનોં પર હમેશા મસ્હ કરને વાલા હમેશા કરને કે બા વુજૂદ યેહી અકીદા રખતા હૈ કે કાનોં ઔર ગરદન કા મસ્હ ફર્જ નહીં હૈ બલ્કે સુન્નત વ મુસ્તહબ હૈ. ઈસી તરહ હમેશા ઈદ કો સિવય્યાં ઔર શબે બરાઅત કો હલ્વા પકાને વાલા યેહી અકીદા રખતા હૈ કે યેહ ફર્જ નહીં હૈં બલ્કે જાઈઝ વ મુબાહ હૈં. કૌન નહીં જાનતા કે કિસી ચીઝ કો ફર્જ સમજના યા ફર્જ ન સમજના ઈસ કા તઅલ્લુક અકીદે સે હૈ, ન કે અમલ સે. કહાં અમલ ? ઔર કહાં અકીદા ? અમલ ઔર ચીઝ હૈ ઔર અકીદા ઔર ચીઝ. દોનોં મેં બડા ફર્ક હૈ !

બહર હાલ ખુલાસા યેહ હૈ કે મુસલ્માનોં મેં રવાજ પા જાને વાલી તમામ રુસૂમાત હરામ વ ના જાઈઝ નહીં. બલ્કે કુછ રસ્મેં જાઈઝ ઔર કુછ ના જાઈઝ હૈં. ઔર જાઈઝ રસ્મોં કો કરને મેં કોઈ હરજ નહીં. હાં યેહ ઝરૂર હૈ કે જાઈઝ રસ્મોં કી પાબન્દી ઈસી હદ તક કર સક્તા હૈ કે કિસી ફે'લે હરામ મેં મુબ્તલા ન હો.

ચન્દ બુરી રસ્મેં : અકસર જાહિલોં મેં રવાજ હૈ કે બચ્ચોં કી પૈદાઈશ યા અકીકા યા ખતના યા શાદી બિયાહ કે મૌકઓં પર મહલ્લે યા રિશ્તે કી ઔરતેં જમ્મ હોતી હૈં ઔર ગાતી બજાતી હૈં. યેહ ના જાઈઝ વ હરામ હૈ કે અવ્વલન ઢોલ બજાના હી હરામ. ફિર ઔરતોં કા ગાના ઔર ઝિયાદા બુરા. ઔરત કી આવાઝ ના મહરમોં કો પહોંચના ઔર વોહ ભી ગાને કી ઔર વોહ ભી ઈશ્ક ઔર હિજરો વિસાલ કે અશઆર ઔર ગીત, ઝાહિર હૈ કે યેહ કિતને ફિતનોં કા સર-ચશ્મા હૈ. ઈસી તરહ ઔરતોં કા રત્જગા ભી હૈ કે રાત ભર ઔરતેં ગાતી બજાતી રહતી હૈં ઔર ગુલગુલે પકતે રહતે હૈં ફિર સુબ્હ કો ગાતી બજાતી હુઈ મસ્જિદ મેં તાક ભરને કે લિયે જાતી હૈં. ઈસ મેં બહુત સી ખુરાફાત પાઈ જાતી હૈં. નિયાઝ ઘર મેં ભી હો સક્તી હૈ ઔર અગર મસ્જિદ હી મેં હો તો મર્દ લે જા સક્તે હૈં. ઔરતોં કો જાને કી ક્યા ઝરૂરત હૈ ? ઈન ઔરતોં કે હાથ મેં એક આટે કા બના હુવા ચાર બત્તિયોં વાલા ચરાગ ભી હોતા હૈ જો ઘી સે જલાયા જાતા હૈ ગૌર કીજિયે કે જબ સુબ્હ હો ગઈ તો ચરાગ કી ક્યા ઝરૂરત ? ઔર અગર ચરાગ કી હાજત હૈ તો મિટ્ટી કા ચરાગ કાફી હૈ. આટે કા ચરાગ બનાના ઔર તેલ કી જગહ ઘી જલાના બિલ્કુલ હી ઈસરાફ ઔર ફુઝૂલ ખર્ચી ઔર માલ કો બરબાદ કરના હૈ જો શરઅન હરામ હૈ. દૂલ્હા દુલ્હન કો ઉબટન મલવાના, માઈયોં બિઠાના જાઈઝ હૈ લેકિન દૂલ્હા કે હાથ પાઉં મેં ઝીનત કે લિયે મેહંદી લગાના જાઈઝ નહીં હૈ. યું

હી દૂલ્હા કો રેશમી પોશાક યા ઝેવરાત પહનના પહનાના હરામ હૈ. ખાલિસ ફૂલોં કા સેહરા જાઈઝ હૈ. બિલા વજહ ઈસ કો મન્નૂઅ નહીં કહા જા સકતા. હાં સોને ચાંદી કે તારોં, ગોટોં, લચ્છોં ઔર કલાબત્તૂ વગૈરા કા બના હુવા હાર યા સેહરા દૂલ્હા કે લિયે હરામ ઔર દુલ્હન કે લિયે જાઈઝ હૈ. નાય બાજા, આતશ બાઝી હરામ હૈં.

શાદિયોં મેં દો કિસ્મ કે નાય કરાએ જાતે હૈં. એક રન્ડિયોં કા નાય જો મર્દોં કી મહફિલ મેં હોતા હૈ. દૂસરા વોહ નાય જો ખાસ ઔરતોં કી મહફિલ મેં હોતા હૈ કે કોઈ ડોમની યા મીરાસન નાયતી હૈ ઔર કમર કૂલ્હે મટકા મટકા કર ઔર હાથોં સે ચમકા ચમકા કર તમાશા કરતી હૈ. યેહ દોનોં કિસ્મ કે નાય ના જાઈઝ વ હરામ હૈં. રન્ડી કે નાય મેં જો ગુનાહ ઔર ખરાબિયાં હૈં ઈન કો સબ જાનતે હૈં કે એક ના મહરમ ઔરત કો સબ મર્દ બે પર્દા દેખતે હૈં યેહ આંખોં કા ઝિના હૈ. ઉસ કી શહ્વત અંગેઝ આવાઝ કો સુનતે હૈં યેહ કાનોં કા ઝિના હૈ. ઉસ સે બાતેં કરતે હૈં યેહ ઝબાન કા ઝિના હૈ. બા'ઝ ઉસ કી તરફ હાથ બઢાતે હૈં યેહ હાથોં કા ઝિના હૈ. બા'ઝ ઉસ કી તરફ ચલ કર દાદ દેતે હૈં ઔર ઈન્આમ કા રૂપિયા દેતે હૈં યેહ પાઉં કા ઝિના હૈ. બા'ઝ બદકારી ભી કર લેતે હૈં યેહ અસ્લ ઝિના હૈ.

આતશ બાઝી ખ્વાહ શબે બરાઅત મેં હો યા શાદી બિયાહ મેં હર જગહ હર હાલ મેં હરામ હૈ. ઔર ઈસ મેં કઈ ગુનાહ હૈં. યેહ અપને માલ કો ફુઝૂલ બરબાદ કરના હૈ કુરઆને મજીદ મેં ફુઝૂલ માલ ખર્ચ કરને વાલે કો શૈતાન કા ભાઈ ફરમાયા ગયા હૈ ઔર ઈન લોગોં સે અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ વ રસૂલ ﷺ બેઝાર હૈં. ફિર ઈસ મેં હાથ પાઉં કે જલને કા અન્દેશા યા મકાન મેં આગ લગ જાને કા ખૌફ હૈ ઔર બિલા વજહ જાન યા માલ કો હલાકત ઔર ખતરે મેં ડાલના શરીઅત મેં હરામ હૈ.

ઇસી તરહ શાદી બિયાહ મેં દૂલ્હા કો મકાન કે અન્દર બુલાના ઔર ઔરતોં કા સામને આ કર યા તાક ઝાંક કર ઉસ કો દેખના, ઉસ સે મઝાક કરના, ઉસ કે સાથ ચૌથી ખેલના યેહ સબ રસ્મેં હરામ વ ના જાઈઝ હેં શાદી યા દૂસરે મૌકઓં પર ખાસદાન, ઇત્રદાન, સુર્માદાની સલાઈ વગૈરા ચાંદી સોને કા ઇસ્તિ'માલ કરના, બહુત બારીક કપડે પહનના યા બજતે હુએ ઝેવર પહનના યેહ સબ રસ્મેં ના જાઈઝ હેં.

અકીકા બસ ઇસી કદર સુન્નત હૈ કે લડકે કે અકીકે મેં દો બકરે ઔર લડકી કે અકીકે મેં એક બકરી ઝબ્હ કરના ઔર ઇસ કા ગોશત કચ્ચા યા પકા કર તક્સીમ કર દેના ઔર બચ્ચે કે બાલોં કે વઝૂન કે બરાબર ચાંદી ખૈરાત કર દેના ઔર બચ્ચે કે સર મેં ઝા'ફરાન લગા દેના. યેહ સબ કામ તો સવાબ કે હેં બાકી ઇસ કે ઇલાવા જો રસ્મેં હોતી હેં કે નાઈ સર મૂંડને કે બા'દ સબ કુમ્બે વ બિરાદરી કે સામને કટોરી હાથ મેં લે કર અપના હક માંગતા હૈ ઔર લોગ ઉસ કટોરી મેં પૈસે ડાલતે હેં. ઔર બિરાદરી કે લોગ જો કુછ નાઈ કી કટોરી મેં ડાલતે હેં વોહ ઘર વાલે કે ઝિમ્મે એક કર્ઝ હોતા હૈ કે જબ ઇન દેને વાલોં કે યહાં અકીકા હોગા તો યેહ લોગ ઇતની હી રકમ ઇન કે નાઈ કી કટોરી મેં ડાલેંગે. ઇસી તરહ સૂપ મેં કચ્ચા અનાજ રખ કર નાઈ કે સામને રખા જાતા હૈ. ઇસી તરહ અકીકે મેં લોગોં ને યેહ રસ્મ મુકર્રર કર લી હૈ કે જિસ વક્ત બચ્ચે કે સર પર ઉસ્તરા રખા જાએ ફૌરન ઉસી વક્ત બકરા ભી ઝબ્હ ક્રિયા જાએ. યેહ સબ રસ્મેં બિલ્કુલ હી લગ્વ હેં. શરીઅત મેં ફક્ત ઇતની બાત હૈ કે નાઈ કો સર મૂંડને કી ઉજરત દે દી જાએ ઔર બકરા ખ્વાહ સર મૂંડને સે પહલે ઝબ્હ કરે ખ્વાહ બા'દ મેં સબ જાઈઝ વ દુરુસ્ત હૈ. ઇસી તરહ ખતના મેં બા'ઝ જગહ ઇસ રસ્મ કી બેહદ પાબન્દી કી જાતી હૈ બચ્ચે કા લિબાસ, બિસ્તર, ચાદર સબ કુછ સુર્ખ રંગ કા તય્યાર ક્રિયા જાતા હૈ ઔર ચૌબીસ ઘન્ટેં બચ્ચે કે હાથ

મેં ચાકૂં યા છુરી કા રખના લાઝિમ સમજા જાતા હૈ. યેહ સબ રસ્મેં મન ઘડત ખુરાફાત હૈં શરીઅત સે ઇન બાતોં કા કોઈ સુબૂત નહીં હૈ.

જહેઝ : માં બાપ કુછ કપડે, કુછ ઝેવરાત, કુછ સામાન, બરતન, પલંગ, બિસ્તર, મેઝ કુરસી, તખ્ત, જાએ નમાઝ કુરઆને મજીદ, દીની કિતાબેં વગૈરા લડકી કો દે કર ઉસ કો સુસરાલ ભેજતે હૈં યેહ લડકી કા જહેઝ કહલાતા હૈ. બિલા શુબા યેહ જાઈઝ બલ્કે સુન્નત હૈ ક્યૂંકે હમારે હુઝૂર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ભી અપની ખ્યારી બેટી હઝરતે બીબી ફાતિમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો જહેઝ મેં કુછ સામાન દે કર રુખ્સત ફરમાયા થા લેકિન યાદ રખો કે જહેઝ મેં સામાન કા દેના યેહ માં બાપ કી મહબ્બત વ શફકત કી નિશાની હૈ ઔર ઇન કી ખુશી કી બાત હૈ. માં બાપ પર લડકી કો જહેઝ દેના યેહ ફર્ઝ વ વાજિબ નહીં હૈ. લડકી ઔર દામાદ કે લિયે હરગિઝ હરગિઝ યેહ જાઈઝ નહીં હૈ કે વોહ ઝબર દસ્તી માં બાપ કો મજબૂર કર કે અપની પસન્દ કા સામાન જહેઝ મેં વુસૂલ કરે. માં બાપ કી હૈસિયત ઇસ કાબિલ હો યા ન હો મગર જહેઝ મેં અપની પસન્દ કી ચીઝોં કા તકાઝા કરના ઔર ઇન કો મજબૂર કરના કે વોહ કર્ઝ લે કર બેટી દામાદ કી ખ્વાહિશ પૂરી કરે. યેહ ખિલાફે શરીઅત બાત હૈ બલ્કે આજ કલ હિન્દૂઓં કે તિલક જૈસી રસ્મ મુસલ્માનોં મેં ભી ચલ પડી હૈ કે શાદી તૈ કરતે વક્ત હી યેહ શર્ત લગા દેતે હૈં કે જહેઝ મેં ફુલાં ફુલાં સામાન ઔર ઇતની ઇતની રકમ દેની પડેગી યુનાન્યે બહુત સે ગરીબોં કી લડકિયાં ઇસી લિયે બિયાહી નહીં જા રહી હૈં કે ઇન કે માં બાપ લડકી કે જહેઝ કી માંગ પૂરી કરને કી તાકત નહીં રખતે યેહ રસ્મ યકીનન ખિલાફે શરીઅત હૈ ઔર જબ્રન કહરન માં બાપ કો મજબૂર કર કે ઝબર દસ્તી જહેઝ લેના યેહ ના જાઈઝ હૈ. લિહાઝા મુસલ્માનોં પર લાઝિમ હૈ કે ઇસ બુરી રસ્મ કો ખત્મ કર દે.

તહવારોં કી રસ્મોં : મુસલમાનોં મેં યેહ રવાજ હૈ કે ઈદ કે દિન સિવય્યાં પકાતે હૈં. બકર ઈદ કે દિન ગોશ્ત ભરી પૂરિયાં કિસ્મ કિસ્મ કે કબાબ તય્યાર કરતે હૈં, શબે બરાઅત મેં હલ્વા પકાતે હૈં, મુહર્રમ મેં ખિચડા પકાતે હૈં શરબત બનાતે હૈં, રજબ કે મહીને મેં તબારક કી રોટિયાં પકાતે હૈં ઔર બુઝુર્ગોં કી ફાતિહા દિલાતે હૈં, આપસ મેં મિલજુલ કર ખાતે ખિલાતે હૈં, અઝીઝોં ઔર રિશ્તેદારોં કે યહાં તોહફા ભેજતે હૈં, એક દૂસરે કે બચ્ચોં કો તહવારિયાં દેતે હૈં ઇન સબ રસ્મોં મેં ચૂંકે શરીઅત કે ખિલાફ કોઈ બાત નહીં હૈ ઇસ લિયે યેહ સબ રસ્મોં જાઈઝ હૈં બા'ઝ ફિકીં વાલે ઇન ચીઝોં કો ના જાઈઝ બતાતે હૈં. ઔર નિયાઝ વ ફાતિહા કે ખાનોં કો હરામ ઠહરાતે હૈં ઔર ખ્વાહ મ ખ્વાહ મુસલમાનોં કે સર પર યેહ ઈલ્લામ થોપતે હૈં કે મુસલમાન ઇન રસ્મોં કો ફર્ઝ વ વાજિબ સમઝતે હૈં ઔર તરહ તરહ સે ખીંચ તાન કર ઇન જાઈઝ રસ્મોં કો મન્હૂઅ વ હરામ બતાતે હૈં. યેહ ઉન લોગોં કા ઝુલ્મ ઔર ઝિયાદતી હૈ કે ખુદા કી હલાલ કી હુઈ ચીઝોં કો બિલા કિસી શર-ઈ દલીલ કે હરામ ઠહરાતે હૈં. ઇન રસ્મોં કો હરગિઝ હરગિઝ કોઈ મુસલમાન ફર્ઝ વ વાજિબ નહીં સમઝતા બલ્કે હર મુસલમાન ઇન બાતોં કો એક જાઈઝ રસ્મો રવાજ હી સમઝ કર કિયા કરતા હૈ ઔર યકીનન યેહ સબ બાતેં જાઈઝ હૈં બલ્કે અગર અચ્છી નિયત સે હોં તો મુસ્તહબ ઔર કારે સવાબ ભી હૈં. (وَاللّٰهُ تَعَالٰی اَعْلَمُ)

મહીનોં ઔર દિનોં કી મુહૂસત : જાહિલ ઔરતોં મેં યેહ રસ્મો રવાજ હૈ કે વોહ ઝુલ કા'દા કે મહીને કો “ખાલી કા ચાંદ” ઔર સફર કે મહીને કો “તેરા તેઝી” કહતે હૈં ઔર ઇન દોનોં મહીનોં કો મન્હૂસ સમઝતી હૈં ઔર ઇન દોનોં મહીનોં મેં શાદી બિયાહ ઔર ખતના વગૈરા કો ના મુબારક જાનતી હૈં. ઇસી તરહ હર મહીને કી 3, 13, 23 તારીખોં ઔર 8, 18, 28 તારીખોં કો મન્હૂસ સમઝ કર ઇન

તારીખો મેં શાદી બિયાહ ઔર દૂસરી તમામ તકરીબાત કરને કો બહુત હી બુરા ઔર નુહૂસત વાલા કામ સમજતી હૈં કુછ જાહિલ મદ્દ ઔર ઔરતેં કમર વ અકરબ મેં શાદી બિયાહ કરને કો મનહૂસ ઔર ના મુબારક માનતે હૈં. ઇસી તરહ બુધ કે દિન કો મનહૂસ સમજ કર કુછ લોગ ઇસ દિન સફર નહીં કરતે. કુછ ઔરતેં ઇન મહીનોં ઔર તારીખોં કી નુહૂસત સે બચને કે લિયે તરહ તરહ કે ટોટકે કરતી કરાતી હૈં. કહીં કહીં રવાજ હૈ કે હર તેરહવીં કો કુછ ઘોંગિયાં પકા કર તક્સીમ કરતે હૈં તાકે ઇસ તારીખ કી મનહૂસિયત સે હિફાઝત રહે. કાન ખોલ કર સુન લો ઔર યાદ રખો કે ઇસ કિસ્મ કે એ'તિકાદાત સરાસર શરીઅત કે ખિલાફ હૈં. ઔર ગુનાહ કી બાતેં હૈં ઇસ લિયે ઇન એ'તિકાદોં સે તૌબા કરના ચાહિયે. ઇસ્લામ મેં હરગિઝ હરગિઝ ન કોઈ મહીના મનહૂસ હૈ ન કોઈ તારીખ ન કોઈ દિન. હર મહીના હર તારીખ હર દિન અલ્લાહ તઆલા કા પૈદા કિયા હુવા હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા ને ઇન મેં સે કિસી કો ન મનહૂસ બનાયા હૈ ન ના મુબારક. યેહ સબ એ'તિકાદ મુશ્રિકોં, નજૂમિયોં ઔર રાફિઝિયોં કે મન ઘડત અકીદોં કી પૈદાવાર હૈં જો જાહિલ ઔરતોં મેં ચલ પડે હૈં. ઇન રસ્મોં કો મિટાના બહુત ઝરૂરી હૈ ઇસ લિયે અઝીઝ બહનો ! તુમ ખુદ ભી ઇન એ'તિકાદોં સે બચો ઔર દૂસરોં કો ભી બચાઓ. અલ્લાહ તઆલા ઇસ જિહાદ કા તુમ કો બહુત બડા સવાબ દેગા.

મુહર્રમ કી રસ્મેં : મુહર્રમ કે મહીને મેં સિર્ફ ઇતની બાત હૈ કે હઝરતે ઇમામે હુસૈન عليه السلام ઔર શુ-હદાએ કરબલા عليه السلام કે મુકદ્દસ રૌઝોં કી તસ્વીર નક્શા બના કર રખના ઔર ઇન કો દેખના યેહ તો જાઈઝ હૈ. ક્યૂંકે યેહ એક ગૈર જાનદાર ચીઝ કી તસ્વીર યા નક્શા હૈ લિહાઝા જિસ તરહ કા'બા, બૈતુલ મુકદ્દસ, ના'લૈન શરીફૈન વગૈરા કી તસ્વીરેં ઔર ઇન કે નક્શે બના કર રખને કો શરીઅત ને જાઈઝ

ઠહરાયા હૈ ઇસી તરહ શુ-હદાએ કરબલા કે રૌઝોં કી તસ્વીરેં ઔર નકશે ભી યકીનન જાઈઝ હી રહેંગે. લેકિન ઇસ કે સાથ સાથ મુહર્રમ કે મહીને મેં જો બહુત સી બિદ્અતેં ઔર ખુરાફાતી રસ્મેં ચલ પડી હૈં. વોહ યકીનન ના જાઈઝ ઔર ગુનાહ કે કામ હૈં. મ-સલન હર સાલ સેંકડોં હઝારોં રુપે કે ખર્ચ સે રૌઝાએ કરબલા કા નક્શા બના કર ઉસ કો પાની મેં ડુબો દેના યા ઝમીન મેં દફન કર દેના. યા જંગલોં મેં ફેંક દેના યેહ યકીનન હરામ વ ના જાઈઝ હૈ. ક્યૂંકે યેહ અપને માલ કો બરબાદ કરના હૈ ઔર હર મુસલ્માન જાનતા હૈ કે માલ કો ઝાએઝ ઔર બરબાદ કરના હરામ વ ના જાઈઝ હૈ. ઇસી તરહ કી દૂસરી બહુત સી ખુરાફાત વ લગ્વિય્યાત મ-સલન ઢોલ તાશા બજાના, તા'ઝિયોં કો માતમ કરતે હુએ ગલી ગલી ફિરાના, સીને કો હાથોં યા ઝન્જીરોં યા ઘુરિયોં સે પીટ પીટ કર ઔર માર માર કર ઉછલતે કૂદતે હુએ માતમ કરના, તા'ઝિયોં કે નીચે અપને બચ્ચોં કો લિટાના, તા'ઝિયોં કી તા'ઝીમ કે લિયે તા'ઝિયોં કે સામને સજદા કરના, તા'ઝિયોં કે નીચે કી ધૂલ ઉઠા ઉઠા કર બતૌરે તબરુક ચેહરોં, સરોં ઔર સીનોં પર મલના, અપને બચ્ચોં કો મુહર્રમ કા ફકીર બના કર મુહર્રમ કી નિયાઝ કે લિયે ભીક મંગવાના, બચ્ચોં કો કરબલા કા પૈક ઔર કાસિદ બના કર ઔર એક ખાસ કિસ્મ કા લિબાસ પહના કર ઇધર ઉધર દૌડાતે રહના, સોગ મનાને કે લિયે ખાસ કિસ્મ કે કાલે કપડે પહન કર નંગે સર નંગે પાઉં ગિરેબાન ખોલે હુએ યા ગિરેબાન ફાડ કર ગલી ગલી ભાગે ભાગે ફિરના વગૈરા વગૈરા કિસ્મ કી લગ્વિય્યાત વ ખુરાફાત કી રસ્મેં જો મુસલ્માનોં મેં ફેલી હુઈ હૈં યેહ સબ મમ્નૂઅ વ ના જાઈઝ હૈં ઔર યેહ સબ ઝમાનએ જાહિલિય્યત ઔર રાફિઝિય્યોં કી નિકાલી હુઈ રસ્મેં હૈં જિન સે તૌબા કર કે ખુદ ભી ઇન હરામ રસ્મોં સે બચના ઔર દૂસરોં કો બચાના હર મુસલ્માન પર લાઝિમ હૈ ઇસી તરહ

તા'જિયોં કા જુલૂસ દેખને કે લિયે ઔરતોં કા બે પદા ઘરોં સે નિકલના ઔર મદોં કે મજમઓં મેં જાના ઔર તા'જિયોં કો ઝુક ઝુક કર સલામ કરના, યેહ સબ કામ ભી શરીઅત મેં મન્અ ઔર ગુનાહ હેં.

મુહર્રમ મેં કયા કરના ચાહિયે ?

મુહર્રમ કી દસવીં તારીખ જિસ કા નામ “રોઝે આશૂરા” હૈ. દુન્યા મેં યેહ બડા હી અઝમત વ ફઝીલત વાલા દિન હૈ. યેહી વોહ દિન હૈ કે ઇસ મેં હઝરતે આદમ عَلَيْهِ السَّلَام કી તૌબા કબૂલ હુઈ. ઇસી દિન હઝરતે નૂહ عَلَيْهِ السَّلَام કી કશ્તી તૂફાન મેં સલામતી કે સાથ “જૂદી પહાડ” પર પહોંચી. ઇસી દિન હઝરતે ઇબ્રાહીમ عَلَيْهِ السَّلَام પૈદા હુએ ઔર ઇસી દિન આપ કો “ખલીલુલ્લાહ” કા લકબ મિલા. ઔર ઇસી દિન આપ ને નમરૂદ કી આગ સે નજાત પાઈ. યેહી વોહ દિન હૈ કે હઝરતે અય્યૂબ عَلَيْهِ السَّلَام કી બલાએં ખત્મ હુઈ. યેહી વોહ દિન હૈ કે હઝરતે ઇદરીસ વ હઝરતે ઇસા عَلَيْهِمَا السَّلَام આસ્માનોં પર ઉઠાએ ગએ. યેહી વોહ દિન હૈ કે બની ઇસરાઈલ કે લિયે દરિયા ફટ ગયા, ઔર ફિરઓન લશ્કર સમેત દરિયા મેં ગર્ક હો ગયા ઔર હઝરતે મૂસા عَلَيْهِ السَّلَام કો ફિરઓન સે નજાત મિલી. ઇસી દિન હઝરતે યૂનુસ عَلَيْهِ السَّلَام મછલી કે પેટ સે ઝિન્દા વ સલામત બાહર તશરીફ લાએ. ઇસી દિન હઝરતે ઇમામે હુસૈન ઔર ઇન કે રુ-ફકા ને મૈદાને કરબલા મેં જામે શહાદત નોશ ફરમા કર હક કે પરચમ કો સર બુલન્દ ફરમાયા.

(مأثبات من السنة (مترجم) ص ۱۷، غنية الطالبين، ص ۸۷)

શબે આશૂરા કી નફલ નમાઝ : આશૂરા કી રાત મેં ચાર રક્અત નમાઝ નફલ ઇસ તરકીબ સે પઢે કે હર રક્અત મેં અલ હમ્દ કે બા'દ આ-યતુલ કુરસી એક બાર ઔર સૂરએ ઇખ્લાસ (قُلْ هُوَ اللَّهُ) તીન તીન બાર પઢે ઔર નમાઝ સે ફારિગ હો કર એક સો મર્તબા قُلْ هُوَ اللَّهُ કી સૂરહ પઢે. ગુનાહોં સે પાક હોગા ઔર બિહિશ્ત મેં બે ઇન્તિહા ને'મતેં મિલેંગી.

આશૂરા કા રોઝા : નવીં ઔર દસવીં મુહર્રમ દોનોં કા રોઝા રખના ચાહિયે ઔર અગર ન હો સકે તો આશૂરા હી કે દિન રોઝા રખે. ઈસ રોઝે કા સવાબ બહુત બડા હૈ.

આશૂરા કે દિન દસ ચીઝોં કો ઉ-લમા ને મુસ્તહબ લિખા હૈ બા'ઝ આલિમોં ને ઈન કો ઈશદિ ન-બવી કહા હૈ ઔર બા'ઝ ને હઝરતે અલી રَضِیَ اللهُ عَنْهُ કા કૌલ બતાયા હૈ. બહર હાલ યેહ સબ અચ્છે આ'માલ હૈં લિહાઝા ઈન કો કરના ચાહિયે :

﴿1﴾ રોઝા રખના. ﴿2﴾ સ-દકા કરના. ﴿3﴾ નમાઝે નફલ પઢના. ﴿4﴾ એક હઝાર મર્તબા ٱٱٱٱٱ પઢના. ﴿5﴾ ઉ-લમા કી ઝિયારત. ﴿6﴾ યતીમ કે સર પર હાથ ફેરના. ﴿7﴾ અપને અહલો ઈયાલ કે રિઝ્ક મેં વુસ્અત કરના. ﴿8﴾ ગુસ્લ કરના. ﴿9﴾ સુરમા લગાના. ﴿10﴾ નાખુન તરાશના.

ઔર બા'ઝ કિતાબોં મેં લિખા હૈ કે ઈન દસ ચીઝોં કે ઈલાવા તીન ચીઝેં ઔર ભી મુસ્તહબ હૈં :

﴿1﴾ મરીઝોં કી બીમાર પુરસી કરના. ﴿2﴾ દુશ્મનોં સે મિલાપ કરના. ﴿3﴾ દુઆએ આશૂરા પઢના.

હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ સહાબી રَضِیَ اللهُ عَنْهُ કહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા હૈ કે જો શખ્સ આશૂરા કે દિન અપને બાલ બચ્ચોં કે ખાને પીને મેં ખૂબ ઝિયાદા ફરાખી ઔર કુશા-દગી કરેગા યા'ની ઝિયાદા ખાના તય્યાર કરા કર ખૂબ પેટ ભર કે ખિલાએગા અલ્લાહ તઆલા સાલ ભર તક ઈસ કે રિઝ્ક મેં વુસ્અત ઔર ખેરો બ-ર-કત અતા ફરમાએગા. (مأثبات من السنة (مترجم) ص ۱۷)

મજલિસે મુહર્રમ : અ-શ-રએ મુહર્રમ બિલ ખુસૂસ દસવીં મુહર્રમ આશૂરા કે દિન મજલિસ મુન્અકિદ કરના ઔર સહીહ રિવાયતોં કે સાથ શુ-હદાએ કરબલા રَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ કે ફઝાઈલ વ વાકિઆતે કરબલા કો બયાન કરના જાઈઝ ઔર બાઈસે સવાબ હૈ ઔર હદીસ શરીફ મેં

હૈ કે જિન મજલિસ મેં સાલિહીન કા ઝિક હો, વહાં રહમત નાઝિલ હોતી હૈ. ફિર ચૂંકે ઇન વાકિઆત મેં સબ્રો તહમ્મુલ ઓર તસ્લીમો રિઝા ઓર પાબન્દિયે શરીઅત કા બે મિસાલ અ-મલી નમૂના ભી હૈ ઇસ લિયે કરબલા કે વાકિઆત કો બાર બાર બયાન કરને સે મુસલ્માનોં કો દીન પર ઇસ્તિકામત હાસિલ હોગી જો ઇસ્લામ કા ઇત્ર ઓર ઇમાન કી રૂહ હૈ મગર હાં ઇસ કા ખયાલ રહે કે ઇન મજલિસોં મેં સહાબએ કિરામ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ કા ભી ઝિકે ખૈર હો જાના ચાહિયે. તાકે અહલે સુન્નત ઓર શીઓં કી મજલિસોં મેં ફર્ક વ ઇમ્તિયાઝ રહે. મીલાદ શરીફ ઓર ગ્યારહવીં શરીફ કી મહફિલોં કા ભી યેહી મસ્અલા હૈ કે યેહ સબ જાઈઝ વ દુરુસ્ત ઓર બહુત હી બા બ-ર-કત મહફિલેં હૈં ઓર યકીનન બાઈસે સવાબ ઓર મુસ્તહબ હૈં. ઇસ લિયે ઇન કો નિહાયત ઇખ્લાસ વ મહબ્બત સે કરના ચાહિયે ઓર ઇન મહફિલોં ઓર મજલિસોં મેં નિહાયત હી મહબ્બત વ અકીદત કે સાથ હાઝિરી દેના ચાહિયે. ઇન મહફિલોં સે લોગોં કો રોકના યેહ વહાબિયોં કા તરીકા હૈ. હરગિઝ ઇન લોગોં કી બાત નહીં માનની ચાહિયે. ક્યૂંકે યેહ લોગ ગુમરાહ હૈં.

ફાતિહા : મુહર્રમ કે દસ દિનોં તક ખુસૂસન આશૂરા કે દિન શરબત પિલા કર, ખાના ખિલા કર , શીરીની પર યા ખિચડા પકા કર શુ-હદાએ કરબલા કી ફાતિહા દિલાના ઓર ઇન કી રૂહોં કો સવાબ પહોંચાના યેહ સબ જાઈઝ ઓર સવાબ કે કામ હૈં. ઓર ઇન સબ ચીઓં કા સવાબ યકીનન શુ-હદાએ કરબલા કી રૂહોં કો પહોંચતા હૈ ઓર ઇસ ફાતિહા વ ઇસાલે સવાબ કે મસ્અલે મેં હ-નફી, શાફેઈ, માલિકી, હમ્બલી અહલે સુન્નત કે ચારોં ઇમામોં કા ઇત્તિફાક હૈ.

(شرح العقائد النسفية، مبحث دعاء الأحياء للاموات، ص ۱۷۲)

પહલે ઝમાનોં મેં ફિર્કએ મો'તઝિલા ઓર ઇસ ઝમાને મેં ફિર્કએ વહાબિયા ઇસ મસ્અલે મેં અહલે સુન્નત કે ખિલાફ હૈં ઓર ફાતિહા વ ઇસાલે સવાબ સે મન્અ કરતે રહતે હૈં. તુમ મુસલ્માનાને

અહલે સુન્નત કો લાઝિમ હૈ કે હરગિઝ હરગિઝ ન ઈન કી બાતેં સુનો, ન ઈન લોગોં સે મેલ જોલરખો વરના તુમ ખુદ ભી ગુમરાહ હો જાઓગે ઔર દૂસરોં કો ભી ગુમરાહ કરોગે.

દસવીં મુહર્રમ કો દુઆએ આશૂરા પઢને સે ઉમ્ર મેં ખૈરો બ-ર-કત ઔર ઝિન્દગી મેં ફલાહ વ ને'મત હાસિલ હોતી હૈ. હમારી કિતાબ “મૌસિમે રહમત” મેં પૂરી ઔર મુકમ્મલ દુઆએ આશૂરા લિખી હુઈ હૈ ઈસ કિતાબ કો ઝરૂર પઢો.

મુહર્રમ કા ખિયડા : આશૂરા કે દિન ખિયડા પકાના ફર્ઝ યા વાજિબ નહીં હૈ લેકિન ઈસ કે હરામ વ ના જાઈઝ હોને કી ભી કોઈ દલીલે શર-ઈ નહીં હૈ બલ્કે એક રિવાયત હૈ કે ખાસ આશૂરા કે દિન ખિયડા પકાના હઝરતે નૂહ عليه السلام કી સુન્નત હૈ. યુનાન્યે મન્કૂલ હૈ કે જબ તૂફાન સે નજાત પા કર હઝરતે નૂહ عليه السلام કી કશ્તી જૂદી પહાડ પર ઠહરી તો આશૂરા કા દિન થા. આપ ને કશ્તી મેં સે તમામ અનાજોં કો બાહર નિકાલા તો ફોલ (બડી મટર), ગેહૂં, જવ, મસૂર, ચના, ચાવલ, પિયાઝ, સાત કિસ્મ કે ગલ્લે મૌજૂદ થે આપ ને ઈન સાતોં અનાજોં કો એક હી હાંડી મેં મિલા કર પકાયા. યુનાન્યે અલ્લામા શહાબુદ્દીન કલ્ચૂબી ને ફરમાયા કે મિસ્ર મેં જો ખાના આશૂરા કે દિન “તબીખુલ હુબૂબ” (ખિયડા) કે નામ સે પકાયા જાતા હૈ. ઈસ કી અસ્લ દલીલ યેહી હઝરતે નૂહ عليه السلام કા અમલ હૈ. (کتاب القلیوبی، فائدة فی يوم عاشوراء، ص ۱۳۶).

શબે બરાઅત કા હલ્વા : શબે બરાઅત કા હલ્વા પકાના ન તો ફર્ઝ વ સુન્નત હૈ ન હરામ વ ના જાઈઝ બલ્કે હક બાત યેહ હૈ કે શબે બરાઅત મેં દૂસરે તમામ ખાનોં કી તરહ હલ્વા પકાના ભી એક મુબાહ ઔર જાઈઝ કામ હૈ ઔર અગર ઈસ નેક નિય્તી કે સાથ હો, કે એક ઉમ્દા ઔર લઝીઝ ખાના ફુ-કરા વ મસાકીન ઔર અપને અહલો ઈયાલ કો ખિલા કર સવાબ હાસિલ કરે તો યેહ સવાબ કા કામ ભી હૈ.

દર હકીકત ઈસ રાત મેં હલ્વે કા દસ્તૂર યૂં નિકલ પડા કે યેહ

મુબારક રાત સ-દકા વ ખૈરાત ઔર ઈસાલે સવાબ વ સિલએ રેહ્મી કી ખાસ રાત હૈ. લિહાઝા ઈન્સાની ફિતરત કા તકાઝા હૈ કે ઈસ રાત મેં કોઈ મરગૂબ ઔર લઝીઝ ખાના પકાયા જાએ. બા'ઝ આલિમોં કી નઝર બુખારી શરીફ કી ઈસ હદીસ પર પડી કે

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يحب الحلواء والعسل - (صحيح البخارى، كتاب الاطعمة، باب الحلواء والعسل، رقم ٥٤٣١، ج ٣، ص ٥٣٦)

યા'ની (શીરીની) ઔર હલ્વા صَلَّي اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ “રસુલુલ્લાહ શહદ કો પસન્દ ફરમાતે થે.”

લિહાઝા ઈન ઉ-લમાએ કિરામ ને ઈસ હદીસ પર અમલ કરતે હુએ ઈસ રાત મેં હલ્વા પકાયા. ફિર રફતા રફતા અવામ મેં ભી ઈસ કા ચરચા ઔર રવાજ હો ગયા. યુનાન્યે હઝરતે શાહ અબ્દુલ અઝીઝ સાહિબ કિબ્લા મુહદિસ દેહલવી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ કે મલ્કૂઝાત મેં હૈ કે હિન્દૂસ્તાન મેં શબે બરાઅત કો રોટી ઔર હલ્વા પર ફાતિહા દિલાને કા દસ્તૂર હૈ. ઔર સમર કન્દ વ બુખારા મેં “કતલમા” પર જો એક મીઠા ખાના હૈ.

અલ ગરઝ શબે બરાઅત કા હલ્વા હો યા ઈદ કી સિવય્યાં, મુહર્રમ કા ખિચડા હો યા મલીદા, મહ્ઝ એક રસ્મો રવાજ કે તરીકે પર લોગ પકાતે ખાતે ઔર ખિલાતે હેં. કોઈ ભી યેહ અકીદા નહીં રખતા કે યેહ ફર્ઝ યા સુન્નત હેં. ઈસ લિયે ઈસ કો ના જાઈઝ કહના દુરુસ્ત નહીં. યાદ રખો કિસી હલાલ કો હરામ ઠહરાના અલ્લાહ પર ઝૂટી તોહમત લગાના હૈ જો એક બદ તરીન ગુનાહ હૈ. કુરઆને મજીદ મેં હૈ :

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا ط

قُلْ أَللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ ۝ (پ ۱۱، یونس: ۵۹)

યા'ની કહ દો ભલા બતાઓ તો વોહ જો અલ્લાહ ને તુમહારે લિયે રિઝ્ક ઉતારા ઉસ મેં તુમ ને અપની તરફ સે કુછ હરામ કુછ હલાલ ઠહરા લિયા. (અ પૈગમ્બર) ફરમા દો કયા અલ્લાહ ને ઈસ કા તુમહેં હુકમ દિયા હૈ, યા અલ્લાહ પર તુમ લોગ તોહમત લગાતે હો ?

4

ઈમાનિસ્યાત

ગુલામી મેં ન કામ આતી હેં તદબીરેં ન શમશીરેં

જો હો ઝોકે યકી પેદા તો કટ જાતી હેં ઝન્જરેં

જાનના ચાહિયે કે મસાઈલે શરીઅત ચાર કિસ્મ કે હેં પહલી કિસ્મ વોહ મસાઈલ હેં જિન કા તઅલ્લુક ઈમાન વ અકીદે સે હે જેસે તૌહીદ, રિસાલત, કિયામત વગૈરા કા બયાન. દૂસરી કિસ્મ વોહ ચીઝેં હેં જો બદની વ માલી ઇબાદતોં સે તઅલ્લુક રખતી હેં જેસે નમાઝ રોઝા ઓર હજ વ ઝકાત વગૈરા. તીસરી કિસ્મ વોહ બાતેં હેં જિન કા તઅલ્લુક એક દૂસરે કે સાથ લૈન દૈન ઓર મુઆ-મલાત સે હે જેસે ખરીદો ફરોખ્ત, નિકાહ વ તલાક, હુકૂમત વ સિયાસત વગૈરા. ચૌથી કિસ્મ ઉન ઓસાફ કા બયાન જો ઇન્સાન કે અપ્લાક વ આદાત ઓર નફ્સાની જઝૂબાત સે તઅલ્લુક રખને વાલે હેં જેસે શુજાઅત, સખાવત, સબ્રો શુક વગૈરા.

મસાઈલે શરીઅત કી યેહ ચારોં કિસ્મેં ઇન્સાન કી સલાહ વ ફલાહે દારૈન કે લિયે ઇન્તિહાઈ ઝરૂરી હેં લેકિન વાઝેહ રહે કે જબ તક અકીદે સહીહ ઓર દુરુસ્ત નહીં હોંગે ઉસ વક્ત તક કોઈ અમલ મકબૂલ નહીં હો સકતા. ઇસ લિયે ઝરૂરી હે કે પહલે ઇસ્લામ કે અકીદોં કો અચ્છી તરહ જાન કર ઇસ પર ઈમાન લાઝેં ઓર સચ્ચે દિલ સે ઇન કો માન કર ઝબાન સે ઇક્રાર ભી કરે. યૂં સમજો કે અકાઈદ જડ હેં ઓર આ'માલ શાખેં હેં અગર દરખ્ત કી જડ હી કટ જાએગી તો શાખેં કભી હરી ભરી નહીં રહ સક્તીં. ઇસ લિયે પહલે હમ અકાઈદે ઇસ્લામ કો બયાન કરતે હેં. ઇસ કે બા'દ ۞ الله ۞ نماز و روزه و زکات و حج و غیرہ کے بارے میں آ'માલે ઇસ્લામ કા

બયાન ભી હમ લિખેંગે ઔર ઇન ફરાઇઝ કે ઇલાવા દૂસરે ઇસ્લામી મસાઇલ કો ભી હમ બયાન કરેંગે. અલ્લાહ તઆલા હર મુસલ્માન કે અકીદો કો દુરુસ્ત ફરમાએ ઔર ઇલ્મ કી તૌફીક દે. (આમીન)

છ⁶ કલિમે

અવ્વલ કલિમા તચ્ચિબ :

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ)

અલ્લાહ કે સિવા કોઈ ઇબાદત કે લાઈક નહીં. મુહમ્મદ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) અલ્લાહ કે غَزْوَجલ કે બર્ગુઝીદા રસૂલ હૈં.

દુવુમ કલિમા શહાદત :

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

મૈં ગવાહી દેતા હૂં કે અલ્લાહ (غَزْوَجલ) કે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં, વોહ એક હૈં ઉસ કા કોઈ શરીક નહીં ઔર મૈં ગવાહી દેતા હૂં કે મુહમ્મદ (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) ઉસ કે ખાસ બન્દે ઔર રસૂલ હૈં.

સિવુમ કલિમા તમ્જુદ :

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

પાક હૈં અલ્લાહ (غَزْوَجલ) ઔર સારી ખૂબિયાં અલ્લાહ (غَزْوَجલ) હી કે લિયે હૈં. અલ્લાહ (غَزْوَجલ) કે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં ઔર અલ્લાહ (غَزْوَجલ) સબ સે બડા હૈં ઔર ગુનાહ સે બાઝ રહને ઔર નેકી કી કુવ્વત અલ્લાહ (غَزْوَجલ) હી સે હૈં જો બુલન્દ મર્તબે વાલા અઝમત વાલા હૈં.

ચહારુમ કલિમા તૌહીદ :

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ أَبَدًا أَبَدًا ذُو الْحَلَالِ وَالْأَكْرَامِ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

અલ્લાહ (غَزْوَجલ) કે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં વોહ તન્હા હૈં ઉસ કા

કોઈ શરીક નહીં. ઉસી કી બાદશાહી હૈ ઓર ઉસી કે લિયે સારી ખૂબિયાં, વોહ ઝિન્દા કરતા ઓર મૌત દેતા હૈ ઓર વોહ ઝિન્દા હૈ કભી ભી નહીં મરેગા. વોહ અઝમત ઓર બુઝુર્ગી વાલા હૈ. ઉસી કે હાથ મેં ખૈર હૈ ઓર વોહ હર ચીઝ પર કાદિર હૈ.

પન્જમ કલિમા ઇસ્તિઝ્હાર :

اَسْتَغْفِرُ اللهَ رَبِّي مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ اَذْنِبْتُهَ عَمَدًا اَوْ حَطَاً سِرًّا اَوْ عَلَانِيَةً وَاَتُوبُ
اِلَيْهِ مِنَ الذَّنْبِ الَّذِي اَعْلَمْتُ وَمِنْ الذَّنْبِ الَّذِي لَا اَعْلَمُ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ وَسَتَّارُ
الْغُيُوبِ وَعَفَّارُ الذُّنُوبِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ط

મેં અલ્લાહ (عَزَّوَجَلَّ) સે બખ્શિશ માંગતા હૂં જો મેરા પરવર દગાર હૈ હર ગુનાહ સે જો મેં ને ક્રિયા, ખ્વાહ જાન કર યા બે જાને, છુપ કર, ખ્વાહ ખુલ્લમ ખુલ્લા ઓર મેં ઉસ કી તરફ તૌબા કરતા હૂં ઉસ ગુનાહ સે જિસે મેં જાનતા હૂં ઓર ઉસ ગુનાહ સે ભી જો મેં નહી જાનતા, યકીનન તૂ હી હર ગૈબ કો ખૂબ જાનને વાલા હૈ ઓર તૂ હી ઐબોં કો છુપાને વાલા ઓર ગુનાહોં કો બખ્શને વાલા હૈ ઓર ગુનાહ સે બાઝ રહને ઓર નેકી કી કુવ્વત અલ્લાહ (عَزَّوَجَلَّ) હી સે હૈ જો બુલન્દ મર્તબે વાલા અઝમત વાલા હૈ.

શશુમ કલિમા રદ્દે કુફ્ર :

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ اَنْ اُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَاَنَا اَعْلَمُ بِهِ وَاَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا اَعْلَمُ بِهِ
تُبْتُ عَنْهُ وَتَبَرَّأْتُ مِنَ الْكُفْرِ وَالشِّرْكِ وَالْكَذْبِ وَالْعَبِيَةِ وَالْبِدْعَةِ وَالنَّمِيْمَةِ وَالْفَوَاحِشِ
وَالْبُهْتَانِ وَالْمَعَاصِي كُلِّهَا وَاَسْلَمْتُ وَاَقُوْلُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللهِ ط

ઐ અલ્લાહ (عَزَّوَجَلَّ) મેં તેરી પનાહ માંગતા હૂં ઇસ બાત સે કે મેં તેરે સાથ કિસી કો શરીક કરૂં ઓર વોહ મેરે ઇલ્મ મેં હો ઓર મેં તુઝ સે બખ્શિશ માંગતા હૂં ઉસ ગુનાહ સે જિસ કા મુઝે ઇલ્મ નહીં મેં ને ઉસ સે તૌબા કી ઓર

મैं બેઝાર હુવા કુફ્ર સે ઔર શિર્ક ઔર જૂટ ઔર ગીબત સે ઔર બુરી નૌ ઈજાદાત સે ઔર યુગલી સે ઔર બે હયાઈ કે કામોં સે ઔર કિસી પર બોહતાન બાંધને સે ઔર હર કિસ્મ કી ના ફરમાની સે ઔર મैं ઈસ્લામ લાયા ઔર મैं કહતા હૂં સિવાએ અલ્લાહ (عَزَّوَجَلَّ) કે કોઈ મા'બૂદ નહીં મુહમ્મદ (صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم) અલ્લાહ (عَزَّوَجَلَّ) કે બર્ગુઝીદા રસૂલ હેં.

ઈમાને મુજમલ :

اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ كَمَا هُوَ بِاَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ وَقَبِلْتُ جَمِيعَ اَحْكَامِهِ اِقْرَارًا بِاللِّسَانِ وَتَصْدِيقًا بِالْقَلْبِ
મैं ઈમાન લાયા અલ્લાહ (عَزَّوَجَلَّ) પર જૈસા કે વોહ અપને નામોં ઔર અપની સિફતોં કે સાથ હૈ ઔર મैं ને કબૂલ કિયે ઉસ કે તમામ અહકામ મુજે ઈસ કા ઝબાન સે ઈકરાર હૈ ઔર દિલ સે યકીન.

ઈમાને મુફ્સસલ :

اٰمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكِتَابِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ
مِنْ اللّٰهِ تَعَالٰی وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ ؕ

મैं ઈમાન લાયા અલ્લાહ (عَزَّوَجَلَّ) પર ઔર ઉસ કે ફિરિશ્તોં પર ઔર ઉસ કી કિતાબોં પર ઔર ઉસ કે રસૂલોં પર ઔર કિયામત કે દિન પર ઔર ઈસ પર, કે હર ભલાઈ ઔર બુરાઈ અલ્લાહ તઆલા ને મુકદ્દર ફરમા દી હૈ ઔર મરને કે બા'દ દોબારા ઝિન્દા હોના હૈ.

તામ્બીહ : ઈન ૯^૬ કલિમોં ઔર ઈમાને મુજમલ વ ઈમાને મુફ્સસલ કો ઝબાની યાદ કર લો. ઔર મા'નોં કો ખૂબ સમઝ કર સચ્ચે દિલ સે યકીન કે સાથ ઈન પર ઈમાન લાઓ. ક્યૂંકે યેહી વોહ કલિમે હૈં જિન પર ઈસ્લામ કી બુન્યાદ હૈ. જબ તક ઈન કલિમોં પર ઈમાન ન લાએ કોઈ મુસલ્માન નહીં હો સકતા.

યેહ મુસલ્માનોં કી બહુત બડી કમ નસીબી હૈ કે હઝારોં લાખોં મુસલ્માન ઈન કલિમોં સે ના વાકિફ યા ગાફિલ હૈં. હાલાંકે હર

मुसल्मान मां बाप पर लाजिम है के वोह अपने बच्चों और बच्चियों को येह ईस्लामी कलिमे ज़बानी याद करा दें. और एन कलिमों के मा'ना बच्चों को बता कर जेहून नशीन करा दें. ताके येह ईस्लामी अकीदे बयपन ही से दिलों में जम जायें और जिन्दगी की आभिरी सांस तक हर मुसल्मान मर्द व औरत एन अकीदों पर पछाड की तरह मजबूती के साथ काईम रहे और दुन्या की कोई ताकत एन को ईस्लाम से बर गश्ता न कर सके और जिन बालिग मर्दों और औरतों को येह कलिमे न याद हों उन पर भी लाजिम है के वोह जल्द से जल्द एन कलिमों को याद कर लें और एन के मा'नों को समझ कर सच्चे दिल से एन को जान पहचान कर और मान कर एन पर ईमान रभें और हर वक्त एन अकीदों का ध्यान रभें. क्यूंके येही अकीदे ईस्लाम की पूरी ईमारत की बुनियाद हैं. जिस तरह किसी ईमारत की बुनियाद हिल जाये या कमजोर हो जाये तो वोह ईमारत काईम नहीं रह सकती. ठीक ईसी तरह अगर ईस्लाम के एन अकीदों में कोई शको शुबा पैदा हो जाये तो ईस्लाम की ईमारत बिडकुल ही तहस नहस और बरबाद हो जायेगी.

અભિલાષ તરખાલા

અકીદા ૧ : તમામ આલમ ઝમીનો આસ્માન વગેરા સારા જહાન પહલે બિલ્કુલ નાપૈદ થા. કોઈ યીઝ ભી નહીં થી ફિર અલ્લાહ તઆલા ને અપની કુદરત સે સબ કો પૈદા કિયા તો યેહ સબ કુદ્ર મૌજુદ હવા.

(شرح العقائد النسفية، مبحث العالم بجميع اجزائه محدث، ص ٢٤/ ٧، الانعام: ١٠١)

ਅਕੀਦਾ 2 : ਜਿਸ ਨੇ ਤਮਾਮ ਆਲਮ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਜਹਾਨ ਕੋ ਪੈਦਾ ਕਿਆ।
(ਪ ੧, البقرة: ੨/੧, الانعام: ੧/੧੭, ੨/੨੪)۔ **عَزَّوَجَلَّ** ਨਾਮ ਪਾਕ ਯਾਤ ਕਾ ਨਾਮ **ਅਲਾਹ** ਹੈ।
المؤمنون: ੬੨/ المسامرة بشرح المسامية، الاصل العاشر العلم بانه تعالى واحدا لشریک له، ص ੪੬)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

અકીદા ૩ : અલ્લાહ તઆલા એક છે, કોઈ ઉસ કા શરીક નહીં.

(પૃ. ૨૬, મુહમ્મદ: ૧૯/૧૦૫, અલ્કહેફ: ૨૬)

વોહ હમેશા સે હૈ ઔર હમેશા રહેગા.

(المسامرة بشرح المسامرة، الاصل الثاني: الله قديم، ص ૨૨-૨૦)

વોહ બે પરવાહ હૈ. કિસી કા મોહતાજ નહીં. સારા આલમ ઉસ કા મોહતાજ હૈ.

(شرح الملا على القارى على الفقه الاكبر، لا يشبه الله شيء من خلقه، ص ૧૦૫/૨૬, મુહમ્મદ: ૩૮)

કોઈ ચીઝ ઉસ કે મિસ્લ નહીં વોહ સબ સે યકતા ઔર નિરાલા હૈ.

(પૃ. ૨૦, શુરૂ: ૧૧/૩૦, અલખલાસ: ૧-૬)

ઔર વોહી સબ કા ખાલિક વ માલિક હૈ.

(પૃ. ૭, માઈદ: ૧૨૦/૧૦૭, અનાઅમ: ૨-૧૦)

અકીદા ૪ : વોહ ઝિન્દા હૈ.

(પૃ. ૩, બક્ર: ૨૦૦)

વોહ કુદરત વાલા હૈ વોહ હર ચીઝ કો જાનતા હૈ. (પૃ. ૨૨, ફાટર: ૬૬)

સબ કુછ દેખતા હૈ સબ કુછ સુનતા હૈ. (પૃ. ૨૦, શુરૂ: ૧૧)

સબ કી ઝિન્દગી ઔર મૌત કા માલિક હૈ જિસ કો જબ તક યાહે ઝિન્દા રખે ઔર જબ યાહે મૌત દે. વોહી સબ કો જિલાતા ઔર મારતા હૈ.

(પૃ. ૧૧, તૌબ: ૧૧૬)

વોહી સબ કો રોઝી દેતા હૈ વોહી જિસ કો યાહે ઇઝ્જત ઔર ઝિલ્લત દેતા હૈ.

(પૃ. ૩, અલ અમર: ૨૬, ૩૪)

ઔર વોહ જો કુછ યાહે કરતા હૈ.

(પૃ. ૧૭, અલ હજ: ૧૮)

વોહી ઇબાદત કે લાઈક હૈ.

(પૃ. ૩, બક્ર: ૨૦૦)

કોઈ ઉસ કા મિસ્લ ઔર મુકાબિલ નહીં. (પૃ. ૨૦, શુરૂ: ૧૧)

ન ઉસ ને કિસી કો જના ન વોહ કિસી સે જના ગયા.

(પૃ. ૩, અલખલાસ: ૩)

ન વોહ બીવી બચ્ચોં વાલા હૈ. (પૃ. ૨૯, હજ: ૩)

અકીદા 5 : વોહ કલામ ફરમાતા હૈ. (પૃ. ૩, બકરા: ૨૦૩)

લેકિન ઉસ કા કલામ હમ લોગોં કે કલામ કી તરહ કા નહીં હૈ. વોહ ઝબાન, આંખ, કાન વગૈરા આ'ઝા સે ઔર હર ઐબ ઔર નુક્સાન સે પાક હૈ હર કમાલ ઉસ કી ઝાત મેં મૌજૂદ હૈ.

(المسامره بشرح المسامرة، ختم المصنف، كتاب بيان عقيدة اهل السنة، ص ૩૯૨-૩૯૩)

અકીદા 6 : ઉસ કી સબ સિફતેં હમેશા સે હેં ઔર હમેશા રહેંગી. કોઈ સિફત ઉસ કી કબી ન ખત્મ હો સકતી હૈ ન ઘટ બઢ સકતી હૈ.

(المعتقد المنتقد مع المستند المعتمد، مسألة صفاته تعالى غير محدثة ولا مخلوقة،

ص ૬૯/شرح العقائد النسفية، مبحث اثبات الصفات، ص ૬૦-૬૧)

અકીદા 7 : વોહ અપની પૈદા કી હુઈ હર ચીઝ પર બડા મેહૂરબાન હૈ. વોહી સબ કો પાલતા હૈ. (પૃ. ૧, અલફાત્હા: ૧-૨)

વોહ બડાઈ વાલા ઔર બડી ઇઝ્જત વાલા હૈ. (પૃ. ૨૮, અલહશર: ૨૩)

સબ કુછ ઉસી કે કબ્જે ઔર ઇન્તિયાર મેં હૈ જિસ કો યાહે પસ્ત કર દે, જિસ કો યાહે બુલન્દ કર દે. (પૃ. ૩, અલઅમર: ૨૬)

જિસ કી યાહે રોઝી કમ કર દે જિસ કી યાહે ઝિયાદા કર દે.

(પૃ. ૨૧, અલઅન્કબૂત: ૬૨)

વોહ ઇન્સાફ વાલા હૈ.

(شعب الايمان، باب في الايمان بالله، فصل في معرفة اسماء الله وصفاته، رقم ૧૦૨، ج ૧، ص ૧૧૬)

કિસી પર ઝુલ્મ નહીં કરતા. (પૃ. ૫૦, અલનસા: ૬૦ / ૫૦, અલકહફ: ૬૯)

વોહ બડે તહમ્મુલ ઔર બરદાશત વાલા હૈ.

(شعب الايمان، باب في الايمان بالله، فصل في معرفة اسماء الله وصفاته، رقم ૧૦૨، ج ૧، ص ૧૧૬)

વોહ ગુનાહોં કા બખ્શને વાલા. (પૃ. ૨૬, અલઝમર: ૦૩)

ઔર બન્દોં કી દુઆઓં કો કબૂલ ફરમાને વાલા હૈ.

(પૃ. ૨૦, અલતમલ: ૬૨/૨, અલબકરા: ૧૮૬)

વોહ સબ પર હાકિમ હૈ ઉસ પર કોઈ હુકમ ચલાને વાલા નહીં. (૧૭:૧૮:અનعام/૧૮:૫૦:હુદ/૬૦:૫/المستند المعتمد على المعتقد المنتقد، ص ૯૯، حاشیه ૧૩૧).

ન ઉસ કો ઉસ કે ઇરાદે સે કોઈ રોકને વાલા હૈ. (૨૧:૩:૨૬૫)

વોહ સબ કા કામ બનાને વાલા હૈ. દુન્યા મેં જો કુછ હોતા હૈ ઉસી કે હુકમ સે હોતા હૈ બિગૈર ઉસ કે હુકમ કે કોઈ ઝર્રા હિલ નહીં સકતા. ઉસ કે કિસી હુકમ ઔર ઉસ કે કિસી કામ મેં કિસી કો રોક ટોક કી મજાલ નહીં. (બહારે શરીઅત, જિ. ૧, સ. ૮)

વોહ તમામ આલમ ઔર સારે જહાન કી હિફાજત ઔર ઇસ કા ઇન્તિઝામ ફરમાતા હૈ. (૧૩:૫:યુસફ/૬૪:૨૨:સબા:૨૧)

ન વોહ સોતા હૈ ન ઊંઘતા હૈ. (૨૨:૫:البقرة:૨૨૦)

ન કભી ગાફિલ હોતા હૈ. (૨:૫:البقرة:૧૪૬)

અકીદા ૮ : અલ્લાહ તઆલા પર કોઈ ચીઝ વાજિબ ઔર લાઝિમ નહીં હૈ વોહ જો કુછ કરતા હૈ વોહ ઉસ કા ફઝ્લ ઔર ઉસ કી મેહરબાની હૈ.

(المسامرة بشرح المسامرة، الاصل الرابع في بيان انه لا يجب على الله تعالى فعل شيء، ص ૧૦૬)

(المعتقد المنتقد مع المستند المعتمد، يستحيل وجوب شيء عليه تعالى، ص ૭૧)

અકીદા ૯ : વોહ મખ્લૂક કી તમામ સિફતોં સે પાક હૈ.

(شرح الفقه الاكبر، ص ૩૧)

વોહ બડા હી રહીમો કરીમ હૈ. વોહ અપને બન્દોં કો કિસી એસે કામ કા હુકમ નહીં દેતા જો બન્દોં સે ન હો સકે. (૨૮:૩:البقرة:૨૮૬)

વોહ અપને બન્દોં કી બદ આ'માલિયોં ઔર ગુનાહોં સે નારાઝ હોતા હૈ ઔર બન્દોં કી નેકિયોં ઔર ઇબાદતોં સે ખુશ હોતા હૈ. ઇસી લિયે ઉસ ને ગુનાહગારોં કે લિયે દોઝખ કા અઝાબ ઔર નેકોકારોં કે લિયે જન્નત કા સવાબ બનાયા હૈ.

અકીદા ૧૦ : અલ્લાહ તઆલા જિહત ઔર મકાન વ ઝમાન ઔર હ-ર-કત

વ સુકૂન ઔર શકલો સૂરત વગૈરા મખ્લૂકાત કી તમામ સિફાત વ કેફિયાત સે પાક હૈ. (شرح العقائد النسفية، الدليل على كونه تعالى ليس جسما، ص ۳۸-۴۱، المسامرة بشرح المسامرة، الاصل السابع انه تعالى ليس مختصا بجهة، ص ۳۰-۳۱)

અકીદા 11 : દુન્યા કી ઝિન્દગી મેં સર કી આંખોં સે અલ્લાહ તઆલા કા દીદાર સિર્ફ હમારે નબી હઝરતે મુહમ્મદ મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કો હાસિલ હુવા. હાં, દિલ કી નિગાહ સે યા ખ્વાબ મેં અલ્લાહ તઆલા કા દીદાર દૂસરે અમ્બિયા عَلَیْہِمُ السَّلَام બલકે બહુત સે ઔલિયાએ કિરામ કો ભી નસીબ હુવા. ઔર આખિરત મેં હર સુન્ની મુસલ્માન કો અલ્લાહ તઆલા અપના દીદાર કરાએગા મગર યાદ રખો કે અલ્લાહ તઆલા કા દીદાર બિલા કેફ હૈ. યા'ની દેખેંગે મગર યેહ નહીં કહ સકતે કે કેસે ? ઔર કિસ તૌર પર દેખેંગે اِنْ شَاءَ اللہُ تَعَالٰی જબ દેખેંગે ઉસ વક્ત બતા દેંગે. ઈસ મેં બહૂસ કરના જાઈઝ નહીં. યેહ ઈમાન રખો કે કિયામત મેં ઝરૂર ઉસ કા દીદાર હોગા, જો આખિરત કી ને'મતોં મેં સબ સે બડી ને'મત હૈ. (شرح الملا على القارى على الفقه الاكبر، جواز رؤية البارى حل شانہ فى الدنيا، ص ۱۲۳-۱۲۴/المعتقد المتقدم المستند المعتمد، منه (۱۶) انه تعالى مرئى بالا بصار فى الآخرة، ص ۵۸، ۵۶، شرح العقائد النسفية، مبحث رؤية الله تعالى والدليل عليها، ص ۷۴-۷۵)

અકીદા 12 : અલ્લાહ તઆલા કે હર કામ મેં બે શુમાર હિક્મતેં હૈં ખ્વાહ હમ કો મા'લૂમ હોં યા ન મા'લૂમ હોં.

(المسامرة بشرح المسامرة، لله تعالى فى كل فعل حكمة، ص ۲۱۵)

અલ્લાહ તઆલા કે કિસી કામ કો બુરા સમજના યા ઉસ પર એ'તિરાઝ કરના યા નારાઝ હોના યેહ કુફ્ર કી બાત હૈ.

ખબરદાર ! ખબરદાર ! કભી હરગિઝ હરગિઝ અલ્લાહ તઆલા કે કિસી કામ પર ન એ'તિરાઝ કરો ન નારાઝ રહો બલકે યેહી ઈમાન રખો કે અલ્લાહ તઆલા જો કુદ્ર કરતા હૈ વોહી અચ્છા હૈ. ખ્વાહ હમારી સમજ મેં આએ યા ન આએ ક્યૂંકે અલ્લાહ તઆલા અલીમ વ

હકીમ યા'ની બહુત ઝિયાદા જાનને વાલા ઔર બહુત ઝિયાદા હિક્મતો વાલા હૈ ઔર વોહ અપને બન્દોં પર બહુત ઝિયાદા મેહરબાન હૈ.

નબી વ રસૂલ

અકીદા 1 : અલ્લાહ તઆલા ને અપને બન્દોં કી હિદાયત કે લિયે બહુત સે પૈગમ્બરોં કો દુન્યા મેં ભેજા. યેહ સબ પૈગમ્બર તમામ ગુનાહોં સે પાક હૈં. (المسامرة بشرح المسامرة، الكلام على العصمة، ص ۲۲۷)

ઔર અલ્લાહ તઆલા કે બહુત હી નેક બન્દે હૈં. અલ્લાહ તઆલા કે સબ પૈગમ્બરોં કા યેહી કામ હૈ કે વોહ અલ્લાહ તઆલા કે પૈગામ ઔર ઉસ કે અહકામ કો બન્દોં તક પહોંચાતે હૈં.

(شرح العقائد النسفية، كتاب مبحث النبوات، ص ۱۴۰)

અલ્લાહ તઆલા ને ઉન પૈગમ્બરોં કી સચ્ચાઈ ઝાહિર કરને કે લિયે ઉન કે હાથોં પર ઐસી ઐસી હૈરત ઔર તઅજજુબ મેં ડાલને વાલી ચીઝોં ઝાહિર ફરમાઈ જો બહુત હી મુશ્કિલ ઔર આદત કે ખિલાફ હૈં જો દૂસરે લોગ નહીં કર સકતે. ઉન ચીઝોં કો “મો’જિઝા” કહતે હૈં.

(شرح العقائد النسفية، والنوع الثاني خير الرسول المؤيد بالمعجزة، ص ۱۷، مبحث النبوات، ص ۱۳۵)

જૈસે હઝરતે મૂસા કા અસા, કે વોહ અઝદહા બન કર ફિરઔન કે સામને જાદૂગરોં કે સાંપોં કો નિગલ ગયા.

(روح البيان، ط: ۷۰، ج: ۵، ص: ۴۰۵)

ઔર હઝરતે ઈસા કા મુદ્દોં કો ઝિન્દા કરના.

(پ ۳، آل عمران: ۴۹)

ઔર હમારે હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કા ચાંદ કે દો ટુકડે કર દેના.

(المواهب اللدنية المقصد الرابع فی المعجزات، الفصل الاول فی معجزاته صلى الله عليه وسلم، ج ۲، ص ۵۲۳)

ડૂબે હુએ સૂરજ કો વાપસ લૌટા દેના.

(المواهب اللدنية المقصد الرابع فی معجزاته صلى الله عليه وسلم، ج ۲، ص ۵۲۸-۵۲۹)

કંકરિયોં સે અપના કલિમા પઢવા લેના.

(الخصائص الكبرى، باب التسيح الحصى والطعام، ج ٢، ص ١٢٥)

ઉઘિયોં સે પાની કા ચશમા જારી કર દેના.

(صحيح البخارى، كتاب المناقب، باب علامات النبوة فى الاسلام، رقم ٣٥٧٦، ج ٢، ص ٤٩٣)

યેહ સબ મો'જિઝાત હૈં. ઇન પૈગમ્બરોં કો નબી કહતે હૈં. ઔર ઇન નબિયોં મેં સે જો ખુદાવન્દે તઆલા કી તરફ સે કોઈ નઈ આસ્માની કિતાબ ઔર નઈ શરીઅત લે કર આએ વોહ “રસૂલ” કહલાતે હૈં.

(النبراس، تعريف الرسول صلى الله عليه وسلم، ص ٥٤/المسامرة بشرح المسامرة، الكلام على العصمة، ص ٢٣١)

નબી સબ મર્દ થે, ન કોઈ જિન્ન નબી હુવા, ન કોઈ ઔરત.

(پ ١٤، النحل: ٤٣/ تفسير بيبضاوى مع حاشية محى الدين شيخ زاده، ج ٥، ص ٢٧٤)

નબી સબ ઇન્સાનોં સે ઝિયાદા અકલમન્દ હોતે હૈં ઔર બે ઐબ ભી.

(المسامرة بشرح المسامرة، شروط النبوة، ص ٢٢٦)

અકીદા 2 : સબ સે પહલે પૈગમ્બર હઝરતે આદમ عَلَيْهِ السَّلَام ઔર સબ સે આખિરી પૈગમ્બર હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તફા صَلَّي اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

(شرح العقائد النسفية، اول الانبياء آدم عليه السلام واخرهم محمد عليه السلام، ص ١٣٦)

ઔર બાકી તમામ નબી વ રસૂલ ઇન દોનોં કે દરમિયાન હુએ. ઇન પૈગમ્બરોં મેં સે જો બહુત મશહૂર હૈં ઔર કુરઆને મજીદ ઔર અહાદીસ મેં જિન કા બાર બાર ઝિક્ર આયા હૈ વોહ યેહ હૈં :

﴿1﴾ હઝરતે નૂહ عَلَيْهِ السَّلَام (١٧٦، الانبياء: ٧٦)

﴿2﴾ હઝરતે ઇબ્રાહીમ عَلَيْهِ السَّلَام (١٧٩، الانبياء: ٦٩)

﴿3﴾ હઝરતે ઇસ્માઈલ عَلَيْهِ السَّلَام (١٧٥، الانبياء: ٨٥)

﴿4﴾ હઝરતે ઇસ્હાક عَلَيْهِ السَّلَام (١٧٢، الانبياء: ٧٢)

﴿5﴾ હઝરતે યા'કૂબ عَلَيْهِ السَّلَام (١٧٢، الانبياء: ٧٢)

﴿6﴾ હઝરતે યૂસુફ عَلَيْهِ السَّلَام (١٢، يوسف: ٤)

﴿7﴾ હઝરતે દાવૂદ عَلَيْهِ السَّلَام (١٧٩، الانبياء: ٧٩)

- ﴿8﴾ હઝરતે સુલૈમાન عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۱۷، الانبياء: ۸۱)
- ﴿9﴾ હઝરતે અય્યૂબ عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۱۷، الانبياء: ۸۳)
- ﴿10﴾ હઝરતે મૂસા عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۱۷، الانبياء: ۴۸)
- ﴿11﴾ હઝરતે હારૂન عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۱۷، الانبياء: ۴۸)
- ﴿12﴾ હઝરતે ઝ-કરિય્યા عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۷، الانعام: ۸۵)
- ﴿13﴾ હઝરતે યહ્ય્યા عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۷، الانعام: ۸۵)
- ﴿14﴾ હઝરતે ઈસા عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۷، الانعام: ۸۵)
- ﴿15﴾ હઝરતે ઈલ્યાસ عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۷، الانعام: ۸۵)
- ﴿16﴾ હઝરતે અલ યસઅ عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۷، الانعام: ۸۶)
- ﴿17﴾ હઝરતે યૂનુસ عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۷، الانعام: ۸۶)
- ﴿18﴾ હઝરતે લૂત عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۷، الانعام: ۸۶)
- ﴿19﴾ હઝરતે ઈદરીસ عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۱۷، الانبياء: ۸۵)
- ﴿20﴾ હઝરતે સાલેહ عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۹، النمل: ۴۵)
- ﴿21﴾ હઝરતે હૂદ عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۹، الشعراء: ۱۲۴)
- ﴿22﴾ હઝરતે શુઅૈબ عَلَيْهِ السَّلَام (پ ۲، هود: ۸۴)
- ﴿23﴾ હઝરતે મુહમ્મદુર્સુલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم (پ ۴، آل عمران: ۱۴۴)

અકીદા ૩ : નબિયોં પર અલ્લાહ તઆલા ને જો સહીફે ઔર આસ્માની કિતાબે ઉતારી

उन में से यार बहूत मशहूर हैं :

“તૌરૈત” હઝરતે મૂસા عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام પર. (پ ۶، المائدة: ۴۴)

“ઝબૂર” હઝરતે દાવૂદ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام પર. (پ ۵، بنی اسرائیل: ۵۵)

“ઈન્જીલ” હઝરતે ઈસા عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالસَّلَام પર. (پ ۶، المائدة: ۴۶)

“કુરઆને મજીદ” જો સબ સે અફઝલ કિતાબ હૈ વોહ સબ સે

અફઝલ રસૂલ હઝરતે મુહમ્મદ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم પર. (پ ۲۹، الدهر: ۲۳)

(النبراس، بیان الكتب المنزلة، ص ۲۹۰)

અકીદા 4 : ખુદા કે નબિયોં કી કોઈ તા'દાદ મુઅય્યન કરની જાઈઝ નહીં હૈ ક્યૂંકે ઇસ બારે મેં મુખ્તલિફ રિવાયતેં આઈ હેં. ઔર નબિયોં કી કિસી મુઅય્યન તા'દાદ પર ઇમાન લાને મેં યેહ એહતિમાલ હૈ કે કિસી નબી કી નબુવ્વત કા ઇન્કાર હો જાએ.

(شرح العقائد النسفية، مبحث اول الانبياء آدم عليه السلام، ص ۱۳۹- ۱۴۰ / الفتاوى الرضوية الجديدة، كتاب السير، ج ۱، ص ۲۴۸ / شرح الملا على القاري على الفقه الاكبر، الانبياء منزهون عن الكبائر والصغائر، ص ۵۷ / الشفاء فصل في بيان ما هو من المقالات كفر، ص ۲۴۵)

યા ગૈરે નબી કો નબી માન લિયા જાએ ઔર યેહ દોનોં બાતેં કુફ હેં. ઇસ લિયે યેહ એ'તિકાદ રખના ચાહિયે કે અલ્લાહ તઆલા કે હર નબી પર હમારા ઇમાન હૈ.

અકીદા 5 : મુસલ્માન કે લિયે જિસ તરહ અલ્લાહ તઆલા કી ઝાત વ સિફાત પર ઇમાન લાના ઝરૂરી હૈ. ઇસી તરહ હર નબી કી નબુવ્વત પર ભી ઇમાન લાના ઝરૂરી હૈ.

અકીદા 6 : હર નબી ઔર ફિરિશ્તે કા મા'સૂમ હોના ઝરૂરી હૈ. નબી ઔર ફિરિશ્તે કે સિવા કોઈ મા'સૂમ નહીં. (النبراس، مبحث مسئلة عصمة الانبياء. عليهم السلام، ص ۲۸۳ النبراس، مبحث الملائكة عليهم السلام، ص ۲۸۷)

ઇમામોં કો નબિયોં કી તરહ મા'સૂમ સમજના બદ-દીની વ ગુમરાહી હૈ. નબિયોં ઔર ફિરિશ્તોં કે મા'સૂમ હોને કા યેહ મતલબ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ને ઇન હઝરાત કો ગુનાહોં સે મહફૂઝ રખને કા વા'દા ફરમા લિયા હૈ. ઇસ સબબ સે ઇન હઝરાત કા ગુનાહ મેં મુખ્તલા હોના શરઅન મુહાલ હૈ બર ખિલાફ ઇમામોં ઔર ઔલિયા કે. અલ્લાહ તઆલા ઇન્હેં ગુનાહોં સે બચાતા હૈ. લેકિન અગર કબી ઇન હઝરાત સે કોઈ ગુનાહ સાદિર હો જાએ તો યેહ શરઅન મુહાલ નહીં.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 1, સ. 13)

અકીદા 7 : અલ્લાહ તઆલા ને પૈગમ્બરોં પર શરીઅત કે જિતને અહકામ તબ્લીગ કે લિયે નાઝિલ ફરમાએ ઇન પૈગમ્બરોં ને ઉન તમામ હુકમોં કો ખુદા કે બન્દોં તક પહોંચા દિયા હૈ. (اليواقيت والجواهر، المبحث الثاني والثلاثون في ثبوت رسالة نبينا محمد صلى الله عليه وسلم، ج ٢، ص ٢٥٢)

જો શખ્સ યેહ કહે કે કિસી નબી ને કિસી હુકમ કો તકિયા યા'ની ખૌફ કી વજહ સે યા ઔર કિસી વજહ સે છુપા લિયા ઔર ખુદા કે બન્દોં તક નહીં પહોંચાયા વોહ કાફિર હૈ.

(المعتقد المتقدم مع المستند المعتمد، منه تبليغ جميع ما امروا بتبليغه، ص ١١٣-١١٤)

અકીદા 8 : હઝરાતે અમ્બિયા સલ્મુ કે જિસ્મોં કા બરસ વ જુઝામ વગૈરા ઐસે અમરાઝ સે જિન સે નફરત હોતી હૈ પાક હોના ઝરૂરી હૈ.

(المسامرة بشرح المسامرة، شروط النبوة، ص ٢٢٦)

અકીદા 9 : અલ્લાહ તઆલા ને અપને નબિયોં ખાસ કર હુઝૂર ખા-તમુન્નબિય્હીન صَلَّي اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કો બહુત સી ગૈબ કી બાતોં કા ઇલ્મ અતા ફરમાયા હૈ.

(پ ٤، ال عمران: ١٧٩/٥، النساء: ١١٣)

યહાં તક કે ઝમીનો આસ્માન કા હર ઝર્આ હર નબી કી નઝરોં કે સામને હૈ. મગર હઝરાતે અમ્બિયા સલ્મુ કા યેહ ઇલ્મે ગૈબ અલ્લાહ તઆલા કે અતા ફરમાને સે હૈ.

(پ ٧، الانعام: ٥٠/٢٩، الجن: ٢٦-٢٧)

લિહાઝા ઇન કા ઇલ્મ અતાઈ હુવા. ઔર અલ્લાહ તઆલા કે ઇલ્મ કા અતાઈ હોના મુહાલ હૈ. ક્યૂંકે અલ્લાહ તઆલા કા કોઈ કમાલ કિસી કા દિયા હુવા નહીં હો સકતા. બલ્કે અલ્લાહ તઆલા કા ઇલ્મ ઔર ઉસ કા હર કમાલ ઝાતી હૈ.

(پ ٧، الانعام: ٥٩/٥٢، سبا: ٣/١١، يونس: ٢٠)

અલ્લાહ તઆલા ઔર નબિયોં કે ઇલ્મે ગૈબ મેં એક બહુત બઝા ફર્ક તો યેહી હૈ કે નબિયોં કા ઇલ્મે ગૈબ અતાઈ (અલ્લાહ કા દિયા હુવા)

હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલા કા ઇલ્મે ગૈબ જાતી હૈં યા'ની કિસી કા દિયા હુવા નહીં હૈં. કહાં અતાઈ ઔર કહાં જાતી, દોનોં મેં બડા ફક હૈં. જો લોગ અમ્બિયા બલ્કે હઝરતે સચ્ચિદુલ અમ્બિયા صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે મુતલક ઇલ્મે ગૈબ કા ઇન્કાર કરતે હૈંં વોહ કુરઆન કી બા'ઝ આયતોં કો માનતે હૈંં ઔર બા'ઝ આયતોં કે સાથ કુફ્ર કરતે હૈંં. (પૃ. ૧, البقرة: ૧૦૦)

કુરઆને મજીદ મેં દોનોં કિસ્મ કી આયતેં હૈંં. બા'ઝ આયતોં મેં યેહ હૈં કે ખુદા કે નબિયોં કો ઇલ્મે ગૈબ હાસિલ હૈં ઔર બા'ઝ આયતોં મેં યેહ હૈં કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કિસી કો ભી ઇલ્મે ગૈબ નહીં હૈં. બિલા શુબા યેહ દોનોં આયતેં હક હૈંં ઔર ઇન દોનોં આયતોં પર ઇમાન લાના હર મુસલ્માન કે લિયે ઝરૂરી હૈં ઔર ઇન દોનોં આયતોં મેં સે કિસી કા ભી ઇન્કાર કરના કુફ્ર હૈં. જહાં જહાં કુરઆન મેં યેહ હૈં કે નબિયોં કો ઇલ્મે ગૈબ હાસિલ હૈં ઇસ કા યેહી મતલબ હૈં કે નબિયોં કો ખુદા કે અતા ફરમાને સે ગૈબ કા ઇલ્મ હાસિલ હૈં ઔર જહાં જહાં કુરઆન મેં યેહ હૈં કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કિસી કો ભી ઇલ્મે ગૈબ નહીં હૈં ઇસ કા યેહી મતલબ હૈં કે બિગૈર અલ્લાહ તઆલા કે બતાએ હુએ કિસી કો ભી કિસી ચીઝ કા ઇલ્મે ગૈબ હાસિલ નહીં હૈં. હરગિઝ હરગિઝ ઇન દોનોં કિસ્મ કી આયતોં મેં કોઈ તઆરુઝ ઔર ટકરાવ નહીં હૈં.

અકીદા 10 : હઝરતે અમ્બિયાએ કિરામ તમામ મખ્લૂક યહાં તક કે ફિરિશ્તોં કે રસૂલોં સે ભી અફઝલ હૈંં. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 1, સ. 15)

વલી કિતને હી બડે મર્તબે વાલા હો મગર હરગિઝ હરગિઝ કિસી નબી કે બરાબર નહીં હો સકતા. (જો કિસી ગૈરે નબી કો કિસી નબી સે અફઝલ યા બરાબર બતાએ વોહ કાફિર હૈં.)

(الشفاء بتعريف حقوق المصطفى، فصل في بيان ماهو من المقالات كفر، ص 201)

(پ ۲۲، سبا: ۲۸/ شرح العقائد النسفيه، مبحث افضل الانبياء عليهم السلام، ص ۱۴۱)

(حاشية الصاوي على تفسير الجلالين، پ ۲۶، الاحقاف: تحت آیت ۳۵، ج ۵، ص ۱۹۴۷ /

شرح الملاء على القارى على الفقه الاكبر، تفضيل بعض الانبياء على بعض، ص ١١٦)

(سنن ابن ماجه، كتاب الجنائز، باب ذكر وفاته ودفنه صلى الله عليه وسلم، رقم ١٦٣٧، ج ٢، ص ٢٩١)

येड़ी वजह है के शहीदों का तर्का तक्सीम कर दिया जाता है और इन की बीवियां ईदत के आ'द दूसरों से निकाल कर सकती हैं.

(سنن ابن ماجه، باب فضل العلماء والىٰ البحث علىٰ طلب العلم، رقم ۲۲۳، ج ۱، ص ۱۴۵/صحيح مسلم، كتاب الجهاد والسير، باب قول النبی صلی اللہ علیہ وسلم لانورث، رقم ۱۷۵۹، ص ۹۶۶)

ન ઈન કી બીવિયાં ઇદત કે બા'દ દૂસરોં સે નિકાહ કર સક્તી
(પૃ ૨૨, الاحزاب: ૫૩/الخصائص الكبرى، باب اختصاصه صلى الله عليه وسلم،
بتحريم النكاح ازواجه من بعده، ج ૨، ص ૧૯૦-૧૯૧)

અકીદા 13 : હમારે આકા વ મૌલા હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم
“ખા-તમુન્નાબિય્હીન” હેં યા'ની અલ્લાહ તઆલા ને હુઝૂર
صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી ઝાત પર સિલ્સિલએ નબુવ્વત કો ખત્મ ફરમા
દિયા. હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે ઝમાને મેં યા ઇસ કે બા'દ કિયામત
તક કોઈ નબી નહીં હો સક્તા. જો શખ્સ હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કે
ઝમાને મેં યા હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કે બા'દ કિસી કો નબુવ્વત મિલને
કો માને યા કિસી નએ નબી કે આને કો મુશ્કિન માને વોહ શખ્સ કાફિર
હે. (પૃ ૨૨, الاحزاب: ૬૦, المعتقد المنتقد مع المستند المعتمد، تکمیل الباب، ص ૧૨૦).

અકીદા 14 : હમારે રસૂલ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કો અલ્લાહ તઆલા ને
જાગતે મેં જિસ્મ કે સાથ મક્કએ મુકર્રમા સે બૈતુલ મુકદ્દસ તક ઔર
વહાં સે સાતોં આસ્માનોં કે ઊપર ઔર વહાં સે જહાં તક અલ્લાહ
તઆલા કો મન્જૂર હુવા રાત કે એક મુખ્તસર હિસ્સે મેં પહોંચાયા ઔર
આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને અર્શ વ કુરસી ઔર લૌહો કલમ ઔર
ખુદા કી બડી બડી નિશાનિયોં કો દેખા. ઔર ખુદા કે દરબાર મેં આપ
صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કો વોહ કુર્બે ખાસ હાસિલ હુવા કે કિસી નબી
ઔર ફિરિશ્તે કો ન કભી હાસિલ હુવા ન કભી હાસિલ હોગા. હુઝૂર
صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કે ઇસ આસ્માની સફર કો મે'રાજ કહતે હેં.

(التفسيرات الاحمدية، بنى اسراء يلى تحت آيت: 1، مسئلة المعراج، ص ૫૦૨-૫૦૦ /

النبراس، بيان المعراج، ص ૨૯૨-૨૯૦)

મે'રાજ મેં આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰી عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને અપને સર કી આંખોં
સે જમાલે ઇલાહી દીદાર કિયા فَتَح الْبَارِی (પૃ ૨૮, النجم: ૧૩-૧૪ /

شرح صحيح البخارى، كتاب مناقب الانصار، باب المعراج، رقم ૩૮૮૮، ج ૮، ص ૧૮૬)

ઔર બિગૈર કિસી વાસિતે કે અલ્લાહ તઆલા કા કલામ સુના ઔર તમામ મ-લકૂત્સમાવાતિ વલ અદ કે ઝરે ઝરે કો તફ્સીલ કે સાથ મુલા-હઝા ફરમાયા. (روح المعاني، ૬، النساء: ૧૬૪، ج ૩، ص ૨૮)

અકીદા 15 : હમારે હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કો અલ્લાહ તઆલા ને કિયામત કે દિન શફાઅતે કુબ્રા ઔર મકામે મહમૂદ કા શરફ અતા ફરમાયા હૈ. જબ તક હમારે હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم શફાઅત કા દરવાઝા નહીં ખોલેંગે કિસી કો ભી મજાલે શફાઅત ન હોગી બલકે તમામ અમ્બિયા વ મુર-સલીન હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم હી કે દરબાર મેં અપની અપની શફાઅત પેશ કરેંગે. અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કે દરબાર મેં દર હકીકત હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم હી શફીએ અવ્વલ વ શાફેએ (روح البیان، ૧૦૫، الاسراء: ૭૯، ج ૫، ص ૧૯૨ / روح المعاني، ૧૦૫، الاسراء: ૮૯، ج ૫، ص ૨૦૨-૨૦૬)

આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી શફાઅત કે બા'દ તમામ અમ્બિયા વ ઔલિયા વ સુ-લહા વ શુ-હદા વગૈરા સબ શફાઅત કરેંગે.

(المعتقد المنتقد مع المستند المعتمد، تکمیل الباب، ص ૧૨૯)

અકીદા 16 : હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام કી મહબ્બત મદારે ઈમાન બલકે એને ઈમાન હૈ. જબ તક હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી મહબ્બત માં બાપ ઔલાદ બલકે તમામ જહાં સે ઝિયાદા ન હો, કોઈ શખ્સ કામિલ મુસલ્માન નહીં હો સકતા. (پ ૧૦، التوبة: ૨૪ / صحيح البخارى، كتاب الايمان، باب حب الرسول صلى الله عليه وسلم من الايمان، رقم ૧૦، ج ૧، ص ૧૭)

અકીદા 17 : હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી તા'ઝીમો તૌકીર હર મુસલ્માન પર ફરજે આ'ઝમ બલકે જાને ઈમાન હૈ. (پ ૨૬، الفتح: ૯/الشفاء بتعريف حقوق المصطفى صلى الله عليه وسلم، الجزء الثاني، فصل واعلم ان حرمة النبي صلى الله عليه وسلم، ص ૩૨)

હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام કે તમામ સહાબા વ અહલે બૈત ઔર તમામ

મુ-તઅલ્લિકીન વ મુ-તવસિલીન સે મહબ્બત રખે. ઔર ઈન સબ કી તા'ઝીમો તકરીમ કરે ઔર હુઝૂર ﷺ કે તમામ દુશ્મનોં સે અદાવત વ દુશ્મની રખે. અગર્યે વોહ અપના બાપ યા બેટા યા રિશ્તેદાર હી કયૂં ન હો. ઈસ લિયે કે યેહ મુશ્કિન હી નહીં હૈ કે રસૂલ સે ભી મહબ્બત હો ઔર ઈન કે દુશ્મનોં સે ભી ઉલ્ફત હો.

(الشفاء بتعريف حقوق المصطفى صلى الله عليه وسلم، الجزء الثاني، فصل في علامات

محبتة صلى الله عليه وسلم، ص ٢١/ ٢٨، المجادلة: ٢٢/ ١٠، التوبة: ٢٣)

અકીદા 18 : હુઝૂરે અકદસ ﷺ તઆલા કે નાઈબે મુત્લક હૈં, હુઝૂર ﷺ કા ફરમાન અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હૈ.

ઔર હુઝૂર ﷺ કી ઈતાઅત અલ્લાહ ઈજ્જલ્ની ઈતાઅત. (પ: ૫, النساء: ૮૦)

ઔર હુઝૂર ﷺ કી ના ફરમાની અલ્લાહ તઆલા કી ના ફરમાની હૈ. (المعجم الاوسط، من اسمه ابراهيم، رقم ٢٤٠١، ج ٢، ص ٣٢)

તમામ જહાન કો અલ્લાહ તઆલા ને હુઝૂર કે ઝેરે તસરુફ કર દિયા હૈ. ઔર આસ્માન વ ઝમીન કે તમામ ખજાનોં કી કુન્જિયાં હુઝૂર ﷺ કે મુકદ્દસ હાથોં મેં દે કર આપ કો અપની તમામ ને'મતોં ઔર અતાઓં કા કાસિમ બના દિયા હૈ.

(صحيح مسلم، كتاب الفضائل، باب اثبات حوض نبينا صلى الله عليه وسلم وصفاته، رقم

٢٢٩٦، ص ١٢٥٨/ المواهب اللدنية، الفصل الثاني، اعطى مفاتيح الخزائن، ج ٢، ص ٦٣٩)

યુનાન્યે હર કિસ્મ કી અતાએ હુઝૂર ﷺ હી કે દરબાર સે તક્સીમ હોતી હૈં.

(صحيح البخارى، كتاب العلم، باب من يرد الله به خيرا يفقهه في الدين، رقم ٧١، ج ١، ص ٤٢)

! سُبْحَنَ اللَّهِ

રબ હૈ મો'તી, યેહ હૈં કાસિમ

રિઝક ઉસ કા હૈ બિલાતે યેહ હૈં

અકીદા 19 : હુઝૂર ﷺ કે કિસી કૌલ વ ફે'લ વ અમલ વ હાલત કો જો હકારત કી નઝર સે દેખે યા આપ ﷺ કી શાન મેં કોઈ અદના સી ગુસ્તાખી યા તૌહીન વ બે અ-દબી કરે યા આપ ﷺ કો ઝુટલામે યા આપ ﷺ કી કલામ મેં શક કરે

(حاشية الصاوى على تفسير الجلالين ، پ ١٨ النور: ٦٣، ج ٤، ص ١٤٢١ / الشفاء بتعريف حقوق المصطفى صلى الله عليه وسلم ، الجزء الثاني ، فصل فى بيان ماهو من المقالات كفر، ص ٢٤٦)

યા આપ ﷺ મેં કોઈ ઐબ નિકાલે યા આપ ﷺ કી કિસી સુન્નત કો બુરા સમજે યા મઝાક ઉડામે વોહ ઇસ્લામ સે ખારિજ ઔર કાફિર હૈ.

(البحر الرائق ، كتاب السير ، باب احكام المرتدين ، ج ٥، ص ٢٠٣-٢٠٤ / الفتاوى الهندية ، كتاب السير ، الباب التاسع فى احكام المرتدين مطلب موجبات الكفر انواع ، ج ٢، ص ٢٦٣-٢٦٤)

સહાબી

હમારે હુઝૂર નબિયે અકરમ ﷺ કો જિન ખુશ નસીબ મુસલમાનોં ને ઈમાન કી હાલત મેં દેખા ઔર ઈમાન હી પર ઉન કા ખાતિમા હુવા, ઉન બુઝુર્ગોં કો સહાબી કહતે હૈં.

(فتح البارى شرح صحيح البخارى، كتاب فضائل اصحاب النبى صلى الله عليه وسلم ، باب فضائل اصحاب النبى صلى الله عليه وسلم ومن صحب النبى صلى الله عليه وسلم.. الخ، ج ٨، ص ٤-٣)

ઈન હઝરાત કા દ-રજા સારી ઉમ્મત મેં સબ સે ઝિયાદા બુલન્દ હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા ને ઈન શમ્મે નબુવ્વત કે પરવાનોં કો બડી બડી બુઝુર્ગિયાં અતા ફરમાઈ હૈં. યહાં તક કે બડે સે બડે દ-રજે કે ઔલિયા ભી કિસી કમ સે કમ દ-રજે કે સહાબી કે મર્તબોં તક નહીં પહોંચ સકતે.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 1, સ. 74)

ઈન સહાબા عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان મેં દ-રજાત વ મરાતિબ કે લિહાઝ સે સબ સે બઢ કર ચાર સહાબી હૈં. હઝરતે અબૂ બક સિદીક રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ.

યેહ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે બા'દ ઇન કે જા નશીન હુએ
 ઓર દીને ઇસ્લામ કી જડોં કો મઝબૂત કિયા. ઇસી લિયે યેહ ખલીફાએ
 અવ્વલ કહલાતે હૈં. નબિયોં કે બા'દ તમામ ઉમ્મતોં મેં યેહ સબ સે
 અફઝલો આ'લા હૈં. ઇન કે બા'દ હઝરતે ઉમર રફી અલ્લેહુત્તાલિ'એ કા ૬-
 રજા હૈ. યેહ હમારે રસૂલ ﷺ કે દૂસરે ખલીફા હૈં. ઇન
 કે બા'દ હઝરતે ઉસ્માન રફી અલ્લેહુત્તાલિ'એ કા ૬-૨જા હૈ. યેહ હમારે પૈગમ્બર
 હુઝૂરે રસૂલ ﷺ કે તીસરે ખલીફા હૈં.

(سنن ابی داؤد، کتاب السنة، باب فی التفضیل، رقم ૬૬૨૮، ج ૬، ص ૨૪૩)

ઇન કે બા'દ હઝરતે અલી રફી અલ્લેહુત્તાલિ'એ કા મર્તબા હૈ. યેહ હમારે નબી
 (المواهب اللدنیة، المقصد السابع فی) ﷺ કે ચૌથે ખલીફા હૈં.
 وجوب صحبته صلى الله عليه وسلم، الفصل الثالث، عثمان و علی، ج ૩، ص ૩૮૯

અકીદા : હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી નિસ્બત ઓર તઅલ્લુક
 કી વજહ સે તમામ સહાબએ કિરામ عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان કા અ-દબો એહતિરામ
 ઓર ઇન બુઝુર્ગોં કે સાથ મહબ્બત વ અકીદત તમામ મુસલ્માનોં પર
 ફર્ઝ હૈ ઇસી તરહ હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી આલ વ ઓલાદ
 ઓર બીવિયાં ઓર અહલે બૈત ઓર આપ ﷺ કે
 ખાનદાન વાલે ઓર તમામ વોહ ચીઝેં જિન કો આપ ﷺ
 સે નિસ્બત વ તઅલ્લુક હો સબ લાઈકે તા'ઝીમ ઓર વાજિબુલ
 (المواهب اللدنیة، المقصد السابع فی وجوب صحبته صلى الله عليه وسلم،
 الفصل الثالث، حب الصحابة وعلاماته، ج ૩، ص ૩૯૩)

ફિરિશ્તોં કા બયાન

અકીદા 1 : ખુદા કી તૌહીદ ઓર ઉસ કે રસૂલોં પર ઇમાન લાને કે
 સાથ સાથ ફિરિશ્તોં કે વુજૂદ પર ભી ઇમાન લાના ઝરૂરિયાતે દીન મેં
 સે હૈ. ફિરિશ્તોં કે વુજૂદ કા ઇન્કાર કરના ફુફ હૈ ?

(الفتاوى الرضوية الجديدة، ج ૨، ص ૪૮૩)

અકીદા 2 : અલ્લાહ તઆલા ને અપની કુછ મખ્લૂકાત કો નૂર સે પૈદા કર કે ઈન કો હમારી નઝરોં સે છુપા દિયા હૈ ઓર ઈન કો યેહ તાકત દી હૈ કે વોહ જિસ શકલ મેં ચાહેં ઉસ શકલ મેં ઝાહિર હો જાએં વોહ કભી ઈન્સાન કી શકલ ઈજ્તિયાર કર લેતે હેં ઓર કભી દૂસરી શકલોં મેં ભી ઝાહિર હોતે હેં.

(اليواقيت والجواهر، المبحث التاسع والثلاثون في بيان صفة الملائكة واجنحتها وحقائقها---الخ، الجزء الثاني، ص ٢٩٥/النبراس، مبحث الملائكة عليهم السلام، ص ٢٨٧)

અકીદા 3 : ફિરિશ્તે અલ્લાહ તઆલા કી મા'સૂમ મખ્લૂક હેં. વોહ વોહી કરતે હેં જો ખુદા કા હુકમ હોતા હૈ વોહ ખુદા કે હુકમ કે ખિલાફ કભી કુછ નહીં કરતે. વોહ હર કિસ્મ કે છોટે બડે ગુનાહોં સે પાક હેં.

(٢٨٨، التحريم: ٦/ النبراس، مبحث الملائكة عليهم السلام، ص ٢٨٧)

અકીદા 4 : અલ્લાહ તઆલા ને ઈન ફિરિશ્તોં કો મુખ્તલિફ કામોં મેં લગા દિયા હૈ ઓર જિન જિન કો જો જો કામ સિપુર્દ ફરમા દિયે હેં વોહ ઉન કામોં મેં લગે હુએ હેં. ફિરિશ્તોં કી તા'દાદ અલ્લાહ તઆલા હી જાનતા હૈ જિસ ને ઈન કો પૈદા ફરમાયા હૈ ઓર અલ્લાહ તઆલા કે બતાને સે રસૂલ ભી જાનતે હેં. ઈન મેં ચાર ફિરિશ્તે બહુત મશહૂર હેં, જો સબ ફિરિશ્તોં સે અફઝલો આ'લા હેં. હઝરતે જિબ્રાઈલ عَلَيْهِ السَّلَام હઝરતે મીકાઈલ عَلَيْهِ السَّلَام હઝરતે ઇસરાફીલ عَلَيْهِ السَّلَام ઓર હઝરતે ઇઝરાઈલ عَلَيْهِ السَّلَام.

(پ ٣٠، النزعت: ١٠٥ / التفسير الكبير، المسألة في شرح كثرة الملائكة، ج ١، ص ٣٨٦)

અકીદા 5 : કિસી ફિરિશ્તે કી શાન મેં અદના સી ગુસ્તાખી કરને સે આદમી કાફિર હો જાતા હૈ.

(مجمع الانهر، كتاب السير والجهاد، باب المرتد، ثم ان الفاظ الكفر انواع،

ج ٢، ص ٥٠٧/ البحر الرائق، كتاب السير، باب احكام المرتدين، ج ٥، ص ٢٠٤-٢٠٥)

જિન્ન કા બયાન

અલ્લાહ તઆલા ને કુછ મખ્લૂક કો આગ સે પૈદા ફરમા કર ઉન કો યેહ તાકત દી હૈ કે વોહ જોન સી શકલ યાહે બન જાએ. ઇસ મખ્લૂક કા નામ “જિન્ન” હૈ યેહ ભી હમ કો દિખાઈ નહીં દેતે. યેહ ઇન્સાનોં કી તરહ ખાતે પીતે, જીતે મરતે હેં. ઇન કે બચ્ચે ભી પૈદા હોતે હેં.

(પ ૧૬, الحجر: ૨૭ / التفسير الكبير، المسألة الثالثة في ان ابليس هل كان من الملائكة ام لا --- ج ١، ص ٤٢٩ / النبراس، مبحث الملائكة عليهم السلام، ص ٢٨٧ / اليواقيت والجواهر، المبحث الثالث والعشرون في اثبات وجود الجن --- الخ، الجزء الاول، ص ١٨٣)

और इन में मुसल्मान भी हैं और काफ़िर भी, नेक भी हैं और फ़ासिक भी.

(પ ૨૯, الجن: ૧૬-૧૦ / تفسير روح البيان، ج ١٠، ص ١٩٤، اليواقيت والجواهر، المبحث الثالث والعشرون في اثبات وجود الجن ووجوب الايمان بهم، الجزء الاول، ص ١٨٢)

જિન્ન કે વુજૂદ કા ઇન્કાર કરને વાલા કાફિર હૈ.

(الفتاوى الرضوية الجديدة، ج ٢٩، ص ٣٨٤)

ક્યૂંકે જિન્ન એક મખ્લૂક હૈ યેહ કુરઆને મજીદ સે સાબિત હૈ. લિહાઝા જિન્ન કે વુજૂદ કા ઇન્કાર દર હકીકત કુરઆને મજીદ કા ઇન્કાર હૈ.

આસ્માની કિતાબેં

અકીદા : 1 અલ્લાહ તઆલા ને જિતને સહીફેં ઔર કિતાબેં આસ્માન સે નાઝિલ ફરમાઈ હેં સબ હક હેં ઔર સબ અલ્લાહ તઆલા કા કલામ હેં. ઇન કિતાબોં મેં જો કુછ ઇશદિ ખુદાવન્દી હુવા સબ પર ઇમાન લાના ઔર ઇન કો સચ માનના ઝરૂરી હૈ.

(النبراس، بيان الكتب المنزلة، ص ٢٩٠)

કિસી એક કિતાબ કા ઇન્કાર કરના કુફર હૈ. (الشفاء بتعريف حقوق المصطفى صلى الله عليه وسلم، فصل واعلم ان من استخف بالقرآن، الجزء الثاني، ص ٢٦٤)

હાં, અલબત્તા યેહ એક હકીકત હૈ કે અગલી કિતાબોં કી હિફાઝત અલ્લાહ તઆલા ને ઉમ્મતોં કે સિપુર્દ ફરમાઈ થી મગર ઉમ્મતોં સે ઉન કિતાબોં કી હિફાઝત ન હો સકી. બલકે શરીર લોગોં ને ઉન કિતાબોં મેં અપની ખ્વાહિશ કે મુતાબિક કમી બેશી કર દી. લિહાઝા જબ કોઈ બાત ઉન કિતાબોં કી હમારે સામને પેશ હો તો વોહ અગર કુરઆને મજ્હદ કે મુતાબિક હો જબ તો હમ ઉસ કી તસ્દીક કરેંગે ઓર અગર વોહ કુરઆન કે મુખાલિફ હો તો હમ યકીન કર લેંગે કે યેહ શરીરોં કી તહરીફ હૈ ઓર હમ ઉસ બાત કો રદ કર દેંગે. ઓર અગર મુખા-લફત યા મુવા-ફ-કત કુછ ભી મા'લૂમ ન હો તો યેહ હુક્મ હૈ કે હમ ઉસ બાત કી ન તસ્દીક કરેં ન તક્ઝીબ કરેં બલકે યેહ કહ દેં, કે અલ્લાહ તઆલા ઓર ઉસ કે ફિરિશતોં ઓર ઉસ કી કિતાબોં ઓર ઉસ કે રસૂલોં પર હમારા ઈમાન હૈ. (તفسીર روح البیان، ૧૬، ૧)

الحجر: ૯، ૬૩-૬૬ / تفسیر الخازن، ૧૬، ૧، الحجر: ૯، ૩، ૧૦

અકીદા ૨ : દીને ઈસ્લામ ચૂંકે હમેશા રહને વાલા દીન હૈ. લિહાઝા કુરઆને મજ્હદ કી હિફાઝત કી ઝિમ્મેદારી અલ્લાહ તઆલા ને ઉમ્મત કે સિપુર્દ નહીં ફરમાઈ બલકે ઈસ કી હિફાઝત ખુદ અલ્લાહ તઆલા ને અપને ઝિમ્મે રખી હૈ ચુનાન્થે ઉસ ને ઈશાદિ ફરમાયા કે

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ O (પ૧૬، الحجر: ૯)

“યા’ની બેશક હમ ને કુરઆન ઉતારા ઓર યકીનન હમ ખુદ ઈસ કે નિગહબાન હૈ.”

ઈસ લિયે કુરઆને મજ્હદ મેં કોઈ કમી બેશી કર દે યેહ મુહાલ હૈ. (حاشية الجمل على الجلالين، ૧૬، ૧، الحجر: ૯، ૧૩)

ઓર જો યેહ કહે કે કુરઆન મેં કિસી ને કુછ રદ્દો બદલ યા કમ યા ઝિયાદા કર દિયા હૈ. વોહ કાફિર હૈ. (الشفاء بتعريف حقوق المصطفى صلى الله عليه وسلم، فصل واعلم ان من استخف بالقرآن، ص ૨૬૬)

અકીદા ૩ : અગલી કિતાબે સિફ નબિયોં હી કો યાદ હુવા કરતી થીં. લેકિન યેહ હમારે નબી ઔર કુરઆન કા મો'જિઝા હૈ કે કુરઆને મજ્હદ કો મુસલ્માન કા બચ્ચા બચ્ચા યાદ કર લેતા હૈ.

(તفسير روح البيان، پ ۲۱، العنكبوت: ۴۹، ج ۶، ص ۴۸۱ / تفسير الخازن،

پ ۲۷، القمر: ۱۷، ج ۴، ص ۲۰۴)

તકદીર કા બયાન

આલમ મેં જો કુછ ભલા, બુરા હોતા હૈ. સબ કો અલ્લાહ તઆલા ઇસ કે હોને સે પહલે હમેશા સે જાનતા હૈ ઔર ઉસ ને અપને ઇસી ઇલ્મે અ-ઝલી કે મુવાફિક પર ભલાઈ બુરાઈ મુકદર ફરમા દી હૈ “તકદીર” ઇસી કા નામ હૈ જૈસા હોને વાલા હૈ ઔર જો જૈસા કરને વાલા થા ઉસ કો પહલે હી અલ્લાહ તઆલા ને અપને ઇલ્મ સે જાના ઔર ઉસી કો લૌહે મહફૂઝ પર લિખ દિયા. તો યેહ ન સમઝો કે જૈસા ઉસ ને લિખ દિયા મજબૂરન હમ કો વૈસા હી કરના પડતા હૈ બલકે વાકિઆ યેહ હૈ જૈસા હમ કરને વાલે થે વૈસા હી ઉસ ને બહુત પહલે લિખ દિયા. ઝૈદ કે ઝિમ્મે બુરાઈ લિખી ઇસ લિયે કે ઝૈદ બુરાઈ કરને વાલા થા. અગર ઝૈદ ભલાઈ કરને વાલા હોતા તો વોહ ઝૈદ કે લિયે ભલાઈ લિખતા. તો અલ્લાહ તઆલા ને તકદીર લિખ કર કિસી કો ભલાઈ યા બુરાઈ કરને પર મજબૂર નહીં કર દિયા હૈ.

(النبراس، مسألة القضاء والقدر، ص ۱۷۴-۱۷۵ / شرح الملاء على القارى على الفقه

الاکبر، لم يجبر الله احداً من خلقه، ص ۴۸-۵۳)

અકીદા ૧ : તકદીર પર ઇમાન લાના ભી ઝરૂરિયાતે દીન મેં સે હૈ તકદીર કે ઇન્કાર કરને વાલોં કો નબિય્હે અકરમ ﷺ ને ઇસ ઉમ્મત કા “મજ્હૂસ” બતાયા હૈ.

(المعتقد المتقدم المستند المعتمد، منه (۱۴) الاعتقاد بقضائه وقدره، ص ۵۱-۵۲)

અકીદા : 2 તકદીર કે મસાઈલ આમ લોગોં કી સમઝ મેં નહીં આ સકતે. ઈસ લિયે તકદીર કે મસાઈલ મેં ઝિયાદા ગૌરો ફિક ઔર બહુસો મુબા-હસા કરના હલાકત કા સબબ હૈ. અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે અબૂ બક સિદીક વ અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે ઉમર ફારૂક رضي الله تعالى عنه તકદીર કે મસ્અલે મેં બહુસ કરને સે મન્અ ફરમાએ ગએ હૈં. ફિર ભલા હમ તુમ કિસ ગિનતી મેં હૈં કે ઈસ મસ્અલે મેં બહુસો મુબા-હસા કરે. હમારે લિયે યેહી હુકમ હૈ કે હમ તકદીર પર ઈમાન લાએં ઔર ઈસ મુશ્કિલ ઔર નાઝુક મસ્અલે મેં હરગિઝ હરગિઝ કભી બહુસો મુબા-હસા ઔર હુજજત વ તકરાર ન કરેં કે ઈસી મેં ઈમાન કી સલામતી હૈ.

(جامع الترمذی، کتاب القدر، باب ماجاء من التشديد فی الخوض فی القدر، رقم ۲۱۴۰، ج ۶، ص ۵۱ / المعجم الكبير، رقم ۱۴۲۳، ج ۲، ص ۹۵) وَاللَّهُ تَعَالَىٰ أَعْلَمُ.

આલમે બરઝખ

મરને કે બા'દ ઔર કિયામત સે પહલે દુન્યા વ આખિરત કે દરમિયાન એક ઔર આલમ હૈ. જિસ કો “આલમે બરઝખ” કહતે હૈં. (પૃ ૧૮, المؤمنون: ૧૦૦ / شرح الصدور، باب مقر الأرواح، ص ૨૩૬)

તમામ ઈન્સાનોં ઔર જિન્નોં કો મરને કે બા'દ ઈસી આલમ મેં રહના હોતા હૈ. ઈસ આલમે બરઝખ મેં અપને અપને આ'માલ કે એ'તિબાર સે કિસી કો આરામ મિલતા હૈ ઔર કિસી કો તકલીફ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 1, સ. 24)

અકીદા 1 : મરને કે બા'દ ભી રૂહ કા તઅલ્લુક બદન કે સાથ બાકી રહતા હૈ. અગર્યે રૂહ બદન સે જુદા હો ગઈ હૈ મગર બન્દે પર જો આલામ યા સદમા ગુઝરેગા રૂહ ઝરૂર ઉસ કો મહસૂસ કરેગી ઔર મુ-તઅસ્સિર હોગી. જિસ તરહ દુન્યાવી ઝિન્દગી મેં બદન પર જો રાહત ઔર તકલીફ પડતી હૈ ઉસ કી લઝ્ઝત ઔર તકલીફ રૂહ કો

પહોંચતી હે. ઈસી તરહ આલમે બરઝખ મેં ભી જો ઈન્આમ યા અઝાબ બદન પર વાકેઅ હોતા હૈ. ઉસ કી લઝ્ઝત ઔર તકલીફ રહ કો પહોંચતી હૈ. (شرح العقائد النسفية، مبحث عذاب القبر، ص ۱۰۱)

અકીદા 2 : મરને કે બા'દ મુસલમાનોં કી રહેં ઉન કે દ-રજાત કે એ'તિબાર સે મુખ્તલિફ મકામાત મેં રહતી હેં. બા'ઝ કી કબ્ર પર, બા'ઝ કી ઝમઝમ શરીફ કે કૂંએં મેં, બા'ઝ કી આસ્માનો ઝમીન કે દરમિયાન, બા'ઝ કી આસ્માનોં મેં, બા'ઝ કી અર્શ કે નીચે કિન્દીલોં મેં, બા'ઝ કી આ'લા ઈલ્લિયીન મેં મગર રહેં કહીં ભી હોં અપને જિસ્મોં સે બ દસ્તૂર ઉન કો તઅલ્લુક રહતા હૈ જો કોઈ ઉન કી કબ્ર પર આએ ઉસ કો વોહ દેખતે પહયાનતે ઔર ઉસ કી બાતોં કો સુનતે હેં. (شرح الصدور، باب مقر الأرواح، ص ۲۳۵-۲۳۸/الفتاوى الرضوية الجديدة، ج ۹، ص ۶۵۸)

ઈસી તરહ કાફિરોં કી રહેં બા'ઝ ઈન કે મરઘટ યા કબ્ર પર રહતી હેં, બા'ઝ કી યમન કે એક નાલે બરહૂત મેં, બા'ઝ કી સાતોં ઝમીન કે નીચે, બા'ઝ કી “સિજજન” મેં. લેકિન રહેં કહીં ભી હોં ઈન કે જિસ્મોં સે ઈન રહોં કા તઅલ્લુક બર કરાર રહતા હૈ યુનાન્હે જો ઈન કે મરઘટ પર ગુઝરે યા ઈન કી કબ્ર પર આએ ઉસ કો દેખતે પહયાનતે ઔર ઉસ કી બાતોં કો સુનતે હેં.

(شرح الصدور، باب مقر الارواح، ص ۲۳۶-۲۳۷/الفتاوى الرضوية الجديدة، ج ۹، ص ۶۵۸)

અકીદા 3 : યેહ ખયાલ, કે મરને કે બા'દ રહ કિસી દૂસરે બદન મેં ચલી જાતી હૈ ખ્વાહ વોહ કિસી આદમી કા બદન હો યા કિસી જાનવર કા જિસ કો ફિલોસફર “તનાસુખ” ઔર હિન્દૂ “આવાગોન” કહતે હેં યેહ ખયાલ બિલ્કુલ હી બાતિલ ઔર ઈસ કા માનના કુફ્ર હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع فى احكام المرتدين، ج ۲، ص ۲۶۴/

النبراس، باب والبعث حق، ص ۲۱۳)

અકીદા 4 : જબ આદમી મર જાતા હૈ તો અગર ગાડા જાએ તો ગાડને કે બા'દ ઔર અગર ન ગાડા જાએ તો વોહ જહાં ભી હો ઔર જિસ હાલ મેં ભી હો ઉસ કે પાસ દો ફિરિશ્તે આતે હૈં જિન મેં સે એક કા નામ “મુન્કર” ઔર દૂસરે કા નામ “નકીર” હૈં યેહ દોનોં ફિરિશ્તે મુર્દે સે સુવાલ કરતે હૈં કે તેરા રબ કૌન હૈં ? તેરા દીન ક્યા હૈં ? ઔર હઝરતે મુહમ્મદુર્સૂલુલ્લાહ ﷺ કે બારે મેં પૂછતે હૈં કે યેહ કૌન હૈં ? અગર મુર્દા ઈમાનદાર હો તો ઠીક ઠીક જવાબ દેતા હૈં કે મેરા રબ અલ્લાહ ﷻ હૈં, મેરા દીન ઈસ્લામ હૈં ઔર હઝરતે મુહમ્મદ ﷺ અલ્લાહ ﷻ કે રસૂલ હૈં.

(النبراس، مبحث عذاب القبر وثوابه، ص ۲۰۶، ۲۱۰/ سنن الترمذی، کتاب الجنائز، باب

ما جاء في عذاب القبر، رقم ۱۰۷۳، ج ۲، ص ۳۳۷)

ફિર ઉસ કે લિયે જન્મત કી તરફ એક ખિડકી ખોલ દેતે હૈં. જિસ સે ઠન્ડી ઠન્ડી જન્મત કી હવાએં ઔર ખુશબૂએં કબ્ર મેં આતી રહતી હૈં ઔર મુર્દા આરામ વ યૈન કે મઝે મેં પડ કર અપની કબ્ર મેં સુખ કી નીંદ સો રહતા હૈં ઔર અગર મુર્દા ઈમાનદાર ન હો તો સબ સુવાલોં કે જવાબ મેં યેહી કહતા હૈં કે મુઝે કુછ નહીં મા'લૂમ હૈં. ફિર ઉસ કી કબ્ર મેં દોઝખ કી તરફ એક ખિડકી ખોલ દી જાતી હૈં ઔર જહન્નમ કી ગર્મ ગર્મ હવાએં ઔર બદબૂ કબ્ર મેં આતી રહતી હૈં. ઔર મુર્દા તરહ તરહ કે સપ્ત અઝાબોં મેં ગિરિફતાર હો કર તડપતા ઔર બે કરાર રહતા હૈં ફિરિશ્તે ઉસ કો ગુર્જોં સે મારતે હૈં ઔર ઉસ કે બુરે આ'માલ સાંપ બિચ્છૂ બન કર ઉસે અઝાબ પહોંચાતે રહતે હૈં.

(مشكاة المصابيح، کتاب الجنائز، باب ما يقال عند من حضره الموت، الفصل الثالث،

رقم ۱۶۳۰، ج ۱، ص ۴۵۸)

અકીદા 5 : મુર્દા ભી કલામ કરતા હૈં મગર ઉસ કે કલામ કો ઈન્સાન ઔર જિન્ન કે સિવા તમામ મખ્લૂકાત, જાનવર વગૈરા સુનતે હૈં.

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

અગર કોઈ આદમી સુન લે તો વોહ બેહોશ હો જાએગા.

(صحیح البخاری، کتاب الجنائز، باب کلام المیت علی الجنائز، رقم ۱۳۸۰، ج ۱، ص ۴۶۵)

અકીદા 6 : ઈમાનદાર ઔર નેકોં કી કબ્રેં કિસી કી સત્તર સત્તર હાથ ચોડી હો જાતી હેં.

(سنن الترمذی، کتاب الجنائز، باب ماجاء فی عذاب القبر، رقم ۱۰۷۳، ج ۲، ص ۳۳۷)

ઔર કિસી કિસી કી કબ્રેં ઈતની ચોડી હો જાતી હેં કે જહાં તક ઉસ કી નિગાહ જાતી હે.

(مشکاة المصابیح، کتاب الجنائز، باب ما یقال عند من حضره الموت، الفصل الثالث،

رقم ۱۶۳۰، ج ۱، ص ۴۵۸)

ઔર કાફિરોં ઔર બા'ઝ ગુનાહગારોં કી કબ્ર ઈસ કદર ઝોર સે દબાતી હે ઔર ઈસ કદર તંગ હો જાતી હે કે ઈધર કી પસ્લિયાં ઉધર ઔર ઉધર કી પસ્લિયાં ઈધર હો જાતી હેં.

(جامع الترمذی، کتاب الجنائز، باب ماجاء فی عذاب القبر، رقم ۱۰۷۳، ج ۲، ص ۳۳۷)

અકીદા 7 : કબ્ર મેં જો કુદુ અઝાબ વ સવાબ મુદે કો દિયા જાતા હે ઔર જો કુદુ ઈસ પર ગુઝરતી હે વોહ સબ ચીઝેં મુદે કો મા'લૂમ હોતી હેં. ઝિન્દા લોગોં કો ઉસ કા કોઈ ઈલ્મ નહીં હોતા. જૈસે સોતા હુવા આદમી ખ્વાબ મેં આરામ વ તકલીફ ઔર કિસ્મ કિસ્મ કે મનાઝિર સબ કુદુ દેખતા હે, લઝ્ઝત ભી પાતા હે ઔર તકલીફ ભી ઉઠાતા હે. મગર ઈસ કે પાસ હી મેં જાગતા હુવા આદમી ઈન સબ બાતોં સે બે ખબર બેઠા રહતા હે.

કિયામત કા બયાન

તૌહીદ વ રિસાલત કી તરહ કિયામત પર ભી ઈમાન લાના ઝરૂરિયાતે દીન મેં સે હે જો શખ્સ કિયામત કા ઈન્કાર કરે વોહ ખુલા હુવા કાફિર હે. (المتعقد المتقدم المعتمد المستند من اقر بالجنة والنار والحشر لكن اولها... الخ، ص ۱۸۰)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

હર મુસ્લમાન કે લિયે ઈસ અકીદે પર ઈમાન લાના ફર્જે એન હે કે એક દિન યેહ ઝમીન આસ્માન બદલે કુલ આલમ ઔર સારા જહાન ફના હો જાએગા. ઈસી દિન કા નામ “કિયામત” હૈ.

(પૃ. ૨૭, الرحمن: ૨૬/૨૦, القصص: ૮૮)

કિયામત સે પહલે ચન્દ નિશાનિયાં ઝાહિર હોંગી, જિન મેં સે ચન્દ યેહ હૈં.

❶ દુન્યા મેં ત્રીન જગહ આદમી ઝમીન મેં ધંસા દિયે જાએંગે. એક મશરિક મેં, દૂસરા મગરિબ મેં, ત્રીસરા જઝીરએ અરબ મેં.

(صحیح البخاری، کتاب الفتن واشراط الساعة، باب فی الآيات التي تكون قبل

الساعة، رقم ۲۹۰۱، ص ۱۵۵۱)

❷ ઈલ્મ ઉઠ જાએગા.

(صحیح البخاری، کتاب العلم، باب رفع العلم وظهور الجهل، رقم ۸۰، ج ۱، ص ۴۷)

❸ જહાલત કી કસરત હોગી.

(صحیح البخاری، کتاب العلم، باب رفع العلم وظهور الجهل، رقم ۸۰، ج ۱، ص ۴۷)

❹ અલાનિયા ઝિનાકારી બ કસરત હોને લગેગી.

(صحیح المسلم، کتاب العلم، باب رفع العلم وقبضه وظهور الجهل والفتن فی آخر

الزمان، رقم ۲۶۷۱، ص ۴۳۴)

❺ મર્દો કી તા'દાદ કમ હો જાએગી ઔર ઔરતેં બહુત ઝિયાદા હોંગી. યહાં તક કે એક મર્દ કી સર-પરસ્તી મેં પચાસ ઔરતેં હોંગી.

(صحیح البخاری، کتاب العلم، باب رفع العلم وظهور الجهل، رقم ۸۱، ج ۱، ص ۴۷)

❻ મુલ્કે અરબ મેં ખેતી બાગ ઔર નહરેં હો જાએંગી.

(صحیح مسلم، کتاب الزكاة، باب الترغيب فی الصدقة قبل ان لا يوجد من يقبلها،

رقم ۱۵۷، ص ۵۰۵)

❼ દીન પર કાઈમ રહના ઈતના હી દુશ્વાર હોગા જૈસે મુઠ્ઠી મેં અંગારા લેના. (جامع ترمذی، کتاب الفتن، باب ۷۳، رقم ۲۲۶۷، ج ۴، ص ۱۱۵)

અલ ગરઝ અલ્લાહ ેઝ્ઝલ્ વ રસૂલ ેલ્લેહ્ વાલેહ્ વસલ્મ ને જિતની નિશાનિયાં કિયામત કી બતલાઈ હેં સબ યકીનન ઝાહિર હો કર રહેંગી યહાં તક કે હઝરતે ઈમામ મહદી કા ઝુહૂર હોગા.

(جامع الترمذی، کتاب الفتن، باب ۵۳ ماجاء فی المهدی، رقم ۲۲۳۹، ج ۴، ص ۹۹)

દજ્જલ નિકલેગા

(جامع الترمذی، کتاب الفتن، باب ماجاء من این یخرج الدجال، رقم ۲۲۴۴، ج ۴، ص ۱۰۲)

ઔર ઁસ કો કતલ કરને કે લિયે

(جامع الترمذی، کتاب الفتن، باب ماجاء فی قتل عیسی ابن مریم الدجال، رقم ۲۲۵۱، ج ۴، ص ۱۰۬)

હઝરતે ઈસા ેલેહ્ સલામ આસ્માન સે ઁતરેંગે.

(جامع الترمذی، کتاب الفتن، باب ماجاء فی نزول عیسی ابن مریم علیه السلام، رقم ۲۲۴۰، ج ۴، ص ۱۰۰)

યાજૂજ વ માજૂજ જો બહુત હી ઝબર દસ્ત લોગ હેં વોહ નિકલ કર તમામ ઝમીન પર ફેલ જાઁંગે.

(صحیح مسلم، کتاب الفتن و اشراط الساعة، باب ذکر الدجال، رقم ۲۱۳۷، ص ۱۵۬)

ઔર બડે બડે ફસાદ ઔર બરબાદી બરપા કરેંગે. ફિર ખુદા કે કહૂર સે હલાક હો જાઁંગે. باب فتنۃ الدجال (سنن ابن ماجه، کتاب الفتن، باب فتنۃ الدجال و خروج عیسی ابن مریم --- الخ، رقم ۴۰۷۹، ج ۴، ص ۴۰۹ / صحیح مسلم، کتاب الفتن، باب ذکر الدجال و صفته و مامعه، رقم ۲۱۳۷، ص ۱۵۬)

પશ્ચિમ સે આફતાબ નિકલેગા.

(جامع الترمذی، کتاب الفتن، باب ماجاء فی طلوع الشمس من مغربها، رقم ۲۱۹۳، ج ۴، ص ۷۸)

કુરઆન કે હુરૂફ ઁડ જાઁંગે.

(سنن ابن ماجه، کتاب الفتن، باب ذهاب القرآن و العلم، رقم ۴۰۴۹، ج ۴، ص ۳۸۴)

યહાં તક કે રૂઁ ઝમીન કે તમામ મુસલમાન મર જાઁંગે ઔર તમામ દુન્યા કાફિરોં સે ભર જાઁગી.

(صحیح مسلم، کتاب الفتن و اشراط الساعة، باب ذکر الدجال و صفته و مامعه، رقم ۲۱۳۷، ص ۱۵۬)

ઇસ તરહ જબ કિયામત કી તમામ નિશાનિયાં આહિર હો ચુકેંગી તો અયાનક ખુદા કે હુકમ સે હઝરતે ઇસરાફીલ عَلَيْهِ السَّلَام સૂર ફૂકેંગે જિસ સે ઝમીન આસ્માન ટૂટ ફૂટ કર ટુકડે ટુકડે હો જાએંગે.

(صحيح مسلم، كتاب الفتن واشراط الساعة، باب في خروج الدجال ومكثه في الارض... الخ، رقم ۱۱۶، ص ۱۰۷۲)

છોટે બડે સબ પહાડ ચૂર ચૂર હો કર બિખર જાએંગે. તમામ દરિયાઓં મેં તૂફાન ઉઠ ખડા હોગા. ઔર ઝમીન ફટ જાને સે એક દરિયા દૂસરે દરિયાઓં સે મિલ જાએગા. તમામ મખ્લૂકાત મર જાએગી ઔર સારા આલમ નેસ્તો નાબૂદ ઔર પૂરી દુન્યા તહસ નહસ હો કર બરબાદ હો જાએગી. ફિર એક મુદત કે બા'દ જબ અલ્લાહ તઆલા કો મન્જૂર હોગા કે તમામ આલમ ફિર પૈદા હો જાએ તો દૂસરી બાર ફિર હઝરતે ઇસરાફીલ عَلَيْهِ السَّلَام સૂર ફૂકેંગે ફિર સારા આલમ દોબારા પૈદા હો જાએગા ઔર તમામ મુર્દે ઝિન્દા હો કર મૈદાને મેહશર મેં જમ્મ હોંગે. જહાં સબ કે આ'માલ મીઝાને અમલ મેં તોલે જાએંગે, હિસાબ કિતાબ હોગા.

(شعب الايمان، باب في حشر الناس بعد ما يبعثون من قبورهم، رقم ۳۵۳، ج ۱، ص ۳۱۲)

હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ફરમાએંગે.

(صحيح البخارى، كتاب التوحيد، باب كلام الرب عز وجل يوم القيامة مع الانبياء وغيرهم، رقم ۷۵۰۹، ج ۴، ص ۵۷۶)

ઔર અપની ઉમ્મત કો હોઝે કૌસર કા પાની પિલાએંગે.

(شعب الايمان، باب في حشر الناس بعد ما يبعثون من قبورهم، رقم ۳۶۰، ج ۱، ص ۳۲۱)

નેકોં કા નામએ આ'માલ દાહુને હાથોં મેં ઔર બદોં કા નામએ આ'માલ બાએં હાથોં મેં દિયા જાએગા.

(النبراس شرح العقائد النسفية، وقراءة الكتاب حق، ص ۲۱۶)

ફિર યેહ લોગ પુલ સિરાત પર ચલાએ જાએંગે. જિન લોગોં કે આ'માલ અચ્છે હોંગે વોહ સલામતી કે સાથ પુલ સે પાર હો કર જન્નત મેં પહોંચ જાએંગે ઔર જો બદ આ'માલ ઔર ગુનાહગાર હોંગે વોહ ઈસ પુલ સે દોઝખ મેં ગિર પડેંગે.

(صحیح مسلم، کتاب الایمان، باب معرفة طریق الرؤية، رقم ۱۸۳، ص ۱۱۲)

અકીદા 1 : જહન્નમ પૈદા હો ચુકી હૈ.

(شرح العقائد النسفية، والحوض حق، والجنة حق والنار حق، ص ۱۰۶)

ઔર ઈસ મેં તરહ તરહ કે અઝાબોં કે સામાન મૌજૂદ હૈ. દોઝખી લોગોં મેં સે જિન લોગોં કે દિલોં મેં ઝર્આ ભર ભી ઈમાન હોગા વોહ અપને ગુનાહોં કી સઝા ભુગત કર પૈગમ્બરોં ઔર દૂસરે બુઝુર્ગોં કી શફાઅત સે જહન્નમ સે નિકલ કર જન્નત મેં દાખિલ હોંગે.

(صحیح البخاری، کتاب التوحید، باب کلام الرب عزوجل يوم القيامة مع الانبياء

وغيرهم، رقم ۷۵۰۹، ۷۵۱۰، ج ۴، ص ۵۷۶)

મુસલ્માન કિતના હી બડા ગુનાહગાર ક્યૂં ન હો મગર વોહ હમેશા દોઝખ મેં નહીં રખા જાએગા બલ્કે કુછ દિનોં તક અપને ગુનાહોં કી સઝા પા કર વોહ જન્નત મેં દાખિલ કર દિયા જાએગા. હાં અલબત્તા કુફરાર વ મુશ્રિકીન હમેશા હમેશા જહન્નમ હી મેં રહેંગે ઔર તરહ તરહ કે અઝાબોં મેં ગિરિફતાર રહેંગે ઔર ઉન કો મૌત ભી નહીં આએગી.

(شرح العقائد النسفية، مبحث اهل الكبائر من المؤمنين لا يخلدون في النار، ص ۱۱۷-۱۱۸)

અકીદા 2 : જન્નત ભી બનાઈ જા ચુકી હૈ.

(شرح العقائد النسفية، والحوض حق، والجنة حق والنار حق، ص ۱۰۶)

ઔર ઈસ મેં તરહ તરહ કી ને'મતોં કા સારા સામાન અદલાહ તઆલા ને પૈદા ફરમા રખા હૈ. જન્નતિયોં કો ન કોઈ ખૌફ હોગા ન

કિસી તરહ કા કોઈ રન્જો ગમ હોગા.

(جامع الترمذی، کتاب صفة الجنة، باب ما جاء في سوق الجنة، رقم ۲۵۵۸، ج ۶، ص ۲۴۷)

ઈન કી હર ખ્વાહિશ ઔર તમન્ના કો ખુદાવન્દે કરીમ પૂરી ફરમાએગા ઔર વોહ બિહિશ્ત કે બાગોં મેં કિસ્મ કિસ્મ કે મેવોં ઔર તરહ તરહ કી ને'મતોં સે લુલ્હ અન્દોઝ હોતે રહેંગે.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 1, સ. 44)

ઔર હમેશા હમેશા જન્નત મેં રહેંગે ન કભી વોહ જન્નત સે નિકાલે જાએંગે ન મરેંગે !

(جامع الترمذی، کتاب صفة الجنة باب ما جاء في خلود اهل الجنة، رقم ۲۵۲۶، ج ۶، ص ۲۵۱)

અકીદા 3 : શિર્ક ઔર કુફ્ર કે ગુનાહ કો અલ્લાહ તઆલા કભી મુઆફ નહીં ફરમાએગા. ઈન કે ઈલાવા દૂસરે છોટે બડે ગુનાહોં કો જિસ કે લિયે યાહેગા અપને ફઝ્લો કરમ સે મુઆફ ફરમા દેગા. (۵۰، النساء: ۴۸)

ઔર જિસ કો યાહેગા અઝાબ દેગા. (۴۶، آل عمران: ۱۲۹)

અઝાબ દેના ઉસ કા અદ્દલ હૈ ઔર મુઆફ કર દેના ઉસ કા ફઝ્લ હૈ. અલ્લાહ તઆલા હર મુસલ્માન પર અપના ફઝ્લ ફરમાએ. (આમીન)

ઝરૂરી હિદાયત : ખ્યારી બહનો ઔર અઝીઝ ભાઈયો ! તુમ કિયામત કી હોલનાકિયોં ઔર જન્નત વ દોઝખ કી ને'મતોં ઔર અઝાબોં કા મુખ્તસર હાલ પઢ ચુકે. યકીન કરો ઔર ઈમાન રખો કે હમ કો તુમ કો ઔર સબ કો યેહ દિન દેખને હેં લિહાઝા ખુદા કે લિયે દુન્યા કે ઐશો આરામ મેં પડ કર આખિરત કો મત ભૂલ જાઓ. સિર્ફ ખૂરાક, પોશાક, ઝેવરાત, મકાનાત ઔર દુન્યાવી રાહતો આરામ કે સામાન હી કી ફિક્ર મેં દિન રાત મત રહા કરો બલ્કે આખિરત કી ઝિન્દગી કા ભી કુછ સામાન કરો ઔર ઝિયાદા સે ઝિયાદા અચ્છે આ'માલ ઔર ઈબાદતેં કર કે આખિરત કા સામાન તય્યાર કરો ઔર જહન્નમ કે

અઝાબોં સે બચને ઔર જન્મત કી ને'મતોં કે પાને કી તદબીરેં કરો. દુન્યા આની ફાની હૈ. યાદ રખો કે એક દિન બિલ્કુલ હી ના ગહાં ઔર અચાનક મ-લકુલ મૌત તુમ્હારે પાસ આ કર યેહ ફરમા દેંગે કે ઐ શખ્સ તેરે ઘર મેં હઝારોં મન અનાજ રખે હુએ હેં મગર અબ તૂ ઇન મેં સે એક દાના ભી નહીં ખા સકતા. ઠન્ડે ઠન્ડે મીઠે મીઠે પાનિયોં કે મટકે ભરે હુએ રખે હેં મગર અબ તૂ ઇન પાનિયોં કા એક કતરા ભી નહીં પી સકતા. તેરે ઘર મેં હઝારોં લાખોં રુપે રખે હુએ હેં મગર અબ તૂ ઇન મેં સે એક પૈસા ભી ખર્ચ નહીં કર સકતા. અબ તૂ કુછ બોલ ભી નહીં સકતા. ઉઠ કર અબ તૂ ચલ-ફિર ભી નહીં સકતા. યેહ કહ કર એક દમ મ-લકુલ મૌત રૂહ કબ્જ કરને લગેંગે ઔર ઉસ વક્ત તુમ કુછ ભી ન કર સકોગે, સોચો કે ઉસ વક્ત તુમ્હારા ક્યા હાલ હોગા ? ઔર તુમ ઉસ વક્ત કિસ કદર અફ્સોસ કરોગે ઔર પછતાઓગે કે હાએ યેહ ક્યા હુવા ? કાશ મેં તન્દુરુસ્તી ઔર સલામતી કી હાલત મેં કુછ ઇબાદતેં ઔર ખૈર ખૈરાત કર લેતા. મગર અબ ઇસ પછતાને ઔર અફ્સોસ કરને સે ક્યા ફાએદા ? ઇસ લિયે મેરી બહનો ! ઔર મેરે ભાઈયો ! મ-લકુલ મૌત કે આને સે પહલે જો કુછ આ'માલે સાલેહા ઔર સ-દકા વ ખૈરાત કર સકતે હો વોહ કર કે કબ્ર ઔર દોઝખ કે અઝાબોં સે બચને કા સામાન કર લો. ઔર જન્મત મેં જાને ઔર બિહિશ્ત કી ને'મતોં કે પાને કે ઝરીએ બના લો વરના બહુત અફ્સોસ કરોગે ઔર ઉસ વક્ત મુઝે યાદ કરોગે કે હમારા આલિમે દીન બિલ્કુલ સચ કહતા થા. કાશ હમ ઉસ કી નસીહતોં કો માન લેતે તો હમારા ભલા હો જાતા. ઇસ લિયે ફિર કહતા હું ઔર બાર બાર કહતા હું કે

વાસિતે હક કે ન ઐસી રાહ ચલ

હશર કે દિન જિસ સે હો તુઝ કો ખલલ

નેકિયોં મેં સુસ્ત હે બદિયોં મેં ચુસ્ત
 છોડ ઈન બાતોં કો તૌર અપને બદલ
 કબ્ર મેં રહને કી ભી કુછ ફિક્ક કર
 ઊંચે ઊંચે યાં તૂ બનવાએ મહલ
 રોશની કા કબ્ર મેં સામાન કર
 હેં મહલ બેકાર યેહ શમ્ઓ કંવલ
 આકિબત બન જાએ એસે કામ કર
 જલ્દ ઈન દુન્યા કે ફન્દોં સે નિકલ
 માલો દૌલત સબ ધરે રહ જાએંગે
 કામ આએગા વહાં તેરા અમલ
 હાએ તૂ બોતા હે કાંટે હર તરફ
 કિસ તરહ પાએગા તૂ જન્નત કે ફલ
 સો બરસ જીને કી તુઝ કો આસ હે
 હે ખડી સર પર તેરે તેરી અજલ
 ઉમ્ર ઘટતી હે ગુનાહોં મેં તેરી
 ગાર મેં ગિરતા હે તૂ જલ્દી સંભલ

કુફ્ર કી બાતેં

ઇસ ઝમાને મેં જહાલત કી વજહ સે કુછ મર્દ ઔર ઔરતેં ઇસ
 કદર બે લગામ હેં કે જો ઉન કે મુંહ મેં આતા હૈ બોલ દિયા કરતે હેં.
 ચુનાન્હે બા'ઝ કુફ્ર કે અલ્ફાઝ ભી લોગોં કી ઝબાનોં સે નિકલ જાતે હેં
 ઔર લોગ કાફિર હો જાતે હેં ઔર ઉન કા નિકાહ ટૂટ જાતા હૈ મગર
 ઉન્હેં ખબર ભી નહીં હોતી કે વોહ કાફિર હો ગએ ઔર ઉન કા નિકાહ
 ટૂટ ગયા. ઇસ લિયે હમ યહાં ચન્દ કુફ્ર કી બોલિયોં કા ઝિક્ર કરતે હેં.
 તાકે લોગોં કો ઇન કુફ્રિયાત કા ઇલ્મ હો જાએ ઔર લોગ ઇન બાતોં

કો બોલને સે હમેશા ઝબાન રોકે રહેં. ઔર અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા યેહ કુફ્ર કે અલ્ફાઝ ઉન કે મુંહ સે નિકલ ગએ હોં તો ફૌરન તૌબા કર કે નએ સિરે સે કલિમા પઢ કર મુસલ્માન બનેં ઔર દોબારા નિકાહ કરેં.

﴿1﴾ ખુદા કે લિયે મકાન ઔર જગહ સાબિત કરના કુફ્ર હૈ બા'ઝ લોગ યેહ કહ દિયા કરતે હેં કે ઊપર અલ્લાહ નીચે પંચ યા ઊપર અલ્લાહ નીચે તુમ યેહ કહના કુફ્ર હૈ. (الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع، فى احكام المرتدين، مطلب موجبات الكفرانواع، ج ٢، ص ٢٥٩ / الفتاوى القاضى خان، كتاب السير، باب ما يكون كفراً من للمسلم، ج ٤، ص ٤٧٠)

﴿2﴾ કિસી સે કહા ગુનાહ ન કરો વરના ખુદા જહન્નમ મેં ડાલ દેગા. ઉસ ને કહા “મેં જહન્નમ સે નહીં ડરતા” યા યેહ કહા “મુઝે ખુદા કે અઝાબ કી કોઈ પરવા નહીં” યા એક ને દૂસરે સે કહા કે ક્યા તૂ ખુદા સે નહીં ડરતા ? ઉસ ને ગુસ્સે મેં કહ દિયા કે “મેં ખુદા સે નહીં ડરતા” યા યેહ કહ દિયા કે “ખુદા કહાં હૈ” યેહ સબ કુફ્ર કી બોલિયાં હેં. (الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع فى احكام المرتدين مطلب موجبات الكفرانواع، ج ٢، ص ٢٦٠-٢٦٢)

﴿3﴾ કિસી સે કહા કે اِنْ شَاءَ اللّٰهُ તુમ ઈસ કામ કો કરોગે ઉસ ને કહ દિયા કે “અજી મેં બિગૈર اِنْ شَاءَ اللّٰهُ કે કરુંગા.” કાફિર હો ગયા. (الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع فى احكام المرتدين مطلب موجبات الكفرانواع، ج ٢، ص ٢٦١)

﴿4﴾ કિસી માલદાર કો દેખ કર યેહ કહ દિયા કે “આખિર યેહ કેસા ઈન્સાફ હૈ કે ઈસ કો માલદાર બના દિયા મુઝે ગરીબ બના દિયા.” યેહ કહના કુફ્ર હૈ. (الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع فى احكام المرتدين مطلب موجبات الكفرانواع، ج ٢، ص ٢٦٢)

﴿5﴾ ઔલાદ વગૈરા કે મરને પર રન્જ ઔર ગુસ્સે મેં ઈસ કિસ્મ કી બોલિયાં બોલને લગે કે ખુદા કો બસ મેરા બેટા હી મારને કે લિયે મિલા થા. દુન્યા ભર મેં મારને કે લિયે મેરે બેટે કે સિવા ખુદા કો દૂસરા

કોઈ મિલતા હી નહીં થા. ખુદા કો એસા ઝુલ્મ નહીં કરના ચાહિયે થા. અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ને બહુત બુરા કિયા કે મેરે ઇક્લોતે બેટે કો માર કર મેરા ઘર બે ચરાગ કર દિયા. ઇસ કિસ્મ કી બોલિયાં બોલ દેને સે આદમી કાફિર હો જાતા હૈ.

﴿6﴾ ખુદા કે કિસી કામ કો બુરા કહના યા ખુદા કે કામોં મેં ઐબ નિકાલના યા ખુદા કા મઝાક ઉડાના યા ખુદા કી બે અ-દબી કરના યા ખુદા કી શાન મેં કોઈ ફૂલડ લફઝ બોલના યા ખુદા કો એસે લફઝોં સે યાદ કરના જો ઉસ કી શાન કે લાઈક નહીં હૈં. યેહ સબ કુફ્ર કી બાતેં હૈં.

﴿7﴾ કિસી નબી યા ફિરિશ્તે કી હકારત કરના યા ઇન કી જનાબ મેં ગુસ્તાખી કરના યા ઇન કો ઐબ લગાના યા ઇન કા મઝાક ઉડાના યા ઇન પર તા'ના મારના યા ઇન કે કિસી કામ કો બે હયાઈ બતાના યા બે અ-દબી કે સાથ ઇન કા નામ લેના કુફ્ર હૈ.

(البحر الرائق، کتاب السير، باب احکام المرتدين، ج ۵، ص ۲۰۳-۲۰۵)

﴿8﴾ જો શખ્સ હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કો આખિરી નબી ન માને (الشفاء بتعريف حقوق المصطفى صلى الله عليه وسلم، فصل في بيان ما هو من المقالات كفر، ص ۲۴۶-۲۴۷)

યા હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી કિસી ચીઝ યા કિસી બાત કી તૌહીદ કરે યા હકીર જાને યા ઐબ લગાએ યા આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે મુકદ્દસ બાલ યા નાપુન કી બે અ-દબી કરે યા આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કે લિબાસ મુબારક કો ગન્દા ઔર મૈલા બતાએ યા હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કી કિસી સુન્નાત કી તહકીર કરે મ-સલન દાઢી બઢાના, મૂંઘેં કમ કરના,

(البحر الرائق، کتاب السير، باب احکام المرتدين، ج ۵، ص ۲۰۴ / الفتاوى التاتارخانية، کتاب احکام

المرتدين، فصل فيما يعود الى الانبياء عليهم السلام، ج ۵، ص ۴۸۱-۴۸۲ / الفتاوى الهندية، کتاب

السير، الباب التاسع في احکام المرتدين، مطلب موجبات الكفر انواع، ج ۲، ص ۲۶۳-۲۶۵)

ઈમામે કા શમ્લા લટકાના

(مجمع الانهر، كتاب السيرة والجهاد، باب ثم ان الفاظ الكفر انواع، ج ۲، ص ۵۱۰)

ખાને કે બા'દ ઉંગલિયોં કો ચાટ લેના યા હુઝૂર કી કિસી સુન્નત કા મઝાક ઉડાએ યા ઈસ કો બુરા સમઝે તો વોહ કાફિર હો જાએગા.

(الفتاوى التاتارخانية، كتاب احكام المرتدين، فصل فيما يعود الى الانبياء عليهم السلام،

ج ۵، ص ۴۸۲)

﴿9﴾ જો શખ્સ કિસી કાતિલ યા ખૂની ડાકૂ કો દેખ કર તૌહીન કી નિયત સે કહ દે કે “મ-લકુલ મૌત” આ ગએ તો વોહ કાફિર હો જાએગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع في احكام المرتدين مطلب موجبات الكفر

انواع، ج ۲، ص ۲۶۶)

﴿10﴾ કુરઆન કી કિસી આયત કે સાથ મસ્ખરા પન કરના કુફ્ર હૈ.

(البحر الرائق، كتاب السير، باب احكام المرتدين، ج ۵، ص ۲۰۵)

જૈસે બા'ઝ દાઢી મુઝે કહ દિયા કરતે હૈં કે કુરઆન મેં
کَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ આયા હૈ ઔર મા'ના યેહ બતાતે હૈં કે કલ્લા સાફ
કરાતે રહો. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા ; 9, સ. 171)

યા અકેલે નમાઝ પઢને વાલે કહ દિયા કરતે હૈં કે **إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى**
ઔર મા'ના યેહ બતાતે હૈં કે નમાઝ તન્હા પઢા કરો. ઈન બાતોં કે
બોલ દેને સે આદમી કાફિર હો જાએગા ક્યૂંકે યેહ કુરઆન કે સાથ
મસ્ખરા પન ભી હૈ ઔર કુરઆન કે મા'ના કો બદલ ડાલના ભી હૈ
ઔર યેહ દોનોં બાતેં કુફ્ર હૈં.

(شرح الملاء على القارى على الفقه الاكبر، فصل من ذلك فيما يتعلق بالقرآن

والصلاة، ص ۱۶۸/الفتاوى الهندية، كتاب السير، باب احكام المرتدين، ج ۲، ص ۲۶۶- ۲۶۷)

﴿11﴾ ઈસ્લામ મેં શક કરના ઔર યેહ કહના કે મા'લૂમ નહીં મૈં
મુસલ્માન હૂં યા કાફિર યા અપને ઈસ્લામ પર અફસોસ કરના મ-સલન

યેહ કહના કે “મੈં મુસલ્માન હો ગયા યેહ અચ્છા નહીં હુવા કાશ મૈં હિન્દૂ હોતા યા ઈસાઈ હોતા તો બહુત અચ્છા હોતા” તો યૂં કુફર કે દીન કો અચ્છા બતાના યા કિસી કુફર કી બાત કો અચ્છા સમજના યા કિસી કો કુફર કી બાત સિખાના યા યેહ કહના કે ન મૈં હિન્દૂ હૂં ન મુસલ્માન, મૈં તો ઈન્સાન હૂં યા યેહ કહના કે મૈં ન મસ્જિદ સે તઅલ્લુક રખતા હૂં ન મન્દિર સે યા યેહ કહના કે મસ્જિદ ઔર મન્દિર દોનોં ઢોંગ હૈં મૈં કિસી કો નહીં માનતા યા યેહ કહના કે કા’બા તો મા’મૂલી પથ્થરોં કા એક પુરાના ઘર હૈ ઈસ મેં ક્યા ધરા હૈ કે મૈં ઈસ કી તા’ઝીમ કરૂં યા યેહ કહના કે નમાઝ પઢના બેકાર આદમિયોં કા કામ હૈ. હમ કો નમાઝ કી કહાં ફુરસત હૈ ? યા યેહ કહના કે રોઝા વોહ રખે જિસ કો ખાના ન મિલે યા યેહ કહના કે જબ ખુદા ને ખાને કો દિયા હૈ તો રોઝા રખ કર ભૂકે ક્યૂં મરેં ? યા અઝાન કી આવાઝ સુન કર યેહ કહના કે ક્યા ખ્વાહ મ ખ્વાહ કા શોર મચા રખા હૈ યા યેહ કહના કે નમાઝ પઢને કા કુછ નતીજા નહીં બહુત પઢ લી ક્યા ફાએદા હુવા ? યા યેહ કહના કે નમાઝ પઢના ન પઢના દોનોં બરાબર હૈં યા યેહ કહના કે મૈં તો સિર્ફ ૨-મઝાન મેં નમાઝ પઢતા હૂં બાકી દિનોં મેં ન કભી પઢી ન પઢૂંગા યા યેહ કહના કે નમાઝ મુઝે મુવાફિક નહીં આતી. મૈં જબ નમાઝ પઢતા હૂં તો કોઈ ન કોઈ નુક્સાન ઝરૂર ઉઠાતા હૂં યા યેહ કહના કે ઝકાત ખુદાઈ ટેક્સ હૈ જો મુલ્લા લોગોં ને માલદારોં પર લગા રખા હૈ યા યેહ કહના કે હજ તો એક તફરીહી સફર હૈ. યા બ્લેક માર્કેટ કા ધન્દા હૈ. મૈં એસા કામ ક્યૂં કરૂં ? વગૈરા વગૈરા ઈસ કિસ્મ કી તમામ બકવાસેં ખુલા હુવા કુફર હૈં. ઈન સબ બોલિયોં સે આદમી કાફિર હો જાએગા.

﴿12﴾ યેહ કહના કે રામ વ રહીમ દોનોં એક હી હૈં ઔર વૈદ વ

કુરઆન મેં કુછ ફર્ક નહીં યા યેહ કહના કે મસ્જિદ ઓર મન્દિર દોનોં ખુદા કે ઘર હેં. દોનોં જગહ ખુદા મિલતા હે, કુફ્ર હે.

﴿13﴾ બુત યા ચાંદ સૂરજ કો સજદા કરના.

(الدرالمختار وردالمختار، كتاب الجهاد، باب المرتد، ج ٦، ص ٤٣)

યા ઝુન્નાર (જનીવ) બાંધના યા સર પર ચુટિયા રખના યા કશકા લગાના (الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع في احكام المرتدين، مطلب موجبات الكفر انواع، ج ٢، ص ٢٧٦، ٢٧٧)

યા હોલી દીવાલી પૂજના યા રામલીલા, જન્માષ્ટમી, રામ-નવમી વગેરા કે જુલૂસોં ઓર મેલોં મેં કુફ્ર કી શાનો શૌકત બઢાને યા કાફિરોં કો ખુશ કરને કે લિયે શરીક હોના, યા ઈન કુફી તહવારોં કી તા'ઝીમ કરના યા કોઈ ચીઝ ઈન તહવારોં કે દિન મુશિરકીન કે ઘર બતૌરે તોહફા ઓર હદિયા કે ભેજના જબ કે મક્સૂદ ઉસ દિન કી તા'ઝીમ હો તો યેહ કુફ્ર હે.

﴿14﴾ જો શખ્સ યેહ કહ દે, કે મેં શરીઅત કો નહીં માનતા

(ફતવા ર-ઝવિયા (મુબરજ), જિ. 14, સ. 691)

યા શરીઅત કા કોઈ હુકમ યા ફતવા સુન કર યેહ કહ દે, કે યેહ સબ હવાઈ બાતેં હેં. યા યેહ કહ દે કે શરીઅત કે હુકમ ઓર ફતવા કો ચૂલ્હે ભાડ મેં ડાલ દો, યા કહ દે કે મેં શરઅ વરઅ કો નહીં જાનતા (مجمع الانهر، كتاب السيرة والجهاد، باب ثم ان الفاظ الكفر انواع، ج ٢، ص ٥١٠)

યા યેહ કહ દે, કે હમ શરીઅત પર અમલ નહીં કરેંગે હમ તો બિરાદરી કી રસ્મોં કી પાબન્દી કરેંગે.

(الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع في احكام المرتدين، ج ٢، ص ٢٧٢)

યા યેહ કહ દે, કે بِسْمِ اللَّهِ ઓર سُبْحَانَ اللَّهِ રોટી કી જગહ કામ ન દેગા. હમેં રોટી ચાહિયે اللَّهُ بِسْمِ اللَّهِ ઓર سُبْحَانَ اللَّهِ નહીં ચાહિયે તો વોહ શખ્સ કાફિર હો જાએગા.

﴿15﴾ શરાબ પીતે વક્ત યા ઝિના કરતે વક્ત યા જૂઆ ખેલતે વક્ત (الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع في "بِسْمِ اللَّهِ" કહના કુફ હૈ. احكام المرتدين مطلب موجبات الكفر انواع، ج ٢، ص ٢٧٣)

﴿16﴾ મુસલમાન કો મુસલમાન જાનના ઔર કાફિર કો કાફિર જાનના ઝરિયાતે દીન મેં સે હૈ. કિસી મુસલમાન કો કાફિર કહના યા કિસી કાફિર કો મુસલમાન કહના કુફ હૈ.

﴿17﴾ જો કિસી કાફિર કે લિયે ઉસ કે મરને કે બા'દ મઘિરત કી દુઆ માંગે યા કિસી મુર્દા કાફિર વ મુરતદ કો મર્હૂમ વ મઝૂર કહે યા કિસી મુર્દા હિન્દૂ કો "બેકુંઠ બાશી" કહે વોહ ખુદ કાફિર હૈ.

﴿18﴾ ખુદા કી હરામ કી હુઈ ચીઝોં કો હલાલ કહના યા ખુદા કી હલાલ કી હુઈ ચીઝોં કો હરામ કહના. (الفتاوى الهندية، كتاب السير، الباب التاسع في احكام المرتدين مطلب موجبات الكفر انواع، ج ٢، ص ٢٧٢)

યા ખુદા કી ફર્ઝ કી હુઈ ચીઝોં મેં સે કિસી ચીઝ કા ઈન્કાર કરના યેહ સબ કુફ હૈં.

﴿19﴾ ઝરિયાતે દીન મેં સે કિસી ચીઝ કા ઈન્કાર કરના મ-સલન તૌહીદ, રિસાલત, કિયામત, મલાએકા, જન્નત, દોઝખ, આસ્માની કિતાબેં ઈન મેં સે કિસી ચીઝ કા ભી ઈન્કાર કરના કુફ હૈ. (المسامرة، ص ٣٤٢)

﴿20﴾ કુરઆને મજીદ કો નાકિસ બતાના ઔર યેહ કહના કે ઈસ મેં સે કુઇ આયતેં નિકાલ દી ગઈ હૈં યા કુરઆને મજીદ કી કિસી આયત કા ઈન્કાર કરના યા કુરઆન મેં કોઈ ઔબ બતાના, કુરઆને મજીદ કી બે અ-દબી કરના, યેહ સબ કુફ હૈં.

બહનો ઔર ભાઈયો ! ગૌર કરો યેહ સબ અલ્ફાઝ ઔર ઈન કે ઈલાવા દૂસરે બહુત સે અલ્ફાઝ હૈં જિન કે બોલને સે આદમી કાફિર

હો જાતા હૈ લિહાઝા બોલચાલ મેં ખાસ તૌર પર ધ્યાન રખો. ઝિયાદા શૈખી મત બધારો ઔર અપની ઝબાન કો કાબૂ મેં રખો ઔર ખબરદાર બે લગામ બન કર કેંચી કી તરહ ઝબાન ચલા ચલા કર જો મુંહ મેં આએ ઊલ ફૂલ ન બકતે રહો. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા હૈ કે અપની ઝબાન કી હિફાઝત કરો ઔર ઇસ કો કાબૂ મેં રખો. ક્યૂંકે બહુત સી ઝબાન સે નિકલી હુઈ બાતેં આદમી કો જહન્નમ મેં દાખિલ કર દેતી હૈં. તૌબા તૌબા نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْهُ અલ્લાહ તઆલા મુસલ્માન કો કુફી કલામોં ઔર કુફિયાત કે કામોં સે બચાએ રખે. આમીન

વિલાયત કા બયાન

વિલાયત દરબારે ખુદાવન્દી મેં એક ખાસ કુર્બ કા નામ હૈ જો અલ્લાહ તઆલા અપને ફઝલો કરમ સે અપને ખાસ બન્દોં કો અતા ફરમાતા હૈ.

અકીદા 1 : તમામ ઉમ્મતોં કે ઔલિયા મેં હમારે રસૂલ ﷺ કી ઉમ્મત કે ઔલિયા સબ સે અફઝલ હૈં. ઔર ઇસ ઉમ્મત કે ઔલિયા મેં સબ સે અફઝલ વ આ'લા હઝરતે ખુ-લફાએ રાશિદીન યા'ની હઝરતે અબૂ બક સિદીક વ હઝરતે ઉમર ફારૂક વ હઝરતે ઉસ્માન વ હઝરતે અલી મુર્તઝા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ હૈં ઔર ઇન મેં જો ખિલાફત કી તરતીબ હૈ વોહી અફઝલિયત કી ભી તરતીબ હૈ. યા'ની સબ સે અફઝલ હઝરતે સિદીકે અકબર હૈં ફિર ફારૂકે આ'ઝમ ફિર ઉસ્માને ગની ફિર અલી મુર્તઝા ! (رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ)

(شرح العقائد النسفی، مبحث افضل البشر بعد نبينا صلى الله عليه وسلم، ص ۱۴۹-۱۵۰)

અકીદા 2 : ઔલિયાએ કિરામ હુઝૂર ﷺ કે સચ્ચે નાઈબ હૈં. અલ્લાહ તઆલા ને ઔલિયાએ કિરામ કો બહુત બડી તાકત ઔર આલમ મેં ઇન કો તસરૂફાત કે ઇજ્તિયારાત અતા ફરમાએ

હैं. ઔર બહુત સે ગૈબ કે ઉલૂમ ઇન પર મુન્કશિફ હોતે હैं. યહાં તક કે બા'ઝ ઔલિયા કો અલ્લાહ તઆલા લૌહે મહફૂઝ કે ઉલૂમ પર ભી મુત્તલઅ ફરમા દેતા હૈ. લેકિન ઔલિયા કો યેહ સારે કમાલાત હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે વાસિતે સે હાસિલ હોતે હैं.

અકીદા 3 : ઔલિયા કી કરામત હક હૈ. ઇસ કા મુન્કિર ગુમરાહ હૈ. કરામત કી બહુત સી કિસ્મેં હैं. મ-સલન મુદ્દોં કો ઝિન્દા કરના, અન્યોં ઔર કોઢિયોં કો શિફા દેના, લમ્બી મસાફતોં કો મિનટ દો મિનટ મેં તૈ કર લેના, પાની પર ચલના, હવાઓં મેં ઉડના, દૂર દૂર કી ચીઝોં કો દેખ લેના. (شرح العقائد النسفی، مبحث کرامات الاولیاء حق، ص ۱۴۵-۱۴۷) મુફ્તસલ બયાન કે લિયે પઢો હમારી કિતાબ “કરામાતે સહાબા” (عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان)

અકીદા 4 : ઔલિયાએ કિરામ કો દૂરો નઝદીક સે પુકારના જાઈઝ ઔર સલફ સાલેહીન કા તરીકા હૈ.

અકીદા 5 : ઔલિયાએ કિરામ અપની અપની કબ્રોં મેં ઝિન્દા હैं ઔર ઇન કા ઇલ્મ ઔર ઇન કા દેખના ઇન કા સુનના દુન્યાવી ઝિન્દગી સે ઝિયાદા કવી હોતા હૈ.

અકીદા 6 : ઔલિયાએ કિરામ કે મઝારાત પર હાઝિરી મુસલ્માનોં કે લિયે બાઈસે સઆદત વ બ-ર-કત હૈ ઔર ઇન કી નિયાઝ વ ફાતિહા ઔર ઇસાલે સવાબ મુસ્તહબ ઔર ખૈરો બ-ર-કત કા બહુત બડા ઝરીઆ હૈ. ઔલિયાએ કિરામ કા ઉર્સ કરના યા'ની લોગોં કા ઇન કે મઝારોં પર જમ્અ હો કર કુરઆન ખ્વાની વ ફાતિહા ખ્વાની વ ના'ત ખ્વાની વ વા'ઝ વ ઇસાલે સવાબ યેહ સબ અચ્છે ઔર સવાબ કે કામ હैं. હાં અલબત્તા ઉર્સોં મેં જો ખિલાફે શરીઅત કામ હોને લગે હैं મ-સલન કબ્રોં કો સજદા કરના, ઔરતોં કા બે પર્દા હો કર મદ્દોં કે મજમઅ મેં ધૂમતે ફિરના, ઔરતોં કા નંગે સર મઝારોં કે પાસ ઝૂમના,

ચિલ્લાના ઔર સર પટક પટક કર ખેલના કૂદના. ઔર મદોં કા તમાશા દેખના, બાજા બજાના, નાય કરાના યેહ સબ ખુરાફાત હર હાલત મેં મઝમૂમ વ મમ્નૂઅ હેં ઔર હર જગહ મમ્નૂઅ હેં ઔર બુઝુર્ગોં કે મઝારોં કે પાસ ઔર ઝિયાદા મઝમૂમ હેં લેકિન ઇન ખુરાફાત વ મમ્નૂઆત કી વજહ સે યેહ નહીં કહા જા સકતા કે બુઝુર્ગોં કા ઉર્સ હરામ હૈ જો હરામ ઔર મમ્નૂઅ કામ હેં ઇન કો રોકના લાઝિમ હૈ. નાક પર અગર મખ્ખી બૈઠ ગઈ હૈ તો મખ્ખી કો ઉડા દેના ચાહિયે નાક કાટ કર નહીં ફેંક દેના ચાહિયે. ઇસી તરહ અગર જાહિલોં ઔર ફાસિકોં ને ઉર્સ મેં કુછ હરામ કામ ઔર મમ્નૂઅ કામોં કો શામિલ કર દિયા હૈ તો ઉન હરામ વ મમ્નૂઅ કામોં કો રોકા જાએ ઉર્સ હી કો હરામ નહીં કહ દિયા જાએગા.

પીરી મુરીદી : ઉ-લમા ઔર મશાઈખ સે મુરીદ હોના ઔર ઇન કે હાથોં પર તૌબા કર કે નેક આ'માલ કરને કા અહ્દ કરના જાઈઝ ઔર સવાબ કા કામ હૈ મગર મુરીદ હોને સે પહલે પીર કે બારે મેં ખૂબ અચ્છી તરહ જાંચ પડતાલ કર લેં વરના અગર પીર બદ અકીદા ઔર બદ મઝહબ હુવા તો ઇમાન સે ભી હાથ ધો બૈઠેંગે. આજ કલ બહુત સે ઇમાન કે ડાકૂ પીરોં કે લિબાસ મેં ફિરતે રહતે હેં. લિહાઝા મુરીદ બનને મેં બહુત હોશિયાર રહને કી ઝરૂરત હૈ. યૂં તો પીર બનને કે લિયે બહુત સી શર્તોં કી ઝરૂરત હૈ મગર કમ સે કમ ચાર શર્તોં કા પીર મેં હોના તો બેહદ ઝરૂરી હૈ. અવ્વલ સુન્ની સહીહુલ અકીદા હો, દુવુમ ઇતના ઇલ્મ રખતા હો, કે અપની ઝરૂરત કે મસાઈલ કિતાબોં સે નિકાલ સકે. સિવુમ ફાસિકે મો'લિન ન હો. ચહારુમ ઉસ કા સિલ્સિલા ઔર શ-જ-રએ તરીકત રસૂલ ﷺ તક મુત્તસિલ હો વરના ઊપર સે ફેંઝ ન હોગા.

લિહાઝા ખૂબ સમઝ લો ઔર યાદ રખો કે બદ મઝહબ મ-સલન રાફિઝી, ખારિજી, વહાબી વગૈરા સે મુરીદ હોના હરામ ઔર ગુનાહ હૈ ઇસી તરહ બિલ્કુલ હી જાહિલ જો હલાલ વ હરામ ઔર ફર્ઝ વ વાજિબ ઔર ઝરિય્યાતે દીન કા ઇલ્મ ન રખતા હો ઉસ સે મુરીદ હોના ભી ના જાઈઝ હૈ. યૂંહી નમાઝ વ રોઝા છોડને વાલા, દાઢી મુંડાને વાલા યા હદે શરીઅત સે કમ દાઢી રખને વાલા યા ગુનાહે કબીરા ઔર ખિલાફે શરીઅત આ'માલ કરને વાલા ભી પીર બનાને કે લાઈક નહીં. ઔર ઐસે ફાસિક સે મુરીદ હોના ભી દુરુસ્ત નહીં બલ્કે ગુનાહ હૈ. ઐસે હી વોહ શખ્સ જિસ કા સિલ્સિલા ઔર શ-જ-રએ બૈઅત દરમિયાન મેં કહીં સે ભી કટા હુવા હો. મ-સલન ઉસ કો ખુદ હી ખિલાફત વ ઇજાઝત કિસી બુરુર્ગ સે ન હાસિલ હો યા ઉસ કે શ-જરે કે પીરોં મેં સે કોઈ બિલા ખિલાફત વ ઇજાઝત વાલા હો યા ગુમરાહ હો તો ઐસે શખ્સ સે બૈઅત હોના ભી દુરુસ્ત નહીં હૈ.

❦ 5 ❦

ઘબાદાત

વોહ સજદા રૂહે ઝમીં જિસ સે કાંપ ઉઠતી થી

ઉસી કો આજ તરસતે હેં મિમ્બરો મેહરાબ

મસાઇલ કી ચન્દ ઇસ્તિલાહેં

યેહ વોહ ઇસ્તિલાહી બોલિયાં હેં કે ઇન કો જાન લેને સે ઇસ કિતાબ કે સમજાને મેં મદદ મિલેગી ઔર મસાઇલ કે સમજાને મેં હર જગહ બહુત હી સહૂલત ઔર આસાની હો જાએગી. ઇસ લિયે મસ્અલોં કો પઢને સે પહલે ઇન ઇસ્તિલાહોં કો ખૂબ સમજ કર અચ્છી તરહ યાદ કર લો.

ફર્જ : વોહ હૈ જો શરીઅત કી ચકીની દલીલ સે સાબિત હો ઇસ કા કરના ઝરૂરી ઔર બિલા કિસી ઉઝર કે ઇસ કો છોડને વાલા ફાસિક ઔર જહન્નમી ઔર ઇસ કા ઇન્કાર કરને વાલા કાફિર હૈ. જૈસે નમાઝ વ રોઝા ઔર હજ વ ઝકાત વગૈરા.

ફિર ફર્જ કી દો કિસ્મેં હેં એક ફર્જે ઐન, દૂસરે ફર્જે કિફાયા. ફર્જે ઐન વોહ હૈ જિસ કા અદા કરના હર આકિલ વ બાલિગ મુસલ્માન પર ઝરૂરી હૈ જૈસે નમાઝે પન્જગાના વગૈરા. ઔર ફર્જે કિફાયા વોહ હૈ જિસ કા કરના હર એક પર ઝરૂરી નહીં બલ્કે બા'ઝ લોગોં કે અદા કર લેને સે સબ કી તરફ સે અદા હો જાએગા ઔર અગર કોઈ ભી અદા ન કરે તો સબ ગુનાહગાર હોંગે જૈસે નમાઝે જનાઝા વગૈરા.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 7)

વાજિબ : વોહ હૈ જો શરીઅત કી ઝન્ની દલીલ સે સાબિત હો ઇસ કા કરના ઝરૂરી હૈ ઔર ઇસ કો બિલા કિસી તાવીલ ઔર બિગૈર કિસી ઉઝર કે છોડ દેને વાલા ફાસિક ઔર અઝાબ કા મુસ્તહિક હૈ લેકિન

ઇસ કા ઇન્કાર કરને વાલા કાફિર નહીં બલ્કે ગુમરાહ ઔર બદ મઝહબ હૈ.
(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 8)

સુન્નતે મુઅક્કદા : વોહ હૈ જિસ કો હુઝૂરે અકદસ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને હમેશા કિયા હો. અલબત્તા બયાને જવાઝ કે લિયે કભી છોડ ભી દિયા હો ઇસ કો અદા કરને મેં બહુત બડા સવાબ ઔર ઇસ કો કભી ઇત્તિફાકિયા તૌર પર છોડ દેને સે અલ્લાહ عَزَّ وَجَلَّ વ રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ઇતાબ ઔર ઇસ કો છોડ દેને કી આદત ડાલને વાલે પર જહન્નમ કા અઝાબ હોગા. જૈસે નમાઝે ફજ્ર કી દો રક્અત સુન્નત ઔર નમાઝે ઝોહ્ર કી ચાર રક્અત ફર્જ સે પહલે ઔર દો રક્અત ફર્જ કે બા'દ સુન્નતે. ઔર નમાઝે મગરિબ કી દો રક્અત સુન્નત ઔર નમાઝે ઇશા કી દો રક્અત સુન્નત, યેહ નમાઝે પન્જગાના કી બારહ રક્અત સુન્નતે યેહ સબ સુન્નતે મુઅક્કદા હૈં.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 8)

સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા : વોહ હૈ જિસ કો હુઝૂર નબિયે કરીમ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને કિયા હો ઔર બિગૈર કિસી ઉઝૂર કે કભી કભી ઇસ કો છોડ ભી દિયા હો. ઇસ કો અદા કરને વાલા સવાબ પાએગા ઔર ઇસ કો છોડ દેને વાલા અઝાબ કા મુસ્તહિક નહીં. જૈસે અસ્ર કે પહલે કી ચાર રક્અત સુન્નત ઔર ઇશા સે પહલે કી ચાર રક્અત સુન્નત, કે યેહ સબ સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા હૈં. સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા કો સુન્નતે ઝાઈદા ભી કહતે હૈં. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 8)

મુસ્તહબ : હર વોહ કામ હૈ જો શરીઅત કી નઝર મેં પસન્દીદા હો ઔર ઇસ કો છોડ દેના શરીઅત કી નઝર મેં બુરા ભી ન હો. ખ્વાહ ઉસ કામ કો રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને કિયા હો યા ઉસ કી તરગીબ દી હો. યા ઉ-લમાએ સાલિહીન ને ઉસે પસન્દ ફરમાયા

અગર્યે અહાદીસ મેં ઉસ કા ઝિક ન આયા હો. યેહ સબ મુસ્તહબ હૈં. મુસ્તહબ કો કરના સવાબ ઔર ઇસ કો છોડ દેને પર ન કોઈ અઝાબ હૈ ન કોઈ ઇતાબ. જૈસે વુઝૂ કરને મેં કિબ્લા રૂ હો કર બૈઠના, નમાઝ મેં બ હાલતે કિયામ સજદા ગાહ પર નઝર રખના, ખુત્બે મેં ખુ-લફાએ રાશિદીન વગૈરા કા ઝિક, મીલાદ શરીફ, પીરાને કિબાર કે વઝાઈફ વગૈરા, મુસ્તહબ કો મન્દૂબ ભી કહતે હૈં. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 8)

મુબાહ : વોહ હૈ જિસ કા કરના ઔર છોડ દેના દોનોં બરાબર હો. જિસ કે કરને મેં ન કોઈ સવાબ હો ઔર છોડ દેને મેં ન કોઈ અઝાબ હો. જૈસે લઝીઝ ગિઝાઓં કા ખાના ઔર નફીસ કપડોં કા પહનના વગૈરા. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 9)

હરામ : વોહ હૈ જિસ કા સુબૂત યકીની શર-ઈ દલીલ સે હો. ઇસ કા છોડના ઝરૂરી ઔર બાઈસે સવાબ હૈ ઔર ઇસ કા એક મર્તબા ભી કસ્દન કરને વાલા ફાસિક વ જહન્નમી ઔર ગુનાહે કબીરા કા મુર-તકિબ હૈ ઔર ઇસ કા ઇન્કાર કરને વાલા કાફિર હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 9)

ખૂબ સમઝ લો, કે હરામ ફર્ઝ કા મુકાબિલ હૈ યા'ની ફર્ઝ કા કરના ઝરૂરી હૈ ઔર હરામ કા છોડ દેના ઝરૂરી હૈ.

મકરૂહે તહરીમી : વોહ હૈ જો શરીઅત કી ઝન્ની દલીલ સે સાબિત હો. ઇસ કા છોડના લાઝિમ ઔર બાઈસે સવાબ હૈ ઔર ઇસ કા એક મર્તબા ભી કસ્દન કરને વાલા ફાસિક વ જહન્નમી ઔર ગુનાહે કબીરા, હરામ કે કરને સે કમ હૈ. મગર ચન્દ બાર ઇસ કો કર લેના ગુનાહે કબીરા હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 9)

અચ્છી તરહ ઝેહન નશીન કર લો, કે યેહ વાજિબ કા મુકાબિલ હૈ યા'ની વાજિબ કો કરના લાઝિમ હૈ ઔર મકરૂહે તહરીમી કો છોડના લાઝિમ હૈ.

ઇસાઅત : વોહ હૈ જિસ કા કરના બુરા ઔર કભી ઇત્તિફાકિયા કર લેને વાલા લાઈકે ઇતાબ ઔર ઇસ કો કરને કી આદત બના લેને વાલા મુસ્તહિકે અઝાબ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 9)

વાઝેહ રહે કે યેહ સુન્નતે મુઅક્કદા કા મુકાબિલ હૈ યા'ની સુન્નતે મુઅક્કદા કો કરના સવાબ ઔર છોડના બુરા હૈ ઔર ઇસાઅત કો છોડના સવાબ ઔર કરના બુરા હૈ.

મકરૂહે તન્ગીહી : વોહ હૈ જિસ કા કરના શરીઅત કો પસન્દ નહીં મગર ઇસ કે કરને વાલે પર અઝાબ નહીં હોગા. યેહ સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા કા મુકાબિલ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 9)

ખિલાફે ઓલા : વોહ હૈ કે ઇસ કો છોડ દેના બેહતર થા લેકિન અગર કર લિયા તો કોઈ મુઝા-યકા નહીં. યેહ મુસ્તહબ કા મુકાબિલ હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 9)

નમાઝ

હર મુસલ્માન મર્દ ઔર ઔરત કો યેહ જાન લેના ચાહિયે કે ઈમાન ઔર અકીદોં કો સહીહ કર લેને કે બા'દ સબ ફર્જોં મેં સબ સે બડા ફર્જ નમાઝ હૈ. ક્યૂંકે કુરઆને મજીદ ઔર અહાદીસ મેં બહુત ઝિયાદા બાર બાર ઇસ કી તાકીદ આઈ હૈ. યાદ રખો કે જો નમાઝ કો ફર્જ ન માને યા નમાઝ કી તૌહીન કરે યા નમાઝ કો એક હલકી ઔર બે કદ્ર ચીઝ સમઝ કર ઇસ કી તરફ બે તવજજોહી બરતે વોહ કાફિર ઔર ઇસ્લામ સે ખારિજ હૈ ઔર જો શપ્સ નમાઝ ન પઢે વોહ બહુત બડા ગુનાહગાર, કહ્નરે કહ્નહાર ઔર ગ-ઝબે જબ્બાર મેં ગિરિફતાર ઔર અઝાબે જહન્નમ કા હકદાર હૈ ઔર વોહ ઇસ લાઈક હૈ કે બાદશાહે ઇસ્લામ પહલે ઉસ કો તમ્બીહ વ સઝા દે. ફિર ભી વોહ નમાઝ ન પઢે તો ઉસ કો કેદ કર દે. યહાં તક કે તૌબા કરે ઔર નમાઝ

પઢને લગે બલકે ઇમામે માલિક વ શાફેઈ વ અહમદ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِمْ કે નઝદીક બાદશાહે ઇસ્લામ કો ઉસ કે કત્લ કા હુકમ હૈ.

(درمختار، کتاب الصلاة، ج ۲، ص ۸)

શરીઅત કા યેહ મસ્અલા હૈ કે બચ્ચા જબ સાત બરસ કા હો જાએ તો ઉસ કો નમાઝ સિખા કર નમાઝ પઢને કા હુકમ દેં ઔર જબ બચ્ચે કી ઉમ્મ દસ બરસ કી હો જાએ તો માર માર કર ઉસ સે નમાઝ પઢવાએં.

(شعب الإيمان للبيهقي، باب في حقوق الأولاد والأهلين، رقم ۸۶۵۰، ج ۶، ص ۳۹۸)

મસ્અલા : નમાઝ ખાલિસ બદની ઇબાદત હૈ. ઇસ મેં નિયાબત જારી નહીં હો સકતી. યા'ની એક કી તરફ સે દૂસરા નહીં પઢ સકતા. ન યેહ હો સકતા હૈ કે ઝિન્દગી મેં નમાઝ કે બદલે કુછ માલ બતૌરે ફિદયા અદા કર કે નમાઝ સે છુટકારા હાસિલ કર લે. હાં અલબત્તા અગર કિસી પર કુછ નમાઝેં રહ ગઈ હેં ઔર ઇન્તિકાલ કર ગયા ઔર વસિયત કર ગયા કે ઉસ કી નમાઝોં કા ફિદયા અદા કિયા જાએ તો ઉમ્મીદ હૈ કે **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** યેહ કબૂલ હો. ઔર યેહ વસિયત ભી વારિસોં કો ઉસ કી તરફ સે પૂરી કરની ચાહિયે કે કબૂલ વ અફવ કી ઉમ્મીદ હૈ.

(درمختار و رد المحتار، کتاب الصلاة، مطلب فيما يعير الكافر به مسلمان الافعال، ج ۲، ص ۱۲-۱۳)

શરાઈતે નમાઝ : ઇસ સે પહલે, કે હમ નમાઝ કા તરીકા બતાએં ઉન છ^૬ ચીઝોં કો બતા દેના ઝરૂરી હૈ જિન કે બિગૈર નમાઝ શુરૂઅ નહીં હો સકતી. ઉન છ^૬ ચીઝોં કો “શરાઈતે નમાઝ” કહતે હેં ઔર વોહ યેહ હેં :

પહલી પાકી, દૂસરી શર્મગાહ કો છુપાના, તીસરી નમાઝ કા વક્ત, ચૌથી કિબ્લા કી તરફ મુંહ કરના, પાંચવીં નિયત, છટી તકબીરે તહરીમા.

(الدر المختار و رد المحتار، کتاب الصلاة، باب شروط الصلاة، مطلب في استقبال القبلة، ج ۲، ص ۹۰-۱۳۳)

પહલી શર્ત ﴿ યા'ની “પાકી” કા મતલબ હૈ કે નમાઝી કા બદન, ઇસ

કે કપડે, નમાઝ કી જગહ સબ પાક હોં ઓર કોઈ નજાસત જૈસે પેશાબ, પાખાના, ખૂન, લીદ, ગોબર, મુર્ગી કી બીટ વગૈરા ન લગી હો. ઓર નમાઝી બે ગુસ્લ ઓર બે વુઝૂ ભી ન હો.

દૂસરી શર્ત ﴿યા'ની “શર્મગાહ છુપાને” કા યેહ મતલબ હૈ કે મર્દ કા બદન નાફ સે લે કર ઘુટનોં કે નીચે તક શર્મગાહ હૈ ઇસ લિયે નમાઝ કી હાલત મેં કમ સે કમ નાફ સે લે કર ઘુટનોં કે નીચે તક છુપા રહના ઝરૂરી હૈ ઓર ઓરત કા પૂરા બદન શર્મગાહ હૈ ઇસ લિયે નમાઝ કી હાલત મેં ઓરત કે તમામ બદન કા ઢકા રહના ઝરૂરી હૈ. સિર્ફ ચેહરા ઓર હથેલી ઓર ટપ્નોં કે નીચે કદમ કે ખુલે રહને કી ઇજાઝત હૈ. ટપ્ને કો ભી છુપા રહના ચાહિયે.

તીસરી શર્ત ﴿યા'ની “વક્ત” કા યેહ મતલબ હૈ કે જિસ નમાઝ કે લિયે જો વક્ત મુકર્રર હૈ વોહ નમાઝ ઉસી વક્ત મેં પઢી જાએ.

ચોથી શર્ત ﴿યા'ની “કિબ્લા કો મુંહ કરના” ઇસ કા મતલબ ઝાહિર હૈ કે નમાઝ મેં ખાનએ કા'બા કી તરફ અપના ચેહરા કરે.

પાંચવીં શર્ત ﴿યા'ની “નિયત” કા યેહ મતલબ હૈ કે જિસ વક્ત કી જો નમાઝ ફર્ઝ યા વાજિબ યા સુન્નત યા નફલ યા કઝા પઢતા હો દિલ મેં ઉસ કા પક્કા ઇરાદા કરના કે મૈં ફુલાં નમાઝ પઢ રહા હૂં ઓર અગર દિલ મેં ઇરાદે કે સાથ ઝબાન સે ભી કહ લે તો બેહતર હૈ.

છટી શર્ત ﴿“તકબીરે તહરીમા” યા'ની **الله أكبر** કહના. યેહ નમાઝ કી આખિરી શર્ત હૈ કે ઇસ કે કહતે હી નમાઝ શુરૂઅ હો ગઈ. અબ અગર નમાઝ કે સિવા દૂસરા કોઈ કામ કિયા યા કુછ બોલા તો નમાઝ ટૂટ ગઈ. પહલી પાંચોં શર્તોં કા તકબીરે તહરીમા સે પહલે ઓર નમાઝ ખત્મ હોને તક મૌજૂદ રહના ઝરૂરી હૈ અગર એક શર્ત ભી ન પાઈ ગઈ તો નમાઝ નહીં હોગી.

પાકી કે મસાઇલ કા બચાન

ਧੁਨ੍ਹੂਰੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

વુઝૂ કરને વાલે કો ચાહિયે કે અપને દિલ મેં વુઝૂ કા પક્કા ઈરાદા કર કે કિબ્લે કી તરફ મુંહ કર કે કિસી ઊંચી જગહ બૈઠે ઔર ઇસ્મિલ્લાહ પઢ કર પહલે દોનોં હાથ ત્રીન મર્તબા ગિઢ્ટોં તક ધોએ. ફિર મિસ્વાક કરે. અગર મિસ્વાક ન હો તો ઉંગલી સે અપને દાંતોં ઔર મસૂહોં કો મલ કર સાફ કરે ઔર અગર દાંતોં યા તાલૂ મેં કોઈ ચીઝ અટકી યા ચિપકી હો તો ઉસ કો ઉંગલી યા મિસ્વાક યા ખિલાલ સે નિકાલે ઔર છુડાએ. ફિર ત્રીન મર્તબા કુલ્લી કરે ઔર અગર રોઝાદાર ન હો તો ગર-ગરા ભી કરે લેકિન અગર રોઝાદાર હો તો ગર-ગરા ન કરે કે હલક કે અન્દર પાની ચલે જાને કા ખતરા હૈ ફિર દાહ્ને હાથ સે ત્રીન દફઆ નાક મેં પાની ચઢાએ ઔર બાએં હાથ સે નાક સાફ કરે ફિર દોનોં હાથોં મેં પાની લે કર ત્રીન મર્તબા ઈસ તરહ ચેહરા ધોએ કે માથે પર બાલ જમને કી જગહ સે લે કર ઠોડી કે નીચે તક ઔર દાહ્ને કાન કી લૌ સે બાએં કાન કી લૌ તક સબ જગહ પાની બહ જાએ ઔર કહીં ઝરા ભી પાની બહને સે ન રહ જાએ. અગર દાઢી હો તો ઉસે ભી ધોએ ઔર દાઢી મેં ઉંગ્લિયોં સે ખિલાલ ભી કરે લેકિન અગર એહરામ બાંધે હો તો ખિલાલ ન કરે. ફિર ત્રીન મર્તબા કોહની સમેત યા'ની કોહની સે કુછ ઊપર દાહ્ના હાથ ધોએ ફિર ઈસી તરહ ત્રીન મર્તબા બાયાં હાથ ધોએ. અગર ઉંગલી મેં તંગ અંગૂઠી યા છલ્લા હો યા કલાઈયોં મેં તંગ ચૂડિયાં હોં તો ઈન સભોં કો હિલા કર ધોએ તાકે સબ જગહ પાની બહ જાએ ફિર એક બાર પૂરે સર કા મસ્હ કરે. ઈસ કા तरीકા યેહ હૈ કે દોનોં હાથોં કો પાની સે તર કર કે અંગૂઠે ઔર કલિમે કી ઉંગલી છોડ કર દોનોં હાથોં કી ત્રીન ત્રીન

ઉગ્લિયોં કી નોક કો એક દૂસરે સે મિલાએ ઔર ઇન છઓં ઉગ્લિયોં કો અપને માથે પર રખ કર પીછે કી તરફ સર કે આખિરી હિસ્સે તક લે જાએ ઇસ તરહ, કે કલિમે કી દોનોં ઉગ્લિયાં ઔર દોનોં ઉગૂઠે ઔર દોનોં હથેલિયાં સર સે ન લગને પાએં. ફિર સર કે પિછલે હિસ્સે સે હાથ માથે કી તરફ ઇસ તરહ લાએ કે દોનોં હથેલિયાં સર કે દાએં બાએં હિસ્સે પર હોતી હુઈ માથે તક વાપસ આ જાએં. ફિર કલિમે કી ઉગલી કે પેટ સે કાનોં કે અન્દર કે હિસ્સોં કા ઔર અંગૂઠે કે પેટ સે કાન કે ઊપર કા મસ્હ કરે ઔર ઉગ્લિયોં કી પીઠ સે ગરદન કા મસ્હ કરે. ફિર તીન બાર દાહ્ના પાઉં ટપ્ને સમેત યા'ની ટપ્ને સે કુછ ઊપર તક ધોએ ફિર બાયાં પાઉં ઇસી તરહ તીન દફઆ ધોએ. ફિર બાએં હાથ કી છુંગ્લિયા સે દોનોં પૈરોં કી ઉગ્લિયોં કા ઇસ તરહ ખિલાલ કરે કે પૈર કી દાહ્ની છુંગ્લિયા સે શુરૂઅ કરે ઔર બાઈ છુંગ્લિયા પર ખત્મ કરે. વુઝૂ કર લેને કે બા'દ એક મર્તબા યેહ દુઆ પઢે :

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ ઔર ખડે હો કર વુઝૂ કા બયા હુવા પાની થોડા સા પી લે, કે યેહ બીમારિયોં સે શિફા હૈ. બેહતર યેહ હૈ કે વુઝૂ મેં હર ઉઝ્વ કો ધોતે હુએ بِسْمِ اللَّهِ પઢ લિયા કરે ઔર દુરુદ શરીફ વ કલિમએ શહાદત ભી પઢતા રહે ઔર યેહ ભી બહુત બેહતર હૈ કે વુઝૂ પૂરા કર લેને કે બા'દ આસ્માન કી તરફ મુંહ કર કે سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

(درمختار مع رد المحتار، کتاب الطهارة، مطلب فی بیان ارتقاء الحديث الضعیف --- الخ، ج ۱، ص ۲۷۵)

ઔર સૂરએ اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ ઓર મગર ઇન દુઆઓં કા પઢના ઝરૂરી નહીં. પઢ લે તો અચ્છા ઔર સવાબ હૈ, ન પઢે તો કોઈ હરજ નહીં.

ઊપર જો કુછ બયાન હુવા હૈ યેહ વુઝૂ કરને કા તરીકા હૈ લેકિન યાદ રખો કે વુઝૂ મેં કુછ ચીઝેં એસી હેં કે જિન કે છૂટને યા ઇન

મેં કુછ કમી હો જાને સે વુઝૂ ન હોગા ઔર કુછ બાતેં સુન્નત હેં કે જિન કો અગર છોડ દિયા જાએ તો ગુનાહ હોગા. ઔર કુછ ચીઝેં મુસ્તહબ હેં કે ઇન કે છોડ દેને સે વુઝૂ કા સવાબ કમ હો જાતા હૈ. યુનાન્થે નીચે હમ ઇન ચીઝોં કા બયાન લિખતે હેં, ઇન કો પઢ કર ખૂબ યાદ કર લો.

વુઝૂ કે ફરાઈઝ : વુઝૂ મેં ચાર ચીઝેં ફર્ઝ હેં. ﴿1﴾ પૂરે ચેહરે કા એક બાર ધોના. ﴿2﴾ એક એક બાર દોનોં હાથોં કા કોહનિયોં સમેત ધોના. ﴿3﴾ એક એક બાર ચૌથાઈ સર કા મસ્હ કરના યા'ની ગીલા હાથ સર પર ફેર લેના. ﴿4﴾ એક બાર ટપ્નોં સમેત દોનોં પેરોં કો ધોના.

(પ ૬, المائدة ૬: الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الاول فى الوضوء، الفصل الاول

فى فرائض الوضوء، ج ૧، ص ૫૩)

મસ્તહબા : વુઝૂ યા ગુસ્લ મેં કિસી ઉઝૂવ કો ધોને કા મતલબ યેહ હૈ કે જિસ ઉઝૂવ કો ધોઓ ઉસ કે હર હિસ્સે પર કમ સે કમ દો બૂંદ પાની બહ જાએ અગર કોઈ હિસ્સા ભીગ તો ગયા મગર ઉસ પર પાની નહીં બહા તો વુઝૂ યા ગુસ્લ નહીં હોગા. બહુત સે લોગ બદન પર પાની ડાલ કર હાથ ફિરા કર બદન પર પાની ચુપડ લેતે હેં ઔર સમઝ લેતે હેં કે બદન ધુલ ગયા. યેહ ગલત તરીકા હૈ. બદન પર હર જગહ પાની કા કમ સે કમ દો બૂંદ બહ જાના ઝરૂરી હૈ. (درمختار، مع ردالمحتار، كتاب

الطهارة، باب اركان الوضوء الاربعة، مطلب فى الفرض القطعى والظنى، ج ૧، ص ૨૧૧-૨૧૮)

ઔર મસ્હ કરને કા યેહ મતલબ હૈ કે ગીલા હાથ ફેર લિયા જાએ. સર કે મસ્હ મેં બા'ઝ જાહિલોં કા યેહ તરીકા હૈ કે મસ્હ કે લિયે હાથોં મેં પાની લે કર ઇસ કો ચૂમતે હેં, ફિર મસ્હ કરતે હેં. યેહ એક લગ્વ કામ હૈ મસ્હ મેં ગીલા હાથ સર પર ફેર લેના ચાહિયે.

(ردالمحتار، كتاب الطهارة، مطلب فى معنى الاشتقاق وتقسيمه الى ثلاثة اقسام... الخ، ج ૧، ص ૨૨૨)

વુઝૂ કી સુન્નતેં : વુઝૂ મેં સોલહ ચીઝેં સુન્નત હેં ﴿1﴾ વુઝૂ કી નિયત કરના ﴿2﴾ بِسْمِ اللَّهِ પઢના ﴿3﴾ પહલે દોનોં હાથોં કો ત્રીન દફઆ

ધોના ﴿4﴾ મિસ્વાક કરના ﴿5﴾ દાહ્ને હાથ સે તીન મર્તબા કુલ્લી કરના ﴿6﴾ દાહ્ને હાથ સે તીન મર્તબા નાક મેં પાની ચઢાના ﴿7﴾ બાએં હાથ સે નાક સાફ કરના ﴿8﴾ દાઢી કા ઉંગ્લિયોં સે ખિલાલ કરના ﴿9﴾ હાથ પાઉં કી ઉંગ્લિયોં કા ખિલાલ કરના ﴿10﴾ હર ઉઝ્વ કો તીન તીન બાર ધોના ﴿11﴾ પૂરે સર કા એક બાર મસ્હ કરના ﴿12﴾ તરતીબ સે વુઝૂ કરના ﴿13﴾ દાઢી કે જો બાલ મુંહ કે દાઈરે કે નીચે હેં ઈન પર ગીલા હાથ ફિરા લેના ﴿14﴾ આ'ઝા કો લગાતાર ધોના, કે એક ઉઝ્વ સૂખને સે પહલે હી દૂસરે ઉઝ્વ કો ધો લે ﴿15﴾ કાનોં કા મસ્હ કરના ﴿16﴾ હર મકરૂહ બાત સે બચના.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الثاني في سنن الوضوء، ج 1، ص 6-8)

વુઝૂ કે મુસ્તહબ્બાત : વુઝૂ મેં જો ચીઝેં મુસ્તહબ હેં ઈન કી તા'દાદ બહુત ઝિયાદા હૈ જિન મેં સે કુછ ઝિમ્નન વુઝૂ કે તરીકે મેં ઝિક્ર હો ચુકીં. બાકી કો અગર તફ્સીલ કે સાથ જાનના હો તો બડી કિતાબોં મ-સલન હમારે ઉસ્તાદ હઝરતે સદરુશ્શરીઅહ મૌલાના અમજદ અલી સાહિબ કિબ્લા ﷺ કી કિતાબ “બહારે શરીઅત” કા મુતા-લઆ કીજિયે.

બહર હાલ ચન્દ મુસ્તહબ્બાત યેહ હેં : ﴿1﴾ જો આ'ઝા જોડે હેં મ-સલન દોનોં હાથ દોનોં પાઉં તો ઈન મેં દાહ્ને સે ધોને કી ઇંતિદા કરેં મગર દોનોં રુખસારે, કે ઈન દોનોં કો એક હી સાથ ધોના ચાહિયે. ચૂંહી દોનોં કાનોં કા એક હી સાથ મસ્હ હોના ચાહિયે ﴿2﴾ ઉંગ્લિયોં કી પીઠ સે ગરદન કા મસ્હ કરના ﴿3﴾ ઊંચી જગહ બૈઠ કર વુઝૂ કરના ﴿4﴾ વુઝૂ કા પાની પાક જગહ ગિરાના ﴿5﴾ અપને હાથ સે વુઝૂ કા પાની ભરના ﴿6﴾ દૂસરે વક્ત કે લિયે પાની ભર કર રખ દેના ﴿7﴾ બિલા ઝરૂરત વુઝૂ કરને મેં દૂસરે સે મદદ ન લેના ﴿8﴾ ઢીલી અંગૂઠી કો ભી ફિરા લેના ﴿9﴾ સાહિબે ઉઝર ન હો તો વક્ત સે પહલે વુઝૂ કર લેના

﴿10﴾ ઈત્મીનાન સે વુઝૂ કરના ﴿11﴾ કાનોં કે મસ્હ કે વક્ત ઉગ્લિયાં કાન કે સૂરાખોં મેં દાખિલ કરના ﴿12﴾ કપડોં કો ટપકતે હુએ કતરાત સે બચાના ﴿13﴾ વુઝૂ કા બરતન મિટ્ટી કા હો ﴿14﴾ અગર તાંબે વગૈરા કા હો તો ક-લ-ઈ કિયા હુવા હો ﴿15﴾ અગર વુઝૂ કા બરતન લોટા હો તો બાઈં તરફ રખેં ﴿16﴾ અગર લોટે મેં દસ્તા લગા હુવા હો તો દસ્તે કો તીન બાર ધો લેં ﴿17﴾ ઔર હાથ દસ્તે પર રખેં લોટે કે મુંહ પર હાથ ન રખેં ﴿18﴾ હર ઉઝૂવ કો ધો કર ઈસ પર હાથ ફેર દેના તાકે કતરે બદન યા કપડે પર ન ટપકેં ﴿19﴾ હર ઉઝૂવ કો ધોતે હુએ દિલ મેં વુઝૂ કી નિયત કા હાઝિર રહના ﴿20﴾ હર ઉઝૂવ કો ધોતે વક્ત ﷻ ઔર દુરૂદ શરીફ વ કલિમએ શહાદત પઢના ﴿21﴾ હર ઉઝૂવ કો ધોતે વક્ત અલગ અલગ ઉઝૂવ કે ધોને કી દુઆઓં કો પઢતે રહના ﴿22﴾ આ'ઝાએ વુઝૂ કો બિલા ઝરૂરત પોંછ કર ખુશક ન કરે ઔર અગર પોંછે તો કુછ નમી બાકી રહને દે ﴿23﴾ વુઝૂ કર કે હાથ ન ઝટકે કે ચેહ શૈતાન કા પંખા હે ﴿24﴾ વુઝૂ કે બા'દ અગર મકરૂહ વક્ત ન હો તો દો રક્ઝત નમાઝ પઢ લે ઈસ કો તહિયતુલ વુઝૂ કહતે હૈં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الثالث في المستحبات الوضوء، ج ١ ص ٨-٩)

વુઝૂ કે મકરૂહાત : વુઝૂ મેં ઇક્કીસ બાતેં મકરૂહ હૈં. યા'ની ચેહ ચીઝેં વુઝૂ મેં ન હોની ચાહિએં. ﴿1﴾ ઔરત કે વુઝૂ યા ગુસ્લ કે બચે હુએ પાની સે વુઝૂ કરના ﴿2﴾ વુઝૂ કે લિયે નજિસ જગહ પર બેઠના ﴿3﴾ નજિસ જગહ વુઝૂ કા પાની ગિરાના ﴿4﴾ મસ્જિદ કે અન્દર વુઝૂ કરના ﴿5﴾ વુઝૂ કે આ'ઝા સે વુઝૂ કે બરતન મેં કતરે ટપકાના ﴿6﴾ પાની મેં ખન્કાર યા થૂક ડાલના ﴿7﴾ કિબ્લા કી તરફ થૂકના યા ખન્કાર ડાલના ﴿8﴾ બિલા ઝરૂરત દુન્યા કી બાત કરના ﴿9﴾ ઝરૂરત સે ઝિયાદા પાની ખર્ચ કરના ﴿10﴾ ઈસ કદર કમ પાની ખર્ચ કરના કે સુન્નત અદા ન

હો ﴿11﴾ મુંહ પર પાની મારના ﴿12﴾ મુંહ પર પાની ડાલતે વક્ત ફૂંકના ﴿13﴾ સિફ એક હાથ સે મુંહ ધોના ﴿14﴾ હોંટ યા આંખોં કો ઝોર સે બન્દ કર કે મુંહ ધોના ﴿15﴾ હલક ઔર ગલે કા મસ્હ કરના ﴿16﴾ દાઅેં હાથ સે કુલ્લી કરના યા નાક મેં પાની ડાલના ﴿17﴾ દાહ્ને હાથ સે નાક સાફ કરના ﴿18﴾ અપને લિયે કોઈ વુઝૂ કા બરતન મખ્સૂસ કર લેના ﴿19﴾ તીન નઅે નઅે પાનિયોં સે તીન દફ્આ સર કા મસ્હ કરના ﴿20﴾ જિસ કપડે પર ઈસ્તિન્જા કા પાની ખુશક કિયા હો ઉસ સે વુઝૂ કે આ'ઝા પોંછના ﴿21﴾ ધૂપ મેં ગર્મ હોને વાલે પાની સે વુઝૂ કરના ઈન કે ઈલાવા હર સુન્નત કો છોડના મકરૂહ હે.

મસ્અલા : વુઝૂ ન હો તો નમાઝ વ સજ્દઅે તિલાવત ઔર કુરઆન શરીફ ધૂને કે લિયે વુઝૂ કરના ફર્જ હે ઔર ખાનઅે કા'બા કે તવાફ કે લિયે વુઝૂ વાજિબ હે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الثالث في المستحبات الوضوء، ج ١، ص ٩)

મસ્અલા : જુનુબ કો ખાને પીને સોને કે લિયે વુઝૂ કર લેના સુન્નત હે ઈસી તરહ અઝાન વ ઈકામત વ ખુત્બઅે જુમુઆ વ ઈદેન ઔર રૌઝઅે મુબા-ર-કઅે રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી ઝિયારત કે વક્ત, વુકૂફે અ-રફા ઔર સફા વ મર્વહ કે દરમિયાન સઅૂય કે લિયે વુઝૂ કર લેના સુન્નત હે. (ردالمحتار، كتاب الطهارة، مطلب في اعتبارات المركب التام، ج ١، ص ٢٠٦).

મસ્અલા : સોને કે લિયે, સોને કે બા'દ, મચ્ચિત કો નહલાને યા ઉઠાને કે બા'દ, જિમાઅ સે પહલે, ગુસ્સા આ જાને કે વક્ત, ઝબાની કુરઆન શરીફ પઢને, ઈલ્મે હદીસ ઔર દૂસરે દીની ઉલૂમ પઢને પઢાને કે લિયે યા દીની કિતાબેં ધૂને કે લિયે, શર્મગાહ ધૂને યા કાફિર કે બદન ધૂ જાને યા સલીબ યા બુત ધૂ જાને કે બા'દ, ઝૂટ બોલને, ગીબત કરને ઔર હર ગુનાહ કે બા'દ તૌબા કરતે વક્ત, કિસી ઔરત

કે બદન સે અપના બદન બે પદા ધૂ જાને સે યા કોઢી ઔર બરસ વાલે
કા બદન ધૂ જાને સે, બગલ ખુજાને ઔર ઊંટ કા ગોશ્ત ખાને કે
બા'દ, ઈન સબ સૂરતોં મેં વુઝૂ કર લેના મુસ્તહબ હૈ.

(ردالمحتار، كتاب الطهارة، مطلب في اعتبارات المركب التام، ج ١، ص ٢٠٦)

વુઝૂ તોડને વાલી ચીઝે : ﴿1﴾ પેશાબ યા પાખાના કરના ﴿2﴾ પેશાબ યા પાખાના કે રાસ્તોં સે કિસી ભી ચીઝ યા પાખાના કે રાસ્તે સે હવા કા નિકલના ﴿3﴾ બદન કે કિસી હિસ્સે યા કિસી મકામ સે ખૂન યા પીપ નિકલ કર ઐસી જગહ બહના, કે જિસ કા વુઝૂ યા ગુસ્લ મેં ધોના ફર્જ હૈ ﴿4﴾ ખાના, પાની યા ખૂન યા પિત કી મુંહ ભર કર કે હો જાના ﴿5﴾ ઈસ તરહ સો જાના કે બદન કે જોડ ઢીલે પડ જાએં ﴿6﴾ બેહોશ હો જાના ﴿7﴾ ગશી તારી હો જાના ﴿8﴾ કિસી ચીઝ કા ઈસ હદ તક નશા ચઢ જાના કે ચલને મેં કદમ લડ-ખડાએં ﴿9﴾ દુખતી હુઈ આંખ સે પાની કા કીચડ નિકલના ﴿10﴾ રુકૂઅ વ સજદે વાલી નમાઝ મેં

الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الخامس في). કરહકહા લગા કર હંસના.

(અહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 24) / نواقض الوضوء، ج 1، ص 9-13

મન્યલા : વુઝૂ કે બા'દ કિસી કા સિત્ર દેખ લિયા યા અપના સિત્ર ખુલ ગયા યા ખુદ બિલ્કુલ નંગે હો કર વુઝૂ કિયા યા નહાને કે વક્ત નંગે હી નંગે વુઝૂ કિયા તો વુઝૂ નહીં ટૂટા. યેહ જો જાહિલોં મેં મશહૂર હૈ કે અપના સિત્ર ખુલ જાને યા દૂસરે કા સિત્ર દેખ લેને સે વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ. યેહ બિલ્કુલ ગલત હૈ હાં અલબત્તા યેહ વુઝૂ કે આદાબ મેં સે હૈ કે નાફ્ સે ઝાનૂ કે નીચે તક સબ સિત્ર ઘુપા હુવા હો બલ્કે ઈસ્તિન્જા કે બા'દ ફૌરન હી ઘુપા લેના ચાહિયે ક્યૂંકે બિગૈર ઝરૂરત સિત્ર ખુલા રહના મન્ય હૈ ઔર દૂસરે કે સામને સિત્ર ખોલના હરામ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الاول، الفصل الخامس في نواقض الوضوء، ج ١، ص ١٣)

મસ્અલા : અગર નાક સાફ કી ઉસ મેં સે જમા હુવા ખૂન નિકલા તો વુઝૂ નહીં ટૂટા ઓર અગર બહતા હુવા ખૂન નિકલા તો વુઝૂ ટૂટ ગયા.

(રદાલમحتાર, کتاب الطهارة، مطلب نواقض الوضوء، ج ۱، ص ۲۹۲)

મસ્અલા : છાલા નોચ ડાલા અગર ઉસ મેં કા પાની બહ ગયા તો વુઝૂ ટૂટ ગયા ઓર અગર પાની નહીં બહા તો વુઝૂ નહીં ટૂટતા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الخامس فى نواقض الوضوء، ج ۱، ص ۱۱)

મસ્અલા : કાન મેં તેલ ડાલા થા ઓર એક દિન બા'દ વોહ તેલ કાન યા નાક સે નિકલા તો વુઝૂ નહીં ટૂટા.

મસ્અલા : ઝખ્મ પર ગઢા પડ ગયા ઓર ઉસ મેં સે કુછ તરી ચમકી મગર બહી નહીં તો વુઝૂ નહીં ટૂટા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الخامس فى نواقض الوضوء، ج ۱، ص ۱۰)

મસ્અલા : ખટમલ, મચ્છર, મખ્ખી, પિસ્સૂ ને ખૂન ચૂસા તો વુઝૂ નહીં ટૂટા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الخامس فى نواقض الوضوء، ج ۱، ص ۱۱)

મસ્અલા : કે મેં સિર્ફ કેચવા ગિરા તો વુઝૂ નહીં ટૂટા.

(درمختار، كتاب الطهارة، باب اركان الوضوء، ج ۱، ص ۲۸۸)

ઓર અગર ઈસ કે સાથ કુછ પાની વગૈરા ભી નિકલા તો દેખેંગે મુંહ ભર હૈ યા નહીં અગર મુંહ ભર હો તો વુઝૂ ટૂટ જાએગા ઓર અગર ભર મુંહ સે કમ હો તો વુઝૂ નહીં ટૂટેગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الاول، الفصل الثانى، ج ۱، ص ۱۱)

મસ્અલા : વુઝૂ કરને કે દરમિયાન અગર વુઝૂ ટૂટ ગયા તો ફિર શુરૂઆત સે વુઝૂ કરે યહાં તક કે અગર ચુલ્હૂ મેં પાની લિયા ઓર હવા ખારિજ હો ગઈ તો યેહ ચુલ્હૂ કા પાની બેકાર હો ગયા. ઈસ પાની સે કોઈ ઉઝ્વ ન ધોએ. બલકે દૂસરે પાની સે ફિર સે વુઝૂ કરે.

(ફતાવા ર-ઝવિયા, જિ. 1, સ. 255, 256)

મસ્અલા : દુખતી હુઈ આંખ, દુખતી હુઈ છાતી, દુખતે હુએ કાન સે જો પાની નિકલે વોહ નજિસ હૈ ઓર ઇસ સે વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ.

(درمختار، کتاب الطهارة، مطلب فی ندب مراعاة الخلاف اذا یرتکب مکروه منجبة، ج ۱، ص ۳۰۵)

મસ્અલા : કિસી કે થૂક મેં ખૂન નઝર આયા તો અગર થૂક કા રંગ ઝઢીં માઈલ હૈ તો વુઝૂ નહીં ટૂટા. અગર થૂક સુખીં માઈલ હો ગયા તો વુઝૂ ટૂટ ગયા.

(درمختار، کتاب الطهارة، مطلب نواقض الوضوء، ج ۱، ص ۲۹۱-۲۹۲)

મસ્અલા : વુઝૂ કે બા'દ નાખુન યા બાલ કટાયા તો વુઝૂ નહીં ટૂટા ન વુઝૂ કો દોહરાને કી ઝરૂરત હૈ, ન નાખુન કો ધોને ઓર ન સર કો મસ્હ કરને કી ઝરૂરત હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الطهارة، الباب الاول، الفصل الاول، ج ۱، ص ۴)

મસ્અલા : અગર વુઝૂ કરને કી હાલત મેં કિસી ઉઝૂવ કે ધોને મેં શક હુવા ઓર યેહ ઝિન્દગી કા પહલા વાકિઆ હૈ તો ઉસ ઉઝૂવ કો ધો લે ઓર અગર ઇસ કિસ્મ કા શક પડા કરતા હૈ તો ઇસ કી તરફ કોઈ તવજ્જોહ ન કરે. યૂં હી અગર વુઝૂ પૂરા હો જાને કે બા'દ શક પડ જાએ તો ઉસ કા કુછ ખયાલ ન કરે.

(الدرالمختار، کتاب الطهارة، مطلب فی ندب مراعاة الخلاف... الخ، ج ۱، ص ۳۰۹-۳۱۰)

મસ્અલા : જો બા વુઝૂ થા અબ ઉસે શક હૈ કે વુઝૂ હૈ યા ટૂટ ગયા તો ઉસ કો વુઝૂ કરને કી ઝરૂરત નહીં. હાં વુઝૂ કર લેના બેહતર હૈ જબ કે યેહ શુબા બતૌરે વસ્વસા ન હુવા કરતા હો ઓર અગર વસ્વસે સે એસા શુબા હો જાયા કરતા હો તો ઇસ શુબે કો હરગિઝ ન માને. ઇસ સૂરત મેં એહતિયાત સમઝ કર વુઝૂ કરના એહતિયાત નહીં બલકે વસ્વસે કી ઇતાઅત હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الطهارة، مطلب فی ندب مراعاة الخلاف... الخ، ج ۱، ص ۳۰۹-۳۱۰)

મસ્અલા : અગર બે વુઝૂ થા, અબ ઉસે શક હૈ કે મૈં ને વુઝૂ કિયા યા

નહીં તો વોહ યકીનન બિલા વુઝૂ હૈ. ઉસ કો વુઝૂ કરના ઝરૂરી હૈ.

(الدرا المختار، كتاب الطهارة، مطلب في ندب مراعاة الخلاف... الخ، ج ١، ص ٣١٠)

મસ્અલા : યેહ યાદ હૈ કે વુઝૂ મેં કોઈ ઉઝ્વ ધોને સે રહ ગયા મગર મા'લૂમ નહીં કે વોહ કૌન સા ઉઝ્વ થા તો બાયાં પાઉં ધો લે.

(ردالمحتار، كتاب الطهارة، باب اركان الوضوء اربعة، ج ١، ص ٣١٠)

મસ્અલા : શીર ખ્વાર બચ્ચે ને કૈ કી ઔર દૂધ ડાલ દિયા અગર વોહ મુંહ ભર કૈ હૈ નજિસ હૈ, દિરહમ સે ઝિયાદા જગહ મેં જિસ ચીઝ કો લગ જાએ નાપાક કર દેગા લેકિન અગર યેહ દૂધ મે'દે સે નહીં આયા બલ્કે સીને તક પહોંચ કર પલટ આયા હૈ તો પાક હૈ.

(ردالمحتار مع درمختار، كتاب الطهارة، مطلب نواقض الوضوء، ج ١، ص ٢٩٠)

મસ્અલા : સોતે મેં જો રાલ મુંહ સે ગિરે અગર્યે પેટ સે આએ, અગર્યે વોહ બદબૂદાર હો પાક હૈ.

(درمختار، كتاب الطهارة، مطلب نواقض الوضوء، ج ١، ص ٢٩٠)

મસ્અલા : મુદ્દે કે મુંહ સે જો પાની બહે નાપાક હૈ.

(درمختار، كتاب الطهارة، مطلب نواقض الوضوء، ج ١، ص ٢٩٠)

મસ્અલા : મુંહ સે ઇતના ખૂન નિકલા, કે થૂક સુખ્ષ્મ હો ગયા અગર લોટે યા કટોરે કો મુંહ લગા કર કુલ્લી કો પાની લિયા તો લોટા, કટોરા ઔર કુલ પાની નજિસ હો જાએગા ચુલ્લૂ સે પાની લે કર કુલ્લી કરે ઔર ફિર હાથ ધો કર કુલ્લી કે લિયે પાની લે.

(درمختار و ردالمحتار، كتاب الطهارة، مطلب نواقض الوضوء، ج ١، ص ٢٩١)

ગુસ્લ કે મસાઇલ

ગુસ્લ મેં ત્રીન ચીઝેં ફર્જ હેં. અગર ઇન મેં સે કિસી એક કો છોડ દિયા યા ઇન મેં સે કિસી મેં કોઈ કમી કર દી તો ગુસ્લ નહીં હોગા. (درمختار و ردالمحتار، كتاب الطهارة، مطلب في ابحاث الغسل، ج ١، ص ٣١١)

﴿1﴾ **કુલ્લી** : કે મુંહ કે પુર્જે પુર્જે મેં પાની પહોંચ જાએ ફર્જ હૈં યા'ની હોંટ સે હલ્ક કી જડ તક પૂરે તાલૂ, દાંતોં કી જડ, ઝબાન કે નીચે, ઝબાન કી કરવટેં ગરઝ મુંહ કે અન્દર કે પુર્જે પુર્જે કે ઝર્જે ઝર્જે મેં પાની પહોંચ કર બહ જાએ. અક્સર લોગ યેહ જાનતે હૈં કે થોડા સા પાની મુંહ મેં ડાલ કર ઉગલ દેને કો કુલ્લી કહતે હૈં. યાદ રખો કે ગુસ્લ મેં ઇસ તરહ કુલ્લી કર લેને સે ગુસ્લ નહીં હોગા બલ્કે ગુસ્લ મેં ફર્જ હૈં કે ભર મુંહ પાની લે કર ખૂબ ઝિયાદા મુંહ કો હ-ર-કત દે તાકે મુંહ કે અન્દર હર હર હિસ્સે મેં પાની પહોંચ જાએ. અગર રોઝાદાર ન હો તો ગુસ્લ કી કુલ્લી મેં ગર-ગરા ભી કરે હાં રોઝે કી હાલત મેં ગર-ગરા ન કરે કે હલ્ક કે અન્દર પાની ચલે જાને કા ખતરા હૈં.

(درمختار و رد المحتار، کتاب الطهارة، مطلب فی ابحاث الغسل، ج ۱، ص ۳۱۲)

﴿2﴾ **નાક મેં પાની ચઢાના** : ગુસ્લ મેં ઇસ તરહ નાક મેં પાની ચઢાના ફર્જ હૈં કે સાંસ ઊપર કો ખીંચ કર નાક કે નથનોં મેં જહાં તક નર્મ હિસ્સા હૈં ઉસ કે અન્દર પાની ચઢાએ કે નથનોં કે અન્દર હર જગહ ઔર હર તરફ પાની પહોંચ કર બહ જાએ ઔર નાક કે અન્દર કી ખાલ યા એક બાલ ભી સૂખા ન રહ જાએ વરના ગુસ્લ નહીં હોગા.

(درمختار و رد المحتار، کتاب الطهارة، مطلب فی ابحاث الغسل، ج ۱، ص ۳۱۲)

﴿3﴾ **તમામ બદન પર પાની બહાના** : યા'ની સર કે બાલોં સે પાઉં કે તલ્વોં તક બદન કે આગે પીછે દાએં બાએં, ઊપર નીચે, હર હર ઝર્જે, હર હર રોંગટે ઔર હર એક બાલ કે પૂરે પૂરે હિસ્સે પર પાની બહાના ગુસ્લ મેં ફર્જ હૈં. બા'ઝ લોગ સર પર પાની ડાલ કર બદન પર ઇધર ઉધર હાથ ફિરા લેતે હૈં ઔર પાની બદન પર પોત લેતે હૈં ઔર સમઝતે હૈં કે ગુસ્લ હો ગયા. હાલાંકે બદન કે બહુત સે એસે હિસ્સે હૈં કે અગર એહતિયાત કે સાથ ગુસ્લ મેં ઇન કા ધ્યાન ન રખા જાએ તો

વહાં પાની નહીં પહોંચતા ઔર વોહ સૂખા હી રહ જાતા હૈ. યાદ રખો કે ઈસ તરહ નહાને સે ગુસ્લ નહીં હોગા ઔર આદમી નમાઝ પઢને કે કાબિલ નહીં હોગા. લિહાઝા ઝરૂરી હૈ કે ગુસ્લ કરતે વક્ત ખાસ તૌર પર ઈન ચન્દ જગહોં પર પાની પહોંચાને કા ધ્યાન રખેં. સર ઔર દાઢી મૂંછ ભવોં કે એક એક બાલ ઔર બદન કે હર હર રોંગટે કી જડ સે નોક તક ધુલ જાને કા ખયાલ રખેં. ઈસી તરહ કાન કા જો હિસ્સા નઝર આતા હૈ ઈસ કી ગરારિયોં ઔર સૂરાખ. ઈસી તરહ ઠોડી ઔર ગલે કા જોડ, પેટ કી બલ્ટેં, બગલેં, નાફ કે ગાર, રાન ઔર પેડૂ કા જોડ, જંગાસા, દોનોં સુરીનોં કે મિલને કી જગહ, ઝકર ઔર ખુસ્તોં કે મિલને કી જગહ, ખુસ્તોં કે નીચે કી જગહ, ઔરત કે ઢલ્કે હુએ પિસ્તાન કે નીચે કા હિસ્સા, ઔરત કી શર્મગાહ કા હર હિસ્સા ઈન સબ કો ખયાલ સે પાની બહા બહા કર ધોએં તાકે હર જગહ પાની પહોંચ કર બહ જાએ. (درمختار و رد المحتار، کتاب الطهارة، مطلب فی اباحت الغسل، ج ۱، ص ۳۱۲ / બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 35)

ગુસ્લ કા તરીકા : ગુસ્લ કરને કા તરીકા યેહ હૈ કે નિચ્ચત યા'ની દિલ મેં નહાને કા ઈરાદા કર કે પહલે ગિઢ્ઠોં તક દોનોં હાથોં કો ત્રીન મર્તબા ધોએ ફિર ઈસ્તિન્જા કી જગહ કો ધોએ ખ્વાલ નજાસત લગી હો યા ન હો. ફિર બદન પર અગર કહીં નજાસત લગી હો તો ઉસ કો ભી ધોએ. ઈસ કે બા'દ વુઝૂ કરે. કુલ્લી કરને ઔર નાક મેં પાની ચઢાને મેં ખૂબ મુબા-લગા કરે. ફિર હાથ સે પાની લે લે કર સારે બદન પર હાથ ફિરા ફિરા કર બદન કો મલે. ખુસૂસન જાડોં મેં તાકે બદન કા કોઈ હિસ્સા પાની બહને સે ન રહ જાએ ફિર દાહ્ને કન્ધે પર ત્રીન બાર પાની બહાએ ફિર ત્રીન બાર બાએં કન્ધે પર પાની બહાએ ફિર સર પર ઔર પૂરે બદન પર ત્રીન બાર પાની બહાએ ઔર તમામ બદન કે હર હર હિસ્સે કો ખૂબ મલ મલ કર ધોએ ઔર અચ્છી તરહ ધ્યાન

રખે કે કહીં ઝર્ખા બરાબર બદન કી ખાલ યા કોઈ રોંગટા ઔર બાલ પાની બહને સે ન રહ જાએ. (ફતાવા ર-ઝવિયા, જિ. 1, સ. 448-450)

ઝરૂરી તમ્બીહ : બહુત સે લોગ ઐસા કરતે હૈં કે નજિસ તહબન્દ બાંધ કર ગુસ્લ કરતે હૈં ઔર યેહ ખયાલ કરતે હૈં કે નહાને મેં નાપાક તહબન્દ ઔર બદન સબ પાક હો જાએગા હાંલાકે ઐસા નહીં બલ્કે પાની ડાલ કર તહબન્દ ઔર બદન પર હાથ ફેરને સે તહબન્દ કી નજાસત ઔર ઝિયાદા ફેલતી હૈ ઔર સારે બદન બલ્કે નહાને કે બરતન તક કો નજિસ કર દેતી હૈ ઇસ લિયે નહાને મેં લાઝિમ હૈ કે પહલે બદન કો ઔર ઉસ કપડે કો જિસ કો પહન કર નહાતે હૈં ધો કર પાક કર લેં વરના ગુસ્લ તો ક્યા હોગા ઇસ તર હાથ સે જિન ચીઝોં કો ધૂએંગે વોહ ભી નાપાક હો જાએંગી. ઔર સારા બદન ઔર તહબન્દ ભી નાપાક હી રહ જાએગા.

મસ્ખલા : ગુસ્લ મેં સર કે બાલ ગુંધે હુએ ન હોં તો હર બાલ પર જડ સે નોક તક પાની બહના ઝરૂરી હૈ ઔર અગર ગુંધે હુએ હોં તો મર્દ પર ફર્જ હૈ કે ઇન કો ખોલ કર જડ સે નોક તક હર બાલ પર પાની બહાએ ઔર ઔરત પર સિર્ફ બાલ કી જડોં કો તર કર લેના ઝરૂરી હૈ ગુંધે હુએ બાલોં કો ખોલના ઝરૂરી નહીં. હાં અગર ચોટી ઇતની સખ્ત ગુંધી હુઈ હો, કે બે ખોલે જડેં તર ન હોંગી તો ચોટી કો ખોલના ઝરૂરી હૈ.

(درمختار و رد المحتار، کتاب الطهارة، مطلب فی اباحت الغسل، ج 1، ص 310-316)

મસ્ખલા : ગુસ્લ મેં કાનોં કી બાલિયોં ઔર નાક કી કીલ કે સૂરાખોં મેં બાલિયોં ઔર કીલ કો ફિરા કર પાની પહોંચાના ઝરૂરી હૈ.

(ફતાવા ર-ઝવિયા, જિ. 1, સ. 448)

કિન કિન ચીઝોં સે ગુસ્લ ફર્જ હો જાતા હૈ : જિન ચીઝોં સે ગુસ્લ ફર્જ હો જાતા હૈ વોહ પાંચ હૈં. ﴿1﴾ મની કા અપની જગહ સે શહ્વત

કે સાથ જુદા હો કર નિકલના. ﴿2﴾ એહતિલામ યા'ની સોતે મેં મની નિકલ જાના ﴿3﴾ ઝકર કે સર કા ઓરત કે આગે યા પીછે યા મદ કે પીછે દાખિલ હોના દોનોં પર ગુસ્લ ફર્જ કર દેતા હૈ ﴿4﴾ હૈઝ કા ખત્મ હો જાના ﴿5﴾ નિફાસ સે ફારિગ હોના.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثاني في الغسل، الفصل الثالث في المعاني

الموجبة للغسل وهي ثلاثة، ج ١، ص ١٤-١٦)

મસ્જલા : જુમુઆ, ઈદ, બકર ઈદ, અ-રફા કે દિન ઓર એહરામ બાંધતે વક્ત ગુસ્લ કર લેના સુન્નત હૈ.

(الفتاوى الهندية كتاب الطهارة، الباب الثاني في الغسل، الفصل الثالث في المعاني

الموجبة للغسل، ج ١، ص ١٦)

મસ્જલા : મૈદાને અ-રફાત ઓર મુઝ્દલિફા મેં ઠહરને, હ-રમે કા'બા ઓર રૌઝએ મુનવ્વરહ કી હાઝિરી, તવાફે કા'બા, મિના મેં દાખિલ હોને, જમરોં કો કંકરિયાં મારને કે લિયે ગુસ્લ કર લેના મુસ્તહબ હૈ. ઈસી તરહ શબે કદ્ર, શબે બરાઅત, અ-રફે કી રાત મેં, મુદા' નહલાને કે બા'દ, જુનૂન ઓર ગશી સે હોશ મેં આને કે બા'દ, ગુનાહ સે તૌબા કરને કે લિયે, નમાઝે ઈસ્તિસ્કા કે લિયે, ગ્રહન કે વક્ત નમાઝ કે લિયે, ખૌફ, તારીકી, આંધી કે વક્ત ઈન સબ સૂરતોં મેં ગુસ્લ કર લેના મુસ્તહબ હૈ.

(درمختار و رد المحتار، كتاب الطهارة، مطلب يوم عرفة افضل من يوم الجمعة، ج ١، ص ٣٤١-٣٤٢)

મસ્જલા : જિસ પર ગુસ્લ ફર્જ હો ઉસ કો બિગૈર નહાએ ﴿1﴾ મસ્જિદ મેં જાના ﴿2﴾ તવાફ કરના ﴿3﴾ કુરઆને મજીદ કા ધૂના ﴿4﴾ કુરઆન શરીફ કા પઢના ﴿5﴾ કિસી આયત કો લિખના હરામ હૈ ઓર ફિક્કહ વ હદીસ ઓર દૂસરી દીની કિતાબોં કા ધૂના મકરૂહ હૈ મગર આયત કી જગહોં પર ઈન કિતાબોં મેં ભી હાથ લગાના હરામ હૈ.

(درمختار و رد المحتار، كتاب الطهارة، مطلب يطلق الدعاء على ما يشمل الثناء، ج ١، ص ٣٤٦-٣٥٦)

મસ્જીદ : દુરુદ શરીફ ઔર દુઆઓ કે પઢને મેં કોઈ હરજ નહીં મગર બેહતર હૈ કે વુઝૂ યા કુલ્લી કર લે. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 43)

મસ્જીદ : ગુસ્લ ખાને કે અન્દર અગર્યે છત ન હો નંગે બદન નહાને મેં કોઈ હરજ નહીં. હાં, ઔરતોં કો બહુત એહતિયાત કી ઝરૂરત હૈ મગર નંગે નહાએ તો કિબ્લે કી તરફ મુંહ ન કરે ઔર અગર તહબન્દ બાંધે હુએ હો તો નહાતે વક્ત કિબ્લે કી તરફ મુંહ કરને મેં કોઈ હરજ નહીં.

(મરાઈ ફલાહ, ક્તાબ الطهارة, فصل آداب الغسل, ص 25)

મસ્જીદ : ઔરતોં કો બૈઠ કર નહાના બેહતર હૈ. મર્દ ખડે હો કર નહાએ યા બૈઠ કર દોનોં મેં કોઈ હરજ નહીં.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 37)

મસ્જીદ : ગુસ્લ કે બા'દ ફૌરન કપડે પહન લે. દેર તક નંગે બદન ન રહે.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 37)

મસ્જીદ : જિસ તરહ મર્દોં કો મર્દોં કે સામને સિત્ર ખોલ કર નહાના હરામ હૈ ઈસી તરહ ઔરતોં કો ભી ઔરતોં કે સામને સિત્ર ખોલ કર નહાના જાઈઝ નહીં ક્યૂંકે દૂસરોં કે સામને બિલા ઝરૂરત સિત્ર ખોલના હરામ હૈ.

(રદાલમ્હતાર, ક્તાબ الطهارة, مطلب في اباحات الغسل, ج 1, ص 318/بہار شریعت, ج 1, ص 2, 38)

મસ્જીદ : જિસ પર ગુસ્લ વાજિબ હૈ ઉસે યાહિયે કે નહાને મેં તાખીર ન કરે બલ્કે જલ્દ સે જલ્દ ગુસ્લ કરે ક્યૂંકે હદીસ શરીફ મેં હૈ જિસ ઘર મેં જુનુબ યા'ની એસા આદમી હો જિસ પર ગુસ્લ ફર્જ હૈ ઉસ ઘર મેં રહમત કે ફિરિશ્તે નહીં આતે ઔર અગર ગુસ્લ કરને મેં ઈતની દેર કર ચુકા કે નમાઝ કા આખિર વક્ત આ ગયા તો અબ ફૌરન નહાના ફર્જ હૈ. અબ તાખીર કરેગા તો ગુનાહગાર હોગા. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 42)

મસ્જીદ : જિસ શખ્સ પર ગુસ્લ ફર્જ હૈ અગર વોહ ખાના ખાના યાહતા હૈ યા ઔરત સે જિમાઅ કરના યાહતા હૈ તો ઉસ કો યાહિયે કે

વુઝૂ કર લે યા કમ સે કમ હાથ મુંહ ધો લે ઔર કુલ્લી કરે ઔર અગર વૈસે હી ખા પી લિયા તો ગુનાહ નહીં મગર મક્રૂહ હૈ ઔર મોહતાજી લાતા હૈ ઔર બે નહાએ યા બે વુઝૂ કિયે જિમાઅ કર લિયા તો ભી કુછ ગુનાહ નહીં મગર જિસ શખ્સ કો એહતિલામ હુવા હો ઉસ કો બે નહાએ ઔરત કે પાસ નહીં જાના ચાહિયે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثاني في الغسل، الفصل الثالث في المعاني

الموجبة-- الخ، ج ١، ص ٦١)

તયમ્મુમ કા બયાન

અગર કિસી વજહ સે પાની કે ઇસ્તિ'માલ પર કુદરત ન હો તો વુઝૂ ઔર ગુસ્લ દોનોં કે લિયે તયમ્મુમ કર લેના જાઈઝ હૈ. મ-સલન એસી જગહ હો, કે વહાં ચારોં તરફ એક મીલ તક પાની કા પતા ન હો યા પાની તો કરીબ હી મેં હો મગર દુશ્મન યા દરિન્દા જાનવર કે ખૌફ યા કિસી દૂસરી વજહ સે પાની ન લે સકતા હો. પાની કે ઇસ્તિ'માલ સે બીમારી બઢ જાને કા અન્દેશા ઔર ગુમાને ગાલિબ હો તો ઇન સૂરતોં મેં બજાએ વુઝૂ ઔર ગુસ્લ કે તયમ્મુમ કરને કા એક હી તરીકા હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الرابع في التيمم، الفصل الاول، ج ١، ص ٢٧-٢٨)

તયમ્મુમ કા તરીકા : તયમ્મુમ કા તરીકા યેહ હૈ કે بِسْمِ اللَّهِ પઢ કર પહલે દિલ મેં તયમ્મુમ કી નિયત કરે ઔર ઝબાન સે યેહ ભી કહ દે, કે اللَّهُ تَعَالَى، કે اَنْ اَتِيَمَّ تَقَرُّبًا اِلَى اللَّهِ تَعَالَى, કે ઝમીન યા દીવાર પર દોનોં હાથોં કો મારે ફિર દોનોં હાથોં કો પૂરે ચેહરે પર ઇસ તરહ ફિરાએ કે જહાં તક વુઝૂ મેં ચેહરા ધોના ફર્જ હૈ પૂરે ચેહરે પર હર જગહ હાથ ફિર જાએ. અગર બુલાક યા નથ પહને હો તો ઉસ કો હટા કર ઉસ કે નીચે કી ખાલ પર હાથ ફિરાએ ફિર દોબારા દોનોં હાથોં કો ઝમીન યા દીવાર પર માર કર અપને દાહ્ને હાથ કો બાએં હાથ પર ઔર બાએં હાથ કો અપને દાએં હાથ પર રખ

કર દોનોં હાથોં પર કોહનિયોં સમેત હાથ ફિરાએ ઔર જહાં તક વુઝૂ મેં દોનોં હાથોં કા ધોના ફર્જ હૈ વહાં તક હાથ કે હર હિસ્સે પર હાથ ફિર જાએ. અગર હાથોં મેં ચૂડિયાં યા કોઈ ઝેવર પહને હુએ હો તો ઝેવર કો હટા કર ઉસ કે નીચે કી ખાલ પર હાથ ફિરાએ. અગર ચેહરા ઔર દોનોં હાથ પર બાલ બરાબર જગહ પર ભી હાથ નહીં ફિરાયા તો તયમ્મુમ નહીં હોગા ઈસ લિયે ખાસ તૌર પર ઈસ કા ધ્યાન રખના ચાહિયે કે ચેહરે ઔર દોનોં હાથોં પર હર જગહ હાથ ફિરાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة الباب الرابع فى التيمم، الفصل الاول فى امور لا بد منها فى التيمم، ج ١، ص ٢٥-٢٦)

તયમ્મુમ કે ફરાઈઝ : તયમ્મુમ મેં ત્રીન ચીઝેં ફર્જ હેં. **﴿1﴾** તયમ્મુમ કી નિયત **﴿2﴾** પૂરે ચેહરે પર હાથ ફિરાના **﴿3﴾** કોહનિયોં સમેત દોનોં હાથોં પર હાથ ફિરાના.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة الباب الرابع فى التيمم، الفصل الاول فى امور لا بد منها... الخ، الاستنجا، ج ١، ص ٢٥-٢٦)

તયમ્મુમ કી સુન્નતેં : દસ ચીઝેં તયમ્મુમ મેં સુન્નત હેં. **﴿1﴾** بِسْمِ اللَّهِ પઢના **﴿2﴾** હાથોં કા ઝમીન પર મારના **﴿3﴾** હાથોં કો ઝમીન પર માર કર અગર ગુબાર ઝિયાદા લગ ગયા હો તો ઝાડના **﴿4﴾** ઝમીન પર હાથ માર કર હાથોં કો લૌટ દેના **﴿5﴾** પહલે મુંહ પર હાથ ફેરના **﴿6﴾** ફિર હાથોં પર હાથ ફિરાના **﴿7﴾** ચેહરા ઔર હાથોં પર લગાતાર હાથ ફિરાના. ઐસા ન હો, કે ચેહરે પર હાથ ફિરા કર ફિર દેર કે બા'દ હાથોં પર હાથ ફિરાએ **﴿8﴾** પહલે દાએં ફિર બાએં હાથોં પર હાથ ફિરાના **﴿9﴾** ઉગ્લિયોં સે દાઢી કા ખિલાલ કરના **﴿10﴾** ઉગ્લિયોં કા ખિલાલ કરના જબ કે ઈન મેં ગુબાર ભર ગયા હો.

(درمختار مع ردالمحتار، كتاب الطهارة، باب التيمم، ج ١، ص ٤٣٧-٤٣٩)

મસ્જલા : મિટ્ટી, રૈત, પથ્થર, ગેરૂ વગેરા હર ઉસ ચીઝ સે તયમ્મુમ હો સકતા હૈ, જો ઝમીન કી જિન્સ સે હો. લોહા, પીતલ, કપડા, રાંગા, તાંબા, લકડી વગેરા સે તયમ્મુમ નહીં હો સકતા જો ઝમીન કી જિન્સ સે નહીં હૈં. યાદ રખો કે જો ચીઝ આગ સે જલ કર ન રાખ હોતી હૈ ન પિઘલતી હૈ વોહ ઝમીન કી જિન્સ હૈ, જૈસે મિટ્ટી વગેરા ઓર જો ચીઝ આગ સે જલ કર રાખ હો જાએ યા પિઘલ જાએ વોહ ઝમીન કી જિન્સ સે નહીં, જૈસે લકડી ઓર સબ ધાતેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الرابع فى التيمم، الفصل الاول فى امور لا بد... الخ، ج ١، ص ٢٦)

મસ્જલા : રાખ સે તયમ્મુમ જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الرابع فى التيمم، الفصل الاول فى امور لا بد... الخ، ج ١، ص ٢٧)

મસ્જલા : ગય કી દીવાર ઓર પક્કી ઈંટ સે તયમ્મુમ જાઈઝ હૈ અગર્યે ઈન પર ગુબાર ન હો ઈસી તરહ મિટ્ટી પથ્થર વગેરા પર ભી ગુબાર હો યા ન હો બહર હાલ તયમ્મુમ જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الرابع فى التيمم، الفصل الاول، ج ١، ص ٢٦-٢٧)

મસ્જલા : મસ્જિદ મેં સોયા થા ઓર નહાને કી હાજત હો ગઈ તો ફોરન હી તયમ્મુમ કર કે જલ્દ મસ્જિદ સે નિકલ જાએ.

(ردالمحتار، كتاب الطهارة، باب التيمم، ج ١، ص ٥٨٤)

મસ્જલા : કિસી વજહ સે નમાઝ કા વક્ત ઈતના તંગ હો ગયા કે અગર વુઝૂ કરે તો નમાઝ કઝા હો જાએગી તો ચાહિયે કે તયમ્મુમ કર કે નમાઝ પઢ લે. ફિર લાઝિમ હૈ કે વુઝૂ કર કે ઉસ નમાઝ કો દોહરાએ.

(ردالمحتار، كتاب الطهارة، باب التيمم، ج ١، ص ٤٦١-٤٦٢)

મસ્જલા : અગર પાની મૌજૂદ હો તો કુરઆને મજ્હૂદ કો ધૂને યા સજ્દએ તિલાવત કે લિયે તયમ્મુમ કરના જાઈઝ નહીં બલ્કે વુઝૂ કરના ઝરૂરી હૈ.

(درمختار و ردالمحتار، كتاب الطهارة، باب التيمم، ج ١، ص ٤٥٨)

મસ્જલા : જિસ જગહ સે એક શખ્સ ને તયમ્મુમ કિયા ઉસી જગહ સે દૂસરા ભી તયમ્મુમ કર સકતા હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الرابع في التيمم، الفصل الثالث في المتفرقات، ج ١، ص ٣١)

મસ્જલા : અવામ મેં જો યેહ મશહૂર હૈ કે મસ્જિદ કી દીવાર યા ઝમીન સે તયમ્મુમ ના જાઈઝ યા મકરૂહ હૈ યેહ ગલત હૈ મસ્જિદ કી દીવાર ઓર ઝમીન પર ભી તયમ્મુમ બિલા કરાહત જાઈઝ હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, બયાને તયમ્મુમ, સ. 70)

મસ્જલા : તયમ્મુમ કે લિયે હાથ ઝમીન પર મારા ઓર ચેહરા ઓર હાથોં પર હાથ ફિરાને સે પહલે હી તયમ્મુમ ટૂટને કા કોઈ સબબ પાયા ગયા તો ઉસ સે તયમ્મુમ નહીં કર સકતા બલ્કે ઈસ કો લાઝિમ હૈ કે દોબારા હાથ ઝમીન પર મારે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الرابع في التيمم، الفصل الاول، ج ١، ص ٢٦)

મસ્જલા : જિન ચીઝોં સે વુઝૂ ટૂટતા હૈ યા ગુસ્લ વાજિબ હોતા હૈ ઈન સે તયમ્મુમ ભી જાતા રહેગા. ઓર ઈન કે ઈલાવા પાની કે ઈસ્તિ'માલ પર કાદિર હો જાને સે ભી તયમ્મુમ ટૂટ જાએગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الرابع في التيمم، الفصل الثاني، ج ١، ص ٢٩)

ઇસ્તિન્જા કા બયાન

જબ ઈસ્તિન્જા ખાને મેં દાખિલ હોના ચાહે તો

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ -

(صحیح مسلم، کتاب الطهارة، ٣٢، باب ما يقول اذا اراد دخول الخلاء، رقم ٣٧٥، ص ١٩٩)

પઢ કર પહલે બાયાં કદમ રખે ઓર નિકલતે વક્ત પહલે દાહૂના પાઉં નિકાલે ઓર عُفْرَانَكَ પઢે.

(سنن الترمذی، کتاب الطهارة، مايقول اذا خرج من الخلاء، رقم ٧، ج ١، ص ٨٧)

પેશાબ કે બા'દ ઇસ્તિન્જા કા યેહ તરીકા હે કે પહલે પાક મિટ્ટી
યા પથ્થર યા ફટે પુરાને કપડે લે કર પેશાબ કી જગહ કો સુખા લે ઔર
અગર કતરા આને કા શુબા હો તો કુછ ટહલ લે યા ખાંસ કર યા પાઉં
ઝમીન પર માર કર કોશિશ કરે કે રુકા હુવા કતરા બાહર નિકલ પડે
ફિર પાની સે પેશાબ કી જગહ ધો ડાલે ઔર પાખાને કે બા'દ ઇસ્તિન્જા
કરને કા યેહ તરીકા હે કે પહલે ચન્દ ઢેલોં યા પથ્થરોં સે પાખાના કી
જગહ કો પોંછ કર સાફ કરે ફિર પાની સે અચ્છી તરહ ધો લે.

મસ્અલા : ઢેલા ઔર પાની દોનોં બાએં હાથ સે ઇસ્તિ'માલ કરે.
દાહુને હાથ સે ઇસ્તિન્જા ન કરે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السابع في النجاسة واحكامها، الفصل الثالث في

الاستنجاء، ج ١، ص ٤٨-٤٩)

મસ્અલા : ઢેલા ઇસ્તિ'માલ કરને કે બા'દ પાની સે ભી ધો લેના યેહ
ઇસ્તિન્જા કા મુસ્તહબ તરીકા હૈ વરના સિર્ફ ઢેલા ઔર સિર્ફ પાની સે
ભી ઇસ્તિન્જા કર લેના જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السابع في النجاسة واحكامها، الفصل الثالث في

الاستنجاء، ج ١، ص ٤٨)

મસ્અલા : ખાને કી ચીઝેં, કાગઝ, હડ્ડી, ગોબર, કોએલા ઔર જાનવરોં
કે ચારે સે ઇસ્તિન્જા કરના મન્અ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السابع في النجاسة، الفصل الثالث، ج ١، ص ٥٠)

મસ્અલા : પેશાબ પાખાના કરતે વક્ત કિબ્લે કી તરફ મુંહ યા પીઠ
કરના જાઈઝ નહીં હૈ. હમારે મુલ્ક મેં ઉત્તર યા દખ્ખન કી જાનિબ મુંહ
કરના ચાહિયે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السابع في النجاسة، الفصل الثالث، ج ١، ص ٥٠)

મસ્અલા : તાલાબ યા નદી કે ઘાટ પર, કૂંએં યા હોઝ કે કનારે, પાની

મેં અગર્યે બહતા હુવા પાની હો, ફલ વાલે યા સાયાદાર દરખ્ત કે નીચે, એસે ખેત મેં જિસ મેં ખેતી મૌજૂદ હો, કબ્રિસ્તાન મેં, બીચ સડક ઓર રાસ્તોં પર, જાનવરોં કે બાંધને યા બૈઠને કી જગહોં પર ઓર જહાં લોગ વુઝૂ યા ગુસ્લ કરતે હોં ઓર જિસ જગહ પર લોગ ઉઠતે બૈઠતે હોં. ઈન સબ જગહોં પર પેશાબ પાખાના કરના મન્અ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السابع في النجاسة واحكامها، الفصل الثالث في

الاستنجاء، ج ١، ص ٥٠)

મસ્અલા : પેશાબ પાખાના લોગોં કી નિગાહોં સે છુપ કર યા કિસી ચીઝ કી આડ મેં બૈઠ કર કરના ચાહિયે. જહાં લોગોં કી નઝર સિત્ર પર પડે પેશાબ, પાખાના કરના મન્અ હૈ.

મસ્અલા : વુઝૂ કે બચે હુએ પાની સે ઇસ્તિન્જા નહીં કરના ચાહિયે.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 115)

મસ્અલા : બચ્ચે કો પાખાના, પેશાબ ફિરાને વાલે કો મકરૂહ હૈ કે ઉસ બચ્ચે કા મુંહ યા પીઠ કિબ્લે કી તરફ કર દે. ઓરતેં ઇસ તરફ તવજજોહ નહીં કરતીં. ઈન્હેં લાઝિમ હૈ કે ઇસ કા ખયાલ રખેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السابع في النجاسة واحكامها، الفصل الثالث في

الاستنجاء، ج ١، ص ٥٠)

મસ્અલા : ખડે હો કર યા લૈટ કર યા નંગે હો કર પેશાબ કરના મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السابع في النجاسة واحكامها، الفصل الثالث في

الاستنجاء، ج ١، ص ٥٠)

યૂંહી નંગે સર પેશાબ, પાખાના કો જાના યા અપને હમરાહ એસી ચીઝ લે જાના જિસ પર કોઈ દુઆ યા અલ્લાહ વ રસૂલ યા કિસી બુરુગ કા નામ લિખા હો મમ્નૂઅ હૈ ઇસી તરહ પેશાબ પાખાના કરતે હુએ બાતચીત કરના ભી મકરૂહ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ.1, હિસ્સા : 2,

س. 112 / ٥٠ ج ١، الفصل الثالث، الباب السابع، كتاب الطهارة، الفتاوى الهندية)

મસ્જલા : પેશાબ પાખાના કરતે વક્ત અઝાન હોને લગે તો ઝબાન સે અઝાન કા જવાબ ન દે. ઈસી તરહ અગર ખુદ છીંકે તો ઝબાન સે اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ન કહે દિલ મેં કહ લે. ઈસી તરહ કિસી ને છીંક કર اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ કહા તો ઝબાન સે اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ કહ કર છીંક કા જવાબ ન દે બદ્દે દિલ હી દિલ મેં اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ કહ દે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السابع، الفصل الثالث، ج ١، ص ٥٠)

પાની કા બયાન

જિન જિન પાનિયોં સે વુઝૂ જાઈઝ હૈ ઉન સે ગુસ્લ ભી જાઈઝ હૈ ઔર જિન જિન પાનિયોં સે વુઝૂ ના જાઈઝ હૈ ઉન સે ગુસ્લ ભી ના જાઈઝ હૈ.

કિન કિન પાનિયોં સે વુઝૂ જાઈઝ હૈ ? : બારિશ, નદી, નાલે, ચશ્મે, કૂંએ, તાલાબ, સમુન્દર, બર્ફ, ઓલે કે પાનિયોં સે વુઝૂ ઔર ગુસ્લ જાઈઝ હૈ. બશર્તે કે યેહ સબ પાની પાક હોં.

(درمختار، كتاب الطهارة، باب المياه، ج ١، ص ٣٥٧-٣٥٨)

કિન પાનિયોં સે વુઝૂ જાઈઝ નહીં ? : ફલોં ઔર દરખ્તોં કા નિયોડા હુવા પાની યા વોહ પાની જિસ મેં કોઈ પાક ચીઝ મિલ ગઈ ઔર પાની કા નામ બદલ ગયા જૈસે પાની મેં શકર મિલ ગઈ ઔર વોહ શરબત કહલાને લગા યા પાની મેં ચન્દ મસાલે મિલ ગએ ઔર વોહ શોરબા કહલાને લગા. યા બડે હોઝ ઔર તાલાબ મેં કોઈ નાપાક ચીઝ ઈસ કદર ઝિયાદા પડ ગઈ કે પાની કા રંગ યા બૂ યા મઝા બદલ ગયા યા છોટે હોઝ યા બાલટી યા ઘડે મેં કોઈ નાપાક ચીઝ પડ ગઈ યા કોઈ ઐસા જાનવર ગિર કર મર ગયા જિસ કે બદન મેં બહતા હુવા ખૂન હોતા હૈ. અગર્યે પાની કા રંગ યા બૂ યા મઝા ન બદલા હો યા વોહ પાની જો વુઝૂ યા ગુસ્લ કા ધોવન હો ઈન સબ પાનિયોં સે વુઝૂ

ઔર ગુસ્લ કરના જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني في ما لا يجوز به الوضوء، ج ١، ص ٢١)

મસ્અલા : પાની મેં અગર કોઈ એસા જાનવર મર ગયા હો જિસ મેં બહતા હુવા ખૂન નહીં હોતા જૈસે મખ્ખી, મચ્છર, ત્વિડ, શહદ્ કી મખ્ખી, બિચ્છૂ, બરસાતી કીડે મકોડે તો ઈન જાનવરોં કે મરને સે પાની નાપાક નહીં હોતા ઔર ઈસ પાની સે વુઝૂ ઔર ગુસ્લ કરના જાઈઝ હૈ.

(درمختاروردالمحتار، كتاب الطهارة، مطلب: في مسألة الوضوء من الفساقى، ج ١، ص ٣٦٥ / الفتاوى

الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني في ما لا يجوز به الوضوء، ج ١، ص ٢٤)

મસ્અલા : અગર પાની મેં થોડા સા સાબૂન મિલ ગયા જિસ સે પાની કા રંગ બદલ ગયા તો ઈસ પાની સે વુઝૂ ઔર ગુસ્લ જાઈઝ હૈ લેકિન અગર ઈસ કદર ઝિયાદા સાબૂન પાની મેં ઘોલ દિયા ગયા કે પાની સત્તૂ કી તરહ ગાઢા હો ગયા તો ઈસ પાની સે વુઝૂ ઔર ગુસ્લ કરના જાઈઝ નહીં હોગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني، ج ١، ص ٢١)

મસ્અલા : જો જાનવર પાની હી મેં પૈદા હોતે હેં ઔર પાની હી મેં ઝિન્દગી બસર કરતે હેં જૈસે મછલિયાં ઔર પાની કે મેંડક વગૈરા ઈન કે પાની મેં મર જાને સે પાની નાપાક નહીં હોતા બલકે ઈસ સે વુઝૂ ઔર ગુસ્લ જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني، ج ١، ص ٢٤)

મસ્અલા : દસ હાથ લમ્બા દસ હાથ ચોડા જો હોઝ હો ઉસે દહ દર દહ ઔર બડા હોઝ કહતે હેં યૂં હી બીસ હાથ લમ્બા પાંચ હાથ અર્ઝ (કુલ લમ્બાઈ ચોડાઈ સો હાથ હો) ઔર અગર ગોલ હો તો ઉસ કી ગોલાઈ સાઢે પેંતીસ હાથ હો. ઔર અગર લમ્બાઈ ચોડાઈ સો હાથ ન હો તો ઈસ કો છોટા હોઝ કહતે હેં અગર્યે કિતના હી ગહરા હો બડે

હોઝ મેં અગર નજાસત પડ ગઈ તો ઉસ વક્ત તક પાક માના જાએગા જબ તક ઈસ નજાસત કે અસર સે ઉસ કે પાની કા રંગ વ બૂ યા મઝા ન બદલ જાએ ઓર છોટા હોઝ એક કતરા નજાસત પડ જાને સે ભી નાપાક હો જાએગા. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 2, સ. 46-47)

મસ્અલા : જો પાની વુઝૂ યા ગુસ્લ કરને મેં બદન સે ગિરા વોહ પાક હૈ મગર ઉસ સે વુઝૂ ઓર ગુસ્લ જાઈઝ નહીં. યૂં હી અગર બે વુઝૂ શખ્સ કા હાથ યા ઉંગલી યા પોરા યા નાખુન યા બદન કા કોઈ ટુકડા જો વુઝૂ મેં ધોયા જાતા હો બ કસ્દ યા બિલા કસ્દ દહ દર દહ સે કમ પાની મેં બે ધોએ પડ જાએ તો વોહ પાની વુઝૂ ઓર ગુસ્લ કે લાઈક ન રહા ઈસી તરહ જિસ શખ્સ પર નહાના ફર્જ હૈ ઉસ કે જિસ્મ કા કોઈ બે ધુલા હુવા હિસ્સા પાની સે ધૂ જાએ તો પાની વુઝૂ ઓર ગુસ્લ કે કામ કા ન રહા અગર ધુલા હુવા હાથ યા બદન કા કોઈ હિસ્સા પાની મેં પડ જાએ તો કોઈ હરજ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني، ج 1، ص 22-23)

મસ્અલા : અગર હાથ ધુલા હુવા હૈ મગર ફિર ધોને કી નિયત સે પાની મેં હાથ ડાલા ઓર યેહ ધોના સવાબ કા કામ હો જૈસે ખાને કે લિયે યા વુઝૂ કે લિયે તો યેહ પાની મુસ્તા'મલ હો ગયા યા'ની વુઝૂ કે કાબિલ ન રહા ઓર ઈસ કા પીના ભી મકરૂહ હૈ. (الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث)

۲۵-۲۳/ في المياه، الفصل الثاني، ج 1، ص 23-25 / બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 47)

ઈસ મસ્અલે કા ખાસ તૌર પર ધ્યાન રખના ચાહિયે અવામ તો અવામ બા'ઝ ખવાસ ભી ઈસ મસ્અલે સે ગાફિલ હેં.

મસ્અલા : ઈતને ઝોર સે બહતા હુવા પાની, કે અગર ઉસ મેં તિન્કા ડાલા જાએ તો ઉસ કો બહા લે જાએ નજાસત કે પડને સે નાપાક નહીં હોગા લેકિન ઈતની ઝિયાદા નજાસત પડ જાએ કે વોહ નજાસત પાની

કે રંગ યા બૂ યા મઝા બદલ દે તો ઇસ સૂરત મેં બહતા હુવા પાની ભી નાપાક હો જાએગા ઔર યેહ પાની ઉસ વક્ત પાક હોગા કે પાની કા બહાવ સારી નજાસત કો બહા લે જાએ ઔર પાની કા રંગ ઔર બૂ, મઝા ઠીક હો જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني، ج ١، ص ١٧-١٨)

મસ્અલા : તાલાબ ઔર દસ હાથ લમ્બા દસ હાથ ચૌડા હૌઝ ભી બહતે હુએ પાની કે હુક્મ મેં હૈ કે યેહ ભી થોડી સી નજાસત પડ જાને સે નાપાક નહીં હોગા લેકિન જબ ઇસ મેં ઇતની નજાસત પડ જાએ કે પાની કા રંગ યા બૂ યા મઝા બદલ જાએ તો નાપાક હો જાએગા.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 47)

મસ્અલા : નાપાક પાની કો ખુદ ભી ઇસ્તિ'માલ કરના હરામ હૈ ઔર જાનવરોં કો ભી પિલાના ના જાઈઝ હૈ હાં ગારે વગૈરા કે કામ મેં લા સકતે હૈં મગર ઇસ ગારે મિટ્ટી કો મસ્જિદ મેં લગાના જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા : નાપાક પાની બદન યા કપડે યા જિસ ચીઝ મેં ભી લગ જાએ વોહ નાપાક હો જાએગા. ઇસ કો જબ તક પાક પાની સે ધો કર પાક ન કર લેં, પાક નહીં હોગા.

મસ્અલા : પાની મેં બિલા ધુલા હુવા હાથ પડ ગયા ઔર કિસી તરહ મુસ્તા'મલ હો ગયા ઔર યેહ ચાહે કે યેહ કામ કા હો જાએ તો અચ્છા પાની ઇસ સે ઝિયાદા ઉસ મેં મિલા દેં નીઝ ઇસ કા એક ઔર તરીકા યેહ ભી હૈ કે એક તરફ સે પાની ડાલેં કે દૂસરી તરફ સે બહ જાએ. સબ કામ કા હો જાએગા યૂં હી નાપાક પાની કો ભી પાક કર સકતે હૈં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني، ج ١، ص ١٧)

મસ્અલા : ના બાલિગ કા ભરા હુવા પાની, કે શરઅન ઉસ કી મિલક હો જાએ ઉસે પીના યા વુઝૂ યા ગુસ્લ યા કિસી કામ મેં લાના ઉસ કે માં

બાપ યા જિસ કા વોહ નોકર હૈ ઉસ કે સિવા કિસી કો જાઈઝ નહીં અગર્યે વોહ ઈજાઝત ભી દે દે. અગર ઈસ સે વુઝૂ કર લિયા તો વુઝૂ હો જાએગા ઔર ગુનહગાર હોગા. યહાં સે મુઅલ્લિમીન કો સબક લેના ચાહિયે કે વોહ અક્સર ના બાલિગ બચ્ચોં સે પાની ભરવા કર અપને કામ મેં લાયા કરતે હૈં. યાદ રખના ચાહિયે કે ના બાલિગ કા હિબા સહીહ નહીં હૈ. ઈસી તરહ કિસી બાલિગ કા ભરા હુવા પાની ભી બિગૈર ઉસ કી ઈજાઝત કે ખર્ચ કરના હરામ હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 50/ફતાવા ર-ઝવિયા, જિ. 2, સ. 494)

જાનવરોં કે જૂઠે કા બયાન

આદમી ઔર જિન જાનવરોં કા ગોશત હલાલ હૈ ઉન કા જૂઠા પાક હૈ જૈસે ભેડ, બકરી, ગાય, ભૈંસ, કબૂતર, ફાખ્તા વગૈરા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني، ج 1، ص 23)

જિન જાનવરોં કા ગોશત નહીં ખાયા જાતા જૈસે સુવર, કુત્તા, શેર, ચીતા, ભેડિયા, ગીદડ, હાથી, બન્દર ઔર તમામ શિકારી ચૌપાએ ઈન સબોં કા જૂટા નાપાક હૈ.

(درمختار مع رد المحتار، كتاب الطهارة، مطلب في السور، ج 1، ص 25)

ઘરોં ઔર બિલોં મેં રહને વાલે જાનવર મ-સલન બિલ્લી, નેવલા, ચૂહા, સાંપ, છિપ-કલી, ઔર શિકારી પરિન્દે જૈસે ચીલ, કવ્વા, શિકરા, બાઝ વગૈરા ઔર વોહ મુર્ગી જો ઈધર ઉધર ફિરતી ઔર નજાસતોં પર મુંહ ડાલતી હો ઔર ગાય ભૈંસ જો ગલીઝ ખાતી હો ઈન સબ કા જૂટા મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني، ج 1، ص 23-24)

ગધે ઔર ખચ્ચર કા જૂટા મશકૂક હૈ યા'ની ઈસ કે કાબિલે વુઝૂ હોને મેં શક હૈ લિહાઝા ઈસ સે વુઝૂ ઔર ગુસ્લ નહીં હો સકતા. લેકિન અગર ગધે ખચ્ચર કે જૂટે કે સિવા કોઈ દૂસરા પાની મૌજૂદ હી ન હો

ઔર નમાઝ કા વક્ત આ ગયા તો ચાહિયે કે ઉસી પાની સે વુઝૂ કરે ઔર ફિર તયમ્મુમ કર કે નમાઝ પઢ લે અગર સિર્ફ વુઝૂ કિયા ઔર તયમ્મુમ નહીં કિયા યા સિર્ફ તયમ્મુમ કિયા ઔર વુઝૂ નહીં કિયા તો નમાઝ ન હોગી ઘોડે કા ઝૂટા પાક હૈ. ઇસ સે વુઝૂ ઔર ગુસ્લ જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني، ج ١، ص ٢٣-٢٤)

મરજાલા : જિસ જાનવર કા ઝૂટા નાપાક હૈ ઉસ કા પસીના ઔર લુઆબ ભી નાપાક હૈ ઔર જિસ જાનવર કા ઝૂટા મકરૂહ હૈ ઉસ કા પસીના ઔર લુઆબ ભી મકરૂહ હૈ ઔર જિસ કા ઝૂટા પાક હૈ ઉસ કા પસીના ઔર લુઆબ ભી પાક હૈ.

(ردالمحتار، كتاب الطهارة، مطلب ست تورث النسيان، ج ١، ص ٤٣٢)

મરજાલા : ગધે ઔર ખચ્ચર કા પસીના અગર કપડે મેં લગ જાએ તો કપડા પાક હૈ ચાહે કિતના હી ઝિયાદા લગા હો.

(ردالمحتار، كتاب الطهارة، مطلب ست تورث النسيان، ج ١، ص ٤٣٣)

મરજાલા : પાની મેં રહને વાલે તમામ જાનવરોં કા ઝૂટા પાક હૈ ખ્વાહ ઉન કી પૈદાઈશ પાની મેં હો જૈસે મછલી વગૈરા યા ખુશ્કી મેં હો જૈસે કછવા, કેકડા વગૈરા. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 99)

મરજાલા : કિસી કે મુંહ સે ઇતના ખૂન નિકલા, કે થૂક મેં સુખી આ ગઈ ઔર ઉસ ને ફૌરન પાની પિયા તો યેહ ઝૂટા પાની ઔર બરતન દોનોં નાપાક હો ગએ. યૂં હી કિસી ને શરાબ પી કર ફૌરન પાની પિયા તો ઉસ કા ઝૂટા પાની નજિસ હો ગયા ઔર બરતન ભી નાપાક હો ગયા. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 55)

મરજાલા : શરાબી કી મૂંછેં અગર બડી હોં, કે શરાબ મૂંછેં મેં લગી હો તો જબ તક વોહ મૂંછેં કો પાક ન કરે જો પાની પિયેગા વોહ પાની ઔર બરતન દોનોં નાપાક હો જાએંગે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث في المياه، الفصل الثاني، ج ١، ص ٢٣)

કૂંએ કે મસાઇલ

કૂંએ મેં કિસી આદમી યા જાનવર કા પાખાના, પેશાબ યા મુર્ગી યા બતખ કી બીટ યા ખૂન યા તાડી શરાબ વગેરા કિસી નજાસત કા એક કતરા ભી ગિર પડે યા કોઈ ભી નાપાક ચીઝ કૂંએ મેં પડ જાએ તો કૂંવાં નાપાક હો જાએગા ઉસ કા કુલ પાની નિકાલા જાએગા.

(الدرا المختار ورد المحتار، كتاب الطهارة، فصل في البئر، ج ١، ص ٤٠٧-٤٠٩)

મસાલા : અગર કૂંએ મેં આદમી, ગાય, ભેંસ, બકરી યા ઇતના હી બડા કોઈ જાનવર ગિર કર મર જાએ યા છોટે સે છોટા બહને વાલે ખૂન વાલા જાનવર કૂંએ મેં મર કર ફૂલ ફટ જાએ યા એસા જાનવર જિસ કા ઝૂટા નાપાક હૈ કૂંએ મેં ગિર પડે અગર્યે ઝિન્દા નિકલ આએ જૈસે સુવર, કુત્તા તો ઇન સબ સૂરતોં મેં કૂંવાં નાપાક હો જાએગા ઔર કુલ પાની નિકાલા જાએગા.

(الدرا المختار ورد المحتار، كتاب الطهارة، فصل في البئر، ج ١، ص ٤٠٧-٤١٠ والفتاوى

القاضى خان، كتاب الطهارة، فصل في ما يقع في البئر، ج ١، ص ٥)

મસાલા : અગર બિલ્લી યા મુર્ગી યા ઇતના હી જાનવર કૂંએ મેં ગિર કર મર જાએ ઔર ફૂલને ફટને સે પહલે નિકાલ લિયા જાએ તો ચાલીસ ડોલ પાની નિકાલના વાજિબ ઔર સાઠ ડોલ પાની નિકાલ દેના મુસ્તહબ હૈ. ઇતના પાની નિકાલ દેને સે કૂંવાં પાક હો જાએગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الثالث، الفصل الاول، النوع الثالث ماء الآبار، ج ١، ص ١٩)

મસાલા : અગર ચૂહા, છિપ-કલી, ગિરગિટ યા ઇન કે બરાબર યા ઇન સે છોટા જાનવર કૂંએ મેં ગિર કર મર જાએ ઔર ફૂલને ફટને સે પહલે નિકાલ લિયા જાએ તો બીસ ડોલ પાની નિકાલના વાજિબ ઔર તીસ ડોલ પાની નિકાલ દેના મુસ્તહબ હૈ ઇસ કે બા'દ કૂંવાં પાક હો જાએગા. (الدرا المختار ورد المحتار، كتاب الطهارة، فصل في البئر، ج ١، ص ٤١١)

મસ્જલા : જિન જાનવરોં કા ઝૂટા પાક હૈ જૈસે બકરી, ગાય, ભેંસ વગૈરા ઈન મેં સે અગર કોઈ કૂંઝેં મેં ગિર પડે ઔર ઝિન્દા નિકલ આએ ઔર ઈન કે જિસ્મ પર કિસી નજાસત કા લગા હોના મા'લૂમ ન હો તો કૂંવાં પાક હૈ લેકિન એહતિયાતન બીસ ડોલ પાની નિકાલ ડાલેં.

(الدرالمختار و ردالمختار، کتاب الطهارة، فصل فی البئر، ج ۱، ص ۴۱۰)

મસ્જલા : હલાલ પરિન્દે જૈસે કબૂતર ઔર ગોરિયા, મૈના, મુગાંબી વગૈરા ઊંચે ઉડને વાલે પરિન્દોં કી બીટ કૂંઝેં મેં ગિર જાએ તો કૂંવાં નાપાક નહીં હોગા યૂં હી ચમગાદઝ કે પેશાબ સે ભી કૂંવાં નાપાક ન હોગા.

(الدرالمختار و ردالمختار، کتاب الطهارة، فصل فی البئر، مطلب مهم: فی تعريف الاستحسان، ج ۱،

ص ۴۲۱/ الفتاوى القاضى خان، کتاب الطهارة، فصل فی ما يقع فی البئر، ج ۱، ص ۶)

મસ્જલા : યેહ જો હુકમ દિયા ગયા હૈ કે ફુલાં ફુલાં સૂરત મેં ઇતના ઇતના પાની નિકાલા જાએ તો ઇસ કા યેહ મતલબ હૈ કે જો ચીઝ કૂંઝેં મેં ગિરી હૈ પહલે ઉસ કો કૂંઝેં મેં સે નિકાલ લેં ફિર ઇતના પાની નિકાલેં. અગર વોહ ચીઝ કૂંઝેં હી મેં પડી રહી તો કિતના હી પાની નિકાલેં બેકાર હૈ. (الدرالمختار و ردالمختار، کتاب الطهارة، فصل فی البئر، ج ۱، ص ۴۰۹)

મસ્જલા : જહાં ઇતને ઇતને ડોલ પાની નિકાલને કા ઝિક આયા હૈ વહાં ડોલ કી ગિનતી ઉસ ડોલ સે કી જાએગી જો ડોલ ઉસ કૂંઝેં પર ઇસ્તિ'માલ હોતા રહા હૈ ઔર અગર ઉસ કૂંઝેં કા કોઈ ખાસ ડોલ ન હો તો ઇતના બડા ડોલ હોના ચાહિયે કે જિસ મેં સવા પાંચ કિલો પાની આ જાએ. (الدرالمختار و ردالمختار، کتاب الطهارة، فصل فی البئر، ج ۱، ص ۴۱۶)

મસ્જલા : સાલન, પાની યા શરબત મેં અગર મખ્ખી ગિર પડે તો ઉસ કો ગોતા દે કર બાહર ફેંક દેં ઔર સાલન, પાની, શરબત કો ખા પી લેં. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે અગર ખાને મેં મખ્ખી ગિર પડે તો ઉસ કો ખાને મેં ગોતા દે કર મખ્ખી કો ફેંક દેં ફિર ઉસ ખાને કો ખાએં ક્યૂંકે

મખ્ખી કે દો પરોં મેં સે એક મેં બીમારી ઔર દૂસરે મેં ઉસ કી શિક્ષા હૈ ઔર મખ્ખી ઉસ પર કો ખાને મેં પહલે ડાલતી હૈ જિસ મેં બીમારી હોતી હૈ ઇસ લિયે ગોતા દે કર દૂસરા શિક્ષા વાલા પર ભી ખાને મેં પહોંચા દેં.

(مشکوٰۃ المصابیح، کتاب الصيد والذبائح، باب ما یحل اكله وما یحرم، الفصل الثانی،

رقم ۴۱۴۳-۴۱۴۴، ج ۲، ص ۴۳۸)

મચ્છલા : નાપાક કૂંએં મેં જિસ સૂરત મેં જિતને પાની નિકાલને કા હુકમ હૈ જબ ઉતના પાની નિકાલ લિયા ગયા તો અબ વોહ ડોલ ઔર રસ્સી ઔર કૂંએં કી દીવારેં સબ ખુદ બખુદ પાક હો ગઈ. કિસી કો ધો કર પાક કરને કી ઝરૂરત નહીં.

(الدر المختار و رد المحتار، کتاب الطهارة، فصل فی البئر، ج ۱، ص ۴۰۹)

નજાસતોં કા બયાન

નજાસત કી દો કિસ્મેં હેં એક ગલીઝા (ભારી નજાસત) દૂસરે ખફીફા (હલકી નજાસત).

(الفتاوى الهندية، کتاب الطهارة، الباب السابع، الفصل الثانی، ج ۱، ص ۴۵-۴۶)

નજાસતે ગલીઝા : જૈસે પેશાબ, પાખાના, બહતા હુવા ખૂન, પીપ, મુંહ ભર કે, દુખતી હુઈ આંખ કી કીચડ કા પાની, દૂધ પીને વાલે લડકે યા લડકી કા પેશાબ, બચ્ચે ને જો મુંહ ભર કર કે કી, મર્દ યા ઔરત કી મની, હરામ જાનવરોં જૈસે કુત્તા, શેર, સુવર વગૈરા કા પેશાબ, પાખાના ઔર ઘોડે, ગધે, ખચ્ચર કી લીદ ઔર હલાલ જાનવરોં કા પાખાના જૈસે ગાય, ભેંસ વગૈરા કા ગોબર ઔર ઊંટ કી મેંગની મુર્ગી ઔર બતખ કી બીટ, હાથી કે સૂંડ કા પાની, દરિન્દા જાનવરોં કા થૂક, શરાબ, નશા દિલાને વાલી તાડી, સાંપ કા પાખાના, મુદર્કર કા ગોશ્ત યેહ સબ નજાસતે ગલીઝા હેં. (الفتاوى الهندية، کتاب الطهارة، الباب السابع، الفصل الثانی، ج ۱، ص ۴۶)

નજસતે ખફીફા : જૈસે ગાય, ભેંસ, ભેડ, બકરી વગેરા હલાલ જાનવરોં કા પેશાબ યૂં હી ઘોડે કા પેશાબ ઓર હરામ પરિન્દોં કી બીટ યેહ સબ નજસતે ખફીફા હૈં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الثاني في لاعيان النجاسة، ج ١، ص ٤٥-٤٦)

મસ્જલા : નજસતે ગલીઝા કા હુકમ યેહ હૈ કે અગર કપડે યા બદન મેં એક દિરહમ સે ઝિયાદા લગ જાએ તો ઇસ કા પાક કરના ફર્જ હૈ. બે પાક કિયે અગર નમાઝ પઢ લી તો હોગી હી નહીં ઓર કસ્દન પઢી તો ગુનાહ ભી હુવા. ઓર અગર નમાઝ કો હકીર ચીઝ સમજતે હુએ એસા કિયા તો કુફ્ર હુવા. ઓર અગર દિરહમ કે બરાબર હૈ તો પાક કરના વાજિબ હૈ કે બે પાક કિયે નમાઝ પઢી તો નમાઝ મકરૂહે તહરીમી હુઈ યા'ની એસી નમાઝ કો દોહરા લેના વાજિબ હૈ ઓર કસ્દન પઢી તો ગુનાહગાર ભી હુવા. ઓર અગર દિરહમ સે કમ હૈ તો પાક કરના સુન્નત હૈ કે બે પાક કિયે નમાઝ હો ગઈ મગર ખિલાફે સુન્નત હુઈ. ઓર ઇસ નમાઝ કો દોહરા લેના બેહતર હૈ.

(ردالمحتار، كتاب الطهارة، باب الانجاس، ج ١، ص ٥٧١)

મસ્જલા : નજસતે ગલીઝા અગર ગાઢી હો જૈસે પાખાના, લીદ, ગોબર, તો દિરહમ કે બરાબર યા કમ ઝિયાદા હોને કે મા'ના યેહ હૈ કે વઝૂન મેં દિરહમ કે બરાબર યા કમ યા ઝિયાદા હો દિરહમ કા વઝૂન સાઢે ચાર માશા હૈ ઓર અગર નજસતે ગલીઝા પતલી હો જૈસે પેશાબ ઓર શરાબ વગેરા તો દિરહમ સે મુરાદ ઇસ કી લમ્બાઈ ચોડાઈ હૈ ઓર શરીઅત ને દિરહમ કી લમ્બાઈ ચોડાઈ કી મિકદાર હથેલી કી ગહરાઈ કે બરાબર બતાઈ હૈ. યા'ની હથેલી ખૂબ ફેલા કર હમવાર રખેં ઓર ઇસ પર આહિસ્તા આહિસ્તા ઇતના પાની ડાલેં કે ઇસ સે ઝિયાદા પાની રુક ન સકે. અબ જિતના પાની કા ફેલાવ હૈ ઇતની બડી દિરહમ કી લમ્બાઈ ચોડાઈ હોતી હૈ. યા'ની રુપે કી લમ્બાઈ ચોડાઈ કે બરાબર. (ردالمحتار، كتاب الطهارة، باب الانجاس، ج ١، ص ٥٧١)

મસ્જાલા : નજાસતે ખફીફા કા હુકમ યેહ હૈ કે કપડે યા બદન કે જિસ હિસ્સે મેં લગી હૈ અગર ઉસ કી ચૌથાઈ સે કમ હૈ મ-સલન આસ્તીન મેં લગી હૈ તો ઉસ કી ચૌથાઈ સે કમ મેં લગી. હાથ મેં હાથ કી ચૌથાઈ સે કમ લગી હૈ તો મુઆફ હૈ (કે ઈસ સે નમાઝ હો જાએગી) ઓર અગર પૂરી ચૌથાઈ મેં લગી હો તો બિગૈર ધો કર પાક કિયે નમાઝ ન હોગી.

(الدرالمختار، کتاب الطهارة، باب الانجاس، ج ۱، ص ۵۷۸)

મસ્જાલા : જો નજાસત કપડે યા બદન મેં લગી હૈ ઉસ કો પાક કરને કા તરીકા યેહ હૈ કે અગર નજાસત દલ વાલી હો. જૈસે લીદ, ગોબર, પાખાના તો ઉસ કે ધોને મેં કોઈ ગિનતી મુકરર નહીં બલકે ઈસ નજાસત કો દૂર કરના ઝરૂરી હૈ અગર એક બાર ધોને સે દૂર હો જાએ તો એક હી મર્તબા ધોને સે બદન યા કપડા પાક હો જાએગા ઓર અગર ચાર પાંચ મર્તબા ધોને સે દૂર હો તો ચાર પાંચ મર્તબા ધોના પડેગા. હાં અગર ત્રીન મરતબા સે કમ મેં નજાસત દૂર હો જાએ તો ત્રીન બાર ધો લેના બેહતર હૈ ઓર અગર નજાસત દલદાર ન હો બલકે પતલી હો, જૈસે પેશાબ વગૈરા, તો ત્રીન મર્તબા ધોએ ઓર ત્રીનો મર્તબા કુવ્વત કે સાથ નિચોડને સે કપડા પાક હો જાએગા.

(الدرالمختار، کتاب الطهارة، باب الانجاس، ج ۱، ص ۵۹۳-۵۹۴)

મસ્જાલા : નજાસતે ગલીઝા ઓર ખફીફા કે જો અલગ અલગ હુકમ બતાએ ગએ હૈં યેહ ઉસી વક્ત હૈં કે બદન ઓર કપડે મેં નજાસત લગી હો ઓર અગર કિસી પતલી ચીઝ દૂધ યા સિકા યા પાની મેં નજાસત પડ જાએ તો ચાહે નજાસતે ગલીઝા હો યા ખફીફા બહર હાલ પતલી ચીઝ નાપાક હો જાએગી, અગર્યે એક હી કતરા નજાસત પડ ગઈ.

(الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب الطهارة، باب فی الانجاس، مبحث: فی بول الفارة)

ويعرها... الخ، ج ۱، ص ۵۷۹)

મસ્જલા : નજાસતે ખફીફા નજાસતે ગલીઝા મેં મિલ જાએ તો કુલ નજાસતે ગલીઝા હો જાએગી. (الدرالمختار، کتاب الطهارة، باب الانحاس، ج 1، ص 577)

મસ્જલા : હરામ જાનવરોં કા દૂધ નજિસ હૈ અલબત્તા ધોડી કા દૂધ પાક હૈ મગર ખાના જાઈઝ નહીં. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 99)

મસ્જલા : ચૂહે કી મેંગની ગેહૂં મેં મિલ કર પિસ ગઈ યા તેલ મેં પડ ગઈ તો આટા ઔર તેલ પાક હૈ હાં અલબત્તા અગર ઈસ કદર ઝિયાદા મેંગનિયાં પડ ગઈ કે આટા ઔર તેલ કા મઝા બદલ ગયા તો આટા તેલ નાપાક હો જાએગા. ઔર ઈસ કા ખાના જાઈઝ નહીં.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 100)

મસ્જલા : આદમી કા ચમડા નાખુન કે બરાબર અગર થોડે પાની (યા'ની દહ દર દહ સે કમ) મેં પડ જાએ તો વોહ પાની નાપાક હો જાએગા ઔર અગર આદમી કા કટા હુવા નાખુન યા બાલ પાની મેં પડ ગયા તો પાની નાપાક નહીં હોગા. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 101)

મસ્જલા : નજિસ જાનવર નમક કી કાન મેં ગિર કર નમક હો ગયા તો વોહ નમક પાક વ હલાલ હૈ.

(الدرالمختار مع ردالمختار، کتاب الطهارة، مطلب العرقى الذى يستقطر من ردى الخمر... الخ، ج 1، ص 586)

મસ્જલા : ઉપલે કી રાખ પાક હૈ ઔર અગર રાખ હોને સે કબલ બુઝ ગયા તો નાપાક હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 102)

મસ્જલા : નાપાક ઝમીન અગર સૂખ જાએ ઔર નજાસત કા અસર યા'ની રંગ વ બૂ જાતી રહે પાક હો ગઈ ખ્વાહ વોહ હવા સે સૂખી હો યા ધૂપ યા આગ સે ઉસ ઝમીન પર નમાઝ પઢ સકતે હૈં મગર ઉસ ઝમીન સે તયમ્મુમ નહીં કર સકતે ક્યૂંકે તયમ્મુમ ઐસી ઝમીન સે કરના જાઈઝ હૈ જિસ પર કભી ભી નજાસત ન પડી હો.

(الدرالمختار، کتاب الطهارة، باب الانحاس، ج 1، ص 563)

મસ્જાલા : નાપાક મિટ્ટી સે બરતન બનાએ તો જબ તક કચ્ચે હૈં નાપાક હૈં. બા'દ પુખ્તા કર લેને કે પાક હો ગએ.

(الدرا المختار، كتاب الطهارة، باب الانحاس، ج ١، ص ٥٧١)

મસ્જાલા : જો ચીઝ સૂખને યા રગડને સે પાક હો ગઈ ઈસ કે બા'દ ભીગ ગઈ તો નાપાક ન હોગી. મ-સલન ઝમીન પર પેશાબ પડ ગયા ફિર ઝમીન સૂખ ગઈ ઔર નજાસત કા અસર ઝાઈલ હો ગયા ઔર વોહ ઝમીન પાક હો ગઈ. અબ અગર વોહ ઝમીન ભીગ ગઈ તો નાપાક નહીં હોગી. યુંહી અગર છુરી ખૂન લગને સે નાપાક હો ગઈ ઔર છુરી કો ઝમીન પર ખૂબ રગડ રગડ કર ખૂન કા અસર ઝાઈલ કર દિયા તો છુરી પાક હો ગઈ અબ અગર વોહ છુરી ભીગ ગઈ તો નાપાક નહીં હોગી. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 107)

મસ્જાલા : જો ઝમીન ગોબર સે લીપી ગઈ અગર્યે સૂખ ગઈ હો ઉસ પર નમાઝ જાઈઝ નહીં. હાં અગર વોહ સૂખ ગઈ ઔર ઉસ પર કોઈ મોટા કપડા બિછાયા તો ઉસ કપડે પર નમાઝ પઢ સકતે હૈં અગર્યે કપડે મેં તરી હો મગર ઈતની તરી ન હો, કે ઝમીન ભીગ કર ઉસ કો તર કર દે, કે ઈસ સૂરત મેં યેહ કપડા નજિસ હો જાએગા ઔર નમાઝ ન હોગી. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 109)

હેઝ વ નિફાસ વ જનાબત કા બયાન

બાલિગા ઔરત કે આગે કે મકામ સે જો ખૂન આદત કે તૌર પર નિકલતા હૈ ઔર બીમારી ઔર બચ્ચા પૈદા હોને કે સબબ સે ન હો ઉસ કો હેઝ કહતે હૈં, ઔર જો ખૂન બીમારી કી વજહ સે આએ, ઉસ કો ઈસ્તિહાઝા કહતે હૈં. ઔર બચ્ચા હોને કે બા'દ જો ખૂન આતા હૈ વોહ નિફાસ કહલાતા હૈ.

(نور الايضاح، كتاب الطهارة، باب الحيض والنفاس، ---الخ، ص ٤١)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

મસ્અલા : હેઝ કી મુદત કમ સે કમ ત્રીન દિન ઓર ત્રીન રાતેં યા'ની પૂરે બહત્તર ઘન્ટે હૈ જો ખૂન ઇસ સે કમ મુદત મેં બન્દ હો ગયા વોહ હેઝ નહીં બલ્કે ઇસ્તિહાજા હૈ ઓર હેઝ કી મુદત ઝિયાદા સે ઝિયાદા દસ દિન ઓર દસ રાતેં હૈં અગર દસ દિન ઓર દસ રાત સે ઝિયાદા ખૂન આયા તો અગર યેહ હેઝ પહલી મર્તબા ઇસે આયા હૈ તો દસ દિન તક હેઝ માના જાએગા ઇસ કે બા'દ ઇસ્તિહાજા હૈ ઓર અગર પહલે ઇસ ઓરત કો હેઝ આ ચુકે હૈં ઓર ઇસ કી આદત દસ દિન સે કમ થી તો આદત સે જિતના ઝિયાદા હુવા વોહ ઇસ્તિહાજા હૈ મિસાલ કે તૌર પર યેહ સમજો કે ઇસ કો હર મહીને મેં પાંચ દિન હેઝ આને કી આદત થી અબ કી મર્તબા દસ દિન આયા તો દસ દિન હેઝ હૈ ઓર અગર બારહ દિન ખૂન આયા તો આદત વાલે પાંચ દિન હેઝ કે માને જાએંગે ઓર સાત દિન ઇસ્તિહાજા કે ઓર અગર એક હાલત મુકરર ન થી બલ્કે કભી ચાર દિન કભી પાંચ દિન હેઝ આયા કરતા થા તો પિછલી મર્તબા જિતને દિન હેઝ કે થે વોહી અબ ભી હેઝ કે માને જાએંગે. ઓર બાકી ઇસ્તિહાજા માના જાએગા.

(الدرا المختار، کتاب الطهارة، باب فی الحيض، ج ١، ص ٥٢٣)

મસ્અલા : કમ સે કમ નવ બરસ કી ઉમ્મર સે ઓરત કો હેઝ શુરુઆ હોગા. ઓર હેઝ આને કી ઇન્તિહાઈ ઉમ્મર પચપન સાલ હૈ. ઇસ ઉમ્મર વાલી ઓરત કો આઈસા (હેઝ વ ઔલાદ સે ના ઉમ્મીદ હોને વાલી) કહતે હૈં. નવ બરસ કી ઉમ્મર સે પહલે જો ખૂન આએગા વોહ હેઝ નહીં બલ્કે ઇસ્તિહાજા હૈ યૂં હી પચપન બરસ કી ઉમ્મર કે બા'દ જો ખૂન આએગા વોહ ભી ઇસ્તિહાજા હૈ. લેકિન અગર કિસી ઓરત કો પચપન બરસ કી ઉમ્મર કે બા'દ ભી ખાલિસ ખૂન બિલ્કુલ ઐસે હી રંગ કા આયા જૈસા કે હેઝ કે ઝમાને મેં આયા કરતા થા તો ઇસ કો હેઝ માન લિયા જાએગા.

(الدرا المختار، کتاب الطهارة، باب فی الحيض، ج ١، ص ٥٢٤)

મર્યાદા : હમ્લ વાલી ઔરત કો જો ખૂન આયા વોહ ઈસ્તિહાજા હૈ.

(الدرالمختار، كتاب الطهارة، باب في الحيض، ج ١، ص ٥٢٤)

મત્સ્યજ્ઞા : દો હૈઝોં કે દરમિયાન કમ સે કમ પૂરે પન્દરહ દિન કા ફાસિલા ઝરૂરી હૈ યૂંહી નિફાસ ઔર હૈઝ કે દરમિયાન ભી પન્દરહ દિન કા ફાસિલા ઝરૂરી હૈ તો અગર નિફાસ ખત્મ હોને કે બા'દ પન્દરહ દિન પૂરે ન હુએ થે કે ખૂન આ ગયા તો યેહ હૈઝ નહીં બલ્કે ઇસ્તિહાજા હૈ. (الدرا المختار، كتاب الطهارة، باب في الحيض، ج ١، ص ٥٢٤)

મચ્છલા : હેઝ કે છ⁶ રંગ હેં. «1» સિયાહ «2» સુખ «3» સજા «4» ઝડ «5» ગદલા «6» મટિયાલા, ખાલિસ સફેદ રંગ કી રતૂબત હેઝ નહીં. (ردالمحتار، كتاب الطهارة، باب في الحيض، ج ۱، ص ۵۳۰)

मस्यला : निज़ास की कम से कम कोई मुद्दत मुकर्रर नहीं है बय्या पैदा।
छोने के बा'द आध घन्टे बा'द भी पून आया तो वोह निज़ास है
और निज़ास की ज़ियादा से ज़ियादा मुद्दत यालीस दिन रात है.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الثاني في النفاس، ج ١، ص ٣٧ وفتح القدير،

كتاب الطهارة، باب فصل في النفاس، ج ١، ص ١٨٨-١٩٠)

મર્યાદા : કિસી ઔરત કો ચાલીસ દિન સે ઝિયાદા ખૂન આયા તો અગર ઔરત કે પહલી હી બાર બચ્ચા પૈદા હુવા હૈ, યા યેહ યાદ નહીં કે ઇસ સે પહલે બચ્ચા પૈદા હોને મેં કિતને દિન ખૂન આયા થા તો ચાલીસ દિન રાત નિફાસ હૈ. બાકી ઇસ્તિહાજા ઔર જો પહલી આદત મા'લૂમ હો તો આદત કે દિનોં મેં નિફાસ હૈ ઔર જો ઇસ સે ઝિયાદા હૈ વોહ ઇસ્તિહાજા હૈ જૈસે તીસ દિન નિફાસ કા ખૂન આને કી આદત થી મગર અબ કી મર્તબા પેંતાલીસ દિન ખૂન આયા તો તીસ દિન નિફાસ કે માને જાએંગે ઔર પન્દરહ દિન ઇસ્તિહાજા કે હોંગે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الثاني في النفاس، ج ١، ص ٣٧)

હેઝ વ નિફાસ કે અહકામ : હેઝ વ નિફાસ કી હાલત મેં નમાઝ પઢના ઔર રોઝા રખના હરામ હૈ. ઇન દિનોં મેં નમાઝેં મુઆફ હૈં ઇન કી કઝા ભી નહીં. અલબત્તા રોઝોં કી કઝા દૂસરે દિનોં મેં રખના ફર્જ હૈ ઔર હેઝ વ નિફાસ વાલી ઔરત કો કુરઆને મજીદ પઢના હરામ હૈ ખ્વાહ દેખ કર પઢે યા ઝબાની પઢે. યૂંહી કુરઆને મજીદ કા ધૂના ભી હરામ હૈ. હાં અગર જુઝ્દાન મેં કુરઆને મજીદ હો તો ઉસ જુઝ્દાન કો ધૂને મેં કોઈ હરજ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة، ج ١، ص ٣٨)

મસ્અલા : કુરઆને મજીદ પઢને કે ઇલાવા દૂસરે તમામ વઝાઈફ કલિમા શરીફ દુરૂદ શરીફ વગૈરા હેઝ વ નિફાસ કી હાલત મેં ઔરત બિલા કરાહત પઢ સકતી હૈ બલ્કે મુસ્તહબ હૈ કે નમાઝોં કે અવકાત મેં વુઝૂ કર કે ઇતની દેર તક દુરૂદ શરીફ ઔર દૂસરે વઝાઈફ પઢ લિયા કરે જિતની દેર મેં નમાઝ પઢ સકતી થી તાકે આદત બાકી રહે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة، ج ١، ص ٣٨)

મસ્અલા : હેઝ વ નિફાસ કી હાલત મેં હમ-બિસ્તરી યા'ની જિમાઅ હરામ હૈ. બલ્કે ઇસ હાલત મેં નાફ સે ઘુટને તક ઔરત કે બદન કો મર્દ અપને કિસી ઉઝ્વ સે ન ધૂએ કે યેહ ભી હરામ હૈ હાં અલબત્તા નાફ સે ઊપર ઔર ઘુટને કે નીચે ઇસ હાલત મેં ઔરત કે બદન કો બોસા દેના જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة، ج ١، ص ٣٩)

મસ્અલા : હેઝ વ નિફાસ કી હાલત મેં ઔરત કો મસ્જિદ મેં જાના હરામ હૈ. હાં અગર ચોર યા દરિન્દે સે ડર કર યા કિસી ભી શદીદ મજબૂરી સે મજબૂર હો કર મસ્જિદ મેં ચલી જાએ તો જાઈઝ હૈ મગર ઉસ કો ચાહિયે કે તયમ્મુમ કર કે મસ્જિદ મેં જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة، ج ١، ص ٣٨)

મસ્જાલા : હૈઝ વ નિફાસ વાલી ઔરત અગર ઈદગાહ મેં દાખિલ હો જાએ તો કોઈ હરજ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة، ج ١، ص ٣٨)

મસ્જાલા : હૈઝ વ નિફાસ કી હાલત મેં અગર મસ્જિદ કે બાહર રહ કર ઔર હાથ બઢા કર મસ્જિદ સે કોઈ ચીઝ ઉઠા લે યા મસ્જિદ મેં કોઈ ચીઝ રખ દે તો જાઈઝ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 89)

મસ્જાલા : હૈઝ વ નિફાસ વાલી કો ખાનએ કા'બા કે અન્દર જાના ઔર ઈસ કા તવાફ કરના અગર્યે મસ્જિદે હરામ કે બાહર સે હો હરામ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة، ج ١، ص ٣٨)

મસ્જાલા : હૈઝ વ નિફાસ કી હાલત મેં બીવી કો અપને બિસ્તર પર સુલાને મેં ગ-લ-બએ શહ્વત યા અપને કો કાબૂ મેં ન રખને કા અન્દેશા હો તો શોહર કે લિયે લાઝિમ હૈ કે બીવી કો અપને બિસ્તર પર ન સુલાએ બલ્કે અગર ગુમાને ગાલિબ હો, કે શહ્વત પર કાબૂ ન રખ સકેગા તો શોહર કો એસી હાલત મેં બીવી કો અપને સાથ સુલાના હરામ ઔર ગુનાહ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 91)

મસ્જાલા : હૈઝ વ નિફાસ કી હાલત મેં બીવી કે સાથ હમ-બિસ્તરી કો હલાલ સમઝના ફુર્ક હૈ ઔર હરામ સમઝતે હુએ કર લિયા તો સપ્ત ગુનાહગાર હુવા. ઉસ પર તૌબા કરના ફર્ઝ હૈ. ઔર અગર શુરૂએ હૈઝ વ નિફાસ મેં એસા કર લિયા તો એક દીનાર ઔર અગર કરીબ ખત્મ કે ક્રિયા તો નિસ્ક દીનાર ખૈરાત કરના મુસ્તહબ હૈ તાકે ખુદા કે ગઝબ સે અમાન પાએ.

(الدرا المختار مع ردالمحتار، كتاب الطهارة، باب في الحيض، مطلب : لو افتي مفت

بشيء من هذه الاقوال في مواضع الضرورة، ج ١، ص ٥٤٢-٥٤٣)

મસ્જાલા : રોઝે કી હાલત મેં અગર હૈઝ વ નિફાસ શુરૂઆ હો ગયા તો વોહ રોઝા જાતા રહા ઈસ કી કઝા રખે. ફર્ઝ થા તો કઝા ફર્ઝ હૈ ઔર

નફલ થા તો કઝા વાજિબ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة، ج ١، ص ٣٨)

મસ્જલા : નિફાસ કી હાલત મેં ઔરત કો ઝચ્યાખાને સે નિકલના જાઈઝ હૈ યૂંહી હૈઝ વ નિફાસ વાલી ઔરત કો સાથ ખિલાને ઔર ઉસ કા ઝૂટા ખાને મેં કોઈ હરજ નહીં. પાકિસ્તાન મેં બા'ઝ જગહ જાહિલ ઔરતેં હૈઝ વ નિફાસ વાલી ઔરતોં કે બરતન અલગ કર દેતી હૈં બલકે ઈન બરતનોં ઔર હૈઝ વ નિફાસ વાલી ઔરતોં કો નજિસ જાનતી હૈં. યાદ રખો કે યેહ સબ હિન્દૂઓં કી રસ્મેં હૈં. ઐસી બેહૂદા રસ્મોં સે મુસલમાન ઔરતોં મદોં કો બચના લાઝિમ હૈ. અક્સર ઔરતોં મેં રવાજ હૈ કે જબ તક ચિલ્લા પૂરા ન હો જાએ અગર્યે નિફાસ કા ખૂન બન્દ હો ચુકા હો વોહ ન નમાઝ પઢતી હૈં ન અપને કો નમાઝ કે કાબિલ સમઝતી હૈં. યેહ ભી મહૂઝ જહાલત હૈ. શરીઅત કા હુકમ યેહ હૈ કે જૈસે હી નિફાસ કા ખૂન બન્દ હો ઉસ વક્ત સે નહા કર નમાઝ શુરૂઅ કર દેં અગર નહાને સે બીમારી કા અન્દેશા હો તો તયમ્મુમ કર કે નમાઝ પઢે. નમાઝ હરગિઝ હરગિઝ ન છોડેં.

(ردالمحتار، كتاب الطهارة، مطلب: لو افتي مفت --- الخ، ج ١، ص ٥٣٤)

મસ્જલા : હૈઝ અગર પૂરે દસ દિન પર ખત્મ હુવા તો પાક હોતે હી ઉસ સે જિમાઅ કરના જાઈઝ હૈ અગર્યે અબ તક ગુસ્લ ન કિયા હો લેકિન મુસ્તાહબ યેહ હૈ કે નહાને કે બા'દ સોહબત કરે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة، ج ١، ص ٣٩)

મસ્જલા : અગર દસ દિન સે કમ મેં હૈઝ બન્દ હો ગયા તો તા વક્તે કે ગુસ્લ ન કરે યા વોહ વક્તે નમાઝ જિસ મેં પાક હુઈ ન ગુઝર જાએ સોહબત કરના જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الفصل الرابع في احكام الحيض والنفاس والاستحاضة، ج ١، ص ٣٩)

મસ્જલા : હૈઝ વ નિફાસ કી હાલત મેં સજદએ તિલાવત ભી હરામ

હૈં ઔર સજદે કી આયત સુનને સે ઈસ પર સજદા વાજિબ નહીં.

(રદالمختار مع الدرالمختار، كتاب الطهارة، باب في الحيض، مطلب: لوافتي... الخ، ج ١، ص ٥٣٢)

મસ્અલા : રાત કો સોતે વક્ત ઔરત પાક થી ઔર સુબહ કો સો કર ઉઠી તો હૈઝ કા અસર દેખા તો ઉસી વક્ત સે હૈઝ કા હુકમ દિયા જાએગા. રાત સે હાઈઝા નહીં માની જાએગી.

(الدرالمختار، كتاب الطهارة، باب في الحيض، ج ١، ص ٥٣٣)

મસ્અલા : હૈઝ વાલી સુબહ કો સો કર ઉઠી ઔર ગદી પર કોઈ નિશાન હૈઝ કા નહીં તો રાત હી સે પાક માની જાએગી.

(الدرالمختار ودرالمختار، كتاب الطهارة، باب في الحيض، ج ١، ص ٥٣٣)

ઘસ્તિહાઝા કે અહકામ : ઇસ્તિહાઝા મેં ન નમાઝ મુઆફ હૈં ન રોઝા. ન ઐસી ઔરત સે સોહબત હરામ. ઇસ્તિહાઝા વાલી ઔરત નમાઝ ભી પઢેગી. રોઝા ભી રખેગી. કા'બે મેં ભી દાખિલ હોગી. તવાફે કા'બા ભી કરેગી. કુરઆન શરીફ કી તિલાવત ભી કર સકેગી વુજૂ કર કે કુરઆન શરીફ કો હાથ ભી લગા સકેગી ઔર ઇસી હાલત મેં શોહર ઉસ સે હમ-બિસ્તરી ભી કર સકેગા.

(الدرالمختار، كتاب الطهارة، باب في الحيض، ج ١، ص ٥٤٤)

જુનુબ કે અહકામ : ઐસે મર્દ ઔર ઔરત કો જિન પર ગુસ્લ ફર્ઝ હો ગયા “જુનુબ” કહતે હૈં ઔર ઇસ નાપાકી કી હાલત કો “જનાબત” કહતે હૈં. જુનુબ ખ્વાહ મર્દ હો યા ઔરત જબ તક ગુસ્લ ન કરે વોહ મસ્જિદ મેં દાખિલ નહીં હો સકતા. ન કુરઆન શરીફ પઢ સકતા હૈં, ન કુરઆન દેખ કર તિલાવત કર સકતા હૈં, ન ઝબાની પઢ સકતા હૈં, ન કુરઆને મજીદ કો છૂ સકતા હૈં, ન કા'બે મેં દાખિલ હો સકતા હૈં. ન કા'બે કા તવાફ કર સકતા હૈં.

(રદالمختار مع الدرالمختار، كتاب الطهارة، مطلب يوم عرفة افضل، ج ١، ص ٣٤٥-٣٤٦)

મસ્અલા : જુનુબ કો સાથ ખિલાને, ઈસ કા ઝૂટા ખાને, ઈસ કે સાથ સલામ વ મુસા-ફહા ઔર મુઆ-નકા કરને મેં કોઈ હરજ નહીં.

મસ્અલા : જુનુબ કો ચાહિયે કે જલ્દ સે જલ્દ ગુસ્લ કરે ક્યૂંકે રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે રહમત કે ફિરિશ્તે ઉસ ઘર મેં નહીં જાતે જિસ ઘર મેં તસ્વીર ઔર કુત્તા ઔર જુનુબ હો.

(کنز العمال، کتاب المعیشتہ والعادات، باب فرع فی محظورات البیت والبناء،

رقم ۴۱۵۵۷، ج ۱۵، ص ۱۷۱)

ઈસી તરહ એક હદીસ મેં યેહ ભી આયા હૈ કે ફિરિશ્તે ત્રીન શખ્સોં સે કરીબ નહીં હોતે. એક કાફિર કા મુદા, દૂસરે ખુલૂક (ઔરતોં કી રંગીન ખુશ્બૂ) ઈસ્તિ'માલ કરને વાલા, ત્રીસરે જુનુબ આદમી મગર યેહ કે વુઝૂ કરે. (سنن ابی داؤد، کتاب الترجل، باب فی الخلق للرجال، رقم ۴۱۸۰، ج ۴، ص ۱۰۹)

મસ્અલા : હૈઝ વ નિફાસ વાલી ઔરત યા ઐસે મદદ વ ઔરત જિન પર ગુસ્લ ફર્જ હૈ અગર યેહ લોગ કુરઆન શરીફ કી તા'લીમ દેં તો ઈન કો લાઝિમ હૈ કે કુરઆને મજીદ કે એક એક લફઝ પર સાંસ તોડ તોડ કર પઢાએ. મ-સલન ઈસ તરહ પઢાએ કે **اَلْحَمْدُ** પઢ કર સાંસ તોડે ફિર **لِلّٰهِ** પઢ કર સાંસ તોડ દેં ફિર **رَبِّ الْعَالَمِیْنَ** પઢે. એક સાંસ મેં પૂરી આયત લગાતાર ન પઢે ઔર કુરઆન શરીફ કે અલ્ફાઝ કો હિજજે કરાને મેં ભી કોઈ હરજ નહીં.

(سنن ابی داؤد، کتاب الترجل، باب فی الخلق للرجال، رقم ۴۱۸۰، ج ۴، ص ۱۰۹)

મસ્અલા : કુરઆને મજીદ કે ઈલાવા ઔર દૂસરે વઝીફે કલિમા શરીફ દુરૂદ શરીફ વગૈરા કો પઢના જુનુબ કે લિયે બિલા કરાહત જાઈઝ બલ્કે મુસ્તહબ હૈ. જૈસે કે હૈઝ વ નિફાસ વાલી ઔરત કે લિયે કુરઆન શરીફ કે ઈલાવા દૂસરે તમામ અઝકાર વ વઝાઈફ પઢના જાઈઝ વ દુરુસ્ત બલ્કે મુસ્તહબ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الطهارة، الفصل الرابع فی احکام الحيض والنفاس، ج ۱، ص ۳۸)

મા'ઝૂર કા બયાન : જિસ શખ્સ કો કોઈ એસી બીમારી હો જેસે પેશાબ કે કતરે ટપકને યા દસ્ત આને યા ઈસ્તિહાજા કા ખૂન આને કે અમરાઝ, કે એક નમાઝ કા પૂરા વક્ત ગુઝર ગયા ઔર વોહ વુઝૂ કે સાથ નમાઝે ફર્જ અદા ન કર સકા. તો એસે શખ્સ કો શરીઅત મેં મા'ઝૂર કહતે હેં. એસે લોગોં કે લિયે શરીઅત કા યેહ હુકમ હૈ કે જબ કિસી નમાઝ કા વક્ત આ જાએ તો મા'ઝૂર લોગ વુઝૂ કરેં ઔર ઈસી વુઝૂ સે જિતની નમાઝેં યાહેં પઢતે રહેં. ઈસ દરમિયાન મેં અગર્યે બાર બાર કતરા વગૈરા આતા હૈ. મગર ઈન લોગોં કા વુઝૂ ઉસ વક્ત તક નહીં ટૂટેગા જબ તક કે ઈસ નમાઝ કા વક્ત બાકી રહે. ઔર જેસે હી નમાઝ કા વક્ત ખત્મ હો ગયા ઈન લોગોં કા વુઝૂ ટૂટ જાએગા ઔર દૂસરી નમાઝ કે લિયે ફિર દૂસરા વુઝૂ કરના પડેગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السادس، ومما يتصل بذلك احکام المعذور، ج ١، ص ٤٠-٤١)

મરખલા : જબ કોઈ શખ્સ શરીઅત મેં મા'ઝૂર માન લિયા ગયા તો જબ તક હર નમાઝ કે વક્ત એક બાર ભી ઉસ કા ઉઝૂર પાયા જાતા રહેગા વોહ મા'ઝૂર હી રહેગા જબ ઉસ કો ઈતની શિફા હાસિલ હો જાએ કે એક નમાઝ કા પૂરા વક્ત ગુઝર જાએ ઔર ઉસ કો એક મર્તબા ભી કતરા વગૈરા ન આએ તો અબ યેહ શખ્સ મા'ઝૂર નહીં માના જાએગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السادس، ومما يتصل بذلك احکام المعذور، ج ١، ص ٤١)

મરખલા : મા'ઝૂર કા વુઝૂ ઉસ ચીઝ સે નહીં જાતા જિસ કે સબબ સે મા'ઝૂર હૈ લેકિન અગર કોઈ વુઝૂ તોડને વાલી દૂસરી ચીઝ પાઈ ગઈ તો ઉસ કા વુઝૂ જાતા રહેગા. જેસે કિસી કો કતરે કા મરઝ હૈ ઔર વોહ મા'ઝૂર માન લિયા ગયા તો નમાઝ કે પૂરે વક્ત મેં કતરા આને સે તો ઉસ કા વુઝૂ નહીં ટૂટેગા લેકિન હવા નિકલને સે ઉસ કા વુઝૂ ટૂટ જાએગા.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 2, સ. 94)

મસ્જાલા : અગર ખડે હો કર નમાઝ પઢને મેં કતરા આ જાતા હૈ ઔર બૈઠ કર નમાઝ પઢને મેં કતરા નહીં આતા તો ઉસ પર ફર્જ હૈ કે નમાઝ બૈઠ કર પઢા કરે ઔર વોહ મા'ઝૂર નહીં શુમાર ક્રિયા જાએગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب السادس، ومما يتصل بذلك احكام المعذور، ج ١، ص ٤١)

નમાઝ કે વક્તોં કા બયાન

દિન રાત મેં કુલ પાંચ નમાઝોં ફર્જ હેં. ફજ, ઝોહર, અસ્ર, મગરિબ, ઇશા. ઇન પાંચોં નમાઝોં કા અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે વક્ત મુકરર હૈ. ઔર જિસ નમાઝ કા જો વક્ત મુકરર હૈ ઉસ નમાઝ કો વક્ત મેં પઢના ફર્જ હૈ. વક્ત નિકલ જાને કે બા'દ નમાઝ કઝા હો જાતી હૈ.

અબ હમ નમાઝોં કે વક્તોં કા બયાન કરતે હેં કે કિસ નમાઝ કા વક્ત કબ સે શુરૂઆ હોતા હૈ ઔર કબ ખત્મ હો જાતા હૈ.

ફજ કા વક્ત : સુબહે સાદિક સે શુરૂઆ હો કર સૂરજ નિકલને તક હૈ ઇસ દરમિયાન જબ ચાહે ફજ કી નમાઝ પઢ લેં. લેકિન મુસ્તહબ યેહ હૈ કે ફજ કી નમાઝ ઇતના ઉજાલા હો જાને કે બા'દ પઢેં કે મસ્જિદ કે નમાઝી એક દૂસરે કો દેખ કર પહચાન લેં. સુબહે સાદિક એક રોશની હૈ જો સૂરજ નિકલને સે પહલે આસ્માન કે પૂરબી કિનારોં મેં ઝાહિર હોતી હૈ. યહાં તક કે રફતા રફતા યેહ રોશની પૂરે આસ્માન પર ફેલ જાતી હૈ ઔર ઉજાલા હો જાતા હૈ. સુબહે સાદિક કી રોશની ઝાહિર હોતે હી સ-હરી કા વક્ત ખત્મ, નમાઝે ફજ કા વક્ત શુરૂઆ હો જાતા હૈ. સુબહે સાદિક જાડોં મેં તકરીબન સવા ઘન્ટા ઔર ગર્મિયોં મેં લગભગ ૩૬ ઘન્ટા સૂરજ નિકલને સે પહલે ઝાહિર હોતી હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الاول، في اوقات الصلوة، ج ١، ص ૫૧)

ઝોહર કા વક્ત : સૂરજ ઢલને કે બા'દ શુરૂઆ હોતા હૈ ઔર ઠીક દોપહર કે વક્ત કિસી ચીઝ કા જિતના સાયા હોતા હૈ ઉસ સાએ કે

ઈલાવા ઉસ ચીઝ કા સાયા દો ગુના હો જાએ તો ઝોદ્દર કા વક્ત ખત્મ હો જાતા હૈ. ઝોદ્દર કે વક્ત મેં મુસ્તહબ યેહ હૈ કે જાડોં મેં અવ્વલ વક્ત ઔર ગર્મિયોં મેં દેર કર કે નમાઝે ઝોદ્દર પઢેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الاول في اوقات الصلوة، ج ١، ص ٥١)

ફાએદા : સૂરજ ઢલને ઔર દોપહર કે સાયે કે ઈલાવા સાયા દો ગુના હોને કી પહ્યાન યેહ હૈ કે બરાબર ઝમીન પર એક હમવાર લકડી બિલ્કુલ સીધી ગાડ દેં, કે પૂરબ-પશ્ચિમ યા ઉત્તર-દખ્ખન કો ઝરા ભી ઝુકી ન હો. અબ ખયાલ રખો કે જિતના સૂરજ ઊંચા હોતા જાએ ઉસ લકડી કા સાયા કમ ઔર છોટા હોતા જાએગા. જબ સાયા કમ હોના રુક જાએ તો સમઝ લો, કે ઠીક દોપહર હો ગઈ ઔર ઈસ વક્ત મેં ઉસ લકડી કા જિતના બડા સાયા હો ઉસ કો નાપ કર ધ્યાન મેં રખો. ઈસ કે બા'દ જૂંહી સાયા બઢને લગે તો સમઝ લો, કે સૂરજ ઢલ ગયા ઔર ઝોદ્દર કા વક્ત શુરૂઅ હો ગયા ઔર જબ સાયા બઢતે બઢતે ઈતના બડા હો જાએ કે દોપહર વાલે સાએ કો નિકાલ કર ઉસ લકડી કા સાયા ઉસ લકડી સે દો ગુના બડા હો જાએ તો સમઝ લો કે ઝોદ્દર કા વક્ત નિકલ ગયા ઔર અસ્ર કા વક્ત શુરૂઅ હો ગયા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الاول في اوقات الصلوة، ج ١، ص ٥١)

જુમુઆ કા વક્ત વોહી હૈ જો ઝોદ્દર કા વક્ત હૈ.

(البحر الرائق، كتاب الصلاة، باب صلاة الجمعة، ج ٢، ص ٢٥٦)

અસ્ર કા વક્ત : ઝોદ્દર કા વક્ત ખત્મ હોતે હી અસ્ર કા વક્ત શુરૂઅ હો જાતા હૈ ઔર સૂરજ ડૂબને તક રહતા હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الاول في اوقات الصلوة، ج ١، ص ٥١)

જાડોં મેં અસ્ર કા વક્ત તકરીબન ડેઢ ઘન્ટે લમ્બા રહતા હૈ ઔર ગર્મિયોં મેં કરીબ કરીબ દો ઘન્ટે (કુછ કમ ઝિયાદા મુખ્તાલિફ તારીખોં

મેં) રહતા હૈ, અસ્ર કી નમાઝ મેં હમેશા તાખીર મુસ્તહબ હૈ. લેકિન ન ઇતની તાખીર, કે સૂરજ કી ટિકિયા મેં ઝર્દી આ જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الثاني، ج ١، ص ٥٢)

મગરિબ કા વક્ત : સૂરજ ડૂબને કે બા'દ સે મગરિબ કા વક્ત શુરૂઆ હો જાતા હૈ ઔર શફક ગાઈબ હોને તક રહતા હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الاول، في اوقات الصلوة، ج ١، ص ٥١)

શફક સે મુરાદ વોહ સપેદી હૈ જો સૂરજ ડૂબને કી સુખી કે બા'દ પશ્ચિમ મેં સુબહે સાદિક કી સપેદી કી તરહ ઉત્તર દખ્ખન મેં ફૈલી રહતી હૈ મગરિબ કે વક્ત કી લમ્બાઈ હમારે દિયાર મેં કમ સે કમ સવા ઘન્ટા ઔર ઝિયાદા સે ઝિયાદા ઢેડ ઘન્ટા તક્રીબન હુવા કરતી હૈ. ઔર હર રોઝ જિતના લમ્બા ફજ કા વક્ત હોતા હૈ ઉતના હી લમ્બા મગરિબ કા વક્ત ભી હોતા હૈ.

(شرح وقايه، كتاب الصلوة، باب اوقات الصلوات الخمس، ج ١، ص ٤٧)

ઈશા કા વક્ત : શફક કી સપેદી ગાઈબ હોને કે બા'દ સે સુબહે સાદિક કી સપેદી ઝાહિર હોને તક હૈ લેકિન ઈશા મેં તિહાઈ રાત તક તાખીર કરની મુસ્તહબ હૈ ઔર આધી રાત તક મુબાહ હૈ. ઔર આધી રાત કે બા'દ ઈશા કી નમાઝ પઢની મકરૂહ હૈ. (البحر الرائق، كتاب الصلوة، ج ١، ص ٤٣)

નમાઝે વિત્ર કા વક્ત : વોહી હૈ જો નમાઝે ઈશા કા વક્ત હૈ લેકિન ઈશા પઢને સે પહલે વિત્ર નહીં પઢે જા સકતે ક્યૂંકે ઈશા ઔર વિત્ર મેં તરતીબ ફર્જ હૈ યા'ની ઝરૂરી હૈ કે પહલે ઈશા પઢ લી જાએ ઈસ કે બા'દ વિત્ર પઢી જાએ. અગર કિસી ને કસ્દન ઈશા કી નમાઝ સે પહલે વિત્ર પઢ લિયે તો વિત્ર અદા નહીં હોંગે. બલકે ઈશા પઢને કે બા'દ ફિર વિત્ર પઢને પડેંગે. હાં અગર ભૂલ કર વિત્ર ઈશા સે પહલે પઢ લિયે. યા બા'દ કો મા'લૂમ હુવા કે ઈશા બિગૈર વુઝૂ કે પઢી થી ઔર વિત્ર વુઝૂ કે સાથ પઢે તો વોહ વુઝૂ કર કે ઈશા કી નમાઝ પઢે. લેકિન વિત્ર જો પહલે

પઠ લિયે હેં વોહ અદા હો ગએ ઈસ કો દોહરાના ઝરૂરી નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الاول في اوقات الصلوة، ج ١، ص ٥١-٥٣)

મકરૂહ વક્તોં કા બયાન

મસ્અલા : સૂરજ નિકલતે વક્ત, સૂરજ ડૂબતે વક્ત ઔર ઠીક દોપહર કે વક્ત કોઈ નમાઝ પઢની જાઈઝ નહીં. લેકિન ઉસ દિન કી અસ્ર અગર નહીં પઢી હૈ તો સૂરજ ડૂબને કે વક્ત પઠ લે. મગર અસ્ર મેં ઈતની દેર કર કે નમાઝ પઢની સખ્ત ગુનાહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الثالث في بيان الاوقات لاتحوز

فيها الصلاة وتكره فيها، ج ١، ص ٥٢)

મસ્અલા : ઈન તીનોં વક્તોં મેં કુરઆને મજ્દ કી તિલાવત બેહતર નહીં હૈ. અચ્છા યેહ હૈ કે ઈન તીનોં વક્તોં મેં કલિમા યા તસ્બીહ યા દુરૂદ શરીફ વગૈરા પઢને મેં મશ્ગૂલ રહે.

(الدرالمختار مع ردالمحتار، كتاب الصلوة، مطلب بشرط العلم بدخول الوقت، ج ٢، ص ٤٤)

મસ્અલા : અગર ઈન તીનોં વક્તોં મેં જનાઝા લાયા ગયા તો ઉસી વક્ત પઢેં કોઈ કરાહત નહીં. કરાહત ઈસ સૂરત મેં હૈ કે જનાઝા ઈન વક્તોં સે પહલે લાયા ગયા મગર નમાઝે જનાઝા પઢને મેં ઈતની દેર કર દી કે મકરૂહ વક્ત આ ગયા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الثالث في بيان الاوقات لاتحوز

فيها الصلاة وتكره فيها، ج ١، ص ٥٢)

મસ્અલા : જબ સૂરજ કા કિનારા ઝાહિર હો ઉસ વક્ત સે લે કર તકરીબન બીસ મિનટ તક કોઈ નમાઝ જાઈઝ નહીં. સૂરજ નિકલને કે બીસ મિનટ બા'દ જબ સૂરજ એક લાઠી કે બરાબર ઊંચા હો જાએ ઈસ કે બા'દ હર નમાઝ, ચાહે નફલ હો યા કઝા યા કોઈ દૂસરી પઢની ચાહિયે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الثالث في بيان الاوقات لاتحوز

فيها الصلاة وتكره فيها، ج ١، ص ٥٢)

મસ્અલા : જબ સૂરજ ડૂબને સે પહલે પીલા પડ જાએ તો ઉસ વક્ત સે સૂરજ ડૂબને તક કોઈ નમાઝ જાઈઝ નહીં. હાં અગર ઇસ દિન કી અસ્ર અભી તક નહીં પઢી તો ઇસ કો પઢ લે. નમાઝે અસ્ર અદા હો જાએગી અગર્યે મકરૂહ હોગી.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الثالث فى بيان الاوقات لانتحوز

فيها الصلاة وتكره فيها، ج ١، ص ٥٢)

મસ્અલા : ઠીક દોપહર મેં કોઈ નમાઝ જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الثالث، ج ١، ص ٥٢)

મસ્અલા : બારહ વક્તોં મેં નફલ ઓર સુન્નાત નમાઝોં પઢને કી મુમા-ન-અત હે વોહ બારહ વક્ત યેહ હેં :

﴿1﴾ સુબહે સાદિક સે સૂરજ નિકલને તક ફજ કી દો રક્અત સુન્નાત ઓર દો રક્અત ફર્ઝ કે સિવા દૂસરી કોઈ નમાઝ પઢની મન્અ હે.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 3, સ. 22,

والفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الثالث، ج ١، ص ٥٢)

﴿2﴾ ઇકામત શુરૂઅ હોને સે જમાઅત ખત્મ હોને તક કોઈ સુન્નાત વ નફલ પઢની મકરૂહે તહરીમી હે. હાં અલબત્તા અગર નમાઝે ફજ કી ઇકામત હોને લગી ઓર ઇસ કો મા'લૂમ હે કે સુન્નાત પઢેગા જબ ભી જમાઅત મિલ જાએગી.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الاول، الفصل الثالث، ج ١، ص ٥٣)

અગર્યે કા'દા હી સહી તો ઇસ કો ચાહિયે કે સર્ફો સે કુછ દૂર હટ કર ફજ કી સુન્નાત પઢ લે ઓર ફિર જમાઅત મેં શામિલ હો જાએ ઓર અગર વોહ યેહ જાનતા હે કે સુન્નાત પઢેગા તો જમાઅત નહીં મિલેગી તો ઇસ કો સુન્નાત પઢને કી ઇજાઝત નહીં બલ્કે ઇસ કો ચાહિયે કે બિગૈર સુન્નાત પઢે જમાઅત મેં શામિલ હો જાએ. ફજ કી નમાઝ કે

ઈલાવા દૂસરી નમાઝોં મેં ઇકામત હો જાને કે બા'દ અગર્યેં યેહ જાન લે, કે સુન્નત પઢને કે બા'દ ભી જમાઅત મિલ જાએગી ફિર ભી સુન્નત પઢને કી ઇજાઝત નહીં બલકે સુન્નત પઢે બિગૈર ફૌરન હી જમાઅત મેં શામિલ હો જાના ઝરૂરી હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 4, સ. 13)

﴿3﴾ નમાઝે અસ્ર પઢ લેને કે બા'દ સૂરજ ડૂબને તક કોઈ નફલ નમાઝ પઢની મકરૂહ હૈ. કઝા નમાઝેં સૂરજ ડૂબને સે બીસ મિનટ પહલે તક પઢ સકતા હૈ. (الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الاول، الفصل الثالث، ج 1، ص 53)

﴿4﴾ સૂરજ ડૂબને કે બા'દ ઔર મગરિબ કે ફર્જ પઢને સે પહલે કોઈ નફલ જાઈઝ નહીં. (الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الاول، الفصل الثالث، ج 1، ص 53)

﴿5﴾ જિસ વક્ત ઇમામ અપની જગહ સે જુમુઆ કે ખુત્બે કે લિયે ખડા હુવા ઉસ વક્ત સે લે કર નમાઝે જુમુઆ ખત્મ હોને તક કોઈ નમાઝ સુન્નત વ નફલ વગૈરા જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الاول، الفصل الثالث، ج 1، ص 53)

﴿6﴾ ઐન ખુત્બે કે દરમિયાન કોઈ નમાઝ સુન્નત વ નફલ વગૈરા જાઈઝ નહીં. ચાહે જુમુઆ કા ખુત્બા હો યા ઈદેન કા યા ગ્રહન કી નમાઝ કા યા નમાઝે ઇસ્તિસ્કા કા યા નિકાહ કા. લેકિન હાં સાહિબે તરતીબ કે લિયે જુમુઆ કે ખુત્બે કે દૌરાન ભી કઝા નમાઝ પઢ લેના લાઝિમ હૈ.

﴿7﴾ ઈદ કી નમાઝ સે પહલે નફલ નમાઝ મકરૂહ હૈ ચાહે ઘર મેં પઢે, યા મસ્જિદ મેં યા ઈદગાહ મેં.

﴿8﴾ ઈદેન કી નમાઝ કે બા'દ ભી ઈદગાહ યા મસ્જિદ મેં નમાઝે નફલ પઢની મકરૂહ હૈ. હાં અગર ઘર મેં નફલ પઢે તો યેહ મકરૂહ નહીં.

﴿9﴾ મૈદાને અ-રફાત મેં ઝોહ્ર વ અસ્ર એક સાથ પઢતે હેં ઇન દોનોં નમાઝોં કે દરમિયાન મેં ઔર બા'દ મેં નફલ વ સુન્નત મકરૂહ હૈ.

﴿10﴾ મુઝ્દલિફા મેં જો મગરિબ વ ઈશા એક સાથ પઢતે હેં ઈન દોનોં નમાઝોં કે બીય મેં નફલ વ સુન્નત પઢની મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الاول، الفصل الثالث، ج ١، ص ٥٣)

દોનોં નમાઝોં કે બા'દ અગર નફલ વ સુન્નત પઢે તો મકરૂહ નહીં હૈ.

﴿11﴾ નમાઝે ફર્જ કા વક્ત અગર તંગ હો ગયા હો તો હર નમાઝ યહાં તક કે ફજ વ ઝોહર કી સુન્નતેં પઢની ભી મકરૂહ હેં. જલ્દી જલ્દી ફર્જ પઢ લે તાકે નમાઝ કઝા ન હોને પાએ.

﴿12﴾ જિસ બાત સે દિલ બટે ઔર ઉસ કો દૂર કર સકતા હો તો ઉસે દૂર કિયે બિગૈર હર નમાઝ મકરૂહ હૈ મ-સલન પાખાના, પેશાબ યા રીહ કા ગ-લબા હો તો ઐસી હાલત મેં નમાઝ મકરૂહ હૈ યૂંહી ખાના સામને આ ગયા ઔર ભૂક લગી હો યા દૂસરી કોઈ બાત ઐસી હો જિસ સે દિલ કો ઇત્મીનાન ન હો તો ઐસી સૂરત મેં નમાઝ પઢની મકરૂહ હૈ. અલબત્તા અગર વક્ત જા રહા હો તો ઐસી હાલત મેં ભી નમાઝ પઢ લે તાકે કઝા ન હો જાએ લેકિન ફિર ઉસ નમાઝ કો દોહરા લે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الاول، الفصل الثالث، ج ١، ص ٥٣)

અઝાન કા બયાન

અઝાન કે ફઝાઈલ ઔર ઈસ કે સવાબ કે બયાન મેં બહુત સી હદીસેં આઈ હેં. તિરમિઝી વ અબૂ દાવૂદ વ ઇબ્ને માજહ કી હદીસ હૈ કે જો શખ્સ સાત બરસ તક સવાબ કી નિયત સે અઝાન પઢેગા ઉસ કે લિયે જહન્નમ સે નજાત લિખ દી જાએગી.

(جامع الترمذی، ابواب الصلوة، باب ماجاء في فضل الاذان، رقم ٢٠٦، ج ١، ص ٢٤٨)

અઝાન ઇસ્લામ કા નિશાન હૈ અગર કિસી શહર યા ગાઉં કે લોગ અઝાન પઢના છોડ દે, તો બાદશાહે ઇસ્લામ ઉન કો મજબૂર કર કે અઝાન પઢવાએ ઔર ઈસ પર ભી લોગ ન માને તો ઉન સે જિહાદ કરે.

(الفتاوى القاضى خان، كتاب الصلوة، باب الاذان، ج ١، ص ٣٤)

પાંચોં નમાઝોં ઔર જુમુઆ કો મસ્જિદ મેં જમાઅત કે સાથ અદા કરને કે લિયે અઝાન પઢના સુન્નતે મુઅક્કદા હૈ ઔર ઇસ કા હુકમ મિસ્લ વાજિબ કે હૈ. યા'ની અગર અઝાન ન પઢી ગઈ હો તો વહાં કે સબ લોગ ગુનહગાર હોંગે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثاني، الفصل الاول في صفته واحوال المؤذن، ج ١، ص ٥٣)

મસ્જલા : મસ્જિદ મેં બિલા અઝાન વ ઇકામત કે જમાઅત સે નમાઝ પઢની મક્કુદ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثاني، الفصل الاول في صفته واحوال المؤذن، ج ١، ص ٥٤)

મસ્જલા : કોઈ શખ્સ ઘર મેં નમાઝ પઢે ઔર અઝાન ન પઢે તો કોઈ હરજ નહીં કે વહાં કી મસ્જિદ કી અઝાન ઉસ કે લિયે કાફી હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثاني، الفصل الاول في صفته واحوال المؤذن، ج ١، ص ٥٤)

મસ્જલા : વક્ત હોને કે બા'દ અઝાન પઢી જાએ. અગર વક્ત સે પહલે અઝાન હો ગઈ તો વક્ત હોને પર દોબારા અઝાન પઢી જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثاني، الفصل الاول في صفته واحوال المؤذن، ج ١، ص ٥٣)

મસ્જલા : અઝાન કે દરમિયાન બાતચીત મન્અ હૈ. અગર મુઅઝ્ઝિન ને અઝાન કે બીચ મેં કોઈ બાત કર લી તો ફિર સે અઝાન કહે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثاني، الفصل الاول في صفته واحوال المؤذن، ج ١، ص ٥٥)

મસ્જલા : હર અઝાન યહાં તક કે ખુત્બએ જુમુઆ કી અઝાન ભી મસ્જિદ કે બાહર કહી જાએ, મસ્જિદ કે અન્દર અઝાન ન પઢી જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثاني، الفصل الثاني في كلمات الاذان والاقامة)

و كيفيتهما، ج ١، ص ٥٥)

મસ્જલા : જબ અઝાન હો તો ઇતની દેર કે લિયે સલામ, કલામ ઔર સલામ કા જવાબ ઔર હર કામ મૌકૂફ કર દે. યહાં તક કે કુરઆન શરીફ કી તિલાવત મેં અઝાન કી આવાઝ આએ તો તિલાવત રોક દે ઔર

अज्ञान को गौर से सुने और जवाब दे और येही ईकामत में ली करे.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثاني، الفصل الثاني، ومما يتصل بذلك اجابة المؤذن، ج ١، ص ٥٧)

મસ્તઅલા : જો શખ્સ અજાન કે વક્ત ખાતોં મેં મશ્ગૂલ રહે. (ઉસ પર **مَعَادُ اللَّهِ** ખાતિમા ખુરા હોને કા ખૌફ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 3, સ. 36)

મચ્છલા : ફર્જ નમાઝોં ઔર જુમુઆ કી જમાઅતોં કે ઈલાવા દૂસરે મૌકઓં પર ભી અઝાન કહી જા સકતી હૈ. જૈસે પૈદા હોને વાલે બચ્ચે કે દાહ્ને કાન મેં અઝાન ઔર બાએં કાન મેં ઈકામત. ઈસી તરહ મગમૂમ કે કાન મેં, મિર્ગી વાલે ઔર ગઝબનાક ઔર બદ મિઝાજ આદમી ઔર જાનવર કે કાન મેં, જંગ ઔર આગ લગને કે વક્ત, જિન્નોં ઔર શૈતાનોં કી સરકશી કે વક્ત, જંગલ મેં રાસ્તા ન મિલને કે વક્ત, મચ્ચિત કે દફન કરને કે બા'દ ઈન સૂરતોં મેં અઝાન પઢના મુસ્તહબ હૈ.

(الرد المحتار مع الدر المختار، كتاب الصلوة، مطلب: في مواضع الشئى يندب لها الاذان، ص ٦٢-٦٣)

ઝાઝાન કા તરીકા : મસ્જિદ સે ખારિજ હિસ્સે મેં કિસી ઊંચી જગહ પર કિબ્લા કી તરફ મુંહ કર કે ખડા હો, ઔર કાનોં કે સૂરાખોં મેં કલિમે કી ઉગ્લિયાં ડાલ કર બુલન્દ આવાઝ સે **اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ** કહે ફિર ઝરા ઠહર કર **اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ** કહે. ફિર ઝરા ઠહર કર દો મર્તબા

કર ઠર ઠર મર્તબા દો ફર કહે أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 મર્તબા દો ફર દાહની તરફ મુંહ ફેર કર દો મર્તબા
 حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ ۝ મર્તબા ફર બાઈ તરફ મુંહ કર કે દો
 ફર કિબલા કી તરફ કો મુંહ કરે ઔર اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
 ફર મર્તબા لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. (الفصل الثاني، كتاب الصلاة، الباب الثاني، الفتاوى الهندية،
 ۝

ففي كلمات الاذان والاقامة وكيفيةها، ج ١، ص ٥٥-٥٦)

મસ્અલા : ફજા કી અઝાન મેં ط عَلَى الْفَلَاح کے آ'دے دو مرتباً (الفتاوى الهندية، كتاب. المستأمن. ص ۱۰۷)۔

الصلاة، الباب الثاني، الفصل الثاني في كلمات الاذان والاقامة وكيفيةها، ج ١، ص ٥٥)

અઝાન કે બા'દ પહલે દુરુદ શરીફ પઢે. ફિર અઝાન પઢને વાલા ઔર અઝાન સુનને વાલે સબ દુઆ પઢે :

اَللّٰهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ اِنِّ سَيِّدَنَا مُحَمَّدٌ وَالْوَسِيْلَةُ وَالْفَضِيْلَةُ وَالِدَرَجَةِ الرَّفِيْعَةِ وَاَبْعَثْهُ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا الَّذِي وَعَدْتَهُ وَاَرْزُقْنَا شِفَاعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيْعَادَ ○

(السنن الكبرى للبيهقي، كتاب الصلاة، باب مايقول اذا فرغ من ذلك، رقم ١٩٣٣، ج ١، ص ٦٠٣)

અઝાન કા જવાબ : જબ અઝાન સુને તો અઝાન કા જવાબ દેને કા હુકમ હૈ. ઔર અઝાન કે જવાબ કા તરીકા યેહ હૈ કે અઝાન કહને વાલા જો કલિમા કહે સુનને વાલા ભી વોહી કલિમા કહે મગર لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ મેં જવાબ મેં જવાબ કે جَاءَ عَلَى الْفَلَاحِ ઔર جَاءَ عَلَى الصَّلَاةِ કહે. ઔર બેહતર યેહ હૈ કે દોનોં કહે ઔર ફજા કી અઝાન મેં કહે. صَدَقْتَ وَبَرَرْتَ وَبِالْحَقِّ نَطَقْتَ મેં જવાબ મેં الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثاني، الفصل الثاني، وما يتصل بذلك اجابة المؤذن، ج ١، ص ٥٧)

મસ્જદા : જબ મુઅઝ્ઝિઝાન કહે અશ્હદુ અં મુહમ્દાં રસૂલુ લ્લાહ કહે સુનને વાલા દુરુદ શરીફ ભી પઢે ઔર મુસ્તહબ હૈ કે અંગૂઠોં કો બોસા દે કર આંખોં સે લગાએ ઔર કહે.

قُرْةٌ عَيْنِي بِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اَللّٰهُمَّ مَتِّعْنِي بِالسَّمْعِ وَالْبَصَرِ۔

(ردالمحتار مع الدر المختار، كتاب الصلوة، مطلب في كراهية تكرار الجماعة في المسجد، ج ٢، ص ٨٤)

મસ્જદા : ખુભે કી અઝાન કા જવાબ ઝબાન સે દેના મુક્તદિયોં કો જાઈઝ નહીં. (الدر المختار، كتاب الصلوة، باب الاذان، ج ٢، ص ٨١)

મસ્જદા : જુનુબ ભી અઝાન કા જવાબ દે.

(الدر المختار، كتاب الصلوة، باب الاذان، ج ٢، ص ٨١)

મસ્જદા : હૈઝ વ નિફાસ વાલી ઔરત ઔર જિમાઅ મેં મશગૂલ હોને

વાલે પર ઔર પેશાબ પાખાના કરને વાલે પર અઝાન કા જવાબ નહીં.

(الدرالمختار، کتاب الصلوة، باب الاذان، ج ۲، ص ۸۱)

સલાત પઢના : અઝાન વ ઇકામત કે દરમિયાન **اللَّهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ** યા ઇસ કિસ્મ કે દૂસરે કલિમાત નમાઝ કે એ'લાને સાની કે તૌર પર બુલન્દ આવાઝ સે પુકારના મુસ્તહબ હૈ. ઇસ કો શરીઅત કી ઇસ્તિલાહ મેં તસ્વીબ કહતે હૈં ઔર તસ્વીબ મગરિબ કે ઇલાવા બાકી નમાઝોં મેં મુસ્તહબ હૈ તસ્વીબ કે લિયે કોઈ ખાસ કલિમાત શરીઅત મેં મુકરર નહીં હૈં. બલ્કે ઉસ શહર મેં જિન લફ્ઝોં કે સાથ તસ્વીબ કહતે હોં ઉન લફ્ઝોં સે તસ્વીબ કહના મુસ્તહબ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصلوة، الباب الثاني، الفصل الثاني في كلمات الاذان والاقامة)

و كيفيتها، ج ۱، ص ۵۶)

ઇકામત : ઇકામત અઝાન હી કે મિસ્લ હૈ. મગર ચન્દ બાતોં મેં ફર્ક હૈ. અઝાન કે કલિમાત ઠહર ઠહર કર કહે જાતે હૈં. ઔર ઇકામત કે કલિમાત કો જલ્દ જલ્દ કહે. દરમિયાન મેં સક્તા ન કરે. ઇકામત મેં **لَبَّيْ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ** કે બા'દ દો મર્તબા **حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ** આવાઝ બુલન્દ કરને કા હુકમ હૈ. મગર ઇકામત મેં આવાઝ બસ ઇતની હી ઊંચી હો, કે સબ હાઝિરીને મસ્જિદ તક આવાઝ પહોંચ જાએ. ઇકામત મેં કાનોં કે અન્દર ઊંઘિયાં નહીં ડાલી જાએંગી. અઝાન મસ્જિદ કે બાહર પઢને કા હુકમ હૈ ઔર ઇકામત મસ્જિદ કે અન્દર પઢી જાએંગી. (الدرالمختار، کتاب الصلوة، مطلب في اول من بنى المنائر، ج ۲، ص ۶۸).

મસ્જિદા : અગર ઇમામ ને ઇકામત કહી **لَبَّيْ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ** કે વક્ત આગે બઢ કર મુસલ્લે પર ચલા જાએ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصلوة، باب الثاني، الفصل الثاني، ج ۱، ص ۵۷)

મસ્અલા : ઇકામત મેં ભી ط عَلَى الصَّلَاةِ ط और ط عَلَى الْفَلَاَح ط વક્ત દાહુને બાએં મુંહ ફેરે. (الدرالمختار، كتاب الصلوة، باب الاذان، ج ٢، ص ٦٦)

મસ્અલા : ઇકામત હોતે વક્ત કોઈ શખ્સ આયા તો ઉસે ખડે હો કર ઇન્તિઝાર કરના મકરૂહ હે બલ્કે ઉસ કો ચાહિયે કી બૈઠ જાએ और જબ ط عَلَى الْفَلَاَح ط કહા જાએ તો ઉસ વક્ત ખડા હો. યૂંહી જો લોગ મસ્જિદ મેં મૌજૂદ હૈં વોહ ભી ઇકામત કે વક્ત બૈઠે રહેં. જબ ط عَلَى الْفَلَاَح ط મુકબ્બિર કહે ઉસ વક્ત સબ લોગ ખડે હોં. યેહી ઇમામ કે લિયે ભી હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الثاني، الفصل الثاني في كلمات الاذان والاقامة)

وکیفیتها، ج ١، ص ٥٧)

આજ કલ અક્સર જગહ યેહ ગલત રવાજ હૈ કે ઇકામત કે વક્ત બલ્કે ઇકામત સે પહલે હી લોગ ખડે હો જાતે હૈં. બલ્કે અક્સર જગહ તો યેહ હે કે જબ તક ઇમામ ખડા ન હો જાએ ઉસ વક્ત તક ઇકામત નહીં કહી જાતી. યેહ તરીકા ખિલાફે સુન્નત હૈ. ઇસ બારે મેં બહુત સે રિસાલે और इतावा ભી છાપે ગએ મગર ઝિદ और હટધર્મી કા ક્યા ઇલાજ ? ખુદાવન્દે કરીમ મુસલ્માનોં કો સુન્નત પર અમલ કરને કી તૌફીક બખ્શે.

મસ્અલા : ઇકામત કા જવાબ દેના મુસ્તહબ હૈ. ઇકામત કા જવાબ ભી અઝાન હી કે જવાબ કી તરહ હૈ. ઇતના ફર્ક હૈ કે ઇકામત મેં أَقَامَهَا اللَّهُ وَأَذَامَهَا مَا ذَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ કે જવાબ મેં قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ કહે. (الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الثاني، الفصل الثاني، ج ١، ص ٥٧)

ઇસ્તિકબાલે કિબ્લા કે ચન્દ મસાઇલ

પૂરી નમાઝ મેં ખાનએ કા'બા કી તરફ મુંહ કરના નમાઝ કી શર્ત और जरूरी હુકમ હૈ. લેકિન ચન્દ સૂરતોં મેં અગર કિબ્લે કી તરફ મુંહ ન કરે ફિર ભી નમાઝ જાઈઝ હૈ. મ-સલન

મસ્અલા : જો શખ્સ દરિયા મેં કિસી તખ્તે પર બહા જા રહા હો ઔર ઉસે સહીહ અન્દેશા હો, કે મુંહ ફેરને સે રૂબ જાએગા ઇસ તરહ કી મજબૂરી સે વોહ કિબ્લે કી તરફ મુંહ નહીં કર સકતા, તો ઉસ કો ચાહિયે કે વોહ જિસ રુખ ભી નમાઝ પઢ સકતા હૈ પઢ લે. ઉસ કી નમાઝ હો જાએગી. ઔર બા'દ મેં ઇસ નમાઝ કો દોહરાને કી ભી ઝરૂરત નહીં. (الفتاوى الهندية، الباب الثالث، الفصل الثالث فى استقبال القبلة، ج ١، ص ٦٣)

મસ્અલા : બીમાર મેં ઇતની તાકત નહીં કે વોહ કિબ્લે કી તરફ મુંહ કર સકે ઔર વહાં દૂસરા ઐસા કોઈ આદમી ભી નહીં હૈ જો કા'બે કી તરફ ઉસ કા મુંહ કર દે તો ઇસ મજબૂરી કી હાલત મેં જિસ તરફ ભી મુંહ કર કે નમાઝ પઢ લેગા ઉસ કી નમાઝ હો જાએગી ઔર ઇસ નમાઝ કો બા'દ મેં દોહરાને કી ભી ઝરૂરત નહીં.

(الفتاوى الهندية، الباب الثالث، الفصل الثالث فى استقبال القبلة، ج ١، ص ٦٣)

મસ્અલા : ચલતી હુઈ કશ્તી મેં અગર નમાઝ પઢે તો તકબીરે તહરીમા કે વક્ત કિબ્લે કી તરફ મુંહ કર કે નમાઝ શુરૂઅ કર દે ઔર જૈસે જૈસે કશ્તી ધૂમતી જાએ ખુદ ભી કિબ્લે કી તરફ મુંહ ફેરતા રહે અગર્યે ફર્જ નમાઝ હો યા નફલ. (غنية المستملی، فروع فى شرح الطحاوى، ص ٢٢٥)

મસ્અલા : અગર યેહ ન મા'લૂમ હો, કે કિબ્લા કિધર હૈ ઔર વહાં કોઈ બતાને વાલા ભી ન હો તો નમાઝી કો ચાહિયે કે અપને દિલ મેં સોચે ઔર જિધર કિબ્લા હોને પર દિલ જમ જાએ ઉસી તરફ મુંહ કર કે નમાઝ પઢ લે. ઇસ કે હક મેં વોહી કિબ્લા હૈ.

(الفتاوى الهندية، الباب الثالث، الفصل الثالث فى استقبال القبلة، ج ١، ص ٦٤)

મસ્અલા : જિસ તરફ દિલ જમ ગયા થા ઉધર મુંહ કર કે નમાઝ પઢ રહા થા ફિર નમાઝ કે દરમિયાન હી મેં ઉસ કી યેહ રાય બદલ ગઈ કે કિબ્લા દૂસરી તરફ હૈ યા ઉસ કો અપની ગ-લતી મા'લૂમ હો ગઈ તો

ઉસ પર ફર્જ હૈ કે ફૌરન હી ઉસ તરફ ધૂમ જાએ ઔર પહલે જિતની રક્ઝતેં પઢ ચુકા હૈ ઉસ મેં કોઈ ખરાબી નહીં આએગી ઈસી તરહ અગર નમાઝ મેં ઉસ કો ચારોં તરફ ભી ધૂમના પડા ફિર ભી ઉસ કી નમાઝ હો જાએગી ઔર અગર રાય બદલતે હી યા ગ-લતી ઝાહિર હોતે હી દૂસરી તરફ નહીં ધૂમા ઔર તીન મર્તબા سُبْحَانَ اللَّهِ કહને કે બરાબર દેર લગા દી તો ઉસ કી નમાઝ ન હોગી.

(ردالمحتار مع الدرالمختار، کتاب الصلاة، مطلب مسائل التحری فی القبلة، ج ۲، ص ۱۴۴)

મસ્અલા : નમાઝી ને અગર બિલા ઉઝર કસ્દન જાન બૂઝ કર કિબ્લે સે સીના ફૈર દિયા તો અગર્યે ફૌરન હી ઉસ ને કિબ્લે કી તરફ સીના ફિરા લિયા ફિર ભી ઉસ કી નમાઝ ટૂટ ગઈ ઔર વોહ ફિર સે નમાઝ પઢે.

(صغیری شرح منية المصلي، شرائط الصلاة، الشرط الرابع، ص ۱۲۵)

ઔર અગર નમાઝ મેં બિલા કસ્દ વ ઈરાદા કિબ્લે સે સીના ફિર ગયા ઔર ફૌરન હી ઉસ ને કિબ્લે કી તરફ સીના કર લિયા તો ઉસ કી નમાઝ હો ગઈ.

(البحر الرائق، کتاب الصلوة، باب شروط الصلوة، ج ۱، ص ۴۹۷)

મસ્અલા : અગર સિર્ફ મુંહ કિબ્લે સે ફૈર લિયા ઔર સીના કિબ્લે સે નહીં ફિરા તો ઉસ પર વાજિબ હૈ કે ફૌરન હી વોહ કિબ્લે કી તરફ મુંહ કરે. ઉસ કી નમાઝ હો જાએગી મગર બિલા ઉઝર એક સેકન્ડ કે લિયે ભી કિબ્લે સે ચેહરા ફૈર લેના મકરૂહ હૈ.

(صغیری شرح منية المصلي، شرائط الصلاة، الشرط الرابع، ص ۱۲۶)

મસ્અલા : અગર નમાઝી ને કિબ્લે સે સીના ફૈરા ન ચેહરા ફૈરા બલ્કે સિર્ફ આંખોં કો ફિરા ફિરા કર ઇધર ઉધર દેખ લિયા તો ઉસ કી નમાઝ હો જાએગી મગર એસા કરના મકરૂહ હૈ. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : ૩, સ. 52)

રક્ઝતોં કી તા'દાદ ઔર નિચ્ચત કરને કા તરીકા

નિચ્ચત સે મુરાદ દિલ મેં પક્કા ઈરાદા કરના હૈ ખાલી ખયાલ કાફી નહીં જબ તક કે ઈરાદા ન હો.

મસ્અલા : અગર ઝબાન સે ભી કહ દે તો અચ્છા હૈ. મ-સલન યૂં કહે કે નિયત કી મૈં ને દો રક્અત ફર્જ ફજા કી, વાસિતે અલ્લાહ તઆલા કે, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે **اللَّهُ أَكْبَرُ**.

(الفتاوى الهندية، الباب الثالث، الفصل الرابع في النية، ج ١، ص ٦٥)

મસ્અલા : મુક્તદી હો તો નિયત મેં ઉસ કો ઇતના ઓર કહના ચાહિયે કે પીછે ઇસ ઇમામ કે.

(الفتاوى الهندية، الباب الثالث، الفصل الرابع في النية، ج ١، ص ٦٦)

મસ્અલા : ઇમામ ને ઇમામ હોને કી નિયત નહીં કી જબ ભી મુક્તદિયોં કી નમાઝ ઉસ કે પીછે હો જાએગી લેકિન જમાઅત કા સવાબ ન પાએગા. (الفتاوى الهندية، الباب الثالث، الفصل الرابع في النية، ج ١، ص ٦٦)

અબ તમામ નમાઝોં કી રક્અતોં ઓર ઉન કી નિયતોં કે તરીકોં કા અલગ અલગ સુવાલ વ જવાબ કી સૂરત મેં બયાન કરતે હૈં ઇન કો ખૂબ અચ્છી તરહ યાદ કર લો.

સુવાલ ﴿ ફજા કે વક્ત કિતની રક્અત નમાઝ પઢી જાતી હૈ ?

જવાબ ﴿ કુલ ચાર રક્અત. પહલે દો રક્અત સુન્નતે મુઅક્કદા ફિર દો રક્અત ફર્જ.

સુવાલ ﴿ દો રક્અત સુન્નત કી નિયત કિસ તરહ કી જાએગી ?

જવાબ ﴿ નિયત કી મૈં ને દો રક્અત નમાઝ સુન્નત ફજા કી અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, સુન્નત રસૂલુલ્લાહ **صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** કી મુંહ મેરા કા'બા શરીફ કી તરફ **اللَّهُ أَكْبَرُ**.

સુવાલ ﴿ દો રક્અત ફર્જ કી નિયત કિસ તરહ કી જાએગી ?

જવાબ ﴿ નિયત કી મૈં ને દો રક્અત નમાઝ ફર્જ ફજા કી અલ્લાહ તઆલા કે લિયે (મુક્તદી ઇતના ઓર કહે : પીછે ઇસ ઇમામ કે) મુંહ મેરા કા'બા શરીફ કી તરફ **اللَّهُ أَكْبَرُ**.

સુવાલ ॥ ઝોહર કે વક્ત કુલ કિતની રકઅત નમાઝ પઢી જાતી હૈ ?

જવાબ ॥ બારહ રકઅત. પહલે ચાર રકઅત સુન્નતે મુઅક્કદા, ફિર ચાર રકઅત ફર્જ, ફિર દો રકઅત સુન્નતે મુઅક્કદા, ફિર દો રકઅત નફલ.

સુવાલ ॥ ચાર રકઅત સુન્નત કી નિયત કિસ તરહ કી જાએગી ?

જવાબ ॥ નિયત કી મેં ને ચાર રકઅત નમાઝ સુન્નત ઝોહર કી, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, સુન્નત રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷻ.

સુવાલ ॥ ચાર રકઅત ફર્જ કી નિયત કિસ તરહ કી જાએગી ?

જવાબ ॥ નિયત કી મેં ને ચાર રકઅત નમાઝ ફર્જ ઝોહર કી અલ્લાહ તઆલા કે લિયે (મુક્તદી ઇતના ઔર કહે : પીછે ઇસ ઇમામ કે) મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷻ.

સુવાલ ॥ ઔર દો રકઅત સુન્નત કી નિયત કિસ તરહ કી જાએગી ?

જવાબ ॥ નિયત કી મેં ને દો રકઅત નમાઝ સુન્નત ઝોહર કી અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, સુન્નત રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷻ.

સુવાલ ॥ ફિર દો રકઅત નફલ કી નિયત કેસે કરે ?

જવાબ ॥ નિયત કી મેં ને દો રકઅત નમાઝ નફલ કી અલ્લાહ તઆલા કે લિયે મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷻ.

ફાએદા : નફલ નમાઝ બૈઠ કર પઢના ભી જાઈઝ હૈ લેકિન ખડે હો કર નફલ પઢને મેં દો ગુના સવાબ મિલતા હૈ ઔર બૈઠ કર પઢને મેં આધા સવાબ મિલતા હૈ.

સુવાલ ॥ અસ્ર કે વક્ત કુલ કિતની રકઅત નમાઝ પઢી જાતી હૈ ?

જવાબ ॥ આઠ રકઅત. પહલે ચાર રકઅત સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા ફિર ચાર રકઅત ફર્જ.

સુવાલ ► ચાર રક્અત સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા કી નિયત કિસ તરહ કી જાએગી ?

જવાબ ► નિયત કી મૈં ને ચાર રક્અત નમાઝ સુન્નત અસ્ર કી, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, સુન્નત રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ أَكْبَرُ.

સુવાલ ► ફિર ચાર રક્અત ફર્જ કી નિયત કેસે કરે ?

જવાબ ► નિયત કી મૈં ને ચાર રક્અત નમાઝ ફર્જ અસ્ર કી અલ્લાહ તઆલા કે લિયે (મુક્તદી ઇતના ઔર કહે : પીછે ઇસ ઇમામ કે) મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ أَكْبَرُ.

સુવાલ ► મગરિબ કે વક્ત કુલ કિતની રક્અત નમાઝ પઢી જાતી હે ?

જવાબ ► સાત રક્અત પહલે તીન રક્અત ફર્જ, ફિર દો રક્અત સુન્નતે મુઅક્કદા, ફિર દો રક્અત નફલ.

સુવાલ ► તીન રક્અત ફર્જ કી નિયત કિસ તરહ કી જાએ ?

જવાબ ► નિયત કી મૈં ને તીન રક્અત નમાઝ ફર્જ મગરિબ કી અલ્લાહ તઆલા કે લિયે (મુક્તદી ઇતના ઔર કહે : પીછે ઇસ ઇમામ કે) મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ أَكْبَرُ.

સુવાલ ► ઔર દો રક્અત સુન્નતે મુઅક્કદા કી નિયત કેસે કરે ?

જવાબ ► નિયત કી મૈં ને દો રક્અત નમાઝ સુન્નતે મગરિબ, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, સુન્નત રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ أَكْبَرُ.

સુવાલ ► ફિર દો રક્અત નફલ કી નિયત કેસે કરે ?

જવાબ ► નિયત કી મૈં ને દો રક્અત નમાઝે નફલ, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ أَكْبَرُ.

સુવાલ ► ઇશા કે વક્ત કુલ કિતની રક્અત નમાઝ પઢી જાતી હે ?

જવાબ 》 સતરહ રકઅત. પહલે ચાર રકઅત સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા, ફિર ચાર રકઅત ફર્જ, ફિર દો રકઅત સુન્નતે મુઅક્કદા, ફિર દો રકઅત નફલ ફિર ત્રીન વિત્ર વાજિબ ફિર દો રકઅત નફલ.

સુવાલ 》 ચાર રકઅત સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા કી નિયત કિસ તરહ કી જાએ ?

જવાબ 》 નિયત કી મેં ને ચાર રકઅત નમાઝ સુન્નત ઇશા કી, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, સુન્નત રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ اکبر.

સુવાલ 》 ફિર ચાર રકઅત ફર્જ કી નિયત કેસે કરે ?

જવાબ 》 નિયત કી મેં ને ચાર રકઅત નમાઝ ફર્જ ઇશા કી, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે (મુક્તદી ઇતના ઓર કહે : પીછે ઇસ ઇમામ કે) મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ اکبر.

સુવાલ 》 ફિર દો રકઅત સુન્નતે મુઅક્કદા કી નિયત કિસ તરહ કી જાએગી ?

જવાબ 》 નિયત કી મેં ને દો રકઅત નમાઝ સુન્નત ઇશા કી, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, સુન્નત રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ اکبر.

સુવાલ 》 ફિર દો રકઅત નફલ કી નિયત કિસ તરહ કી જાએ ?

જવાબ 》 નિયત કી મેં ને દો રકઅત નમાઝ નફલ, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ اکبر.

સુવાલ 》 ફિર વિત્ર કી નિયત કિસ તરહ કી જાએ ?

જવાબ 》 નિયત કી મેં ને ત્રીન રકઅત નમાઝ વાજિબ વિત્ર કી, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે ﷲ اکبر.

સુવાલ 》 ફિર દો રકઅત નફલ કી નિયત કિસ તરહ કરે ?

જવાબ ﴿નિયત કી મેં ને દો રકઅત નમાઝે નફલ, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે اَللّٰهُمَّ﴾.

સુવાલ ﴿અગર નિયત કે અલ્લાહ ભૂલ કર કુછ કે કુછ ઝબાન સે નિકલ ગએ તો નમાઝ હોગી યા નહીં ?

જવાબ ﴿નિયત દિલ કે પક્કે ઇરાદે કો કહતે હૈં યા'ની નિયત મેં ઝબાન કા એ'તિબાર નહીં, તો અગર દિલ મેં મ-સલન ઝોદ્દર કા પક્કા ઇરાદા કિયા ઓર ઝબાન સે ઝોદ્દર કી જગહ અસ્ર કા લફઝ નિકલ ગયા, તો ઝોદ્દર કી નમાઝ હો જાએગી.

સુવાલ ﴿કઝા નમાઝ કી નિયત કિસ તરહ કરની ચાહિયે ?

જવાબ ﴿જિસ રોઝ ઓર જિસ વક્ત કી નમાઝ કઝા હો ઉસ રોઝ ઓર ઉસ વક્ત કી નિયતે કઝા ઝરૂરી હૈ મ-સલન અગર જુમુઆ કે રોઝ ફજ કી નમાઝ કઝા હો ગઈ તો ઇસ તરહ નિયત કરે કે નિયત કી મેં ને દો રકઅત નમાઝ કઝા જુમુઆ કે રોઝ કી ફર્ઝ ફજ કી અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે اَللّٰهُمَّ.

સુવાલ ﴿અગર કઈ સાલ કી નમાઝે કઝા હોં તો નિયત કેસે કરે ?

જવાબ ﴿ઐસી સૂરત મેં જો નમાઝ મ-સલન ઝોદ્દર કી કઝા પઢની હૈ તો ઇસ તરહ નિયત કરે કે નિયત કી મેં ને ચાર રકઅત નમાઝ કઝા જો મેરે ઝિમ્મે બાકી હૈ ઇન મેં સે પહલે ફર્ઝ ઝોદ્દર કી, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે اَللّٰهُમَّ.

ઇસી તરીકે પર દૂસરી કઝા નમાઝોં કી નિયતોં કો કિયાસ કર લેના ચાહિયે.

સુવાલ ﴿પાંચ વક્ત કી નમાઝોં મેં કુલ કિતની રકઅત કઝા પઢી જાએગી ?

જવાબ 》 બીસ રક્ઝત. દો રક્ઝત ફજ, ચાર રક્ઝત ઝોહર, ચાર રક્ઝત અસ્ર, ત્રીન રક્ઝત મગરિબ, ચાર રક્ઝત ઈશા, ત્રીન રક્ઝત વિત્ર, ખુલાસા યેહ હૈ કે ફર્જ ઔર વિત્ર કી કઝા હૈ, સુન્નાતોં ઔર નફલોં કી કઝા નહીં હૈ.

નમાઝ પઢને કા તરીકા

નમાઝ પઢને કા તરીકા યેહ હૈ કે વુઝૂ કર કે કિબ્લે કી તરફ મુંહ કરે ઔર ઈસ તરહ ખડા હો, કે દોનોં પૈરોં કે દરમિયાન ચાર ઉગલ કા ફાસિલા રહે ઔર દોનોં હાથોં કો દોનોં કાનોં તક ઉઠાએ કે દોનોં અંગૂઠે દોનોં કાનોં કી લૌ સે છૂ જાએ બાકી ઉગ્લિયાં અપને હાલ પર રહેં. ન બિલ્કુલ મિલી હુઈ ન બહુત ફૈલી હુઈ. ઈસ હાલ મેં કે કાનોં કી લૌ છૂતે હુએ દોનોં હથેલિયાં કિબ્લા કી તરફ હોં. ઔર નિગાહ સજ્દે કી જગહ પર હો. ફિર નિચ્ચત કર કે **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતા હુવા હાથ નીચે લા કર નાફ કે નીચે ઈસ તરહ બાંધ લે, કે દાહ્ની હથેલી કી ગદી બાઈ કલાઈ કે સિરે પર પહોંચોં કે પાસ રહે ઔર બીચ કી ત્રીનોં ઉગ્લિયાં બાઈ કલાઈ કી પીઠ પર ઔર અંગૂઠા ઔર છોટી ઉગલી કલાઈ કે અગલ બગલ હલ્કે કી સૂરત મેં રહેં. ફિર સના પઢે યા'ની ફિર **سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ** ફિર **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** પઢે ફિર **أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ** પઢે ફિર અલ હમ્દ પૂરી પઢે ઔર ખત્મ પર આહિસ્તા સે આમીન કહે ઈસ કે બા'દ કોઈ સૂરહ યા ત્રીન આયતેં પઢે. યા એક લમ્બી આયત જો ત્રીન આયતોં કે બરાબર હો પઢે ફિર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતા હુવા રુકૂઅ મેં જાએ ઔર ઘુટનોં કો હાથોં સે ઈસ તરહ પકડે કે હથેલિયાં દોનોં ઘુટનોં પર હોં ઔર ઉગ્લિયાં ખૂબ ફૈલી હોં ઔર પીઠ બિછી હો ઔર

સર પીઠ કે બરાબર (ઊંચા નીચા ન) હો ઔર નઝર પૈરોં કી પુશ્ત પર હો ઔર કમ સે કમ તીન મર્તબા سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ કહે ફિર કહતા હુવા સીધા ખડા હો જાએ ઔર અકેલે નમાઝ પઢતા હો તો ઈસ કે બા'દ اَلْحَمْدُ لَكَ اَللّٰهُ ભી કહે ઔર દોનોં હાથ લટકાએ રહે, હાથોં કો બાંધે નહીં ફિર اَللّٰهُ اکْبَر કહ કર સજદે મેં જાએ ઈસ તરહ, કે પહલે ઘુટને ઝમીન પર રખે ફિર હાથ ફિર દોનોં હાથોં કે દરમિયાન સર રખે. ઈસ તરહ પર, કે પહલે નાક ઝમીન પર રખે ફિર માથા ઔર નાક કી હડી કો દબા કર ઝમીન પર જમાએ. ઔર નઝર નાક કી તરફ રહે ઔર બાઝૂઓં કો કરવટોં સે ઔર પેટ કો રાનોં સે ઔર રાનોં કો પિંડલિયોં સે જુદા રખે. ઔર પાઉં કી સબ ઉગ્લિયોં કો કિબ્લે કી તરફ રખે. ઈસ તરહ, કે ઉગ્લિયોં કા પેટ ઝમીન પર જમા રહે ઔર હથેલિયાં બિછી હોં. ઔર ઉગ્લિયાં કિબ્લા કી તરફ હોં ઔર કમ સે કમ તીન બાર سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلٰی કહે ફિર સર ઉઠાએ ઈસ તરહ, કે પહલે માથા ફિર નાક ફિર મુંહ ફિર હાથ ઔર દાહ્ના કદમ ખડા કર કે ઈસ કી ઉગ્લિયાં કિબ્લા રુખ કરે ઔર બાયાં કદમ બિછા કર ઉસ પર ખૂબ સીધા બૈઠ જાએ ઔર હથેલિયાં બિછા કર રાનોં પર ઘુટનોં કે પાસ રખે ઈસ તૌર પર, કે દોનોં હાથોં કી ઉગ્લિયાં કિબ્લા રુખ હોં ઔર ઉગ્લિયોં કા સિરા ઘુટનોં કે પાસ હો. ફિર ઝરા ઠહર કે اَللّٰهُ اکْبَر કહતા હુવા દૂસરા સજદા કરે. યેહ સજદા ભી પહલે કી તરહ કરે. ફિર સર ઉઠાએ ઔર દોનોં હાથોં કો દોનોં ઘુટનોં પર રખ કર પન્જોં કે બલ ખડા હો જાએ. ઉઠતે વક્ત બિલા ઉઝર હાથ ઝમીન પર ન ટેકે. યેહ એક રક્અત પૂરી હો ગઈ અબ ફિર بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ પઢ કર અલ હમ્દ પૂરી પઢે ઔર કોઈ સૂરહ પઢે ઔર પહલે કી તરહ રુકૂઅ ઔર સજદા કરે. ફિર જબ સજદે સે સર ઉઠાએ તો દાહ્ના કદમ ખડા

તَحِيَّاتُ لِلَّهِ تَحِيَّاتُ لِلَّهِ
وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ط السَّلَامُ
عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ط أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
كَرِيمٌ ط أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُهُ ط
પહોંચે તો દાહને હાથ કી બીચ કી ઉગલી કો હથેલી સે મિલા દે, ઔર
લફ્ઝ ۞ પર કલિમે કી ઉગલી ઉઠાએ મગર ઇધર ઉધર ન હિલાએ,
ઔર ۞ પર ગિરા દે ઇસી તરહ સબ ઉગ્લિયાં ફૌરન સીધી કરે. અબ
અગર દો સે ઝિયાદા રકઅતેં પઢની હેં તો ઉઠ ખડા હો ઔર ઇસી
તરહ પઢે મગર ફર્ઝ કી ઇન રકઅતોં મેં અલ હમ્દ કે સાથ સૂરત મિલાના
ઝરૂરી નહીં અબ પિછલા કા'દા જિસ કે બા'દ નમાઝ ખત્મ કરેગા ઉસ
મેં તશહહુદ કે બા'દ દુરૂદ શરીફ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى سَيِّدِنَا
إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ط اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ
سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ط

પઢે ફિર

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ تَوَالَدَ وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ط
بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ط

યા ઔર કોઈ દુઆએ માસૂરા પઢે મ-સલન યેહ દુઆ પઢે

اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي
مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ط

ફિર દાહને શાને કી તરફ મુંહ કર કે رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ کહે ફિર બાએ શાને કી તરફ ઈસી તરહ. અબ નમાઝ ખત્મ હો ગઈ. ઈસ કે બા'દ દોનો હાથ ઉઠા કર કોઈ દુઆ મ-સલન

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ وَإِلَيْكَ يَرْجِعُ السَّلَامُ فَحَيِّنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ وَأَدْخِلْنَا دَارَ السَّلَامِ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ه وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ط آمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ

પઢે ઔર મુંહ પર હાથ ફેર લે.

નમાઝ કા યેહ તરીકા જો લિખા ગયા ઈમામ યા તન્હા મદદ કે પઢને કા હૈ. લેકિન અગર નમાઝી મુક્તદી હો યા'ની જમાઅત કે સાથ ઈમામ કે પીછે નમાઝ પઢતા હો તો અલ હમ્દ ઔર સૂરહ ન પઢે યાહે ઈમામ ઝોર સે કિરાઅત કરતા હો યા આહિસ્તા. ઈમામ કે પીછે કિસી નમાઝ મેં કિરાઅત જાઈઝ નહીં.

નમાઝ મેં ઔરતોં કે ચન્દ ખાસ મસાઇલ

ઔરતોં કો ચાહિયે કે તકબીરે તહરીમા કે વક્ત મદોં કી તરહ કાનોં તક હાથ ન ઉઠાએ બલકે કન્ધોં તક હી હાથ ઉઠા કર બાઈ હથેલી સીને પર રખ કર ઈસ કી પીઠ પર દાહની હથેલી રખેં. રુકૂઅ મેં ઝિયાદા ન ઝુકેં બલકે થોડા ઝુકેં યા'ની સિફ ઈસ કદર, કે હાથ ઘુટનોં તક પહોંચ જાએ ઈસી તરહ ઔરતેં રુકૂઅ મેં પીઠ સીધી ન કરેં ઔર ઘુટનોં પર ઝોર ન દેં બલકે મહ્ઝ ઘુટનોં પર હાથ રખ દેં ઔર હાથ કી ઉઘ્લિયાં લેટી હુઈ રખેં ઔર પાઉં કુછ ઝુકા હુવા રખેં. મદોં કી તરહ ખૂબ સીધા ન કર દેં. ઔરતોં કો બિલકુલ સિમટ કર સજદા કરના ચાહિયે યા'ની બાઝૂઓં કો કરવટોં સે મિલા દેં ઔર પેટ કો રાન સે

ઔર રાન કો પિંડલિયોં સે ઔર પિંડલિયોં કો ઝમીન સે મિલા દેં ઔર કા'દા મેં અત્તહિયાત પઢતે વક્ત ઔરતેં બાએં કદમ પર ન બેઠેં. દોનોં પાઉં દાહ્ની જાનિબ સે નિકાલ દેં ઔર બાઈ સુરીન પર બેઠેં મદોં કી તરહ ન બેઠેં.

ઔરતેં ભી ખડી હો કર નમાઝ પઢેં બહુત સી જાહિલ ઔરતેં ફર્જ ઔર વાજિબ ઔર સુન્નત વ નફલ સારી નમાઝેં બેઠ કર પઢતી હેં. યેહ બિલ્કુલ ગલત તરીકા હૈ. નફલ કે સિવા કોઈ નમાઝ ભી બિલા ઉઝર બેઠ કર પઢની જાઈઝ નહીં. યેહ જાહિલ ઔરતેં ફર્જ વ વાજિબ જિતની નમાઝેં બિગૈર ઉઝર બેઠ કર પઢ ચુકી હોં ઉન સબ કી કઝા કરેં ઔર તૌબા કરેં.

મસ્અલા : ઔરત મદોં કી ઇમામત કરે યેહ ના જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى القاضى خان، كتاب الصلوة، فصل فيمن يصح الاقتداء، ج ١، ص ٤٣)

હરગિઝ ઔરતેં મદોં કી ઇમામ નહીં બન સક્તીં. ઔર સિર્ફ ઔરતોં કી જમાઅત (કે ઔરત હી ઇમામ હો ઔર ઔરતેં હી મુક્તદી હોં) યેહ મક્કરૂહે તહરીમી ઔર ના જાઈઝ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, સ. 111)

મસ્અલા : ઔરતોં પર જુમુઆ ઔર ઈદૈન કી નમાઝ વાજિબ નહીં.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, સ. 131)

પંજ વક્તા નમાઝોં કે લિયે ઔરતોં કા મસ્જિદ મેં જાના મન્અ હૈ.

(البحر الرائق، كتاب الصلوة، باب الامامة، ج ١، ص ٦٢٧)

અફઆલે નમાઝ કી કિસ્મેં

નમાઝ પઢને કા જો તરીકા બયાન કિયા ગયા હૈ ઉસ મેં જિન જિન કામોં કા ઝિક્ક કિયા ગયા હૈ ઉન મેં સે બા'ઝ ચીઝેં ફર્જ હેં કે ઉન કે બિગૈર નમાઝ હોગી હી નહીં. બા'ઝ વાજિબ હેં કે અગર કસ્દન ઉન કો છોડ દિયા જાએ તો ગુનાહ ભી હોગા ઔર નમાઝ કો ભી

દોહરાના પડેગા ઔર અગર ભૂલ કર ઉન કો છોડા તો સજદાએ સહુવ કરના વાજિબ હોગા ઔર બા'ઝ બાતેં સુન્નતે મુઅક્કદા હેં કે ઉન કો છોડને કી આદત ગુનાહ હૈ ઔર બા'ઝ મુસ્તહબ હેં કે ઉન કો કરેં તો સવાબ ઔર અગર ન કરેં તો કોઈ ગુનાહ નહીં. અબ હમ ઈન બાતોં કી કુછ વઝાહત કરતે હેં. ઈન કો ગૌર સે પઢ કર અચ્છી તરહ યાદ કર લો.

ફરાઈને નમાઝ : સાત ચીઝેં નમાઝ મેં ફર્જ હેં કે અગર ઈન મેં સે કિસી એક કો ભી છોડ દિયા તો નમાઝ હોગી હી નહીં ﴿1﴾ તકબીરે તહરીમા ﴿2﴾ કિયામ ﴿3﴾ કિરાઅત ﴿4﴾ રુકૂઅ ﴿5﴾ સજદા ﴿6﴾ કા'દાએ અખીરા ﴿7﴾ કોઈ કામ કર કે મ-સલન સલામ યા કલામ કર કે નમાઝ સે નિકલના.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الرابع، الفصل الاول، ج ١، ص ٦٨-٧٠)

તકબીરે તહરીમા કા યેહ મતલબ હૈ કે **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહ કર નમાઝ કો શુરૂઅ કરના. (الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الرابع، الفصل الاول، ج ١، ص ٦٨).

નમાઝ મેં બહુત મર્તબા **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહા જાતા હૈ. મગર શુરૂઅ નમાઝ મેં પહલી મર્તબા જો **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતે હેં ઈસ કા નામ તકબીરે તહરીમા હૈ યેહ ફર્જ હૈ. ઈસ કો અગર છોડ દિયા તો નમાઝ હોગી હી નહીં.

(الفتاوى القاضى خان، كتاب الصلاة، باب افتتاح الصلاة، ج ١، ص ٣٨-ردالمحتار، كتاب

الصلاة، مطلب قد يطلق الفرض على ما يقابل... إلخ، ج ٢، ص ١٥٨)

મસ્જલા : કિયામ ફર્જ હોને કા મતલબ યેહ હૈ કે ખડે હો કર નમાઝ પઢના ઝરૂરી હૈ. તો અગર કિસી મર્દ યા ઔરત ને બિગૌર ઉઝર કે બૈઠ કર નમાઝ પઢી તો ઉસ કી નમાઝ અદા નહીં હુઈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الرابع، الفصل الاول، ج ١، ص ٦٨)

હાં નફલ નમાઝ કો બિલા ઉઝર કે ભી બૈઠ કર પઢે તો યેહ જાઈઝ હૈ.

મસ્જીદ : કિરાઅત ફર્જ હોને કા યેહ મતલબ હૈ કે ફર્જ કી દો રક્અતોં મેં ઔર વિત્ર વ નવાફિલ ઔર સુન્નતોં કી હર હર રક્અત મેં કુરઆન શરીફ પઢના ઝરૂરી હૈ. (મراقી الفلاح مع حاشية الطحطاوى، ص ۲۲۶)

તો અગર કિસી ને ઈન રક્અતોં મેં કુરઆન નહીં પઢા તો ઉસ કી નમાઝ ન હોગી.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلوة، الباب الرابع، الفصل الاول، ج ۱، ص ۶۹)

મસ્જીદ : રુકૂઅ કા અદના દ-રજા યેહ હૈ કે ઈતના ઝુકે કે હાથ બઢાએ તો ઘુટને તક પહોંચ જાએ. ઔર પૂરા રુકૂઅ યેહ હૈ કે ઈતના ઝુકે કે પીઠ સીધી બિઘા દે.

(ردالمحتار، كتاب الصلوة، باب بحث الركوع والسجود، ج ۲، ص ۱۶۶)

મસ્જીદ : સજદે કી હકીકત યેહ હૈ કે માથા ઝમીન પર જમા હુવા ઔર કમ સે કમ પાઉં કી એક ઉંગલી કા પેટ ઝમીન સે લગા હો તો અગર કિસી ને ઈસ તરહ ક્રિયા કે દોનોં પાઉં ઝમીન સે ઉઠે રહે યા સિર્ફ ઉંગલી કી નોક ઝમીન સે લગી રહે તો નમાઝ ન હોગી. એક ઉંગલી કે પેટ કા સજદે મેં ઝમીન સે લગના તો ફર્જ હૈ મગર દોનોં પાઉં કી ત્રીન ત્રીન ઉંગલિયોં કે પેટ કા ઝમીન સે લગના વાજિબ હૈ ઔર દોનોં પાઉં કી દસોં ઉંગલિયોં કા પેટ સજદે મેં ઝમીન સે લગા હોના સુન્નત હૈ.

મસ્જીદ : નમાઝોં કી રક્અતોં કો પૂરી કર લેને કે બા'દ પૂરી અત્તહિયાત પઢને કી મિકદાર બૈઠના ફર્જ હૈ ઔર ઈસ કા નામ કા'દએ અખીરા હૈ.

મસ્જીદ : કા'દએ અખીરા કે બા'દ અપને રુક્દ વ ઈરાદે ઔર કિસી અમલ સે નમાઝ કો ખત્મ કર દેના સલામ સે હો યા કિસી દૂસરે અમલ સે યેહ ભી નમાઝ કે ફરાઈઝ મેં સે હૈ. લેકિન સલામ કે ઈલાવા અગર કોઈ દૂસરા કામ કર કે નમાઝ કો ખત્મ ક્રિયા તો અગર નમાઝ કા ફર્જ તો અદા હો ગયા લેકિન નમાઝ કો દોબારા પઢના વાજિબ હૈ.

નમાઝ કે વાજિબાત : નમાઝ મેં યેહ ચીઝેં વાજિબ હેં : તકબીરે તહરીમા મેં લફઝ **اَللّٰهُ اَكْبَرُ** હોના, અલ હમ્દ પઢના, ફર્જ કી પહલી દો રક્અતોં મેં ઔર સુન્નત વ નફલ ઔર વિત્ર કી હર રક્અત મેં અલ હમ્દ કે સાથ કોઈ સૂરહ યા તીન છોટી આયતોં કો મિલાના. ફર્જ નમાઝોં મેં પહલી દો રક્અતોં મેં કિરાઅત કરના. અલ હમ્દ કા સૂરહ સે પહલે હોના, હર રક્અત મેં સૂરહ સે પહલે એક હી બાર અલ હમ્દ પઢના. અલ હમ્દ ઔર સૂરહ કે દરમિયાન આમીન ઔર બિસ્મિલ્લાહ કે સિવા કુછ ઔર ન પઢના. કિરાઅત કે ફૌરન બા'દ હી રુકૂઅ કરના, સજદે મેં દોનોં પાઉં કી તીન તીન ઉગ્લિયોં કા પેટ ઝમીન પર લગના, દોનોં સજદોં કે દરમિયાન કિસી રુક્ન કા ફાસિલ ન હોના, તા'દીલ યા'ની રુકૂઅ વ સુજૂદ ઔર કૌમા વ જલ્સા મેં કમ સે કમ એક બાર **سُبْحَانَ اللَّهِ** કહને કે બરાબર ઠહરના, જલ્સા યા'ની દોનોં સજદોં કે દરમિયાન બૈઠના. કૌમા યા'ની રુકૂઅ સે સીધા ખડા હો જાના, કા'દએ ઊલા અગર્યે નફલ નમાઝ હો, હર કા'દા મેં પૂરા તશહહુદ પઢના, લફઝ **اَلسَّلَامُ** દો બાર કહના, વિત્ર મેં દુઆએ કુનૂત પઢના, વિત્ર મેં કુનૂત કી તકબીર, ઈદૈન કી છ^o ઝાઈદ તકબીરેં, ઈદૈન મેં દૂસરી રક્અત કે રુકૂઅ કી તકબીર ઔર ઈસ તકબીર કે લિયે **اَللّٰهُ اَكْبَرُ** કહના, હર જહ્રી નમાઝ મેં ઈમામ કો બુલન્દ આવાઝ સે કિરાઅત કરના ઔર ગૈર જહ્રી નમાઝોં મેં આહિસ્તા કિરાઅત કરના, હર ફર્જ વ વાજિબ કા ઉસ કી જગહ પર અદા હોના, હર રક્અત મેં એક હી રુકૂઅ હોના ઔર હર રક્અત મેં દો હી સજદે હોના, દૂસરી રક્અત પૂરી હોને સે પહલે કા'દા ન કરના, ઔર ચાર રક્અત વાલી નમાઝોં મેં તીસરી રક્અત પર કા'દા ન કરના આયતે સજદા પઢી તો સજદએ તિલાવત કરના, સહ્વ હુવા તો સજદએ સહ્વ કરના, દો ફર્જ યા દો

વાજિબ યા વાજિબ વ ફર્જ કે દરમિયાન ત્રીન મર્તબા اللَّهُ سُبْحَنَهُ કહને કે બરાબર વક્ફા ન હોના. ઇમામ જબ કિરાઅત કરે બુલન્દ આવાઝ સે હો યા આહિસ્તા ઉસ વક્ત મુક્તદી કા ચુપ રહના, કિરાઅત કે સિવા તમામ વાજિબાત મેં મુક્તદી કો ઇમામ કી પૈરવી કરના.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الرابع، الفصل الثاني في واجبات الصلوة، ج ١، ص ٧١)

નમાઝ કી સુન્નતેં : નમાઝ મેં જો ચીઝેં સુન્નત હેં ઇન કા હુકમ યેહ હૈ કે ઇન કો કસ્દન ન છોડા જાએ ઓર અગર ગ-લતી સે છૂટ જાએ તો ન સજદએ સહુવ કી ઝરૂરત હૈ ન નમાઝ દોહરાને કી. લેકિન અગર દોહરા લે તો અચ્છા હૈ. ક્યૂંકે નમાઝ કી કિસી સુન્નત કો છોડ દેને સે નમાઝ કે સવાબ મેં કમી હો જાતી હૈ.

નમાઝ કી સુન્નતેં યેહ હેં : તકબીરે તહરીમા કે લિયે હાથ ઉઠાના, હાથોં કી ઉંગ્લિયોં કો અપને હાલ પર છોડ દેના, યા'ની બિલ્કુલ મિલાએ ન ખુલી રખે બલ્કે અપને હાલ પર છોડ દે, બ વક્તે તકબીર સર ન ઝુકાના, હથેલિયોં ઓર ઉંગ્લિયોં કે પેટ કા કિબ્લા રૂ હોના, તકબીર કહને સે પહલે હાથ ઉઠાના ઇસી તરહ કુનૂત ઓર ઈદેન કી તકબીરોં મેં ભી, કાનોં તક હાથ લે જાને કે બા'દ તકબીર કહના, ઓરત કો સિર્ફ મૂંઢોં તક હાથ ઉઠાના, ઇમામ કા اللَّهُ أَكْبَر, ઓર સલામ બુલન્દ આવાઝ સે કહના, તકબીર કે બા'દ હાથ લટકાએ બિગૈર બાંધ લેના, સના વ તઅવ્વુઝ વ بِسْمِ اللَّهِ પઢના ઓર આમીન કહના ઓર ઇન સબ કા આહિસ્તા હોના, પહલે સના ફિર તઅવ્વુઝ ફિર بِسْمِ اللَّهِ ઓર હર એક કે બા'દ દૂસરે કો ફૌરન પઢના, રુકૂઅ મેં ત્રીન બાર رَبِّيَ الْعَظِيم કહના ઓર ઘુટનોં કો હાથોં સે પકડના ઓર ઉંગ્લિયોં કો ખૂબ ખુલી રખના, ઓરત કો ઘુટને પર હાથ રખના ઓર ઉંગ્લિયોં કો કુશાદા ન રખના, હાલતે રુકૂઅ મેં

તાંગેં સીધી હોના, રુકૂઅ કે લિયે **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહના, રુકૂઅ મેં પીઠ કો ખૂબ બિછી રખના, રુકૂઅ સે ઉઠને પર હાથ લટકા હુવા છોડ દેના, રુકૂઅ સે ઉઠને મેં ઈમામ કો **سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ** કહના, મુક્તદી કો **رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ** કહના ઓર અકેલે નમાઝ પઢને વાલોં કો દોનોં કહના સજદે કે લિયે ઓર સજદે સે ઉઠને કે લિયે **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહના, સજદે મેં કમ સે કમ તીન મર્તબા **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى** કહના, સજદા કરને કે લિયે પહલે ઘુટના ફિર હાથ ફિર નાક ફિર માથા ઝમીન પર રખના ઓર સજદે સે ઉઠને કે લિયે પહલે માથા ફિર નાક ફિર હાથ ફિર ઘુટના ઝમીન સે ઉઠાના, સજદે મેં બાઝૂ કા કરવટોં સે ઓર પેટ કા રાનોં સે અલગ રહના, સજદે કી હાલત મેં કલાઈયોં કો ઝમીન પર ન બિછાના, ઓરત કો સજદે મેં અપને બાઝૂઓં કો કરવટોં સે, પેટ કો રાન સે, રાન કો પિંડલિયોં સે ઓર પિંડલિયોં કો ઝમીન સે મિલા દેના, દોનોં સજદોં કે દરમિયાન મિસ્લ તશહહુદ કે બૈઠના ઓર હાથોં કો રાનોં પર રખના, સજદે મેં હાથ કી ઉંગ્લિયોં કા કિબ્લા રૂ હોના ઓર મિલી હુઈ હોના ઓર પાઉં કી દસોં ઉંગ્લિયોં કે પેટ કા ઝમીન પર લગના, દૂસરી રક્અત કે લિયે પન્જોં કે બલ ઘુટનોં પર હાથ રખ કર ખડા હોના, કા'દા મેં બાયાં પાઉં બિછા કર દોનોં સુરીન ઈસ પર રખ કર બૈઠના, દાહ્ના કદમ ખડા રખના ઓર દાહ્ને કદમ કી ઉંગ્લિયોં કો કિબ્લા રુખ કરના, ઓરત કો દોનોં પાઉં દાહ્ની જાનિબ નિકાલ કર બાઈ સુરીન પર બૈઠના, દાયાં હાથ દાહ્ની રાન પર ઓર બાયાં હાથ બાઈ રાન પર રખના ઓર ઉંગ્લિયોં કો અપની હાલત પર છોડ દેના, કલિમએ શહાદત પર કલિમે કી ઉંગલી સે ઈશારા કરના, કા'દએ અખીરા મેં અત્તહિય્યાત કે બા'દ દુરૂદ શરીફ ઓર દુઆએ માસૂરા પઢના.

(الفتاوى الهندية، الباب الرابع، الفصل الثالث في سنن الصلوة وآدابها وكيفيتها، ج ١، ص ٧٢-٧٦)

નમાઝ કે મુસ્તહબ્બાત : ﴿1﴾ હાલતે કિયામ મેં સજ્દે કી જગહ પર નઝર કરના ﴿2﴾ રુકૂઅ મેં કદમ કી પુશ્ત પર દેખના ﴿3﴾ સજ્દે મેં નાક પર નઝર રખના ﴿4﴾ કા'દા મેં સીને પર નઝર જમાના ﴿5﴾ પહલે સલામ મેં દાહ્ને શાને કો દેખના ﴿6﴾ દૂસરે સલામ મેં બાએં શાને પર નઝર કરના ﴿7﴾ જમાહી આએ તો મુંહ બન્દ કિયે રહના ઔર ઇસ સે જમાહી ન રુકે તો હોંટ દાંત કે નીચે દબાએ ઔર ઇસ સે ભી ન રુકે તો કિયામ કી હાલત મેં દાહ્ને હાથ કી પુશ્ત સે મુંહ ઢાંક લે ઔર કિયામ કે ઇલાવા દૂસરી હાલતોં મેં બાએં હાથ કી પુશ્ત સે જમાહી રોકને કા મુજરબ તરીકા યેહ હૈ કે દિલ મેં યેહ ખયાલ કરે કે અમ્મિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام કો જમાહી નહીં આતી થી દિલ મેં યેહ ખયાલ આતે હી જમાહી કા આના બન્દ હો જાએગા ﴿8﴾ મદ કે લિયે તકબીરે તહરીમા કે વક્ત હાથ કપડે સે બાહર નિકાલના ﴿9﴾ ઔરત કે લિયે કપડે કે અન્દર બેહતર હૈ ﴿10﴾ જહાં તક મુશ્કિન હો ખાંસી કો દફૂઅ કરના ﴿11﴾ જબ મુકબ્બિર حَيَّ عَلَى الْفَلَاح કહે તો ઇમામ વ મુક્તદી સબ કો ખડા હો જાના ﴿12﴾ મુકબ્બિર قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ કહે તો નમાઝ શુરૂઅ કર સક્તા હૈ મગર બેહતર યેહ હૈ કે ઇકામત પૂરી હો જાને પર નમાઝ શુરૂઅ કરે ﴿13﴾ દોનોં પન્જોં કે દરમિયાન ચાર ઉંગલ કા ફાસિલા હોના ﴿14﴾ મુક્તદી કો ઇમામ કે સાથ શુરૂઅ કરના ﴿15﴾ સજ્દા ઝમીન પર બિલા કુછ બિછાએ હુએ કરના.

(الفتاوى الهندية، الباب الرابع، الفصل الثالث في سنن الصلوة وآدابها وكيفيتها، ج ١، ص ٧٢)

નમાઝ કે બા'દ ઝિક્રો દુઆ

નમાઝ કે બા'દ બહુત સે અઝકાર ઔર દુઆઓં કે પઢને કા હદીસોં મેં ઝિક્ર હૈ ઇન મેં સે જિસ કદર પઢ સકે પઢે લેકિન ઝોહૂર વ મગરિબ વ ઇશા મેં તમામ વઝાઈફ સુન્નતોં સે ફારિગ હોને કે બા'દ

ઉઝર એક બાર ભી જમાઅત છોડને વાલા ગુનાહગાર ઔર સજા કે લાઈક હૈ ઔર જમાઅત છોડને કી આદત ડાલને વાલા ફાસિક હૈ જિસ કી ગવાહી કબૂલ નહીં કી જાએગી ઔર બાદશાહે ઈસ્લામ ઉસ કો સપ્ત સજા દેગા ઔર અગર પડોસિયોં ને સુકૂત ક્રિયા તો વોહ ભી ગુનાહગાર હોંગે. (الدرالمختار و رد المحتار، کتاب الصلاة، باب الامامة، مطلب شروط الامامة الكبرى، ج ٢، ص ٣٤٠-٣٤١)

મરખલા : જુમુઆ વ ઈદેન મેં જમાઅત શર્ત હૈ યા'ની બિગૈર જમાઅત યેહ નમાઝેં હોંગી હી નહીં તરાવીહ મેં જમાઅત સુન્નતે ક્રિયાયા હૈ યા'ની મહલ્લે કે કુછ લોગોં ને જમાઅત સે પઢી તો સબ કે ઝિમ્મે સે જમાઅત છોડને કી બુરાઈ જાતી રહી ઔર અગર સબ ને જમાઅત છોડી તો સબ ને બુરા ક્રિયા. ૨-મઝાન શરીફ મેં વિત્ર કો જમાઅત સે પઢના યેહ મુસ્તહબ હૈ. સુન્નતોં ઔર નફલોં મેં જમાઅત મકરૂહ હૈ. (الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب الامامة، ج ٢، ص ٣٤١-٣٤٢)

મરખલા : જિન ઉઝરોં કી વજહ સે જમાઅત છોડ દેને મેં ગુનાહ નહીં વોહ યેહ હેં 1) એસી બીમારી, કે મસ્જિદ તક જાને મેં મશક્કત ઔર દુશ્વારી હો 2) સપ્ત બારિશ 3) બહુત ઝિયાદા કીચડ 4) સપ્ત સર્દા 5) સપ્ત અંધેરી રાત 6) આંધી 7) પાખાના પેશાબ કી હાજત 8) રિયાહ કા બહુત ઝોર હોના 9) ઝાલિમ કા ખૌફ 10) કાફિલા છૂટ જાને કા ખૌફ 11) અન્યા હોના 12) અપાહજ હોના 13) ઇતના બૂઢા હોના કે મસ્જિદ તક જાને સે મજબૂર હો 14) માલ વ સામાન યા ખાના હલાક હો જાને કા ડર 15) મુફલિસ કો કર્ઝ ખ્વાહ કા ડર 16) બીમાર કી દેખભાલ, કે અગર યેહ ચલા જાએગા તો બીમાર કો તકલીફ હોગી યા વોહ ઘભરાએગા યેહ સબ જમાઅત છોડને કે ઉઝર હેં.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب الامامة، ج ٢، ص ٣٤٧-٣٤٩)

મસ્જીદ : ઔરતોં કો કિસી નમાઝ મેં જમાઅત કી હાજિરી જાઈઝ નહીં દિન કી નમાઝ હો યા રાત કી જુમુઆ કી હો યા ઈદેન કી ઔરત યાહે જવાન હો યા બુઢિયા. યૂં ભી ઔરતોં કો ઐસે મજમઓં મેં જાના ભી ના જાઈઝ હૈ જહાં ઔરતોં ઔર મદોં કા ઈજતિમાઅ હો.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب الامامة، ج ٢، ص ٣٦٧)

મસ્જીદ : અકેલા મુક્તદી યાહે લડકા હો, ઈમામ કે બરાબર દાહની તરફ ખડા હો બાઈ તરફ યા પીછે ખડા હોના મકરૂહ હૈ દો મુક્તદી હોં તો પીછે ખડે હોં ઈમામ કે બરાબર ખડા હોના મકરૂહે તન્જીહી હૈ. દો સે ઝિયાદા કા ઈમામ કે બગલ મેં ખડા હોના મકરૂહે તહરીમી હૈ.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب الامامة، ج ٢، ص ٣٦٨-٣٧٠)

મસ્જીદ : પહલી સફ મેં ઔર ઈમામ કે કરીબ ખડા હોના અફઝલ હૈ. લેકિન જનાઝે મેં પિછલી સફ મેં હોના અફઝલ હૈ.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب الامامة، ج ٢، ص ٣٧٢-٣٧٤)

મસ્જીદ : ઈમામ હોને કા સબ સે ઝિયાદા હકદાર વોહ શખ્સ હૈ જો નમાઝ વ તહારત વગૈરા કે અહકામ સબ સે ઝિયાદા જાનને વાલા હૈ, ફિર વોહ શખ્સ જો કિરાઅત કા ઈલ્મ ઝિયાદા રખતા હો. અગર કઈ શખ્સ ઈન બાતોં મેં બરાબર હોં તો વોહ શખ્સ ઝિયાદા હકદાર હૈ જો ઝિયાદા મુત્તકી હો. અગર ઈસ મેં ભી બરાબર હોં તો ઝિયાદા ઉમ્મ વાલા. ફિર જિસ કે અખ્લાક ઝિયાદા અચ્છે હોં. ફિર ઝિયાદા તહજજુદ ગુઝાર. ગરઝ કે ચન્દ આદમી બરાબર દ-રજે કે હોં તો ઈન મેં જો શર-ઈ હૈસિયત સે ફૌકિયત રખતા હો વોહી ઝિયાદા હકદાર હૈ.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب الامامة، ج ٢، ص ٣٥٠-٣٥٢)

મસ્જીદ : ફાસિકે મો'લિન જૈસે શરાબી, ઝિનાકાર, જુઆરી, સૂદખોર, દાઢી મુંડાને વાલા યા કટા કર એક મુશ્ત સે કમ રખને વાલા

ઇન લોગોં કો ઇમામ બનાના ગુનાહ હૈ ઓર ઇન લોગોં કે પીછે નમાઝ મકરૂહે તહરીમી હૈ ઓર નમાઝ કો દોહરાના વાજિબ હૈ.

(الدرالمختار و رد المحتار، کتاب الصلاة، باب الامامة، مطلب فی تکرار الجماعة فی

المسجد، ج ۲، ص ۳۵۵-۳۶۰)

મસ્અલા : રાફિઝી, ખારિજી, વહાબી ઓર દૂસરે તમામ બદ મઝહબોં કે પીછે નમાઝ પઢના ના જાઈઝ વ ગુનાહ હૈ અગર ગ-લતી સે પઢ લી તો ફિર સે પઢે અગર દોબારા નહીં પઢેગા તો ગુનાહગાર હોગા.

(ردالمختار، کتاب الصلاة، مطلب البدعة خمسة اقسام، ج ۲، ص ۳۵۷-۳۵۸)

મસ્અલા : ગંવાર, અન્ધે, હરામી, કોઢી, ફાલિજ કી બીમારી વાલે, બરસ કી બીમારી વાલા, અમ્રદ, ઇન લોગોં કો ઇમામ બનાના મકરૂહે તન્જીહી હૈ ઓર કરાહત ઉસ વક્ત હૈ જબ કે જમાઅત મેં ઓર કોઈ ઇન લોગોં સે બેહતર હો ઓર અગર યેહી ઇમામત કે હકદાર હોં તો કરાહત નહીં ઓર અન્ધે કી ઇમામત મેં તો ખફીફ કરાહત હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب الامامة، ج ۲، ص ۳۵۵-۳۶۰)

વિત્ર કી નમાઝ

વિત્ર કી નમાઝ વાજિબ હૈ અગર કિસી વજહ સે વિત્ર કી નમાઝ વક્ત કે અન્દર નહીં પઢી તો વિત્ર કી કઝા પઢની વાજિબ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصلاة، الباب الثامن فی صلاة الترت، ج ۱، ص ۱۱۰-۱۱۱)

નમાઝે વિત્ર ત્રીન રક્અતેં એક સલામ સે હૈં, દો રક્અત પર બૈઠે ઓર સિર્ફ અત્તહિય્યાત પઢ કર ત્રીસરી રક્અત કે લિયે ખડા હો જાએ ઓર ત્રીસરી રક્અત મેં ભી અલ હમ્દ ઓર સૂરહ પઢે ફિર દોનોં હાથ કાન કી લૌ તક ઉઠાએ ઓર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહ કર ફિર હાથ બાંધ લે ઓર દુઆએ કુનૂત પઢે જબ દુઆએ કુનૂત પઢ ચુકે તો **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહ કર રુકૂઅ કરે ઓર બાકી નમાઝ પૂરી કરે. દુઆએ કુનૂત યેહ હૈ :

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિય્યા (દા'વતે ઇસ્લામી)

દુઆએ કુનૂત :

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِيْ
عَلَيْكَ الْحَيْرَ وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنَحْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَّفْجُرُكَ ط اَللّٰهُمَّ اِيَّاكَ
نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّيْ وَنَسُجُدُ وَ اِلَيْكَ نَسْعٰى وَنَحْفِدُ وَ نَرْجُوْا رَحْمَتَكَ وَنَحْشٰى
عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ ط

મસ્અલા : જો દુઆએ કુનૂત ન પઢ સકે તો વોહ યેહ પઢે **اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا اِنَّا** પઢે ભી
और जिस से येह भी **اَللّٰهُمَّ اِيَّاكَ** ન હો સકે તો ત્રીન મર્તબા **اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي** પઢ લે ઉસ કી વિત્ર અદા હો
(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثامن في صلاة الوتر، ج ١، ص ١١١).

મસ્અલા : દુઆએ કુનૂત વિત્ર મેં પઢના વાજિબ હૈ અગર ભૂલ કર
દુઆએ કુનૂત છોડ દે તો સજદએ સહવ કરના ઝરૂરી હૈ और अगर
कस्टन छोड दिया तो वित्र को दोहराना पड़ेगा.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثامن في صلاة الوتر، ج ١، ص ١١١)

મસ્અલા : દુઆએ કુનૂત હર શખ્સ, ચાહે ઈમામ હો યા મુક્તદી યા
अकेला હમેશા પઢે અદા હો યા કઝા ર-મઝાન હો યા દૂસરે દિનોં મેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الثامن في صلاة الوتر، ج ١، ص ١١١)

મસ્અલા : વિત્ર કે સિવા કિસી और नमाज़ में દુઆએ કુનૂત ન પઢે હાં
अलबत्ता अगर मुसल्मानों पर कोई बड़ा हादिसा वाकेअ हो तो इज
की दूसरी रकअत में रुकूअ से पहले दुआए क़ुनूत पढ सकते हैं इस को
الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب الوترو النوافل، ج ٢، ص ٥٤١.

સજદએ સહવ કા બયાન

જો ચીઝેં નમાઝ મેં વાજિબ હૈં અગર ઉન મેં સે કોઈ વાજિબ
ભૂલ સે છૂટ જાએ તો ઉસ કી કમી કો પૂરા કરને કે લિયે સજદએ સહવ

વાજિબ હૈ ઔર ઇસ કા તરીકા યેહ હૈ કે નમાઝ કે આખિર મેં અત્તહિયાત પઢને કે બા'દ દાહ્ની તરફ સલામ ફૈરને કે બા'દ દો મર્તબા સજદા કરે ઔર ફિર અત્તહિયાત ઔર દુરૂદ શરીફ ઔર દુઆ પઢ કર દોનોં તરફ સલામ ફૈર દે.

(الدرا المختار، کتاب الصلاة، باب سجود السهو، ج ۲، ص ۶۵۱-۶۵۳)

મસ્અલા : અગર કસ્દન કિસી વાજિબ કો છોડ દિયા તો સજદએ સહૂવ કાફી નહીં બલકે નમાઝ કો દોહરાના વાજિબ હૈ.

(الدرا المختار، کتاب الصلاة، باب سجود السهو، ج ۲، ص ۶۵۵)

મસ્અલા : જો બાતેં નમાઝ મેં ફર્જ હેં અગર ઉન મેં સે કોઈ બાત છૂટ ગઈ તો નમાઝ હોગી હી નહીં ઔર સજદએ સહૂવ સે ભી યેહ કમી પૂરી નહીં હો સકતી બલકે ફિર સે ઇસ નમાઝ કો પઢના ઝરૂરી હૈ.

મસ્અલા : એક નમાઝ મેં અગર ભૂલ સે કઈ વાજિબ છૂટ ગએ તો એક મર્તબા વોહી દો સજદે, સહૂવ કે સબ કે લિયે કાફી હેં ચન્દ બાર સજદએ સહૂવ કી ઝરૂરત નહીં.

(ردالمحتار، کتاب الصلاة، باب سجود السهو، ج ۲، ص ۶۵۵)

મસ્અલા : પહલે કા'દા મેં અત્તહિયાત પઢને કે બા'દ તીસરી રક્અત કે લિયે ખડે હોને મેં ઇતની દેર લગા દી કે اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ કે પઢ સકે તો સજદએ સહૂવ વાજિબ હૈ યાહે કુછ પઢે યા ખામોશ રહે દોનોં સૂરતોં મેં સજદએ સહૂવ વાજિબ હૈ ઇસ લિયે ધ્યાન રખો કે પહલે કા'દા મેં અત્તહિયાત ખત્મ હોતે હી ફૈરન તીસરી રક્અત કે લિયે ખડે હો જાઓ.

(الدرا المختار، کتاب الصلاة، باب سجود السهو، ج ۲، ص ۶۵۷)

નમાઝ ફાસિદ કરને વાલી ચીઝેં

નમાઝ મેં બોલને સે નમાઝ ટૂટ જાતી હૈ યાહે જાન બૂઝ કર બોલે યા ભૂલ કર બોલે, ઝિયાદા બોલે યા એક હી બાત બોલે,

અપની ખુશી સે બોલે યા કિસી કે મજબૂર કરને સે બોલે બહર સૂરત નમાઝ ટૂટ જાએગી ઇસી તરહ ઝબાન સે કિસી કો સલામ કરે, અ-મદન હો યા સહવન, નમાઝ જાતી રહેગી યૂંહી સલામ કા જવાબ દેના ભી નમાઝ કો ફાસિદ કર દેતા હૈ. કિસી કો છીંક કે જવાબ મેં **يَرْحَمُكَ اللَّهُ** કહા યા ખુશી કી ખબર સુન કર **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** કહા યા બુરી ખબર સુન કર **وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** ○ કહા તો ઇન સૂરતોં મેં નમાઝ ટૂટ જાએગી લેકિન અગર ખુદ નમાઝ પઢને વાલે કો છીંક આઈ તો હુકમ હૈ કે વોહ ચુપ રહે લેકિન ઉસ ને **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** કહ દિયા તો ઇસ કી નમાઝ ફાસિદ નહીં હોગી. નમાઝ પઢને વાલે ને અપને ઇમામ કે ગૈર કો હુકમા દે દિયા તો ઇસ કી નમાઝ ફાસિદ હુઈ ઔર અગર ઉસ ને હુકમા લે લિયા તો ઉસ કી ભી નમાઝ જાતી રહેગી ઔર ગલત હુકમા દેને સે હુકમા લેને વાલે કી નમાઝ જાતી રહતી હૈ **اللَّهُ أَكْبَرُ** કે અલિફ કો ખીંચ કર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહના યા **كَبِيرُ** કહના યા **كَبَارُ** કહના નમાઝ કો ફાસિદ કર દેતા હૈ ઇસી તરહ **نَسْتَعِينُ** કો અલિફ કે સાથ **نَسْتَعِينُ** પઢે ઔર **أَنْعَمْتُ** કે **ت** કો પેશ યા ઝેર યા'ની **أَنْعَمْتُ** યા **أَنْعَمْتُ** પઢને સે ભી નમાઝ જાતી રહતી હૈ. આહ, ઊહ, ઉફ, તુફ, દર્દ યા મુસીબત કી વજહ સે કહે યા આવાઝ કે સાથ રોએ ઔર કુછ હુરૂફ પૈદા હુએ તો ઇન સબ સૂરતોં મેં નમાઝ ટૂટ જાએગી અગર મરીઝ કી ઝબાન સે હાલતે નમાઝ મેં બે ઇખ્તિયાર આહ યા ઊહ યા હાએ નિકલ ગયા તો નમાઝ નહીં હોગી ઇસી તરહ છીંક ખાંસી યા જમાહી ઔર ડકાર મેં જિતને હુરૂફ મજબૂરન ઝબાન સે નિકલ જાતે હૈં મુઆફ હૈં ઔર ઇન સે નમાઝ નહીં ટૂટતી. દાંતોં કે અન્દર કોઈ ખાને કી ચીઝ અટકી હુઈ થી નમાઝ પઢતે હુએ ઝબાન ચલા કર ઉસ કો નિકાલ લિયા ઔર નિગલ ગયા તો અગર વોહ ચીઝ ચને કી મિકદાર સે કમ હૈ તો નમાઝ મકરૂહ હો ગઈ ઔર અગર ચને કે બરાબર હૈ તો નમાઝ ટૂટ જાએગી

નમાઝ પઢતે હુએ ઝોર સે કહ્કહા લગા કર હંસ દિયા તો નમાઝ ભી ટૂટ ગઈ ઔર વુઝૂ ભી ટૂટ ગયા ફિર સે વુઝૂ કર કે નએ સિરે સે નમાઝ પઢે. ઔરત નમાઝ પઢ રહી થી, બચ્ચે ને ઉસ કી છાતી ચૂસી અગર દૂધ નિકલ આયા તો નમાઝ જાતી રહી. નમાઝ મેં કુરતા યા પાજામા પહના યા તહબન્દ બાંધા યા દોનોં હાથ સે કમર-બન્દ બાંધા તો નમાઝ ટૂટ ગઈ. એક રુક્ન મેં ત્રીન બાર બદન ખુજલાને સે નમાઝ ટૂટ જાતી હૈ. ત્રીન મર્તબા ખુજલાને કા યેહ મતલબ હૈ કે એક મર્તબા ખુજલાયા ફિર હાથ હટા લિયા, ફિર ખુજલાયા ફિર હટા લિયા, ફિર ખુજલાયા, યેહ ત્રીન મર્તબા હો ગયા ઔર અગર એક મર્તબા હાથ રખ કર ચન્દ મર્તબા હાથ કો હિલા કર ખુજલાયા મગર હાથ નહીં હટાયા ઔર બાર બાર ખુજલાતા રહા તો યેહ એક હી મર્તબા ખુજાના કહા જાએગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب السابع فيما يفسد الصلاة وما كره فيها، ج ١، ص ٩٨، ١٠٤)

નમાઝી કે આગે સે ગુઝરના નમાઝ કો ફાસિદ નહીં કરતા ખ્વાહ ગુઝરને વાલા મર્દ હો યા ઔરત, લેકિન નમાઝી કે આગે સે ગુઝરને વાલા સપ્ત ગુનહગાર હોતા હૈ હદીસ મેં હૈ કે નમાઝી કે આગે સે ગુઝરને વાલા અગર જાનતા કે ઈસ પર ક્યા ગુનાહ હૈ ? તો વોહ ઝમીન મેં ધંસ જાને કો ગુઝરને સે બેહતર જાનતા.

(الموطا لامام مالك، كتاب قصر الصلاة في السفر، باب التشديد في ان يمر احد... الخ،

رقم ٣٧١، ج ١، ص ١٥٤)

એક દૂસરી હદીસ મેં હૈ કે નમાઝી કે આગે સે ગુઝરને વાલા અગર જાનતા કે ઈસ મેં કિતના બડા ગુનાહ હૈ તો ચાલીસ સાલ તક ખડે રહને કો ગુઝરને સે બેહતર જાનતા. રાવી કા બયાન હૈ કે મૈં નહીં જાનતા કે હુઝૂર ﷺ ને ચાલીસ દિન કહા યા ચાલીસ મહીને યા ચાલીસ બરસ.

(ترمذی، کتاب الصلاة، باب ما جاء في كراهية المرور، رقم ٣٣٦، ج ١، ص ٣٥٦)

નમાઝ કે મકરૂહત

નમાઝ મેં જો બાતેં મકરૂહ હેં વોહ યેહ હેં : કપડે યા બદન યા દાઢી મુંછ સે ખેલના, કપડા સમેટના જૈસે સજદે મેં જાતે વક્ત આગે યા પીછે સે દામન યા ચાદર યા તહબન્દ ઉઠા લેના, કપડા લટકાના યા'ની સર યા કન્ધે પર કપડા ચાદર વગૈરા ઈસ તરહ ડાલના કે દોનોં કિનારે લટકે રહેં, કિસી એક આસ્તીન કો આધી કલાઈ સે ચઢાના, દામન સમેટ કર નમાઝ પઢના, પેશાબ પાખાના મા'લૂમ હોતે વક્ત યા ગ-લ-બએ રિયાહ કે વક્ત નમાઝ પઢના, મર્દ કા સર કે બાલોં કા જૂડા બાંધ કર નમાઝ પઢના, ઉગ્લિયાં ચટખાના, ઈધર ઉધર મુંહ ફેર કર દેખના, આસ્માન કી તરફ નિગાહ ઉઠાના, મર્દ કા સજદે મેં કલાઈયોં કો ઝમીન પર બિછાના, અત્તહિય્યાત મેં યા દોનોં સજદોં કે દરમિયાન દોનોં હાથોં કો રાન પર રખને કી બજાએ ઝમીન પર રખ કર બૈઠના, કિસી શપ્સ કે મુંહ કે સામને નમાઝ પઢના, ચાદર મેં ઈસ તરહ લિપટ કર નમાઝ પઢના કે બદન કા કોઈ હિસ્સા યહાં તક કે હાથ ભી બાહર ન હોં, પગડી ઈસ તરહ બાંધના કે બીચ સર પર પગડી કા કોઈ હિસ્સા ન હો, નાક ઔર મુંહ કો છુપા કર નમાઝ પઢના, બે ઝરૂરત ખન્ખારના, કસ્દન જમાહી લેના અગર ખુદ હી જમાહી આ જાએ તો હરજ નહીં, જિસ કપડે પર જાનદાર કી તસ્વીર હો ઉસે પહન કર નમાઝ પઢના, તસ્વીર કા નમાઝી કે સર પર યા'ની છત મેં હોના યા ઊપર લટકી હુઈ હોના યા દાએં બાએં દીવાર મેં બની યા લગી હોના યા આગે પીછે તસ્વીર કા હોના, જેબ યા હથેલી મેં તસ્વીર છુપી હુઈ હો તો નમાઝ મેં કરાહત નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب السابع، الفصل الثاني فيما يكره في الصلاة وما لا يكره، ج ١، ص ١٠٨، ١٠٥ / الدرالمختار، كتاب الصلاة، باب ما يفسد الصلاة ويكره

فيها، ج ٢، ص ٤٨٨-٥٠٣، ٥١١)

સજદાગાહ સે કંકરિયાં ઉઠાના, મગર જબ કે પૂરે તૌર પર સજદા ન હો સકતા હો તો એક બાર હટા દેને કી ઈજાઝત હૈ, નમાઝ મેં કમર પર હાથ રખના, નમાઝ કે ઈલાવા ભી કમર પર હાથ ન રખના ચાહિયે, કુરતા ચાદર મૌજૂદ હોતે હુએ સિફ પાજામા યા તહબન્દ પહન કર નમાઝ પઢના, ઉલ્ટા કપડા પહન કર નમાઝ પઢના, નમાઝ મેં બિલા ઉઝર પાલતી માર કર બૈઠના, કપડે કો હદ સે ઝિયાદા દરાઝ કર કે નમાઝ પઢના, મ-સલન ઈમામે કા શમ્લા ઈતના લમ્બા રખે કે બૈઠને મેં દબ જાએ યા આસ્તીન ઈતની લમ્બી રખે કે ઉઝિયાં છુપ જાએ, પાજામા ઓર તહબન્દ ટપ્ને સે નીચે હોના, નમાઝ મેં દાએ બાએ ઝૂમના, ઉલ્ટા કુરઆને મજૂદ પઢના, ઈમામ સે પહલે મુક્તદી કા રુકૂઅ વ સજદા મેં જાના યા ઈમામ સે પહલે સર ઉઠાના યેહ તમામ બાતેં મકરૂહે તહરીમી હૈં અગર નમાઝ મેં યેહ મકરૂહાત હો જાએં તો ઉસ નમાઝ કો દોહરા લેના ચાહિયે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب السابع، الفصل الثاني فيما يكره في الصلاة وما لا يكره، ج ١، ص ١٠٦ / الدرالمختار، كتاب الصلاة، باب ما يفسد الصلاة مما يكره فيها، ج ٢، ص ٤٩٣، ٤٩٦)

મસ્તહલા : નમાઝ મેં ટોપી ગિર પડી તો એક હાથ સે ઉઠા કર સર પર રખ લેના બેહતર હૈ ઓર બાર બાર ગિર પડતી હો તો ન ઉઠાના અચ્છા હૈ.

મસ્તહલા : સુસ્તી સે નંગે સર નમાઝ પઢના યા'ની ટોપી સે બોઝ મા'લૂમ હોતા હૈ યા ગરમી લગતી હૈ ઈસ વજહ સે નંગે સર નમાઝ પઢતા હૈ તો યેહ મકરૂહે તન્જીહી હૈ ઓર અગર નમાઝ કો હકીર ખયાલ કર કે નંગે સર પઢે જૈસે યેહ ખયાલ કરે કે નમાઝ કોઈ એસી શાનદાર ચીઝ નહીં હૈ જિસ કે લિયે ટોપી યા પગડી કા એહતિમામ કિયા જાએ તો યેહ કુફ્ર હૈ ઓર અગર ખુદા કે દરબાર મેં અપની

આજિઝી ઔર ઇન્કિસારી ઝાહિર કરને કે લિયે નંગે સર નમાઝ પઢે તો ઇસ નિયત સે નંગે સર નમાઝ પઢના મુસ્તહબ હોગા ખુલાસએ કલામ યેહ હૈ કે નિયત પર દારો મદાર હૈ.

(الدرالمختار و رد المحتار، کتاب الصلاة، باب ما یفسد الصلاة و یرکھ فیها، مطلب فی الخشوع، ج ۲، ص ۶۹۱)

મસ્અલા : જલતી હુઈ આગ કે સામને નમાઝ પઢના મકરૂહ હૈ લેકિન ચરાગ યા લાલટેન કે સામને નમાઝ પઢને મેં કોઈ કરાહત નહીં.

(الدرالمختار و رد المحتار، کتاب الصلاة، باب ما یفسد الصلاة و یرکھ فیها، مطلب الکلام

على اتخاذ المسبحة، ج ۲، ص ۵۱۰)

મસ્અલા : બિગૈર ઉઝર હાથ સે માખ્ખી મચ્છર ઉડાના મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصلاة، الباب السابع، الفصل الثانی فیما یرکھ فی الصلاة وما لا یرکھ، ج ۱، ص ۱۰۹)

મસ્અલા : દૌડતે હુએ નમાઝ કો જાના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા : નમાઝ મેં ઉઠતે બૈઠતે આગે પીછે પાઉં હટાના મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصلاة، الباب السابع، الفصل الثانی، ج ۱، ص ۱۰۸)

નમાઝ તોડ દેને કે આ'ઝાર : યા'ની કિન કિન સૂરતોં મેં નમાઝ તોડ દેના જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા : કોઈ ડૂબ રહા હો યા આગ સે જલ જાએગા યા અન્ધા કૂંચેં મેં ગિર પડેગા તો ઇન સૂરતોં મેં નમાઝી પર વાજિબ હૈ કે નમાઝ તોડ કર ઉન લોગોં કો બચાએ યૂંહી અગર કોઈ કિસી કો કત્લ કર રહા હો ઔર વોહ ફરિયાદ કર રહા હો ઔર યેહ ઉસ કો બચાને કી કુદરત રખતા હો તો ઇસ પર વાજિબ હૈ કે નમાઝ તોડ કર ઉસ કી મદદ કે લિયે દૌડ પડે.

(الدرالمختار و رد المحتار، کتاب الصلاة، باب ادراك الفريضة، ج ۲، ص ۶۰۹ / الفتاوى

الهندية، کتاب الصلاة، الباب السابع، الفصل الثانی ومما يتصل بذلك مسائل، ج ۱، ص ۱۰۹)

મસ્અલા : પેશાબ પાખાના કાબૂ સે બાહર મા'લૂમ હુવા યા અપને કપડે પર ઇતની કમ નજાસત દેખી જિતની નજાસત કે હોતે હુએ

નમાઝ હો સકતી હૈ યા નમાઝી કો કિસી અજનબી ઔરત ને છૂ દિયા તો ઇન ત્રીનો સૂરતોં મેં નમાઝ તોડ દેના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા : સાંપ વગેરા મારને કે લિયે, જબ કે કાટ લેને કા સહીહ ડર હો તો નમાઝ તોડ દેના જાઈઝ હૈ.

(الدرالمختار وردالمختار، كتاب الصلاة، باب ادراك الفريضة، ج ٢، ص ٦٠٨/)

الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب السابع، الفصل الثاني ومما يتصل بذلك مسائل، ج ١، ص ٩٠)

મસ્અલા : અપને યા કિસી ઔર કે દિરહમ કે નુક્સાન કા ડર હો. જૈસે દૂધ ઉબલ જાએગા યા ગોશત તરકારી કે જલ જાને કા ડર હો તો ઇન સૂરતોં મેં નમાઝ તોડ દેના જાઈઝ હૈ ઇસી તરહ એક દિરહમ કી કોઈ ચીઝ ચોર લે ભાગા તો નમાઝ તોડ કર ઉસ કે પકડને કી ઇજાઝત હૈ.

(الدرالمختار وردالمختار، كتاب الصلاة، باب ادراك الفريضة، ج ٢، ص ٦٠٩/ الفتاوى الهندية،

كتاب الصلاة، الباب السابع، الفصل الثاني ومما يتصل بذلك مسائل، ج ١، ص ٩٠)

મસ્અલા : નમાઝ પઢ રહા થા કે રેલગાડી છૂટ ગઈ ઔર સામાન રેલગાડી મેં હૈ યા રેલગાડી છૂટ જાને સે નુક્સાન હો જાએગા તો નમાઝ તોડ કર રેલગાડી પર સુવાર હો જાના જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા : નફલ નમાઝ મેં હો ઔર માં બાપ પુકારે ઔર ઉન કો ઇસ કા નમાઝ મેં હોના મા'લૂમ ન હો તો નમાઝ તોડ દે ઔર જવાબ દે. બા'દ મેં ઉસ નમાઝ કી કઝા પઢ લે.

બીમાર કી નમાઝ કા બયાન

મસ્અલા : અગર બીમારી કી વજહ સે ખડે હો કર નમાઝ નહીં પઢ સકતા કે મરઝ બઢ જાએગા યા દેર મેં અચ્છા હોગા યા ચક્કર આતા હૈ યા ખડે હો કર પઢને સે પેશાબ કા કતરા આએગા યા ના કાબિલે બરદાશત દર્દ હો જાએગા તો ઇન સબ સૂરતોં મેં બૈઠ કર નમાઝ પઢે.

(الدرالمختار وردالمختار، كتاب الصلاة، باب صلاة المريض، ج ٢، ص ٦٨١-٦٨٢)

મસ્અલા : અગર લાઠી યા દીવાર સે ટેક લગા કર ખડા હો સકતા હૈ, તો ઇસ પર ફર્જ હૈ કે ખડે હો કર નમાઝ પઢે. ઇસ સૂરત મેં અગર બૈઠ કર નમાઝ પઢેગા તો નમાઝ નહીં હોગી.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب صلاة المريض، ج ٢، ص ٦٨٣)

મસ્અલા : અગર કુછ દેર કે લિયે ભી ખડા હો સકતા હૈ અગર્યે ઇતના હી ખડા હો, કે ખડા હો કર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહ લે તો ઝરૂરી હૈ કે ખડા હો કર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહે ફિર બૈઠે વરના નમાઝ ન હોગી.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب صلاة المريض، ج ٢، ص ٦٨٣)

મસ્અલા : અગર રુકૂઅ વ સુજૂદ ન કર સકતા હો તો બૈઠ કર નમાઝ પઢે ઔર રુકૂઅ વ સુજૂદ ઇશારે સે કરે મગર રુકૂઅ કે ઇશારે મેં સજદે કે ઇશારે સે સર કો ઝિયાદા ન ઝુકાએ.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب صلاة المريض، ج ٢، ص ٦٨٤-٦٨٥)

મસ્અલા : અગર બૈઠ કર ભી નમાઝ ન પઢ સકતા હો તો ઔસી સૂરત મેં લૈટ કર નમાઝ પઢે ઇસ તરહ, કે ચિત લૈટ કર કિબ્લા કી તરફ પાઉં કરે, મગર પાઉં ન ફૈલાએ બલકે ઘુટને ખડે રખે ઔર સર કે નીચે તક્યા રખ કર ઝરા સા સર કો ઊંચા કરે ઔર રુકૂઅ વ સુજૂદ સર કે ઇશારે સે કરે.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب صلاة المريض، ج ٢، ص ٦٨٦-٦٨٧)

મસ્અલા : અગર મરીઝ સર સે ઇશારા ભી ન કર સકે તો નમાઝ સાકિત હો જાતી હૈ ફિર અગર નમાઝ કે છ⁶ વક્ત ઇસી હાલત મેં ગુઝર ગએ તો કઝા ભી સાકિત હો જાતી હૈ.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب صلاة المريض، ج ٢، ص ٦٨٧)

મુસાફિર કી નમાઝ કા બયાન

જો શખ્સ તકરીબન 92 કિલો મીટર કી દૂરી કા સફર કા ઇરાદા કર કે ઘર સે નિકલા ઔર અપની બસ્તી સે બાહર ચલા ગયા તો શરીઅત મેં યેહ શખ્સ મુસાફિર હો ગયા. અબ ઇસ પર વાજિબ હો

ગયા કે કર્સ કરે યા'ની ઝોહર, અસ્સર ઓર ઈશા ચાર રક્ઝત વાલી ફર્જ નમાઝોં કો દો હી રક્ઝત પઢે. ક્યૂંકે ઈસ કે હક મેં દો હી રક્ઝત પૂરી નમાઝ હૈ. (દ્રામખતાર, ક્તાબ વલા, બાબ વલા મસાફર, જ ૨, વ ૧૨૧-૧૨૨)

મસ્અલા : અગર મુસાફિર ને કસ્દન ચાર રક્ઝત પઢી ઓર દો પર કા'દા ક્રિયા તો ફર્જ અદા હો ગયા ઓર આખિરી દો રક્ઝતેં નફલ હો ગઈ મગર ગુનહગાર હુવા અગર દો રક્ઝત પર કા'દા નહીં ક્રિયા તો ફર્જ અદા ન હુવા.

(દ્રામખતાર, ક્તાબ વલા, બાબ વલા મસાફર, જ ૨, વ ૧૩૩-૧૩૬)

મસ્અલા : મુસાફિર જબ તક કિસી જગહ પન્દરહ દિન યા ઈસ સે ઝિયાદા ઠહરને કી નિયત ન કરે યા અપની બસ્તી મેં ન પહોંચ જાએ કર્સ કરતા રહેગા.

મસ્અલા : મુસાફિર અગર મુકીમ ઈમામ કે પીછે નમાઝ પઢે તો ચાર રક્ઝત પૂરી પઢે, કર્સ ન કરે.

(દ્રામખતાર, ક્તાબ વલા, બાબ વલા મસાફર, જ ૨, વ ૧૩૬)

મસ્અલા : મુકીમ અગર મુસાફિર ઈમામ કે પીછે નમાઝ પઢે તો ઈમામ મુસાફિર હોને કી વજહ સે દો હી રક્ઝત પર સલામ ફૈર દેગા. અબ મુકીમ મુક્તદિયોં કો ચાહિયે કે ઈમામ કે સલામ ફૈર દેને કે બા'દ અપની બાકી દો રક્ઝતેં પઢેં ઓર ઈન દોનોં રક્ઝતોં મેં કિરાઅત ન કરેં બલ્કે સૂરએ ફાતિહા પઢને કી મિકદાર તક ચુપચાપ ખડે રહેં.

(દ્રામખતાર, ક્તાબ વલા, બાબ વલા મસાફર, જ ૨, વ ૧૩૭)

મસ્અલા : ફજ વ મગરિબ ઓર વિત્ર મેં કર્સ નહીં.

મસ્અલા : સુન્નતોં મેં કર્સ નહીં હૈ અગર મૌકઅ હો તો પૂરી પઢેં વરના મુઆફ હૈ. (દ્રામખતાર, ક્તાબ વલા, બાબ વલા મસાફર, જ ૨, વ ૧૩૮)

મસ્અલા : મુસાફિર અપની બસ્તી સે બાહર નિકલતે હી કર્સ શુરૂઅ કર દેગા ઓર જબ તક અપની બસ્તી મેં દાખિલ ન હો જાએ યા કિસી

બસ્તી મેં પન્દરહ દિન યા ઈસ સે ઝિયાદા દિન ઠહરને કી નિયત ન કરે બરાબર કરર હી કરતા રહેગા.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب صلاة المسافر، ج ٢، ص ٧٢٦-٧٢٨)

સજદએ તિલાવત કા બયાન

મસ્અલા : કુરઆને મજીદ મેં ચૌદહ આયતેં ઐસી હેં કે જિન કે પઢને યા સુનને સે પઢને વાલે ઔર સુનને વાલે દોનોં પર સજદા કરના વાજિબ હો જાતા હૈ ઈસ કો સજદએ તિલાવત કહતે હેં.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب سجود التلاوة، ج ٢، ص ٦٩٤-٦٩٥)

મસ્અલા : સજદએ તિલાવત કા તરીકા યેહ હૈ કે કિબ્લા રુખ ખડે હો કર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતા હુવા સજદે મેં જાએ ઔર કમ સે કમ ત્રીન બાર કર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતા હુવા ખડા હો જાએ બસ, ન ઈસ મેં **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતે હુએ હાથ ઉઠાના હૈ ન ઈસ મેં તશહહુદ હૈ ન સલામ. (الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب سجود التلاوة، ج ٢، ص ٦٩٩-٧٠٠)

મસ્અલા : અગર આયતે સજદા નમાઝ કે બાહર પઢી હૈ તો ફૌરન હી સજદા કર લેના વાજિબ નહીં હૈ હાં બેહતર યેહી હૈ કે ફૌરન હી કર લે ઔર વુજૂ હો તો દેર કરની મકરૂહે તન્જીહી હૈ.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب سجود التلاوة، ج ٢، ص ٧٠٣)

મસ્અલા : અગર સજદે કી આયત નમાઝ મેં પઢી હૈ તો ફૌરન હી સજદા કરના વાજિબ હૈ અગર ત્રીન આયત પઢને કી મિકદાર મેં દેર લગા દી તો ગુનહગાર હોગા ઔર અગર નમાઝ મેં સજદે કી આયત પઢતે હી ફૌરન રુકૂઅ મેં ચલા ગયા ઔર રુકૂઅ કે બા'દ નમાઝ કે દોનોં સજદોં કો કર લિયા તો અગર્યે સજદએ તિલાવત કી નિયત ન કી હો મગર સજદએ તિલાવત ભી અદા હો ગયા.

(الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب سجود التلاوة، ج ٢، ص ٧٠٥)

મસ્અલા : નમાઝ મેં આયતે સજદા પઢી તો ઈસ કા સજદા નમાઝ હી

મેં વાજિબ હૈ નમાઝ કે બાહર યેહ સજદા અદા નહીં હો સકતા.
(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب سجود التلاوة، ج ۲، ص ۷۰۵ / الفتاوى الهندية، کتاب الصلاة، الباب الثالث فی سجود التلاوة، ج ۱، ص ۱۳۴)

ઉર્દૂ ઝબાન મેં અગર આયતે સજદા કા તરજમા પઢ દિયા તબ ભી પઢને વાલે ઔર સુનને વાલે દોનોં પર સજદા વાજિબ હો ગયા.
(الفتاوى الهندية، کتاب الصلاة، الباب الثالث عشر فی سجود التلاوة، ج ۱، ص ۱۳۳)

મસ્અલા : એક મજલિસ મેં આયતે સજદા પઢી ઔર સજદા કર લિયા ફિર ઇસી મજલિસ મેં દોબારા ઉસી આયત કી તિલાવત કી તો દૂસરા સજદા વાજિબ નહીં હોગા. ખુલાસા યેહ હૈ કે એક મજલિસ મેં અગર બાર બાર આયતે સજદા પઢી તો એક હી સજદા વાજિબ હોગા ઔર અગર મજલિસ બદલ કર વોહી આયતે સજદા પઢી તો જિતની મજલિસોં મેં ઇસ આયત કો પઢેગા ઉતને હી સજદે ઇસ પર વાજિબ હો જાએંગે.
(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب سجود التلاوة، ج ۲، ص ۷۱۲)

મસ્અલા : મજલિસ બદલને કી બહુત સી સૂરતેં હૈં મ-સલન કભી તો જગહ બદલને સે મજલિસ બદલ જાતી હૈ જેસે મદ્રસા એક મજલિસ હૈ ઔર મસ્જિદ એક મજલિસ હૈ ઔર કભી એક હી જગહ મેં કામ બદલ જાને સે મજલિસ બદલ જાતી હૈ જેસે એક હી જગહ બૈઠ કર સબક પઢાયા તો યેહ મજલિસે દર્સ હુઈ ફિર ઉસી જગહ બૈઠે બૈઠે લોગોં ને ખાના શુરૂઅ કર દિયા તો યેહ મજલિસ બદલ ગઈ કે પહલે મજલિસે દર્સ થી અબ મજલિસે તઆમ હો ગઈ કિસી ઘર મેં એક કમરે સે દૂસરે કમરે મેં ચલે જાને, કમરે સે સહૂન મેં ચલે જાને સે મજલિસ બદલ જાતી હૈ કિસી બડે હોલ મેં એક કોને સે દૂસરે કોને મેં ચલે જાને સે મજલિસ બદલ જાતી હૈ વગૈરા વગૈરા મજલિસ કે બદલ જાને કી બહુત સી સૂરતેં હૈં.
(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب سجود التلاوة، ج ۲، ص ۷۱۲ / ۷۱۶)
(الفتاوى الهندية، کتاب الصلاة، الباب الثالث عشر فی سجود التلاوة، ج ۱، ص ۱۳۴)

કિરાઅત કા બયાન

કિરાઅત યા'ની કુરઆન શરીફ પઢને મેં ઇતની આવાઝ હોની ચાહિયે કે અગર બહરા ન હો ઓર શોરો ગુલ ન હો તો ખુદ અપની આવાઝ સુન સકે અગર ઇતની આવાઝ ભી ન હુઈ તો કિરાઅત નહીં હુઈ ઓર નમાઝ ન હોગી.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، فصل فی القراءة، ج ۲، ص ۸، ۳، ۴)

મસ્અલા : ફજા મેં ઓર મગરિબ વ ઇશા કી પહલી દો રક્અતોં મેં ઓર જુમુઆ વ ઈદેન વ તરાવીહ ઓર ર-મઝાન કી વિત્ર મેં ઇમામ પર જહર કે સાથ કિરાઅત કરના વાજિબ હૈ ઓર મગરિબ કી તીસરી રક્અત મેં ઓર ઇશા કી તીસરી ઓર ચૌથી રક્અત મેં ઝોહર વ અસ્ર કી સબ રક્અતોં મેં આહિસ્તા પઢના વાજિબ હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، فصل فی القراءة، ج ۲، ص ۴، ۳، ۳)

મસ્અલા : જહર કે યેહ મા'ના હૈં કે ઇતની ઝોર સે પઢે કે કમ સે કમ સફ મેં કરીબ કે લોગ સુન સકેં ઓર આહિસ્તા પઢને કે યેહ મા'ના હૈં કે કમ સે કમ ખુદ સુન સકે. (الدرالمختار، کتاب الصلاة، فصل فی القراءة، ج ۲، ص ۸, ۳)

મસ્અલા : જહરી નમાઝોં મેં અકેલે કો ઈખ્તિયાર હૈ ચાહે ઝોર સે પઢે ચાહે આહિસ્તા મગર ઝોર સે પઢના અફઝલ હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، فصل فی القراءة، ج ۲، ص ۶, ۳)

મસ્અલા : કુરઆન શરીફ ઉલ્ટા પઢના મકરૂહે તહરીમી હૈ મ-સલન યેહ કે પહલી રક્અત મેં قُلْ هُوَ اللَّهُ ઓર દૂસરી રક્અત મેં تَبَّيْتُ يَدًا પઢના.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، فصل فی القراءة، ج ۲، ص ۳, ۳)

મસ્અલા : દરમિયાન મેં એક છોટી સૂરત છોડ કર પઢના મકરૂહ હૈ જૈસે પહલી રક્અત મેં قُلْ هُوَ اللَّهُ પઢી ઓર દૂસરી રક્અત મેં قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ પઢી ઓર દરમિયાન મેં સિર્ફ એક સૂરહ قُلْ هُوَ اللَّهُ છોડ દી લેકિન હાં અગર દરમિયાન કી સૂરહ

પહલે સે બડી હો તો દરમિયાન મેં એક સૂરહ છોડ કર પઢ સકતા હૈ
જૈસે وَالَّذِينَ کے બા'દ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ پઢને મેં હરજ નહીં ઔર اِذَا جَاء کے બા'દ
فُلْهُوَ اللَّهُ પઢના નહીં ચાહિયે.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، فصل فی القراءة، ج ۲، ص ۳۲۹، ۳۳۰)

મસ્અલા : જુમુઆ વ ઈદેન મેં પહલી રકઅત મેં સૂરએ જુમુઆ ઔર દૂસરી
રકઅત મેં સૂરએ મુનાફિકૂન યા પહલી રકઅત મેં سُبْح اسم ربك الاعلى
ઔર દૂસરી રકઅત મેં هَلِ اتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ પઢના સુન્નત હૈ.

(ردالمحتار، کتاب الصلاة، مطلب السنة تكون سنة عين وسنة كفاية، ج ۲، ص ۳۲۴)

નમાઝ કે બાહર તિલાવત કા બયાન : મુસ્તહબ યેહ હૈ કે બા વુઝૂ
કિબ્લા રૂ અચ્છે કપડે પહન કર સહીહ સહીહ હુરફ અદા કર કે અચ્છી
આવાઝ સે કુરઆન શરીફ પઢે લેકિન ગાને કે લહજે મેં નહીં, કે ગા
કર કુરઆન પઢના જાઈઝ નહીં. તિલાવત કે શુરૂઅ મેં اَعُوذُ بِاللّٰهِ પઢના
મુસ્તહબ હૈ ઔર સૂરહ કે શુરૂઅ મેં بِسْمِ اللّٰهِ પઢના સુન્નત હૈ દરમિયાને
તિલાવત મેં કોઈ દુન્યાવી કલામ યા કામ કરે તો اَعُوذُ بِاللّٰهِ વ بِسْمِ اللّٰهِ
ફિર પઢ લે. (غنية المستملی، فصل فی سجود السهو، القراءة خارج الصلاة، ص ۴۹۵)

મસ્અલા : ગુસ્લખાને ઔર નજાસત કી જગહોં મેં કુરઆન શરીફ પઢના
ના જાઈઝ હૈ. (غنية المستملی، فصل فی سجود السهو، القراءة خارج الصلاة، ص ۴۹۶)

મસ્અલા : જબ કુરઆન શરીફ બુલન્દ આવાઝ સે પઢા જાએ તો
હાઝિરીન પર સુનના ફર્જ હૈ જબ કે વોહ મજમઅ સુનને કી ગરઝ સે
હાઝિર હો વરના એક કા સુનના કાફી હૈ અગર્યે ઔર લોગ અપને
અપને કામ મેં હોં. (غنية المستملی، فصل فی سجود القراءة خارج الصلاة، ص ۴۹۷)

ફતાવા ર-ઝવિયા, જિ. 23, સ. 352)

મસ્અલા : સબ લોગ મજમઅ મેં ઝોર સે કુરઆન શરીફ પઢેં યેહ ના
જાઈઝ હૈ અકસર ઉર્સ વ ફાતિહા કે મૌકઓં પર સબ લોગ ઝોર ઝોર સે

તિલાવત કરતે હૈં યેહ ના જાઈઝ હૈ અગર ચન્દ આદમી પઢને વાલે હોં તો સબ લોગ આહિસ્તા પઢેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الرابع في الصلوة والتسييح وقرأة القرآن---الخ، ج ٥، ص ٣١٧)

મસ્અલા : બાઝારોં ઔર કારખાનોં મેં જહાં લોગ કામ મેં લગે હોં ઝોર સે કુરઆન શરીફ પઢના ના જાઈઝ હૈ ક્યૂંકે લોગ અગર ન સુનેં તો ગુનાહ પઢને વાલે પર હોગા. (ردالمحتار، كتاب الصلوة، فصل في القرأة، ص ٣٢٩)

મસ્અલા : કુરઆન શરીફ બુલન્દ આવાઝ સે પઢના અફઝલ હૈ જબ કે નમાઝી યા બીમાર યા સોને વાલે કો તક્લીફ ન પહોંચે.

(غنية المتملى، فصل في سجود السهو، القرأة خارج الصلوة، ص ٤٩٧)

મસ્અલા : કુરઆન શરીફ કો પીઠ ન કી જાએ ન ઈસ કી તરફ પાઉં ફેલાએં ન ઈસ સે ઊંચી જગહ બૈઠેં ન ઈસ પર કોઈ કિતાબ રખેં અગર્યે હદીસ વ ફિક્હ કી કિતાબ હો.

મસ્અલા : કુરઆન શરીફ અગર બોસીદા હો કર પઢને કે કાબિલ નહીં રહા તો કિસી પાક કપડે મેં લપેટ કર એહતિયાત કી જગહ દફન કર દેં ઔર ઈસ કે લિયે લહદ બનાઈ જાએ તાકે મિટ્ટી ઈસ કે ઊપર ન પડે કુરઆન શરીફ કો જલાના નહીં યાહિયે બલકે દફન હી કરના યાહિયે. (الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس، ج ٥، ص ٣٢٣)

અહકામે મસ્જિદ કા બયાન

જબ મસ્જિદ મેં દાખિલ હો તો દુરૂદ શરીફ પઢ કર
 اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ પઢે ઔર જબ મસ્જિદ સે નિકલે તો દુરૂદ
 اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ પઢે.

(سنن ابن ماجه، كتاب المساجد والجماعات، باب الدعاء عند دخول المسجد،

رقم ٧٧٢، ج ١، ص ٤٢٥)

મસ્જીદ : મસ્જીદ કી છત કા ભી મસ્જીદ હી કી તરહ અ-દબો એહતિરામ લાઝિમ હૈ બિલા ઝરૂરત મસ્જીદ કી છત પર ચઢના મકરૂહ હૈ.

(ردالمختار، کتاب الصلاة، مطلب فی احکام المسجد، ج ۲، ص ۱۶۵)

મસ્જીદ : બચ્ચે કો ઔર પાગલ કો જિન સે ગન્દગી કા ગુમાન હો મસ્જીદ મેં લે જાના હરામ હૈ ઔર અગર નજાસત કા ડર ન હો તો મકરૂહ હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب ما یفسد الصلاة وما یکره فیها، ج ۲، ص ۱۸۵)

મસ્જીદ : મસ્જીદ કા ફૂડા ઝાડ કર ઐસી જગહ ડાલે જહાં બે અ-દબી ન હો.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 3, સ. 184)

મસ્જીદ : નાપાક કપડા પહન કર યા કોઈ ભી નાપાક ચીઝ લે કર મસ્જીદ મેં જાના મન્અ હૈ યૂંહી નાપાક તેલ મસ્જીદ મેં જલાના યા નાપાક ગારા મસ્જીદ મેં લગાના મન્અ હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب ما یفسد الصلاة وما یکره فیها، ج ۲، ص ۱۷۵)

મસ્જીદ : વુઝૂ કે બા'દ બદન કા પાની મસ્જીદ મેં ઝાડના, મસ્જીદ મેં થૂકના યા નાક સાફ કરના ના જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصلاة، فصل کره غلق باب المسجد، ج ۱، ص ۱۱۰)

મસ્જીદ : મસ્જીદ મેં ઈન આદાબ કા ખયાલ રખે ﴿1﴾ જબ મસ્જીદ મેં દાખિલ હો તો સલામ કરે બશર્તે કે જો લોગ વહાં મૌજૂદ હોં ઝિકો દર્સ મેં મશગૂલ ન હોં ઔર અગર નમાઝ મેં હોં યા મસ્જીદ મેં કોઈ ન હો તો યૂં કહે اَلْسَلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ ﴿2﴾ વકતે મકરૂહ ન હો તો દો રકઅત તહિય્યતુલ મસ્જીદ અદા કરે ﴿3﴾ ખરીદો ફરોપ્ત ન કરે ﴿4﴾ નંગી તલવાર મસ્જીદ મેં ન લે જાએ ﴿5﴾ ગુમી હુઈ ચીઝ મસ્જીદ મેં ન ઢૂંઢે ﴿6﴾ ઝિક કે સિવા આવાઝ બુલન્દ ન કરે ﴿7﴾ દુન્યા કી બાતેં ન કરે ﴿8﴾ લોગોં કી ગરદનેં ન ફલાંગે ﴿9﴾ જગહ કે

મુ-તઅલ્લિક કિસી સે ઝગડા ન કરે બલ્કે જહાં ખાલી જગહ પાએ વહાં નમાઝ પઢ લે ઔર ઇસ તરહ ન બૈઠે કે જગહ મેં દૂસરોં કે લિયે તંગી હો ﴿10﴾ કિસી નમાઝી કે આગે સે ન ગુઝરે ﴿11﴾ મસ્જિદ મેં થૂક ખન્કાર યા કોઈ ગન્દી યા ઘિનાવની ચીઝ ન ડાલે ﴿12﴾ ઉગ્લિયાં ન ચટખાએ ﴿13﴾ નજાસત ઔર બચ્ચોં ઔર પાગલોં સે મસ્જિદ કો બચાએ ﴿14﴾ ઝિકે ઇલાહી કી કસરત કરે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد... إلخ، ج ٥، ص ٣٢١)

મસ્જિદ : કચ્ચા લહસન પ્યાઝ યા મૂલી ખા કર જબ તક મુંહ મેં બદબૂ બાકી રહે મસ્જિદ મેં જાના જાઈઝ નહીં યેહી હુકમ હર ઉસ ચીઝ કા હૈ જિસ મેં બદબૂ હૈ કે ઇસ સે મસ્જિદ કો બચાયા જાએ ઔર ઇસ કો બિગૈર દૂર કિયે હુએ મસ્જિદ મેં ન જાયા જાએ.

(ردالمحتار، كتاب الصلاة، مطلب في الغرس في المسجد، ج ٢، ص ٥٢٥)

મસ્જિદ : મસ્જિદ કી સફાઈ કે લિયે ચમગાદડોં ઔર કબૂતરોં ઔર ચિડિયોં કે ઘોંસલોં કો નોચને મેં કોઈ હરજ નહીં હૈ.

(الدر المختار، كتاب الصلاة، باب ما يفسد الصلاة وما يكره فيها، ج ٢، ص ٥٢٨)

મસ્જિદ : અપને મહલ્લે કી મસ્જિદ મેં નમાઝ પઢના અગર્યે જમાઅત કમ હો જામેઅ મસ્જિદ સે અફઝલ હૈ બલ્કે અગર મહલ્લે કી મસ્જિદ મેં જમાઅત ન હુઈ તો તન્હા જાએ ઔર અઝાન વ ઇકામત કહ કર અકેલે નમાઝ પઢે યેહ જામેઅ મસ્જિદ કી જમાઅત સે અફઝલ હૈ.

(صغیری، فصل في احكام المسجد، ص ٣٠٢)

સુન્નતોં ઓર નફલોં કા બયાન

સુન્નત કી દો કિસ્મોં હેં એક સુન્નતે મુઅક્કદા ઓર દૂસરી સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા.

મસ્અલા : સુન્નતે મુઅક્કદા યેહ હેં : દો રક્અત ફજ કી સુન્નત ફર્જ નમાઝ સે પહલે, ચાર રક્અત ઝોહર કી સુન્નત ફર્જ નમાઝ સે પહલે ઓર દો રક્અત બા'દ મેં, મગરિબ કે બા'દ દો રક્અત સુન્નત, ઇશા કે બા'દ દો રક્અત સુન્નત, જુમુઆ સે પહલે ચાર રક્અત સુન્નત ઓર જુમુઆ કે બા'દ ચાર રક્અત સુન્નત. યેહ સબ સુન્નતેં મુઅક્કદા હેં ચા'ની ઈન કો પઢને કી તાકીદ હુઈ હૈ બિલા ઉઝર એક મર્તબા ભી તર્ક કરે તો મલામત કે કાબિલ હૈ ઓર ઇસ કી આદત ડાલે તો ફાસિક વ જહન્નમ કે લાઈક હૈ ઓર ઇસ કે લિયે શફાઅત સે મહરૂમ હો જાને કા ડર હૈ ઈન મુઅક્કદા સુન્નતોં કો “સુ-નનુલ હુદા” ભી કહતે હેં.

(ردالمحتار، کتاب الصلاة، مطلب فی السنن والنوافل، ج ۲، ص ۵۶۰)

મસ્અલા : સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા યેહ હેં : ચાર રક્અત અસ્ર સે પહલે, ચાર રક્અત ઇશા સે પહલે, ઇસી તરહ ઇશા કે બા'દ દો રક્અત કી બજાએ ચાર રક્અત ઓર જુમુઆ કી ફર્જ નમાઝ અદા કરને કે બા'દ બજાએ ચાર રક્અત સુન્નત કે છ⁶ રક્અત. સુન્નતે મગરિબ કે બા'દ છ⁶ રક્અત “સલાતુલ અવ્વાબીન” ઓર દો રક્અત તહિય્યતુલ મસ્જિદ દો રક્અત તહિય્યતુલ વુઝૂ (અગર મકરૂહ વક્ત ન હો), દો રક્અત નમાઝ ઇશરાક, કમ સે કમ દો રક્અત નમાઝ યાશત ઓર ઝિયાદા સે ઝિયાદા બારહ રક્અત, કમ સે કમ દો રક્અત ઓર ઝિયાદા સે ઝિયાદા આઠ રક્અત નમાઝ તહજજુદ, સલાતુત્તસ્બીહ, નમાઝે ઇસ્તિખારા, નમાઝે હાજત વગૈરા ઈન સુન્નતોં કો અગર પઢે તો બહુત ઝિયાદા સવાબ હૈ ઓર અગર ન પઢે તો કોઈ ગુનાહ નહીં

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

હૈ. ઇન સુન્નતોં કો “સુ-નનુઝ્ઝવાઈદ” ઔર કભી “સુન્નતે મુસ્તહબ્બા” કહતે હૈં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب التاسع في النوافل، ج ١، ص ١١٢ / الدر المختار و رد المحتار،

كتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل مطلب في السنن والنوافل، ج ٢، ص ٥٤٦، ٥٤٧)

મસ્અલા : કિયામ કી કુદરત હોને કે બા વુજૂદ નફલ નમાઝ બૈઠ કર પઢના જાઈઝ હૈ લેકિન જબ કુદરત હો તો નફલ કો ભી ખડે હો કર પઢના અફઝલ હૈ ઔર દો ગુના સવાબ મિલતા હૈ.

(الدر المختار و رد المحتار، كتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل، مطلب بحث المسائل الستة عشرية، ج ٢، ٥٨٤)

નમાઝે તહિય્યતુલ વુજૂ

મુસ્લિમ શરીફ કી હદીસ મેં હૈ કે હુઝૂર નબિય્યે કરીમ ﷺ ને ફરમાયા કે જો શખ્સ અચ્છી તરહ વુજૂ કરે ઔર ઝાહિર વ બાતિન કે સાથ મુ-તવજ્જેહ હો કર દો રકઅત (નમાઝ તહિય્યતુલ વુજૂ) પઢે ઉસ કે લિયે જન્મત વાજિબ હો જાતી હૈ.

(صحيح مسلم، كتاب الطهارة، باب الذكر المستحب عقب الوضوء، رقم ٢٣٤، ص ١٤٤)

નમાઝે ઇશરાક

તિરમિઝી શરીફ મેં હૈ કે હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ફરમાયા કે જો શખ્સ ફજા કી નમાઝ જમાઅત સે પઢ કર ઝિક્રે ઇલાહી કરતા રહે યહાં તક કે સૂરજ બુલન્દ હો જાએ ફિર દો રકઅત (નમાઝે ઇશરાક) પઢે તો ઉસે પૂરે એક હજ ઔર એક ઉમ્રે કા સવાબ મિલેગા.

(جامع الترمذی، كتاب السفر، باب ذكر ما يستحب من الجلوس في المسجد بعد

صلاة الصبح حتى تطلع الشمس، ج ٢، رقم ٥٨٦، ص ١٠٠)

નમાઝે યાશત

યાશત કી નમાઝ કમ સે કમ દો રકઅત ઔર ઝિયાદા સે ઝિયાદા બારહ રકઅત હૈ હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ફરમાયા

કે જો શખ્સ ચાશત કી દો રકઅતોં કો હમેશા પઢતા રહે ઉસ કે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાએંગે અગર્યે વોહ સમુન્દર કે ઝાગ કે બરાબર હોં.

(جامع الترمذی، کتاب الوتر، باب ماجاء فی صلاة الضحی، رقم ۴۷۵، ج ۲، ص ۱۹)

(الدرا المختار، کتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل، ج ۲، ص ۶۳)

નમાઝે તહજુદ

નમાઝે તહજુદ કા વક્ત ઈશા કી નમાઝ કે બા'દ સો કર ઉઠે ઉસ કે બા'દ સે સુબહે સાદિક તુલૂઅ હોને કે વક્ત તક હૈ. તહજુદ કી નમાઝ કમ સે કમ દો રકઅત ઔર ઝિયાદા સે ઝિયાદા હુઝૂરે અકરમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم સે આઠ રકઅત તક સાબિત હૈ હદીસોં મેં ઈસ નમાઝ કી બહુત ઝિયાદા ફઝીલત બયાન કી ગઈ હૈ.

(ردالمحتار، کتاب الصلاة، مطلب فی صلاة اللیل، ج ۲، ص ۶۷)

સલાતુત્તસ્બીહ

ઈસ નમાઝ કા બે ઈન્તિહા સવાબ હૈ હદીસ શરીફ મેં હૈ હુઝૂરે رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ અબ્બાસ હઝરતે અબ્બાસ. صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને અપને ચચા હઝરતે અબ્બાસ સે ફરમાયા કે ઐ મેરે ચચા અગર હો સકે તો સલાતુત્તસ્બીહ હર રોઝ એક બાર પઢો ઔર અગર રોઝાના ન હો સકે તો હર જુમુઆ કો એક બાર પઢો ઔર યેહ ભી ન હો સકે તો હર મહીને મેં એક બાર ઔર યેહ ભી ન હો સકે તો સાલ મેં એક બાર ઔર યેહ ભી ન હો સકે તો ઉઝ મેં એક બાર. ઈસ નમાઝ કી તરકીબ યેહ હૈ કે તક્બીરે તહરીમા કે બા'દ સના પઢે ફિર પન્દરહ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ أَكْبَرُ પઢે મર્તબા યેહ તસ્બીહ પઢે ફિર سૂરએ ફાતિહા ઔર કોઈ સૂરહ પઢ કર રુકૂઅ સે પહલે દસ બાર ઊપર વાલી તસ્બીહ પઢે ફિર રુકૂઅ કરે ઔર રુકૂઅ મેં سُبْحَانَ رَبِّیَّ الْعَظِيمِ ત્રીન મર્તબા પઢ કર ફિર દસ મર્તબા سَمِیعُ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدُهُ ઔર ઉઠાએ ઔર પઢે ફિર રુકૂઅ સે સર ઉઠાએ ઔર પઢે ફિર રુકૂઅ કરે.

और رَبِّكَ لَكَ الْحَمْدُ पढ़ कर फिर ज़े ज़े दस मर्तबा ओपर वाली तस्बीह पढ़े फिर सज्दे में जाओ और तीन मर्तबा رَبِّيَ الْأَعْلَى पढ़ कर फिर दस मर्तबा ओपर वाली तस्बीह पढ़े फिर सज्दे में से सर उठाओ और दोनों सज्दों के दरमियान बैठ कर दस मर्तबा ओपर वाली तस्बीह पढ़े फिर दूसरे सज्दे में जाओ और رَبِّيَ الْأَعْلَى तीन मर्तबा पढ़े फिर ठस के बा'द ओपर वाली तस्बीह दस मर्तबा पढ़े ठसी तरल यार रकअत पढ़े और अयाल रहे के ज़े होने की हालत में सूरो इतिहा से पढ़ले पन्टरल मर्तबा ओपर वाली तस्बीह पढ़े बाकी सब जगल दस दस बार ओपर वाली तस्बीह पढ़े हर रकअत में पछत्तर मर्तबा तस्बीह पढ़ी जाओगी और यार रकअतों में तस्बीह की गिनती तीन सो मर्तबा होगी. अपने अयाल से गिनता रहे या उंगलियों के इशारों से तस्बीह का शुमार करता रहे.

(جامع الترمذی، کتاب الوتر، باب ماجاء فی صلاة التسبیح، رقم ۴۸۱-۴۸۲، ج ۲، ص ۲۴، ۲۵)

નમાળે હાજર

હઝરતે હુઝૈફા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ રાવી હેં કે જબ હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કો કોઈ અહમ મુઆ-મલા પેશ આતા તો આપ ઉસ કે લિયે દો યા ચાર રક્ઝત નમાઝ પઢતે.

(سنن أبي داود، كتاب التطوع، باب وقت قيام النبي... الخ، رقم ١٣١٩، ج ٢، ص ٥٢)

હટીસ શરીફ મેં હૈ કે પહલી રકઅત મેં સૂરએ ફાતિહા ઔર તીન બાર આ-યતુલ કુરસી પઢે બાકી તીન રકઅતોં મેં સૂરએ ફાતિહા ઔર **قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ**, **قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ**, **قُلْ هُوَ اللهُ** એક એક બાર પઢે તો યેહ ઐસી હૈં જૈસે શબે કદ્ર મેં ચાર રકઅતેં પઢીં. મશાઈખ ફરમાતે હૈં કે હમ ને યેહ નમાઝ પઢી ઔર હમારી હાજતેં પૂરી હુઈ ઔર એક હટીસ મેં યેહ ભી હૈ કે જબ કોઈ હાજત પેશ આ જાએ તો અચ્છા

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિય્યા (દા'વતે ઇસ્લામી)

વુઝૂ કર કે દો રકઅત નમાઝ પઢે ફિર તીન મર્તબા ઈસ આયત કો પઢે :

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

ફિર તીન બાર

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

પઢે ફિર તીન બાર કોઈ દુરુદ શરીફ પઢે ફિર યેહ દુઆ પઢે

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ ط سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ط

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَغَرَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتَهُ وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّحِيمِينَ -

(جامع الترمذی، کتاب الوتر، باب صلاة الحاجة، رقم ۴۷۸، ج ۲، ص ۲۱)

उस की હાજત પૂરી હોગી ઈસી તરહ હઝરતે ઉસ્માન બિન હુનૈફ રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે એક સાહિબ જો નાબીના થે બારગાહે અકદસ મેં હાઝિર હુએ ઔર અર્ઝ કરને લગે કે યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم આપ દુઆ કીજિયે કે અલ્લાહ તઆલા મુઝે આફિયત દે. આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઈશાદ ફરમાયા કે અગર તુમ યાહો તો સબ્ર કરો ઔર યેહ તુમ્હારે હક મેં બેહતર હૈ. ઉન્હોં ને અર્ઝ કી, કે હુઝૂર દુઆ કર દેં તો આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઉન કો યેહ હુકમ દિયા કે તુમ ખૂબ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરો ઔર દો રકઅત નમાઝ પઢે કર યેહ દુઆ પઢો :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي تَوَجَّهْتُ بِكَ إِلَى رَبِّي فِي حَاجَتِي هَذِهِ لِيُقْضَى لِي اللَّهُمَّ فَشَفِّعْهُ فِيَّ

હઝરતે ઉસ્માન બિન હુનૈફ રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કા બયાન હૈ કે ખુદા

કી કસમ હમ ઉઠને ભી ન પાએ થે અભી બાતેં હી કર રહે થે કે વોહ

الكبير للطبراني، ج ٩، رقم ٨٣١١، ص ٣٠)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

કર કે સો રહે દુઆ કે અવ્વલ વ આખિર સૂરએ ફાતિહા ઓર દુરુદ શરીફ ભી પઢે દુઆ યેહ હૈ :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ط اللَّهُمَّ إِن كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي وَعَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَأَقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي وَعَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ

દોનો જગહ આમર કી જગહ અપની ઝરરત કા નામ લે જૈસે પહલી જગહ هَذَا السَّفَرُ شَرٌّ لِي ઓર દૂસરી જગહ મેં هَذَا السَّفَرُ خَيْرٌ لِي. (ردالمحتار، کتاب الصلاة، مطلب فی رکعتی الاستخارة، ج ۲، ص ۵۶۹/اصحيح بخارى،

کتاب التهجيد، باب ماجاء فی التطوع مثنی مثنی، رقم ۱۱۶۲، ج ۱، ص ۳۹۳ بتغير قليل)
મસ્અલા : બેહતર યેહ હૈ કે કમ સે કમ સાત મર્તબા ઇસ્તિખારા કરે ઓર ફિર દેખે જિસ બાત પર દિલ જમે ઉસી મેં ભલાઈ હૈ બા'ઝ બુરુગીં ને ફરમાયા હૈ કે ઇસ્તિખારા કરને મેં અગર ખ્વાબ કે અન્દર સપેદી યા સબ્જી દેખે તો અચ્છા હૈ ઓર અગર સિયાહી યા સુખી દેખે તો બુરા હૈ.
(ردالمحتار، کتاب الصلاة، مطلب فی رکعتی الاستخارة، ج ۲، ص ۵۷۰/کنز العمال، کتاب الصلاة، صلاة الاستخارة من الکمال، ج ۸، رقم ۵۱۵۳۵، ص ۳۳۶)

તરાવીહ કા બયાન

મસ્અલા : મર્દ વ ઓરત સબ કે લિયે તરાવીહ સુન્નતે મુઅક્કદા હૈ ઇસ કા છોડના જાઈઝ નહીં. ઓરતેં ઘરોં મેં અકેલે અકેલે તરાવીહ પઢેં મસ્જિદોં મેં ન જાએ. (۵۹۷، ج ۲، ص ۵۹۷/الدر المختار، کتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل، ج ۲، ص ۵۹۷)

મસ્જીદ : તરાવીહ બીસ રક્અતે દસ સલામ સે પઢી જાએં યા'ની હર દો રક્અત પર સલામ ફેરે ઓર હર ચાર રક્અત પર ઇતની દેર બેઠના મુસ્તહબ હૈ જિતની દેર મેં ચાર રક્અતેં પઢી હેં ઓર ઇંતિયાર હૈ કે ઇતની દેર ચાહે ચુપકા બેઠા રહે ચાહે કલિમા યા દુરૂદ શરીફ પઢતા રહે યા કોઈ ઓર ભી દુઆ પઢતા રહે આમ તૌર સે યેહ દુઆ પઢી જાતી હૈ :

سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْعَظَمَةِ وَالْهَيْبَةِ
وَالْقُدْرَةِ وَالْكِبَرِيَاءِ وَالْجَبَرُوتِ سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَنَامُ وَلَا
يَمُوتُ سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّنَا وَرَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ -

(الدرالمختار، كتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل، مطلب مبحث

صلاة التراويح، ج ٢، ص ٥٩٩، ٦٠٠)

મસ્જીદ : મદેઈ કે લિયે તરાવીહ જમાઅત સે પઢના સુન્નતે કિફાયા હૈ યા'ની અગર મસ્જિદ મેં તરાવીહ કી જમાઅત ન હુઈ તો મહલ્લે કે સબ લોગ ગુનહગાર હોંગે ઓર અગર કુછ લોગોં ને મસ્જિદ મેં જમાઅત સે તરાવીહ પઢ લી તો સબ લોગ બરિયુઝ્ઝિમ્મા હો ગએ.

(الدرالمختار، كتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل، ج ٢، ص ٥٩٨، ٥٩٩)

મસ્જીદ : પૂરે મહીને કી તરાવીહ મેં એક બાર કુરઆને મજીદ ખત્મ કરના સુન્નતે મુઅક્કદા હૈ ઓર દો બાર ખત્મ કરના અફઝલ હૈ ઓર તીન બાર ખત્મ કરના ઇસ સે ઝિયાદા ફઝીલત રખતા હૈ બશર્ત યેહ કે મુક્તદિયોં કો તક્લીફ ન હો મગર એક બાર ખત્મ કરને મેં મુક્તદિયોં કી તક્લીફ કા લિહાઝ નહીં કિયા જાએગા.

(الدرالمختار، كتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل، ج ٢، ص ٦٠١)

મસ્જીદ : જિસ ને ઇશા કી ફર્ઝ નમાઝ નહીં પઢી વોહ ન તરાવીહ પઢ સકતા હૈ ન વિત્ર, જબ તક ફર્ઝ ન અદા કરે.

મસ્જીદ : જિસ ને ઇશા કી ફર્જ નમાઝ તન્હા પઢી, તરાવીહ જમાઅત સે, તો વોહ વિત્ર કો તન્હા પઢે.

(الدرالمختار و ردالمحتار، کتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل، مبحث صلاة التراويح، ج ۲، ص ۶۰۳)

વિત્ર કો જમાઅત સે વોહી પઢેગા જિસ ને ઇશા કે ફર્જ કો જમાઅત કે સાથ પઢા હો.

મસ્જીદ : જિસ કી તરાવીહ કી કુછ રકઅતેં છૂટ ગઈ હેં ઔર ઇમામ વિત્ર પઢાને કે લિયે ખડા હો જાએ તો ઇમામ કે સાથ વિત્ર કી નમાઝ જમાઅત સે પઢ લે ફિર ઇસ કે બા'દ તરાવીહ કી છૂટી હુઈ રકઅતોં કો અદા કરે બશર્ત યેહ કે ઇશા કે ફર્જ જમાઅત સે પઢ ચુકા હો ઔર અગર છૂટી હુઈ તરાવીહ કી રકઅતોં કો અદા કર કે વિત્ર તન્હા પઢે તો યેહ ભી જાઈઝ હૈ મગર પહલી સૂરત અફઝલ હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل، ج ۲، ص ۵۹۸)

મસ્જીદ : અગર કિસી વજહ સે તરાવીહ મેં ખત્મે કુરઆન ન હો સકે તો સૂરતોં સે તરાવીહ પઢેં ઔર ઇસ કે લિયે બા'ઝોં ને યેહ તરીકા રખા હૈ કે اَلَمْ تَرَ کَيْفَ સે આખિર તક દો બાર પઢને મેં બીસ રકઅતેં હો જાએંગી.

(ردالمختار، کتاب الصلاة، مبحث صلاة التراويح، ج ۲، ص ۶۰۲)

મસ્જીદ : બિલા કિસી ઉઝર કે બૈઠ કર તરાવીહ પઢના મકરૂહ હૈ બલ્કે બા'ઝ ફુ-કહા કે નઝદીક તો હોગી હી નહીં (درمذاهب ۱/ ۱۷۵) હાં અગર બીમાર યા અહુત ઝિયાદા બૂઢા ઔર કમઝોર હો તો બૈઠ કર તરાવીહ પઢને મેં કોઈ કરાહત નહીં ક્યૂંકે યેહ બૈઠના ઉઝર કી વજહ સે હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب الوتر والنوافل، ج ۲، ص ۶۰۳)

મસ્જીદ : ના બાલિગ કિસી નમાઝ મેં ઇમામ નહીં બન સકતા.

(الهداية و فتح القدير، کتاب الصلاة، باب الامامة، ج ۱، ص ۳۶۷, ۳۶۸)

ઇસી તરહ ના બાલિગ કે પીછે બાલિગોં કી તરાવીહ નહીં

હોગી. સાહિબે હિદાયા વ સાહિબે ફત્હુલ કદીર ને ઈસી કૌલ કો મુખ્તાર બતાયા હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب التاسع في النوافل، فصل في التراويح، ج ١، ص ١١٦، ١١٧)

નમાઝોં કી કઝા કા બયાન

મસ્અલા : કિસી ઈબાદત કો ઉસ કે મુકરર વક્ત પર અદા કરને કો અદા કહતે હૈંં ઓર વક્ત ગુઝર જાને કે બા'દ અમલ કરને કો કઝા કહતે હૈંં.

(ردالمحتار، كتاب الصلاة، مطلب في ان الامر يكون --- الخ، ج ٢، ص ٦٢٩)

મસ્અલા : ફર્જ નમાઝોં કી કઝા ફર્જ હૈ વિત્ર કી કઝા વાજિબ હૈ ઓર ફજા કી સુન્નત અગર ફર્જ કે સાથ કઝા હો ઓર ઝવાલ સે પહલે પઢે તો ફર્જ કે સાથ સુન્નત ભી પઢે ઓર અગર ઝવાલ કે બા'દ પઢે તો સુન્નત કી કઝા નહીં જુમુઆ ઓર ઝોહ્ર કી સુન્નતેં કઝા હો ગઈ ઓર ફર્જ પઢ લિયા અગર વક્ત ખત્મ હો ગયા તો ઈન સુન્નતોં કી કઝા નહીં ઓર અગર વક્ત બાકી હૈ તો ઈન સુન્નતોં કો પઢે ઓર અફઝલ યેહ હૈ કે પહલે ફર્જ કે બા'દ વાલી સુન્નતોં કો પઢે ફિર ઈન છુટી હુઈ સુન્નતોં કો પઢે.

(الدرالمختار وردالمختار، كتاب الصلاة، باب قضاء الفوائت، ج ٢، ص ٦٣٣)

મસ્અલા : જિસ શખ્સ કી પાંચ નમાઝેં યા ઈસ સે કમ કઝા હોંં ઉસ કો સાહિબે તરતીબ કહતે હૈંં ઉસ પર લાઝિમ હૈ કે વક્તી નમાઝ સે પહલે કઝા નમાઝોં કો પઢ લે અગર વક્ત મેં ગુન્જાઈશ હોતે હુએ ઓર કઝા નમાઝ કો યાદ રખતે હુએ વક્તી નમાઝ કો પઢ લે તો યેહ નમાઝ નહીં હોગી. (الدرالمختار، كتاب الصلاة، باب قضاء الفوائت، ج ٢، ص ٦٣٣-٦٣٤) મઝીદ તફ્સીલ “બહારે શરીઅત” મેં દેખની ચાહિયે.

મસ્અલા : છ⁶ નમાઝેં યા ઈસ સે ઝિયાદા નમાઝેં જિસ કી કઝા હો ગઈ હોંં વોહ સાહિબે તરતીબ નહીં અબ યેહ શખ્સ વક્ત કી ગુન્જાઈશ

ઔર યાદ હોને કે બા વુજૂદ અગર વક્તી નમાઝ પઢ લેગા તો ઈસ કી નમાઝ હો જાએગી ઔર છૂટી હુઈ નમાઝોં કો પઢને કે લિયે કોઈ વક્ત મુકરર નહીં હૈ ઉમ્ર ભર મેં જબ ભી પઢ લેગા બરિયુઝ્ઝિમ્મા હો જાએગા. (الدرا المختار، كتاب الصلاة، باب قضاء الفوائت، ج ۲، ص ۶۳۷)

મસ્અલા : જિસ રોઝ ઔર જિસ વક્ત કી નમાઝ કઝા હો જબ ઉસ નમાઝ કી કઝા પઢે તો ઝરૂરી હૈ કે ઉસ રોઝ ઔર ઉસ વક્ત કી કઝા કી નિયત કરે મ-સલન જુમુઆ કે દિન ફજા કી નમાઝ કઝા હો ગઈ તો ઈસ તરહ નિયત કરે કે નિયત કી મૈં ને દો રકઅત જુમુઆ કે દિન કી નમાઝે ફજા કી, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે, **اللَّهُ أَكْبَرُ**.

(ردالمحتار، كتاب الصلاة، مطلب اذا اسلم المرتد هل تعود حسناته ام لا، ج ۲، ص ۶۵۰)

મસ્અલા : અગર ચન્દ મહીને યા ચન્દ બરસોં કી કઝા નમાઝોં કો પઢે તો નિયત કરને મેં જો નમાઝ પઢની હૈ ઉસ કા નામ લે ઔર ઈસ તરહ નિયત કરે મ-સલન નિયત કી મૈં ને, દો રકઅત નમાઝ ફજા કી, જો મેરે ઝિમ્મે બાકી હૈં ઉન મેં સે પહલી ફજા કી, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે **اللَّهُ أَكْبَرُ** ઈસ તરીકે પર દૂસરી કઝા નમાઝોં કી નિયતોં કો સમઝ લેના ચાહિયે.

(ردالمحتار، كتاب الصلاة، مطلب اذا اسلم المرتد هل تعود حسناته ام لا، ج ۲، ص ۶۵۰)

મસ્અલા : જો રકઅતેં અદા મેં સૂરહ મિલા કર પઢી જાતી હૈં વોહ કઝા મેં ભી સૂરહ મિલા કર પઢી જાએગી ઔર જો રકઅતેં અદા મેં બિગૈર સૂરહ મિલાએ પઢી જાતી હૈં કઝા મેં ભી બિગૈર સૂરહ મિલાએ પઢી જાએગી. (الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الحادى عشر، ج ۱، ص ۱۲۱)

મસ્અલા : મુસા-ફરત કી હાલત મેં જબ કે કરર કરતા થા ઉસ વક્ત કી છૂટી હુઈ નમાઝોં કો અગર વતન મેં ભી કઝા કરેગા જબ ભી દો હી

રક્ત પઢેગા ઓર જો નમાઝેં મુસાફિર ન હોને કે ઝમાને મેં કઝા હુઈ
હેં અગર સફર મેં ભી ઇન કી કઝા પઢેગા તો ચાર હી રક્ત પઢેગા.

(રદાલમختار، کتاب الصلاة، مطلب اذا اسلم المرتد هل تعود حسنة ام لا، ج ۲، ص ۶۵۰)

જુમુઆ કા બયાન

જુમુઆ ફર્ઝ હૈ ઓર ઇસ કા ફર્ઝ હોના ઝોહ્ર સે ઝિયાદા
મુઅક્કદા હૈ ઇસ કા મુન્કિર કાફિર હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب الجمعة، ج ۳، ص ۵)

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જિસ ને તીન જુમુએ બરાબર છોડ દિયે
ઉસ ને ઇસ્લામ કો પીઠ કે પીછે ફેંક દિયા વોહ મુનાફિક હૈ.

(مجمع الزوائد، کتاب الصلاة، باب فيمن ترك الجمعة، رقم ۳۱۷۷-۳۱۷۸، ج ۲، ص ۴۲۲)

ઓર અલ્લાહ સે બે તઅલ્લુક હૈ.

મસ્જલા : જુમુઆ ફર્ઝ હોને કે લિયે મુન્દરિજએ ઝૈલ ગ્યારહ શર્તે હેં :

﴿1﴾ શહર મેં મુકીમ હોના લિહાઝા મુસાફિર પર જુમુઆ ફર્ઝ નહીં

﴿2﴾ આઝાદ હોના લિહાઝા ગુલામ પર જુમુઆ ફર્ઝ નહીં ﴿3﴾ તન્દુરસ્તી

યા'ની એસે મરીઝ પર જુમુઆ ફર્ઝ નહીં જો જામેઅ મસ્જિદ તક નહીં

જા સકતા ﴿4﴾ મર્દ હોના યા'ની ઓરત પર જુમુઆ ફર્ઝ નહીં ﴿5﴾

આકિલ હોના યા'ની પાગલ પર જુમુઆ ફર્ઝ નહીં ﴿6﴾ બાલિગ

હોના યા'ની બચ્ચે પર જુમુઆ ફર્ઝ નહીં ﴿7﴾ અંખ્યારા હોના લિહાઝા

અન્ધે પર જુમુઆ ફર્ઝ નહીં ﴿8﴾ ચલને કી કુદરત રખને વાલા હો

યા'ની અપાહજ ઓર લુંજે પર જુમુઆ ફર્ઝ નહીં ﴿9﴾ કૈદ મેં ન હોના

લિહાઝા જેલખાને કે કેદિયોં પર જુમુઆ ફર્ઝ નહીં ﴿10﴾ હાકિમ યા

ઝાલિમ વગૈરા કા ખૌફ ન હોના ﴿11﴾ બારિશ કા આંધી કા ઇસ કદર

ઝિયાદા ન હોના જિસ સે નુક્સાન કા કવી અન્દેશા હો.

(الدرالمختار و ردالمختار، کتاب الصلاة، باب الجمعة، مطلب في شروط وجوب الجمعة، ج ۳، ص ۳۳۰)

મસ્અલા : જિન લોગોં પર જુમુઆ ફર્જ નહીં મ-સલન મુસાફિર ઔર અન્ધે વગૈરા અગર યેહ લોગ જુમુઆ પઢેં તો ઇન કી નમાઝે જુમુઆ સહીહ હોગી યા'ની ઝોદ્દર કી નમાઝ ઇન લોગોં કે ઝિમ્મે સે સાકિત હો જાએગી.

﴿1﴾ જુમુઆ જાઈઝ હોને કે લિયે છ^o શર્તે હૈં યા'ની ઇન મેં સે એક ભી અગર નહીં પાઈ ગઈ તો જુમુઆ અદા હોગા હી નહીં.

પહલી શર્ત ﴿જુમુઆ જાઈઝ હોને કી પહલી શર્ત શહૂર યા શહરી ઝરૂરિયાત સે તઅલ્લુક રખને વાલી જગહ હોના હૈ શરીઅત મેં શહૂર સે મુરાદ વોહ આબાદી હૈ કે જિસ મેં મુ-તઅદ્દ સડકેં ગલિયાં ઔર બાઝાર હોં ઔર વોહ ઝિલઅ યા તહસીલ કા શહૂર યા કસ્બા હો, કે ઇસ કે મુ-તઅલ્લિક દીહાત ગિને જાતે હૈં ઔર અગર ઝિલઅ યા તહસીલ ન હો તો ઝિલઅ યા તહસીલ જૈસી બસ્તી હો. જુમુઆ જાઈઝ હોને કે લિયે એસી બસ્તી કા હોના શર્ત હૈ લિહાઝા છોટે છોટે ગાઉં મેં જુમુઆ નહીં પઢના યાહિયે બલ્કે ઇન લોગોં કો રોઝાના કી તરહ ઝોદ્દર કી નમાઝ જમાઅત સે પઢની યાહિયે લેકિન જિન ગાઉં મેં પહલે સે જુમુઆ કાઈમ હૈ જુમુઆ કો બન્દ નહીં કરના યાહિયે કે અવામ જિસ તરહ ભી અલ્લાહ ﷻ વ રસૂલ ﷺ કા નામ લેં ગનીમત હૈ લેકિન ઇન લોગોં કો ચાર રકઅત ઝોદ્દર કી નમાઝ પઢની ઝરૂરી હૈ.

દૂસરી શર્ત ﴿દૂસરી શર્ત યેહ હૈ કે બાદશાહે ઇસ્લામ યા ઉસ કા નાઈબ જુમુઆ કાઈમ કરે ઔર અગર વહાં ઇસ્લામી હુકૂમત ન હો તો સબ સે બડા સુન્ની સહીહુલ અકીદા આલિમે દીન ઉસ શહૂર કા જુમુઆ કાઈમ કરે કે બિગૈર ઉસ કી ઇજાઝત કે જુમુઆ કાઈમ નહીં હો સકતા ઔર અગર યેહ ભી ન હો તો આમ લોગ જિસ કો ઇમામ બનાએં વોહ જુમુઆ કાઈમ કરે હર શખ્સ કો યેહ હક નહીં કે જબ યાહે જુમુઆ કાઈમ કરે.

તીસરી શર્ત » ઝોહર કા વક્ત હોના હૈ લિહાઝા વક્ત સે પહલે યા બા'દ મેં જુમુઆ કી નમાઝ પઢી ગઈ તો જુમુઆ કી નમાઝ નહીં હોગી. ઓર અગર જુમુઆ કી નમાઝ પઢતે પઢતે અસ્ર કા વક્ત શુરૂઅ હો ગયા તો જુમુઆ બાતિલ હો ગયા.

ચોથી શર્ત » યેહ હૈ નમાઝે જુમુઆ સે પહલે ખુત્બા હો જાએ ખુત્બા અ-રબી ઝબાન મેં હોના ચાહિયે અ-રબી કે ઇલાવા કિસી દૂસરી ઝબાન મેં પૂરા ખુત્બા પઢના યા અ-રબી કે સાથ કિસી દૂસરી ઝબાન કો મિલાના યેહ ખિલાફે સુન્નત ઓર મકરૂહ હૈ.

પાંચવીં શર્ત » જુમુઆ જાઈઝ હોને કી પાંચવીં શર્ત જમાઅત હૈ જિસ કે લિયે ઇમામ કે સિવા કમ સે કમ ત્રીન મદ્દો કા હોના ઝરૂરી હૈ.

છટી શર્ત » ઇઝને આમ હોના ઝરૂરી હૈ ઇસ કા મતલબ યેહ હૈ કે મસ્જિદ કા દરવાઝા ખોલ દિયા જાએ તાકે જિસ મુસલ્માન કા જી ચાહે આએ કિસી કિસ્મ કી રુકાવટ ન હો લિહાઝા બન્દ મકાન મેં જુમુઆ પઢના જાઈઝ નહીં હોગા.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب الجمعة، ج ۳، ص ۶، ۲۹)

નમાઝે ઈદૈન કા બયાન

ઈદ વ બકર ઈદ કી નમાઝ વાજિબ હૈ મગર સબ પર નહીં બલકે સિર્ફ ઉન્હીં લોગોં પર જિન લોગોં પર જુમુઆ ફરૂ હૈ બિલા વજહ ઈદૈન કી નમાઝ છોડના સપ્ત ગુનાહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصلاة، الباب السابع عشر في صلاة العيدين، ج ۱، ص ۱۰۰/)

(الجوهر النيرة، کتاب الصلاة، باب صلاة العيدين، ص ۱۱۹)

મર્યાલા : ઈદૈન કી નમાઝ વાજિબ હોને ઓર જાઈઝ હોને કી વોહી શર્તે હૈ જો જુમુઆ કે લિયે હૈં ફર્ક ઇતના હૈ કે જુમુઆ કા ખુત્બા શર્ત હૈ ઓર ઈદૈન કા ખુત્બા સુન્નત હૈ દૂસરા ફર્ક યેહ ભી હૈ કે જુમુઆ કા

ખુત્બા નમાઝે જુમુઆ સે પહલે હૈ ઔર ઈદેન કા ખુત્બા નમાઝે ઈદેન કે બા'દ હૈ ઔર એક તીસરા ફર્ક યેહ ભી હૈ કે જુમુઆ કે લિયે અઝાન વ ઇકામત હૈ ઔર ઈદેન કે લિયે ન અઝાન હૈ ન ઇકામત સિર્ફ દો બાર **الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ** કહ કર નમાઝે ઈદેન કે એ'લાન કી ઇજાઝત હૈ.

(ردالمحتار، کتاب الصلاة، باب العیدین، مطلب فی الفأل والطيرة، ج ۳، ص ۵۰-۵۱)

મસ્અલા : ઈદેન કી નમાઝ કા વક્ત એક નેઝા સૂરજ બુલન્દ હોને સે ઝવાલ કે પહલે તક હૈ. (۶۱-۶۰، ج ۳، باب العیدین، کتاب الصلاة، الدرالمختار، ص ۳)

મસ્અલા : ઈદ કે દિન યેહ બાતેં મુસ્તહબ હૈં :

﴿1﴾ હજામત બનવાના ﴿2﴾ નાખુન કટવાના ﴿3﴾ ગુસ્લ કરના ﴿4﴾ મિસ્વાક કરના ﴿5﴾ અચ્છે કપડે પહનના નએ હોં યા પુરાને ﴿6﴾ અંગૂઠી પહનના ﴿7﴾ ખુશ્બૂ લગાના ﴿8﴾ સુબ્હ કી નમાઝ મહલ્લે કી મસ્જિદ મેં પઢના ﴿9﴾ ઈદગાહ જલ્દ ચલે જાના ﴿10﴾ નમાઝ સે પહલે સ-દ-ક-એ ફિત્ર અદા કરના ﴿11﴾ ઈદગાહ કો પૈદલ જાના ﴿12﴾ દૂસરે રાસ્તે સે વાપસ આના ﴿13﴾ ઈદગાહ કો જાને સે પહલે ચન્દ ખજૂરેં ખા લેના ત્રીન પાંચ સાત યા કમ ઝિયાદા મગર તાક હોં, ખજૂરેં ન હોં તો કોઈ મીઠી ચીઝ ખા લે ﴿14﴾ ખુશી ઝાહિર કરના ﴿15﴾ સ-દ-કા વ ખૈરાત કરના ﴿16﴾ ઈદગાહ કો ઇત્મીનાન ઔર વકાર કે સાથ જાના ﴿17﴾ આપસ મેં એક દૂસરે કો મુબારક બાદ દેના. (ردالمختار مع ردالمحتار، کتاب الصلاة، باب العیدین، ج ۳، ص ۵۴)

નમાઝે ઈદેન કા તરીકા

પહલે ઇસ તરહ નિયત કરે કે નિયત કી મેં ને દો રકઅત નમાઝ ઇદુલ ફિત્ર યા ઇદુલ અઝ્હા કી છ^o તકબીરોં કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે (મુક્તદી ઇતના ઔર કહે : પીછે ઇસ ઇમામ કે) મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફ કે. ફિર કાનોં તક હાથ ઉઠાએ ઔર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહ કર

હાથ બાંધ લે ઔર સના પઢે, ફિર કાનોં તક હાથ ઉઠાએ ઔર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતા હુવા હાથ છોડ દે, ફિર કાનોં તક હાથ ઉઠાએ ઔર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતા હુવા હાથ છોડ દે, ફિર કાનોં તક હાથ ઉઠાએ ઔર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહ કર હાથ બાંધ લે. ખુલાસા યેહ હૈ કે આગાઝે નમાઝ કી પહલી તકબીર કે બા'દ ભી હાથ બાંધ લે ઔર ચૌથી તકબીર કે બા'દ ભી હાથ બાંધ લે ઔર દૂસરી ઔર તીસરી કે બા'દ હાથ છોડ દે ચૌથી તકબીર કે બા'દ ઇમામ આહિસ્તા સે **أَعُوذُ بِاللَّهِ** પઢે કર ખુલન્દ આવાઝ સે અલ હમ્દ ઔર કોઈ સૂરહ પઢે ઔર રુકૂઅ વ સજદે સે ફારિગ હો કર દૂસરી રકઅત મેં અલ હમ્દ ઔર કોઈ સૂરહ પઢે ફિર તીન બાર કાનોં તક હાથ ઉઠા કર હર બાર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતા હુવા હાથ છોડ દે ઔર ચૌથી બાર બિલા હાથ ઉઠાએ તકબીર કહતા હુવા રુકૂઅ મેં જાએ ઔર બાકી નમાઝ દૂસરી નમાઝોં કી તરહ પૂરી કરે સલામ ફેરને કે બા'દ ઇમામ દો ખુત્બે પઢે ફિર દુઆ માંગે પહલે ખુત્બે કો શુરૂઅ કરને સે પહલે ઇમામ નવ બાર ઔર દૂસરે કે પહલે સાત બાર ઔર મિમ્બર સે ઉતરને કે પહલે ચૌદહ બાર **اللَّهُ أَكْبَرُ** આહિસ્તા સે કહે કે યેહ સુન્નત હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الصلاة، باب العیدین، ج ۳، ص ۶۱-۶۶-۶۸)

મસ્અલા : અગર કિસી ઉઝર મ-સલન સખ્ત બારિશ હો રહી હૈ યા અબ્ર કી વજહ સે ચાંદ નહીં દેખા ગયા ઔર ઝવાલ કે બા'દ ચાંદ હોને કી શહાદત મિલી ઔર ઈદ કી નમાઝ ન હો સકી તો દૂસરે દિન ઈદ કી નમાઝ પઢી જાએ ઔર અગર દૂસરે દિન ભી ન હો સકી તો તીસરે દિન ઈદુલ ફિત્ર કી નમાઝ નહીં હો સકતી.

(الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب الصلاة، مطلب: امر الخليفة لا يبقی بعد موته، ج ۳، ص ۶۲)

મસ્અલા : ઈદુલ અઝ્હા (બકર ઈદ) તમામ અહકામ મેં ઈદુલ ફિત્ર કી તરહ હૈ સિર્ફ ચન્દ બાતોં મેં ફર્ક હૈ ઈદુલ ફિત્ર મેં નમાઝે ઈદ સે

પહલે કુછ ખા લેના મુસ્તહબ હૈ ઓર ઈદુલ અઝ્હા મેં મુસ્તહબ યેહ હૈ કે નમાઝ સે પહલે કુછ ન ખાએ ઓર યેહ ફર્ક ભી હૈ કે ઈદુલ ફિત્ર કી નમાઝ ઉઝર કી વજહ સે દૂસરે દિન પઢી જા સકતી હૈ ઓર તીસરે દિન નહીં પઢી જા સકતી હૈ મગર ઈદુલ અઝ્હા કી ઉઝર કી વજહ સે બારહવીં તક યા'ની તીસરે દિન ભી બિલા કરાહત પઢી જા સકતી હૈ.

(الدرا المختار، کتاب الصلاة، باب العیدین، ج ۳، ص ۶۰-۶۸)

તકબીરે તશરીક

મસ્અલા : નવીં સુલહિજજા કી ફજ સે તેરહવીં કી અસ્ર તક પાંચોં વક્ત કી હર નમાઝ કે બા'દ જો જમાઅતે મુસ્તહબ્બા કે સાથ અદા કી ગઈ હો એક બાર બુલન્દ આવાઝ સે તકબીર કહના વાજિબ ઓર તીન બાર કહના અફઝલ હૈ ઇસ કો તકબીરે તશરીક કહતે હેં ઓર વોહ યેહ હૈ :

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ-

(الدرا المختار، کتاب الصلاة، باب العیدین، ج ۳، ص ۷۱-۷۴)

મસ્અલા : કુરબાની કરની હો તો મુસ્તહબ યેહ હૈ કે પહલી સુલહિજજા સે દસવીં સુલહિજજા તક બાલ યા નાખુન ન કટાએ.

(الدرا المختار، کتاب الصلاة، باب العیدین، ج ۳، ص ۷۱-۷۵)

કુરબાની કા બયાન

મસ્અલા : હર માલિકે નિસાબ મર્દ વ ઓરત પર હર સાલ કુરબાની વાજિબ હૈ. યેહ એક માલી ઇબાદત હૈ. ખાસ જાનવર કો ખાસ દિન મેં અલ્લાહ કે લિયે સવાબ કી નિયત સે ઝબ્ડ કરના ઇસ કા નામ કુરબાની હૈ.

(ردالمحتار، کتاب الاضحیة، ج ۹، ص ۵۱۹-۵۲۲، ۵۲۳)

મસ્અલા : માલિકે નિસાબ વોહ શખ્સ હૈ જો સાઢે બાવન તોલા ચાંદી યા સાઢે સાત તોલા સોના યા ઇન મેં સે કિસી એક કી કીમત કે સામાને

તિજારત યા કિસી સામાન યા રુપિયો નોટોં પૈસોં કા માલિક હો ઔર મમ્લૂકા ચીઝેં હાજતે અસ્લિયા સે ઝાઈદ હોં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الاضحية، الباب الاول في تفسيرها وركنها، ج ٥، ص ٢٩٢)

મસ્તલા : માલિકે નિસાબ પર હર સાલ અપની તરફ સે કુરબાની કરના વાજિબ હૈ. (الفتاوى الهندية، كتاب الاضحية، الباب الاول، ج ٥، ص ٢٩٢)

અગર દૂસરે કી તરફ સે ભી કરના ચાહતા હૈ તો ઈસ કે લિયે દૂસરી કુરબાની કા ઇન્તિઝામ કરે.

મસ્તલા : કુરબાની કા જાનવર મોટા તાઝા અચ્છા ઔર બે ઐબ હોના ઝરૂરી હૈ અગર થોડા સા ઐબ હો તો કુરબાની મકરૂહ હોગી ઔર અગર ઝિયાદા ઐબ હૈ તો કુરબાની હોગી હી નહીં.

(ردالمحتار، كتاب الاضحية، ج ٩، ص ٥٣٦)

મસ્તલા : અન્ધા, લંગડા, કાના, બેહદ દુબલા, તિહાઈ સે ઝિયાદા કાન, દુમ, સીંગ, થન વગૈરા કટા હુવા, પૈદાઈશી બે કાન કા, બીમાર, ઈન સબ જાનવરોં કી કુરબાની જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الاضحية، الباب الخامس، ج ٥، ص ٢٩٧-٢٩٨)

કુરબાની કા તરીકા

કુરબાની કા યેહ તરીકા હૈ કે જાનવર કો બાએં પહલૂ પર ઈસ તરહ લિટાએં કે ઉસ કા મુંહ કિબ્લે કી તરફ હો ફિર યેહ દુઆ પઢે :

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ○

إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ

أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ○

ઔર જાનવર કે પહલૂ પર અપના દાહના પાઉં રખ કર

اللَّهُمَّ لَكَ وَمِنْكَ بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُ أَكْبَرُ

પઢ કર તેજ છુરી સે જલ્દ ઝબ્દ કર દેં ઔર ઝબ્દ કે બા'દ ફિર
યેહ દુઆ પઢેં :

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي كَمَا تَقَبَّلْتَ مِنْ خَلِيلِكَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَحَبِيبِكَ
مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

અગર દૂસરે કી તરફ સે કુરબાની કરે તો મિની કે બજાએ મિન
કહ કર ઉસ કા નામ લે. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 15, સ. 15)

મસ્અલા : કુરબાની કે ગોશત કે તીન હિસ્સે કરે. એક હિસ્સા સ-દકા
કર દે, એક હિસ્સા અહબાબ મેં તક્સીમ કર દે ઔર એક હિસ્સા
અપને ખર્ચ કે લિયે રખ લે. (ردالمحتار، كتاب الاضحية، ج 9، ص 542)

મસ્અલા : કુરબાની કા ગોશત કાફિર કો હરગિઝ ન દે, કે યહાં કે
કુફર હર્બી હેં. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 15, સ. 144)

મસ્અલા : ચમડા, ઝોલ, રસ્સી વગેરા સબ કો સ-દકા કર દે, ચમડે
કો ખુદ અપને કામ મેં ભી લા સકતા હૈ મ-સલન ડોલ, મુસલ્લા, જા
નમાઝ બિઘોના બના સકતા હૈ. (درمختار، كتاب الاضحية، ج 9، ص 543)

મસ્અલા : આજ કલ લોગ ઉમૂમન કુરબાની કી ખાલ દીની મદારિસ
મેં દિયા કરતે હેં યેહ જાઈઝ હૈ અગર મદ્રસે મેં દેને કી નિયત સે ખાલ
બેચ કર કીમત મદ્રસે મેં દે દેં તો યેહ ભી જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الاضحية، الباب السادس، ج 5، ص 301)

અકીકે કા બયાન

બચ્ચા પૈદા હોને કે શુક્રિયા મેં જો જાનવર ઝબ્દ કિયા જાતા
હૈ ઉસે “અકીકા” કહતે હેં. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 15, સ. 153)

મસ્અલા : જિન જાનવરોં કો કુરબાની મેં ઝબ્દ કિયા જાતા હૈ ઉન્હી
જાનવરોં કો અકીકે મેં ભી ઝબ્દ કર સકતે હેં.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 15, સ. 155)

મસ્જલા : લડકે કે અકીકે મેં દો બકરે ઓર લડકી કે અકીકે મેં એક બકરી ઝબ્બ કરના બેહતર હૈ. અગર ગાય ભૈંસ અકીકે મેં ઝબ્બ કરે તો દો હિસ્સે લડકે કી તરફ સે ઓર એક હિસ્સા લડકી કી તરફ સે ઝબ્બ કરને કી નિયત કરે ઓર અગર ચાહે તો પૂરી ગાય યા ભૈંસ લડકે યા લડકી કે અકીકે મેં ઝબ્બ કર દે. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 15, સ. 154)

મસ્જલા : ગાય ભૈંસ મેં કુરબાની કે વક્ત કુછ હિસ્સા કુરબાની કી નિયત સે ઓર કુછ હિસ્સા અકીકે કી નિયત સે રખ કર ઝબ્બ કરે તો એક હી જાનવર મેં કુરબાની ઓર અકીકા દોનોં હો જાઅંગે ઓર એસા કરના જાઈઝ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 15, સ. 155)

મસ્જલા : અકીકે કે લિયે બચ્ચે કી પૈદાઈશ કા સાતવાં દિન બેહતર હૈ ઓર સાતવેં દિન ન કર સકેં તો જબ ચાહેં કરેં સુન્નત અદા હો જાએગી.

(અલ ફતાવર-ઝવિયા, જિ. 20, સ. 586)

મસ્જલા : અકીકે કા ગોશત બચ્ચે કે માં બાપ, દાદા દાદી, નાના નાની વગૈરા સબ ખા સકતે હૈં ઓર જાહિલોં મેં જો યેહ મશહૂર હૈ કે અકીકે કા ગોશત યેહ લોગ નહીં ખા સકતે યેહ બાત બિલ્કુલ ગલત હૈ.

(અલ ફતાવર-ઝવિયા, જિ. 20, સ. 590)

મસ્જલા : અકીકે કે જાનવર કો ઝબ્બ કરતે વક્ત લડકા હો તો યેહ દુઆ પઢે :

اللَّهُمَّ هَذِهِ عَقِيْقَةُ فُلَانٍ بْنِ فُلَانٍ دُمُهَا بِدَمِهِ وَلَحْمُهَا بِلَحْمِهِ وَعَظْمُهَا بِعَظْمِهِ وَجِلْدُهَا بِجِلْدِهِ وَشَعْرُهَا بِشَعْرِهَا - اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا فِدَاءً لَّهُ مِنَ النَّارِ - بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُ أَكْبَرُ -

દુઆ મેં ફુલાન બિન ફુલાન કી જગહ બચ્ચે ઓર ઉસ કે બાપ કા નામ લે ઓર અગર લડકી હો તો યેહ દુઆ ઈસ તરહ પઢે :

اللَّهُمَّ هَذِهِ عَقِيْقَةُ فُلَانَةِ بِنْتِ فُلَانٍ دُمُهَا بِدَمِهَا وَلَحْمُهَا بِلَحْمِهَا وَعَظْمُهَا بِعَظْمِهَا وَجِلْدُهَا بِجِلْدِهَا وَشَعْرُهَا بِشَعْرِهَا اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا فِدَاءً لَهَا مِنَ النَّارِ

દુઆ મેં فَلَانِ بْنِ فَلَانِ કી જગહ લડકી ઔર ઉસ કે બાપ કા નામ લે ઔર અગર દુઆ યાદ ન હો તો બિગૈર દુઆ પઢે દિલ મેં યેહ بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُ أَكْبَرُ પઢ કર જબ્હ કર દે અકીકા હો જાએગા. અકીકે કે લિયે દુઆ કા પઢના ઝરૂરી નહીં. (અલ ફતાવર-અવિયા (અલ જદીદા), જિ. 20, સ. 585)

ગહન કી નમાઝ

સૂરજ ગહન કી નમાઝ સુન્નતે મુઅક્કદા ઔર ચાંદ ગહન કી નમાઝ મુસ્તહબ હૈ સૂરજ ગહન કી નમાઝ જમાઅત સે મુસ્તહબ હૈ ઔર તન્હા તન્હા ભી હો સકતી હૈ અગર જમાઅત સે પઢી જાએ તો ખુત્બે કે સિવા જુમુઆ કી તમામ શર્તે ઇસ કે લિયે શર્ત હેં. વોહી શખ્સ ઇસ કી જમાઅત કાઈમ કર સકતા હૈ જો જુમુઆ કી જમાઅત કાઈમ કર સકતા હો અગર વોહ ન હો તો લોગ તન્હા તન્હા પઢે ચાહે ઘર મેં પઢેં યા મસ્જિદ મેં. (ردالمختار، کتاب الصلوة، باب الكسوف، ج ۳، ص ۷۷-۷۸)

મસ્અલા : ગહન કી નમાઝ નફલ કી તરહ દો રકઅત લમ્બી લમ્બી સૂરતોં કે સાથ પઢેં ફિર ઉસ વક્ત તક દુઆ માંગતે રહેં કે ગહન ખત્મ હો જાએ. (الدرالمختار، کتاب الصلوة، باب الكسوف، ج ۳، ص ۷۸)

મસ્અલા : ગહન કી નમાઝ મેં ન અઝાન હૈ ન ઇકામત, ન બુલન્દ આવાઝ સે કિરાઅત. (الدرالمختار، کتاب الصلوة، باب الكسوف، ج ۳، ص ۷۸)

મચિત કે મુ-તઅલ્લિકાત

જબ મૌત કી અલામતેં ઝાહિર હોને લગેં તો સુન્નત યેહ હૈ કે દાહની કરવટ પર લિટા કર કિબ્લે કી તરફ મુંહ કર દેં ઔર યેહ ભી જાઈઝ હૈ કે ચિત લિટાએં ઔર કિબ્લે કો પાઉં કર દેં મગર ઇસ સૂરત મેં સર કો કુછ ઊંચા કર દેં તાકે કિબ્લે કી તરફ મુંહ હો જાએ ઔર અગર કિબ્લે કો મુંહ કરને મેં ઉસ કો તક્લીફ હોતી હો તો જિસ હાલત પર હૈ છોડ દેં. (الدرالمختار مع رد المحتار، کتاب الصلوة، باب صلوة الجنازة، ج ۳، ص ۹۱)

મસ્અલા : જાં કની કી હાલત મેં ઉસે તલ્કીન કરેં યા'ની ઉસ કે પાસ બુલન્દ આવાઝ સે કલિમએ શહાદત પઢેં મગર ઉસે પઢને કા હુકમ ન દેં ઓર જબ વોહ પઢ લે તો તલ્કીન બન્દ કર દેં. હાં અગર કલિમા પઢને કે બા'દ ઉસ ને કોઈ બાત કર લી તો ફિર તલ્કીન કરેં તાકે ઉસ કા આખિરી કલામ : (صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَبَارَكَ وَسَلَّمَ). لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ :

(الفتاوى الهندية، كتاب الصلاة، الباب الحادى والعشرون، الفصل الاول، ج ١، ص ١٥٧)

મસ્અલા : જાં કની કે વક્ત હાઝિરીન અપને લિયે ઓર ઉસ કે લિયે દુઆએ ખૈર કરેં ઓર સૂરએ યાસીન વ સૂરએ રા'દ પઢેં. જબ રૂહ નિકલ જાએ તો એક ચૌડી પટ્ટી જબડે કે નીચે સે સર પર લે જા કર ગિરહ લગા દેં, કે મુંહ ખુલા ન રહે ઓર આંખેં બન્દ કર દી જાએં ઓર હાથ પાઉં સીધે કર દિયે જાએં. યેહ કામ ઉસ કે ઘર વાલોં મેં જો ઝિયાદા નરમી કે સાથ કર સકતા હો (મ-સલન બાપ યા બેટા) વોહ કર લે.

(الفتاوى الهندية، الباب الحادى والعشرون، الفصل الاول فى المختصر، ج ١، ص ١٥٧)

મસ્અલા : કર્ફન દર્ફન જલ્દી કરેં કે હદીસોં મેં ઇસ કી બહુત તાકીદ આઈ હૈ.

(الجوهرة النيرة، كتاب الصلوة، باب الجنائز، ص ١٣٩)

મચ્ચિત કે નહલાને કા તરીકા

મચ્ચિત કો ગુસ્લ દેના ફર્જ કિફાયા હૈ બા'ઝ લોગોં ને નહલા દિયા તો સબ ઇસ ઝિમ્મેદારી સે બરી હો ગએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الثانى

فى الغسل، ج ١، ص ١٥٨)

મસ્અલા : નહલાને કા તરીકા યેહ હૈ કે જિસ તખ્ત પર નહલાને કા ઇરાદા હો ઉસ કો ત્રીન યા પાંચ યા સાત મર્તબા ધૂની દેં ફિર ઉસ પર મચ્ચિત કો લિટા કર નાફ્ સે ઘુટનોં તક કિસી પાક કપડે સે છુપા દેં ફિર નહલાને વાલા અપને હાથ મેં કપડા લપેટ કર પહલે ઇસ્તિન્જા કરાએ

ફિર નમાઝ જેસા વુઝૂ કરાએ મગર મચ્ચિત કે વુઝૂ મેં પહલે ગિઢ્ઠોં તક હાથ ધોના ઔર કુલ્લી કરના ઔર નાક મેં પાની ચઢાના નહીં હૈ. હાં, કોઈ કપડા ભિગો કર દાંતોં ઔર મસૂઢોં ઔર નથનોં પર ફિરા દેં ફિર સર ઔર દાઢી કે બાલ હોં તો ગુલખૈરૂ યા પાક સાબૂન સે ધોએં વરના ખાલી પાની ભી કાફી હૈ ફિર બાઈ કરવટ પર લિટા કર સર સે પાઉં તક બેરી કે પત્તોં કા જોશ દિયા હુવા પાની બહાએં કે તખ્ત તક પાની પહોંચ જાએ ફિર દાહ્ની કરવટ પર લિટા કર ઈસી તરહ પાની બહાએં અગર બેરી કે પત્તોં કા ઉબાલા હુવા પાની ન હો તો સાદા નીમ ગર્મ પાની કાફી હૈ ફિર ટેક લગા કર બિઠાએં ઔર નરમી સે પેટ સહલાએં અગર કુછ નિકલે તો ધો ડાલેં ઔર ગુસ્લ કો દોહરાને કી ઝરૂરત નહીં ફિર આખિર મેં સર સે પાઉં તક કાફૂર કા પાની બહાએં ફિર ઉસ કે બદન કો કિસી પાક કપડે સે આહિસ્તા આહિસ્તા પોંછ કર સુખાએં

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الثانى

فى الغسل، ج ١، ص ١٥٨)

મસ્અલા : મર્દ કો મર્દ નહલાએ ઔર ઔરત કો ઔરત ઔર છોટા લડકા હો તો ઉસે ઔરત ભી નહલા સકતી હૈ ઔર છોટી લડકી હો તો મર્દ ભી ઉસ કો ગુસ્લ દે સકતા હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الثانى

فى الغسل، ج ١، ص ١٦٠)

મસ્અલા : ઔરત મર જાએ તો શોહર ન ઉસે નહલા સકતા હૈ ન છૂ સકતા હૈ, હાં દેખને કી મુમા-ન-અત નહીં.

(ردالمحتار، كتاب الصلاة، مطلب القراءة عذر الميت، ج ٣، ص ١٠٥)

અવામ મેં જો યેહ મશહૂર હૈ કે શોહર ઔરત કે જનાઝે કો ન કન્ધા દે સકતા હૈ ન કબ્ર મેં ઉતાર સકતા હૈ ન મુંહ દેખ સકતા હૈ યેહ

બિલ્કુલ ગલત હૈ સિફ નહલાને ઔર ઉસ કે બદન કો બિલા કપડા હાઈલ હોને કે હાથ લગાને કી મુમા-ન-અત હૈ.

મસ્અલા : ઐસી જગહ ઇન્તિકાલ હુવા કે વહાં નહલાને કે લિયે પાની નહીં મિલતા તો મય્યિત કો તયમ્મુમ કરાએં ઔર નમાઝે જનાઝા પઢ કર દફન કર દે. હાં અગર દફન સે પહલે પાની મિલ જાએ તો ગુસ્લ દે કર દોબારા નમાઝે જનાઝા પઢે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الثانى

فى الغسل، ج ١، ص ١٦٠)

કફન કા બયાન

મય્યિત કો કફન દેના ફર્જે કિફાયા હૈ કફન કે તીન દ-રજે હેં :
 ﴿1﴾ કફને ઝરૂરત ﴿2﴾ કફને કિફાયત ﴿3﴾ કફને સુન્નત. મર્દ કે લિયે કફને સુન્નત તીન કપડે હેં : ચાદર, તહબન્દ, કુરતા મગર તહબન્દ સર સે પાઉં તક લમ્બા હોના ચાહિયે. ઔર ઔરત કે લિયે કફને સુન્નત પાંચ કપડે હેં : ચાદર, તહબન્દ, કુરતા, ઓઢની, સીનાબન્દ. ઔર કફને કિફાયત મર્દ કે લિયે દો કપડે હેં ચાદર, તહબન્દ. ઔર ઔરત કે લિયે તીન કપડે ચાદર, તહબન્દ, ઓઢની. યા ચાદર, કુરતા, ઓઢની ઔર કફને ઝરૂરત ઔરત મર્દ દોનોં કે લિયે યેહ હૈ કે જો મુયસ્સર આ જાએ ઔર કમ સે કમ ઇતના તો હો, કે સારા બદન ઢક જાએ.

(الدرالمختار، كتاب الصلوة، باب صلوة الجنائز، ج ٣، ص ١١٣-١١٦)

કફન પહનાને કા તરીકા યેહ હૈ કે કફન કો તીન બાર યા પાંચ બાર યા સાત બાર ધૂની દે કર પહલે ચાદર કો બિછાએં ફિર ઇસ કે ઊપર તહબન્દ ફિર કુરતા ફિર મય્યિત કો ઉસ પર લિટાએં ઔર કુરતા પહનાએં ઔર દાઢી ઔર તમામ બદન પર ખુશ્બૂ લગાએં ઔર સજદે કી જગહોં યા'ની માથે, નાક, દોનોં હાથ, ઘુટનોં, કદમોં પર કાફૂર

લગાએ ફિર તહબન્દ લપેટેં પહલે બાઈ તરફ સે ફિર દાહ્ની તરફ સે, ફિર ચાદર લપેટેં પહલે બાઈ તરફ સે ફિર દાહ્ની તરફ સે, ફિર સર ઓર પાઉં કી તરફ બાંધ દેં તાકે ઉડને ઓર બિખરને કા અન્દેશા ન હો. ઓરત કો કફની યા'ની કુરતા પહના કે ઉસ કે બાલ કે દો હિસ્સે કર કે કફની કે ઊપર સીને પર ડાલ દેં ઓર ઓઢની આધી પીઠ કે નીચે સે બિછા કર સર પર લા કર મુંહ પર મિસ્લ નિકાબ કે ડાલ દેં, કે ઈસ કી લમ્બાઈ આધી પીઠ સે સીને તક રહે ઓર ચૌડાઈ એક કાન કી લૌ સે દૂસરે કાન કી લૌ તક રહે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الطهارة، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الثالث

فى التكفين، ج ١، ص ١٦١)

જનાઝા લે ચલને કા બયાન

સુન્નત યેહ હૈ કે ચાર આદમી જનાઝા ઉઠાએં ઓર સુન્નત યેહ હૈ કે ચકે બા'દ દીગરે ચારોં પાયોં કો કન્ધા દે ઓર હર બાર દસ દસ કદમ ચલે ઓર પૂરી સુન્નત યેહ હૈ કે પહલે દાહ્ને સિરહાને કન્ધા દે ફિર દાહ્ની પાઈતી ફિર બાએં સિરહાને ફિર બાઈ પાઈતી ઓર દસ દસ કદમ ચલે તો કુલ ચાલીસ કદમ હુએ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જો ચાલીસ કદમ જનાઝા લે ચલે ઉસ કે ચાલીસ ગુનાહે કબીરા મિટા દિયે જાએંગે ઈસી તરહ એક હદીસ મેં હૈ કે જો જનાઝે કે ચારોં પાયોં કો કન્ધા દે અલ્લાહ તઆલા ઝરૂર ઉસ કી મર્ફિરત ફરમા દેગા.

(الدرا المختار، كتاب الصلوة، باب فى صلوة الجنائز، ج ٣، ص ٥٨، ١٠٩)

મસ્અલા : જનાઝા લે ચલને મેં સિરહાના આગે હોના ચાહિયે ઓર ઓરતોં કો જનાઝે કે સાથ જાના મમ્નૂઅ વ ના જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الرابع فى حمل الجنائز، ج ١، ص ١٦٢)

મસ્અલા : મચ્ચિત અગર પડોસી યા રિશ્તેદાર યા નેક આદમી હો તો ઉસ કે જનાઝે કે સાથ જાના નફલ નમાઝ પઢને સે અફઝલ હૈ.

મસ્જલા : જનાઝે કે સાથ પૈદલ ચલના અફઝલ હૈ ઓર સાથ ચલને વાલોં કો જનાઝે કે પીછે ચલના ચાહિયે દાહને બાએં ન ચલેં ઓર જનાઝે કે આગે ચલના મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الرابع فى حمل الجنازة، ج ١، ص ١٦٢)

મસ્જલા : જનાઝે કો તેઝી કે સાથ લે કર ચલેં મગર ઈસ તરહ, કે મચ્ચિત કો ઝટકા ન લગે.

(الفتاوى الهندية، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الرابع فى حمل الجنازة، ج ١، ص ١٦٢)

મસ્જલા : હર મુસલ્માન કી નમાઝે જનાઝા પઢી જાએ અગર્યે વોહ કેસા હી ગુનહગાર હો મગર ચન્દ કિસ્મ કે લોગ હેં કે ઉન કી નમાઝે જનાઝા નહીં પઢી જાએગી મ-સલન : ﴿1﴾ બાગી જો ઈમામે બરહક પર ખુરૂજ કરે ઓર ઈસી બગાવત મેં મારા જાએ ﴿2﴾ ડાકૂ જો ડાકા ઝની મેં મારા ગયા ﴿3﴾ માં બાપ કા કાતિલ ﴿4﴾ જિસ ને કઈ શખ્સોં કા ગલા ઘોંટ કર માર દિયા હો.

(الدرالمختار مع ردالمختار، كتاب الصلوة، باب صلوة الجنازة، ج ٣، ص ١٢٥-١٢٨)

મસ્જલા : જિસ ને ખુદકુશી કી હાલાંકે ચેહ બહુત બડા ગુનાહ હૈ મગર ઉસ કે જનાઝે કી નમાઝ પઢી જાએગી ઈસી તરહ જો ઝિનાકારી કી સઝા મેં સંગસાર કિયા ગયા યા ખૂન કે કિસાસ મેં ફાંસી દિયા ગયા (ઉસે ગુસ્લ દેંગે ઓર જનાઝે કી નમાઝ પઢેંગે).

(الدرالمختار، كتاب الصلوة، باب صلوة الجنازة، ج ٣، ص ١٢٧ / والفتاوى الهندية،

كتاب الصلوة، الباب الحادى والعشرون، الفصل الخامس، ج ١، ص ١٦٣)

મસ્જલા : જો બચ્ચા મુર્દા પૈદા હુવા ઉસ કી નમાઝે જનાઝા નહીં પઢી જાએગી.

(الفتاوى الهندية، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الخامس فى الصلوة

على الميت، ج ١، ص ١٦٣)

નમાઝે જનાઝા કી તરકીબ

નમાઝે જનાઝા ફરજે કિફાયા હૈ યા'ની અગર કુછ લોગોં ને નમાઝે જનાઝા પઢ લી તો સબ બરિયુઝ્ઝિમ્મા હો ગએ ઔર અગર કિસી ને ભી નહીં પઢી તો સબ ગુનહગાર હુએ જો નમાઝે જનાઝા કે ફરજ હોને કા ઇન્કાર કરે વોહ કાફિર હૈ.

(الفتاوى الهندية، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الخامس فى الصلوة

على الميت، ج ١، ص ١٦٢)

મરખલા : નમાઝે જનાઝા કે લિયે જમાઅત શર્ત નહીં એક શખ્સ ભી પઢ લે તો ફરજ અદા હો ગયા.

(الفتاوى الهندية، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل الخامس فى الصلوة

على الميت، ج ١، ص ١٦٢)

મરખલા : નમાઝે જનાઝા ઇસ તરહ પઢે કે પહલે યૂં નિયત કરે : નિયત કી મૈં ને નમાઝે જનાઝા કી ચાર તકબીરોં કે સાથ, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે ઔર દુઆ ઇસ મય્યિત કે લિયે, મુંહ મેરા કા'બા શરીફ કી તરફ, (મુક્તદી ઇતના ઔર કહે) પીછે ઇસ ઇમામ કે. ફિર કાનોં તક દોનોં હાથ ઉઠા કર **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહતે હુએ દોનોં હાથોં કો નાફ કે નીચે બાંધ લે ફિર યેહ સના પઢે :

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَحَلِّ ثَنَاءِكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

ફિર બિગૈર હાથ ઉઠાએ **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહે ઔર દુરૂદે ઇબ્રાહીમી પઢે જો પંજ વક્તા નમાઝોં મેં પઢે જાતે હૈં ફિર બિગૈર હાથ ઉઠાએ **اللَّهُ أَكْبَرُ** કહે ઔર બાલિગ કા જનાઝા હો તો યેહ દુઆ પઢે :

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَنُنَا
اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ-

ઇસ કે બા'દ ચૌથી તકબીર કહે ફિર બિગૈર કોઈ દુઆ પઢે હાથ છોડ કર સલામ ફૈર દે ઓર અગર ના બાલિગ લડકે કા જનાઝા હો તો તીસરી તકબીર કે બા'દ યેહ દુઆ પઢે :

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَ مُشَفَّعًا
 ઓર અગર ના બાલિગ લડકી કા જનાઝા હો તો યેહ દુઆ પઢે :

اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهَا لَنَا أَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَ مُشَفَّعَةً-
 (الدرالمختار، کتاب الصلوة، باب صلوة الحنازة، ج ૩، ص ૧૨૮-૧૩૬)

મસ્અલા : મચ્ચિત કો ઐસે કબ્રિસ્તાન મેં દફન કરના બેહતર હૈ જહાં નેક લોગોં કી કબ્રે હોં.

(الفتاوى الهندية، الباب الحادى والعشرون فى الجنائز، الفصل السادس فى القبر والدفن والنقل من مكان الى آخر، ج ૧، ص ૧૬૬)

મસ્અલા : મુસ્તાહબ યેહ હૈ કે દફન કે બા'દ કબ્ર કે પાસ સૂરએ બ-કરહ કા અવ્વલ વ આખિર પઢેં સિરહાને **اَلَمْ** તક ઓર પાઈતી **مُقْلِحُونَ** તક ઓર પાઈતી **اَمِنْ الرَّسُولُ** સે ખત્મે સૂરત તક પઢેં.

(ردالمحتار، کتاب الصلوة، مطلب فى زيارة القبور، ج ૩، ص ૧૭૧)

કબ્ર પર તલ્કીન

મસ્અલા : દફન કે બા'દ મુદ્દે કો તલ્કીન કરના અહલે સુન્નત કે નઝદીક જાઈઝ હૈ. (الجوهرة النيرة، کتاب الصلاة، باب الجنائز، ص ૧૩૦)

યેહ જો બા'ઝ કિતાબોં મેં હૈ કે તલ્કીન ન કી જાએ યેહ મો'તઝિલા કા મઝહબ હૈ ઉન્હોં ને હમારી કિતાબોં મેં યેહ ઇઝાફા કર દિયા હૈ (શી) હદીસ મેં હૈ હુઝૂરે અકદસ **صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** મેં હૈ હુઝૂરે અકદસ કબ્ર કે સિરહાને ખડા હો કર મચ્ચિત ઓર ઉસ કી મિટ્ટી દે યુકો તો તુમ મેં હોં જબ તુમહારા કોઈ મુસલ્માન ભાઈ મરે ઓર ઉસ કી મિટ્ટી દે યુકો તો તુમ મેં સે એક શખ્સ કબ્ર કે સિરહાને ખડા હો કર મચ્ચિત ઓર ઉસ કી માં કા નામ લે કર યૂં કહે : યા ફુલાન બિન ફુલાના ! વોહ સુનેગા ઓર જવાબ ન દેગા ફિર

કહે : યા ફુલાન બિન ફુલાના ! વોહ સીધા હો કર બેઠ જાએગા. ફિર કહે : યા ફુલાન બિન ફુલાના ! વોહ કહેગા : હમેં ઈશાદિ કર, અલ્લાહ તઆલા તુઝ પર રહમ ફરમાએ. મગર તુમહેં ઉસ કે કહને કી ખબર નહીં હોતી ફિર કહે :

أَذْكُرَمَا خَرَجْتَ مِنَ الدُّنْيَا شَهَادَةً أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ (صلى الله تعالى عليه واله وسلم) وَأَنَّكَ رَضِيتَ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَ
بِمُحَمَّدٍ (صلى الله تعالى عليه واله وسلم) نَبِيًّا وَبِالْقُرْآنِ إِمَامًا ط

નકીરેન એક દૂસરે કા હાથ પકડ કર કહેંગે ચલો હમ ઉસ કે પાસ ક્યા બેઠેં જિસે લોગ ઉસ કી હુજાત સિખા ચુકે. ઈસ પર કિસી ને હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سے અર્ઝ કી, કે અગર ઉસ કી માં કા નામ મા'લૂમ ન હો ? ફરમાયા : હવ્વા કી તરફ નિસ્ખત કરે.

(ردالمحتار، کتاب الصلوة، مطلب فی التلقين بعد الموت، ج ۳، ص ۹۴ / والمعجم الكبير،
رقم ۷۹۷۹، ج ۸، ص ۲۴۹)

મસ્અલા : કબ્ર પર ફૂલ ડાલના બેહતર હૈ કે જબ તક તર રહેંગે તસ્બીહ કરેંગે ઔર મયિત કા દિલ બહલેગા.

(الفتاوى القاضى خان، کتاب الصلوة، باب بيان ان النقل من بلد الى بلد مكروه، ج اولين، ص ۹۴)

મસ્અલા : કબ્ર પર સે તર ઘાસ નોચના ન ચાહિયે કે ઉસ કી તસ્બીહ સે રહમત ઉતરતી હૈ ઔર મયિત કો ઉન્સ હોતા હૈ ઔર નોચને મેં મયિત કા હક ઝાએઅ કરના હૈ.

(الفتاوى القاضى خان، کتاب الصلوة، باب بيان ان النقل من بلد الى بلد مكروه، ج اولين، ص ۹۴)

મસ્અલા : કબ્ર પર સોના ચલના બેઠના હરામ હૈ. કબ્રિસ્તાન મેં જો નયા રાસ્તા નિકાલા ગયા હૈ ઉસ સે ગુઝરના ના જાઈઝ હૈ ખ્વાહ નયા હોના ઉસે મા'લૂમ હો યા ઈસ કા ગુમાન હો.

(الفتاوى الهندية، الباب الحادى والعشرون، الفصل السادس فى القبر --- الخ، ج ۱، ص ۱۶۶)

(ردالمحتار مع درمختار، کتاب الصلوة، مطلب فى اهواء ثواب القراءة، ج ۳، ص ۱۸۳)

મસ્જાલા : મચ્ચિત કો દફન કરને કે બા'દ સોયમ, દસવાં, ચેહલમ કરના યા'ની નમાઝ વ રોઝા ઔર તિલાવત વ કલિમા ઔર સ-દકા વ ખૈરાત ઔર લોગોં કો ખાના ખિલાને કા સવાબ મચ્ચિત કી રૂહ કો પહોંચાના જાઈઝ હૈ. જિતને લોગોં કી રૂહોં કો સવાબ પહોંચાએગા સબ કી રૂહોં કો સવાબ પહોંચેગા ઔર ઇસ પહોંચાને વાલે કે સવાબ મેં કોઈ કમી નહીં હોગી અલ્લાહ તઆલા કી રહમત સે યેહ ઉમ્મીદ હૈ કે ઇસ કો પૂરા પૂરા સવાબ મિલેગા યેહ નહીં કે તક્સીમ હો કર ટુકડા ટુકડા મિલેગા બલકે યેહ ઉમ્મીદ હૈ કે ઇસ સવાબ પહોંચાને વાલે કો ઉન સબ કે મજમૂએ કે બરાબર સવાબ મિલેગા.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 4, સ. 166)

ઝિયારતે કુબૂર : કબ્રોં કી ઝિયારત કે લિયે જાના સુન્નત હૈ હફ્તે મેં એક દિન ઝિયારત કરે ઔર ઇસ કે લિયે સબ સે અફઝલ જુમુઆ કા દિન સુબહ કા વક્ત હૈ. ઔલિયા કે મઝારાત પર દૂર દરાઝ સે સફર કર કે જાના યકીનન જાઈઝ હૈ ઔલિયા અપને ઝિયારત કરને વાલોં કો અપને રબ કી દી હુઈ તાકતોં સે નફઅ પહોંચાતે હૈં ઔર અગર મઝારોં પર કોઈ ખિલાફે શર-અ બાત હો જૈસે ઔરતોં કા સામના યા ગાના બજાના વગૈરા તો ઇસ કી વજહ સે ઝિયારત ન છોડી જાએ કે એસી બાતોં સે નેક કામ છોડા નહીં જાતા બલકે ખિલાફે શર-અ બાતોં કો બુરા જાને ઔર હો સકે તો બુરી બાતોં સે લોગોં કો મન્અ કરે ઔર બુરી બાતોં કો અપની તાકત ભર રોકે.

(ردالمحتار، کتاب الصلوة، مطلب في زيارة القبور، ج ۳، ص ۱۷۷)

મસ્જાલા : કબ્રોં કી ઝિયારત કા યેહ તરીકા હૈ કે કબ્ર કી પાઈતી કી તરફ સે જા કર કિબ્લે કો પુશ્ત કર કે મચ્ચિત કે મુંહ કે સામને ખડા હો ઔર યેહ કહે કે

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ دَارِ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ أَنْتُمْ لَنَا سَلَفٌ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ ط
ફિર ફાતિહા પઢે ઔર બૈઠના યાહે તો ઇતને ફાસિલે પર બૈઠે
કે જિતની દૂર ઝિન્દગી મેં ઇસ કે પાસ બૈઠતા થા.

(الدرالمختار مع رد المحتار، كتاب الصلوة، باب صلوة الجنائز، ج ۳، ص ۱۷۹)

મસ્જલા : હદીસ મેં હૈ કે જો ગ્યારહ મર્તબા **قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ** પઢ
કર ઇસ કા સવાબ મુદ્દોં કી રૂહ કો પહોંચાએ તો મુદ્દોં કી ગિનતી કે
બરાબર ઉસ કો સવાબ મિલેગા.

મસ્જલા : વહાબી લોગ કબ્રોં કી તૌહીન કરતે હૈં, કબ્રોં કી ઝિયારત
ઔર ફાતિહા સે મન્અ કરતે હૈં. ઇન લોગોં કી સોહબત સે દૂર રહના
ચાહિયે ઔર હરગિઝ ઇન લોગોં સે ન મેલજોલ રખના ચાહિયે ન
ઇન કી બાતોં કો માનના ચાહિયે, યેહ લોગ અહલે સુન્નત વ જમાઅત
કે ખિલાફ હૈં.

મસ્જલા : ઉ-લમા ઔર ઔલિયા કી કબ્રોં પર કુબ્બા બનાના જાઈઝ
હૈ મગર કબ્ર કો પુખ્તા ન કિયા જાએ.

(ردالمختار، كتاب الصلوة، مطلب في دفن الميت، ج ۳، ص ۱۶۹-۱۷۰)

યા'ની અન્દર સે પુખ્તા ન બનાઈ જાએ ઔર અગર અન્દર
કબ્ર કચ્ચી હો ઔર ઊપર સે પુખ્તા બનાએં તો ઇસ મેં કોઈ હરજ
નહીં. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 4, સ. 162)

મસ્જલા : અગર ઝરૂરત હો તો કબ્ર પર નિશાન કે લિયે કુદ્દ લિખ
સકતે હૈં મગર ઐસી જગહ ન લિખેં કે બે અ-દબી હો.

(الدرالمختار مع رد المحتار، كتاب الصلوة، مطلب في دفن الميت، ج ۳، ص ۱۷۰)

મસ્જલા : કબ્ર પર બૈઠના, સોના, ચલના, ફિરના, પેશાબ પાખાના
કરના, કબ્ર પર થૂકના હરામ હૈ, કે ઇસ સે કબ્ર વાલે કો તકલીફ
પહોંચેગી. ઇસી તરહ કબ્રિસ્તાન મેં જૂતા પહન કર ન ચલે. એક

આદમી કો રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને જૂતિયાં પહન કર કબ્રિસ્તાન મેં ચલતે દેખા તો ફરમાયા કે ઐ શખ્સ ! જૂતિયાં ઉતાર લે, ન તૂ કબ્ર વાલે કો તક્લીફ દે ઔર ન કબ્ર વાલા તુઝ કો તક્લીફ દે.

(الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب الصلوة، مطلب فی اهداء ثواب القراءة للنبي صلى الله

عليه وسلم، ج ۳، ص ۱۸۳)

મસ્જદા : બુઝુર્ગાને દીન કી કબ્રોં પર સફાઈ સુથરાઈ કરતે રહના, વહાં અગરબત્તી જલા કર ઈત્ર લગા કર ખુશ્બૂ કરના, મઝારોં પર ફૂલ પત્તિયાં ડાલના અવામ કી નઝરોં મેં સાહિબે મઝાર કી ઈઝ્ઝતો અઝમત પૈદા કરને કે લિયે મઝારોં પર ગિલાફ વ ચાદર ચઢાના, મઝારોં કે આસ પાસ રોશની કરના તાકે રાસ્તા ચલને વાલોં કો રોશની મિલે ઔર લોગોં કો મા'લૂમ હો જાએ કે યેહ કિસી બુઝુર્ગ કા મઝાર હૈ તાકે યેહ લોગ વહાં આ કર ફાતિહા પઢે યેહ સબ કામ જાઈઝ હેં ઔર અચ્છી નિચ્ચત સે કરેં તો મુસ્તહબ ભી.

મસ્જદા : જહાઝ પર કિસી કા ઈન્તિકાલ હુવા ઔર કનારા બહુત દૂર હૈ તો ચાહિયે કે મચ્ચિત કો ગુસ્લ દે કર ઔર કફન પહના કર પૂરે એ'ઝાઝ કે સાથ સમુન્દર મેં ડાલ દેં.

(الفتاوى القاضى خان، کتاب الصلوة، باب فی غسل الميت وما يتعلق---الخ، ج ۱، ص ۹۴)

ઝકાત કા બયાન

ઝકાત ફર્ઝ હૈ. ઈસ કા ઈન્કાર કરને વાલા કાફિર ઔર ન દેને વાલા ફાસિક વ જહન્નમી ઔર અદા કરને મેં દેર કરને વાલા ગુનહગાર વ મર્દુદુશ્શહાદહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الزكاة، الباب الاول فی تفسیرها وصفتها وشرائطها، ج ۱، ص ۱۷۰)

નમાઝ કી તરહ ઈસ કે બારે મેં ભી બહુત સી આયતેં વ હદીસેં આઈ હેં જિન મેં ઝકાત અદા કરને કી સખ્ત તાકીદ હૈ ઔર ન અદા

કરને વાલે પર તરહ તરહ કે દુન્યા ઔર આબિરત કે અઝાબોં કી વઈદિં આઈ હેં.

મરખલા : અદલાહ કે લિયે માલ કા એક હિસ્સા જો શરીઅત ને મુકરર કિયા હૈ કિસી ફકીર કો માલિક બના દેના શરીઅત મેં ઇસ કો ઝકાત કહતે હેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب الاول فى تفسيرها وصفتها وشرائطها، ج ١، ص ١٧٠)

મરખલા : ઝકાત ફર્જ હોને કે લિયે ચન્દ શર્તે હેં :

﴿1﴾ મુસલ્માન હોના યા'ની કાફિર પર ઝકાત ફર્જ નહીં ﴿2﴾ બાલિગ હોના યા'ની ના બાલિગ પર ઝકાત ફર્જ નહીં ﴿3﴾ આકિલ હોના યા'ની દીવાને પર ઝકાત ફર્જ નહીં ﴿4﴾ આઝાદ હોના યા'ની લૌંડી ગુલામ પર ઝકાત ફર્જ નહીં ﴿5﴾ માલિકે નિસાબ હોના યા'ની જિસ કે પાસ નિસાબ સે કમ માલ હો ઉસ પર ઝકાત ફર્જ નહીં ﴿6﴾ પૂરે તૌર પર માલિક હો યા'ની ઉસ પર કબ્જા ભી હો તબ ઝકાત ફર્જ હૈ વરના નહીં મ-સલન કિસી ને અપના માલ ઝમીન મેં દફન કર દિયા ઔર જગહ ભૂલ ગયા ફિર બરસોં કે બા'દ જગહ યાદ આઈ ઔર માલ મિલ ગયા તો જબ તક માલ ન મિલા થા ઉસ ઝમાને કી ઝકાત વાજિબ નહીં ક્યૂંકે નિસાબ કા માલિક તો થા મગર ઇસ પર કબ્જા નહીં થા ﴿7﴾ નિસાબ કા કર્જ સે ફારિગ હોના. અગર કિસી કે પાસ એક હઝાર રુપિયા હૈ મગર વોહ એક હઝાર કા કર્જદાર ભી હૈ તો ઉસ કા માલ કર્જ સે ફારિગ નહીં લિહાઝા ઉસ પર ઝકાત નહીં. ﴿8﴾ નિસાબ કા હાજતે અસ્લિય્યા સે ફારિગ હોના. હાજતે અસ્લિય્યા યા'ની આદમી કો ઝિન્દગી બસર કરને મેં જિન ચીઝોં કી ઝરૂરત હૈ મ-સલન અપને રહને કા મકાન, જાડે ગર્મિયોં કે કપડે, ઘરેલૂ સામાન યા'ની ખાને પીને કે બરતન, ચારપાઈયાં, કુર્સિયાં, મેઝેં, ચૂલ્હે, પંખે વગૈરા ઇન માલોં મેં ઝકાત નહીં ક્યૂંકે યેહ સબ માલ વ સામાન હાજતે

અસ્લિયા સે ફારિગ નહીં હૈ ﴿9﴾ માલે નામી હોના યા'ની બઢને વાલા માલ હોના ખ્વાહ હકીકતન બઢને વાલા માલ જૈસે માલે તિજારત ઔર ચરાઈ પર છોડે હુએ જાનવર યા હુકમન બઢને વાલા માલ હો જૈસે સોના ચાંદી, કે યેહ ઇસી લિયે પૈદા કિયે ગયે હૈ કે ઇન સે ચીઝે ખરીદી જાએ ઔર બેચી જાએ તાકે નફઅ હોને સે યેહ બઢતે રહે લિહાઝા સોના ચાંદી જિસ હાલ મેં ભી હો ઝેવર કી શકલ મેં હોં યા દફન હોં હર હાલ મેં યેહ માલે નામી હૈ ઔર ઇન કી ઝકાત નિકાલની ઝરૂરી હૈ ﴿10﴾ માલે નિસાબ પર એક સાલ ગુઝર જાના યા'ની નિસાબ પૂરા હોતે હી ઝકાત ફર્જ નહીં હોગી બલ્કે એક સાલ તક વોહ નિસાબ મિલ્ક મેં બાકી રહે તો સાલ પૂરા હોને કે બા'દ ઉસ કી ઝકાત નિકાલી જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب الاول فى تفسيرها وصفتها وشرائطها، ج ١، ص ١٧١-١٧٤)

મરખલા : સોને કા નિસાબ સાઢે સાત તોલા હૈ ઔર ચાંદી કા નિસાબ સાઢે બાવન તોલા હૈ. સોને ચાંદી મેં ચાલીસવાં હિસ્સા ઝકાત નિકાલ કર અદા કરના ફર્જ હૈ. યેહ ઝરૂરી નહીં કે સોને કી ઝકાત મેં સોના હી ઔર ચાંદી કી ઝકાત મેં ચાંદી હી દી જાએ બલ્કે યેહ ભી જાઈઝ હૈ કે બાઝારી ભાવ સે સોને ચાંદી કી કીમત લગા કર રુપિયા ઝકાત મેં દે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب الثالث، الفصل الاول فى زكاة الذهب والفضة، ج ١، ص ١٧٨)

ઝેવરાત કી ઝકાત : હદીસ શરીફ મેં હૈ કે દો ઔરતેં હુઝૂરે અકદસ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી ખિદમતે મુબા-રકા મેં હાઝિર હુઈ. ઉન કે હાથોં મેં સોને કે કંગન થે આપ ને ઇશ્દિ ફરમાયા કે ક્યા તુમ ઇન ઝેવરોં કી ઝકાત અદા કરતી હો ? ઔરતોં ને અર્ઝ કિયા કે જી નહીં ! તો આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશ્દિ ફરમાયા કે ક્યા તુમ ઇસે પસન્દ કરતી હો, કે અલ્લાહ તઆલા તુમ્હે આગ કે કંગન પહનાએ ? ઔરતોં ને કહા : નહીં. તો ઇશ્દિ ફરમાયા કે તુમ ઇન ઝેવરોં કી ઝકાત અદા કરો.

(سنن ترمذی، کتاب الزكاة، باب ماجاء فى زكاة الحلی، رقم ٢٣٧، ج ٢، ص ١٣٢)

મસ્જલા : સોના ચાંદી જબ કે બ કદરે નિસાબ હોં તો ઈન કી ઝકાત ચાલીસવાં હિસ્સા નિકાલની ફર્જ હૈ જ્વાહ સોને ચાંદી કે ટુકડે હોં યા સિક્કે યા ઝેવરાત યા સોને ચાંદી કી બની હુઈ ચીઝેં મ-સલન બરતન, ઘડી, સુરમાદાની, સલાઈ વગૈરા ગરઝ જો કુછ હો સબ કી ઝકાત નિકાલની ફર્જ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب الثالث، الفصل الاول في زكاة الذهب والفضة، ج 1، ص 178)

મસ્જલા : જિન ઝેવરાત કી માલિક ઔરત હો જ્વાહ વોહ મયકે સે લાઈ હો યા ઉસ કે શોહર ને ઉસ કો ઝેવરાત દે કર ઉન કા માલિક બના દિયા હો તો ઈન કી ઝકાત અદા કરના ઔરત પર ફર્જ હૈ ઔર જબ ઝેવરાત કા માલિક મર્દ હો યા'ની ઔરત કો સિર્ફ પહનને કે લિયે દિયા હૈ માલિક નહીં બનાયા હૈ તો ઉન ઝેવરાત કી ઝકાત મર્દ કે ઝિમ્મે હૈ ઔરત પર નહીં. (અલ ફતાવર-ઝવિયા (મુખર્રજ), જિ. 10, સ. 132)

મસ્જલા : અગર કિસી કે પાસ સોના ચાંદી યા ઈન દોનોં કે ઝેવરાત હોં ઔર સોના ચાંદી મેં સે કોઈ ભી બ કદરે નિસાબ નહીં તો ચાહિયે કે સોને કી કીમત કી ચાંદી યા ચાંદી કી કીમત કા સોના ફર્જ કર કે દોનોં કો મિલાએં ફિર અગર મિલાને પર ભી બ કદરે નિસાબ ન હો તો ઝકાત નહીં ઔર અગર સોને કી કીમત કી ચાંદી ચાંદી મેં મિલાએં તો બ કદરે નિસાબ હો જાતા હૈ ઔર ચાંદી કી કીમત કા સોના, સોને મેં મિલાએં તો બ કદરે નિસાબ નહીં તો વાજિબ હૈ કે જિસ સૂરત મેં નિસાબ પૂરા હો જાતા હૈ વોહ કરેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب الثالث، الفصل الاول في زكاة الذهب والفضة، ج 1، ص 179)

મસ્જલા : તિજારતી માલ કી કીમત લગાઈ જાએ ફિર ઉસ સે અગર સોને યા ચાંદી કા નિસાબ પૂરા હો તો ઉસ કે હિસાબ સે ઝકાત નિકાલી જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب الثالث، الفصل الاول في زكاة الذهب والفضة، ج 1، ص 179)

મસ્અલા : અગર સોના ચાંદી ન હો ન માલે તિજારત હો બલ્કે સિફ નોટ ઔર રુપૈ પૈસે હોં, કે કમ સે કમ ઇતને રુપૈ પૈસે યા નોટ હોં, કે બાઝાર મેં ઇન સે સાઢે સાત તોલા સોના યા સાઢે બાવન તોલા ચાંદી ખરીદી જા સકતી હૈ તો વોહ શખ્સ સાહિબે નિસાબ હૈ ઉસ કો નોટ ઔર રુપૈ પૈસોં કી ઝકાત (ચાલીસવાં હિસ્સા) નિકાલના ફર્ઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب الثالث، الفصل الاول في زكاة الذهب والفضة، ج ١، ص ١٧٩)

મસ્અલા : અગર શુરૂઆત સાલ મેં પૂરા નિસાબ થા ઔર આખિર સાલ મેં ભી નિસાબ પૂરા રહા દરમિયાન મેં કુછ દિનોં માલ ઘટ કર નિસાબ સે કમ રહ ગયા તો યેહ કમી કુછ અસર ન કરેગી બલ્કે ઇસ કો પૂરે માલ કી ઝકાત દેની પડેગી.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب الاول في تفسيرها وصفاتها وشرائطها، ج ١، ص ١٧٥)

ઉશર કા બયાન

ઝમીન સે જો ભી પૈદાવાર હો ગેહૂં, જવ, ચના, બાજરા, ધાન વગેરા હર કિસ્મ કે અનાજ, ગન્ના, રૂઈ હર કિસ્મ કી તરકારિયાં ફૂલ ફલ મેવે સબ મેં ઉશર વાજિબ હૈ થોડી પૈદા હો યા ઝિયાદા.

(الفتاوى الخانية (اولين)، كتاب الزكاة، فصل في العشر، ج ١، ص ١٣٢)

મસ્અલા : જો પૈદાવાર બારિશ યા ઝમીન કી નમી સે પૈદા હો ઉસ મેં દસવાં હિસ્સા વાજિબ હોતા હૈ ઔર જો પૈદાવાર ચરસે, ડોલ, પમ્પિંગ મશીન યા ટ્યૂબ વેલ વગેરા કે પાની સે યા ખરીદે હુએ પાની સે પૈદા હો ઉસ મેં બીસવાં હિસ્સા વાજિબ હૈ.

(الدرالمختار، كتاب الزكاة، باب العشر، ج ٣، ص ٣١٢، ٣١٦)

મસ્અલા : ખેતી કે અખરાજાત નિકાલ કર ઉશર નહીં નિકાલા જાએગા બલ્કે જો કુછ પૈદાવાર હુઈ હો ઉન સબ કા ઉશર યા નિસ્ફ ઉશર દેના વાજિબ હૈ ગવર્નમેન્ટ કો માલ ગુઝારી દી જાતી હૈ વોહ ભી ઉશર કી

રકમ સે મુજરા નહીં કી જાએગી. પૂરી પૈદાવાર કા ઉશર યા નિસ્ફ ઉશર ખુદા કી રાહ મેં નિકાલના પડેગા.

(الدرا المختار، كتاب الزكاة، باب في العشر، ج ٣، ص ٣١٦-٣١٧)

મસ્તલા : ઝમીન અગર બટાઈ પર દે કર ખેતી કરાઈ હૈ તો ઝમીન વાલે ઔર ખેતી કરને વાલે દોનોં કો જિતની જિતની પૈદાવાર મિલી હૈ દોનોં કો અપને અપને હિસ્સે કી પૈદાવાર કા દસવાં યા બીસવાં હિસ્સા નિકાલના વાજિબ હૈ. (الفتاوى الخانية (اولين)، كتاب الزكاة، فصل في العشر، ج ١، ص ١٣٢)

ઝકાત કા માલ કિન કિન લોગોં કો દિયા જાએ

જિન જિન લોગોં કો ઉશર વ ઝકાત કા માલ દેના જાઈઝ હૈ વોહ યેહ લોગ હેં :

﴿1﴾ ફકીર યા'ની વોહ શખ્સ, કે ઉસ કે પાસ કુછ માલ હૈ મગર નિસાબ કી મિકદાર સે કમ હૈ ﴿2﴾ મિસ્કીન યા'ની વોહ શખ્સ જિસ કે પાસ ખાને કે લિયે ગલ્લા ઔર પહનને કે લિયે કપડા ભી ન હો ﴿3﴾ કર્ઝદાર યા'ની વોહ શખ્સ, કે જિસ કે ઝિમ્મે કર્ઝ હો ઔર ઉસ કે પાસ કર્ઝ સે ફાઝિલ કોઈ માલ બ કદરે નિસાબ ન હો ﴿4﴾ મુસાફિર જિસ કે પાસ સફર કી હાલત મેં માલ ન રહા હો ઉસ કો બ કદરે ઝરૂરત ઝકાત કા માલ દેના જાઈઝ હૈ ﴿5﴾ આમિલ યા'ની જિસ કો બાદશાહે ઈસ્લામ ને ઝકાત વ ઉશર વુસૂલ કરને કે લિયે મુકરર કિયા હો ﴿6﴾ મુકાતબ ગુલામ તાકે વોહ માલ દે કર આઝાદ હો જાએ ﴿7﴾ ગરીબ મુજાહિદ તાકે વોહ જિહાદ કા સામાન કરે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب السابع في المصارف، ج ١، ص ١٨٧-١٨٨)

કિન કિન લોગોં કો ઝકાત કા માલ દેના મન્ઝ હૈ

જિન લોગોં કો ઉશર વ ઝકાત કા માલ દેના જાઈઝ નહીં ઉન મેં સે ચન્દ યેહ હેં :

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

﴿1﴾ માલદાર યા'ની સાહિબે નિસાબ જિસ પર ખુદ ઝકાત ફર્જ હૈ ઉસ કો ઝકાત કા માલ જાઈઝ નહીં ﴿2﴾ બની હાશિમ યા'ની હઝરતે અલી, હઝરતે જા'ફર, હઝરતે અકીલ, હઝરતે અબ્બાસ, હારિસ બિન અબ્દુલ મુત્તલિબ કી ઔલાદ કો ઝકાત કા માલ દેના જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب السابع في المصارف، ج ١، ص ١٨٩)

﴿3﴾ અપની અસ્લ વ ફુરૂઅ યા'ની માં બાપ, દાદા દાદી, નાના નાની વગૈરહુમ ઔર બેટા, બેટી, પોતા, પોતી, નવાસા, નવાસી કો ઝકાત કા માલ દેના જાઈઝ નહીં ﴿4﴾ શોહર અપની ઔરત કો ઔર ઔરત અપને શોહર કો અપની ઝકાત નહીં દે સકતે યૂં હી સ-દ-કએ ફિત્ર ઔર કફફારા ભી ઈન લોગોં કો નહીં દે સકતા ﴿5﴾ માલદાર કે ના બાલિગ બચ્ચે કો ઝકાત નહીં દી જા સકતી ઔર માલદાર કી બાલિગ ઔલાદ જબ કે વોહ નિસાબ કે માલિક ન હોં ઉન કો ઝકાત દે સકતે હેં ﴿6﴾ કિસી કાફિર વ મુરતદ યા બદ મઝહબ કો ઝકાત કા માલ દેના જાઈઝ નહીં. (الجوهرة النيرة، كتاب الزكاة، باب من يجوز دفع الصدقة... الخ، ص ١٦٦-١٦٧).

મસ્અલા : બહૂ દામાદ ઔર સોતેલી માં યા સોતેલે બાપ યા ઝૌજા કી ઔલાદ જો દૂસરે શોહર સે હોં યા શોહર કી ઔલાદ જો દૂસરી બીવી સે હોં ઔર દૂસરે રિશ્તેદારોં કો ઝકાત દે સકતે હેં.

(ردالمحتار، كتاب الزكاة، باب المصروف، ج ٣، ص ٣٤٤)

મસ્અલા : માલદાર કી બીવી અગર વોહ માલિકે નિસાબ નહીં હૈ તો ઉસ કો ઝકાત દે સકતે હેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب السابع في المصارف، ج ١، ص ١٨٩)

મસ્અલા : તન્દુરુસ્ત ઔર તાકત વર આદમી અગર વોહ માલિકે નિસાબ નહીં હૈ તો ઉસ કો ઝકાત દેના જાઈઝ હૈ મગર ઉસ કો સુવાલ કરના ઔર ભીક માંગના જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب السابع في المصارف، ج ١، ص ١٨٩)

મસ્અલા : ઝકાત અદા કરને મેં યેહ ઝરૂરી હે કે જિસે દેં ઉસ કો માલિક બના દેં ઇસ લિયે અગર ઝકાત કી રકમ સે ખાના પકા કર ગરીબોં કો બતૌર દા'વત કે ખિલા દિયા તો ઝકાત અદા ન હુઈ ક્યૂંકે યેહ ઇબાહત હુઈ તમ્લીક નહીં હુઈ હાં અગર ખાના પકા કર ફકીરોં કો ખાના દે દે ઔર ઉન કો ઉસ ખાને કા માલિક બના દે, કે વોહ ચાહેં ઇસ કો ખાએં યા કિસી કો દે દેં યા બેચ ડાલેં તો ઝકાત અદા હો ગઈ.

(الدرالمختار و رد المحتار، کتاب الزکاة، باب المصرف، ج ۳، ص ۳۴۱)

મસ્અલા : ઝકાત કા માલ મસ્જિદ યા મદ્રસે યા મેહમાન-ખાને કી ઇમારત મેં લગાના યા મયિત કે કફન વ દફન મેં લગાના યા ફૂંવાં બનવા દેના યા કિતાબે ખરીદ કર કિસી મદ્રસે મેં વક્ફ કર દેના ઇસ સે ઝકાત અદા નહીં હોગી જબ તક કિસી ઐસે આદમી કો માલે ઝકાત કા માલિક ન બના દેં જો ઝકાત લેને કા અહ્લ હે ઉસ વક્ત તક ઝકાત અદા નહીં હો સકતી. (الدرالمختار و رد المحتار، کتاب الزکاة، باب المصرف، ج ۳، ص ۳۴۱-۳۴۲)

મસ્અલા : ફકીર ઝકાત કે માલ કા માલિક હો જાને કે બા'દ ખુદ અપની તરફ સે અગર મસ્જિદ વ મદ્રસે કી ઇમારત મેં લગા દે યા મયિત કે કફન વ દફન મેં સર્ફ કર દે તો જાઈઝ હે.

(الدرالمختار، کتاب الزکاة، باب المصرف، ج ۳، ص ۳۴۳)

કાબિલે તવજ્જોહ તમ્બીહ : આજ કલ આમ તૌર પર દીની મદારિસ મેં યેહ ચલન હે કે અતિથ્યાત ઔર સ-દકાત વ ખૈરાત વ ચર્મે કુરબાની ઔર ઝકાત કી સબ રકમેં મુ-તવલ્લી યા નાઝિમ કે પાસ જમ્અ કી જાતી હેં ઔર નાઝિમ વ મુ-તવલ્લી ઇન સબ રકમોં કો મિલા કર રખતે હેં ઔર ઇસી રકમ મેં સે ત-લબા કા મતબખ ભી ચલાતે હેં ઔર મુદરિસીન વ મુલાઝિમીન કી તન-ખ્વાહેં ભી દેતે હેં ઔર વાઈઝીન વ મુમ્તાહિનીન કા નઝરાના ભી દેતે હેં ઔર મસ્જિદ વ મદ્રસે કી ઇમારત

ભી બનવાતે હૈં ઔર અપને મસારિફ મેં ભી લાતે હૈં. યાદ રખો કે ઈસ તરહ ન તો ઝકાત દેને વાલોં કી ઝકાત અદા હોતી હૈ ન ઈન કામોં મેં ઝકાત કી રકમોં કો લગાના જાઈઝ હૈ ઔર યેહ મુ-તવલ્લિયોં ઔર નાઝિમોં કી બહુત બડી ખિયાનત હૈ કે વોહ લોગોં કી ઝકાત કે માલોં કો સહીહ મસરફ મેં સર્ફ નહીં કરતે ઔર ગુનહગાર હોતે હૈં લિહાઝા ઉ-લમાએ કિરામ પર શરઅન વાજિબ હૈ કે મુ-તવલ્લિયોં ઔર નાઝિમોં કો યેહ મસ્અલા બતા દે, કે મદારિસ મેં જિતની રકમેં ઝકાત કી આતી હૈં પહલે ઉન રકમોં કા હીલએ શરઈય્યા કર લેના ઝરૂરી હૈ તાકે ઝકાત દેને વાલોં કી ઝકાત અદા હો જાએ ઔર ફિર ઈન રકમોં કો મદ્રસે કી જિસ મદ મેં ચાહેં ખર્ચ કર સકેં.

મસ્અલા : હીલએ શરઈય્યા કા તરીકા યેહ હૈ કે ઝકાત કી રકમોં કો અલગ કર કે કિસી તાલિબે ઈલ્મ કો જો ગરીબ હો દે દેં ઔર ઉન રકમોં કા ઉસ તાલિબે ઈલ્મ કો માલિક બના દિયા જાએ ઔર ફિર વોહ તાલિબે ઈલ્મ અપની તરફ સે વોહ રકમ મદ્રસે મેં અપની ખુશી સે દે દે ઈસ તરહ કર લેને સે ઝકાત દેને વાલોં કી ઝકાત અદા હો જાએગી ઔર ફિર વોહ રકમ મદ્રસે કી હર મદ મેં ખર્ચ કી જા સકેગી.

(અલ ફતાવર-ઝવિય્યા (અલ જદીદા), જિ. 10, સ. 269)

મસ્અલા : ઝકાત વ સ-દકાત મેં અફઝલ યેહ હૈ કે પહલે અપને ભાઈયોં, બહનોં, ચચાઓં, કૂફિયોં કો ફિર ઈન કી ઔલાદ કો ફિર અપને મામૂઓં ઔર ખાલાઓં કો ફિર ઈન કી ઔલાદ કો ફિર દૂસરે રિશ્તેદારોં કો ફિર પડોસિયોં કો ફિર અપને પેશે વાલોં કો ફિર અપને શહૂર ઔર ગાઉ વાલોં કો દેં ઔર ઈલ્મે દીન હાસિલ કરને વાલે તાલિબે ઈલ્મોં કો ભી દેના અફઝલ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب السابع في المصارف، ج ١ ص ١٩٠)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિય્યા (દા'વતે ઇસ્લામી)

સ-દ-કએ ફિત્ર કા બયાન

મસ્અલા : હર માલિકે નિસાબ પર અપની તરફ સે ઓર અપની ના બાલિગ ઔલાદ કી તરફ સે એક એક સાઅ સ-દ-કએ ફિત્ર દેના વાજિબ હૈ. (الدرالمختار، كتاب الزكاة، باب صدقة الفطر، ج 3، ص 367)

મસ્અલા : સ-દ-કએ ફિત્ર કી મિકદાર યેહ હૈ કે ગેહૂં ઓર ગેહૂં કા આટા આધા સાઅ ઓર જવ યા જવ કા આટા યા ખજૂર એક સાઅ દેં. (الفتاوى الهندية، كتاب الزكاة، الباب الثامن في صدقة الفطر، ج 1، ص 191)

મસ્અલા : આ'લા દ-રજે કી તહકીક ઓર એહતિયાત યેહ હૈ કે સાઅ કા વઝ્ન ચાંદી કે પુરાને રુપે સે તીન સો ઇક્યાવન રુપે ભર ઓર આધા સાઅ કા વઝ્ન એક સો પછતર રુપે અઠન્ની ભર ઊપર હૈ.

(અલ ફતાવર-ઝવિયા (અલ જદીદા), જિ. 1, સ. 595)

ઓર નએ વઝ્ન સે એક સાઅ કા વઝ્ન ચાર કિલો ઓર તકરીબન ચોરાનવે ગ્રામ હોતા હૈ ઓર આધે સાઅ કા વઝ્ન દો કિલો ઓર તકરીબન સેંતાલીસ ગ્રામ હોતા હૈ.

મસ્અલા : સ-દ-કએ ફિત્ર દેને કે લિયે રોઝા રખના શર્ત નહીં લિહાઝા અગર બીમારી યા સફર કી વજહ સે યા مَعَادِلَ اللَّهِ બિલા ઉઝર અપની શરાત સે રોઝા ન રખા જબ ભી સ-દ-કએ ફિત્ર દેના વાજિબ હૈ.

(الدرالمختار، كتاب الزكاة، باب صدقة الفطر، ج 3، ص 367)

સુવાલ કિસે હલાલ હૈ ઓર કિસે નહીં ?

આજ કલ યેહ એક આમ બલા ફૈલી હુઈ હૈ કે અચ્છે ખાસે તન્દુરુસ્ત યાહેં તો કમા કર ઓરોં કો ખિલાએં મગર ઉન્હોં ને અપને વુજૂદ કો બેકાર કરાર દે રખા હૈ. મેહનત મશક્કત સે જાન ચુરાતે હૈં ઓર ના જાઈઝ તૌર પર ભીક માંગ કર પેટ ભરતે હૈં ઓર બહુત સે લોગોં ને તો સુવાલ કરના ઓર ભીક માંગના અપના પેશા હી બના રખા હૈ. ઘર મેં હઝારો રુપૈ હૈં, ખેતીબાડી ભી હૈ મગર ભીક માંગના

નહીં છોડતે. ઉન સે કહા જાતા હૈ તો જવાબ દેતે હૈં કે યેહ તો હમારા પેશા હૈ વાહ સાહિબ વાહ ! કયા હમ અપના પેશા છોડ દેં. હાલાંકે એસે લોગોં કો સુવાલ કરના ઔર ભીક માંગના બિલ્કુલ હરામ હૈ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જો શખ્સ બિગૈર હાજત કે સુવાલ કરતા હૈ ગોયા વોહ આગ કા અંગારા ખાતા હૈ.

(مجمع الزوائد، كتاب الزكاة، باب ما جاء في السؤال، رقم ٤٥٢٦، ج ٣، ص ٢٥٨)

એક દૂસરી હદીસ મેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જો શખ્સ લોગોં સે સુવાલ કરે હાલાંકે ઉસ કો ન ફાકા હુવા હૈ ન ઉસ કે ઇતને બાલ બચ્ચે હૈં જિન કી તાકત નહીં રખતા તો કિયામત કે દિન વોહ ઇસ તરહ આએગા કે ઉસ કે મુંહ પર ગોશત ન હોગા ઔર હુઝૂર ﷺ ને ફરમાયા જિસ પર ફાકા નહીં ગુઝરા ઔર ન ઇતને બાલ બચ્ચે હૈં જિન કી તાકત નહીં ઔર સુવાલ કા દરવાઝા ખોલે, અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર ફાકે કા દરવાઝા ખોલ દેગા એસી જગહ સે જો ઉસ કે ખયાલ મેં ભી નહીં.

(کنز العمال، كتاب الزكاة، الفصل الثاني في ذم السؤال، الاكمال، رقم ١٦٧٣٩، ج ٦، ص ٢١٥)

એક હદીસ મેં યેહ ભી આયા હૈ કે જો શખ્સ માલ બઢાને કે લિયે લોગોં સે સુવાલ કરતા હૈ તો વોહ ગોયા આગ કા અંગારા તલબ કરતા હૈ.

(مسلم، كتاب الزكاة، باب كراهة المسألة للناس، رقم ١٠٤١، ص ٥١٨)

ખુલાસા યેહ હૈ કે બિગૈર શદીદ ઝરૂરત કે ભીક માંગના ઔર લોગોં સે સુવાલ કરના જાઈઝ નહીં હૈ.

સ-દકા કરને કી ફઝીલત

ઝકાત વ ઉશર વ સ-દ-કઅે ફિત્ર યેહ તીનોં તો વાજિબ હૈં

(جامع الترمذی، كتاب التفسير، باب (ت: ٩٥) رقم ٣٣٨٠، ج ٥، ص ٢٤٢)

જો ઇન તીનોં કો ન અદા કરેગા સખ્ત ગુનહગાર હોગા. ઇન

તીનોં કે ઇલાવા સ-દકા દેને ઔર ખુદા કી રાહ મેં ખૈરાત કરને કા ભી બહુત બડા સવાબ હૈ ઔર દુન્યા વ આખિરત મેં ઇસ કે બડે બડે ફવાઈદ વ મનાફેઅ હૈં. યુનાન્થે ઇસ કે બારે મેં હમ યહાં ચન્દ હદીસેં લિખતે હૈં ઇન કો ગૌર સે પઢો ઔર અપને પ્યારે રસૂલ ﷺ કે ઇન મુકદ્દસ ફરમાનોં પર અમલ કર કે અપની દુન્યા વ આખિરત કો સંવાર લો.

હદીસ (1) : હઝરતે અનસ رضي الله تعالى عنه કા બયાન હૈ કે રસૂલુલ્લાહ صلی الله تعالیٰ علیہ و آلہ وسلم ને ફરમાયા કે જબ અલ્લાહ તઆલા ને ઝમીન કો પૈદા ફરમાયા તો વોહ હિલને લગી તો અલ્લાહ તઆલા ને પહાડોં કો પૈદા ક્રિયા ઔર ઝમીન કો પહાડોં કે સહારે પર ઠહરા દિયા યેહ દેખ કર ફિરિશ્તોં કો પહાડોં કી તાકત પર બડા તઅજજુબ હુવા ઔર ઉન્હોં ને અઝ ક્રિયા કે ઐ પરવર દગાર ! ક્યા તેરી મખ્લૂક મેં પહાડોં સે ભી બઢ કર તાકત વર કોઈ ચીઝ હૈ ? તો અલ્લાહ તઆલા ને ઇશાદિ ફરમાયા કે હાં, લોહા. તો ફિરિશ્તોં ને કહા તેરી મખ્લૂક મેં લોહે સે ભી બઢ કર તાકત વર કોઈ ચીઝ હૈ ? તો ફરમાયા : હાં, આગ. તો ફિરિશ્તોં ને પૂછા કે આગ સે ભી બઢ કર કોઈ તાકત વાલી ચીઝ તેરી મખ્લૂક મેં હૈ ? તો ખુદા ને ફરમાયા : હાં, પાની. ફિર ફિરિશ્તોં ને સુવાલ ક્રિયા કે ક્યા તેરી મખ્લૂક મેં પાની સે ભી ઝિયાદા તાકત વર કોઈ ચીઝ હૈ ? તો ઇશાદિ હુવા : હાં, હવા. યેહ સુન કર ફિરિશ્તોં ને દરયાફત ક્રિયા કે ક્યા તેરી મખ્લૂક મેં હવા સે ભી બઢ કર તાકત રખને વાલી ચીઝ હૈ ? તો અલ્લાહ તઆલા ને ફરમાયા : હાં, ઇબ્ને આદમ, અપને દાહ્ને હાથ સે સ-દકા દે ઔર બાએં હાથ સે છુપાએ.

(مشكاة المصابيح، كتاب الزكاة، باب فضل الصدقة، الفصل الثاني، رقم ١٩٢٣، ج ١، ص ٥٣٠)

મતલબ યેહ હૈ કે ઇસ કદર છુપા કર સ-દકા દે, કે દાહ્ને હાથ સે સ-દકા દે ઔર બાએં હાથ કો ભી ખબર ન હો. યેહ સ-દકા પહાડ, લોહા, આગ, હવા, પાની તમામ ચીઝોં સે બઢ કર તાકત વર હૈ.

હદીસ (2) : સ-દકા ઈસ તરહ ગુનાહોં કો બુઝા દેતા હૈ જિસ તરહ પાની આગ કો બુઝા દેતા હૈ.

(مجمع الزوائد، كتاب الصيام، باب في فضل الصوم، رقم ٥٠٨٢، ج ٣، ص ٤١٩)

હદીસ (3) : હર મુસલમાન કો સ-દકા કરના ચાહિયે તો લોગોં ને કહા : યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم જો શખ્સ સ-દકા કરને કે લિયે કોઈ ચીઝ ન પાએ તો ક્યા કરે ? તો ઈશાદ ફરમાયા કે ઉસ કો ચાહિયે કે વોહ અપને હાથ સે કોઈ કામ કર કે કુછ કમાએ ફિર ખુદ ભી ઉસ સે નફા ઉઠાએ ઔર સ-દકા ભી દે. તો લોગોં ને અર્જ કિયા કે અગર વોહ કમાને કી તાકત ન રખતા હો ? તો આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે વોહ કિસી હાજત મન્દ કી કિસી તરહ મદદ કર દે. ઈસ પર લોગોં ને કહા કે અગર વોહ યેહ ભી ન કરે ? તો આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે ઉસ કો ચાહિયે કે વોહ લોગોં કો અચ્છી બાતોં કા હુકમ દેતા રહે. યેહ સુન કર લોગોં ને કહા કે અગર વોહ યેહ ભી ન કરે ? તો આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને ઈશાદ ફરમાયા કે વોહ ખુદ બુરાઈ કરને સે રુક જાએ યેહ ઉસ કે લિયે સ-દકા હૈ.

(صحيح البخارى، كتاب الادب، باب كل معروف صدقة، رقم ٦٠٢٢، ج ٤، ص ١٠٥)

હદીસ (4) : હઝરતે અનસ રાવી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે સ-દકા ખુદા કે ગઝબ કો બુઝા દેતા હૈ ઔર બુરી મૌત કો રફા કર દેતા હૈ.

(مشكاة المصابيح، كتاب الزكاة، باب فضل الصدقة، الفصل الثاني، رقم ١٩٠٩، ج ١، ص ٥٢٧)

હદીસ (5) : હઝરતે અબૂ હુરૈરા રાવી હૈં કે એક ઝિનાકાર ઔરત એક કુત્તે કે પાસ સે ગુઝરી જો એક કૂંએં કે પાસ પ્યાસ સે ઝબાન નિકાલે હુએ થા ઔર કરીબ થા કે પ્યાસ ઉસ કુત્તે કો માર ડાલે તો ઉસ ઔરત ને અપને ચમડે કા મોઝા નિકાલા ઔર ઉસ કો અપની ઓઢની

મેં બાંધ કર ઉસ કૂંચેં સે પાની ભરા ઔર ઉસ કુત્તે કો પિલા દિયા (તો ઈતના હી સ-દકા કરને સે) ઉસ કી મઝિરત હો ગઈ.

(صحيح البخارى، كتاب بدء الخلق، باب اذا وقع الذباب فى شراب احدكم فليغمسه،

رقم ۳۳۲۱، ج ۲، ص ۴۰۹)

હદીસ (6) : હઝરતે સા'દ બિન ઉબાદા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ને અર્ઝ ક્રિયા કે યા રસૂલલ્લાહ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ મેરી માં કી વફાત હો ગઈ તો ઉસ કી તરફ સે કૌન સા સ-દકા અફઝલ હૈ ? તો આપ ને ફરમાયા કે “પાની.” તો હઝરતે સા'દ બિન ઉબાદા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ને એક કૂંવાં ખુદવા દિયા ઔર યેહ કહા કે યેહ સા'દ કી માં કે લિયે હૈ.

(مشكاة المصابيح، كتاب الزكاة، باب فضل الصدقة، الفصل الثانى، رقم ۱۹۱۲، ج ۱، ص ۵۲۷)

હદીસ (7) : હઝરતે અબૂ સઈદ સે મરવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે જો કિસી મુસલ્માન નંગે બદન વાલે કો કપડા પહનાએગા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો જન્નત કા હરા લિબાસ પહનાએગા ઔર જો કિસી ભૂકે મુસલ્માન કો ખાના ખિલાએગા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો જન્નત કે મેવે ખિલાએગા ઔર જો કિસી પ્યાસે મુસલ્માન કો પાની પિલાએગા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો જન્નત કા શરબતે ખાસ પિલાએગા જિસ પર મોહર લગી હોગી.

(سنن الترمذى، كتاب صفة القيامة، باب ۱۸ (ت ۸۳) رقم ۲۴۵۷، ج ۴، ص ۲۰۴)

હદીસ (8) : હઝરતે ઈબ્ને અબ્બાસ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ને કહા કે મેં ને રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કો યેહ ફરમાતે હુએ સુના કે જો કિસી મુસલ્માન કો કપડા પહનાએગા તો જબ તક ઉસ કે બદન પર ઉસ કપડે કા એક ટુકડા ભી રહેગા ઉસ વક્ત તક કપડા પહનાને વાલા અલ્લાહ તઆલા કી હિફાઝત મેં રહેગા.

(سنن الترمذى، كتاب صفة القيامة، باب ۴۱ (ت ۱۰۶) رقم ۲۴۹۲، ج ۴، ص ۲۱۸)

હદીસ (9) : હઝરતે જાબિર રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને કહ્યા કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે જો શખ્સ કિસી મુદ્દા ઝમીન કો ઝિન્દા કરે (યા'ની ખેત બોએ ઔર દરખ્ત લગાએ) તો ઉસ કો સ-દકા કા સવાબ મિલેગા ઔર ચરિન્દ વ પરિન્દ ઉસ કા દાના યા ફલ ખા લેંગે વોહ સબ ઉસ કે લિયે સ-દકા હોગા. (مشكاة المصابيح، كتاب الزكاة، باب فضل الصدقة، الفصل الثاني، رقم ۱۹۱۶، ج ۱، ص ۵۲۸).

યા'ની ઉસ કો સદકા કરને કા સવાબ મિલેગા.

હદીસ (10) : હઝરતે અબૂ ઝર રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને કહ્યા કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઇશ્દિ ફરમાયા કે અપને કિસી (મુસલ્માન) ભાઈ કે સામને (ખુશી સે) તુમ્હારા મુસ્કુરા દેના યેહ ભી સ-દકા હૈ ઔર કિસી ભટકે હુએ કો રાસ્તા દિખા દેના યેહ ભી સ-દકા હૈ ઔર કિસી અન્ધે કી મદદ કર દેના યેહ ભી સ-દકા હૈ ઔર રાસ્તે સે પથ્થર ઔર કાંટા ઔર હડી હટા દેના યેહ ભી સ-દકા હૈ.

(سنن الترمذی، کتاب البر والصلة، باب ما جاء فی صنائع المعروف، رقم ۱۹۶۳، ج ۳، ص ۳۸۴)

મતલબ યેહ હૈ કે ઇન સબ કામોં પર સ-દકા દેને કા સવાબ મિલતા હૈ.

રોઝે કા બયાન

નમાઝ કી તરહ રોઝા ભી ફર્જે ઐન હૈ ઇસ કી ફર્જિયત કા ઇન્કાર કરને વાલા કાફિર ઔર બિલા ઉઝર છોડને વાલા સખ્ત ગુનાહગાર ઔર અઝાબે જહન્નમ કા સજાવાર હૈ.

મસ્અલા : શરીઅત મેં રોઝે કે મા'ના હૈં અલ્લાહ તઆલા કી ઇબાદત કી નિયત સે સુબહે સાદિક સે લે કર સૂરજ ડૂબને તક ખાને પીને ઔર જિમાઅ સે અપને કો રોકે રખના.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الاول فی تعريفه---الخ، ج ۱، ص ۱۹۴)

મસ્અલા : ર-મઝાન કે અદા રોઝે ઔર નઝરે મુઅય્યન ઔર નફલ વ સુન્નત વ મુસ્તહબ રોઝે ઔર મકરૂહ રોઝે ઇન રોઝોં કી નિયત કા વક્ત સૂરજ ડૂબને સે લે કર ઝહ્વએ કુબ્રા (દો પહર સે તકરીબન ૩૬ ઘન્ટા

પહલે) તક હૈ ઈસ દરમિયાન મેં જબ ભી રોઝે કી નિયત કરે યેહ રોઝે હો જાએંગે લેકિન રાત હી મેં નિયત કર લેના બેહતર હૈ. ઈન છ⁶ રોઝોં કે ઈલાવા જિતને રોઝે હૈં મ-સલન ર-મઝાન કી કઝા કા રોઝા, નઝરે મુઅય્યન કી કઝા કા રોઝા, કફ્ફારે કા રોઝા, હજ મેં કિસી જુર્મ કરને કા રોઝા વગૈરા ઈન સબ રોઝોં કી નિયત કા વક્ત ગુરૂબે આફતાબ સે લે કર સુબહે સાદિક તુલૂઅ હોને તક હૈ ઈસ કે બા'દ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الاول فى تعريفه... الخ، ج ۱، ص ۱۹۵)

મસ્અલા : જિસ તરહ ઔર ઇબાદતોં મેં બતાયા ગયા હૈ કે નિયત દિલ કે ઇરાદે કા નામ હૈ ઝબાન સે કહના કુછ ઝરૂરી નહીં ઈસી તરહ રોઝે મેં ભી નિયત સે મુરાદ દિલ કા પુખ્તા ઇરાદા હૈ લેકિન ઝબાન સે ભી કહ લેના અચ્છા હૈ અગર રાત મેં નિયત કરે તો યૂં કહે કે :

نَوَيْتُ أَنْ أَصُومَ عَدَا لِلَّهِ تَعَالَى مِنْ فَرَضِ رَمَضَانَ

और अगर दिन में नियत करे तो यूँ कहे के

نَوَيْتُ أَنْ أَصُومَ هَذَا الْيَوْمَ مِنْ فَرَضِ رَمَضَانَ ط

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الاول فى تعريفه... الخ، ج ۱، ص ۱۹۵)

મસ્અલા : કઝાએ ર-મઝાન વગૈરા જિન રોઝોં મેં રાત સે નિયત કર લેની ઝરૂરી હૈ ઉન રોઝોં મેં ખાસ ઉસ રોઝે કી નિયત ભી ઝરૂરી હૈ જો રોઝા રખા જાએ મ-સલન યૂં નિયત કરે કે કલ મૈં અપને પહલે ર-મઝાન કે રોઝે કી કઝા રખૂંગા યા મૈં ને જો એક દિન રોઝા રખને કી મન્નત માની થી કલ મૈં વોહ રોઝા રખૂંગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الاول فى تعريفه... الخ، ج ۱، ص ۱۹۶)

મસ્અલા : ઈદ વ બકર ઈદ ઔર ઝુલ હિજજા કી ગ્યારહ, બારહ, તેરહ તારીખ ઈન પાંચ દિનોં મેં રોઝા રખના મકરૂહે તહરીમી હૈ ઔર ગુનાહ હૈ. (الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الثالث فيما يكره للصائم، ج ۱، ص ۲۰۱)

મસ્અલા : કિસી કામ કી મન્નત માની તો કામ પૂરા હો જાને પર ઉસ રોઝે કો રખના વાજિબ હો ગયા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب السادس في النذر، ج ١، ص ٢٠٩)

મસ્અલા : અગર નફલ કા રોઝા રખ કર ઇસ કો તોડ દિયા તો અબ ઇસ કી કઝા વાજિબ હૈ. (الدرالمختار مع ردالمختار، كتاب الصوم، ج ٣، ص ٤٧٨)

મસ્અલા : ઔરત કો નફલ કા રોઝા બિલા શોહર કી ઇજાઝત કે રખના મન્અ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الثالث فيما يكره للصيام وما لا يكره، ج ١، ص ٢٠١)

ચાંદ દેખને કા બયાન

મસ્અલા : પાંચ મહીનો કા ચાંદ દેખના વાજિબે કિફાયા હૈ શા'બાન, ર-મઝાન, શવ્વાલ, રુલ કા'દા ઔર રુલ હિજજા.

(અલ ફતાવર-ઝવિયા (અલ જદીદા), જિ. 10, સ. 450-451)

મસ્અલા : શા'બાન કી ઉન્તીસ તારીખ કો શામ કે વક્ત ચાંદ દેખે, દિબાઈ દે તો રોઝા અગલે દિન રખે વરના શા'બાન કે તીસ દિન પૂરે કર કે રોઝા રખે. (الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الثاني في رؤية الهلال، ج ١، ص ١٩٧)

મતલઅ સાફ ન હોને મેં યા'ની આસ્માન મેં અબ્ર વ ગુબાર હોને કી હાલત મેં સિર્ફ ર-મઝાન કે ચાંદ કા સુબૂત એક મુસલ્માન આકિલ વ બાલિગ મસ્તૂર યા આદિલ કી ગવાહી યા ખબર સે હો જાતા હૈ ચાહે મર્દ હો યા ઔરત ઔર ર-મઝાન કે સિવા તમામ મહીનો કા ચાંદ ઉસ વક્ત સાબિત હોગા જબ દો મર્દ યા એક મર્દ ઔર દો ઔરતેં ગવાહી દેં ઔર સબ પાબન્દે શર-અ હોં ઔર યેહ કહેં કે મેં શહાદત દેતા હૂં કે મેં ને ઇસ મહીને કા ચાંદ ફુલાં દિન ખુદ દેખા હૈ.

(الدرالمختار، كتاب الصوم، ج ٣، ص ٤٠٦)

આદિલ હોને કા યેહ મતલબ હૈ કે કબીરા ગુનાહોં સે બચતા હો ઔર સગીરા ગુનાહોં પર ઇસરાર ન કરતા હો ઔર ઐસા કામ ન કરતા હો

જો તહઝીબ વ મુરવ્વત કે ખિલાફ હો જૈસે બાઝારોં મેં, સડકોં પર ચલતે ફિરતે ખાના પીના.

મસ્તૂર સે યેહ મુરાદ હૈ કે જિસ કા ઝાહિર હાલ શર-અ કે મુતાબિક હો મગર બાતિન કા હાલ મા'લૂમ નહીં.

(ردالمحتار مع الدرالمختار، کتاب الصوم، مبحث فی يوم شك، ج ۳، ص ۶۰۶)

મસ્અલા : જિસ આદિલ શખ્સ ને ચાંદ દેખા હૈ ઉસ પર વાજિબ હૈ કે ઉસી રાત મેં શહાદત દે.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصوم، الباب الثاني فی رؤية الهلال، ج ۱، ص ۱۹۷)

મસ્અલા : ગાઉં મેં ચાંદ દેખા ઔર વહાં કોઈ હાકિમ યા કાઝી નહીં જિસ કે સામને ગવાહી દે તો ગાઉં વાલોં કો જમ્મ કર કે ઉન કે સામને ચાંદ દેખને કી ગવાહી દે અગર યેહ ગવાહી દેને વાલા આદિલ હૈ લોગોં પર રોઝા રખના લાઝિમ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصوم، الباب الثاني فی رؤية الهلال، ج ۱، ص ۱۹۷)

મત્લઅ અગર સાફ હો : તો જબ તક બહુત સે લોગ શહાદત ન દેં ચાંદ કા સુબૂત ન હોગા (ચાહે ર-મઝાન કા ચાંદ હો યા ઈદ કા યા કિસી ઔર મહીને કા). રહા યેહ કે કિતને લોગોં કી ગવાહી ઈસ સૂરત મેં ચાહિયે ? તો યેહ કાઝી કી રાય પર હૈ જિતને ગવાહોં સે ઈસે ગાલિબ ગુમાન હો જાએ ઉતને ગવાહોં કી શહાદત સે ચાંદ હોને કા હુકમ દેગા લેકિન અગર શહર કે બાહર કિસી ઊંચી જગહ સે ચાંદ દેખના બયાન કરે તો એક મસ્તૂર કા ભી કૌલ સિર્ફ ર-મઝાન કે ચાંદ મેં માન લિયા જાએગા. (الفتاوى الهندية، کتاب الصوم، الباب الثاني فی رؤية الهلال، ج ۱، ص ۱۹۸)

મસ્અલા : અગર કુદ્ર લોગ આ કર યેહ કહેં કે ફુલાં જગહ ચાંદ હુવા બલકે અગર યેહ શહાદત દેં, કે ફુલાં ફુલાં ને દેખા બલકે અગર યેહ શહાદત દેં, કે ફુલાં જગહ કે કાઝી ને રોઝા યા ઈફતાર કે લિયે લોગોં

સે કહા યેહ સબ તરીકે ચાંદ કે સુબૂત કે લિયે નાકાફી હૈં ઓર ઇસ કિસ્મ કી શહાદતોં સે ચાંદ કા સુબૂત ન હો સકેગા.

(ردالمحتار مع الدرالمختار، کتاب الصوم، مطلب ماقاله السبکی من الاعتماد، ج ۳، ص ۴۱۳)

મસ્અલા : કિસી શહર મેં ચાંદ હુવા ઓર વહાં સે ચન્દ જમાઅતેં દૂસરે શહર મેં આઈ ઓર સબ ને ખબર દી કે વહાં ફુલાં દિન ચાંદ હુવા હૈ ઓર તમામ શહર મેં યેહ બાત મશહૂર હૈ ઓર વહાં કે લોગોં ને ચાંદ નઝર આને કી બિના પર ફુલાં દિન સે રોઝે શુરૂઅ કર દિયે હૈં તો યહાં વાલોં કે લિયે ભી સુબૂત હો ગયા.

(ردالمحتار مع الدرالمختار، کتاب الصوم، مطلب ماقاله السبکی من الاعتماد، ج ۳، ص ۴۱۳)

મસ્અલા : કિસી ને અકેલે ર-મઝાન યા ઈદ કા ચાંદ દેખા ઓર ગવાહી દી મગર કાઝી ને ઉસ કી ગવાહી કબૂલ નહીં કી તો ખુદ ઉસ શખ્સ પર રોઝા રખના લાઝિમ હૈ અગર ન રખા યા તોડ ડાલા તો કઝા લાઝિમ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الصوم، الباب الثاني في رؤية الهلال، ج ۱، ص ۹۸)

મસ્અલા : અગર દિન મેં ચાંદ દિખાઈ દિયા દો પહર સે પહલે ચાહે દો પહર કે બા'દ બહર હાલ વોહ આને વાલી રાત કા ચાંદ માના જાએગા યા'ની અબ જો રાત આએગી ઉસ સે મહીના શુરૂઅ હોગા મ-સલન તીસ ર-મઝાન કો દિન મેં ચાંદ નઝર આયા તો યેહ દિન ર-મઝાન હી કા હૈ શવ્વાલ કા નહીં ઓર રોઝા પૂરા કરના ફર્જ હૈ ઓર અગર શા'બાન કી તીસવીં તારીખ કો દિન મેં ચાંદ નઝર આ ગયા તો યેહ દિન શા'બાન હી કા હૈ ર-મઝાન કા નહીં લિહાઝા આજ કા રોઝા ફર્જ નહીં. (ردالمحتار، کتاب الصوم، مطلب في رؤية الهلال نهارة، ج ۳، ص ۴۱۶)

મસ્અલા : તાર, ટેલીફોન, રેડિયો સે ચાંદ દેખના સાબિત નહીં હો સકતા ઇસ લિયે અગર ઇન ખબરોં કો હર તરહ સે સહીહ માન લિયા જાએ જબ ભી યેહ મહૂઝ એક ખબર હૈ યેહ શહાદત નહીં હૈ ઓર મહૂઝ એક ખબર સે ચાંદ કા સુબૂત નહીં હોતા ઓર ઇસી તરહ

બાઝારી અફવાહોં સે ઔર જન્તરિયોં ઔર અખ્બારોં મેં છપને સે ભી ચાંદ નહીં હો સકતા. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 5, સ. 112)

મસ્અલા : ચાંદ દેખ કર ઉસ કી જાનિબ ઉંગલી સે ઈશારા કરના મકરૂહ હૈ અગર્યે દૂસરોં કો બતાને કે લિયે હો.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الثاني في رؤية الهلال، ج 1، ص 197)

રોઝા તોડને વાલી ચીઝેં

ખાને પીને સે યા જિમાઅ કરને સે રોઝા ટૂટ જાતા હૈ જબ કે રોઝાદાર હોના યાદ હો ઔર અગર રોઝાદાર હોના યાદ ન રહા ઔર ભૂલ કર ખા પી લિયા યા જિમાઅ કર લિયા તો રોઝા નહીં ટૂટા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، النوع الاول، ج 1، ص 202)

મસ્અલા : હુક્કા, બીડી, સિગરેટ, ચુરટ, સિગાર પીને સે રોઝા ટૂટ જાતા હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 5, સ. 117)

મસ્અલા : દાંતોં મેં કોઈ ચીઝ રુકી હુઈ થી ચને બરાબર યા ઉસ સે ઝિયાદા થી ઉસે ખા લિયા યા ચને સે કમ હી થી મગર ઉસ કો મુંહ સે નિકાલ કર ફિર ખા ગયા તો રોઝા ટૂટ ગયા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، ج 1، ص 202)

મસ્અલા : નથનોં મેં દવા ચઢાઈ યા કાન મેં તેલ ડાલા યા તેલ ચલા ગયા તો રોઝા ટૂટ ગયા ઔર અગર પાની કાન મેં ડાલા યા ચલા ગયા તો રોઝા નહીં ટૂટા. જદીદ તહકીક કે મુતાબિક કાન મેં મન્ફ્જ ન હોને કી બિના પર રોઝા નહીં ટૂટેગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، ج 1، ص 204)

મસ્અલા : કુલ્લી કરને મેં બિલા કસ્દ પાની હલક સે નીચે ચલા ગયા યા નાક મેં પાની ચઢા રહા થા બિલા કસ્દ પાની દિમાગ મેં ચઢ ગયા તો રોઝા ટૂટ ગયા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، ج 1، ص 202)

મસ્અલા : દૂસરે કા થૂક નિગલ ગયા યા અપના હી થૂક હાથ પર રખ કર નિગલ ગયા તો રોઝા જાતા રહા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، ج ١، ص ٢٠٣)

મસ્અલા : કસ્દન મુંહ ભર કર કે કી ઓર રોઝાદાર હોના યાદ હૈ તો રોઝા ટૂટ ગયા ઓર અગર મુંહ ભર સે કમ કી તો રોઝા નહીં ટૂટા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، ج ١، ص ٢٠٤)

મસ્અલા : બિલા કસ્દ ઓર બે ઇજ્તિયાર કે હો ગઈ તો રોઝા નહીં ટૂટા થોડી કે હો યા ઝિયાદા, રોઝાદાર હોના યાદ હો યા ન હો, બહર હાલ રોઝા નહીં ટૂટેગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، ج ١، ص ٢٠٤)

મસ્અલા : મુંહ મેં રંગીન ધાગા યા કોઈ રંગીન ચીઝ રખી જિસ સે થૂક રંગીન હો ગયા ફિર ઉસ રંગીન થૂક કો નિગલ લિયા તો ઉસ કા રોઝા ટૂટ ગયા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، ج ١، ص ٢٠٣)

જિન ચીઝોં સે રોઝા નહીં ટૂટતા

ભૂલ કર ખાયા યા પિયા યા જિમાઅ કર લિયા તો રોઝા નહીં ટૂટા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، ج ١، ص ٢٠٢)

મસ્અલા : મખ્ખી યા ધૂઆં ગુબાર બે ઇજ્તિયાર હલક કે અન્દર ચલે જાને સે રોઝા નહીં ટૂટતા ઈસી તરહ સુરમા યા તેલ લગાયા અગરે તેલ યા સુરમે કા મઝા હલક મેં મા'લૂમ હોતા હો ફિર ભી રોઝા નહીં ટૂટા. યૂં હી દવા યા મિર્ય કૂટા યા આટા છાના ઓર હલક મેં ઈસ કા અસર ઓર મઝા મા'લૂમ હુવા તો ભી રોઝા નહીં ટૂટા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد---الخ، ج ١، ص ٢٠٣)

મસ્અલા : કુલ્લી કી ઓર પાની બિલ્કુલ ઉગલ દિયા, સિર્ફ કુદ્દ તરી મુંહ મેં બાકી રહ ગઈ, થૂક કે સાથ ઉસ કો નિગલ ગયા યા કાન મેં

પાની ચલા ગયા યા એહતિલામ હો ગયા યા ગીબત કી યા જનાબત કી હાલત મેં સુબહ કી બલકે અગર સારે દિન જનાબત કી હાલત મેં રહ ગયા ઔર ગુસ્લ નહીં ક્રિયા તો રોઝા નહીં ગયા લેકિન ઇતની દેર તક બિલા ઉઝર કસ્દન ગુસ્લ ન કરના કે નમાઝ કઝા હો જાએ ગુનાહ ઔર હરામ હૈ. હદીસ મેં આયા હૈ કે જુનુબી (જિસ પર ગુસ્લ ફરજ હૈ) જિસ ઘર મેં રહતા હો ઉસ મેં રહમત કે ફિરિશ્તે નહીં આતે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الرابع فيما يفسد... الخ، ج ١، ص ٢٠٣)

રોઝે કે મકરૂહાત : ઝૂટ, ગીબત, યુગલી, ગાલી ગલોચ કરને, કિસી કો તકલીફ દેને સે રોઝા મકરૂહ હો જાતા હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 1, હિસ્સા : 5, સ. 127)

મસ્જલા : રોઝાદાર કો બિલા વજહ કોઈ ચીઝ ઝબાન પર રખ કર ચખના યા ચબા કર ઉગલ દેના મકરૂહ હૈ ઇસી તરહ ઔરત કો બોસા દેના ઔર ગલે લગાના ઔર બદન ધૂના ભી મકરૂહ હૈ જબ કે ચેહ ડર હો, કે ઇન્જાલ હો જાએગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الثالث فيما يكره للصائم... الخ، ج ١، ص ١٩٩-٢٠٠)

મસ્જલા : રોઝાદાર કે લિયે કુલ્લી કરને ઔર નાક મેં પાની ચઢાને મેં મુબા-લગા કરના ભી મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الثالث فيما يكره... الخ، ج ١، ص ١٩٩)

મસ્જલા : રોઝાદાર કો ગુસ્લ કરના યા ઠન્ડા પાની ઠન્ડક કે લિયે સર પર ડાલના યા ગીલા કપડા ઓઢના યા બાર બાર કુલ્લી કરના યા મિસ્વાક કરના યા સર ઔર બદન મેં તેલ કી માલિશ કરના યા સુરમા લગાના યા ખુશ્બૂ સૂંઘના મકરૂહ નહીં હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الصوم، الباب الثالث فيما يكره... الخ، ج ١، ص ١٩٩)

રોઝા તોડ ડાલને કા કફ્ફારા : અગર કિસી વજહ સે ર-મઝાન કા યા કોઈ દૂસરા રોઝા ટૂટ ગયા તો ઉસ રોઝે કી કઝા લાઝિમ હૈ લેકિન

ખિલા ઉઝર ૨-મઝાન કા રોઝા કસ્દન ખા પી કર યા જિમાઅ કર કે તોડ ડાલને સે કઝા કે સાથ કફફારા અદા કરના ભી વાજિબ હૈ. રોઝા તોડ ડાલને કા કફફારા યેહ હૈ કે એક ગુલામ યા લૌંડી ખરીદ કર આઝાદ કરે ઔર ન હો સકે તો લગાતાર સાઠ રોઝે રખે ઔર અગર ઈસ કી ભી તાકત ન હો તો સાઠ મિસ્કીનોં કો દોનોં વક્ત પેટ ભર કર ખાના ખિલાએ. કફફારે મેં રોઝા રખને કી સૂરત મેં લગાતાર સાઠ રોઝે રખના ઝરૂરી હૈં અગર દરમિયાન મેં એક દિન કા ભી રોઝા છૂટ ગયા તો ફિર સે સાઠ રોઝે રખને પડેંગે.

(ردالمحتار مع الدر المختار، کتاب الصوم، مطلب فی الکفارة، ج ૩، ص ૬૬૭)

કબ રોઝા છોડને કી ઇજાઝત હૈ : શર-ઈ સફર, હામિલા ઔરત કો નુક્સાન પહોંચને કા અન્દેશા, દૂધ પિલાને વાલી ઔરત કે દૂધ સૂખ જાને કા ડર, બીમારી, બુઢાપા, કમઝોરી કી વજહ સે હલાક હો જાને કા ખૌફ યા કિસી ને ગરદન પર તલવાર રખ કર મજબૂર કર દિયા કે રોઝા ન રખે વરના જાન સે માર ડાલેગા યા કોઈ ઉઝવ કાટ લેગા યા પાગલ હો જાના યા જિહાદ કરના યેહ સબ રોઝા ન રખને કે ઉઝર હૈં. ઈન બાતોં કી વજહ સે અગર કોઈ રોઝા ન રખે તો ગુનહગાર નહીં લેકિન બા'દ મેં જબ ઉઝર જાતા રહે તો ઈન છોડે હુએ રોઝોં કો રખના ફર્જ હૈ. (ردالمحتار مع الدر المختار، کتاب الصيام، فصل فی العوارض، ج ૩، ص ૬૬૨-૬૬૩)

મસ્તખલા : શૈખે ફાની યા'ની વોહ બૂઢા, કે ન અબ રોઝા રખ સકતા હૈ ઔર ન આયિન્દા ઈસ મેં ઈતની તાકત આને કી ઉમ્મીદ હૈ કે રખ સકેગા તો ઉસે રોઝા ન રખને કી ઈજાઝત હૈ ઔર ઉસ કો લાઝિમ હૈ કે હર રોઝે કે બદલે દોનોં વક્ત એક મિસ્કીન કો ભર પેટ ખાના ખિલાએ યા હર રોઝે કે બદલે સ-દ-કએ ફિત્ર કી મિકદાર મિસ્કીન કો દે દિયા કરે.

(ردالمحتار مع الدر المختار، کتاب الصيام، فصل فی العوارض، ج ૩، ص ૬૭૧-૬૭૨)

મસ્જલા : જિન લોગોં કો રોઝા ન રખને કી ઈજાઝત હૈ ઉન કો એ'લાનિયા ખાને પીને કી ઈજાઝત નહીં હૈ. વોહ લોગોં કી નિગાહોં સે છુપ કર ખા પી સકતે હૈં.

ચન્દ નફલી રોઝોં કી ફઝીલત

આશૂરા : યા'ની દસવીં મુહર્રમ કા રોઝા ઔર બેહતર યેહ હૈ કે નવીં મુહર્રમ કો ભી રોઝા રખે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે ર-મઝાન કે બા'દ અફઝલ રોઝા મુહર્રમ કા રોઝા હૈ.

(મસ્લમ, ક્તાબ الصيام, باب فضل صوم المحرم, رقم ૧૧૬૩, ص ૫૧)

ઔર ઈશાદિ ફરમાયા કે આશૂરા કા રોઝા એક સાલ પહલે કે ગુનાહ મિટા દેતા હૈ.

(મસ્લમ, ક્તાબ الصيام, باب استحباب صيام ثلاثة ايام... الخ, رقم ૧૧૬૨, ص ૫૯)

અરફા : યા'ની નવીં ઝુલ હિજજા કા રોઝા. હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ઈશાદિ ફરમાયા કે અરફા કા રોઝા એક સાલ પહલે ઔર એક સાલ બા'દ કે ગુનાહોં કો મિટા દેતા હૈ.

(મસ્લમ, ક્તાબ الصيام, باب استحباب صيام ثلاثة ايام... الخ, رقم ૧૧૬૨, ص ૫૯)

હઝરતે આઈશા સિદીકા رضી الله تعالیٰ عنہا ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ અરફા કે રોઝે કો હઝારોં રોઝોં કે બરાબર બતાતે થે મગર હજ કરને વાલોં કો જો મૈદાને અ-રફાત મેં હોં ઉન કો ઈસ રોઝે સે મન્અ ફરમાયા. (المعجم الأوسط, رقم ૬૮૦, ج ૫, ص ૧૨૭)

શવ્વાલ કે છ^ઠ રોઝે : રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા : જિસ ને રમઝાન કે રોઝે રખે ફિર ઈન કે બા'દ છ^ઠ દિન શવ્વાલ કે રોઝે રખે તો વોહ ઐસા હૈ જિસ ને હમેશા રોઝા રખા ઔર ફરમાયા જિસ ને ઈદ કે બા'દ છ^ઠ રોઝે રખે તો ઉસ ને પૂરે સાલ કે રોઝે રખે.

(મસ્લમ, ક્તાબ الصيام, باب استحباب صوم ستة... الخ, رقم ૧૧૬૬, ص ૫૨)

શા'બાન કા રોઝા ઓર શબે બરાઅત : રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જબ શા'બાન કી પન્દરહવીં રાત (શબે બરાઅત) આએ તો ઈસ રાત મેં કિયામ કરો યા'ની નફલ નમાઝેં પઢો ઓર ઈસ દિન મેં રોઝા રખો કે અલ્લાહ તઆલા સૂરજ ડૂબને કે બા'દ સે આસ્માને દુન્યા પર ખાસ તજલ્લી ફરમાતા હૈ ઓર એ'લાન ફરમાતા હૈ કે ક્યા હૈ કોઈ બખ્શિશ કા તલબ ગાર ? કે મેં ઉસ કો બખ્શ દૂં ! ક્યા હૈ કોઈ રોઝી તલબ કરને વાલા ? કે મેં ઉસે રોઝી દૂં ! ક્યા હૈ કોઈ ગિરિફતાર હોને વાલા ? કે મેં ઉસ કો રિહાઈ દૂં ! ક્યા હૈ કોઈ એસા ? ક્યા હૈ કોઈ એસા ? ઈસ કિસ્મ કી નિદાએં હોતી રહતી હૈં યહાં તક કે ફજ તુલૂઅ હો જાતી હૈ.

(مشكاة المصابيح، كتاب الصلوة، باب قيام شهر رمضان، رقم ۱۳۰۸، ج ۱، ص ۳۷۵)

અચ્યામે બીઝ કે રોઝે : યા'ની હર મહીને કી તેરહ, ચૌદહ, પન્દરહ તારીખોં કે રોઝે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે હર મહીને કે ત્રીન રોઝે એસે હૈં જૈસે હમેશા કા રોઝા.

(سنن ترمذی، کتاب الصوم، باب ما جاء في صوم ثلاثة... الخ، رقم ۷۶۲، ج ۲، ص ۱۹۴)

ઓર ફરમાયા કે જિસ સે હો સકે હર મહીને મેં ત્રીન રોઝે રખે. હર રોઝા ઉસ દિન કે ગુનાહ મિટાતા હૈ ઓર વોહ શખ્સ ગુનાહોં સે એસા પાક હો જાતા હૈ જૈસે પાની કપડે કો પાક કર દેતા હૈ. (المعجم الكبير، رقم ۶۰، ج ۲، ص ۳۵)

હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا ને ફરમાયા કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ સફર વ હઝર મેં અચ્યામે બીઝ કે રોઝે રખતે થે. (نسائي، كتاب الصوم، باب صوم النبي صلى الله عليه وسلم... الخ، ج ۴، ص ۱۹۸)

દો શબ્બા ઓર જુમ્મારાત કા રોઝા : રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે દો શબ્બા ઓર જુમ્મારાત કો આ'માલ (દરબારે ખુદાવન્દી મેં) પેશ કિયે જાતે હૈં, તો મેં પસન્દ કરતા હૂં કે મેરા અમલ ઈસ હાલ મેં પેશ કિયા જાએ કે મેં રોઝાદાર હોઉં.

(جامع الترمذی، کتاب الصوم، باب ما جاء في صوم الاربعاء والخميس، ج ۲، ص ۱۸۷)

ઔર ફરમાયા કે ઇન દોનોં દિનોં મેં અલ્લાહ તઆલા હર મુસલ્માન કી મઘિરત ફરમાતા હૈ મગર ઐસે દો આદમિયોં કી જિન્હોં ને એક દૂસરે સે કત્એ તઅલ્લુક કર લિયા હો ઉન દોનોં કે બારે મેં અલ્લાહ તઆલા ફિરિશ્તોં સે ફરમાતા હૈ કે ઇન્હેં અભી છોડ દો યહાં તક કે યેહ દોનોં આપસ મેં સુલ્હ કર લેં. (ابن ماجه، كتاب الصيام، باب صيام يوم الاثنين والخميس، رقم ۱۷۴۰، ج ۲، ص ۳۴۴). (૩૬૬)

બુધ, જુમ્મારાત ઔર જુમ્મા કા રોઝા : રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જો બુધ વ જુમ્મારાત વ જુમ્મા કો રોઝા રખે અલ્લાહ તઆલા ઉસ કે લિયે જન્મત મેં એક ઐસા મકાન બનાએગા જિસ કે બાહર કા હિસ્સા અન્દર સે દિબાઈ દેગા ઔર અન્દર કા હિસ્સા બાહર સે.

(المعجم الاوسط، رقم ۲۵۳، ج ۱، ص ۸۷)

એ'તિકાફ

ઇબાદત કી નિયત સે અલ્લાહ તઆલા કે લિયે મસ્જિદ મેં ઠહરને કા નામ એ'તિકાફ હૈ. એ'તિકાફ કી તીન કિસ્મેં હેં. અવ્વલ એ'તિકાફે વાજિબ, દૂસરે એ'તિકાફે સુન્નત, તીસરે એ'તિકાફે મુસ્તહબ. (الدرالمختار مع رد المحتار، كتاب الصوم، باب الاعتكاف، ج ۳، ص ۴۹۲-۴۹۵)

એ'તિકાફે વાજિબ : જૈસે કિસી ને યેહ મન્નત માની કે મેરા ફુલાં કામ હો જાએ તો મેં એક દિન યા દો દિન કા એ'તિકાફ કરુંગા ઔર ઉસ કા કામ હો ગયા તો યેહ એ'તિકાફ વાજિબ હૈ ઔર ઇસ કા પૂરા કરના ઝરૂરી હૈ. યાદ રખો કે એ'તિકાફે વાજિબ કે લિયે રોઝા શર્ત હૈ બિગૈર રોઝે કે એ'તિકાફે વાજિબ સહીહ નહીં.

(الدرالمختار مع رد المحتار، كتاب الصوم، باب الاعتكاف، ج ۳، ص ۴۹۵-۴۹۶)

એ'તિકાફે સુન્નતે મુઅક્કદા : ર-મઝાન કે આબિરી દસ દિનોં મેં કિયા જાએગા યા'ની બીસવેં ર-મઝાન કો સૂરજ ડૂબને સે પહલે એ'તિકાફ કી નિયત સે મસ્જિદ મેં દાખિલ હો જાએ ઔર તીસવેં

ર-મઝાન કો સૂરજ ડૂબને કે બા'દ ઉન્તીસવેં ર-મઝાન કો ચાંદ હોને કે બા'દ મસ્જિદ સે નિકલે. યાદ રખો કે યેહ એ'તિકાફ સુન્નતે મુઅક્કદએ કિફાયા હૈ યા'ની અગર મહલ્લે કે સબ લોગ છોડ દેં તો સબ આખિરત કે મુઆ-ખઝે મેં ગિરિફતાર હોંગે ઔર કિસી એક ને ભી એ'તિકાફ કર લિયા તો સબ આખિરત કે મુઆ-ખઝે સે બરી હો જાએંગે. ઇસ એ'તિકાફ મેં ભી રોઝા શર્ત હૈ મગર વોહી રમઝાન કે રોઝે કાફી હેં.

(الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب الصوم، باب الاعتكاف، ج ۳، ص ۴۹۵-۴۹۶)

એ'તિકાફે મુસ્તહબ : એ'તિકાફે મુસ્તહબ યેહ હૈ કે જબ કભી ભી દિન યા રાત મેં મસ્જિદ કે અન્દર દાખિલ હો તો એ'તિકાફ કી નિયત કરે. જિતની દેર તક મસ્જિદ મેં રહેગા એ'તિકાફ કા સવાબ પાએગા. નિયત મેં સિર્ફ ઇતના દિલ મેં ખયાલ કર લેના ઔર મુંહ સે કહ લેના કાફી હૈ કે મેં ને ખુદા કે લિયે એ'તિકાફે મુસ્તહબ કી નિયત કી.

મસ્જલા : મર્દ કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે મસ્જિદ મેં એ'તિકાફ કરે ઔર ઔરત અપને ઘર મેં ઉસ જગહ એ'તિકાફ કરેગી જો જગહ ઉસ ને નમાઝ પઢને કે લિયે મુકરર કી હો.

(الدرالمختار، کتاب الصوم، باب الاعتكاف، ج ۳، ص ۴۹۳-۴۹۴)

મસ્જલા : એ'તિકાફ કરને વાલે કે લિયે બિલા ઉઝર મસ્જિદ સે નિકલના હરામ હૈ અગર નિકલા તો એ'તિકાફ ટૂટ જાએગા યાહે કસ્દન નિકલા હો યા ભૂલ કર. ઇસી તરહ ઔરત ને જિસ મકાન મેં એ'તિકાફ કિયા હૈ ઉસ કો ઉસ ઘર સે બાહર નિકલના હરામ હૈ અગર ઔરત ઉસ મકાન સે બાહર નિકલ ગઈ તો ખ્વાહ વોહ કસ્દન નિકલી હો યા ભૂલ કર ઉસ કા એ'તિકાફ ટૂટ જાએગા.

(الدرالمختار، کتاب الصوم، باب الاعتكاف، ج ۳، ص ۵۰۰-۵۰۳)

મસ્જલા : એ'તિકાફ કરને વાલા સિર્ફ દો ઉઝરોં કી વજહ સે મસ્જિદ સે બાહર નિકલ સકતા હૈ એક ઉઝરે તબઈ જૈસે પેશાબ પાખાના ઔર

ગુસ્લે ફર્જ વ વુઝૂ કે લિયે, દૂસરે ઉઝરે શર-ઈ જૈસે નમાઝે જુમુઆ કે લિયે જાના. ઇન ઉઝરોં કે સિવા કિસી ઔર વજહ સે અગર્યે એક હી મિનટ કે લિયે હો મસ્જિદ સે અગર નિકલા તો એ'તિકાફ ટૂટ જાએગા અગર્યે ભૂલ કર હી નિકલે.

(الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب الصیام، باب الاعتکاف، ج ۳، ص ۵۰۱)

મસ્અલા : એ'તિકાફ કરને વાલા દિન રાત મસ્જિદ હી મેં રહેગા વહીં ખાએ, પિયે, સોએ મગર યેહ એહતિયાત રખે કે ખાને પીને સે મસ્જિદ ગન્દી ન હોને પાએ. મો'તકિફ કે સિવા કિસી ઔર કો મસ્જિદ મેં ખાને પીને ઔર સોને કી ઇજાઝત નહીં હૈ ઇસ લિયે અગર કોઈ આદમી મસ્જિદ મેં ખાના પીના ઔર સોના ચાહે તો ઉસ કો ચાહિયે કે એ'તિકાફે મુસ્તહબ કી નિયત કર કે મસ્જિદ મેં દાખિલ હો ઔર નમાઝ પઢે યા ઝિકે ઇલાહી કરે ફિર ઉસ કે લિયે ખાને પીને ઔર સોને કી ભી ઇજાઝત હૈ. (الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب الصیام، باب الاعتکاف، ج ۳، ص ۵۰۶)

મસ્અલા : એ'તિકાફ કરને વાલા બિલ્કુલ હી ચુપ ન રહે ન બહુત ઝિયાદા લોગોં સે બાતચીત કરે બલ્કે ઉસ કો ચાહિયે કે નફ્લ નમાઝેં પઢે, તિલાવત કરે, ઇલ્મે દીન કા દર્સ દે, ઔલિયા વ સાલેહીન કે હાલાત સુને ઔર દૂસરોં કો સુનાએ, કસરત સે દુરૂદ શરીફ પઢે ઔર ઝિકે ઇલાહી કરે ઔર અક્સર બા વુઝૂ રહે ઔર દુન્યાદારી કે ખયાલાત સે દિલ કો પાક સાફ રખે ઔર બ કસરત રો રો કર ઔર ગિડગિડા કર ખુદા સે દુઆએં માંગે.

હજ કા બયાન

હજ 9 હિ. મેં ફર્જ હુવા. નમાઝ વ ઝકાત ઔર રોઝે કી તરહ હજ ભી ઇસ્લામ કા એક રુકન હૈ. ઇસ કા ફર્જ હોના કત્ઈ ઔર યકીની હૈ જો ઇસ કી ફરિય્યત કા ઇન્કાર કરે વોહ કાફિર હૈ ઔર ઇસ કી અદાએગી મેં તાખીર કરને વાલા ગુનહગાર ઔર ઇસ કા તર્ક કરને

વાલા ફાસિક ઓર અઝાબે જહન્નમ કા સઝાવાર હૈ. અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં ઇરશાદ ફરમાયા કે :

وَاتِمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ. (ب ۲، البقرة: ۱۹۶)

યા'ની હજ વ ઉમ્રહ કો અલ્લાહ કે લિયે પૂરા કરો.

અહાદીસ મેં હજ વ ઉમ્રહ કે ફઝાઈલ ઓર અજરો સવાબ કે બારે મેં બડી બડી બિશારતેં આઈ હેં મગર હજ ઉમ્ર મેં સિફ એક બાર હી ફર્જ હૈ.

હદીસ : એક હદીસ મેં રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ઇશાદ ફરમાયા કે જિસ ને હજ ક્રિયા ઓર હજ કે દરમિયાન રફસ (ફોદ્દશ કલામ) ઓર ફિસ્ક ન ક્રિયા તો વોહ ઇસ તરહ ગુનાહોં સે પાક સાફ હો કર લૌટા જૈસે ઉસ દિન, કે માં કે પેટ સે પૈદા હુવા થા.

(صحيح البخارى، كتاب الحج، باب فضل الحج المبرور، رقم ۱۵۲۱، ج ۱، ص ۵۱۲)

હદીસ : હજ વ ઉમ્રહ મોહતાજી ઓર ગુનાહોં કો ઇસ તરહ દૂર કરતે હેં જૈસે ભટ્ટી લોહે ઓર ચાંદી સોને કે મૈલ કો દૂર કરતી હૈ ઓર હજજે મબરૂર કા સવાબ જન્મત હી હૈ.

(سنن الترمذی، كتاب الحج، باب ما جاء فى ثواب الحج والعمرة، رقم ۸۱۰، ج ۲، ص ۲۱۸)

હજ વાજિબ હોને કી શર્તે : હજ વાજિબ હોને કી આઠ શર્તે હેં જબ તક યેહ સબ ન પાઈ જાએં હજ ફર્જ નહીં.

﴿1﴾ મુસલ્માન હોના, કાફિર પર હજ ફર્જ નહીં ﴿2﴾ દારુલ હર્બ મેં હો તો યેહ ભી ઝરૂરી હૈ કે જાનતા હો, કે હજ ઇસ્લામ કે અરકાન મેં સે હૈ ﴿3﴾ બાલિગ હોના યા'ની ના બાલિગ પર હજ ફર્જ નહીં ﴿4﴾ આકિલ હોના લિહાઝા મજનૂન પર હજ ફર્જ નહીં ﴿5﴾ આઝાદ હોના યા'ની લૌંડી ગુલામ પર હજ ફર્જ નહીં ﴿6﴾ તન્દુરુસ્ત હોના, કે હજ કો જા સકે ઇસ કે આ'ઝા સલામત હોં, અંખ્યારા હો લિહાઝા અપાહજ ઓર ફાલિજ વાલે ઓર જિસ કે પાઉં કટે હોં ઓર ઉસ બૂઢે પર, કે સુવારી

પર ખુદ ન બેઠ સકતા હો હજ ફર્જ નહીં. યૂં હી અન્ધે પર ભી હજ ફર્જ નહીં અગર્યે પકડ કર લે ચલને વાલા ઉસે મિલે ઈન સબ પર ભી યેહ ઝરૂરી નહીં કે કિસી કો ભેજ કર અપની તરફ સે હજ કરા દેં ﴿7﴾ સફર ખર્ચ કા માલિક હોના ઔર સુવારી કી કુદરત હોના ચાહિયે. સુવારી કા માલિક હો યા ઉસ કે પાસ ઈતના માલ હો, કે સુવારી કિરાએ પર લે સકે ﴿8﴾ હજ કા વક્ત યા'ની હજ કે મહીનોં મેં તમામ શરાઈત પાએ જાએ.

(ردالمحتار مع الدر المختار، کتاب الحج، مطلب فیمن حج بمال حرام، ج ۳، ص ۵۲۱)

વુજૂબે અદા કે શરાઈત : યહાં તક તો વુજૂબ કે શરાઈત કા બયાન હૈ અબ શરાઈતે અદા કા બયાન હોતા હૈ કે યેહ શર્તે અગર પાઈ જાએ તો ખુદ હજ કો જાના ઝરૂરી હૈ ઔર અગર યેહ સબ શર્તે ન પાઈ જાએ તો ખુદ હજ કો જાના ઝરૂરી નહીં બલ્કે દૂસરે સે હજ કરા સકતા હૈ યા વસિયત કર જાએ મગર ઈસ મેં યેહ ભી ઝરૂર હૈ કે હજ કરાને કે બા'દ આખિર ઉમ્ર તક ખુદ કાદિર ન હો વરના ખુદ ભી હજ કરના ઝરૂરી હોગા વોહ શર્તે યેહ હેં ﴿1﴾ રાસ્તે મેં અમ્નો અમાન હોના યા'ની અગર ગાલિબ ગુમાન સલામતી કા હો તો હજ કે લિયે જાના ઝરૂરી હૈ ઔર ગાલિબ ગુમાન યેહ હો, કે ડાકા યા લડાઈ કી વજહ સે જાન ઝાએઅ હો જાએગી તો હજ કે લિયે જાના ઝરૂરી નહીં ﴿2﴾ ઔરત કો મક્કા તક જાને મેં ત્રીન દિન યા ઝિયાદા કા રાસ્તા હો તો ઉસ કે હમરાહ શોહર યા મહરમ કા હોના શર્ત હૈ ખ્વાહ વોહ ઔરત જવાન હો યા બુદિયા ઔર અગર ત્રીન દિન સે કમ કા રાસ્તા હો તો ઔરત બિગૈર શોહર ઔર મહરમ કે ભી જા સકતી હૈ મગર મહરમ સે મુરાદ વોહ મર્દ હૈ કે જિસ સે હમેશા કે લિયે ઉસ ઔરત કા નિકાહ હરામ હો ચાહે નસબ કી વજહ સે નિકાહ હરામ હો જૈસે બેટા, બાપ, ભાઈ વગૈરા યા સુસરાલ કે રિશ્તે સે નિકાહ હરામ હો જૈસે ખુસર યા શોહર કા બેટા. ઔરત શોહર યા મહરમ જિસ કે સાથ સફર કર સકતી હૈ ઉસ

કા આકિલ બાલિગ ગૈરે ફાસિક હોના શર્ત હૈ ﴿૩﴾ હજ કો જાને કે ઝમાને મેં ઔરત ઇદત મેં ન હો ચાહે વફાત કી ઇદત હો યા તલાક કી ﴿૪﴾ કેદ મેં ન હો. (الفتاوى الهندية، كتاب المناسك، الباب الاول، ج ١، ص ٢١٨-٢١٩)

સિદ્દતે અદા કી શર્તે : સિદ્દતે અદા કી નવ શર્તે હૈં કે અગર યેહ ન પાઈ જાએં તો હજ સહીહ નહીં હોગા વોહ શરાઈત યેહ હૈં : ﴿૧﴾ મુસલ્માન હોના ﴿૨﴾ એહરામ (બિગૈર એહરામ કે હજ નહીં હો સકતા) ﴿૩﴾ હજ કા વક્ત યા'ની હજ કે લિયે જો વક્ત શરીઅત કી તરફ સે મુઅય્યન હૈ ઇસ સે કબ્લ હજ કે અફઆલ નહીં હો સકતે ﴿૪﴾ અફઆલે હજ કી જગહોં પર અફઆલે હજ કરના મ-સલન તવાફ કી જગહ મસ્જિદે હરામ હૈ, વુકૂફ કી જગહ મૈદાને અ-રફાત વ મુઝ્દલિફા હૈ, કંકરી મારને કી જગહ મિના હૈ. અગર યેહ કામ દૂસરી જગહ કરેગા તો હજ સહીહ નહીં હોગા ﴿૫﴾ તમીઝ કરના, ઇતના છોટા બચ્ચા, કે જિસ મેં કિસી ચીઝ કી તમીઝ હી ન હો ઉસ કા હજ સહીહ નહીં ﴿૬﴾ અક્લ વાલા હોના, કે મજનૂન ઔર દીવાને કા હજ સહીહ નહીં ﴿૭﴾ હજ કે ફરાઈઝ કો અદા કરના. જિસ ને હજ કા કોઈ ફર્ઝ છોડ દિયા ઉસ કા હજ સહીહ નહીં હુવા ﴿૮﴾ એહરામ કે બા'દ ઔર અ-રફાત મેં વુકૂફ સે પહલે જિમાઅ ન હોના અગર હોગા તો હજ બાતિલ હો જાએગા ﴿૯﴾ જિસ સાલ એહરામ બાંધા ઉસી સાલ હજ કરના અગર ઇસ સાલ એહરામ બાંધા ઔર ચાહે ઇસી એહરામ સે આયિન્દા સાલ હજ કરે તો યેહ હજ સહીહ નહીં હોગા.

(ردالمحتار مع الدرالمختار، كتاب الحج، مطلب فيمن حج بمال حرام، ج ٣، ص ٥٢٢)

હજ કે ફરાઈઝ : હજ મેં યેહ ચીઝેં ફર્ઝ હૈં ﴿૧﴾ એહરામ, કે યેહ શર્ત હૈં ﴿૨﴾ વુકૂફે અરફા યા'ની નવીં ઝુલ હિજજા કે આફતાબ ઢલને સે દસવીં કી સુબહે સાદિક સે પહલે તક કિસી વક્ત “અ-રફાત” મેં ઠહરના ﴿૩﴾ તવાફે ઝિયારત કા અક્સર હિસ્સા યા'ની ચાર ફેરે. યેહ

દોનોં ચીઝેં (યા'ની અરફા કા વુકૂફ ઔર તવાફે ઝિયારત) હજ કા રુક્ન હેં
 ﴿4﴾ નિયત ﴿5﴾ તરતીબ યા'ની પહલે એહરામ બાંધના ફિર અરફા મેં
 ઠહરના ફિર તવાફે ઝિયારત ﴿6﴾ હર ફર્જ કા અપને વક્ત પર હોના
 ﴿7﴾ મકાન યા'ની વુકૂફે અરફા મૈદાને અ-રફાત કી ઝમીન મેં હોના, સિવા
 “બતૂને ઉ-રના” કે ઔર તવાફ કા મકાન મસ્જિદુલ હરામ શરીફ હૈ.

(الدرا المختار مع رد المحتار، کتاب الحج، مطلب فی فروض الحج و واجباته، ج 3، ص 37-36)

હજ કે વાજિબાત : હજ કે વાજિબાત યેહ હેં : ﴿1﴾ મીકાત સે
 એહરામ બાંધના યા'ની મીકાત સે બિગૈર એહરામ બાંધે આગે ન
 ગુઝરના ઔર અગર મીકાત સે પહલે હી એહરામ બાંધ લિયા જાએ
 તો જાઈઝ હૈ ﴿2﴾ સફા વ મર્વહ કે દરમિયાન દૌડના ઇસ કો “સઈ”
 કહતે હેં ﴿3﴾ સઈ કો “સફા” સે શુરૂઅ કરના ﴿4﴾ અગર ઉઝર ન હો
 તો પૈદલ સઈ કરના ﴿5﴾ દિન મેં મૈદાને અ-રફાત કે અન્દર વુકૂફ
 કિયા હૈ તો ઇતની દેર તક વુકૂફ કરે કે આફતાબ ગુરૂબ હો જાએ ખ્વાહ
 આફતાબ ઢલતે હી શુરૂઅ કિયા થા યા બા'દ મેં ગરઝ ગુરૂબે આફતાબ
 તક વુકૂફ મેં મશ્ગૂલ રહે ઔર અગર રાત મેં મૈદાને અ-રફાત કે અન્દર
 વુકૂફ કિયા હૈ તો ઉસ કે લિયે કિસી ખાસ હદ તક વુકૂફ કરના વાજિબ
 નહીં મગર વોહ ઇસ વાજિબ કા તારિક હુવા કે દિન મેં ગુરૂબે આફતાબ
 તક વુકૂફ કરતા ﴿6﴾ વુકૂફ મેં રાત કા કુછ હિસ્સા આ જાના ﴿7﴾
 અ-રફાત સે વાપસી મેં ઇમામ કી પૈરવી કરના યા'ની જબ તક ઇમામ
 મૈદાને અ-રફાત સે ન નિકલે યેહ ભી ન ચલે, હાં, અગર ઇમામ ને
 વક્ત સે તાખીર કી તો ઉસે ઇમામ સે પહલે મૈદાને અ-રફાત સે રવાના
 હો જાના જાઈઝ હૈ ઔર અગર ઝબર દસ્ત ભીડ કી વજહ સે યા કિસી
 દૂસરી ઝરૂરત સે ઇમામ કે ચલે જાને કે બા'દ મૈદાને અ-રફાત મેં ઠહરા
 રહા (ઇમામ કે સાથ ન ગયા) જબ ભી જાઈઝ હૈ ﴿8﴾ “મુઝ્દલિફા” મેં
 ઠહરના ﴿9﴾ મગરિબ વ ઇશા કી નમાઝ કા ઇશા કે વક્ત મેં મુઝ્દલિફા

પહોંચ કર પઢના ﴿10﴾ તીનો જમ્શે પર દસવીં, ગ્યારહવીં, બારહવીં તીનોં દિન કંકરિયાં મારના યા'ની દસવીં ઝુલ હિજજા કો સિર્ફ જમ્તુલ ઉકબા પર ઔર ગ્યારહવીં વ બારહવીં તીનોં જમ્શે પર કંકરિયાં મારના ﴿11﴾ જમ્તુલ ઉકબા કી રમી પહલે દિન સર મુંડાને સે પહલે હોના ﴿12﴾ હર રોઝ કી રમી કા ઉસી દિન હોના ﴿13﴾ એહરામ ખોલને કે લિયે સર મુંડાના યા બાલ કતરવાના ﴿14﴾ યેહ સર મુંડાના યા બાલ કતરવાના, અય્યામે નહર યા'ની દસવીં, ગ્યારહવીં ઔર બારહવીં ઝુલ હિજજા કી તારીખોં કે અન્દર હો જાના ઔર સર મુંડાના યા બાલ કતરવાના મિના યા'ની હરમ કી હુદૂદ કે અન્દર હોના ﴿15﴾ કિરાન યા તમત્તોઅ કરને વાલે કો કુરબાની કરના ﴿16﴾ ઔર ઇસ કુરબાની કા હુદૂદે હરમ ઔર અય્યામે નહર મેં હોના ﴿17﴾ તવાફે ઝિયારત કા અક્સર હિસ્સા અય્યામે નહર મેં હો જાના અ-રફાત સે વાપસી મેં જો તવાફ કિયા જાતા હૈ ઉસ કા નામ “તવાફે ઝિયારત” હૈ ઔર ઇસ તવાફ કો “તવાફે ઇફાઝા” ભી કહતે હેં ﴿18﴾ તવાફ “હતીમ” કે બાહર હોના ﴿19﴾ દાહની તરફ સે તવાફ કરના યા'ની કા'બએ મુઅઝ્ઝમા તવાફ કરને વાલે કે બાઈ જાનિબ હો ﴿20﴾ ઉઝૂર ન હો તો પાઉં સે ચલ કર તવાફ કરના. હાં, ઉઝૂર હો તો સુવારી પર ભી તવાફ કરના જાઈઝ હૈ ﴿21﴾ તવાફ કરને મેં બા વુઝૂ ઔર બા ગુસ્લ રહના, અગર બે વુઝૂ યા જનાબત કી હાલત મેં તવાફ કર લિયા તો ઇસ તવાફ કો દોહરાએ ﴿22﴾ તવાફ કરતે વક્ત સિત્ર છુપાના ﴿23﴾ તવાફ કે બા'દ દો રક્અત નમાઝ તહિય્યતુત્તવાફ પઢના લેકિન અગર ન પઢી તો દમ વાજિબ નહીં ﴿24﴾ કંકરિયાં મારને ઔર કુરબાની કરને ઔર તવાફે ઝિયારત મેં તરતીબ યા'ની પહલે કંકરિયાં મારે ફિર ગૈરે મુફરિદ કુરબાની કરે ફિર સર મુંડાએ ફિર તવાફે ઝિયારત કરે ﴿25﴾ તવાફે સદર યા'ની મીકાત કે બાહર કે રહને વાલોં કે લિયે રુખ્સત કા

તવાફ કરના ﴿26﴾ વુફૂફે અરફા કે બા'દ સર મુંડાને તક જિમાઅ ન હોના ﴿27﴾ એહરામ કે મન્નૂઆત મ-સલન સિલા હુવા કપડા પહનને ઔર મુંહ યા સર છુપાને સે બચના.

(બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 16-17)

હજ કી સુન્નતેં : હજ કી સુન્નતેં યેહ હૈં : ﴿1﴾ તવાફે કુદૂમ યા'ની મીકાત કે બાહર સે આને વાલા, કે મક્કએ મુઅઝ્ઝમા પહોંચ કર સબ મેં પહલા જો તવાફ કરે ઉસ કો તવાફે કુદૂમ કહતે હૈં. તવાફે કુદૂમ મુફરિદ ઔર કારિન કે લિયે સુન્નત હૈ, મુ-તમત્તેઅ કે લિયે નહીં ﴿2﴾ તવાફ કા હ-જરે અસ્વદ સે શુરૂઅ કરના ﴿3﴾ તવાફે કુદૂમ યા તવાફે ઝિયારત મેં રમલ કરના યા'ની શાના હિલા હિલા કર ઔર છોટે છોટે કદમ રખતે હુએ અકડ કર ચલના ﴿4﴾ સફા ઔર મર્વહ કે દરમિયાન દો સબ્જ રંગ કે નિશાનોં કે દરમિયાન દોડના ﴿5﴾ ઇમામ કા મક્કા મેં સાતવીં ઝુલ હિજજા કો ખુત્બા પઢના ﴿6﴾ ઇસી તરહ મૈદાને અ-રફાત મેં નવીં ઝુલ હિજજા કો ખુત્બા પઢના ﴿7﴾ ઇસી તરહ મિના મેં ગ્યારહવીં તારીખ કો ખુત્બા પઢના ﴿8﴾ આઠવીં ઝુલ હિજજા કો ફજ કે બા'દ મક્કે સે મિના કે લિયે રવાના હોના તાકે મિના મેં ઝોહર, અસ્ર, મગરિબ, ઇશા, ફજ કી પાંચ નમાઝેં પઢ લી જાએં ﴿9﴾ ઝુલ હિજજા કી નવીં રાત મિના મેં ગુઝારના ﴿10﴾ આફતાબ નિકલને કે બા'દ મિના સે અ-રફાત કો રવાના હોના ﴿11﴾ અ-રફાત મેં ઠહરને કે લિયે ગુસ્લ કર લેના ﴿12﴾ અ-રફાત સે વાપસી મેં મુઝ્દલિફા કે અન્દર રાત કો રહના ઔર ﴿13﴾ આફતાબ નિકલને સે પહલે યહાં સે મિના કો ચલા જાના ﴿14﴾ દસ ઔર ગ્યારહ કે બા'દ જો દોનોં રાતેં હૈં ઇન કો મિના મેં ગુઝારના ઔર અગર તેરહવીં કો ભી મિના મેં રહા તો બારહવીં કે બા'દ કી રાત ભી મિના મેં રહે ﴿15﴾ “અબ્તહ” યા'ની વાદિયે મુહસ્સબ મેં ઉતરના અગર્યે થોડી હી દેર કે લિયે હો. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 18)

ઝરૂરી તબ્બીહ : હજ કે ફરાઈઝ મેં સે અગર એક ફર્જ ભી છૂટ ગયા તો હજ હોગા હી નહીં ઔર હજ કે વાજિબાત મેં સે અગર કિસી વાજિબ કો છોડ દિયા ખ્વાહ કસ્દન છોડા હો યા સહવન તો ઉસ પર એક દમ વાજિબ હૈ ઔર ઉસ કા હજ બાતિલ નહીં હુવા હાં અલબત્તા બા'ઝ વાજિબ એસે ભી હૈં કે ઇન કે છોડને સે કુરબાની લાઝિમ નહીં હોતી મ-સલન તવાફ કે બા'દ કી દો રક્ઝતેં તહિય્યતુત્તવાફ વાજિબ હૈં. લેકિન અગર કોઈ છોડ દે તો ઉસ પર કુરબાની લાઝિમ નહીં ઔર હજ કી સુન્નતોં મેં સે અગર કોઈ સુન્નત છોડ દે તો ઇસ સે ન તો હજ બાતિલ હોગા ન કુરબાની લાઝિમ હોગી, હાં અલબત્તા હજ કે સવાબ મેં કુછ કમી આ જાએગી. (ردالمحتار، کتاب الحج، مطلب فی فروض الحج، ج ۳، ص ۵۴۲)

સફરે હજ વ ઝિયારત કે આદાબ : હર હાજી કો યાહિયે કે રવાનગી સે પહલે ઝરૂરિયાતે સફર પુરાને હાજિયોં સે મા'લૂમ કર કે મુહય્યા કરે ઔર મુન્દરિજએ ઝૈલ આદાબ વ હિદાયાત કા ખાસ તૌર સે ખયાલ રખે. ﴿1﴾ સબ સે પહલે નિયત કો દુરુસ્ત કરે કે ઇસ સફર સે મક્સૂદ સિર્ફ અલ્લાહ ﷻ વ રસૂલ ﷺ ﷻ હોં ઇસ કે સિવા નામ-વરી યા શોહરત યા સૈરો તફરીહ યા તિજારત વગૈરા કા હરગિઝ હરગિઝ દિલ મેં ખયાલ ન લાએ.

﴿2﴾ નમાઝ રોઝા ઝકાત જિતની ઇબાદાત ઉસ કે ઝિમ્મે વાજિબ હોં સબ કો અદા કરે ઔર તૌબા કરે ઔર આયિન્દા ગુનાહ ન કરને કા પક્કા ઇરાદા કરે. ઇસી તરહ ઇસ કે ઊપર જિન જિન લોગોં કા કર્જ હો સબ કા કર્જ અદા કરે. જિન જિન લોગોં કી અમાનતેં હોં ઉન કી અમાનતોં કો અદા કરે. જિન જિન લોગોં કે હુકૂક ઇસ કે ઝિમ્મે હોં સબ સે હુકૂક મુઆફ કરાએ યા અદા કરે. જિન જિન લોગોં પર કોઈ ઝિયાદતી કી હો ઉન સે મુઆફ કરાએ. જિન જિન લોગોં કી ઇજાઝત કે બિગૈર સફર મકરૂહ હૈ જૈસે માં, બાપ, શોહર, ઉન કો રિઝામન્દ

કર કે ઇજાઝત હાસિલ કરે. ઇન તમામ ચીઝોં સે ફારિગ ઔર સુબુક દોશ હો કર સફરે હજ વ ઝિયારત કે લિયે રવાના હો.

﴿3﴾ ઔરત કે સાથ જબ તક કે ઉસ કા શોહર યા બાલિગ મહરમ કાબિલે ઇત્મીનાન ન હો (જિન સે ઉસ ઔરત કા નિકાહ હમેશા કે લિયે હરામ હો) ઉસ વક્ત તક ઔરત કે લિયે સફર હરામ હૈ. ઔરત અગર બિલા શોહર યા બિગૈર મહરમ કે હજ કરેગી તો ઉસ કા હજ હો જાએગા મગર હર હર કદમ પર ગુનાહ લિખા જાએગા.

(کتاب المناسک ملا علی قاری، کتاب الادعیة الحج والعمرة، فصل فی الوداع وفصل فی الركوب، ص ۵۴۰)

﴿4﴾ રકમ યા તોશા જો કુછ સાથ લે ચલે માલે હલાલ સે લે વરના હજ મકબૂલ હોને કી ઉમ્મીદ નહીં અગર્યે ફર્જ અદા હો જાએગા. અગર અપને માલ મેં કુછ શુબા હો તો ચાહિયે કે કિસી સે કર્જ લે કર હજ કો જાએ ઔર વોહ કર્જ અપને માલ સે અદા કરે. રકમ ઔર તોશા અપની હાજત સે કુછ ઝિયાદા હી લે તાકે રફીકોં કી મદદ ઔર ફકીરોં કો સન્દકા દેતા ચલે કે ચેહ હજજે મબરૂર કી નિશાની હૈ.

﴿5﴾ ચૂંકે સફર કરને વાલે મુખ્તલિફ હૈસિયતોં કે લોગ હોતે હેં ઇસ લિયે હર શખ્સ કો ચાહિયે કે અપની ઝરૂરત કે મુતાબિક સફર કા સામાન અપને સાથ લે જાએ તાકે સફર મેં તકલીફોં કા સામના ન કરના પડે. સબ હાજિયોં કે લિયે સામાનોં કી યક્સાં મિકદાર મુઅય્યન નહીં કી જા સક્તી ફિર ભી એક ઔસત દ-રજે કે હાજી કે લિયે સફરે હજ વ ઝિયારત મેં મુન્દ-રજાએ જૈલ સામાન કા સાથ લે લેના આરામ વ રાહત કા બાઈસ હોગા.

ગર્મી ઔર સર્દી કે મૌસિમોં કે લિહાઝ સે એક હલકા બિસ્તર જિસ મેં એક દરી, દો ચાદરેં, એક ઊની શાલ, એક તક્યા હો, એક બક્સ જિસ મેં કપડે ઔર દૂસરે સામાન રખે જા સકે. એક ટીન યા લકડી કા સન્દૂક જિસ મેં મુ-તફરિક સામાન કો રખા જા સકે. એક

બોરી કા થેલા જિસ મેં સબ બરતનોં કો રખા જા સકે. બરતનોં મેં એક બડી બાલ્ટી, એક લોટા, એક ગિલાસ, છોટી બડી ચાર પ્લેટેં, દો પિયાલે તામચીની કે, ઉગાલદાન, છોટી બડી દો દેગચિયાં, એક બડા ઔર દો ત્રીન છોટે બડે ચમચે, અગર ચન્દ કિસ્મ કે ખાનોં કા આદી હો તો ઈસી અન્દાજ સે ખાને પકાને કે બરતન સાથ લે જાએ. એક બરતન મિટ્ટી કા ભી ઝરૂર રખ લે યા મિટ્ટી ઔર પથ્થર કી કોઈ ચીઝ રખ લે તાકે અગર જહાઝ મેં બીમાર હો ગયા ઔર તયમ્મુમ કી ઝરૂરત પડી ઈસ પર તયમ્મુમ કર સકે. પાની રખને કે લિયે ટીન કે પીપે ભી લાને ચાહિએં કે જહાઝ પર કામ દેંગે ઔર જિસ મન્જિલ યા મકાન મેં ઠહરોગે વહાં ભી ઈસ કી ઝરૂરત પડેગી, સ્ટવ ઔર કોએલે વાલા ચૂલ્હા ભી સફર મેં સાથ હોના બહુત ઝરૂરી હૈ, પહનને કે કપડોં મેં પાંચ કુરતે, પાંચ પાજામે, પાંચ બન્ડિયાં, દો તહબન્દ, દો સદરિયાં, એક ઈમામા, ચાર ટોપિયાં, હાથ મુંહ પોંછને કે દો રુમાલ, દો તોલિયે, એહરામ કી ચાદરેં, કફન કા કપડા સાથ મેં રખેં ઔર બેહતર ચેહ હૈ કે એહરામ કે દો જોડે હોં, કે અગર મૈલા હુવા તો બદલ સકેં. એક ભેડ કે બાલોં કા દેસી કમ્બલ યા મોટે પ્લાસ્ટિક કા દો ગઝ લમ્બા ઔર ડેઢ ગઝ ચૌડા ટુકડા સાથ હોના બહુત હી આરામ દેહ હૈ કે જહાં ચાહો બિછા કર લેટ બૈઠ જાઓ ફિર ઉઠા લો. મુખ્તલિફ સામાન મેં નઝલા ઝુકામ ઔર કબ્જ વ પેચિશ ઔર કે દસ્ત વ બદ હઝમી કી મુજરબ દવાએં ઝરૂર સાથ મેં રખ લો ક્યૂંકે કમ હી હુજજાજ ઈન અમરાઝ સે મહફૂઝ રહતે હૈં ઔર અગર તુમ કો ખુદ ઝરૂરત ન પડી તો કિસી ઝરૂરત મન્દ કો તુમ ને દે દી તો વોહ ઈસ કસ્મ-પુર્સી કી હાલત મેં તુમ્હારે લિયે કિતની દુઆએં દેગા. આઈના, સુરમા, કંધા, મિસ્વાક સાથ રખો કે ચેહ સુન્નત હૈ ઈન કે ઈલાવા એક છુરી, એક ચાકૂ, દો એક બોરિયાં, સુતલી, સુવા, સૂઈ, ધાગા, હજ વ ઝિયારત વગૈરા કે

મસાઈલ કી કુછ કિતાબેં, ચન્દ કલમ, પેન્સિલ, દવાત, સાદી કૉપિયાં, કુરઆને મજીદ, છડી, છત્રી, ટોચ, કુછ મોમબત્તિયાં, કુછ દિયા-સલાઈયાં ભી ઝરૂર લે લો. કુછ ફટે પુરાને કપડે ભી ઝરૂર સાથ રખો કે ઈન કો ફાડ ફાડ કર સાફી બના સકો ઔર જહાઝ પર કે વગૈરા સાફ કરને ઔર ઈસ્તિન્જા વગૈરા સુખાને મેં કામ દેંગે, ખાને પીને કી ચીઝોં કા બયાન કરને કી હાજત નહીં ક્યૂંકે ઈસ મુઆ-મલે મેં લોગોં કી હાલતેં ઔર ઉન કે ખાને પીને કી આદતેં ઔર ઝૌક મુખ્તલિફ હેં ઔર હર શખ્સ જાનતા હૈ કે હમેં કિન કિન ચીઝોં કી ઝરૂરત હોગી ઔર હમ કિસ તરહ ગુઝર બસર કર સકતે હેં. ઈસ લિયે હર શખ્સ કો ચાહિયે કે ગેહૂં, ચાવલ, દાલ, ઘી, તેલ, મસાલે વગૈરા અપને ઝૌક ઔર ઝરૂરત કે મુતાબિક લે લે. અચાર ચટની અગર સાથ હો યા કાગઝી લીમૂં કુછ લે લે તો જહાઝ પર ઈન ચીઝોં કી ઝરૂરત પડતી હૈ. ચાય ઔર શકર ભી ઝરૂર લે લે, કે સમુન્દર કી મરતૂબ હવા મેં ચાય કી ઝરૂરત બહુત ઝિયાદા પડતી હૈ. સમુન્દરી સફર મેં મુંહ કા ઝાએકા બહુત ખરાબ રહતા હૈ ઔર અક્સર સોંધી ચીઝેં ખાને કો દિલ ચાહતા હૈ ઈસ લિયે કુછ પાપડ યા નમ્કીન દાલ, સિવય્યાં, ભુને હુએ ચને રખ લો મગર બન્દ ડબ્બોં મેં રખો વરના સમુન્દરી હવા સે બદ-મઝા હો જાએંગે. અરબ મેં સિગરેટ બહુત મિલતા હૈ. મગર બીડી ઔર પાન બહુત કમ ઔર બેહદ ગિરાં મિલતા હૈ ઈસ લિયે હિન્દૂસ્તાન હી સે ઈસ કા ઈન્તિઝામ કર લેના ચાહિયે. ઝરૂરત કી તમામ ચીઝેં સાથ હોં યેહ બહુત અચ્છા હૈ લેકિન યાદ રખો કે સફર મેં જિસ કદર કમ સે કમ સામાન હોગા ઉતના હી ઝિયાદા આરામ મિલેગા. સામાન કી કસરત બા'ઝ જગહોં પર બહુત બડી મુસીબત બન જાતી હૈ ઈસ કા ખયાલ રખો. અપને હર સામાન કે બન્ડલ પર અપના ઔર અપને મુઅલ્લિમ કા નામ ઝરૂર લિખ દો ઈસ સે જદા મેં સામાન તલાશ કરતે વક્ત બડી આસાની હોતી હૈ.

હાજી ઘર સે નિકલતે વક્ત : ﴿1﴾ ચલતે વક્ત સબ અઝીઝોં ઔર દોસ્તોં સે મુલાકાત કરે ઔર અપને કુસૂર મુઆફ કરાએ ઔર અપને લિયે સબ સે દુઆએં કરાએ ક્યૂંકે દૂસરોં કી દુઆએં કબૂલ હોને કી ઝિયાદા ઉમ્મીદ હે ઔર યેહ મા'લૂમ નહીં કે કિસ કી દુઆ મકબૂલ હોગી ઇસ લિયે સબ સે દુઆ કરાએ ઔર લોગ હાજી યા કિસી મુસાફિર કો રુખ્સત કરતે વક્ત યેહ દુઆ પઢે :

أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَّا تَنَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ

ઔર હાજી સબ લોગોં કે દીન ઔર જાન માલ ઔલાદ ઔર સલામતી વ તન્દુરુસ્તી કો ખુદા કે સિપુર્દ કરે.

﴿2﴾ સફર કા લિબાસ પહન કર ઘર મેં ચાર રક્અત નફલ અલ હમ્દ ઔર ચારોં કુલ સે પઢ કર બાહર નિકલે યેહ ચારોં રક્અતેં વાપસ આને તક ઉસ કે અહલો માલ કી નિગહ્બાની કરેંગી. નમાઝ કે બા'દ યેહ દુઆ પઢે :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ وَالْحَوْرِ بَعْدَ الْكُورِ

وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَلَدِ -

ફિર કુછ સ-દકા કરે ઔર ઘર મેં સે નિકલે ઔર દરવાઝે સે બાહર નિકલતે હી કુછ સ-દકા કરે ઔર ઘર મેં સે નિકલે તો યેહ પઢે

إِنَّ الْأَذَى فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدِكَ إِلَى مَعَادٍ

જેરો આફિયત કે સાથ મકાન પર વાપસ આએગા.

(બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 24)

ઘર સે નિકલતે વક્ત ખુશી ખુશી બાહર નિકલે.

﴿3﴾ સબ સે રુખ્સત હોને કે બા'દ અપની મસ્જિદ સે રુખ્સત હો ઔર અગર મકરૂહ વક્ત ન હો તો દો રક્અત નફલ પઢે ફિર રેલ વગૈરા

જિસ સુવારી પર સુવાર હો **بِسْمِ اللَّهِ** ત્રીન બાર પઢે ફિર **اللَّهُ أَكْبَرُ** ઔર **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** એક ત્રીન ત્રીન બાર ઔર **سُبْحَنَ اللَّهِ** હર એક ત્રીન ત્રીન બાર પઢે, ફિર યેહ પઢે :

سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

સુવારી કે શર વ ફસાદ સે મહફૂઝ રહેગા.

હાજી બમ્બઈ મેં : ટિકટ વગૈરા લેને ઔર જહાઝ કે ઇન્તિઝાર મેં હર હાજી કો કમ અઝ કમ ચાર પાંચ દિન બમ્બઈ મેં મુસાફિર ખાના હાજી સાબૂ સિદ્દીક યા મુસાફિર ખાના વાડી બન્દર મેં ઠહરના પડતા હૈ. યહાં ખાસ તૌર પર યેહ ખયાલ રખના ઝરૂરી હૈ કે

﴿1﴾ મુસાફિર ખાને મેં મુખ્તલિફ સૂબોં ઔર મુખ્તલિફ મિઝાજોં કે હાજી ઔર ઉન કો રુખ્સત કરને વાલોં કા મજમઅ હોતા હૈ ઔર ચોરિયાં બહુત હોતી હૈં ઇસ લિયે અપને સામાન ખુસૂસન રકમોં કી હિફાઝત કા ખાસ તૌર પર ધ્યાન રખે. બક્સોં મેં હર વક્ત તાલા બન્દ રખે ઔર જબ બાહર નિકલે તો અપને સાથિયોં કો સામાન કી હિફાઝત સોંપ કર નિકલે.

﴿2﴾ ટિકટ વગૈરા ખરીદને કે લિયે હરગિઝ હરગિઝ કિસી કે હાથ મેં રકમ ન દે બલ્કે ખુદ લાઈન મેં ખડે હો કર રકમ જમ્મ કરાએ ઔર ટિકટ ખરીદે.

﴿3﴾ બમ્બઈ શહર મેં બહુત ઝિયાદા ઇધર ઉધર ન ફિરે કે જેબ કટને કે ઇલાવા સુવારિયોં કી ભીડભાડ સે એક્સીડન્ટ કા હર વક્ત ખતરા રહતા હૈ ઇસ લિયે સબ કો ઔર ખાસ કર દીહાત વાલોં કો તો મુસાફિર ખાને સે બાહર બહુત કમ નિકલના ચાહિયે ઔર અપને સામાન કે પાસ હી રહના ચાહિયે.

﴿4﴾ અપને કુલી કા નમ્બર હર વક્ત યાદ રખના ચાહિયે ઔર જહાઝ પર સુવાર હોને કે લિયે બન્દર ગાહ કો જાતે હુએ અપને કુલી કે સિવા

કિસી કો અપના સામાન સિપુર્દ નહીં કરના ચાહિયે ઔર રકમ ઔર પાસપોર્ટ ટિકટ વગેરા કો બહર હાલ અપને પાસ રખના ચાહિયે.

હાજી જહાઝ પર : હવાઈ જહાઝ કે મુસાફિરોં કો ચાહિયે કે બમ્બઈ હી મેં એહરામ બાંધ લેં ઔર જહાઝ પર સુવારી કી દુઆ પઢ કર સુવાર હોં ઔર રાસ્તે ભર લબ્બૈક કી દુઆ પઢતે રહેં ચન્દ ઘન્ટોં મેં યેહ લોગ જદા મેં ઝમીન પર ઉતર જાએંગે મગર સમુન્દરી જહાઝ વાલોં કો એક હફતા સમુન્દર હી મેં રહના હૈ ઇસ લિયે ઇન લોગોં કો મુન્દરિજએ ઝૈલ બાતોં કા ખયાલ રખના ચાહિયે :

﴿1﴾ જહાઝ મેં મુખ્તલિફ સૂબોં કે રહને વાલોં ઔર મુખ્તલિફ ઝબાન બોલને વાલોં કા મજમઅ હોતા હૈ. એક દૂસરે કે મિઝાજ-દાન ન હોને સે અક્સર ઝગડે તક્રાર કી નોબત આ જાતી હૈ. ખુસૂસન મીઠા પાની લેને કે વક્ત લાઈન લગાને મેં અક્સર ગાલી ગલોચ બલ્કે મારપીટ હો જાયા કરતી હૈ ઇસ લિયે જહાઝ પર બહુત સબ્રો બરદાશત કે સાથ રહને કી ઝરૂરત હૈ. હજ કે સફર મેં ઝગડા ઔર ગાલી ગલોચ કરના સખ્ત હરામ ઔર બડા ગુનાહ હૈ.

﴿2﴾ જહાઝ પર સુવાર હોને કે બા'દ અપના સબ સામાન અપની સીટ કે નીચે તરતીબ સે રખ કર જબ મુત્મઈન હો જાએં તો વક્ત ઝાએઅ ન કરેં બલ્કે હજ મેં મુખ્તલિફ જગહ પઢને કી દુઆએં ઝબાની યાદ કરને મેં મશગૂલ હો જાએં ઔર ઇન્તિહાઈ કોશિશ કરેં કે એક ખત્મ કુરઆને મજીદ કી તિલાવત સમુન્દર મેં પૂરી કર લેં ઔર નમાઝે બા જમાઅત કી હર જગહ ખાસ તૌર પર પાબન્દી રખેં ઔર ફૂઝૂલ બાતેં ખાસ કર ઝગડે તક્રાર સે ઇન્તિહાઈ પરહેઝ રખેં.

હાજી જદા મેં : જદા મેં જહાઝ સે ઉતરતે વક્ત યેહ બહુત ઝરૂરી હૈ કે અપને તમામ સામાન કો અચ્છી તરહ બાંધ કર એક જગહ અપની સીટ કે ઊપર રખ દેં. બક્સોં કો રસ્સિયોં સે જકડ દેં ઔર સામાન કી

બોરી કો સી દેં તાકે જહાઝ સે ઉતારતે વક્ત સામાન કે ટૂટને ફૂટને
 ઔર બિખર જાને કા ખતરા ન રહે ફિર સિફ પાસપોર્ટ ઔર રકમ સાથ
 લે કર જહાઝ સે ઉતર જાએ. પાસપોર્ટ કી ચેકિંગ ઔર મુઆ-યને કે
 બા'દ સબ સે બડા ઔર મુશ્કિલ કામ સામાન કે ઢેર મેં સે અપને
 સામાન કો તલાશ કરના હૈ. ઈસ સિલ્સિલે મેં હાજિયોં કો બેહદ
 પરેશાની હોતી હૈ ઔર લોગ અપને અપને સામાન કી તલાશ મેં
 દીવાના વાર દૌડતે ઔર ભાગતે ફિરતે હૈં ઈસ મૌકઅ પર નિહાયત
 હી સબ્રો સુકૂન ચાહિયે ઔર સામાન કી તલાશ મેં જલ્દી નહીં કરની
 ચાહિયે બલ્કે થોડી દેર સુકૂન કે સાથ બેઠ જાના ચાહિયે. જબ લોગ
 અપને અપને સામાન કો ઉઠા લેંગે ઔર સામાન થોડે રહ જાએ તો
 અપને સામાન કો તલાશ કરના આસાન હો જાએગા. ઈત્મીનાન રખેં
 કે કોઈ દૂસરા આપ કે સામાન કો નહીં ઉઠાએગા આબિર તક આપ કા
 સામાન વહીં પડા રહેગા ઔર અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા આપ કા સામાન
 વહાં ન મિલે તો ભી ઘબરાને કી ઝરૂરત નહીં બલ્કે અપને મુઅલ્લિમ
 કે વકીલ કો હમરાહ લે કર મદીનતુલ હુજજાજ કી મસ્જિદ કે સામને
 વાલે મૈદાન મેં અપને સામાન કો તલાશ કીજિયે વહાં મિલેગા. વહાં
 કા દસ્તૂર હૈ કે હાજિયોં કા જો સામાન છૂટ જાતા હૈ ટ્રક વાલે ઉસ કો
 લાદ કર મસ્જિદ કે મૈદાન મેં ડાલ દેતે હૈ, હાં ઈસ કા ખયાલ રખિયે કે
 આપ કે હર સામાન પર આપ કા ઔર આપ કે મુઅલ્લિમ કા નામ
 ઝરૂર લિખા હોના ચાહિયે. યેહ સગિદ્દી ગવર્નમેન્ટ કા ફર્જ હૈ કે હર
 હાજી કા છૂટા હુવા સામાન ઉસ કે મુઅલ્લિમ કે મકાન પર પહોંચાએ.
એહરામ : જબ જદા દો તીન મન્જિલ રહ જાતા હૈ તો જહાઝ વાલે
 સીટી બજા કર એહરામ બાંધને કી ઈત્તિલાઅ દેતે હૈં જબ વોહ જગહ આ
 જાએ તો ગુસ્લ કરેં ઔર મિસ્વાક કે સાથ વુજૂ કરેં ઔર એક નઈ યા ધુલી
 ચાદર કા એહરામ બાંધ લેં ઔર એસે હી એક ચાદર ઓઢ લેં ઔર
 એહરામ કી નિયત સે દો રક્અત નમાઝ પઢેં. પહલી રક્અત મેં અલ

હમ્દ કે બા'દ **يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ** ઓર દૂસરી મેં **هُوَ اللَّهُ** પઢે. નમાઝ સે ફારિગ હો કર એહરામ બાંધને કી દુઆ પઢે. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 38)

ઝરૂરી હિદાયત : યાદ રખો કે હજ કા એહરામ ત્રીન તરહ કા હોતા હૈ એક યેહ કે ખાલી હજ કરે ઇસ હાજી કો “મુફરિદ” કહતે હૈં ઓર દૂસરા યેહ કે યહાં સે ફક્ત ઉમ્રહ કી નિયત કરે ઓર ઉમ્રહ અદા કર કે મક્કએ મુકર્રમા મેં હજ કા એહરામ બાંધે એસે હાજી કો “મુ-તમત્તેઅ” કહતે હૈં, ત્રીસરા યેહ કે હજ વ ઉમ્રહ દોનોં કે લિયે યહીં સે નિયત કરે યેહ સબ સે અફઝલ હૈ ઇસ કો કિરાન કહતે હૈં ઓર એસે હાજી કો કારિન કહા જાતા હૈ (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 38) મગર ઇન ત્રીનોં કિસ્મોં મેં તમત્તોઅ ઝિયાદા આસાન હૈ ઓર અક્સર હિન્દૂસ્તાની લોગ યેહી એહરામ બાંધતે હૈં. ઇસ લિયે હમ યેહી આસાન તરીકા લિખતે હૈં ઓર વોહ યેહ હૈ કે :

દો રક્અત નમાઝ સે ફારિગ હો કર યેહ દુઆ પઢે.

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ الْعُمْرَةَ فَيَسِّرْهَا لِي وَتَقَبَّلْهَا مِنِّي نَوَيْتُ الْعُمْرَةَ وَأَحْرَمْتُ بِهَا مُخْلِصًا لِلَّهِ تَعَالَى-

એ અલ્લાહ મેં ઉમ્રહ કા ઇરાદા કરતા હૂં. ઇસ કો તૂ મેરે લિયે આસાન કર દે ઓર મેરી તરફ સે કબૂલ ફરમા લે. મેં ને ઉમ્રહ કી નિયત કી ઓર ઇસ કા એહરામ બાંધા ખાલિસ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે.

ઇસ નિયત કી દુઆ કે બા'દ બુલન્દ આવાઝ સે લબ્બૈક પઢે. લબ્બૈક યેહ હૈ :

لَبَّيْكَ ط اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ ط لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ ط إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكُ ط لَا شَرِيكَ لَكَ ط

યા'ની મેં તેરે પાસ હાઝિર હુવા એ અલ્લાહ ! મેં તેરે હુઝૂર હાઝિર હુવા મેં તેરે હુઝૂર હાઝિર હુવા તેરા કોઈ શરીક નહીં મેં તેરે હુઝૂર હાઝિર

હુવા બેશક તારીફ ઔર ને'મત ઔર બાદશાહી તેરે હી લિયે હે તેરા કોઈ શરીક નહીં હૈ.

જહાં જહાં દુઆ મેં વક્ફ કી અલામત (♂) બની હૈ વહાં વક્ફ કર લે ઔર લબ્બૈક કી દુઆ તીન મર્તબા પઢે ફિર દુરુદ શરીફ પઢે ફિર દિલ લગા કર ઔર હાથ ઉઠા કર દુઆ માંગે ઔર યેહ દુઆ પઢે :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ رِضًاكَ وَالْحَنَّةَ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ غَضَبِكَ وَالنَّارِ۔

ઐ અલ્લાહ મેં તેરી રિઝા ઔર જન્નત કા સાઈલ હું ઔર તેરે ગઝબ ઔર જહન્નમ સે તેરી પનાહ માંગતા હું.

લબ્બૈક પઢ લેને કે બા'દ એહરામ બંધ ગયા. અબ જિતની ચીજોં એહરામ કી હાલત મેં મન્અ હૈં મ-સલન સિલા હુવા કપડા પહનના, સર છુપાના, શિકાર કરના, ખુશબૂ લગાના, હજામત બનવાના, જૂં મારના વગેરા ઈન સબ ચીજોં સે બચે ઔર ઉઠતે બેઠતે હર વક્ત ખાસ કર સહર કે વક્ત લબ્બૈક બરાબર બુલન્દ આવાઝ સે પઢતા રહે.

તવાફે કા'બએ મુકર્રમા : જબ મક્કએ મુકર્રમા મેં પહોંચ જાએ તો સબ સે પહલે મસ્જિદે હરામ મેં જાએ. અગર વુઝૂ ન હો તો વુઝૂ કરે ઔર તવાફ શુરૂઅ કરને સે પહલે મર્દ અપની ચાદર કો દાહની બગલ કે નીચે સે નિકાલે, કે દાહના મૂંઢા ખુલા રહે ઔર ચાદર કે દોનોં કનારે બાએં મૂંઢે પર નિકાલ દે. અબ કા'બે કી તરફ મુંહ કર કે હ-જરે અસ્વદ કી દાહની તરફ રુક્ને યમાની કી જાનિબ હ-જરે અસ્વદ કે કરીબ યૂં ખડા હો, કે પૂરા હ-જરે અસ્વદ અપને દાહને હાથ કે સામને રહે ફિર તવાફ કી નિયત કરે ઔર નિયત યેહ હૈ :

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُرِيْدُ طَوَافَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ فَیَسِّرْهُ لِيْ وَتَقَبَّلْهُ مِنِّيْ۔

યા'ની ઐ અલ્લાહ ! મેં તેરે ઇઝ્ઝત વાલે ઘર કે તવાફ કા ઈરાદા કરતા હું લિહાઝા તૂ ઈસ કો મેરે લિયે આસાન કર દે ઔર ઈસ કો મેરી તરફ સે કબૂલ ફરમા લે.

ઇસ નિચ્ચત કે બા'દ કા'બે કો મુંહ કિયે અપની દાહ્ની તરફ ચલો જબ હ-જરે અસ્વદ બિલ્કુલ તુમ્હારે મુંહ કે સામને હો (ઔર યેહ બાત એક ઝરા હ-ર-કત કરને મેં હાસિલ હો જાએગી ક્યૂંકે પહલે હ-જરે અસ્વદ દાહ્ને હાથ કે સામને થા અબ ઝરા સા હટ જાને સે મુંહ કે સામને હો જાએગા) અબ કાનોં તક દોનોં હાથ ઇસ તરહ ઉઠાઓ કે હથેલિયાં હ-જરે અસ્વદ કી તરફ રહેં ઔર કહો :

بِسْمِ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

અગર આસાની સે હો સકે તો હ-જરે અસ્વદ પર દોનોં હથેલિયાં ઔર ઇન કે બીચ મેં મુંહ રખ કર યૂં બોસા દે, કે આવાઝ ન પૈદા હો. તીન બાર ઐસા હી કરો ઔર અગર ભીડ કી વજહ સે ઇસ તરહ બોસા લેના નસીબ ન હો તો હાથ રખ કર હાથ કો ચૂમ લો યા ઇસ પર છડી રખ કર છડી કો ચૂમ લો યેહ ભી ન હો સકે તો હાથ સે ઉસ કી તરફ ઇશારા કર કે અપના હાથ ચૂમ લો. અબ તવાફ કે લિયે દરવાઝાએ કા'બા કી તરફ બઢો. જબ હ-જરે અસ્વદ કે સામને સે ગુઝર જાઓ સીધે હો લો. ખાનએ કા'બા કો અપને બાએં હાથ પર કર કે ઇસ તરહ ચલો કે કિસી કો ઇઝા મત દો પહલે તીન ફેરોં મેં મદ્દ કો રમલ કરના ચાહિયે યા'ની છોટે છોટે કદમ રખતા શાને હિલાતા હુવા બહાદુરોં કી તરહ ચલે ન કૂદતે હુએ ન દૌડતે હુએ ઔર જબ હ-જરે અસ્વદ કે પાસ પહોંચે તો બોસા દે યા ઉસ કી તરફ હાથ સે ઇશારા કર કે હાથ કો ચૂમ લે, દુઆએં પઢતે હુએ તવાફ કરે, મુઅલ્લિમ દુઆએં પઢાતે હુએ તવાફ કરાતે હેં લેકિન ઇન દુઆઓં કા પઢના ફર્જ યા વાજિબ નહીં અગર યેહ દુઆએં યાદ ન હોં તો દુરૂદ શરીફ પઢતે હુએ તવાફ કે સાતોં ચક્કર પૂરે કરે. જબ સાતોં ફેરે પૂરે હો જાએં તો ફિર હ-જરે અસ્વદ કો બોસા દે યા ઉસ કી તરફ હાથ બઢા કર ચૂમ લે. હ-જરે અસ્વદ કો પહલી બાર જબ ચૂમા ઉસ વક્ત સે લખ્બૈક પઢના બન્દ કર

દે. તવાફ કે બા'દ મકામે ઈબ્રાહીમ પર આ કર એહ આયત પઢો :

وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى (پ ۲، البقرة: ۱۲۵)

ફિર દો રક્અત નમાઝ પઢો પહલી રક્અત મેં પાયાલકફરોન
और दूसरी रकअत में क़ُلْ هُوَ اللَّهُ पढो. येह नमाज़ वाजिब है और
ईस का नाम “तहिय्यतुत्तवाफ़” है नमाज़ के बा'द येह दुआ निहायत
रोते गिड़-गिड़ाते हुए हाथ उठा कर पढे :

મકામે ઇબ્રાહીમ કી દુઆ

اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ تَعْلَمُ سِرِّيْ وَعَلَانِيَتِيْ فَاقْبَلْ مَعْدِرَتِيْ وَتَعْلَمْ حَاجَتِيْ فَاعْطِنِيْ سُوْاِلِيْ
وَتَعْلَمْ مَا فِيْ نَفْسِيْ فَاعْفِرْ لِيْ ذُنُوْبِيْ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ اِيْمَانًا ثِيَابًا شِرْ قَلْبِيْ وَبَقِيْنًا
صَادِقًا حَتّٰى اَعْلَمَ اَنَّهُ لَا يُصِيْبُنِيْ اِلَّا مَا كَتَبْتَ لِيْ وَرِضًا مِنْكَ بِمَا قَسَمْتَ لِيْ
يَا رَحِمَ الرَّاحِمِيْنَ

ઐ અલ્લાહ ! તૂ મેરે પોશીદા ઔર ઝાહિર કો જાનતા હૈ તૂ મેરી
મા'જિરત કો કબૂલ કર ઔર તૂ મેરી હાજત કો જાનતા હૈ. મેરા સુવાલ મુઝ કો
અતા કર ઔર જો કુછ મેરે નફસ મેં હૈ તૂ ઉસે જાનતા હૈ તૂ મેરે ગુનાહોં કો
બખ્શ દે. ઐ અલ્લાહ ! મેં તુઝ સે ઉસ ઈમાન કા સુવાલ કરતા હૂં જો મેરે કલ્બ
મેં સરાયત કર જાએ ઔર યકીને સાદિક માંગતા હૂં તાકે મેં જાન લૂં કે મુઝે
વોહી પહોંચેગા જો તૂને મેરે લિયે લિખા હૈ ઔર જો કુછ તૂને મેરી કિસ્મત મેં
કિયા હૈ ઉસ પર રાઝી રહૂં. ઐ સબ મેહરબાનોં સે ઝિયાદા મેહરબાન.

નમાઝ ઔર ઈસ દુઆ સે ફારિગ હો કર મુલ્તઝમ કે પાસ
જાએ ઔર અપના સીના ઔર પેટ ઔર રુખ્સારોં કો દીવારે કા'બા સે
મલે ઔર દોનોં હાથ સર સે ઊંચે કર કે દીવાર પર ફેલાએ યા દાહના
હાથ દરવાઝાએ કા'બા ઔર બાયાં હાથ હ-જરે અસ્વદ કી તરફ ફેલાએ
ઔર એહ દુઆ ખૂબ રો રો કર ઔર ગિડગિડા કર માંગે :

દુઆએ મુલ્તઝમ

يَا وَاحِدُ يَا مَا جَدُّ لَا تَرُلْ عَنِّي نِعْمَةً أَنْعَمْتَهَا عَلَيَّ-

ઐ કુદરત વાલે ! ઐ બુલ્ગ ! તૂને મુઝે જો ને'મત દી હૈ ઇસ કો મુઝ સે ઝાઈલ ન કર.

ઇસ કે ઇલાવા ઓર દૂસરી દુઆએ ભી યહાં માંગો કે યેહ મકબૂલિયત કી જગહ હૈ ઓર મકબૂલિયત કા વક્ત ભી હૈ. ઇસ કે બા'દ ઝમઝમ શરીફ કે નલોં કે પાસ આઓ ઓર ખડે હો કર અદબ કે સાથ કા'બએ મુકર્રમા કી તરફ મુંહ કર કે તીન સાંસ મેં ખૂબ ભરપેટ પિયો. હર બાર **اللَّهُ** સે શુરૂઆ કરો ઓર **الْحَمْدُ لِلَّهِ** પર ખત્મ કરો ઓર હર બાર નિગાહ ઉઠા કર કા'બએ મુકર્રમા કો દેખો. બચા હુવા પાની અપને સર ઓર બદન પર ડાલ લો. ઝમઝમ શરીફ પીને કી દુઆ યેહ હૈ :

દુઆએ ઝમ ઝમ :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَرِزْقًا وَاسِعًا وَعَمَلًا مُتَقَبَّلًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ -

ઐ અલ્લાહ ! મેં તુઝ સે ઇલ્મે નાફેઅ ઓર કુશાદા રોઝી ઓર અ-મલે મકબૂલ ઓર હર બીમારી સે શિફા કા સુવાલ કરતા હૂં.

ફિર હ-જરે અસ્વદ કે પાસ આ કર ઉસ કો ચૂમો ઓર **اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ** ઓર દુરુદ શરીફ પઢતે રહો.

સફા વ મર્વહ કી સઈ : ફિર બાબુસસફા સે નિકલ કર સફા પહાડી કી જાનિબ ચલો ઓર ઉસ પર ચઢતે હુએ યેહ પઢો :

أَبْدُءُ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ إِنَّ الصَّافَاوَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتِ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ۝

મેં ઇસ સે શુરૂઆ કરતા હૂં જિન કો અલ્લાહ ને પહલે ઝિક્ર કિયા બેશક સફા વ મર્વહ અલ્લાહ કી નિશાનિયોં સે હૈં જિસ ને હજ યા ઉમ્રહ

ક્રિયા ઉસ પર ઈન કે તવાફ મેં ગુનાહ નહીં ઔર જો શખ્સ નેક કામ કરે તો બેશક અલ્લાહ બદલા દેને વાલા જાનને વાલા હૈ.

ફિર કા'બએ મુઅઝ્ઝમા કી તરફ મુંહ કર કે દોનોં હાથ કન્થોં તક દુઆ કી તરહ ફૈલે હુએ ઉઠાઓ ઔર થોડી દેર તસ્બીહ વ તહલીલ વ તકબીર ઔર દુરૂદ શરીફ પઢ કર અપને લિયે ઔર દોસ્તોં કે લિયે દુઆ માંગો કે યહાં દુઆ કબૂલ હોતી હૈ.

ફિર ઇસ તરહ સઈ કી નિયત કરો :

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ السَّعْيَ بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ فَيَسِّرْهُ لِي وَتَقَبَّلْهُ مِنِّي

યા'ની ઐ અલ્લાહ મૈં સફા ઔર મર્વહ કે દરમિયાન સઈ કા ઇરાદા કરતા હું ઇસ કો તૂ મેરે લિયે આસાન ફરમા દે ઔર ઇસ કો તૂ મેરી તરફ સે કબૂલ ફરમા લે.

ફિર સફા સે ઉતર કર મર્વહ કો ચલો ઔર દુરૂદ શરીફ ઔર દુઆઓં કા પઢના બરાબર જારી રખો જબ સજ્જ રંગ કા નિશાન આએ તો યહાં સે દૌડના શુરૂઆ કરો યહાં તક કે દૂસરે સજ્જ નિશાન સે આગે નિકલ જાઓ ઔર મર્વહ તક પહોંચો યહાં ભી તકબીર, તસ્બીહ ઔર હમ્દો સના ઔર દુરૂદ શરીફ પઢો ઔર યેહ દુઆ માંગો, યેહ એક ફેરા હુવા ફિર યહાં સે સફા કો ચલો ઔર સજ્જ નિશાન કે પાસ પહોંચો તો દૌડો ઔર દૂસરે નિશાન સે આગે નિકલ જાઓ યહાં તક કે સફા પર પહોંચ કર બ દસ્તૂર સાબિક દુઆએ માંગો ઇસી તરહ સે સફા સે મર્વહ ઔર મર્વહ સે સફા તક ઔર સફા સે મર્વહ તક આઓ ફિર જાઓ યહાં તક કે સાતવાં ફેરા મર્વહ પર ખત્મ હો, હર ફેરે મેં ઇસી તરહ કરો ઔર દોનોં સજ્જ રંગ કે નિશાનોં કે દરમિયાન હર ફેરે મેં દૌડ કર ચલતે રહો તવાફે કા'બા ઔર સઈ કર લેને સે તુમ્હારા ઉમ્મહ જિસ કા એહરામ બાંધ કર આએ અદા હો ગયા અબ સર મુંડા કર યા બાલ કટવા કર એહરામ ઉતાર લો ઔર ગુસ્લ કર કે સિલે હુએ કપડે

પહન લો ઔર બિલા એહરામ કે મક્કએ મુકર્રમા મેં મુકીમ રહો ઔર રોઝાના જિસ કદર ઝિયાદા સે ઝિયાદા હો સકે નફલી તવાફ કરતે રહો.

મિના કો રવાનગી : ફિર આઠવીં ઝુલ હિજજા કો હજ કા એહરામ બાંધો ઔર એક નફલી તવાફ મેં રમલ ઔર સફા મર્વહ કી સઈ કર લો ઔર મસ્જિદે હરામ મેં દો રક્ઝત સુન્નતે એહરામ કી નિયત સે પઢો ઈસ કે બા'દ હજ કી નિયત કરો ઔર લબ્બૈક પઢો ઔર જબ આફતાબ નિકલ આએ તો મિના કો ચલો અગર હો સકે તો પૈદલ જાઓ કે જબ તક મક્કએ મુકર્રમા પલટ કર આઓગે હર કદમ પર સાત કરોડ નેકિયાં લિખી જાએંગી યેહ નેકિયાં તકરીબન અઠત્તર ખરબ ચાલીસ અરબ બનતી હેં રાસ્તે ભર લબ્બૈક ઔર હમ્દો સના વ દુરૂદ શરીફ પઢતે રહો. જબ મિના નઝર આએ તો યેહ દુઆ પઢો :

اَللّٰهُمَّ هٰذَا مِنِّيْ فَاْمُنْ عَلَيَّ بِمَا مَنَنْتَ بِهٖ عَلٰى اَوْلِيَآئِكَ۔

ઈલાહી યેહ મિના હૈ મુઝ પર તૂ વોહ એહસાન કર જો અપને ઔલિયા પર તૂને કિયા હૈ.

મિના મેં રાત ભર ઠહરો ઔર ઝોહર સે નવીં ઝુલ હિજજા કી ફજ તક પાંચ નમાઝેં યહાં કી “મસ્જિદે ખૈફ” મેં પઢો ઔર બાર બાર લબ્બૈક બુલન્દ આવાઝ સે પઢતે રહો ઔર જિસ કદર હો સકે રો રો કર દુઆએ માંગો.

મૈદાને અ-રફાત મેં : નવીં ઝુલ હિજજા કો આફતાબ તુલૂઅ હો જાને કે બા'દ અબ મૈદાને અ-રફાત કો ચલો. દિલ કો ખયાલે ગૈર સે પાક સાફ કર કે ઔર યેહ સોચતે હુએ નિકલો કે આજ વોહ દિન હૈ કે બહુત સે ખુશ બખ્તોં કા હજ મકબૂલ હોગા ઔર બહુત સે લોગ ઈન કે સદકે મેં બખ્શે જાએંગે. જો આજ કે દિન મહરૂમ રહા વોહ વાકેઈ મહરૂમ હૈ. રાસ્તે ભર લબ્બૈક બે શુમાર બાર પઢતે ચલો જબ “જ-બલે રહમત” પર નઝર પડે તો ઔર ઝિયાદા ગિડગિડા કર બુલન્દ આવાઝ સે

લબ્બૈક પઢો ઔર અપની દુન્યાવી વ દીની મુરદોં ઔર અપને હજ કી મકબૂલિયત કે લિયે દુઆએં માંગતે મૈદાને અ-રફાત મેં પહોંચ કર અપને મુઅલ્લિમ કે ખૈમે મેં ઉતર કર ઠહરો. દો પહર તક ઝિયાદા વક્ત રોને ગિડગિડાને મેં ઔર સ-દકા વ ખૈરાત કરને મેં ગુઝારો ઔર લબ્બૈક વ દુરૂદ શરીફ વ કલિમએ તૌહીદ ઔર ઇસ્તિગ્ફાર પઢતે રહો. હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે આજ કે દિન સબ સે બેહતર વઝીફા મેરા ઔર દૂસરે નબિયોં કા યેહી હૈ :

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ ط بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ۔

અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં વોહ અકેલા હૈ કોઈ ઉસ કા શરીક નહીં ઉસી કે લિયે બાદશાહી હૈ ઉસી કે લિયે હમ્દ હૈ વોહ ઝિન્દગી ઔર મૌત દેતા હૈ ઔર વોહ ઝિન્દા હૈ વોહ નહીં મરેગા ઉસ કે કબ્જે મેં સબ ભલાઈયાં હેં ઔર વોહ હર ચીઝ પર કુદરત વાલા હૈ.

દો પહર ઢલતે હી ઝોહૂર કી નમાઝ જમાઅત સે પઢો. ઝોહૂર કે ફર્ઝ પઢ કર ફૌરન તકબીર હોગી ઔર અસ્ર કી નમાઝ પઢો. યાદ રખો કે યેહ ઝોહૂર વ અસ્ર મિલા કર ઝોહૂર કે વક્ત પઢના જામી જાઈઝ હૈ કે નમાઝ યા તો સુલ્તાને ઇસ્લામ પઢાએ યા ઉસ કા નાઈબ. મૈદાને અ-રફાત મેં જિસ ને ઝોહૂર અકેલે યા અપની ખાસ જમાઅત સે પઢી ઉસ કો વક્ત સે પહલે અસ્ર પઢના જાઈઝ નહીં બલ્કે વોહ ઝોહૂર કો ઝોહૂર કે વક્ત મેં ઔર અસ્ર કો અસ્ર કે વક્ત મેં પઢે. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 82)

નમાઝ કે બા'દ ફૌરન મૌકિફ કો રવાના હો જાએ. મૌકિફ વોહ જગહ હૈ કે નમાઝ કે બા'દ સે ગુરૂબે આફતાબ તક વહાં ખડે હો કર ઝિક્રે ઇલાહી ઔર દુઆ માંગને કા હુક્મ હૈ અગર હુજૂમ ઔર અપની કમઝોરી કી વજહ સે “મૌકિફ” મેં ન જા સકો તો અપને ખૈમે

હી મેં લબ્બૈક પઢને ઔર ઝિકો દુઆ મેં આફતાબ ગુરૂબ હોને તક મશ્ગૂલ રહો ઔર ખબરદાર ઇસ અનમોલ ઔર કીમતી વક્ત કો યાય, બીડી ઉડાને ઔર ગપ લડાને મેં બરબાદ ન કરો બલ્કે આંખે બન્દ કિયે ગરદન ઝુકાએ દુઆ મેં હાથ આસ્માન કી તરફ સર સે ઊંચા ઉઠા કર ફેલાએ તકબીર વ તહલીલ ઔર લબ્બૈક વ દુઆ ઔર તૌબા વ ઇસ્તિઝ્ફાર મેં ડૂબ જાએ ઔર ખૂબ રોએ ઔર અગર રોના ન આએ તો કમ સે કમ રોને જૈસી સૂરત બનાએ ઔર ઇન્તિહાઈ કોશિશ કરે કે એક કતરા આંસૂ ટપક જાએ કે યેહ મક્બૂલિયત કી નિશાની હૈ.

રાત બર મુઝ્દલિફા મેં : સૂરજ ગુરૂબ હો જાને કે બા'દ મૈદાને અ-રફાત સે મુઝ્દલિફા કો રવાના હો જાઓ ઔર પૂરે રાસ્તે મેં લબ્બૈક ઔર ઝિકો દુઆ ઔર તકબીર કસરત સે બુલન્દ આવાઝ સે પઢતે ચલો. મુઝ્દલિફા પહોંચ કર મગરિબ કો ઇશા કે વક્ત મેં અદા કી નિયત સે પઢો ફિર મગરિબ કે બા'દ ફૌરન હી ઇશા પઢો. ઇસ કે બા'દ “મશ્અરુલ હરામ” કી મુકદ્દસ પહાડી યા ઇસ કે કુર્બ મેં યા પૂરે મૈદાન મેં “વાદિયે મુહસ્સિર” કે સિવા જહાં ચાહો ઠહરો ઔર લબ્બૈક ઔર તકબીર વ તહલીલ મેં ખૂબ રો રો કર મશ્ગૂલ રહો ઔર સુબહે સાદિક કે તુલૂઅ હોને સે ઉજાલા હોને તક કા વક્ત બહુત હી ખાસ વક્ત હૈ ઇસ મેં ઝિકો દુઆ સે ગાફિલ ન રહો.

મુઝ્દલિફા હી સે તીનોં દિન જમ્રોં પર મારને કે લિયે 49 કંકરિયાં ખજૂર કી ગુઠલી કે બરાબર યુન લો ઔર ઇન કો તીન મર્તબા ધો લો ઔર તુલૂઆ આફતાબ મેં જબ દો રક્અત પઢને કા વક્ત બાકી રહ જાએ તો મુઝ્દલિફા સે મિના કો રવાના હો જાઓ ઔર મિના પહોંચ કર “જમ્રતુલ અ-કબહ” કો સબ સે પહલે જાઓ ઔર ઇસ તરહ ખડે હો જાઓ કે મિના દાહને હાથ પર ઔર કા'બા બાએ હાથ કી તરફ હો અબ પાંચ હાથ કી દૂરી સે સાત કંકરિયાં જુદા જુદા ચુટકી

મેં લે કર દાહના હાથ ખૂબ ઊંચા ઉઠા કર જમ્મે કો મારો ઔર હર કંકરી
કો યેહ દુઆ પઢ કર ફેંકો :

بِسْمِ اللَّهِ أَكْبَرُ رَغْمًا لِلشَّيْطَانِ رِضًا لِلرَّحْمَنِ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ حَجًّا
مَبْرُورًا وَسَعْيًا مَشْكُورًا وَذَنْبًا مَغْفُورًا۔

અલ્લાહ કે નામ સે, અલ્લાહ બહુત બડા હૈ, શૈતાન કો ઝલીલ
કરને કે લિયે, અલ્લાહ કી રિઝા કે લિયે, ઐ અલ્લાહ ! ઈસ હજ કો મબરૂર
બના દે ઔર સઈ મશકૂર કર દે ઔર ગુનાહોં કો બખ્શ દે.

કંકરી માર કર કુરબાની કરે મગર ખૂબ સમઝ લો, કે યેહ કુરબાની
વોહ કુરબાની નહીં હૈ જો બકર ઈદ મેં હુવા કરતી હૈ બલ્કે યેહ હજ કા
શુકાના હૈ જો કિરાન કરને વાલે ઔર તમતોઅ કરને વાલોં પર વાજિબ
ઔર મુફરિદ પર મુસ્તહબ હૈ. કુરબાની કે બા'દ મર્દ સર મુંડાએં યા
બાલ કતરવાએં (ઔરતોં કો બાલ મુંડવાના હરામ હૈ વોહ સિર્ફ એક પોરે કે
બરાબર સર કે બાલ કટા દે) ઔર એહરામ ઉતાર કર સિલે હુએ કપડે
પહન લેં ઔર અફઝલ યેહ હૈ કે આજ દસવીં જુલ હિજજા હી કો મક્કા
જા કર તવાફે ઝિયારત જો ફર્જ હૈ કર લેં અગર દસવીં કો યેહ તવાફ ન
કર સકેં તો 11 યા 12 કો સૂરજ ગુરૂબ હોને સે પહલે યેહ તવાફ કર
લેં ઔર મક્કા સે મિના જા કર ઠહરેં ઔર 11 ઔર 12 જુલ હિજજા કો
મિના મેં રહેં ઔર સૂરજ ઢલને કે બા'દ દોનોં રોઝ તીનોં જમ્મે કો સાત
સાત કંકરિયાં મારતે રહેં. બારહવીં જુલ હિજજા કો કંકરી માર કર
ગુરૂબે આફતાબ સે પહલે પહલે મિના સે નિકલ કર મક્કા કો રવાના
હો જાઓ જબ વાદિયે મુહસ્સબ મેં, જો જન્નતુલ મા'લા કે કરીબ હૈ
પહોંચો તો સુવારી સે ઉતર લો યા સુવારી હી પર કુછ દેર ઠહર કર
દુઆ કર લો. અબ મક્કા મેં જબ તક કિયામ રહે અપની ઔર અપને
માં બાપ કી અપને ઉસ્તાદોં અપને પીરોં ઔર હુઝૂર સલ્મ્ અલૈહિં વાલૈહિં

કી તરફ સે રોજાના ઉમ્મે અદા કરતે રહો કુછ ઉમ્મે “તન્ઈમ” સે (છોટા ઉમ્મહ) કરો કુછ ઉમ્મે જિઈરના સે (બડા ઉમ્મહ) કરો.

મક્કા કી ચન્દ ઝિયારત ગાહેં : કબ્રિસ્તાન જન્નતુલ મા'લા મેં ખાસ તૌર પર બીબી ખદી-જતુલ કુબ્રા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا व दीगर मजारात की जियारत ईसी तरह मकाने विलाहत हुजुरे अकरम صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ और मकाने खदी-जतुल क़ुब्रा व मकाने હઝરતે અલી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا મસ્જિદુર્રયા व मस्जिदुल इत्ह व मस्जिदे જ-બલે અબૂ કુબૈસ વ મજારાતે શુ-હદાએ શબીકહ વ જ-બલે સૌર વ ગારે હિરા વગૈરા મકામાતે મુ-તબર્કા કી જિયારતોં સે ભી મુશર્ફ હો. કા'બએ મુઅઝ્ઝમા મેં દાખિલા ઔર દો રક્ઝત નમાઝ અન્દર અદા કરના ભી બડી સઆદત હૈ. કમાલે અદબ સે આંખેં ઝુકાએ લરઝતે કાંપતે بِسْمِ اللَّهِ પઢ કર દાયાં કદમ પહલે રખે ઔર સામને કી દીવાર તક ઇતના બઢે કે તીન હાથ કા ફાસિલા રહ જાએ વહાં દો રક્ઝત નફલ પઢે કે હુઝૂરે અકરમ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ને ઇસ જગહ નમાઝ પઢી હૈ ફિર હમ્મે ઇલાહી ઔર દુરૂદ શરીફ પઢે ઔર દુઆ માંગે ઔર સુતૂનોં ઔર દીવારોં સે ચિમટે ઔર રોતે ગિડગિડાતે આંખેં નીચી કિયે વાપસ ચલા આએ.

મક્કાએ મુકર્રમા સે રવાનગી : જબ રુખ્સત કા ઇરાદા હો તો તવાફ વદાઅ કરે કે બાહર વાલોં પર ચેહ તવાફ વાજિબ હૈ મગર ઇસ તવાફ મેં ન રમલ કરે ન ઇઝ્તિબાઅ કરે ઔર ઇસ તવાફ કે બા'દ સફા વ મર્વહ કી સઈ ભી ન કરે. તવાફ કે બા'દ મકામે ઇબ્રાહીમ પર દો રક્ઝત પઢ કર દુઆ માંગે ફિર ઝમઝમ શરીફ કે પાસ આ કર ખૂબ સૈરાબ હો કર પિયે ઔર કુછ બદન પર ડાલે ફિર દરવાઝાએ કા'બા કે પાસ આ કર ચૌખટ ચૂમે ઔર કબૂલે હજ વ જિયારત કી ઔર બાર બાર હાઝિરી કી દુઆએ માંગે ઔર ચેહ દુઆ પઢે કે

اَلْسَّائِلُ بِبَابِكَ يَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ وَمَعْرُوفِكَ وَيَرْجُو رَحْمَتَكَ

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

(યા અલ્લાહ) તેરે દરવાઝે પર સાઈલ તેરે ફઝલો એહસાન કા સુવાલ કરતા હૈં ઓર તેરી રહમત કા ઉમ્મીદ વાર હૈં.

ફિર “મુલ્તઝમ” પર આ કર ગિલાફે કા’બા સે ચિમટે ઓર ખૂબ રોએ ફિર હ-જરે અસ્વદ કો બોસા દે ફિર ઉલટે પાઉં કા’બે કી તરફ મુંહ કર કે કા’બએ મુકદ્દસા કો હસરત સે દેખતે હુએ મસ્જિદે હરામ કે દરવાઝે સે બાયાં પાઉં પહલે બઢા કર નિકલે ઓર કલિમએ શહાદત વ હમ્દે ઈલાહી ઓર દુરૂદ શરીફ વ દુઆ કરતે હુએ રવાના હો ઓર ફુ-કરાએ મક્કએ મુકર્રમા કો હસબે તૌફીક સ-દકા વ ખૈરાત દેતે હુએ સરકારે આ’ઝમ દરબારે મદીનએ તય્યિબા કે મુકદ્દસ સફર કે લિયે રવાના હો જાએ.

હાઝિરિયે દરબારે મદીનએ મુનવ્વરહ : મદીનએ તય્યિબા કી હાઝિરી ઓર ઈસ મુકદ્દસ સફર મેં મુન્દરિજએ ઝૈલ હિદાયાત પર ખાસ તૌર સે ધ્યાન રખો :

﴿1﴾ મઝારે અકદ્દસ કી ઝિયારત કરીબ બ વાજિબ હૈં. મુહદ્દિસ ઈબ્ને અદી ને કામિલ મેં હઝરતે ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે રિવાયત કી હૈં કે હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે જિસ ને હજ કિયા ઓર મેરી ઝિયારત ન કી ઉસ ને મુઝ પર ઝુલ્મ કિયા.

(الکامل فی الضعفاء، النعمان بن شبلی باهلی بصری، ج ۸، ص ۲۳۸)

﴿2﴾ હાઝિરી મેં ખાસ કબ્રે અન્વર કી ઝિયારત કી નિયત કરે યહાં તક કે ઈમામ ઈબ્નુલ હુમામ ફરમાતે હૈં કે ઈસ મર્તાબા મસ્જિદે ન-બવી કી નિયત ભી શરીક ન કરે.

﴿3﴾ રાસ્તે મેં ઈસ કદર કસરત સે દુરૂદ શરીફ પઢતે રહો કે ઝિકો દુરૂદ શરીફ મેં ગર્ક હો જાઓ ઓર જિસ કદર મદીનએ તય્યિબા કરીબ આતા જાએ ઓર ઝિયાદા ઝૌકો શૌક બલકે વજદ મેં ઝૂમ ઝૂમ કર દુરૂદ શરીફ પઢો ઓર ઈશકે રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી મસ્તી મેં ડૂબ જાઓ.

﴿4﴾ જબ હ-રમે મદીનએ મુનવ્વરહ આએ તો અગર સુવારી સે ઉતર સકો તો પિયાદા સર ઝુકાએ રોતે હુએ ઔર દુરુદ શરીફ પઢતે હુએ ચલો ઔર જબ ગુમ્બદે ખજરા પર નિગાહ પડે તો દુરુદો સલામ વાલિહાના જોશો ખરોશ કે સાથ પઢો. જબ શહરે અકદસ મદીનએ મુનવ્વરહ મેં પહોંચો તો જલાલ વ જમાલે મહબૂબ કે તસવ્વુર મેં ગર્ક હો જાઓ ઔર દરવાઝએ શહર મેં દાખિલ હોતે વક્ત પહલે દાહ્ના કદમ રખો ઔર યેહ દુઆ પઢો :

بِسْمِ اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ رَبِّ أَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِيْ
مُخْرَجَ صِدْقٍ اَللّهُمَّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَاَرْزُقْنِيْ مِنْ زِيَارَةِ رَسُوْلِكَ صَلَّى
اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا رَزَقْتَ اَوْلِيَاءَكَ وَاهْلَ طَاعَتِكَ وَاَنْقِذْنِيْ مِنَ النَّارِ وَاغْفِرْ لِيْ
وَارْحَمْنِيْ يَا خَيْرَ مُسْتَوْلٍ-

મેં અલ્લાહ કે નામ સે શુરૂઆ કરતા હૂં જો અલ્લાહ ને યાહા, નેકી કી તાકત નહીં મગર અલ્લાહ સે. ઐ અલ્લાહ ! સચ્ચાઈ કે સાથ મુઝ કો દાખિલ કર ઔર સચ્ચાઈ કે સાથ મુઝ કો બાહર લે જા. ઇલાહી ! તૂ અપની રહમત કે દરવાઝે મુઝ પર ખોલ દે ઔર અપને રસૂલ ﷺ કી ઝિયારત સે મુઝે વોહ નસીબ કર જો તૂ ને અપને ઔલિયા ઔર ફરમાં બરદાર બન્દોં કે લિયે નસીબ કિયા ઔર મુઝે જહન્નમ સે નજાત દે ઔર મુઝ કો બખ્શ દે ઔર મુઝ પર રહમ ફરમા. ઐ બેહતર સુવાલ કિયે ગએ !

﴿5﴾ ફિર ગુસ્લ વ વુઝૂ ઔર તમામ ઝરિયાત સે ફારિગ હો કર મિસ્વાક કર કે ખુશૂ લગા કર ઔર સફેદ વ સાફ કપડે પહન કર આસ્તાનએ મુકદ્દસા કી તરફ ઇન્તિહાઈ આજિઝી વ ખાકસારી ઔર અ-દબો એહતિરામ કે સાથ મુ-તવજજેહ હો ઔર રોતે હુએ મસ્જિદે ન-બવી કે દરવાઝે પર સલાતો સલામ અર્ઝ કર કે થોડા ઠહરો ગોયા તુમ સરકાર સે હાઝિરી કી ઇજાઝત તલબ કર રહે હો ફિર بِسْمِ اللَّهِ પઢ

કર પહલે દાહના પાઉં રખ કર સરાપા અદબ બન કર દાખિલ હો
ઔર મહબૂબ કે ખયાલ વ તસવ્વુર મેં ડૂબ જાઓ.

﴿6﴾ યકીન રખો કે હુઝૂરે અકરમ ﷺ સચ્ચી હકીકી જિસ્માની હયાત કે સાથ વૈસે હી ઝિન્દા હેં જૈસે વફાત શરીફ સે પહલે થે. ઈન કી ઔર તમામ અમ્બિયાએ કિરામ ﷺ કી મૌત સિર્ફ વા'દએ ઇલાહી કી તસ્દીક કે લિયે એક આન કે વાસિતે થી ઈન કા ઇન્તિકાલ સિર્ફ અવામ કી નઝરોં સે છુપ જાના હૈ યુનાન્યે ઇમામ મુહમ્મદ ઇબ્ને હાજ મક્કી મદ્ખલ મેં ઔર ઇમામ અહમદ કસ્તલાની ને મવાહિબે લહુન્નિયહ મેં ઔર દૂસરે અઈમ્મએ દીન ને ફરમાયા હૈ કે :

“હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી હયાત વ વફાત મેં ઇસ બાત મેં કોઈ ફર્ક નહીં કે વોહ અપની ઉમ્મત કો દેખ રહે હેં ઔર ઉન કી હાલતોં ઔર નિયતોં કો ઔર ઉન કે દિલોં કે ખયાલાત કો ખૂબ જાનતે પહચાનતે હેં ઔર યેહ સબ હુઝૂર ﷺ પર ઇસ તરહ રોશન હૈ કે કત્અન ઇસ મેં કોઈ પોશીદગી નહીં.”

(شرح العلامة الزرقاني، المقصد العاشر، الفصل الثاني في زيارة قبره الشريف.. إلخ، ج ١٢، ص ١٨٣)

﴿7﴾ મસ્જિદે ન-બવી મેં હુઝૂર ﷺ કે મુસલ્લે પર દો રકઅત નમાઝ તહિય્યતુલ મસ્જિદ બાયહાલકફ્રોન ઔર قُلْ هُوَ اللَّهُ سے મુખ્તસર પઢે ફિર સજદે મેં ગિર કર દરબારે હબીબ મેં મકબૂલિય્યત કી દુઆ માંગે ફિર કમાલે અદબ મેં ગર્ક હો કર ગરદન ઝુકાએ લરઝતે કાંપતે નદામત સે પસીના પસીના હો કર આંસૂ બહાતે હુએ મશરિક કી તરફ સે મુવા-જહે આલિય્યા મેં હાઝિર હો, કે હુઝૂર ﷺ મઝારે અન્વર મેં જલ્વા અફરોઝ હેં. ઇસ તરફ સે તુમ હાઝિર હોગે તો હુઝૂર કી નિગાહે બેકસ પનાહ તુમ્હારી તરફ હોગી ઔર યેહ સઆદત તુમ્હારે લિયે દોનોં જહાં મેં કાફી હૈ.

﴿8﴾ અબ ઇન્તિહાઈ અ-દબો એહતિરામ કે સાથ કમ અઝ કમ ચાર

હાથ કે ફાસિલે સે કિબ્લા કો પીઠ ઓર મઝારે પુર અન્વાર કો મુંહ કર કે નમાઝ કી તરહ હાથ બાંધે ખડા હો.

(الفتاوى الهندية، كتاب الحج، الباب السابع، ج ١، ص ٢٦٥)

ઔર નિહાયત હી અ-દબો વકાર કે સાથ દર્દ અંગેઝ આવાઝ સે ઈસ તરહ સલાતો સલામ અર્ઝ કરો :

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ خَلْقِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَفِيعَ الْمُذْنِبِينَ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى إِلِكَ وَأَصْحَابِكَ وَأُمَّتِكَ أَجْمَعِينَ-

ઐ નબી ! આપ પર દુરુદો સલામ ઔર અલ્લાહ કી રહમતે ઔર બ-ર-કતે, ઐ અલ્લાહ કી રસૂલ આપ પર સલામ, ઐ અલ્લાહ કી તમામ મખલૂક સે બેહતર આપ પર સલામ, ઐ ગુનહગારોં કી શફાઅત કરને વાલે આપ પર સલામ, આપ પર ઔર આપ કી આલ વ અસ્લાહ પર ઔર આપ કી તમામ ઉમ્મત પર સલામ.

ઈન સલામોં કો બાર બાર જબ તક દિલ જમે બ કસરત પઢતે રહો ઔર અપને માં બાપ ઔર ઉસ્તાદોં ઔર દોસ્તોં ઔર અપને તમામ અઝીઝોં કી તરફ સે ભી સલામ અર્ઝ કરો ઔર સબ કે લિયે બાર બાર શફાઅત કી ભીક માંગો ઔર બાર બાર યેહ અર્ઝ કરો કે “أَسْأَلُكَ الشَّفَاعَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ” (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 169,

(ومناسك على القارى، باب زيارة سيد المرسلين صلى الله عليه وسلم، ص ٥٩-٥١٠)

ઔર જો મેરી ઈસ કિતાબ કો પઢે ઉસ કો મૈં વસિયત કરતા હૂં કે મુઝ ગુનહગાર કી તરફ સે ભી સલામ અર્ઝ કર કે શફાઅત કી ભીક માંગેં ફિર અપને દાહને હાથ કી તરફ હાથ ભર હટ કર હઝરત અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે અબૂ બક્ર સિદીક રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ કે નૂરાની યેહરે કે સામને ખડે હો કર અર્ઝ કરો કે :

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ رَسُولِ اللَّهِ ط السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَزِيرَ رَسُولِ اللَّهِ السَّلَامُ
عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ فِي الْغَارِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ۔

એ ખલીફાએ રસૂલુલ્લાહ ﷺ આપ પર સલામ, ઐ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે વઝીર ! આપ પર સલામ, ઐ ગારે સૌર મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે રફીક ! આપ પર સલામ ઔર અલ્લાહ ﷻ કી રહમત ઔર ઉસ કી બ-ર-કતેં.

ફિર ઇતની હી દૂર હટ કર હઝરતે અમીરુલ મુઅમિનીન ઉમર ફારૂકે આ'ઝમ રુઝીલ્લાહુન કી પુર જલાલ ચેહરે કે સામને અઝ કરો કે :
السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُتَمِّمَ الْأَرْبَعِينَ۔ السَّلَامُ عَلَيْكَ
يَا عِزَّ الْإِسْلَامِ وَالْمُسْلِمِينَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ۔

એ અમીરુલ મુઅમિનીન ! આપ પર સલામ, ઐ ચાલીસ કા અદદ પૂરા કરને વાલે મુસલ્માન ! આપ પર સલામ, ઐ ઇસ્લામ ઔર મુસલ્માનોં કી ઇઝ્ઝત ! આપ પર સલામ ઔર અલ્લાહ ﷻ કી રહમતેં ઔર બ-ર-કતેં.

ફિર બાલિશ્ત ભર મગરિબ કી તરફ પલટો ઔર હઝરતે સિદ્દીક વ ફારૂકે રુઝીલ્લાહુન કી દરમિયાન ખડે હો કર અઝ કરો કે :

السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا خَلِيفَتَيْ رَسُولِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا وَزِيرَي رَسُولِ اللَّهِ
السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا ضَجِيعِي رَسُولِ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ اسْقَلُكُمَا الشَّفَاعَةَ
عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَعَلَيْكُمَا وَبَارَكَ وَسَلَّمَ۔

એ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે દોનોં ખલીફા ! આપ દોનોં પર સલામ, ઐ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે દોનોં વુ-ઝરા ! આપ દોનોં પર સલામ, ઐ રસૂલુલ્લાહ ﷻ કે પહલૂ મેં આરામ કરને વાલો ! આપ દોનોં પર સલામ ઔર અલ્લાહ ﷻ કી રહમત ઔર ઉસ કી બ-ર-કતેં. આપ દોનોં સે સુવાલ કરતા હું કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે હુઝૂર

હમારી શફાઅત કીજિયે. અલ્લાહ તઆલા ઈન પર ઔર આપ દોનોં પર દુરુદ ઔર બ-ર-કત વ સલામ નાઝિલ ફરમાએ.

﴿مناسك على القارى، باب زيارة سيد المرسلين صلى الله عليه وسلم، ص ٥١٠-٥١١﴾
બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 170)

﴿9﴾ યેહ સબ હાઝિરિયાં મકબૂલિય્યતે દુઆ કે મકામાત હેં લિહાઝા ખૂબ દુઆએં માંગો ફિર મિમ્બર શરીફ કે પાસ દુઆ કરો ઔર સુતૂને અબૂ લુબાબા વ સુતૂને હન્નાના કે પાસ દો રક્અત પઢ કર દુઆઓં મેં મશ્ગૂલ રહો. યહાં કી હાઝિરી મેં એક મિનટ ભી ઝાએઅ ન કરો. તિલાવત, દુરુદ શરીફ વ સલામ ઔર નવાઈલ મેં હમાતન મસરૂફ રહો. મદીનએ મુનવ્વરહ ઔર મક્કએ મુકર્રમા મેં કમ અઝ કમ એક એક રોઝા ભી રખ લો તો તુમ્હારી ખુશ નસીબી કા ક્યા કહના પંજગાના નમાઝોં કે બા'દ સલામ કે લિયે હાઝિર હો. હર નમાઝ મસ્જિદે ન-બવી મેં અદા કરો. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જો શખ્સ મેરી મસ્જિદ મેં ચાલીસ નમાઝેં પઢે ઉસ કે લિયે દોઝખ ઔર નિફાક સે આઝાદિયાં લિખી જાએંગી. (المسند لإمام أحمد بن حنبل، رقم ١٢٥٨٤، ج ٤، ص ٣١١)

﴿10﴾ કબ્રે મુનવ્વર કો કભી પીઠ ન કરો, ન રૌઝએ અન્વર કા તવાફ કરો, ન સજદા કરો, ન ઈતના ઝુકો કે રુકૂઅ કે બરાબર હો. રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી હકીકી તા'ઝીમ ઉન કી ઈતાઅત મેં હે.

﴿11﴾ કબ્રિસ્તાન જન્નતુલ બકીઅ કી ઝિયારત સુન્નત હે. રૌઝએ મુનવ્વરહ કી ઝિયારત કર કે વહાં જાએ ખુસૂસન જુમુઆ કે દિન. ઈસ કબ્રિસ્તાન મેં દસ હઝાર સહાબએ કિરામ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ આરામ ફરમા રહે હેં ઔર તાબિઈન વ તબ્એ તાબિઈન વ ઔલિયા વ ઉ-લમા વ સુ-લહા કી ગિનતી કા કોઈ શુમાર હી નહીં કર સકતા. જબ હાઝિર હો તો પહલે તમામ મદફૂનીન મુસ્લિમીન કી ઝિયારત કા કસ્દ કરો ઔર ઈસ તરહ સલામ પઢો :

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارِقُومُ مُؤْمِنِينَ أَنْتُمْ لَنَا سَلَفٌ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى
بِكُمْ لَا حِقُوقَ ط اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَهْلِ الْبَيْتِ الْعَرَقِدِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلَهُمْ -

તુમ પર સલામ ઐ કૌમે મુઅમિનીન કે ઘર વાલો ! તુમ હમારે પેશવા
હો ઔર હમ ઇન્ શાઅલ્લાહ તુમ સે મિલને વાલે હૈં. ઐ અલ્લાહ ! બકીએ ગરકદ
વાલોં કી મઘિરત ફરમા. ઐ અલ્લાહ ! હમ કો ઔર ઇન્હે બખ્શ દે.
﴿12﴾ તમામ અહલે બકીઅ મેં અફઝલ હઝરતે અમીરુલ મુઅમિનીન
સચ્ચિદુના ઉસ્માને ગની રઝીલ્લેહુત્તાલેહુ હૈં. ઇન કે મઝારે અન્વાર પર હાઝિર
હો કર કમાલ અ-દબો એહતિરામ કે સાથ ઇસ તરહ સલામ અઝ કરે કે :

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ثَلَاثَ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ السَّلَامُ عَلَيْكَ
يَا صَاحِبَ الْهَجْرَتَيْنِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُجَهِّزَ جَيْشِ الْعُسْرَةِ بِالنَّقْدِ وَالْعَيْنِ جَزَاكَ اللَّهُ
عَنْ رَسُولِهِ وَعَنْ سَائِرِ الْمُسْلِمِينَ وَرَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ وَعَنِ الصَّحَابَةِ أَجْمَعِينَ -

ઐ અમીરુલ મુઅમિનીન ! આપ પર સલામ, ઐ ખુ-લફાએ
રાશિદીન મેં તીસરે ખલીફા ! આપ પર સલામ, ઐ દો હિજરત કરને વાલે !
આપ પર સલામ, ઐ ગઝવએ તબૂક કી નકદો જિન્સ સે તથ્યારી કરને વાલે !
આપ પર સલામ, અલ્લાહ તઆલા આપ રઝીલ્લેહુત્તાલેહુ કો અપને રસૂલ
ઔર તમામ મુસલમાનોં કી તરફ સે બદલા દે ઔર આપ સે ઔર તમામ
સહાબા સે અલ્લાહ તઆલા રાઝી હો.

﴿13﴾ ઝાલિમ નજિદયોં ને તમામ કુબ્બો ઔર કબ્રોં કો તોડ ફોડ કર
મૈદાન કર ડાલા હૈ. બહુત કમ કબ્રોં કે નિશાન બાકી હૈં. બહર હાલ જો
મકાબિર ઝાહિર હૈં સબ જગહ સલામ પઢો ઔર ફાતિહા ખ્વાની કરો
ઔર દુઆએં માંગો કે યેહ સબ બારિશે અન્વાર વ બ-રકાત કી જગહેં
ઔર મકબૂલિયતે દુઆ કે મકામાત હૈં. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 172)

﴿14﴾ કુબા શરીફ કી ઝિયારત કરે ઔર મસ્જિદે કુબા મેં દો રકઅત

નમાઝ પઢે. હદીસ શરીફ મેં હે કે રસૂલ ﷺ ને ફરમાયા કે મસ્જિદે કુબા મેં નમાઝ ઉમ્રહ કે મિસ્લ હે.

(جامع الترمذی، کتاب الصلاة، باب ماجاء فی الصلاة فی مسجد قباء، رقم ۳۲۴، ج ۱، ص ۳۴۸)

और दूसरी हदीसों से साबित है के रसूलुल्लाह ﷺ हर सनीयर को क़ुबा तशरीफ़ ले जाते क़मी सुवार क़मी पैदल. इस मक़ाम की बुज़ुर्गी के बारे में दूसरी अछादीस भी हैं.

﴿15﴾ शु-હदाએ ઉહુદ કી ભી ઝિયારત કરો. હદીસ મેં હે કે હુઝૂરે અકદસ ﷺ હર સાલ કે શુરૂઅ મેં શુ-હદાએ ઉહુદ કી મુકદ્દસ કબ્રોં પર તશરીફ લે જાતે ઔર યેહ ફરમાતે :

“السَّلَامُ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ”

(تفسير الدر المنثور، الرعد: ۲۴، ج ۴، ص ۶۴۰)

और उहुद पहाड की भी ज़ियारत करो के हदीस शरीफ़ में હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ફરમાયા કે કોહે ઉહુદ હમ સે મહબ્બત કરતા હે ઔર હમ ઇસ સે મહબ્બત કરતે હેં.

(مناسك ملا علی قاری، باب زیارة سيد المرسلین، ص ۵۲۵)

બેહતર યેહ હે કે જુમ્આરાત કે દિન સુબહ કે વક્ત જાએ ઔર સબ સે પહલે સય્યિદુશ્શુ-હદા હઝરતે હમ્મા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ કે મઝારે મુકદ્દસ પર સલામ અર્ઝ કરે ઔર હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન જહ્શ ઔર હઝરતે મુસ્અબ બિન ઉમૈર રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا પર ભી સલામ અર્ઝ કરે કે એક રિવાયત મેં હે : યેહ દોનોં યહીં મદફૂન હેં.

(مناسك ملا علی قاری، باب زیارة سيد المرسلین، ص ۵۲۵)

મદીનએ તય્યિબા કે ચન્દ ફૂંઝેં

﴿16﴾ મદીનએ તય્યિબા કે વોહ ફૂંઝેં જો હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી તરફ મન્સૂબ હેં યા'ની કિસી સે વુઝૂ ફરમાયા કિસી કા પાની નોશ ફરમાયા કિસી મેં અપના લુઆબે દહન ડાલા અગર કોઈ જાનને

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

વાલા ઓર બતાને વાલા મિલે તો ઈન મુબારક કૂંઓં કી ભી ઝિયારત કરો ખાસ કર મુન્દરિજએ ઝૈલ કૂંઓં કા ખયાલ રખો :

બીરે હઝરતે ઉસ્માન رضي الله تعالى عنه : યેહ કૂંવાં વાદિયે અકીક કે કનારે પર મદીનએ મુનવ્વરહ સે તકરીબન તીન મીલ કે ફાસિલે પર એક બાગ મેં હૈ ઈસ કૂંઓં કો “બીરે રૂમા” ભી કહતે હૈં યેહ વોહી કૂંવાં હૈ જિસ કા માલિક એક યહૂદી થા ઓર મુસલ્માનોં કો પાની કી તક્લીફ થી તો હઝરતે ઉસ્માને ગની رضي الله تعالى عنه ને બીસ હઝાર દિરહમ પર ઈસ કૂંઓં કો યહૂદી સે ખરીદ કર મુસલ્માનોં પર વક્ફ કર દિયા.

બીરે અરીસ : યેહ કૂંવાં મસ્જિદે કુબા સે મુત્તસિલ પશ્ચિમ કી જાનિબ હૈ ઈસ કો “બીરે ખાતિમ” ભી કહા જાતા હૈ ઈસ લિયે કે હઝરતે ઉસ્માન رضي الله تعالى عنه કે હાથ સે મોહરે નુબુવ્વત કી અંગૂઠી ઈસ કૂંઓં મેં ગિર ગઈ ઓર બડી તલાશ વ જુસ્તજૂ કે બા વુજૂદ નહીં મિલી. હુઝૂરે અકદસ صلى الله تعالى عليه وآله وسلم ને ઈસ કૂંઓં કા પાની પિયા ઓર ઈસ સે વુજૂ ફરમાયા ઓર ઈસ મેં અપના લુઆબે દહન ભી ડાલા થા.

બીરે ગરસ : યેહ કૂંવાં મસ્જિદે કુબા સે તકરીબન ચાર ફરલાંગ પૂરબ ઉત્તર કોને પર વાકેઅ હૈ. ઈસ કે પાની સે હુઝૂર صلى الله تعالى عليه وآله وسلم ને વુજૂ ફરમાયા ઓર ઈસ કા પાની પિયા ભી હૈ ઓર ઈસ મેં અપના લુઆબે દહન ઓર શહ્દ ભી ડાલા હૈ.

બીરે બુસ્સહ : યેહ કૂંવાં કુબા કે રાસ્તે મેં જન્નતુલ બકીઅ કે મુત્તસિલ હૈ. ઈસ કૂંઓં પર હુઝૂરે અકદસ صلى الله تعالى عليه وآله وسلم ને અપના સર મુબારક ધોયા ઓર ગુસ્લ ફરમાયા. ઈસ જગહ દો કૂંઓં હૈં. સહીહ યેહ હૈ કે બડા કૂંવાં બીરે બુસ્સહ હૈ ઓર બેહતર યેહ હૈ કે દોનોં સે બ-ર-કત હાસિલ કરે.

બીરે બઝાઆ : યેહ કૂંવાં શામી દરવાઝે સે બાહર જમલુલ્લૈલ બાગ કે

પાસ છે. ઈસ મેં ભી હુઝૂર ﷺ ને અપના લુઆબે દહન ડાલા ઓર બ-ર-કત કી દુઆ ફરમાઈ છે.

બીરે હા : યેહ કૂંવાં બાબે મજીદી કે સામને શિમાલી ફસીલ સે બાહર છે. યેહ કૂંવાં હઝરતે અબૂ તલહા સહાબી રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે બાગ મેં થા. હુઝૂરે અકદસ ﷺ અકસર ઈસ જગહ જલ્વા અફરોઝ હોતે થે ઓર ઈસ કા પાની નોશ ફરમાતે થે જબ આયતે મુબારકા (۹۲: آل عمران) لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ (પૃ ૬૫, ૯૪) યેહ કૂંવાં હઝરતે અબૂ તલહા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો બહુત ઝિયાદા મહબૂબ થા ઈસ લિયે ઉન્હોં ને ઈસ કો ખુદા કી રાહ મેં સ-દકા કર દિયા.

બીરે અહન : યેહ કૂંવાં મસ્જિદે શમ્સ કે કરીબ છે. ઈસ કૂંએ કે પાની સે ભી હુઝૂર નબિયે કરીમ ﷺ ને વુઝૂ ફરમાયા છે. ઈસ કા પાની કદરે ખારી છે ઈસ કો “બીરુલ યસીરા” ભી કહા જાતા છે.

મદીનએ મુનવ્વરહ કી ચન્દ મસ્જિદે

﴿17﴾ મદીનએ મુનવ્વરહ કી ચન્દ મશહૂર મસ્જિદોં કી ભી ઝિયારત કરે ઓર હર મસ્જિદ મેં કમ સે કમ દો દો રક્ઝત તહિય્યતુલ મસ્જિદ પઢ કર દુઆએ માંગે ખુસૂસિયત કે સાથ ઈન મસ્જિદોં કી :

મસ્જિદે જુમુઆ : યેહ મસ્જિદે કુબા કે નએ રાસ્તે સે જાનિબે મશરિક છે. પહલા જુમુઆ હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ઈસી જગહ અદા ફરમાયા થા.

મસ્જિદે ગમામા : ઈસ જગહ હુઝૂર નબિયે કરીમ ﷺ ઈદેન કી નમાઝ પઢતે થે. ઈસી લિયે ઈસ કો મસ્જિદે મુસલ્લા ભી કહતે હેં.

મસ્જિદે અબૂ બક્ર રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ : યેહ મસ્જિદ બિલકુલ મસ્જિદે ગમામા કે કરીબ શિમાલી જાનિબ છે.

મસ્જિદે અલી રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ : યેહ મસ્જિદ ભી ગમામા કે પાસ હી છે.

મસ્જિદે બગલા : યેહ મસ્જિદ જન્નતુલ બકીઅ કે મશરિક મેં હૈ. મસ્જિદ કે કરીબ એક પથ્થર મેં હુઝૂર ﷺ કે ખચ્ચર કે ખુર કા નિશાન હૈ ઇસ લિયે ઇસ કો મસ્જિદે બગલા કહતે હૈં. બગલા કે મા'ના ખચ્ચર હૈ.

મસ્જિદે ઇબ્રાહિમ : યેહ મસ્જિદ જન્નતુલ બકીઅ કે શિમાલી જાનિબ હૈ એક દિન હુઝૂર ﷺ ને ઔસ કબીલે વાલોં કે લિયે ઇસ જગહ દુઆએં માંગીં જો મકબૂલ હુઈ.

મસ્જિદે ઉબય્ય : યેહ મસ્જિદ જન્નતુલ બકીઅ કે બિલ્કુલ કરીબ હી હૈ. ઇસી જગહ હઝરતે ઉબય્ય બિન કા'બ રઝીલ્લેહુલ્લાહુન નામ કા મકાન થા. હુઝૂરે અન્વર ﷺ કભી કભી યહાં રૌનક અફરોઝ હોતે ઔર નમાઝ પઢતે થે.

મસ્જિદે સુક્યા : બાબે અમ્બરિયા કે કરીબ રેલ્વે સ્ટેશન કે અન્દર એક કુબ્બા હૈ જિસ કો કુબ્બતુરુઝિસ કહતે હૈં ઇસ મેં એક કૂંવાં હૈ જિસ કા નામ “બીરુસુક્યા” હૈ. હુઝૂર ﷺ ને જંગે બદ્ર મેં જાતે હુએ યહાં નમાઝ અદા ફરમાઈ થી.

મસ્જિદે અહઝાબ : યેહ મસ્જિદ સલ્અ પહાડી કે મગરિબી કનારે પર હૈ. જંગે ખન્દક કે મૌકઅ પર ઇસી જગહ હુઝૂર ﷺ કી દુઆ મકબૂલ હુઈ ઔર મુસલ્માનોં કો ફત્હ નસીબ હુઈ ઇસી લિયે બા'ઝ લોગ ઇસે મસ્જિદુલ ફત્હ ભી કહતે હૈં. ઇસ કે કરીબ મેં ચાર દૂસરી મસ્જિદેં ભી હૈં. એક કા નામ મસ્જિદે અબૂ બક્ર, દૂસરી કા નામ મસ્જિદે ઉમર, તીસરી કા નામ મસ્જિદે ઉસ્માન ઔર ચૌથી કા નામ મસ્જિદે સલમાન હૈ. ઇન પાંચોં મસ્જિદોં કો મસાજિદે ખમ્સા કહા જાતા હૈ. યેહ ચારોં મકામાત દર હકીકત જંગ કે મોરચે થે ઔર યેહ ચારોં સહાબએ કિરામ એક એક મોરચે પર મુ-તઅય્યન થે ઇન હઝરાત ને ઇન મોરચોં

મેં નમાઝે ભી પઢીં ઇસ લિયે યેહ મોરચે મસ્જિદ બન ગએ.

મસ્જિદે બની હરામ : સલ્મ પહાડી કી ઘાટી મેં મસ્જિદે અહઝાબ કો જાતે હુએ દાહુની તરફ યેહ મસ્જિદ વાકેઅ હૈ ઇસ કી તારીખ યેહ હૈ કે હુઝૂર ﷺ ને ઇસ જગહ નમાઝ પઢી હૈ. ઇસ કે કરીબ એક ગાર હૈ જિસ પર હુઝૂર ﷺ પર એક મર્તબા વહ્ય ઉતરી થી ઔર જંગે ખન્દક કે મૌકઅ પર રાત કો ઇસ ગાર મેં આરામ ફરમાયા થા. ઇસ કી ભી ઝિયારત કરની ચાહિયે.

મસ્જિદે ઝબાબ : યેહ મસ્જિદ ઝબાબ કી પહાડી પર હૈ જો જ-બલે ઉહુદ કે રાસ્તે કે બાઈ જાનિબ હૈ. જંગે ખન્દક કે મૌકઅ પર ઇસ જગહ હુઝૂર ﷺ કા ખૈમા ગાડા ગયા થા.

મસ્જિદે કિબ્લતૈન : યેહ મસ્જિદ વાદિયે અકીક કે કરીબ એક ટીલે પર હૈ. ઇસી જગહ બૈતુલ મુકદ્દસ કે બજાએ કા'બા શરીફ કિબ્લા મુકરર હુવા ઇસી લિયે ઇસ કો મસ્જિદે કિબ્લતૈન કહતે હૈં.

મસ્જિદે ફઝીહ : અવાલી કે મશરિકી હિસ્સે મેં યેહ મસ્જિદ હૈ. ઇસ જગહ બનૂ નઝીર કે યહૂદિયોં કા મુહા-સરા કરને કી હાલત મેં હુઝૂર ﷺ ને નમાઝ પઢી થી. ઇસ કા દૂસરા નામ “મસ્જિદે શમ્સ” ભી હૈ ઇસ મસ્જિદ કો નજદી હુકૂમત ને શહીદ કર ડાલા હૈ.

મસ્જિદે બનૂ કુરૈઆ : મુહા-સ-રએ બની નઝીર કે વક્ત યહાં હુઝૂર ﷺ ને કિયામ ફરમાયા થા. યેહ મસ્જિદે ફઝીહ સે જાનિબે મશરિક થોડે ફાસિલે પર હૈ.

મસ્જિદે ઇબ્રાહીમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ : યેહ મસ્જિદ બની કુરૈઆ સે જાનિબે શિમાલ વાકેઅ હૈ. ઇસ જગહ હુઝૂરે અકદસ ﷺ કે સાહિબ ઝાદે હઝરતે ઇબ્રાહીમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ પૈદા હુએ થે ઔર ઇસ જગહ હુઝૂર ﷺ ને નમાઝ ભી પઢી હૈ.

દરબારે અકદસ સે વાપસી

મર કે જાતે હેં જો ઉન કે દર પે જાતે હેં હસન

જો કે મરતે હેં જો આતે હેં મદીના છોડ કર

જબ મદીનાએ મુનવ્વરહ સે વાપસી કા ઇરાદા હો તો મસ્જિદે ન-બવી શરીફ મેં જા કર હુઝૂરે અકદસ ﷺ કે મુસલ્લે પર યા ઇસ કે કરીબ જહાં જગહ મિલે દો રક્ત નફલ પઢેં. ઇસ કે બા'દ સુનહરી જાલી કે સામને મુવા-જ-હમે અકદસ મેં હાઝિર હો કર ગિર્યા વ ઝારી મેં ડૂબ કર દર્દો ગમ કે સાથ સલાતો સલામ અર્ઝ કરેં ફિર દોનોં જહાં કી ભલાઈ હજ વ ઝિયારત કી મકબૂલિયત ઔર હુસૂલે શફાઅત કી સઆદત ઔર ખાતિમા બિલખૈર કે લિયે ખૂબ ગિડગિડા કર ઔર રોતે હુએ દુઆએં માંગેં ઔર ખાસ કર ચેહ ભી દુઆ કરેં કે હાઝિરી કા ચેહ આખિરી મૌકઅ ન હો બલ્કે ખુદાવન્દે કુદૂસ ઇસ મુકદ્દસ દરબાર કી હાઝિરી બાર બાર નસીબ ફરમાએ. અપને સાથ અપને વાલિદૈન ઔર રિશ્તેદારોં અઝીઝોં ઔર દોસ્તોં ઔર બુઝુર્ગોં ઔર બચ્ચોં કે લિયે ભી દુઆ માંગેં. ઇસ કે બા'દ રૌઝએ મુનવ્વર કી તરફ દેખતે હુએ ઔર જુદાઈ કે રન્જો ગમ મેં આંસૂ બહાતે હુએ મસ્જિદે ન-બવી શરીફ સે પહલે બાયાં પાઉં નિકાલેં ઔર જહાં તક ગુમ્બદે ખઝરા નઝર આએ બાર બાર હસરત ભરી નિગાહોં સે ઉસ કા દીદાર કરતે રહેં ઔર ચેહ કહતે હુએ રવાના હો જાએં કે :

મદીના જાગેં ફિર આગેં દોબારા ફિર જાગેં

ઇસી મેં ઉમ્મે દો રોઝા તમામ હો જાએ

6

ઘરલામિયાત

હમં કરની હે શાહન્શાહે ખત્તા કી રિઝા જોઈ
વોહ અપને હો ગએ તો રહમતે પરવર દગાર અપની
ખાને કા તરીકા

ખાના ખાને સે પહલે ઓર બા'દ મેં દોનોં હાથ ગિટ્ટોં તક ધોએ. સિફ એક હાથ યા ફકત ઉંગ્લિયાં હી ન ધોએ કે ઈસ સે સુન્નત અદા ન હોગી લેકિન ઈસ કા ધ્યાન રહે કે ખાને સે પહલે હાથ ધો કર પોંછના ન ચાહિયે ઓર ખાને કે બા'દ હાથ ધો કર તોલિયા યા રુમાલ સે પોંછ લેના ચાહિયે તાકે ખાને કા અસર બાકી ન રહે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الحادى عشر فى الكراهية---الخ، ج ٥، ص ٣٣٧)

بِسْمِ اللَّهِ પઢ કર ખાના શુરૂઅ કરેં ઓર બુલન્દ આવાઝ સે બِسْمِ اللَّهِ પઢ લેં. પઢેં તાકે દૂસરે લોગોં કો ભી યાદ આ જાએ ઓર સબ બِسْمِ اللَّهِ પઢ લેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الحادى عشر فى الكراهية فى الاكل وما يتصل به---الخ، ج ٥، ص ٣٣٧)

ઓર અગર શુરૂઅ મેં બِسْمِ اللَّهِ પઢના ભૂલ ગયા હો તો જબ યાદ આ જાએ યેહ દુઆ પઢે : بِسْمِ اللَّهِ أَوْلَهُ وَآخِرُهُ :

(جامع الترمذى، كتاب الاطعمة، باب ماجاء فى التسمية---الخ، رقم ١٨٦٥، ج ٣، ص ٣٣٩)

રોટી કે ઊપર કોઈ ચીઝ ન રખી જાએ ઓર હાથ કો રોટી સે ન પોંછેં.

(ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، ج ٩، ص ٥٦٢)

ખાના હમેશા દાહ્ને હાથ સે ખાએં, બાએં હાથ સે ખાના પીના શૈતાન કા કામ હે.

(جامع الترمذى، كتاب الاطعمة، باب ماجاء فى النهى---الخ، رقم ١٨٠٦، ج ٣، ص ٣١٣)

મસ્જલા : ખાના ખાતે વક્ત બાયાં પાઉં બિછા દે ઓર દહના પાઉં ખડા રખે યા સુરીન પર બૈઠે ઓર દોનોં ઘુટને ખડે રખે.

(اشعة اللمعات، كتاب الاطعمة، فصل ١، ج ٣، ص ٥١٨)

ઔર અગર ભારી બદન યા કમઝોર હોને કી વજહ સે ઈસ તરહ ન બૈઠ સકે તો પાલતી માર કર ખાને મેં ભી કોઈ હરજ નહીં.

ખાના ખાને કે દરમિયાન મેં કુછ બાતેં ભી કરતા રહે બિલ્કુલ ચુપ રહના યેહ મજૂસિયોં કા તરીકા હૈ મગર કોઈ બેહૂદા યા ફૂહડ બાત હરગિઝ ન બકે બલ્કે અચ્છી અચ્છી બાતેં કરતા રહે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الثاني عشر في الهدايا والضيافات، ج ٥، ص ٣٤٥)

ખાને કે બા'દ ઉગ્લિયોં કો ચાટ લે ઔર બરતન કો ભી ઉગ્લિયોં સે પોંછ કર ચાટ લે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الحادى عشر فى الكراهية فى الاكل وما يتصل به، ج ٥، ص ٣٣٧)

ખાને કી ઈબ્તિદા નમક સે કરેં ઔર નમક હી પર ખત્મ કરેં કે ઈસ મેં બહુત સી બીમારિયોં સે શિક્કા હૈ.

(ردالمحتار على الدر المختار، كتاب الحظر والاباحة، ج ٩، ص ٥٦٢)

ખાને કે બા'દ યેહ દુઆ પઢેં :

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى اَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَجَعَلَنَا مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ

ખાને કે બા'દ સાબુન લગા કર હાથ ધોને મેં કોઈ હરજ નહીં. ખાને સે કબ્લ અવામ ઔર જવાનોં કે હાથ પહલે ધુલાએ જાએં ઔર ખાને કે બા'દ ઉ-લમા વ મશાઈખ ઔર બૂઢોં કે હાથ પહલે ધુલાએ જાએં. ખાના ખા લેને કે બા'દ દસ્તર ખ્વાન પર સાહિબે ખાના ઔર હાઝિરીન કે લિયે ખૈરો બ-ર-કત કી દુઆ માંગની ભી સુન્નત હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 18)

મસ્જલા : પાઉં ફૈલા કર ઔર લૈટ કર ઔર ચલતે ફિરતે કુછ ખાના પીના ખિલાફે અદબ ઔર તરીકએ સુન્નત કે ખિલાફ હૈ. મુસલ્માનોં કો હર બાત ઔર હર કામ મેં ઈસ્લામી તરીકોં કી પાબન્દી ઔર આદાબે સુન્નત કી તાબેઅદારી કરની ચાહિયે.

મસ્જલા : ચાંદી સોને કે બરતનોં મેં ખાના પીના જાઈઝ નહીં બલ્કે

ઈન ચીઝોં કા કિસી તરહ સે ઇસ્તિ'માલ કરના દુરુસ્ત નહીં જૈસે સોને ચાંદી કા ચમચા ઇસ્તિ'માલ કરના યા ઇસ કે બને હુએ ખિલાલ સે દાંત સાફ કરના ઇસી તરહ ચાંદી સોને કે બને હુએ ગુલાબ પાશ સે ગુલાબ છિડકના યા ખાસદાન મેં પાન રખના યા ચાંદી કી સલાઈ સે સુરમા લગાના યા ચાંદી કી પિયાલી મેં તેલ રખ કર તેલ લગાના યેહ સબ હરામ હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الحظر والاباحه، ج ۹، ص ۶۶)

આદાબ : કિસી કે યહાં દા'વત મેં જાઓ તો ખાને કે લિયે બહુત બે સબ્રી ન ઝાહિર કરો કે ઐસા કરને મેં તુમ લોગોં કી નજરોં મેં હલકે હો જાઓગે. ખાના સામને આએ તો ઇત્મીનાન કે સાથ ખાઓ, બહુત જલ્દી જલ્દી મત ખાઓ, દૂસરોં કી તરફ મત દેખો ઔર દૂસરે કે બરતનોં કી જાનિબ નિગાહ મત ડાલો. ખબરદાર કિસી ખાને મેં ઐબ ન નિકાલો કે ઇસ સે ઘર વાલોં કી દિલ શિ-કની હોગી ઔર સુન્નત કી મુખા-લફત ભી હોગી ક્યૂંકે હમારે રસૂલ ﷺ કા મુકદ્દસ તરીકા યેહી થા કે કભી આપ ﷺ ને કિસી ખાને કો ઐબ નહીં લગાયા બલ્કે દસ્તર ખ્વાન પર જો ખાના આપ ﷺ કો મરગૂબ હોતા ઉસ કો તનાવુલ ફરમાતે ઔર જો ના પસન્દ હોતા ઉસ કો ન ખાતે. બા'ઝ મદોં ઔર ઔરતોં કી આદત હૈ કે દા'વત સે લૌટ કર સાહિબે ખાના પર તરહ તરહ કે તા'ને મારા કરતે હૈં કભી ખાનોં મેં ઐબ નિકાલતે હૈં કભી મુન્તઝિમીન કો કોસને દેતે હૈં. મેરા તજરિબા હૈ કે મદોં સે ઝિયાદા ઔરતેં ઇસ મરઝ મેં મુબ્તલા હૈં લિહાઝા ઇન બુરી બાતોં કો છોડ દો બલ્કે યેહ તરીકા ઇખ્તિયાર કરો કે અગર દા'વતોં મેં તુમ્હારે મિઝાજ કે ખિલાફ ભી કોઈ બાત હો તો ઉસ કો ખન્દા પેશાની કે સાથ બરદાશ્ત કરો ઔર સાહિબે ખાના કી દિલજોઈ કે લિયે ચન્દ તા'રીફ કે કલિમાત કહ કર ઉસ કા હૌસલા બઢા દો ઐસા કરને સે સાહિબે ખાના કે દિલ મેં તુમ્હારા વકાર બઢ જાએગા.

મસ્અલા : હાથ સે લુકમા છૂટ કર ગિર જાએ તો ઉસ કો ઉઠા કર ખા લો, શૈખી મત બધારો કે ઈસ કો ઝાએઅ કર દેના ઈસરાફ હૈ જો ગુનાહ હૈ. બહુત ઝિયાદા ગર્મ ખાના મત ખાઓ, ન ખાને કો સૂંધો, ન ખાને પર ફૂંક માર માર કર ઉસ કો ઠન્ડા કરો કે યેહ સબ બાતે ખિલાફે અદબ ભી હેં ઔર મુઝિર ભી. (રદાલમહતાર, ક્તાબ અલહઝરુઅલાબાહ, જ ૯, વ ૫૨૦)

પીને કા તરીકા

જો કુદૃ ભી પિયો بِسْمِ اللَّهِ પઢ કર દાહને હાથ સે પિયો, બાએ હાથ સે પીના શૈતાન કા તરીકા હૈ જો ચીઝ ભી પિયો તીન સાંસ મેં પિયો ઔર હર મર્તબા બરતન સે મુંહ હટા કર સાંસ લો. ચાહિયે કે પહલી મર્તબા ઔર દૂસરી મર્તબા એક ઘૂંટ પિયે ઔર તીસરી સાંસ મેં જિતના ચાહે પી લે. ખરે હો કર હરગિઝ કોઈ ચીઝ ન પિયે.

હદીસ શરીફ મેં ઈસ કી મુમા-ન-અત હૈ. પાની ચૂસ ચૂસ કર પીના ચાહિયે ગટગટ બરે બરે ઘૂંટ ન પિયે. જબ પી ચુકે તો الْحَمْدُ لِلَّهِ કહે, પીને કે બા'દ ગિલાસ યા કટોરે કા બચા હુવા પાની ફેંકના ઈસરાફ વ ગુનાહ હૈ. સુરાહી ઔર મશક કે મુંહ મેં મુંહ લગા કર પાની પીના મન્અ હૈ. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 16, સ. 26)

ઈસી તરહ લોટે કી ટોંટી સે ભી પાની પીને કી મુમા-ન-અત હૈ લેકિન અગર પાની ઉંડલને કે લિયે કોઈ બરતન ન હો તો ટોંટી વગૈરા મેં દેખભાલ કર પાની પી લેને મેં કોઈ હરજ નહીં.

મસ્અલા : વુઝૂ કા બચા હુવા પાની ઔર ઝમઝમ શરીફ કા પાની ખરે હો કર પિયા જાએ, ઈન દો કે સિવા હર પાની બૈઠ કર પીના ચાહિયે. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 27) હદીસ શરીફ મેં હૈ કે હરગિઝ તુમ મેં સે કોઈ ખરે હો કર કુદૃ ન પિયે ઔર અગર ભૂલ કર ખરે ખરે પી લે ઉસ કો ચાહિયે કે કૈ કર દે.

(صحیح مسلم، کتاب الاشرية، باب كراهية الشرب قائماً، رقم ૨૦૨૧, ૧૧૧)

હઝરતે શૈખ અબ્દુલ હક મુહમ્મિસ દેહલવી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ને ઈસ હદીસ કી શર્હ મેં તહરીર ફરમાયા કે જબ ભૂલ કર પી લેને મેં યેહ હુકમ હૈ કે કે કર દે તો કસ્દન પીને મેં તો બ દ-ર-જએ ઔલા યેહ હુકમ હોગા. (اشعة للمعات، كتاب الاطعمة، باب الاشربة، ج ۳، ص ۵۵۷)

મસ્અલા : સબીલ કા પાની માલદાર ભી પી સકતા હૈ. હાં અલબત્તા વહાં સે પાની કોઈ અપને ઘર નહીં લે જા સકતા ક્યૂંકે વહાં પીને કે લિયે પાની રખા ગયા હૈ ન કે ઘર લે જાને કે લિયે લેકિન અગર સબીલ લગાને વાલે કી તરફ સે ઈસ કી ઈજાઝત હો તો ઘર મેં લે જા સકતા હૈ. (الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الحادى عشر فى الكراهية فى الاكل وما يتصل به، ج ۵، ص ۳۴۱)

મસ્અલા : જાડોં મેં અક્સર જગહ મસ્જિદ કે સકાયા મેં પાની ગર્મ કિયા જાતા હૈ તાકે મસ્જિદ મેં જો નમાઝી આએં ઈસ સે વુઝૂ વ ગુસ્લ કરેં વોહ પાની ભી વહીં ઈસ્તિ'માલ કિયા જા સકતા હૈ ઘર લે જાને કી ઈજાઝત નહીં. ઈસી તરહ મસ્જિદ કે લોટોં કો ભી વહીં ઈસ્તિ'માલ કર સકતે હેં ઘર નહીં લે જા સકતે. બા'ઝ લોગ તાઝા પાની ભર કર મસ્જિદ કે લોટોં મેં ઘર લે જાતે હેં યેહ જાઈઝ નહીં.

(બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 6, સ. 27)

સોને કે આદાબ

મુસ્તહબ યેહ હૈ કે બા વુઝૂ સોએ ઔર بِسْمِ اللَّهِ પઢ કર કુદૃ દેર દાહ્ની કરવટ પર - اَللّٰهُمَّ بِاسْمِكَ اَمُوْتُ وَاَحْيٰى -

(جامع الترمذی، كتاب الدعوات، باب منه (۲۸) رقم ۳۴۲۸، ج ۵، ص ۲۶۳)

પઢ કર દાહ્ને હાથ કો રુખ્સાર કે નીચે રખ કર કિબ્લા રૂ સોએ ફિર ઈસ કે બા'દ બાઈ કરવટ પર સોએ. પેટ કે બલ ન લૈટે. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે ઈસ તરહ લૈટને કો અલ્લાહ તઆલા પસન્દ નહીં ફરમાતા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الثلاثون فى المتفرقات، ج ۵، ص ۳۷۶)

ઔર પાઉં પર પાઉં રખ કર ચિત લૈટના મન્અ હૈ જબ કે તહબન્દ

પહને હુએ હો કયૂંકે ઈસ સૂરત મેં સિત્ર ખુલ જાને કા અન્દેશા હે.

(جامع الترمذی، کتاب الادب، باب ماجاء فی فصاحة والبيان، رقم ۲۸۶۳، ج ۴، ص ۳۸۸)

એસી છત પર સોના મન્અ હૈ જિસ પર ગિરને સે કોઈ રોક ન હો. લડકા જબ દસ બરસ કા હો જાએ તો અપની માં યા બહન વગૈરા કે સાથ ન સુલાયા જાએ બલ્કે ઈતની ઉમ્મ કા લડકા લડકોં ઔર મદોં કે સાથ ભી ન સોએ. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 16, સ. 71)

મસ્અલા : દિન કે ઈબ્તિદાઈ હિસ્સે ઔર મગરિબ વ ઈશા કે દરમિયાન ઔર અસ્ર કે બા'દ સોના મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب الثلاثون، ج ۵، ص ۳۷۶)

મસ્અલા : શિમાલ કી તરફ પાઉં ફૈલા કર બિલા શુબા સોના જાઈઝ હૈ ઈસ કો ના જાઈઝ સમજના ગ-લતી હૈ હાં અલબત્તા મગરિબ કી તરફ પાઉં કર કે સોના યકીનન ના જાઈઝ હૈ કે ઈસ મેં કિબ્લે કી બે અ-દબી હૈ.

મસ્અલા : રસૂલ ﷺ ને ફરમાયા હૈ કે જબ રાત કી ઈબ્તિદાઈ તારીકી આ જાએ તો બચ્ચોં કો ઘર મેં સમેટ લો, કે ઉસ વક્ત મેં શયાતીન ઈધર ઉધર નિકલ પડતે હૈં ફિર જબ એક ઘડી રાત ચલી જાએ તો બચ્ચોં કો છોડ દો. بِسْمِ اللَّهِ પઢ કર દરવાજોં કો બન્દ કર લો ઔર بِسْمِ اللَّهِ પઢ કર મશકોં કે મુંહ બાંધ દો ઔર બરતનોં કો ઢાંક દો ઔર સોતે વક્ત ચરાગોં કો બુઝા દો ઔર સોતે વક્ત અપને ઘરોં મેં આગ મત છોડા કરો યેહ આગ તુમ્હારી દુશ્મન હૈ જબ સોયા કરો તો ઈસ કો બુઝા દિયા કરો.

(صحيح البخارى، کتاب بدء الخلق، باب صفة ابليس وجنوده، رقم ۳۲۸۰، ج ۲، ص ۳۹۹)

રાત મેં જબ કુતોં કે ભોંકને ઔર ગધોં કે બોલને કી આવાઝોં સુનો તો اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ પઢો.

મસ્અલા : રાત મેં કોઈ ડરાવના ખ્વાબ નઝર આએ તો બાઈ તરફ ત્રીન બાર થૂકના ચાહિયે ઔર ત્રીન બાર اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ પઢ કર

ઔર કરવટ બદલ કર સોના ચાહિયે ઔર કિસી સે ભી ઉસ ખ્વાબ કા ઝિક ન કરના ચાહિયે. اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی. ઉસ ખ્વાબ સે કોઈ નુકસાન નહીં પહોંચેગા. (صحیح مسلم، کتاب الرؤیا، رقم ۲۲۶۲، ص ۱۲۴۱)

મસ્અલા : અપની તરફ સે ઝૂટા ખ્વાબ ઘડ કર લોગોં સે બયાન કરના હરામ ઔર બહુત બડા ગુનાહ હૈ.

મસ્અલા : સોને સે પહલે બિસ્તર કો ઝાડ લેના સુન્નત હૈ. જબ સો કર ઉઠે તબ યેહ દુઆ પઢે ઔર બિસ્તર સે ઉઠ જાએ :

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَحْيَاَنَا بَعْدَ مَا اَمَاتَنَا وَاَلِيْهِ النُّشُوْرُ ط

(صحیح البخاری، کتاب الدعوات، باب ما یقول اذا نام، رقم ۶۳۱۲، ج ۴، ص ۱۹۲)

લિબાસ કા પહનના

ઇતના લિબાસ પહનના ઝરૂરી હૈ કે જિસ સે સિત્રે ઔરત હો જાએ. ઔરતેં બહુત બારીક ઔર ઇતના યુસ્ત લિબાસ હરગિઝ ન પહનેં કે જિસ સે બદન કે આ'ઝા ઝાહિર હોં, કે ઔરતોં કો ઐસા કપડા પહનના હરામ હૈ. મર્દ ભી પાજામા ઔર તહબન્દ ઐસે બારીક ઔર હલકે કપડે કા ન પહનેં કે જિસ સે બદન કી રંગત ઝલકે ઔર સિત્ર પોશી ન હો, કે મર્દો કો ભી ઐસા તહબન્દ ઔર પાજામા પહનના જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા : મર્દો કો ધોતી નહીં પહનની ચાહિયે કે ધોતી પહનના હિન્દૂઓં કા લિબાસ હૈ ઔર ઇસ સે સિત્ર પોશી ભી નહીં હોતી કે ચલને ઔર ઉઠને બેઠને મેં અક્સર રાન કા પિછલા હિસ્સા ખુલ જાતા હૈ. ઇસી તરહ હર વોહ લિબાસ જો યહૂદો નસારા યા દૂસરે કુફરાર કા કૌમી યા મઝહબી લિબાસ હો મુસલ્માનોં કો હરગિઝ નહીં પહનના ચાહિયે. ઔર ઐસા તંગ લિબાસ ભી ના જાઈઝ હૈ કે જિસ સે રુકૂઅ વ સુજૂદ ન હો સકે. નીકર ઔર જાંગિયા ભી હરગિઝ ન પહનેં કે ઘુટનોં ઔર રાન કા ખોલના હરામ હૈ. હાં તહબન્દ કે નીચે અગર નીકર યા જાંગિયા પહનેં તો કોઈ હરજ નહીં. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 54)

મસ્જલા : મર્દો કો રેશમી લિબાસ પહનના યા લડકોં કો પહનના હરામ હૈ ઔર ઔરતોં કે લિયે જાઈઝ હૈ લેકિન અગર રેશમી કપડે કા બાના સૂત કા હો ઔર તાના રેશમ કા હો તો યેહ કપડા મર્દો કે લિયે ભી જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب التاسع في اللبس ما يكره من ذالك وما يكره، ج ٥، ص ٣٣٠)

મસ્જલા : ઔરત કો સારા બદન સર સે પૈર તક ઘુપાએ રખને કા હુકમ હૈ કિસી ગૈર મહરમ કે સામને બદન કા કોઈ હિસ્સા ખોલના જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الثامن فيما يحل للرجل النظر اليه وما لا يحل له، ج ٥، ص ٣٢٩)

મસ્જલા : બાલિગ ઔરત કો ગૈર મહરમ કે સામને યેહરા ખોલના યા સર કે કુછ હિસ્સે સે દુપટ્ટા હટા દેના જાઈઝ નહીં. ઈસી સે મા'લૂમ હુવા કે બા'ઝ જગહ નઈ દુલ્હન કી મુંહ દિખાઈ કા જો દસ્તૂર હૈ કે કુમ્બે વાલે ઔર રિશ્તેદાર લોગ આ કર દુલ્હન કા મુંહ દેખતે હૈં ઔર કુછ રકમ મુંહ દિખાઈ મેં દુલ્હન કો દેતે હૈં. ગૈર મહરમ લોગોં કે લિયે યેહ હરગિઝ જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الثامن فيما يحل للرجل النظر... الخ، ج ٥، ص ٣٢٩)

મસ્જલા : મર્દો કો ઔરતોં કા લિબાસ પહનના ઔર ઔરતોં કો મર્દો કા લિબાસ પહનના ભી મન્અ હૈ.

(سنن ابى داؤد، كتاب اللباس، باب فى لباس النساء، رقم ٤٠٩٨، ج ٤، ص ٨٣)

મસ્જલા : સફેદ કપડે બેહતર હૈં કે હદીસ મેં ઈસ કી તા'રીફ આઈ હૈ ઔર સિયાહ રંગ કે કપડે ભી બેહતર હી હૈં. હદીસોં મેં આયા હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ મક્કા કે દિન જબ ફાતિહાના હૈસિયત સે મક્કાએ મુઅઝ્ઝમા તશરીફ લાએ તો સરે અક્દસ પર કાલે રંગ કા ઈમામા થા. કુસુમ વ ઝા'ફરાન મેં રંગા હુવા ઔર સુખં રંગ કા કપડા ઔરતોં કે લિયે જાઈઝ ઔર મર્દો કે લિયે મન્અ હૈ.

(ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، فصل فى اللبس، ج ٩، ص ٥٨٠)

મસ્અલા : ઉ-લમા ઔર ફુ-કહા કો ઐસા લિબાસ પહનના ચાહિયે કે વોહ પહ્યાને જાએ તાકે લોગોં કો ઉન સે ઇસ્મી ફાએદા હાસિલ કરને કા મૌકઅ મિલે ઔર ઇસ્મ કી ઇઝ્ઝત વ વુક્અત ભી લોગોં કે દિલોં મેં પૈદા હો. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 52)

મસ્અલા : ઔરતોં કો ચૂડીદાર તંગ પાજામા નહીં પહનના ચાહિયે કે ઇસ સે ઇન કી પિંડલિયોં ઔર રાનોં કી બનાવટ ઔર શકલ ઝાહિર હોતી હૈ. ઔરતોં કે લિયે યેહી બેહતર હૈ કે ઇન કે પાજામે ગરારે યા ઢીલે ઢાલે ઔર નીચે હોં, કે કદમ છુપ જાએ. ઇન કે લિયે જહાં તક પાઉં કા ઝિયાદા સે ઝિયાદા હિસ્સા છુપ જાએ યેહ બહુત હી અશ્થા હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 54)

મસ્અલા : મદ્દોં કા પાજામા યા તહબન્દ ટપ્નોં સે નીચા હોના સખ્ત મન્અ હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કો બહુત ઝિયાદા ના પસન્દ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب التاسع في اللبس، ج 5، ص 333)

મસ્અલા : ઊન ઔર બાલોં કે કપડે હઝરાતે અમ્મિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام કી સુન્નત હૈં ઔર બહુત સે ઔલિયાએ કામિલીન ઔર બુઝુર્ગાને દીન ને અપની ઝિન્દગી ભર ઇન કપડોં કો પહના હૈ. હદીસ મેં હૈ કે ઊન કે કપડે પહન કર અપને દિલોં કો મુનવ્વર કરો કે યેહ દુન્યા મેં ઝિલ્લત હૈ ઔર આખિરત મેં નૂર હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب التاسع في اللبس، ج 5، ص 333)

મસ્અલા : કપડા દાહ્ની તરફ સે પહનના મ-સલન પહલે દાહ્ની આસ્તીન દાહ્ના પાઈયા પહનના યેહ સુન્નત હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 44)

નયા લિબાસ પહનતે વક્ત યેહ દુઆ પઢની ચાહિયે :

○ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ

(سنن أبي داود، كتاب اللباس، باب ما يقول إذا لبس ثوباً جديداً، رقم 4023، ج 6، ص 59)

યા'ની ઉસ અલ્લાહ ﷻ કે લિયે હમ્દ હૈ જિસ ને મુઝે યેહ પહનાયા
ઔર મુઝે રિઝ્ક દિયા બિગૈર મેરી તાકત વ કુવ્વત કે.

ઝીનત કા બયાન

મદ્દો કો સોને કી અંગૂઠી પહનના હરામ હૈ. મદ્દ યાંદી કી એક
અંગૂઠી એક નગ વાલી જો વઝ્ન મેં સાઢે ચાર માશા સે કમ હો પહન
સકતે હૈં. મદ્દ ચન્દ અંગૂઠિયાં યા એક અંગૂઠી કઈ નગ વાલી યા છલ્લે
નહીં પહન સકતે કે યેહ સબ મદ્દો કે લિયે ના જાઈઝ હૈં. ઔરતેં સોને
ચાંદી કી હર કિસ્મ કી અંગૂઠિયાં છલ્લે ઔર હર કિસ્મ કે ઝેવરાત
પહન સકતી હૈં લેકિન સોને ચાંદી કે ઇલાવા દૂસરી ધાતોં મ-સલન
લોહા, તાંબા, પીતલ, રોહ ગોહ વગૈરા કે ઝેવરાત યા અંગૂઠિયાં મદ્દ
વ ઔરત દોનોં કે લિયે ના જાઈઝ હૈં. બજને વાલે ઝેવરાત ભી ઔરતોં
કે લિયે મન્અ હૈં ના બાલિગ લડકોં કો ભી ઝેવરાત પહનાના હરામ
હૈ. પહનાને વાલે ગુનહગાર હોંગે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب العاشر في استعمال الذهب والفضة، ج ٥، ص ٣٣٥)

મસ્અલા : શરીઅત મેં ઇજાઝત હૈ કે અગર અલ્લાહ તઆલા ને
દૌલત દી હૈ તો અચ્છા લિબાસ ઔર કીમતી કપડોં કા ઇસ્તિ'માલ
ઔરતોં ઔર મદ્દો દોનોં કે લિયે જાઈઝ હૈ બશર્ત યેહ કે ફપ્ર ઔર
ઘમન્ડ કે લિયે ન હોં બલ્કે ને'મતે ખુદાવન્દી કે ઇઝહાર કે લિયે હો.

(ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، فصل في اللبس، ج ٩، ص ٥٧٩)

મસ્અલા : ઇન્સાન કે બાલોં કો ઔરત ચોટી બના કર અપને બાલોં મેં
ગૂંધે તાકે ઇસ કે બાલ ઝિયાદા ઔર ખૂબ સૂરત મા'લૂમ હોં યેહ હરામ
હૈ ઔર અગર ઊન યા કાલે ધાગોં કી ચોટી બના કર બાલોં મેં ગૂંધે તો
યેહ જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب التاسع عشر في الختان، ج ٥، ص ٣٥٨)

મસ્અલા : દાંતોં કો રેતી સે રેત કર ખૂબ સૂરત બનાને વાલી યા

મોચને સે ભવોં કે બાલોં કો નોચ કર ભવોં કો બારીક ઔર ખૂબ સૂરત બનાને વાલી ઈન સબ ઔરતોં પર હદીસ મેં લા'નત આઈ હૈ.

(صحیح مسلم، کتاب اللباس والزينة، باب تحريم فعل الواصل---الخ، رقم ۲۱۲۵، ص ۱۱۷۵)

મસ્અલા : લડકિયોં કે નાક કાન છેદના જાઈઝ હૈ. બા'ઝ જાહિલ મર્દ ઔર ઔરતેં લડકોં કે ભી કાન છિદવાતે હૈં ઔર દુરિયા પહનાતે હૈં યેહ ના જાઈઝ હૈ યા'ની લડકોં કે કાન ભી છિદવાના ના જાઈઝ ઔર ઈન કે કાન મેં ઝેવર પહનાના ભી હરામ હૈ.

(ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحه، فصل فی البيع، ج ۹، ص ۶۹۳)

મસ્અલા : ઔરતેં અપની ચોટિયોં મેં સોને ચાંદી કે દાને, ફૂલ ક્લિપ લગા સકતી હૈં.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب العشرون فی الزينة---الخ، ج ۵، ص ۳۵۹)

મસ્અલા : ઔરતોં કો કાજલ ઔર કાલા સુરમા ઝીનત કે લિયે લગાના જાઈઝ હૈ. મર્દોં કો કાલા સુરમા મહ્ઝ ઝીનત કે લિયે લગાના ના જાઈઝ હૈ, હાં અગર કાલા સુરમા આંખોં કે ઈલાજ કે લિયે લગાએ તો ઈસ મેં કોઈ કરાહત નહીં.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب العشرون فی الزينة---الخ، ج ۵، ص ۳۵۹)

આદાબ : ﴿1﴾ જો અમીર ઔરતેં બહુત હી કીમતી ઔર ઝર્ક બર્ક લિબાસ ઔર શાનદાર ઝેવરાત પહનતી હૈં ઉન કે પાસ બહુત કમ ઉઠો બૈઠો કે ઉન કે ઠાઠબાઠ કો દેખ કર તુમ કો અપની મુફ્ફિલસી ઔર ગરીબી પર અફ્સોસ હોગા ઔર તુમ ખુદાવન્દે કરીમ કી ના શુકી કરને લગોગી ઔર ખ્વાહ મ ખ્વાહ દુન્યા કી હવસ બઢેગી.

﴿2﴾ હર હફ્તે નહા ધો કર નાફ્ સે નીચે ઔર બગલ વગૈરા કે બાલ દૂર કર કે બદન કો સાફ સુથરા કરના મુસ્તહબ હૈ. હર હફ્તે ન હો તો પન્દરહવેં દિન સહી, ઝિયાદા સે ઝિયાદા ચાલીસ દિન, ઈસ સે ઝિયાદા કી ઈજાઝત નહીં. અગર ચાલીસ દિન ગુઝર ગએ ઔર બાલ સાફ ન

કિયે તો ગુનાહ હુવા. ઔરતોં કો ખાસ તૌર પર ઈસ કા ખયાલ રખના ચાહિયે ક્યૂંકે ઔરતોં કી ગન્દગી ઔર ફૂહડ પન સે શોહરોં કો અપની બીવિયોં સે નફરત હો જાયા કરતી હૈ. ફિર મિયાં બીવી કે તઅલ્લુકાત હમેશા કે લિયે ખરાબ હો જાયા કરતે હૈં.

(ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحه، فصل فی البیع، ج ۹، ص ۶۷۱)

﴿3﴾ મોટે કપડે પહનના ઔર ફટે પુરાને કપડોં મેં પૈવન્દ લગા કર પહનના ઈસ્લામી તરીકા હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب التاسع فی اللبس ما یکره من --- الخ، ج ۵، ص ۳۳۳)

હઠીસ શરીફ મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જબ તક કપડે મેં પૈવન્દ લગા કર ન પહન લો ઉસ વક્ત તક કપડે કો પુરાના ન સમજો. ઈસ લિયે ખબરદાર ખબરદાર કભી હરગિઝ ભી પૈવન્દ લગા કર કપડોં કો પહનને મેં ન શર્મ કરો ઔર ન ઈસ કો હકીર સમજો ન ઈસ પર કિસી કો તા'ના મારો. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 54)

﴿4﴾ નાક મુંહ સાફ કરને કે લિયે યા વુઝૂ કે બા'દ હાથ મુંહ પોંછને યા પસીના પોંછને કે લિયે રુમાલ રખના ઔરતોં ઔર મદોં કે લિયે જાઈઝ હૈ ઈસ લિયે રુમાલ રખના ચાહિયે. દામન યા આસ્તીન સે હાથ મુંહ પોંછના યા નાક સાફ કરના ખિલાફે અદબ ઔર ધિનાવની બાત હૈ. (الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب التاسع فی اللبس، ج ۵، ص ۳۳۳)

મુ-તફરિક મસાઇલ

મસઅલા : મદોં કો ઈમામા બાંધના સુન્નત હૈ ખુસૂસન નમાઝ મેં, ક્યૂંકે જો નમાઝ ઈમામા બાંધ કર પઢી જાતી હૈ ઉસ કા સવાબ બહુત ઝિયાદા હોતા હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 55)

મસઅલા : ઈમામા બાંધે તો ઈસ કા શમ્લા દોનોં શાનોં કે દરમિયાન લટકાએ ઔર શમ્લા ઝિયાદા સે ઝિયાદા ઈતના બડા હોના ચાહિયે કે બૈઠને મેં ન દબે. (الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب التاسع فی اللبس ما یکره --- الخ، ج ۵، ص ۳۳۰)

બા'ઝ લોગ શમ્લા બિલ્કુલ નહીં લટકાતે યેહ સુન્નત કે ખિલાફ હૈં ઓર બા'ઝ લોગ શમ્લે કો ઊપર લા કર ઇમામે મેં ઘુરસ લેતે હૈં યેહ ભી નહીં ચાહિયે ખુસૂસન નમાઝ કી હાલત મેં તો એસા કરના મકરૂહ હૈં.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 55)

મસ્અલા : ઇમામે કો જબ ફિર સે બાંધના હો તો ઇસ કો ઉતાર કર ઝમીન પર ફેંક ન દે બલકે જિસ તરહ લપેટા હૈં ઉસી તરહ ઉધેડના ચાહિયે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب التاسع في اللبس ما يكره --- الخ، ج 5، ص 330)

મસ્અલા : ટોપી પહનના ભી હુઝૂર કી સુન્નત હૈં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب التاسع في اللبس ما يكره --- الخ، ج 5، ص 330)

હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ટોપી કે ઊપર ઇમામા બાંધા કરતે થે ઓર ફરમાતે થે કે હમ મેં ઓર મુશ્રિકીન મેં યેહ ફર્ક હૈં કે હમ ઇમામોં કે નીચે ટોપી રખતે હૈં ઓર વોહ સિર્ફ પગડી બાંધતે હૈં ઓર ઇસ કે નીચે ટોપી નહીં રખતે યુનાન્યે હિન્દૂસ્તાન કે કુફરાર વ મુશ્રિકીન ભી પગડી બાંધતે હૈં તો ઇસ કે નીચે ટોપી નહીં પહનતે.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 56)

મસ્અલા : રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કા છોટા ઇમામા સાત હાથ કા ઓર બડા ઇમામા બારહ હાથ કા થા. લિહાઝા બસ ઇસી સુન્નત કે મુતાબિક ઇમામા રખના ચાહિયે. બારહ હાથ સે ઝિયાદા બડા ઇમામા બાંધના સુન્નત કે ખિલાફ હૈં.

(مرقاۃ المفاتیح، کتاب اللباس، الفصل الثانی، ج 8، ص 148)

મસ્અલા : ઔલિયા વ સાલિહીન કે મઝારોં પર ગિલાફ વ ચાદર ડાલના જાઈઝ હૈં જબ કે યેહ મકસૂદ હો, કે સાહિબે મઝાર કી અઝમત વ રિફઅત અવામ કી નઝરોં મેં પૈદા હો ઓર અવામ ઇન અલ્લાહ વાલોં કા અદબ કરેં ઓર ઇન સે કુયૂઝો બ-રકાત હાસિલ કરેં ઓર વહાં બા અદબ હાઝિર હો કર ફાતિહા ખ્વાની કરેં.

(ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل في اللبس، ج 9، ص 99)

વહાબી ઔર બદ અકીદા લોગ જિન કે દિલોં મેં ઔલિયા ઔર બુઝુર્ગાને દીન કી મહબ્બત વ અકીદત નહીં હૈં ઇસ કો ના જાઈઝ વ હરામ બતાતે હૈં. ઇન લોગોં કી બાત હરગિઝ હરગિઝ નહીં માનની ચાહિયે વરના ગુમરાહી કા ખતરા હૈ.

મસ્અલા : ગલે મેં તા'વીઝ પહનના યા બાઝૂ પર તા'વીઝ બાંધના ઇસી તરહ બા'ઝ દુઆઓં યા આયતોં કો કાગઝ પર યા રિકાબી પર લિખ કર શિફા કી નિયત સે ધો કર પિલાના ભી જાઈઝ હૈ. યાદ રખો કે બા'ઝ હદીસોં મેં જો ગલે મેં તા'વીઝ લટકાને કી મુમા-ન-અત આઈ હૈ ઇસ સે મુરાદ ઝમાનએ જાહિલિયત કે વોહ તા'વીઝાત હૈં જો મુશ્રિકાના મન્તરોં સે બનાએ જાતે થે એસે જન્તરોં કા પહનના આજ કલ ભી હરામ હૈ લેકિન કુરઆન કી આયતોં ઔર હદીસોં કે તા'વીઝાત હમેશા ઔર હર ઝમાને મેં જાઈઝ રહે હૈં ઔર અબ ભી જાઈઝ હૈં.

(ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی اللبس، ج ۹، ص ۶۰۰)

મસ્અલા : બિઘોને યા મુસલ્લે યા દસ્તર ખ્વાન યા તક્યોં યા મસ્નદોં યા રુમાલોં પર અગર કુછ લિખા હુવા હો તો ઇન કો ઇસ્તિ'માલ કરના જાઈઝ નહીં. યેહ લિખાવટ ખ્વાહ કપડોં મેં બની હુઈ હો યા કાઢી હુઈ હો યા રોશનાઈ સે લિખી હુઈ હો અલ્ફાઝ હોં યા હુરૂફ હોં હર સૂરત મેં મુમા-ન-અત હૈ ક્યૂંકે લિખે હુએ અલ્ફાઝ ઔર હુરૂફ કા અ-દબો એહતિરામ લાઝિમ હૈ. (ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی اللبس، ج ۹، ص ۶۰۰)

મસ્અલા : નઝર સે બચને કે લિયે માથે યા ઠોડી વગૈરા મેં કાજલ વગૈરા સે ધબ્બા લગા દેના યા ખેતોં મેં કિસી લકડી મેં કપડા લપેટ કર ગાડ દેના તાકે દેખને વાલે કી નઝર પહલે ઇસ પર પડે ઔર બચ્ચોં ઔર ખેતી કો કિસી કી નઝર ન લગે એસા કરના મન્અ નહીં હૈ ક્યૂંકે નઝર કા લગના હદીસોં સે સાબિત હૈ ઇસ કા ઇન્કાર નહીં કિયા જા સકતા. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જબ અપની યા કિસી મુસલ્માન કી કોઈ ચીઝ દેખે ઔર

વોહ અચ્છી લગે ઔર પસન્દ આ જાએ તો ફૌરન યેહ દુઆ પઢે :

تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ ط

(ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی اللبس، ج ۹، ص ۶۰۱)

યા ઉર્દૂ મેં યેહ કહ દે, કે અલ્લાહ બ-ર-કત દે. ઇસ તરહ કહને સે નઝર નહીં લગેગી.

મસ્અલા : જિસ કે યહાં મયિત હુઈ હૈ ઉસે ઇઝહારે ગમ કે લિયે કાલે કપડે પહનના જાઈઝ નહીં હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب التاسع فی اللبس --- الخ، ج ۵، ص ۳۳۳)

ઇસી તરહ ઇઝહારે ગમ કે લિયે કાલે બિલ્લે લગાના ભી ના જાઈઝ હૈ. અવ્વલ તો યેહ સોગ કી સૂરત હૈ, દુવુમ યેહ કે યેહ નસરાનિયોં કા તરીકા હૈ. ઇસી તરહ મુહર્રમ કે દિનોં મેં પહલી મુહર્રમ સે બારહવીં મુહર્રમ તક ત્રીન કિસ્મ કે રંગ વાલે કપડે નહીં પહને જાએ : કાલા, કે યેહ રાફિઝિયોં કા તરીકા હૈ. સબ્ઝ, કે યેહ બિદ્અતિયોં યા'ની તા'ઝિયાદારોં કા તરીકા હૈ ઔર સુર્ખ, કે યેહ ખારિજિયોં કા તરીકા હૈ કે વોહ મુહર્રમ ઇઝહારે મસરત કે લિયે સુર્ખ લિબાસ પહનતે હૈં.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 53)

મસ્અલા : ઉ-લમા ઔર ફુ-કહા કો ઐસા લિબાસ પહનના ચાહિયે કે વોહ પહયાને જાએં તાકે લોગોં કો ઇન સે મસાઈલ પૂછને ઔર દીની મા'લૂમાત હાસિલ કરને કા મૌકઅ મિલે ઔર ઇલ્મે દીન કી ઇઝ્ઝત વ વુક્કઅત લોગોં કે દિલોં મેં પૈદા હો.

મસ્અલા : ઇમામા ખડે હો કર બાંધે ઔર પાજામા બૈઠ કર પહને જિસ ને ઇસ કા ઉલટા કિયા વોહ ઐસે મરઝ મેં મુબ્તલા હોગા જિસ કી દવા નહીં. (خلاصة الفتاوى، رساله ضياء القلوب فی لباس المحبوب، ج ۳، ص ۱۵۳)

મસ્અલા : પાજામે કા તક્યા ન બનાએ કે યેહ અદબ કે ખિલાફ હૈ ઔર ઇમામે કા ભી તક્યા ન બનાએ. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 258)

ચલને કે આદાબ

અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં ઇશાદ ફરમાયા કે :

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۚ وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْظُضْ مِنْ صَوْتِكَ ۚ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ . (પ ૨૧, لقمان: ૧૮)

ઔર ઝમીન પર ઇતરા કર મત ચલો કોઈ ઇતરા કર ચલને વાલા ફપ્ર કરને વાલા અલ્લાહ કો પસન્દ નહીં હૈ ઔર દરમિયાની ચાલ ચલો (ન બહુત હી આહિસ્તા ઔર ન બિલા ઝરૂરત દૌડ કર) ઔર બાતચીત મેં અપની આવાઝ પસ્ત રખો બેશક સબ આવાઝોં મેં બુરી આવાઝ ગધે કી આવાઝ હૈ.

દૂસરી આયત મેં ઇશાદ ફરમાયા :

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۚ إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا .

(પ ૧૦, બની اسرائیل: ૩૪)

યા'ની તૂ ઝમીન પર ઇતરા કર મત ચલ બેશક તૂ હરગિઝ ન તો ઝમીન કો ચીર ડાલેગા ઔર ન તૂ બુલન્દી મેં પહાડોં કો પહોંચેગા.

તીસરી આયત મેં ફરમાયા કે :

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا . (પ ૧૧, الفرقان: ૬૩)

યા'ની રહમાન કે બન્દે વોહ હૈં જો ઝમીન પર આહિસ્તા ચલતે હૈં.

મસ્જલા : ચલને મેં ઇતરા ઇતરા કર ચલના યા અકડ કર ચલના યા દાઝેં બાઝેં હિલતે ઔર ઝૂમતે હુએ ચલના યા ઝમીન પર પાઉં પટક પટક કર ચલના યા બિલા ઝરૂરત દૌડતે હુએ ચલના યા બિલા ઝરૂરત ઇધર ઉધર દેખતે હુએ ચલના યા લોગોં કો ધક્કા દેતે હુએ ચલના યેહ સબ સલ્લી અલ્લાહ તઆલા કો ના પસન્દ હૈ ઔર રસૂલુલ્લાહ સલ્મ્ અલ્લાહ કી સુન્નત કે ખિલાફ હૈ ઇસ લિયે શરીઅત મેં ઇસ કિસ્મ કી ચાલ ચલના મન્અ ઔર ના જાઈઝ હૈ હદીસ શરીફ મેં હૈ કે એક શખ્સ દો ચાદરેં ઓઢે હુએ ઇતરા ઇતરા કર ચલ રહા થા ઔર બહુત ઘમન્ડ મેં થા તો અલ્લાહ તઆલા ને ઉસ કો ઝમીન મેં ધંસા દિયા ઔર વોહ

ક્રિયામત તક ઝમીન મેં ધંસતા હી જાએગા.

(صحیح مسلم، کتاب اللباس والزینة، باب تحریم التبختر فی المشی... الخ، رقم ۲۰۸۸، ص ۱۱۵۶)

એક હદીસ મેં યેહ ભી આયા હૈ કે ચલને મેં જબ તુમહારે સામને ઓરતેં આ જાએં તો તુમ ઉન કે દરમિયાન મેં સે મત ગુઝરો, દાહને યા બાએં કા રાસ્તા લે લો. (شعب الایمان، باب فی تحریم الفروج، رقم ۵۴۶۷، ج ۴، ص ۳۷۱)

મસ્અલા : રાસ્તા છોડ કર કિસી કી ઝમીન મેં ચલને કા હક નહીં. હાં અગર વહાં રાસ્તા નહીં હૈ તો ચલ સકતા હૈ મગર જબ કે ઝમીન કા માલિક મન્અ કરે તો અબ નહીં ચલ સકતા. યેહ હુકમ એક શખ્સ કે મુ-તઅલ્લિક હૈ ઓર જબ બહુત સે લોગ હોં તો જબ ઝમીન કા માલિક રાઝી ન હો નહીં ચલના ચાહિયે લેકિન અગર રાસ્તે મેં પાની હૈ ઓર ઇસ કે કનારે કિસી કી ઝમીન હૈ એસી સૂરત મેં ઉસ ઝમીન પર ચલ સકતા હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب الثلاثون فی المتفرقات، ج ۵، ص ۳۷۳)

બા'ઝ મર્તબા ખેત બોયા હોતા હૈ ઝાહિર હૈ કે ઉસ મેં ચલના કાશત-કાર કે નુક્સાન કા સબબ હૈ એસી સૂરત મેં હરગિઝ ઇસ મેં ન ચલના ચાહિયે બલકે બા'ઝ મર્તબા કાશત-કાર ખેત કે કનારે પર કાંટે રખ દેતે હૈં યેહ સાફ ઇસ કી દલીલ હૈ કે ઉસ કી જાનિબ સે ચલને કી મુમા-ન-અત હૈ ઇસ પર ભી બા'ઝ લોગ તવજજોહ નહીં કરતે ઉન લોગોં કો જાન લેના ચાહિયે કે ઇસ સૂરત મેં ચલના મન્અ હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 71)

આદાબે મજલિસ કા બયાન

અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં ઇશાદિ ફરમાયા કે :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا

يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ

وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ط (پ ۲۸، المجادلة: ۱۱)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

એ ઈમાન વાલો ! જબ તુમ સે કહા જાએ મજલિસોં મેં જગહ દે દો તો તુમ લોગ જગહ દે દો. અલ્લાહ તઆલા તુમ કો જગહ દેગા ઔર જબ તુમ સે કહા જાએ કે ઉઠ ખડે હો તો ઉઠ ખડે હુવા કરો અલ્લાહ તઆલા તુમ મેં સે ઈમાન વાલોં ઔર ઇસ્મ વાલોં કે દ-રજાત કો બુલન્દ ફરમા દેગા.

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈશાદિ ફરમાયા કે કોઈ શખ્સ એસા ન કરે કે મજલિસ સે કિસી કો ઉઠા કર ખુદ ઉસ કી જગહ પર બેઠ જાએ બલકે આને વાલોં કે લિયે હટ જાએ ઔર જગહ કુશાદા કર દે. (صحیح البخاری، کتاب الاستئذان، باب ۳۲، رقم ۶۲۷۰، ج ۴، ص ۱۷۹) મજલિસોં મેં હર મદ્દ ઔરત કો ઈન ચન્દ આદાબ કા લિહાઝ રખના ચાહિયે.

﴿1﴾ કિસી કો ઉસ કી જગહ સે ઉઠા કર ખુદ વહાં મત બેઠો.

(صحیح البخاری، کتاب الاستئذان، باب ۳۱، رقم ۶۲۶۹، ج ۴، ص ۱۷۹)

﴿2﴾ કોઈ મજલિસ સે ઉઠ કર કિસી કામ કો ગયા ઔર યેહ મા'લૂમ હૈ કે વોહ અભી આએગા તો એસી સૂરત મેં ઉસ જગહ કિસી ઔર કો બેઠના નહીં ચાહિયે વોહ જગહ ઉસી કા હક હૈ.

(سنن ابی داؤد، کتاب الادب، باب اذا قام الرجل، من مجلس --- الخ، رقم ۴۸۵۳، ج ۴، ص ۳۴۶)

﴿3﴾ અગર દો શખ્સ મજલિસ મેં પાસ પાસ બેઠ કર બાતેં કર રહે હોં તો ઉન દોનોં કે બીચ મેં જા કર નહીં બેઠ જાના ચાહિયે હાં અલબત્તા અગર વોહ દોનોં અપની ખુશી સે તુમ્હેં અપને દરમિયાન મેં બિઠાએં તો બેઠને મેં કોઈ હરજ નહીં.

(سنن ابی داؤد، کتاب الادب، باب فی الرجل یجلس بین الرجلین --- الخ، رقم ۴۸۴۴، ج ۴، ص ۳۴۴)

﴿4﴾ જો તુમ સે મુલાકાત કે લિયે આએ તો તુમ ખુશી કા ઈઝહાર કરતે હુએ ઉસ કે લિયે ઝરા અપની જગહ સે ખિસક જાઓ જિસ સે વોહ યેહ જાને કે મેરી કદ્રો ઇઝ્ઝત કી.

﴿5﴾ મજલિસ મેં સરદાર બન કર મત બેઠો બલકે જહાં ભી જગહ મિલે બેઠ જાઓ ઘમન્ડ ઔર ગુરૂર અલ્લાહ તઆલા કો બેહદ ના પસન્દ હૈ

ઔર તવાઝોઅ ઔર ઈન્કિસારી અલ્લાહ તઆલા કો બહુત ઝિયાદા મહબૂબ હૈ.

﴿6﴾ મજલિસ મેં છીંક આએ તો અપને મુંહ પર અપના હાથ યા કોઈ કપડા રખ લો ઔર પસ્ત આવાઝ સે છીંકો ઔર બુલન્દ આવાઝ સે **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** કહો ઔર બુલન્દ આવાઝ સે હાઝિરીને મજલિસ જવાબ મેં **يَرْحَمُكَ اللّٰهُ** (الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام---، الخ، ج ૫૦، ص ૩૨૬) કહે.

﴿7﴾ જમાહી કો જહાં તક હો સકે રોકો અગર ફિર ભી ન રુકે તો હાથ યા કપડે સે મુંહ ઢાંક લો.

﴿8﴾ બહુત ઝોર સે કહ્કહા લગા કર મત હંસો કે ઈસ તરહ હંસને સે દિલ મુદ્દા હો જાતા હૈ.

(سنن ابن ماجه، كتاب الزهد، باب الحزن والبكاء، رقم ૬૧૩૧، ج ૧، ص ૬૧૦)

﴿9﴾ મજલિસોં મેં લોગોં કે સામને તેવરી ચઢા કર ઔર માથે પર બલ ડાલ કર નાક મુંહ ચઢા કર મત દેખો કે યેહ ઘમન્ડી લોગોં ઔર મુ-તકબ્બિરોં કા તરીકા હૈ બલ્કે નિહાયત આજિઝાના અન્દાઝ સે ગરીબોં કી તરહ બૈઠો, કોઈ બાત મૌકઅ કી હો તો લોગોં સે બોલચાલ ભી લો લેકિન હરગિઝ હરગિઝ કિસી કી બાત મત કાટો ન કિસી કી દિલ આઝારી કરો, ન કોઈ ગુનાહ કી બાત બોલો.

﴿10﴾ મજલિસ મેં ખબરદાર ખબરદાર કિસી કી તરફ પાઉં ન ફૈલાઓ યેહ બિલ્કુલ હી ખિલાફે અદબ હૈ.

મજલિસ સે ઉઠતે વક્ત કી દુઆ : **رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** અલ્લાહ તઆલા ઉસ કે ગુનાહોં કો મિટા દેગા ઔર જો શખ્સ મજલિસે ખૈર ઔર મજલિસે ઝિક્ક મેં ઈસ દુઆ કો પઢેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ કે લિયે ઉસ ખૈર પર મોહર કર દેગા.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.

એ અલ્લાહ ﷻ હમ તેરી તા'રીફ કે સાથ તેરી પાકી બયાન કરતે હૈં, તેરે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં, મૈં તુઝ સે બખ્શિશ માંગતા હૂં ઔર તેરે દરબાર મેં તૌબા કરતા હૂં.

(سنن ابی داؤد، کتاب الادب، باب فی کفارة المجلس، رقم ۴۸۵۷، ج ۴، ص ۳۴۷)

ઝબાન કી હિફઝત કા બયાન

બાતચીત મેં હમેશા ઈસ કા ધ્યાન રખો કે તુમ્હારી ઝબાન સે કોઈ ગુનાહ કી બાત ન નિકલ જાએ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે બહુત સે લોગોં કો ઉન કી ઝબાનોં સે નિકલી હુઈ બાતેં જહન્નમ મેં લે જાએંગી. ઈસ લિયે ખાસ તૌર પર બાતચીત કરને મેં ઈન બાતોં કા ખયાલ રખો :

﴿1﴾ બે સોચે સમઝે હરગિઝ કોઈ બાત મત કહો. જબ સોચ કર તુમ્હેં ચકીન હો જાએ કે યેહ બાત કિસી તરહ બુરી નહીં તબ બોલો વરના બોલને સે ચુપ રહના બેહતર હૈ.

﴿2﴾ કિસી કો બે ઈમાન કહના યા યેહ કહના કે ફુલાં પર ખુદા કી માર, ખુદા કી ફિટકાર, ખુદા કી લા'નત, ખુદા કા ગઝબ પડે, ફુલાં કો દોઝખ નસીબ હો, ઈસ તરહ સે બોલના ગુનાહ કી બાત હૈ જિસ કો ઐસા કહા હૈ અગર વાકેઈ વોહ ઐસા ન હુવા તો યેહ બુરી લા'નત ઔર ફિટકાર લૌટ કર કહને વાલે પર પડેગી.

﴿3﴾ અગર તુમ કો કિસી ને દુખ દેને વાલી બાત કહ દી હૈ તો તુમ સબ્ર કરો ઔર મુઆફ કર દો તુમ્હેં બહુત બડા અજરો સવાબ મિલેગા ઔર અગર તુમ ઈસ કા જવાબ દેના ચાહો તો તુમ બસ ઈતના હી કહ સકતે હો જિતના ઉસ ને તુમ કો કહા હૈ અગર ઈસ સે ઝિયાદા કહોગે તો ગુનહગાર હો જાઓગે.

﴿4﴾ દોગલી બાત હરગિઝ હરગિઝ મત કહો કે ઈસ કે મુંહ પર ઈસ કી સી બાત કરો ઔર દૂસરે કે મુંહ પર ઉસ કી સી બાત કરો કે યેહ દોનોં જહાન મેં રુસ્વાઈ કા સામાન હૈ.

﴿5﴾ ન કિસી કી યુગલી કરો ન કિસી કી યુગલી સુનો કે યેહ બડે બડે ફસાદોં કી જડ ઔર ગુનાહે કબીરા હૈ.

﴿6﴾ ઝૂટ ભી હરગિઝ ન બોલો કે યેહ બહુત હી સખ્ત ગુનાહે કબીરા હૈ.

﴿7﴾ ખુશામદ કે તૌર પર કિસી કે મુંહ પર ઉસ કી તા'રીફ ન કરો. પીઠ કે પીછે ભી હદ સે ઝિયાદા કિસી કી તા'રીફ ન કરો.

﴿8﴾ ન કિસી કી ગીબત કરો ન કિસી કી ગીબત સુનો. ગીબત ગુનાહે કબીરા હૈ ઔર ગીબત યેહ હૈ કે કિસી કી પીઠ કે પીછે ઉસ કી ઐસી કોઈ બાત કહના કે અગર વોહ સુને તો ઉસ કો રન્જ હો અગર્યે વોહ બાત સચ્ચી હી હો ઔર અગર વોહ બાત હી ગલત હો તો ઉસ કો કહના યેહ બોહતાન હૈ ઈસ મેં ગીબત સે ભી ઝિયાદા ગુનાહ હૈ.

(ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البیع، ج ۹، ص ۶۷۶)

﴿9﴾ જિસ શખ્સ કી ગીબત કી હૈ અગર ઉસ સે મુઆફ ન કરા સકો તો ઉસ કે લિયે મર્ફિરત કી દુઆએં કિયા કરો ઉમ્મીદ હૈ કે કિયામત મેં વોહ મુઆફ કર દે. (ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البیع، ج ۹، ص ۶۷۶)

﴿10﴾ કભી હરગિઝ કિસી સે ઝૂટા વા'દા ન કરો.

﴿11﴾ મહ્ઝ અપની બાત કો ઊંચી રખને કે લિયે કિસી સે બહ્સ ન કરો.

﴿12﴾ કભી ઐસી હંસી મત કરો જિસ સે દૂસરા ઝલીલ હો જાએ.

﴿13﴾ સુની સુનાઈ બાતોં કો બિલા તહકીક કિયે હુએ મત કહા કરો ક્યૂંકે અક્સર ઐસી બાતેં ઝૂટી હોતી હેં.

﴿14﴾ કિસી કી બુરી સૂરત યા બુરી બાત કી નક્લ મત કરો.

﴿15﴾ હમેશા અચ્છી બાતેં લોગોં કો બતાતે રહો ઔર બુરી બાતોં સે લોગોં કો મન્અ કરતે રહો.

મકાન મેં જાને કે લિયે ઇજાઝત લેના

કુરઆને મજીદ મેં અલ્લાહ તઆલા ને ઈર્શાદ ફરમાયા કે “ઐ ઈમાન વાલો ! અપને ઘરોં કે સિવા દૂસરે ઘરોં મેં દાખિલ ન હો જબ તક

ઈજાઝત ન લે લો ઔર ઘર વાલોં પર સલામ ન કર લો યેહ તુમ્હારે લિયે બેહતર હૈ તાકે તુમ નસીહત પકડો ઔર અગર ઉન ઘરોં મેં કિસી કો ન પાઓ તો અન્દર મત જાઓ જબ તક તુમ્હેં ઈજાઝત ન મિલે ઔર અગર તુમ સે કહા જાએ કે લૌટ જાઓ તો વાપસ ચલે આઓ યેહ તુમ્હારે લિયે ઝિયાદા પાકીઝા હૈ ઔર જો કુછ તુમ કરતે હો અલ્લાહ ઉસ કો જાનતા હૈ ઇસ મેં તુમ પર કોઈ ગુનાહ નહીં કે ઐસે ઘરોં કે અન્દર ચલે જાઓ જિન મેં કોઈ રહતા નહીં હૈ ઔર ઉન કે બરત્નૈ કા તુમ્હેં ઈજ્તિયાર હૈ ઔર અલ્લાહ જાનતા હૈ તમામ ઉન બાતોં કો જિન કો તુમ ઝાહિર કરતે હો ઔર જિન કો તુમ છુપાતે હો.”

(પૃ ૧૮, નૂર: ૨૭-૨૯)

મસ્જલા : જબ કોઈ શખ્સ દૂસરે કે મકાન પર જાએ તો પહલે અન્દર આને કી ઈજાઝત હાસિલ કરે ફિર જબ અન્દર જાએ તો પહલે સલામ કરે ફિર ઇસ કે બા'દ બાતચીત શુરૂઆ કરે ઔર અગર જિસ શખ્સ કે પાસ ગયા હૈ વોહ મકાન સે બાહર હી મિલ ગયા હો તો અબ ઈજાઝત તલબ કરને કી ઝરૂરત નહીં સલામ કરે ફિર કલામ શુરૂઆ કર દે.

(الفتاوى قاضى خان، كتاب الحظر والاباحة، ج ٤، ص ٣٧٧)

મસ્જલા : કિસી કે દરવાઝે પર જા કર આવાઝ દી ઔર ઉસ ને અન્દર સે કહા “કૌન ?” તો ઇસ કે જવાબ મેં યેહ ન કહે કે “મેં” જૈસા કે આજ કલ બહુત સે લોગ “મેં” કહ કર જવાબ દેતે હૈં ઇસ જવાબ કો હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ના પસન્દ ફરમાયા બલ્કે જવાબ મેં અપના નામ ઝિક્ર કરે ક્યૂંકે “મેં” કા લફઝ તો હર શખ્સ અપને કો કહ સકતા હૈ ફિર યેહ જવાબ હી કબ હુવા.

(ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، فصل فى البيع، ج ٩، ص ٦٨٣)

મસ્જલા : અગર તુમ ને કિસી કે મકાન પર જા કર અન્દર દાખિલ હોને કી ઈજાઝત માંગી ઔર ઘર વાલે ને ઈજાઝત ન દી તો નારાઝ

હોને કી ઝરૂરત નહીં ખુશી ખુશી વહાં સે વાપસ ચલે આઓ. હો સકતા હૈ કે વોહ ઉસ વક્ત કિસી ઝરૂરી કામ મેં મશગૂલ હો ઔર ઉસ કો તુમ સે મિલને કી ફરસત ન હો.

(રદالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البيع، ج ۹، ص ۶۸۲)

મસ્અલા : અગર ઐસે મકાન મેં જાના હો, કે ઉસ મેં કોઈ ન હો તો યેહ કહો કે “السَّلَامُ عَلَيْنَاوَعَلَىٰ عِبَادِاللَّهِ الصَّالِحِينَ” ફિરિશ્તે ઇસ સલામ કા જવાબ દેંગે. (રદالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البيع، ج ۹، ص ۶۸۲)

યા ઇસ તરહ કહે કે يَا اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ ايهاالنبي કે હુઝૂરે અકદસ صَلَّ اللهُ تَعَالَىٰ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ કી રૂહે મુબારક મુસલમાનોં કે ઘરોં મેં તશરીફ ફરમા હુવા કરતી હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 84)

સલામ કે મસાઇલ

અલ્લાહ ને કુરઆને મજીદ મેં ઇશાદિ ફરમાયા કે :

وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ

حَسِيبًا (પ ૫, النساء: ૮૧)

ઔર જબ તુમ કો કોઈ કિસી લફઝ સે સલામ કરે તો તુમ ઉસ સે બેહતર લફઝ મેં જવાબ દો યા વોહી લફઝ તુમ ભી કહ દો બેશક અલ્લાહ હર ચીઝ કા હિસાબ લેને વાલા હૈ.

મસ્અલા : સલામ કરના સુન્નત ઔર સલામ કા જવાબ દેના વાજિબ હૈ. (الدرا المختار مع ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البيع، ج ۹، ص ۶۸۳, ۶۸۷)

મસ્અલા : સલામ કરને વાલે કે લિયે ચાહિયે કે સલામ કરતે વક્ત દિલ મેં યેહ નિયત કરે કે ઇસ શખ્સ કી જાન, ઇસ કા માલ, ઇસ કી ઇઝ્જતો આબરૂ, સબ કુછ મેરી હિફાઝત મેં હૈ ઔર મેં ઇન મેં સે કિસી ચીઝ મેં દખ્લ અન્દાઝી કરના હરામ જાનતા હૂં.

(રદالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البيع، ج ۹، ص ۶۸۲)

મસ્અલા : ઔરત હો યા મર્દ સબ કે લિયે સલામ કરને ઔર જવાબ દેને કા ઇસ્લામી તરીકા યેહી હૈ કે **السَّلَامُ عَلَيْكُمْ** કહે ઔર જવાબ મેં **السَّلَامُ عَلَيْكُمْ** કહે ઇસ કે સિવા દૂસરે સબ તરીકે ગૈર ઇસ્લામી હૈં.

મસ્અલા : અગર દૂસરે કા સલામ લાએ તો જવાબ મેં યેહ કહના ચાહિયે **“عَلَيْكَ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ”**

(الدرالمختار مع ردالمحتار، كتاب الحظروالاباحة، فصل في البيع، ج ۹، ص ۶۸۵)

મસ્અલા : **“السَّلَامُ عَلَيْكُمْ”** ઔર જવાબ મેં **“وَعَلَيْكُمْ السَّلَامُ”** કહના કાફી હૈ. લેકિન બેહતર યેહ કે સલામ કરને વાલા **وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ** કહે ઔર જવાબ દેને વાલા ભી યેહ કહે. સલામ મેં ઇસ સે ઝિયાદા અલ્લાહ કહને કી ઝરૂરત નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام، ج ۵، ص ۳۲۵)

મસ્અલા : **سَلَامٌ عَلَيْكُمْ** કા લફઝ ભી સલામ હૈ મગર ચૂકે યેહ લફઝ શીઓં મેં મઝહબી નિશાન કે તૌર પર રાઈજ હો ગયા હૈ કે ઇસ લફઝ કે સુનતે હી ફૌરન ઝેહન ઇસ તરફ જાતા હૈ કે યેહ શખ્સ શીઆ મઝહબ કા હૈ લિહાઝા સુન્નિયોં કો સલામ મેં ઇસ લફઝ સે બચના ઝરૂરી હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 89)

મસ્અલા : સલામ કા જવાબ ફૌરન હી દેના વાજિબ હૈ બિલા ઉઝૂર તાખીર કી તો ગુનહગાર હુવા ઔર યેહ ગુનાહ સલામ કા જવાબ દે દેને સે દફઅ નહીં હોગા બલકે તૌબા કરની હોગી.

(ردالمحتار، كتاب الحظروالاباحة، فصل في البيع، ج ۹، ص ۶۸۳)

મસ્અલા : એક જમાઅત દૂસરી જમાઅત કે પાસ આઈ ઔર ઉન મેં સે કિસી એક ને ભી સલામ ન કિયા તો સબ સુન્નત છોડને કે ઇલ્લામ કી ગિરિફત મેં આ ગએ ઔર અગર ઉન મેં સે એક શખ્સ ને ભી સલામ કર લિયા તો સબ બરી હો ગએ લેકિન અફઝલ યેહ હૈ કે સબ હી સલામ કરે. યું હી અગર જમાઅત મેં સે કિસી ને ભી સલામ કા જવાબ ન

દિયા તો વાજિબ છોડને કી વજહ સે સબ ગુનહગાર હુએ ઔર અગર એક શખ્સ ને ભી સલામ કા જવાબ દે દિયા તો પૂરી જમાઅત ઇલામ સે બરી હો ગઈ મગર અફઝલ યેહી હૈ કે સબ સલામ કા જવાબ દેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام---الخ، ج ٥، ص ٣٢٥)

મસ્અલા : એક શખ્સ શહર સે આ રહ્યા હૈ ઔર દૂસરા શખ્સ દીહાત સે આ રહ્યા હૈ દોનોં મેં સે કૌન કિસ કો સલામ કરે. બા'ઝ ને કહ્યા કે શહરી દીહાતી કો સલામ કરે ઔર બા'ઝ કા કૌલ હૈ કે દીહાતી શહરી કો સલામ કરે ઔર ઇસ મસ્અલે મેં સબ કા ઇત્તિફાક હૈ કે ચલને વાલા બૈઠને વાલે કો સલામ કરે, છોટા બડે કો સલામ કરે, સુવાર પૈદલ કો સલામ કરે, થોડે લોગ ઝિયાદા લોગોં કો સલામ કરેં, એક શખ્સ પીછે સે આયા યેહ આગે વાલે કો સલામ કરે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام---الخ، ج ٥، ص ٣٢٥)

મસ્અલા : કાફિર કો સલામ ન કરે ઔર વોહ સલામ કરેં તો જવાબ દે સકતા હૈ મગર જવાબ મેં સિર્ફ عَلَيْكُمْ કહે ઔર અગર ઐસી જગહ ગુઝરતા હો જિસ જગહ મુસલમાન ઔર કુફરાર દોનોં જમ્મ હોં તો کَلَامُ عَلَيْكُمْ કહે ઔર મુસલમાનોં પર સલામ કરને કી નિયત કરે ઔર યેહ ભી હો સકતા હૈ કે ઐસે મિલે જુલે મજમઅ કો لَا تُبَايِعُوا الْكُفْرَانَ કહ કર સલામ કરે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام---الخ، ج ٥، ص ٣٢٥)

મસ્અલા : અઝાન વ ઇકામત ઔર જુમુઆ વ ઇદેન કે ખુત્બે કે વક્ત સલામ નહીં કરના ચાહિયે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام---الخ، ج ٥، ص ٣٢٥-٣٢٦)

મસ્અલા : અલાનિયા ફિસ્કો ફુજૂર કરને વાલોં કો સલામ નહીં કરના ચાહિયે લેકિન અગર કિસી કે પડોસ મેં ફુસ્સાક રહતે હોં ઔર યેહ અગર ઉન સે સપ્તી બરતૂતા હૈ તો વોહ ઇસ કો પરેશાન કરતે હોં

ઔર ઈઝા દેતે હોં ઔર અગર યેહ ઉન સે સલામ વ કલામ જારી રખતા હૈ તો વોહ ઈસ કો ઈઝા પહોંચાને સે બાઝ રહતે હોં તો ઐસી સૂરત મેં ઝાહિરી તૌર પર ઉન ફુસ્સાક કે સાથ સલામ વ કલામ કે સાથ મેલજોલ રખને મેં યેહ શખ્સ મા'ઝૂર સમઝા જાએગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع فى السلام---الخ، ج ٥، ص ٣٢٦)

મસ્અલા : કિસી સે કહ દિયા કે ફુલાં કો મેરા સલામ કહ દેના ઔર ઉસ ને સલામ પહોંચાને કા વા'દા કર લિયા તો ઉસ પર સલામ પહોંચાના વાજિબ હૈ ઔર અગર સલામ પહોંચાને કા વા'દા નહીં કિયા થા તો સલામ પહોંચાના ઉસ પર વાજિબ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع فى السلام---الخ، ج ٥، ص ٣٢٥)

મસ્અલા : ખત મેં સલામ લિખા હોતા હૈ ઉસ કો પઢતે હી ઝબાન સે “وَعَلَيْكُمْ السَّلَام” કહ લે, તહરીરી સલામ કા જવાબ હો ગયા.

(ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، فصل فى البيع، ج ٩، ص ٦٨٥)

આ'લા હઝરત મૌલાના શાહ અહમદ રઝા ખાન સાહિબ બરેલ્વી (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 92) આ'લા હઝરત મૌલાના શાહ અહમદ રઝા ખાન સાહિબ બરેલ્વી

મસ્અલા : ઉંગલી યા હથેલી સે સલામ કરના મન્અ હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 92)

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે ઉંગ્લિયોં સે સલામ કરના યહૂદિયોં કા તરીકા હૈ ઔર હથેલી સે ઈશારા કર કે સલામ કરના યેહ નસરાનિયોં કા તરીકા હૈ.

(جامع الترمذی، كتاب الاستئذان والآداب، باب ما جاء فى كراهية---الخ، رقم ٢٧٠، ج ٤، ص ٣١٩)

મસ્અલા : બા'ઝ લોગ સલામ કે જવાબ મેં હાથ યા સર સે ઈશારા કર દેતે હૈં બલ્કે બા'ઝ તો ફકત આંખોં કે ઈશારે સે સલામ કા જવાબ દિયા કરતે હૈં યૂં સલામ કા જવાબ નહીં હુવા, ઝબાન સે સલામ કા જવાબ દેના વાજિબ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 92)

મસ્જલા : છોટે જબ બડોં કો સલામ કરતે હેં તો બડા જવાબ મેં કહતા હે કે “જીતે રહો” ઈસી તરહ બૂઢી ઔરતેં બચ્ચિયોં કે સલામ કા જવાબ ઈસ તરહ દિયા કરતી હેં “ખુશ રહો”, “સુહાગન બની રહો”, “દૂધ પૂત વાલી રહો” ઈન સબ અલ્લાહ સે સલામ કા જવાબ નહીં હોતા બલ્કે હમેશા ઔર હર મર્દ વ ઔરત કો સલામ કે જવાબ મેં **وَعَلَيْكُمْ السَّلَام** કહના ચાહિયે. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 93)

મસ્જલા : ઈસ ઝમાને મેં કઈ તરહ કે સલામ લોગોં ને ઈજાદ કર લિયે હેં જિન મેં સબ સે બુરે અલ્લાહ “નમસ્તે” ઔર “બન્દગી અર્ઝ” હેં. મુસલમાનોં કો કભી હરગિઝ હરગિઝ યેહ નહીં કહના ચાહિયે. બા’ઝ લોગ “આદાબ અર્ઝ” કહતે હેં ઈસ મેં અગર્યે ઈતની બુરાઈ નહીં મગર યેહ ભી સુન્નત કે ખિલાફ હે (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 92)

મસ્જલા : કોઈ શખ્સ તિલાવત મેં મશ્ગૂલ હે યા દર્સ વ તદરીસ યા ઈલ્મી ગુફ્ત-ગૂ મેં હે તો ઉસ કો સલામ નહીં કરના ચાહિયે ઈસી તરહ અઝાન વ ઈકામત વ ખુત્બએ જુમુઆ વ ઈદેન કે વક્ત ભી સલામ ન કરે. સબ લોગ ઈલ્મી બાતચીત કર રહે હોં યા એક શખ્સ બોલ રહા હો ઔર બાકી સુન રહે હોં દોનોં સૂરતોં મેં સલામ ન કરે મ-સલન કોઈ આલિમ વા’ઝ કહ રહા હે યા દીની મસ્જલે પર તકરીર કર રહા હે ઔર હાઝિરીન સુન રહે હેં તો આને વાલા શખ્સ ચુપકે સે આ કર બેઠ જાએ સલામ ન કરે. (الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام---الخ، ج 5، ص 325)

મસ્જલા : જો શખ્સ પેશાબ પાખાના કર રહા હો યા કબૂતર ઉડા રહા હો યા ગાના ગા રહા હો યા નંગા નહા રહા હો યા પેશાબ કે બા’દ ઢેલા લે કર ઈસ્તિન્જા સુખા રહા હો ઉસ કો સલામ ન કિયા જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام---الخ، ج 5، ص 326)

મસ્જલા : જબ અપને ઘર મેં જાએ તો ઘર વાલોં કો સલામ કરે, બચ્ચોં કે સામને ગુઝરે તો ઉન બચ્ચોં કો સલામ કરે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام---الخ، ج 5، ص 325)

મસ્જીદ : મર્દ ઔરત કી મુલાકાત હો તો મર્દ ઔરત કો સલામ કરે ઔર અગર કિસી અજનબિયા ઔરત ને મર્દ કો સલામ કિયા ઔર વોહ બૂઢી હો તો ઈસ તરહ જવાબ દે, કે વોહ ભી સુને ઔર વોહ જવાન હો તો ઈસ તરહ જવાબ દે, કે વોહ ન સુને.

(فتاوى قاضى خان، كتاب الحظر والاباحة، فصل فى التسييح والتسليم... الخ، ج ٤، ص ٣٧٧)

મસ્જીદ : બા'ઝ લોગ સલામ કરતે વક્ત ઝુક જાતે હેં અગર યેહ ઝુકના રુકૂઅ કે બરાબર હો જાએ તો હરામ હૈ ઔર અગર રુકૂઅ કી હદ સે કમ હો તો મકરૂહ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 92)

મસ્જીદ : કિસી કે નામ કે સાથ “عَلَيْهِ السَّلَام” કહના યેહ હઝરાતે અમ્બિયા ઔર મલાએકા કે સાથ ખાસ હૈ મ-સલન હઝરતે મૂસા عَلَيْهِ السَّلَام ઔર હઝરતે જિબ્રીલ عَلَيْهِ السَّلَام. નબી ઔર ફિરિશ્તે કે ઇલાવા કિસી દૂસરે કે નામ કે સાથ عَلَيْهِ السَّلَام નહીં કહના ચાહિયે.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 93)

મસ્જીદ : સલામ મહબ્બત પૈદા હોને કા ઝરીઆ હૈ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلوة وَالسَّلَام ને ફરમાયા કે ઉસ ઝાત કી કસમ હૈ કે જિસ કે દસ્તે કુદરત મેં મેરી જાન હૈ કે તુમ લોગ ઉસ વક્ત તક જન્મત મેં દાખિલ નહીં હોગે યહાં તક કે તુમ મોમિન બન જાઓ ઔર તુમ લોગ મોમિન નહીં બનોગે યહાં તક કે તુમ એક દૂસરે સે મહબ્બત કરને લગો લિહાઝા મેં તુમ લોગોં કો એક એસે કામ કી રહનુમાઈ કરતા હૂં કે જબ તુમ લોગ વોહ કામ કરને લગોગે તો તુમ એક દૂસરે સે મહબ્બત કરને લગોગે વોહ કામ યેહ હૈ કે તુમ લોગ આપસ મેં સલામ કા ચરયા કરો.

(سنن ابى داؤد، كتاب الادب، باب فى افشاء السلام، رقم ٥١٩٣، ج ٤، ص ٤٤٨)

મસ્જીદ : સલામ ખૈરો બ-ર-કત કા સબબ હૈ હુઝૂરે અકરમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને અપને ખાદિમે ખાસ હઝરતે અનસ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે ફરમાયા કે ઐ પ્યારે બેટે ! જબ તૂ ઘર મેં દાખિલ હુવા કરે

તો ઘર વાલોં કો સલામ કર. ક્યૂંકે તેરા સલામ તેરે ઔર તેરે ઘર વાલોં કે લિયે બ-ર-કત કા સબબ હોગા.

(جامع الترمذی، کتاب الاستئذان والآداب، باب ماجاء فی التسليم--- الخ، رقم ۲۷۰۷، ج ۴، ص ۳۲۰)

મસ્અલા : સુવાર પૈદલ ચલને વાલોં કો સલામ કરે ઔર ચલને વાલા બૈઠે હુએ કો સલામ કરે ઔર થોડે લોગ ઝિયાદા લોગોં કો સલામ કરેં.

(صحيح البخارى، کتاب الاستئذان، باب تسليم الماشى على القاعد، رقم ۶۲۳۳، ج ۴، ص ۱۶۶)

મસ્અલા : હર મુસલ્માન કે દૂસરે મુસલ્માન કે ઊપર છ⁶ હુકૂક હૈં (1) જબ વોહ બીમાર હો તો ઇયાદત કરે (2) જબ વોહ મર જાએ તો ઉસ કે જનાઝે પર હાઝિર હો (3) જબ દા'વત કરે તો ઉસ કી દા'વત કબૂલ કરે (4) જબ વોહ મુલાકાત કરે તો ઉસ કો સલામ કરે (5) જબ વોહ છીકે તો ٱيْرَحْمُكَ اللّٰه کહ કર ઉસ કી છીક કા જવાબ દે (6) ઉસ કી ગૈર હાઝિરી ઔર મૌજૂ-દગી દોનોં સૂરતોં મેં ઉસ કી ખૈર ખ્વાહી કરે.

(جامع الترمذی، کتاب الأدب، باب ماجاء فی تسميت العاطس، رقم ۲۷۴۶، ج ۴، ص ۳۳۸)

મુસા-ફહા વ મુઆ-નકા વ બોસા વ કિયામ

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જબ દો મુસલ્માન મિલેં ઔર મુસા-ફહા કરેં ઔર અલ્લાહ ٱَعَزَّوَجَلَّ કી હમ્દ કરેં ઔર ઇસ્તિઝ્ફાર કરેં તો દોનોં કી મગ્ફિરત હો જાએગી.

(سنن ابی داؤد، کتاب الادب، باب فی المصافحة، رقم ۵۲۱۱، ج ۴، ص ۴۵۳)

મસ્અલા : મુસા-ફહા સુન્નત હૈ ઔર ઇસ કા સુબૂત મુન્તવાતિર હદીસોં સે હૈ ઔર અહાદીસ મેં ઇસ કી બહુત બડી ફઝીલત આઈ હૈ એક હદીસ મેં હૈ કે જિસ ને અપને મુસલ્માન ભાઈ સે મુસા-ફહા કિયા ઔર હાથ કો હિલાયા તો ઉસ કે તમામ ગુનાહ ગિર જાએંગે જિતની બાર મુલાકાત હો હર બાર મુસા-ફહા કરના મુસ્તહબ હૈ. મુત્લકન મુસા-ફહે કા જાઈઝ હોના યેહ બતાતા હૈ કે નમાઝે ફજા વ નમાઝે અસ્ર કે બા'દ જો અક્સર જગહ મુસા-ફહા કરને કા મુસલ્માનોં મેં રવાજ હૈ યેહ ભી

જાઈઝ હૈ ઔર ફિક્કલ કી જો બા'ઝ કિતાબોં મેં ઈસ કો બિદ્અત કહા ગયા હૈ ઈસ સે મુરાદ બિદ્અતે હ-સના હૈ ઔર હર બિદ્અતે હ-સના જાઈઝ હી હુવા કરતી હૈ ઔર જિસ તરહ નમાઝે ફજ વ અસ્ર કે બા'દ મુસા-ફહા જાઈઝ હૈ દૂસરી નમાઝોં કે બા'દ ભી મુસા-ફહા કરના જાઈઝ હૈ ક્યૂંકે જબ અસ્લ મુસા-ફહા કરના જાઈઝ હૈ તો જિસ વક્ત ભી મુસા-ફહા ક્રિયા જાએ જાઈઝ હી રહેગા જબ તક કે શરીઅતે મુતહ્હરા સે ઈસ કી મુમા-ન-અત સાબિત ન હો જાએ ઔર ઝાહિર હૈ કે પાંચોં નમાઝોં કે બા'દ મુસા-ફહા કરને કી કોઈ મુમા-ન-અત શરીઅત કી તરફ સે સાબિત નહીં હૈ લિહાઝા પાંચોં નમાઝોં કે બા'દ મુસા-ફહા જાઈઝ હૈ. (الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، باب الاستبراء، ج ۹، ص ۶۲۸)

મસ્જલા : મુસા-ફહે કા એક તરીકા વોહ હૈ જો બુખારી શરીફ મેં હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ રَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ સે મરવી હૈ કે હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા મુબારક હાથ ઈન કે દોનોં હાથોં કે દરમિયાન મેં થા યા'ની હર એક કા એક હાથ દૂસરે કે દોનોં હાથોં કે દરમિયાન મેં હો, દૂસરા તરીકા જિસ કો બા'ઝ કુ-કહા ને બયાન ક્રિયા હૈ ઔર ઈસ કો ભી હદીસ સે સાબિત બતાતે હૈં વોહ યેહ હૈ કે હર એક અપના દાહ્ના હાથ દૂસરે કે દાહ્ને હાથ સે ઔર બાયાં હાથ બાએ હાથ સે મિલાએ ઔર અંગૂઠે કો દબાએ કે અંગૂઠે મેં એક રગ હૈ કે ઈસ કે પકડને સે મહબ્બત પૈદા હોતી હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 98)

મસ્જલા : વહાબી ગૈર મુકલ્લિદ દોનોં હાથોં સે મુસા-ફહા કરને કો ના જાઈઝ ઔર ખિલાફે સુન્નત બતાતે હૈં ઔર સિર્ફ એક હાથ સે મુસા-ફહા કરતે હૈં યેહ ઈન લોગોં કી જહાલત હૈ. હઝરતે શૈખ અબ્દુલ હક મુહલ્લિસ દેહલવી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه ને સાફ સાફ તહરીર ફરમાયા હૈ કે “મુલાકાત કે વક્ત મુસા-ફહા કરના સુન્નત હૈ ઔર દોનોં હાથ સે મુસા-ફહા કરના ચાહિયે.”

(إشعة اللمعات، کتاب الآداب، باب المصافحة والمعانقة، ج ۴، ص ۲۲)

મસ્જલા : મુઆ-નકા કરના ભી સુન્નત હૈ ક્યૂંકે હદીસ સે સાબિત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને મુઆ-નકા ફરમાયા હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 98)

મસ્જલા : બા'દ નમાઝે ઈદૈન મુસલમાનોં મેં મુઆ-નકે કા રવાજ હૈ ઓર યેહ ભી ઈઝહારે ખુશી કા એક તરીકા હૈ. યેહ મુઆ-નકા ભી જાઈઝ હૈ બશર્ત યેહ કે ફિતને કા ખોફ ઓર શહવત કા અન્દેશા ન હો મ-સલન ખૂબ સૂરત અમરદ લડકોં સે મુઆ-નકા કરના કે યેહ ફિતને કા મહલ હૈ લિહાઝા ઈસ સે બચના ચાહિયે. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 98)

મસ્જલા : કિસી મદ કે રુખ્સાર યા પેશાની યા ઠોડી કો બોસા દેના અગર શહવત કે સાથ હો તો ના જાઈઝ હૈ ઓર અગર ઈકરામ વ તા'ઝીમ કે લિયે હો તો જાઈઝ હૈ. હઝરતે અબૂ બક સિદીક રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી દોનોં આંખોં કે દરમિયાન કો બોસા દિયા ઓર હઝરાતે સહાબા વ તાબેઈન رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ સે ભી બોસા દેના સાબિત હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 98-99)

મસ્જલા : આલિમે દીન ઓર બાદશાહે આદિલ કે હાથ કો બોસા દેના જાઈઝ હૈ બલકે ઈન લોગોં કે કદમ કો ચૂમના ભી જાઈઝ હૈ બલકે અગર કિસી આલિમે દીન સે લોગ યેહ ખ્વાહિશ ઝાહિર કરેં કે આપ અપના હાથ યા કદમ મુઝે દીજિયે કે મેં બોસા દૂં તો લોગોં કી ખ્વાહિશ કે મુતાબિક વોહ આલિમ અપના હાથ પાઉં બોસે કે લિયે લોગોં કી તરફ બઢા સકતા હૈ.

(الدرا المختار، كتاب الحظر والاباحة، باب الاستبراء وغيره، ج 9، ص 631-632)

મસ્જલા : બા'ઝ લોગ મુસા-ફહા કરને કે બા'દ ખુદ અપના હાથ ચૂમ લિયા કરતે હેં યેહ મકરૂહ હૈ એસા નહીં કરના ચાહિયે.

(الدرا المختار، كتاب الحظر والاباحة، باب الاستبراء وغيره، ج 9، ص 632)

બોસે કી છ⁶ કિસ્મેં : યાદ રખો કે બોસે કી છ⁶ કિસ્મેં હેં ﴿1﴾ બોસએ

રહમત, જેસે માં બાપ કા અપની ઔલાદ કો બોસા દેના ﴿૨﴾ બોસએ શફકત, જેસે ઔલાદ કા અપને વાલિદૈન કો બોસા દેના ﴿૩﴾ બોસએ મહબબત, જેસે એક શપ્સ અપને ભાઈ કી પેશાની કો બોસા દે ﴿૪﴾ બોસએ તહિય્યત, જેસે બ વક્તે મુલાકાત એક મુસલ્માન દૂસરે મુસલ્માન કો બોસા દે ﴿૫﴾ બોસએ શહવત, જેસે મર્દ ઔરત કો બોસા દે ﴿૬﴾ બોસએ દિયાનત જેસે હ-જરે અસ્વદ કા બોસા.

(الدرا المختار، كتاب الحظر والاباحة، باب الاستبراء وغيره، ج ٩، ص ٦٣٣)

મસ્અલા : કુરઆન શરીફ કો બોસા દેના ભી સહાબએ કિરામ કે ફે'લ સે સાબિત હૈ હઝરતે ઉમર રઝીલ્લાહુનંદુન રોઝાના સુબહ કો કુરઆને મજીદ કો ચૂમતે થે ઔર કહતે થે કે યેહ મેરે રબ કા અહ્દ ઔર ઉસ કી કિતાબ હૈ ઔર હઝરતે ઉસ્માન રઝીલ્લાહુનંદુન ભી કુરઆને મજીદ કો બોસા દેતે થે ઔર અપને ચેહરે સે લગાતે થે.

(الدرا المختار، كتاب الحظر والاباحة، باب الاستبراء وغيره، ج ٩، ص ٦٣٤)

મસ્અલા : સજદએ તહિય્યત યા'ની મુલાકાત કે વક્ત તા'ઝીમ કે તૌર પર કિસી કો સજદા કરના હરામ હૈ ઔર અગર ઇબાદત કી નિય્યત સે હો તો સજદા કરને વાલા કાફિર હૈ કે ગૈરે ખુદા કી ઇબાદત કુફ્ર હૈ.

(ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، باب الاستبراء وغيره، ج ٩، ص ٦٣٢)

મસ્અલા : આને વાલે કી તા'ઝીમ કે લિયે ખડા હોના જાઈઝ બલકે મુસ્તહબ હૈ ખુસૂસન જબ કે ઐસે શપ્સ કી તા'ઝીમ કે લિયે ખડા હો જો તા'ઝીમ કા મુસ્તહિક હૈ મ-સલન આલિમે દીન કી તા'ઝીમ કે લિયે ખડા હોના. (ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، باب الاستبراء وغيره، ج ٩، ص ٦٣٢-٦٣٣)

મસ્અલા : જો શપ્સ યેહ પસન્દ કરતા હો, કે લોગ મેરી તા'ઝીમ કે લિયે ખડે હોં ઉસ કી યેહ ખ્વાહિશ મઝમૂમ ઔર ના પસન્દીદા હૈ.

(ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، باب الاستبراء وغيره، ج ٩، ص ٦٣٣)

બા'ઝ હદીસોં મેં જો કિયામ કી મઝમ્મત આઈ હૈ ઇસ સે

મુરાદ એસે હી શખ્સ કે લિયે કિયામ હે યા ઉસ કિયામ કો મન્અ કિયા ગયા હે જો અજમ કે બાદશાહોં મેં રાઈજ હે કે સલાતીન અપને તખ્ત પર બેઠે હોતે હેં ઓર ઉસ કે ઈદ ગિદ તા'ઝીમ કે તૌર પર લોગ ખરે રહતે હેં આને વાલે કે લિયે કિયામ કરના ઇસ કિયામ મેં દાખિલ નહીં.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : ૧૬, સ. ૧૦૦)

છીંક ઓર જમાહી કા બયાન

રસૂલુલ્લાહ ﷺ કા ફરમાન હે કે છીંક અલ્લાહ તઆલા કો પસન્દ હે ઓર જમાહી ના પસન્દ હે જબ કોઈ છીંકે ઓર અલ્લાહ ﷻ કહે તો જો મુસલ્માન ઇસ કો સુને ઉસ પર હક હે કે યેઝુક કહે ઓર જમાહી શૈતાન કી તરફ સે હે. જબ કિસી કો જમાહી આએ તો જહાં તક હો સકે ઇસ કો દફઅ કરે. ક્યૂંકે જબ કોઈ આદમી જમાહી લેતા હે તો શૈતાન હંસતા હે યા'ની ખુશ હોતા હે ક્યૂંકે જમાહી કસ્લ ઓર ગફલત કી દલીલ હે એસી ચીઝ કો શૈતાન પસન્દ કરતા હે.

(صحیح البخاری، کتاب الأدب، باب إذا تناوب فليضع... الخ، رقم ૬૨૨૬، ج ૬، ص ૧૩)

મરખલા : જબ છીંકને વાલા અલ્લાહ ﷻ કહે તો ઉસ કી છીંક કા જવાબ દેના વાજિબ હે ઓર જિસ તરહ સલામ કા જવાબ ફૌરન હી દેના ઓર ઇસ તરહ જવાબ દેના, કે વોહ સુન લે વાજિબ હે બિલ્કુલ ઇસી તરહ છીંક કા જવાબ ભી ફૌરન હી ઓર બુલન્દ આવાઝ સે દેના વાજિબ હે. (ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل في البيع، ج ૯، ص ૬૮૩-૬૮૪).

મરખલા : જમાહી આએ તો જહાં તક હો સકે ઇસ કો રોકે ક્યૂંકે બુખારી વ મુસ્લિમ કી હદીસોં મેં હે કે જબ કોઈ જમાહી લેતા હે તો શૈતાન હંસતા હે.

(صحیح البخاری، کتاب الأدب، باب إذا تناوب فليضع... الخ، رقم ૬૨૨૬، ج ૬، ص ૧૩)

જમાહી રોકને કા તરીકા યેહ હે કે અપને હોંટ કો દાંતોં સે દબા લે ઓર જમાહી રોકને કા એક મુજરબ અમલ યેહ હે કે જબ જમાહી આને લગે

તો દિલ મેં યેહ ખયાલ કરે કે હઝરાતે અમ્મિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام કો જમાહી નહીં આતી થી યેહ ખયાલ દિલ મેં લાતે હી હરગિઝ જમાહી નહીં આએગી. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, સ. 167)

મસ્અલા : જિસ કો છીંક આમે વોહ બુલન્દ આવાઝ સે **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** કહે ઓર બેહતર યેહ હૈ કે **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ** કહે ઇસ કે જવાબ મેં દૂસરા શખ્સ યૂં કહે **اللّٰهُ يَرْحَمُكَ** ફિર છીંકને વાલા **لَنَّا وَلَكُمْ** કહે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام وتشميت العاطس، ج 5، ص 326)

મસ્અલા : અગર એક મજલિસ મેં કિસી કો ઈર્ક મર્તબા છીંક આઈ તો સિર્ફ ત્રીન બાર તક જવાબ દેના હૈ ઇસ કે બા'દ ઉસે ઇન્તિયાર હૈ કે જવાબ દે યા ન દે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع في السلام وتشميت العاطس، ج 5، ص 326)

મસ્અલા : દીવાર કે પીછે કિસી કો છીંક આઈ ઓર ઉસ ને **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** કહા તો સુનને વાલે પર ઉસ કો જવાબ દેના વાજિબ હૈ.

(ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، فصل في البيع، ج 9، ص 684)

મસ્અલા : છીંકને વાલે કો ચાહિયે કે સર ઝુકા કર પસ્ત આવાઝ સે મુંહ કો છુપા કર છીંકે. બહુત હી બુલન્દ આવાઝ સે છીંકના હમાકત હૈ.

(ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، فصل في البيع، ج 9، ص 684)

મસ્અલા : બા'ઝ જાહિલ લોગ છીંક કો બદ શુગૂની સમઝતે હૈં અગર કિસી કામ કે લિયે જાતે વક્ત ખુદ, કિસી કો યા કિસી દૂસરે કો છીંક આ ગઈ તો લોગ યેહ બદફાલી લેતે હૈં કે યેહ કામ નહીં હોગા યેહ બહુત બડી જહાલત હૈ ઓર બે અક્લી કી દલીલ હૈ.

(બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 16, સ. 103)

હદીસ મેં આયા હૈ કે છીંક અલ્લાહ તઆલા કો પસન્દ હૈ ઓર યેહ ભી એક હદીસ મેં હૈ કે અગર કોઈ બાત કરતે હુએ છીંક આ જાએ તો યેહ છીંક ઇસ બાત પર “શાહિદે અદ્દલ” હૈ. અબ ગૌર કરો કે

જબ ઈર્ક કો રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને “શાહિદે અદૂલ” કા લકબ દિયા તો ફિર ભલા ઈર્ક મન્દૂસ ઓર બદ શુગૂની કા સામાન કેસે બન સકતી હૈ ? ઈસ લિયે લોગોં કો ઈસ અકીદે સે તૌબા કરની ચાહિયે કે ઈર્ક મન્દૂસ ઓર બદફાલી કી ચીઝ હૈ. ખુદાવન્દે કરીમ મુસલમાનોં કો ઈત્તિબાએ સુન્નત ઓર પાબન્દિયે શરીઅત કી તૌફીક બખ્શે આમીન. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : ૧૬, સ. ૧૦૩)

મસ્અલા : કાફિર કો ઈર્ક આઈ ઓર ઉસ ને اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ કહા તો જવાબ મેં اَللّٰهُمَّ يَكْفُرْ કહના ચાહિયે.

(ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البيع، ج ۹، ص ۶۸۴)

મસ્અલા : ઈર્ક કા જવાબ એક મર્તબા વાજિબ હૈ, દોબારા ઈર્ક આઈ ઓર ઉસ ને اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ કહા તો દોબારા જવાબ દેના વાજિબ નહીં બલ્કે મુસ્તહબ હૈ. (ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البيع، ج ۹، ص ۶۸۴)

ખરીદો ફરોખ્ત કે ચન્દ મસાઈલ

ખરીદને ઓર બેચને કે મસાઈલ બહુત ઝિયાદા હૈં. ઈસ મુખ્તસર કિતાબ મેં ભલા ઈસ કી ગુન્જાઈશ કહાં ? જિસ કો મુફ્સસલ તૌર પર ખરીદો ફરોખ્ત કે મસાઈલ કો જાનના હો વોહ બહારે શરીઅત હિસ્સા યાઝ્દહુમ^{૧૧} કા બગૌર મુતા-લઆ કરે. યેહ ઈસ બારે મેં બહુત હી જામેઅ ઓર મો'તબર કિતાબ હૈ. હમ યહાં સિર્ફ ચન્દ ઝરૂરી મસાઈલ કા ઝિક્ર કરતે હૈં જિન સે અક્સરો બેશ્તર વાસિતા પડતા રહતા હૈ ઈન કો ગૌર સે પઢ કર યાદ કર લો.

મસ્અલા : જબ તક ખરીદો ફરોખ્ત કે ઝરૂરી મસાઈલ ન મા'લૂમ હોં, કે કૌન સી બૈઅ જાઈઝ હૈ ઓર કૌન સી ના જાઈઝ ઉસ વક્ત તક મુસલમાન કો ચાહિયે કે વોહ તિજારત ન કરે બલ્કે તિજારત કરને સે પહલે ઈન મસ્અલોં કો જાન લેના ચાહિયે તાકે તિજારત મેં હરામ કમાઈ સે બચા રહે. (الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب الخامس والعشرون فی البيع---الخ، ج ۵، ص ۳۶۳)

મસ્અલા : તાજિર કો અપની તિજારત મેં ઇસ કદર મશ્ગૂલ ન હો જાના ચાહિયે કે ફરાઈઝ ફૌત હો જાએં બલ્કે જબ નમાઝ કા વક્ત હો જાએ તો લાઝિમ હૈ કે તિજારત કો છોડ કર નમાઝ પઢને ચલા જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس والعشرون في البيع... الخ، ج ٥، ص ٣٦٤)

મસ્અલા : બેચને ઔર ખરીદને મેં યેહ ઝરૂરી હૈ કે સૌદે ઔર કીમત દોનોં કો અચ્છી તરહ સાફ સાફ તૈ કર લેં, કોઈ બાત એસી ગોલ મોલ ન રખેં જિસ સે બા'દ મેં ઝગડે બખેડે પડેં, અગર ઇન દોનોં મેં સે એક ચીઝ ભી અચ્છી તરહ મા'લૂમ ઔર તૈ ન હોગી તો બૈઅ સહીહ ન હોગી.

(ردالمحتار، كتاب البيوع، مطلب شرائط البيع انواع اربعة، ج ٧، ص ١٥)

મસ્અલા : આદમી કે બાલ ઔર હઙી વગૈરા કિસી ચીઝ કા બેચના ના જાઈઝ હૈ ઔર અપને કિસી કામ મેં લાના ભી દુરુસ્ત નહીં.

(فتح القدير، كتاب البيوع، فصل بيع الفاسد، ج ٦، ص ٣٩٠)

મસ્અલા : ઔરત કે દૂધ કો બેચના ઔર ખરીદના ના જાઈઝ હૈ અગર્યે ઇસ કો કિસી બરતન મેં રખ લિયા હો અગર્યે જિસ કા દૂધ હો વોહ બાંદી હો.

(فتح القدير، كتاب البيوع، فصل بيع الفاسد، ج ٦، ص ٣٨٨-٣٨٩)

મસ્અલા : ખિન્ઝીર કે બાલ ઉસ કી ખાલ વગૈરા ઉસ કે કિસી જુઝ્વ કા બેચના ઔર ખરીદના હરામ ઔર ઉસ કી બૈઅ બાતિલ હૈ ઇસી તરહ મુદારિ કે ચમડે કી બૈઅ ભી બાતિલ ઔર ના જાઈઝ હૈ જબ પકાયા હુવા ન હો ઔર અગર દબાગત કર લી તો ઉસ કી બૈઅ દુરુસ્ત ઔર ઉસ કા કામ મેં લાના જાઈઝ હૈ.

(فتح القدير، كتاب البيوع، فصل بيع الفاسد، ج ٦، ص ٣٩٠)

મસ્અલા : તેલ નાપાક હો ગયા ઉસ કી બૈઅ જાઈઝ હૈ ઔર ખાને કે ઇલાવા ઉસ કો દૂસરે કામ મેં લાના જાઈઝ હૈ.

(الدرالمختار، كتاب البيوع، مطلب في التداوى... الخ، ج ٧، ص ٢٦٧)

મગર યેહ ઝરૂરી હૈ કે બેચને વાલા ખરીદાર કો તેલ કે નાપાક હોને કી ઇત્તિલાઅ દે દે તાકે ખરીદાર ઉસ કો ખાને કે કામ મેં ન લાએ ઔર

ઇસ વજહ સે ભી ખરીદાર કો મુત્તલઅ કરના ઝરૂરી હૈ કે તેલ કા નાપાક હોના ઐબ હૈ ઔર બેચને વાલે પર લાઝિમ હૈ કે ખરીદાર કો સૌદે કે ઐબ પર મુત્તલઅ કર દે, નાપાક તેલ મસ્જિદ મેં જલાના જાઈઝ નહીં. ઘર મેં જલા સકતા હૈ. નાપાક તેલ કા ચરાગ જલા કર ઈસ્તિ'માલ કરના અગર્યે જાઈઝ હૈ મગર બદન યા કપડે પર જહાં ભી લગ જાએગા નાપાક હો જાએગા ઔર બદન યા કપડે કો પાક કરના પડેગા. બા'ઝ દવાએં ઈસ કિસ્મ કી બનાઈ જાતી હેં જિસ મેં કોઈ નાપાક ચીઝ શામિલ કરતે હેં મ-સલન જાનવર કા પિત્તા યા ખૂન યા હરામ જાનવરોં કી ચરબી યા શરાબ વગેરા યેહ દવાએં અગર બદન યા કપડે મેં લગ ગઈ તો ઈન કા પાક કરના ઝરૂરી હૈ.

મસ્અલા : મુદ્દાર કી ચરબી કો બેચના યા ઈસ સે કિસી કિસ્મ કા નફઅ ઉઠાના જાઈઝ નહીં. ન ઈસ સે ચરાગ જલા સકતે હેં ન ચમડા પકાને કે કામ મેં લા સકતે હેં ન ઈસ કો કિસી મરહમ યા સાબુન મેં મિલા સકતે હેં. (ردالمحتار، کتاب البيوع، مطلب في التداوى... الخ، ج ٧، ص ٢٦٧)

મસ્અલા : મુદ્દાર કે બાલ, હડ્ડી, સીંગ, ખુર, પર, ચોંચ, નાખુન ઈન સબ કો બેચના ઔર ખરીદના જાઈઝ હૈ. શિકારી જાનવર સિખાએ હુએ હોં ઈન કો કામ મેં લાના ભી જાઈઝ હૈ ઈસી તરહ હાથી કે દાંત ઔર હડ્ડી ઔર ઈસ કી બની હુઈ ચીઝોં કો ભી ખરીદના ઔર બેચના ઔર ઈસ્તિ'માલ કરના જાઈઝ હૈ. (فتح القدیر، کتاب البيوع، فصل بيع الفاسد، ج ٦، ص ٣٩٢)

મસ્અલા : કુત્તા, બિલ્લી, હાથી, ચીતા, બાઝ, શિકરા ઈન સબ કો ખરીદના ઔર બેચના જાઈઝ હૈ. શિકારી જાનવર સિખાએ હુએ હોં યા બિગૈર સિખાએ હુએ ઈન કો ખરીદના ઔર બેચના જાઈઝ હૈ મગર યેહ ઝરૂરી હૈ કે વોહ સિખાએ જાને કે કાબિલ હોં. કટખના કુત્તા જો સિખાએ જાને કે કાબિલ નહીં હૈ ઉસ કો ખરીદના બેચના જાઈઝ નહીં. (ردالمحتار، کتاب البيوع، مطلب في بيع دودة القرمز، ج ٧، ص ٢٦١)

મસ્અલા : જાનવર યા ખેતી યા મકાન કી હિફાઝત કે લિયે યા શિકાર કે લિયે કુત્તા પાલના જાઈઝ હૈ ઓર ઇન મકાસિદ કે લિયે ન હો તો કુત્તા પાલના જાઈઝ નહીં ઓર જિન સૂરતોં મેં કુત્તા પાલના જાઈઝ હૈ ઉન સૂરતોં મેં ભી મકાન કે અન્દર કુત્તોં કો ન રખે લેકિન અગર ચોર યા દુશ્મન કા ખૌફ હો તો મકાન કે અન્દર ભી રખ સકતા હૈ.

(الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب البيوع، باب المتفرقات، ج 7، ص 507-506)

મસ્અલા : મછલી કે સિવા પાની કે તમામ જાનવર મેંડક, કછવા, કેકડા વગેરા ઓર હશરાતુલ અર્દ, ચૂહા, સાંપ, ગિરગિટ, ગોહ, બિચ્છૂ, ચૂંટી વગેરા કો ખરીદના ઓર બેચના જાઈઝ નહીં.

(درمختار، کتاب البيوع، باب المتفرقات، ج 7، ص 507)

અન્દર કો ખેલ ઓર મઝાક કે લિયે ખરીદના મન્અ હૈ ઓર ઇસ કો નયાના ઓર ઇસ કે સાથ ખેલ કરના હરામ હૈ.

મસ્અલા : ગેહૂં વગેરા અનાજોં મેં ધૂલ ઓર કંકરી વગેરા મિલા કર બેચના ના જાઈઝ હૈ. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 16, સ. 105)

ઈસી તરહ દૂધ મેં પાની મિલા કર બેચના ભી ના જાઈઝ હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 106)

મસ્અલા : તાલાબ કે અન્દર કી મછલિયોં કો બેચને કા જો દસ્તૂર હૈ યેહ બૈઅ ના જાઈઝ હૈ તાલાબ કે અન્દર જિતની મછલિયાં હોતી હૈં જબ તક વોહ શિકાર કર કે પકડ ન લી જાએ તબ તક ઉન કા કોઈ માલિક નહીં. શિકાર કર કે જો ઉન મછલિયોં કો પકડ લે વોહી ઉન કા માલિક બન જાતા હૈ જબ યેહ બાત સમઝ મેં આ ગઈ તો અબ સમઝો કે જિસ શખ્સ કા તાલાબ હૈ જબ વોહ ઉન મછલિયોં કા માલિક હી નહીં તો ઉસ કા ઉન મછલિયોં કો બેચના કેસે દુરુસ્ત હોગા ? હાં અગર તાલાબ કા માલિક ખુદ ઉન મછલિયોં કો પકડ કર બેચા કરે તો યેહ દુરુસ્ત હૈ અગર કિસી દૂસરે શખ્સ સે પકડવાએગા તો પકડને

વાલા ઉન મછલિયોં કા માલિક હો જાએગા. તાલાબ કે માલિક કા ઉન મછલિયોં મેં કોઈ હક નહીં હોગા. તાલાબ કે માલિક કો યેહ ભી હક નહીં હૈ કે મછલિયોં કે પકડને સે લોગોં કો મન્અ કરે.

(ردالمحتار، کتاب البيوع، مطلب: شرائط البيع--- الخ، ج ٧، ص ١٤)

મસ્અલા : કિસી કી ઝમીન મેં ખુદ બખુદ ઘાસ ઉગી, ન ઉસ ને લગાયા ન ઉસ ને પાની દે કર સીંચા તો યેહ ઘાસ ભી કિસી કી મિલક નહીં હૈ જો ચાહે કાટ લે જાએ, ઝમીન કે માલિક કે લિયે ન ઈસ ઘાસ કો બેચના જાઈઝ હૈ ન કિસી કો મન્અ કરના દુરુસ્ત હૈ. હાં અલબત્તા અગર ઝમીન કે માલિક ને પાની દે કર સીંચા હો ઔર મેહનત કી હો ઔર હિફાઝત વ રખવાલી કી હો તો ઈસ સૂરત મેં વોહ ઘાસ ઝમીન કે માલિક કી હો જાએગી અબ ઉસ કો બેચના ભી જાઈઝ હૈ ઔર લોગોં કો ઉસ ઘાસ કે કાટને સે મન્અ કરના ભી દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા : કાફિર ને અગર કુરઆને મજ્હદ ખરીદ લિયા તો કાઝી કો ચાહિયે કે ઉસ કો ઈસ બાત પર મજબૂર કરે કે વોહ કિસી મુસલ્માન કે હાથ ફરોખ્ત કર દે. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 11, સ. 186)

મસ્અલા : તાડી, સેંધી, શરાબ કી તિજારત હરામ હૈ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને શરાબ પર ઔર ઈસ કે પીને વાલે પર ઔર ઈસ કે પિલાને વાલે પર ઔર ઈસ કે ખરીદને વાલે પર ઈસ કે બેચને વાલે પર ઔર ઈસ કો નિચોડને વાલે પર ઔર ઈસ કો છાનને વાલે પર ઔર ઈસ કો ઉઠાને વાલે પર ઔર યેહ જિસ કે ઊપર લાદી ગઈ હો લા'નત ફરમાઈ હૈ. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 11, સ. 77)

મસ્અલા : લોહે, પીતલ વગૈરા કી અંગૂઠી જિસ કા પહનના મર્દ ઔર ઔરત દોનોં કે લિયે ના જાઈઝ હૈ ઈસ કા બેચના મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الكراهية، الباب الخامس والعشرون في البيع--- الخ، ج ٥، ص ٣٦٥)

ઈસી તરહ અફૂયૂન વગૈરા જિસ કા ખાના જાઈઝ નહીં એસોં

કે હાથ બેયના જો ઈન કો નશે કે તૌર પર ખાતે હેં ના જાઈઝ હૈ ક્યૂંકે
યેહ ગુનાહ પર ઈઆનત હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 106)

મસ્અલા : જિસ સૌદે કે મુ-તઅલ્લિક યેહ મા'લૂમ હૈ કે યેહ ચોરી યા
ગસ્બ કા માલ હૈ ઉસ કો ખરીદના જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા : રન્ડિયોં કો હરામ-કારી યા ગાને, નાયને કી ઉજરત મેં જો
સામાન મિલા હૈ વોહ ભી માલે ખબીસ ઔર હરામ હૈ ઈસ કો ભી
ખરીદના જાઈઝ નહીં.

કિસી ને કોઈ ચીઝ બે દેખે હુએ ખરીદ લી તો યેહ બૈઅ
જાઈઝ હૈ લેકિન જબ ઉસ સામાન કો દેખે તો ઉસ કો ઈખ્તિયાર હૈ
પસન્દ હો તો રખે ઔર અગર ના પસન્દ હો તો ફૈર દે અગર્યે ઉસ મેં
કોઈ ઐબ ન હો ઈસ કો શરીઅત મેં “ખયારે રુચ્ચિત” કહતે હેં.

(فتح القدير، كتاب البيوع، باب خيار الرؤية، ج ٦، ص ٣٠٩)

મસ્અલા : જબ કોઈ સૌદા બેચે તો વાજિબ હૈ કે ઉસ મેં અગર કુછ
ઐબ વ ખરાબી હો તો ખરીદાર કો બતા દે ઐબ કો છુપા કર ઔર
ખરીદાર કો ધોકા દે કર બેચના હરામ હૈ.

(الدرالمختار، كتاب البيوع، مطلب في مسئلة المصراة، ج ٧، ص ٢٢٩)

મસ્અલા : કોઈ ચીઝ ખરીદી ઔર ખરીદને કે બા'દ દેખા કે ઉસ મેં
ઐબ હૈ મ-સલન થાન કો અન્દર સે ચૂહોં ને કતર ડાલા હૈ યા અન્દર
સે કટા હુવા હૈ તો ખરીદાર કો ઈખ્તિયાર હૈ કે ચાહે લે લે ચાહે વાપસ
કર દે ઈસ કો શરીઅત મેં “ખયારે ઐબ” કહતે હેં.

(فتح القدير، كتاب البيوع، باب خيار العيب، ج ٦، ص ٣٢٧)

મસ્અલા : જાનવર કે થન મેં જો દૂધ ભરા હૈ દોહને સે પહલે ઉસ કો
બેચના ઔર ખરીદના જાઈઝ નહીં પહલે દૂધ દોહ લે તબ બેચે ઈસી
તરહ ભેડ, દુમ્બા વગૈરા કે બાલ જબ તક કાટ ન લે ઈસ કો બેચના
ઔર ખરીદના જાઈઝ નહીં.

(درمختار، كتاب البيوع، مطلب في حكم ايجار البرك للاصطياد، ج ٧، ص ٢٥٢)

મસ્જલા : ગોબર કો બેયના ઔર ખરીદના જાઈઝ હૈ લેકિન આદમી કે પાખાને કો બેયના ઔર ખરીદના જાઈઝ નહીં. હાં અલબત્તા અગર આદમી કે પાખાને મેં રાખ ઔર મિટ્ટી ઇસ કદર મિલ જાએ કે મિટ્ટી ઔર રાખ ગાલિબ હો જાએ ઔર પાખાના ખાદ બન જાએ તો ઇસ કો બેયના ઔર ખરીદના જાઈઝ હૈ.

(الدرالمختار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البيع، ج ۹، ص ۶۳۴)

મસ્જલા : એહતિકાર (ઝખીરા અન્દોઝી) મમ્નૂઅ હૈ. એહતિકાર કે મા'ના યેહ હૈ કે ખાને કી ચીઝોં કો ઇસ લિયે ઘુપા કર રખ લેના કે જબ ઇસ કા ભાવ ઝિયાદા ગિરાં હો જાએ તો બેયેગા એસા કરને સે ગિરાની બઢ જાતી હૈ ઔર કહ્ત કા અન્દેશા બઢ જાતા હૈ ઔર મખ્લૂકે ખુદા કો ઝરર ઔર નુક્સાન પહોંચતા હૈ ઇસ લિયે શરીઅત ને ઇસ સે મન્અ કિયા હૈ ઔર ઇસ કે બારે મેં બહુત સી વઈદ કી હદીસેં આઈ હેં. એક હદીસ મેં હૈ કે જો ચાલીસ દિન તક એહતિકાર (ઝખીરા અન્દોઝી) કરેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો જુઝામ (કોઢ) ઔર મુફલિસી મેં મુબતલા કરેગા ઔર એક દૂસરી હદીસ મેં આયા હૈ કે ઉસ પર અલ્લાહ ઔર ફિરિશ્તોં ઔર તમામ આદમિયોં કી લા'નત હૈ. અલ્લાહ તઆલા ન ઉસ કી નફલી ઇબાદતોં કો કબૂલ ફરમાએગા ન ફર્ઝ ઇબાદતોં કો (૪૪૧/૭૬૮/૩૩). એહતિકાર (ઝખીરા અન્દોઝી) ઇન્સાન કે ખાને કી ચીઝોં મેં ભી હોતા હૈ મ-સલન અનાજ, શકર વગૈરા ઔર જાનવરોં કે ચારે મેં ભી હોતા હૈ જૈસે ઘાસ, ભૂસા.

(الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البيع، ج ۹، ص ۶૦૬-૬૦૭)

سنن ابن ماجه، کتاب التجارات، باب الحکرة والجلب، رقم ۲۱۰۰، ج ۳، ص ۱۰

મસ્જલા : એહતિકાર વહીં કહલાએગા જબ કે ગલ્લે કા રોકના વહાં વાલોં કે લિયે મુઝિર હો યા'ની ઇસ કી વજહ સે ગિરાની હો જાએ યા યેહ સૂરત હો, કે સારા ગલ્લા ઇસી કે કબ્જે મેં હૈ ઇસ કે રોકને સે કહ્ત

કા અન્દેશા હૈ દૂસરી જગહ ગલ્લા દસ્ત-યાબ ન હોગા (مدایحه ۱۵۸/۱۴۷)
 और अगर किसी ने इसल पर गल्ला इस निखत से ખરીદ कर रख
 लिया કે જબ ગલ્લે કા ભાવ કુછ ગિરાં હોગા તો બેચ કર કુછ નફા
 ઉઠાડિંગા તો યેહ ન એહતિકાર હૈ ન મમ્નૂઅ હૈ.

(الدراالمختار مع ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، فصل في البيع، ج ۹، ص ۶۵۷، ۶۵۸)

મસ્અલા : એહતિકાર કરને વાલોં કો કાઝી યેહ હુકમ દેગા કે અપને
 ઘર વાલોં કે ખર્ચ કે લાઈક ગલ્લા રખ લે ઔર બાકી ફરોખ્ત કર ડાલે
 अगर वोह लोग क़ाज़ी के हुक़म के ખिलाफ़ करें या'नी ઝાઈદ ગલ્લા ન
 બેચેં તો કાઝી ઉન લોગોં કો મુનાસિબ સઝા દે ઔર ઉન લોગોં કી
 હાજત સે ઝિયાદા જિતના ગલ્લા હોગા કાઝી ખુદ ઉસ કો ફરોખ્ત કર
 દેગા ક્યૂંકે લોગોં કો પરેશાની ઔર ઝ-રરે આમ સે બચાને કી યેહી સૂરત
 હૈ. (الدراالمختار مع ردالمحتار، كتاب الحظر والاباحة، فصل في البيع، ج ۹، ص ۶۵۷، ۶۵۸)

મસ્અલા : બાદશાહ કો રઆયા કી હલાકત કા અન્દેશા હો તો ઝખીરા
 અન્દોઝી કરને વાલોં સે ગલ્લા લે કર રઆયા પર તક્સીમ કર દે ફિર
 જબ ઉન લોગોં કે પાસ ગલ્લા હો જાએ તો જિતના જિતના લિયા હૈ
 વાપસ દે દેં. (كتاب الحظر والاباحة، فصل في البيع، ج ۹، ص ۶۵۸)

મસ્અલા : તાજિરોં ને अगर यीज़ों की कीमत बहुत ज़ियादा बढ़ा दी
 હૈ ઔર બિગૈર કન્ટ્રોલ કે કામ ચલતા નઝર ન આતા હો તો હાકિમ
 યીઝોં કી કીમતેં મુકરર કર કે ભાવ પર કન્ટ્રોલ કર સકતા હૈ ઔર
 કન્ટ્રોલ કી હુઈ કીમત પર જો બૈઅ હોગી વોહ જાઈઝ વ દુરુસ્ત હોગી.

(نصب الرأية، كتاب الكراهية، فصل في البيع، ج ۴، ص ۵۷۱)

નશા વાલી યીઝોં કા બયાન

હર કિસ્મ કી શરાબ હરામ ઔર નજિસ હૈ, તાડી કા ભી યેહી
 હુકમ હૈ દવા કે લિયે ભી ઇસ કા પીના દુરુસ્ત નહીં બલ્કે જિન દવાઓં
 મેં તાડી યા શરાબ પડી હો ઉસ કા ખાના ઔર બદન મેં લગાના જાઈઝ
 નહીં.

(الدراالمختار، كتاب الاشرية، ج ۱، ص ۳۴)

મસ્ખલા : તાડી શરાબ કે ઇલાવા જિતની નશા લાને વાલી ચીઝેં હેં જૈસે અફૂન, ભંગ, જાઈફલ વગૈરા ઇન કા હુકમ યેહ હૈ કે દવા કે લિયે ઇતની મિકદાર મેં ઇન કા ખા લેના દુરુસ્ત હૈ કે બિલ્કુલ નશા ન આએ ઔર ઇસ દવા કા બદન મેં લગાના ભી જાઈઝ હૈ જિસ મેં યેહ ચીઝેં પડી હોં લેકિન ઇન કો ઇતની મિકદાર મેં ખાના કે નશા હો જાએ હરામ હૈ. (الدرالمختار مع ردالمحتار، کتاب الاشرية، ج ۱۰، ص ۴۳)

મસ્ખલા : બા'ઝ જાહિલ ઔરતેં બચ્ચોં કો અફૂન પિલા કર સુલા દેતી હેં કે વોહ નશે મેં પડે સોતે રહેં રોએં ધોએં નહીં યેહ હરામ હૈ ઔર ઇસ કા ગુનાહ ઔરતોં કે સર પર હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 17, સ. 12)

બિલા ઇજાઝત કિસી કી કોઈ ચીઝ લે લેના

મસ્ખલા : કિસી કી કોઈ ચીઝ ઝબર દસ્તી લે લેના યા પીઠ પીછે ઉસ કી ઇજાઝત કે બિગૈર લે લેના બહુત બડા ગુનાહ હૈ બા'ઝ ઔરતેં અપને શોહર યા ઔર કિસી રિશ્તેદાર કી ચીઝ બિલા ઇજાઝત લે લેતી હેં ઇસી તરહ બા'ઝ મર્દ અપને દોસ્તોં ઔર સાથિયોં યા અપની ઔરતોં કી ચીઝેં બિલા ઇજાઝત લે લિયા કરતે હેં યાદ રખો કે યેહ જાઈઝ ઔર દુરુસ્ત નહીં બલ્કે ગુનાહ હૈ અગર કિસી કી કોઈ ચીઝ બિલા ઇજાઝત લે લી હૈ તો ઉસ કા હુકમ યેહ હૈ કે અગર વોહ ચીઝ અભી મૌજૂદ હો તો બિ ઐનિહી ઉસ ચીઝ કો વાપસ કર દેના ઝરૂરી હૈ ઔર અગર ખર્ચ યા હલાક હો ગઈ તો મસ્ખલા યેહ હૈ કે અગર વોહ ઐસી ચીઝ હૈ કે ઉસ કી મિસ્લ બાઝાર મેં મિલ સકતી હૈ તો જૈસી ચીઝ લી હૈ વૈસી હી ખરીદ કર દે દેના વાજિબ હૈ ઔર અગર કોઈ ઐસી ચીઝ લે કર ઝાએઝ કર દી હૈ કે ઉસ કી મિસ્લ મિલના મુશ્કિલ હૈ તો ઇસ કી કીમત દેના વાજિબ હૈ યા યેહ કે જિસ કી ચીઝ થી ઉસ સે મુઆફ કરા લે ઔર મુઆફ કર દે તબ છુટકારા મિલ સકતા હૈ.

તસ્વીરોં કા બયાન

હઝરત રસૂલે ખુદા ﷺ ને ફરમાયા કે નહીં દાખિલ હોતે ફિરિશ્તે (રહમત કે) જિસ ઘર મેં કુત્તા યા તસ્વીર હો.

(صحیح مسلم، کتاب اللباس والزينة، باب تحريم تصوير صورة الحيوان --- الخ، رقم 2106، ص 216)

और दूसरी हदीस में येह भी फरमाया કે सब से ज़ियादा
 ઇતાબ અલ્લાહ કે નઝદીક તસ્વીર બનાને વાલોં કો હોગા.

(صحیح مسلم، کتاب اللباس والزينة، باب تحريم تصوير صورة الحيوان، رقم 2109، ص 216)

એક હદીસ મેં યેહ ભી હૈ કે તસ્વીર બનાને વાલે પર ખુદા કી લા'નત હૈ.

(صحیح البخاری، کتاب الطلاق، باب مهر البغی والنکاح الفاسد، رقم 5347، ج 3، ص 509)

મસ્જલા : જાનદાર ચીઝોં કી તસ્વીર બનાના, બનવાના, ઇસ કા રખના, ઇસ કા બેચના, ખરીદના હરામ હૈ. હાં અલબત્તા ગૈર જાનદાર ચીઝોં જૈસે દરખ્તોં, મકાનોં વગૈરા કી તસ્વીર બનાને ઔર ઇન કે રખને, ઇન કી ખરીદો ફરોખ્ત મેં કોઈ હરજ નહીં હૈ. ઊપર કી હદીસોં મેં જિન તસ્વીરોં કી મુમા-ન-અત હૈ ઇન સે મુરાદ જાનદાર કી તસ્વીરેં હૈં.

મસ્જલા : કુછ લોગ મકાનોં મેં ઝીનત કે લિયે ઇન્સાનોં ઔર જાનવરોં કી તસ્વીરેં યા મૂર્તિયાં રખતે હૈં યેહ હરામ હૈ કુછ લોગ મિટ્ટી યા પ્લાસ્ટિક યા ધાતોં કી મૂર્તિયાં બચ્ચોં કે ખેલને કે લિયે ખરીદતે હૈં યેહ સબ હરામ વ મમ્નૂઅ હૈં અપને બચ્ચોં કો ઇસ સે રોકના યાહિયે ઔર એસે ખિલોનોં ઔર ગુડિયોં કો તોડ ફોડ દેના યા જલા દેના યાહિયે.

મસ્જલા : જાનવરોં ઔર ખેતી ઔર મકાન કી હિફાઝત ઔર શિકાર કે લિયે કુત્તા પાલના જાઈઝ હૈ ઇન મક્સદોં કે ઇલાવા કુત્તા પાલના જાઈઝ નહીં.

(બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 11, સ. 186)

બા'ઝ બચ્ચે કુત્તોં કે બચ્ચોં કો શૌકિયા પાલતે ઔર ઘરોં મેં લાતે હૈં માં બાપ કો લાઝિમ હૈ કે બચ્ચોં કો ઇસ સે રોકેં ઔર અગર વોહ ન માનેં તો સખ્તી કરેં. હદીસ મેં જિન કુત્તોં કે ઘર મેં રહને સે રહમત કે ફિરિશ્તોં

કે ન આને કા ઝિક હૈ ઇન કુતોં સે મુરાદ વોહી કુતે હૈં જિન કો પાલના જાઈઝ નહીં હૈ. (બહારે શરીઅત, હિસ્સા : 11, સ. 186)

બેવા ઔરતોં કા નિકાહ

મુસલમાનોં મેં હિન્દૂઓં કે મેલજોલ સે જહાં બહુત સી બેહુદા રસ્મોં કા રવાજ ઔર ચલન હો ગયા હૈ ઉન મેં સે એક રસ્મ યેહ ભી હૈ કે બેવા ઔરત કે નિકાહ કો બુરા ઔર આર સમજતે હૈં ઔર ખાસ કર અપને કો શરીફ કહલાને વાલે મુસલમાન ઇસ બલા મેં બહુત ઝિયાદા ગિરિફતાર હૈં હાલાંકે શરઅન ઔર અક્લન જૈસા પહલા નિકાહ વૈસા દૂસરા ઇન દોનોં મેં ફક સમજના ઇન્તિહાઈ હમાકત ઔર બે વુફૂફી બલ્કે શર્માનાક જહાલત હૈ. ઔરતોં કી ઐસી બુરી આદત હૈ કે ખુદ દૂસરા નિકાહ કરના યા દૂસરોં કો ઇસ કી રખત દિલાના તો દર કિનાર અગર કોઈ અલ્લાહ કી બન્દી અલ્લાહ ﷻ વ રસૂલ ﷺ કે હુકમ કો અપને સર ઔર આંખોં પર લે કર દૂસરા નિકાહ કર લેતી હૈ તો વોહ ઉમ્ર ભર હકારત કી નઝર સે દેખી જાતી હૈ ઔર ઔરતેં ખાત ખાત પર ઉસ કો તા'ના દે કર ઝલીલ કરતી હૈં. યાદ રખો કે દૂસરા નિકાહ કરને વાલી ઔરતોં કો હકીર વ ઝલીલ સમજના ઔર નિકાહે સાની કો બુરા જાનના યેહ બહુત બડા ગુનાહ હૈ બલ્કે ઇસ કો ઐબ સમજને મેં કુફ્ર કા ખોફ હૈ કયૂંકે શરીઅત કે કિસી હુકમ કો ઐબ સમજના ઔર ઉસ કે કરને વાલે કો ઝલીલ જાનના કુફ્ર હૈ. કૌન નહીં જાનતા કે હમારે રસૂલ ﷻ કી જિતની બીબિયાં થી હઝરતે આઈશા રઝીઅલ્લાહુઝ્જાલેહેન કે સિવા કોઈ કુંવારી ન થી એક એક દો દો નિકાહ ઉન કે પહલે હો ચુકે થે તો કયા ﷻ કોઈ ઇન ઉમ્મત કી માઓં કો ઝલીલ યા બુરા કહ સકતા હૈ ? તૌબા ﷻ

બહર હાલ યાદ રખો કે બેવા ઔરતોં સે નિકાહ યેહ રસૂલે ખુદા ﷻ કી સુન્નત હૈ ઔર હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જો

કોઈ કિસી છોડી હુઈ ઔર મુદ્દા સુન્નત કો ઝિન્દા ઔર જારી કરે ઉસ કો સો શહીદોં કા સવાબ મિલેગા લિહાઝા મુસલ્માન મદ્દોં ઔર ઔરતોં પર વાજિબ હૈ કે ઇસ બેહૂદા રસ્મ કો દુન્યા સે મિટા દેં ઔર અલ્લાહ ﷺ વ રસૂલ ﷺ કી ખુશનૂદી કે લિયે બેવા ઔરતોં કા નિકાહ ઝરૂર કર દેં ઔર ઇન બેચારી દુખ્યારી અલ્લાહ કી બન્દિયોં કો બે કસી ઔર તબાહી વ બરબાદી સે બચા કર એક સો શહીદોં કા સવાબ હાસિલ કરેં ઔર બેવા ઔરતોં કો ભી લાઝિમ હૈ કે અલ્લાહ ﷺ વ રસૂલ ﷺ કી હુકમ કો અપને સર ઔર આંખોં પર રખતે હુએ બિગૈર કિસી શર્મ ઔર આર કે ખુશી ખુશી દૂસરા નિકાહ કર લેં ઔર સો શહીદોં કે સવાબ કી હકદાર બન જાએં. અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં ઇશાદ ફરમાયા કે

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَأِمَائِكُمْ. (النور: ૩૨)

ઔર નિકાહ કર દો અપનોં મેં ઉન કા જો બે નિકાહ હોં ઔર અપને લાઈક ગુલામોં ઔર કનીઝોં કા.

ઔર હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ઇશાદ ફરમાયા કે

من تمسك بسنتي عند فساد امتي فله اجر مائة شهيدٍ

(الترغيب والترهيب، الترغيب في اتباع الكتاب والسنة، رقم ૫૦، ج ૧، ص ૬૧)

યા'ની મેરી ઉમ્મત મેં ફસાદ ફેલ જાને કે વક્ત જો શખ્સ મઝબૂતી કે સાથ મેરી સુન્નત પર અમલ કરે ઉસ કો એક સો શહીદોં કા સવાબ મિલેગા.

ઇસ હદીસ કો ઇમામ બૈહકી રૃઝમે ને ભી “કિતાબુઝઝોહ્દ” મેં હઝરતે ઇબ્ને અબ્બાસ રઝી અલ્લે અલ્લે સે રિવાયત કિયા હૈ.

બીમારી ઔર ઘલાજ કા બચાન

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા ને કોઈ બીમારી નહીં ઉતારી મગર ઉસ કે લિયે શિફા ભી ઉતારી.

(صحيح البخارى، كتاب الطب، باب ما انزل الله -- الخ، رقم ૫૧૪૦، ج ૬، ص ૧૬)

અબૂ દાવૂદ વ તિરમિઝી વ ઇબ્ને માજહ ને હઝરતે અબૂ હુરૈરા
 رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે રિવાયત કી, કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને
 ખબીસ દવાઓ સે મુમા-ન-અત ફરમાઈ.

(جامع الترمذی، کتاب الطب، باب ماجاء فیمن قتل--- الخ، رقم ۲۰۵۲، ج ۴، ص ۷)

और रसूलुल्लाह صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ने नज़रे बंद से आउ झूंक
 करने की इजाज़त दी है.

(صحيح البخارى كتاب الطب، باب رقية العين، رقم ۵۷۳۸، ج ۴، ص ۳۱)

બીમાર પુર્સી : બીમાર કા હાલ પૂછના બડે સવાબ કા કામ હૈ.
 રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા હૈ કે જો મુસલ્માન કિસી
 મુસલ્માન કી બીમાર પુર્સી કે લિયે સુબહ કો જાએ તો શામ તક સત્તર હઝાર
 ફિરિશ્તે ઉસ કે લિયે દુઆએ મગ્ફિરત કરતે હૈં ઓર શામ કો જાએ તો સુબહ
 તક સત્તર હઝાર ફિરિશ્તે ઉસ કે લિયે મગ્ફિરત કી દુઆ માંગતે હૈં.

(سنن ابو داود، كتاب الجنائز، باب فی فضل العبادۃ، رقم ۳۰۹۸، ج ۳، ص ۴۸)

એક દૂસરી હદીસ મેં હૈ કે જો શખ્સ કિસી મુસલ્માન કી બીમાર
 પુર્સી કે લિયે જાતા હૈ તો આસ્માન સે એક એ'લાન કરને વાલા ફિરિશ્તા યેહ
 નિદા કરતા હૈ કે તૂ અચ્છા હૈ ઓર તેરા ચલના અચ્છા હૈ ઓર જન્નત કી એક
 મન્જિલ કો તૂ ને અપના ઠિકાના બના લિયા.

(سنن ابن ماجه، كتاب الجنائز، باب ماجاء فی ثواب --- الخ، رقم ۴۴۳، ج ۲، ص ۹۲)

મસ્તઅલા : મરીઝ કી બીમાર પુર્સી કે લિયે જાના સુન્નત ઓર સવાબ
 હૈ લેકિન અગર મા'લૂમ હો, કે બીમાર પુર્સી કો જાએગા તો મરીઝ પર
 ગિરાં ગુઝરેગા તો એસી હાલત મેં બીમાર પુર્સી કો ન જાએ.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 125)

મસ્તઅલા : દવા વ ઇલાજ કરના જાઈઝ હૈ જબ કે યેહ એ'તિકાદ હો,
 કે દર હકીકત શિફા દેને વાલા અલ્લાહ તઆલા હી હૈ ઓર ઉસ ને
 દવાઓ કો મરઝ કે ઝાઈલ કરને કા સબબ બના દિયા હૈ અગર કોઈ

દવા હી કો શિક્ષા દેને વાલા સમજતા હૈ તો ઈસ એ'તિકાદ કે સાથ દવા ઇલાજ કરના જાઈઝ નહીં હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الثامن عشر في التداوى---الخ، ج ٥، ص ٣٥٤)

મસ્તખલા : હરામ ચીઝોં કો દવા કે તૌર પર ભી ઇસ્તિ'માલ કરના જાઈઝ નહીં કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા હૈ કે જો ચીઝોં હરામ હૈં ઇન મેં અલ્લાહ તઆલા ને શિક્ષા નહીં રખી હૈ.

(سنن ابوداود، کتاب الطب، باب فی الادویۃ المکروہۃ، رقم ٣٨٧٤، ج ٤، ص ١١)

અંગ્રેઝી દવાએં બ કસરત ઐસી હૈં જિન મેં સ્પ્રિટ આલ્કોહોલ ઓર શરાબ કી આમૈઝિશ હોતી હૈ ઐસી દવાએં હરગિઝ ઇસ્તિ'માલ ન કી જાએં.

(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 126)

મસ્તખલા : શરાબ સે ખારિજી ઇલાજ ભી ના જાઈઝ હૈ જૈસે ઝખ્મ મેં શરાબ લગાઈ યા કિસી જાનવર કે ઝખ્મ પર શરાબ કા ફાયા રખા યા શરાબ મિલે હુએ મરહમ યા લેપ કો બદન પર લગાયા યા બચ્ચે કે ઇલાજ મેં શરાબ કા ઇસ્તિ'માલ કિયા ઇન સબ સૂરતોં મેં વોહ ગુનાહગાર હુવા જિસ ને શરાબ કો ઇસ્તિ'માલ કિયા યા કરાયા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الثامن عشر في التداوى---الخ، ج ٥، ص ٣٥٥)

મસ્તખલા : કોઈ શખ્સ બીમાર હુવા ઓર દવા ઇલાજ નહીં કિયા ઓર મર ગયા તો ગુનાહગાર નહીં હુવા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الثامن عشر في التداوى---الخ، ج ٥، ص ٣٥٥)

મતલબ યેહ હૈ કે દવા ઇલાજ કરના ફર્ઝ યા વાજિબ નહીં હૈ કે અગર દવા ન કરે ઓર મર જાએ તો ગુનાહગાર હો હાં અલબત્તા ભૂક પ્યાસ કા ગ-લબા હો ઓર ખાના પાની મૌજૂદ હોતે હુએ કુછ ખાયા પિયા નહીં ઓર ભૂક પ્યાસ સે મર ગયા તો ઝરૂર ગુનાહગાર હોગા ક્યૂંકે યહાં યકીનન મા'લૂમ હૈ કે ખાને પીને સે ઇસ કી ભૂક પ્યાસ ચલી જાતી ઓર ભૂક પ્યાસ કી વજહ સે ઇસ કી મૌત ન હોતી.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الثامن عشر في التداوى---الخ، ج ٥، ص ٣٥٥)

મસ્જલા : હુકના કરને યા'ની અમલ દેને મેં કોઈ હરજ નહીં જબ કે હુકના એસી ચીઝ કા ન હો જો હરામ હૈ મ-સલન શરાબ.

(الدالمختار، کتاب الحظر والاباحه، فصل فی البیع، ج ۹، ص ۶۴۰-۶۴۱)

મસ્જલા : બા'ઝ અમરાઝ મેં મરીઝ કો બેહોશ કરના પડતા હૈ તાકે ગોશત કાટા જા સકે યા હડી કો કાટા યા જોડા જા સકે યા ઝખ્મ મેં ટાંકે લગાએ જાએં ઇસ ઝરૂરત સે દવાઓં કે ઝરીએ મરીઝ કો બેહોશ કરના જાઈઝ હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 127)

મસ્જલા : હુકના લગાને યા પેશાબ ઉતારને કે લિયે સલાઈ ચઢાને મેં ઉસ જગહ કી તરફ દેખને ઔર છૂને કી નૌબત આતી હૈ બ વજહે ઝરૂરત એસા કરના જાઈઝ હૈ. (تبیین الحقائق، کتاب الکراهیة، باب النظر والمس، ج ۷، ص ۴۰)

મસ્જલા : ઇસ્કાતે હમ્લ કે લિયે દવા ઇસ્તિ'માલ કરના યા દવાઈ સે હમ્લ ગિરવાના મન્અ હૈ. બચ્ચે કી સૂરત બન ગઈ હો યા ન બની હો દોનોં સૂરતોં મેં હમ્લ ગિરાના મમ્નૂઅ હૈ લેકિન હાં અગર કોઈ ઊઝર હો મ-સલન બચ્ચા પૈદા હોને મેં ઔરત કી જાન કા ખતરા હો યા ઔરત કે શીર-ખ્વાર બચ્ચા હૈ ઔર હમ્લ સે દૂધ ખુશ્ક હો જાએગા ઔર કોઈ દૂધ પિલાને વાલી ઔરત મિલ નહીં સકતી ઔર બાપ કે પાસ ઇતની વુસ્અત નહીં કે વોહ બચ્ચે કે લિયે દૂધ કા ઇન્તિઝામ કર સકે ઔર બચ્ચે કે હલાક હો જાને કા અન્દેશા હો તો ઇન સૂરતોં મેં મજબૂરી કી વજહ સે હમ્લ ગિરાયા જા સકતા હૈ મગર શર્ત યેહ હૈ કે બચ્ચે કે આ'ઝા ન બને હોં ઔર ઇસ કી મુદત એક સો બીસ દિન હૈ યા'ની અગર હમ્લ એક સો બીસ દિન કા હો ચુકા હો ઔર બચ્ચે કે આ'ઝા બન ચુકે હોં તો એસી સૂરત મેં હમ્લ ગિરાને કી ઇજાઝત નહીં હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهیة، الباب الثامن عشر فی التداوی -- الخ، ج ۵، ص ۳۵۶)

મસ્જલા : બીમારી મેં નુક્સાન દેને વાલી ચીઝોં સે પરહેઝ કરના સુન્નત હૈ. બદ પરહેઝી નહીં કરની ચાહિયે.

મસ્અલા : મરીઝ કો ખિલાને પિલાને મેં ઝબર દસ્તી નહીં કરની ચાહિયે. હદીસ મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ કા ફરમાન હૈ કે મરીઝોં કો ખિલાને પર મજબૂર ન કરો ક્યૂંકે મરીઝોં કો અલ્લાહ તઆલા ખિલાતા પિલાતા હૈ.

(سنن ابن ماجه، كتاب الطب، باب لا تكرهوا المريض --- الخ، رقم ૩૬૬૬، ج ૬، ص ૧૨)

और येह भी फरमाने न-બવી ﷺ હૈ કે જબ મરીઝ ખાને કી ખ્વાહિશ કરે તો ઉસે ખિલા દો.

(سنن ابن ماجه، كتاب الطب، باب المريض يشتهي الشئ، رقم ૩૬૬૦، ج ૬، ص ૧૦)

येह हुक्म उस वक्त है કે ખાના મરીઝ કો મુઝિર ન હો ઔર ખાને કી ઈશ્તિહા સાદિક હો.

મસ્અલા : જિન બીમારિયોં સે દૂસરોં કો નફરત હોતી હૈ જૈસે ખારિશ કોઢ વગૈરા ઐસે મરીઝોં કો ચાહિયે કે વોહ ખુદ સબ સે અલગ અલગ રહેં તાકે કિસી કો તક્લીફ ન હો.

કુરઆન કી તિલાવત કા સવાબ

કુરઆને મજીદ પઢને ઔર પઢાને કે ફઝાઈલ ઔર અજરો સવાબ બહુત ઝિયાદા હેં ઈસ કે મુ-તઅલ્લિક ચન્દ હદીસોં કો પઢ લો ઔર ઈન પર અમલ કર કે અજરો સવાબ કી દૌલતોં સે માલામાલ હો જાઓ.

હદીસ : રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈશાદિ ફરમાયા કે તુમ મેં વોહ બેહતરીન શખ્સ હૈ જો કુરઆને મજીદ પઢે ઔર પઢાએ.

(صحيح البخارى، كتاب فضائل القرآن، باب خيركم من تعلم --- الخ، رقم ૨૫૦૫، ج ૩، ص ૬૧)

હદીસ : હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ઈશાદિ ફરમાયા કે જો કુરઆન પઢને મેં માહિર હૈ વોહ “કિરામન કાતિબીન” કે સાથ હૈ ઔર જો શખ્સ રુક રુક કર કુરઆન પઢતા હૈ ઔર વોહ ઈસ પર શાક હૈ યા’ની ઉસ કી ઝબાન આસાની સે નહીં ચલતી તક્લીફ કે સાથ અલ્ફાઝ અદા હોતે હેં ઉસ કે લિયે દો ગુના સવાબ હૈ.

(جامع الترمذی، كتاب فضائل القرآن، باب ماجاء في فضل قارئ القرآن، رقم ૨૧૧૩، ج ૬، ص ૬૧)

હદીસ : હુઝૂરે અન્વર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે જિસ કે સીને મેં કુછ ભી કુરઆન નહીં હૈ વોહ વીરાના ઔર ઉજાડ મકાન કે મિસ્લ હૈ.

(جامع الترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب (ت: ۱۸) رقم ۲۹۲۲، ج ۴، ص ۴۱۹)

હદીસ : રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ઇશાદ ફરમાયા કે જો શાખ્સ કુરઆન કા એક હર્ફ પઢેગા ઉસ કો એક ઐસી નેકી મિલેગી જો દસ નેકિયોં કે બરાબર હોગી, મેં યેહ નહીં કહતા કે અલ્મ એક હર્ફ હૈ બલકે الف એક હર્ફ હૈ ઔર لام દૂસરા હર્ફ હૈ ઔર મીમ તીસરા હર્ફ હૈ મતલબ યેહ હૈ કે જિસ ને સિર્ફ અલ્મ પઢ લિયા તો ઉસ કો તીસ નેકિયાં મિલેંગી.

(جامع الترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب ماجاء فی من قرء --- الخ، رقم ۲۹۱۹، ج ۴، ص ۴۱۷)

હદીસ : જિસ ને કુરઆને મજીદ પઢા ઔર ઇસ કો યાદ કર લિયા ઔર ઉસ ને કુરઆન કે હલાલ કિયે હુએ કો હલાલ સમજા ઔર હરામ કિયે હુએ કો હરામ જાના તો વોહ અપને ઘર વાલોં મેં સે ઐસે દસ આદમિયોં કી શફાઅત કરેગા જિન કે લિયે જહન્નમ વાજિબ હો ચુકા થા.

(جامع الترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب ماجاء فی --- الخ، رقم ۲۹۱۹، ج ۴، ص ۴۱૬)

હદીસ : હુઝૂરે અકરમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને હઝરતે ઉબય્ય બિન કા'બ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે દરયાફત ફરમાયા કે નમાઝ મેં તુમ ને કૌન સી સૂરહ પઢી ? ઉન્હોં ને સૂરએ ફાતિહા اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ પઢ કર સુનાઈ તો આપ ને ઇશાદ ફરમાયા કે મુઝે ઉસ ઝાત કી કસમ હૈ જિસ કે કબ્જાએ કુદરત મેં મેરી જાન હે કે ન ઇસ કે મિસ્લ તૌરૈત મેં કોઈ સૂરહ ઉતારી ગઈ ન ઇન્જિલ મેં ન ઝબૂર મેં, યેહ સૂરહ સબ્ઝ મસાની હૈ ઔર કુરઆને અઝીમ હૈ જો મુઝે ખુદા કી તરફ સે અતા કિયા ગયા હૈ.

(جامع الترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب ماجاء فی فضل فاتحة الكتاب، رقم ۲۸۸۬، ج ۴، ص ۴૦૦)

હદીસ : હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે તુમ લોગ અપને ઘરોં કો કબ્રિસ્તાન ન બનાઓ શૈતાન ઉસ ઘર મેં સે ભાગતા હૈ જિસ મેં સૂરએ બ-કરહ પઢી જાતી હૈ.

(جامع الترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب ماجاء فی فضل سورة البقرة --- الخ، رقم ۲۸۸۬، ج ۴، ص ۴૦۲)

કે બરાબર ઔર યૌથાઈ કુરઆન કે બરાબર હૈ.

(جامع الترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب ماجاء فی فضل سورة الاخلاص---الخ، رقم ۲۹۰۳، ج ۴، ص ۴۰۹)

और येह भी ईशदि फरमाया के जो शप्स सोते वक्त बिछोने पर दाह्नी करवट लैट कर सो मर्तबा قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ पढे क्रियामत के दिन अद्लाह तआला उस से फरमायेगा के ओ मेरे बन्दे ! अपनी दाह्नी जानिब जन्मत में यला जा.

(جامع الترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب ماجاء فی فضل سورة الاخلاص، رقم ۲۹۰۷، ج ۴، ص ۴۱۱)

કુરઆને મજ્હૂદ ઔર કિતાબોં કે આદાબ

મસ્અલા : કુરઆને મજ્હૂદ પર સોને ચાંદી કા પાની ચઢાના ઔર કીમતી ગિલાફ ચઢાના જાઈઝ હૈ કે ઈસ સે અવામ કી નઝરોં મેં કુરઆને મજ્હૂદ કી અઝમત પૈદા હોતી હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الكراهية، الباب الخامس فی آداب المسجد---الخ، ج ۵، ص ۳۲۳)

મસ્અલા : કુરઆને મજ્હૂદ બહુત છોટે સાઈઝ કા છપવાના જૈસે કે લોગ તા'વીઝી કુરઆન છપવાતે હેં મકરૂહ હૈ કે ઈસ સે કુરઆને મજ્હૂદ કી અઝમત અવામ કી નઝરોં મેં કમ હોતી હૈ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الكراهية، الباب الخامس فی آداب المسجد---الخ، ج ۵، ص ۳۲۳)

મસ્અલા : કુરઆને મજ્હૂદ બહુત પુરાના ઔર બોસીદા હો ગયા ઔર ઈસ કાબિલ નહીં રહા કે ઈસ મેં તિલાવત કી જાએ ઔર યેહ અન્દેશા હૈ કે ઈસ કે અવરાક ઈધર સે ઉધર બિખર જાએંગે તો ચાહિયે કે ઈસ કો પાક કપડે મેં લપેટ કર એહતિયાત કી જગહ દફન કર દેં ઔર દફન કરને મેં ઈસ પર તખ્તા લગા કર દફન કર દેં તાકે કુરઆને મજ્હૂદ પર મિટ્ટી ન પડે. કુરઆન પુરાના બોસીદા હો જાએ તો ઈસ કો જલાયા ન જાએ.

(الفتاوى الهندية، کتاب الكراهية، الباب الخامس فی آداب المسجد---الخ، ج ۵، ص ۳۲۳)

મસ્અલા : કુરઆને મજ્હૂદ પર અગર તૌહીન કે ઈરાદે સે કિસી ને પાઉં રખ દિયા તો કાફિર હો જાએગા.

(الفتاوى الهندية، کتاب الكراهية، الباب الخامس فی آداب المسجد---الخ، ج ۵، ص ۳۲۲)

ઔર અગર બે ઇંતિયાર ગ-લતી સે પાઉં પડ ગયા તો કુરઆને મજ્હદ કો અદબ સે ઉઠા કર બોસા દે ઔર તૌબા કરે.

મસ્જલા : કિસી ને મહૂઝ ખૈરો બ-ર-કત કે લિયે અપને મકાન મેં કુરઆને મજ્હદ રખા હૈ ઔર ઇસ મેં તિલાવત નહીં કરતા તો કુછ ગુનાહ નહીં બલકે ઉસ કી યેહ નિયત બાઈસે સવાબ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد... الخ، ج ٥، ص ٣٢٢)

મસ્જલા : લુગત ઔર નહૂવ વ સર્ફ કી કિતાબોં કો નીચે રખે ઔર ઇન કે ઊપર ઇલ્મે કલામ કી કિતાબેં રખી જાએં ઇન કે ઊપર ફિક્કહ કી કિતાબેં ઔર હદીસ કી કિતાબેં રખી જાએં ઔર ઇન કે ઊપર તફસીર કી કિતાબોં કો રખેં ઔર સબ કિતાબોં સે ઊપર કુરઆને મજ્હદ કો રખેં ઔર કુરઆને મજ્હદ કે ઊપર કોઈ ચીઝ ન રખેં બલકે કુરઆને મજ્હદ જિસ બક્સ યા અલમારી મેં હો ઉસ બક્સ ઔર અલમારી કે ઊપર ભી કોઈ ચીઝ ન રખેં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد... الخ، ج ٥، ص ٣٢٣-٣٢٤)

મસ્જલા : જિસ ઘર મેં કુરઆને મજ્હદ હો ઉસ મેં બીવી સે સોહબત કરને કી ઇજાઝત હૈ જબ કે કુરઆને મજ્હદ પર પર્દા પડા હો.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد... الخ، ج ٥، ص ٣٢٢)

કુરઆને મજ્હદ કી તરફ પીઠ કરના યા પાઉં ફૈલાના કુરઆન સે ઊંચી જગહ બૈઠના સપ્ત ખિલાફે અદબ ઔર મમ્નૂઅ હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 119)

મસ્જિદ ઔર કિબ્લા કે આદાબ

મસ્જલા : મસ્જિદ કો ચૂને ઔર ગય સે મુનક્કશ કરના જાઈઝ હૈ ઔર સોને ચાંદી કે પાની સે નક્શો નિગાર બનાના દુરુસ્ત હૈ જબ કે કોઈ શખ્સ અપને માલ સે ઐસા કરે મસ્જિદ કે વક્ફ કે માલ સે મુ-તવલ્લી કો ઐસે નક્શો નિગાર બનવાને કી ઇજાઝત નહીં હૈ લેકિન બા'ઝ

મશાઈખે કિરામ દીવારે કિબ્લા મેં નકશો નિગાર બનવાને કો મકરૂહ બતાવે છે કે નમાઝી કા દિલ ઉધર મુતવજજેહ હોગા ઔર ધ્યાન બટેગા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد --- الخ، ج ٥، ص ٣١٩)

મસ્જીદ : મસ્જીદ મેં ખાના સોના મો'તકિફ કે લિયે જાઈઝ હૈ ગૈરે મો'તકિફ કે લિયે ખાના સોના મકરૂહ હૈ અગર કોઈ શખ્સ મસ્જીદ મેં ખાના યા સોના ચાહતા હો તો ઉસ કો ચાહિયે કે એ'તિકાફ કી નિયત સે મસ્જીદ મેં દાખિલ હો ઔર કુછ ઝિકે ઈલાહી કરે યા નમાઝ પઢે ઈસ કે બા'દ મસ્જીદ મેં ખાએ ઔર સોએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد --- الخ، ج ٥، ص ٣٢١)

હિન્દૂસ્તાન મેં આમ તૌર પર યેહ રવાજ હૈ કે લોગ મસ્જીદ કે અન્દર રોઝા ઈફતાર કરતે હૈં ઔર ખાતે પીતે હૈં અગર ખારિજે મસ્જીદ કોઈ એસી જગહ હો જબ તો મસ્જીદ મેં ન ઈફતાર કરેં વરના મસ્જીદ મેં દાખિલ હોતે વક્ત એ'તિકાફ કી નિયત કર લેં ઔર અબ ઈફતાર કરને મેં કોઈ હરજ નહીં મગર ઈસ કા લિહાઝ ઝરૂરી હૈ કે મસ્જીદ કે ફર્શ ઔર ચટાઈયોં કો ખાને પાની સે આલૂદા ન કરેં.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 120)

મસ્જીદ : મસ્જીદ કો રાસ્તા બનાના મસ્જીદ મેં કોઈ સામાન યા તા'વીઝ વગૈરા બેચના યા ખરીદના જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد --- الخ، ج ٥، ص ٣٢١)

મસ્જીદ : મસ્જીદ મેં દુન્યા કી બાતેં કરની મન્અ હૈં મસ્જીદ મેં દુન્યાવી બાતચીત નેકિયોં કો ઈસ તરહ ખા લેતી હૈ જિસ તરહ આગ લકડી કો ખા ડાલતી હૈ યેહ જાઈઝ કલામ કે મુન્તઅલ્લિક હૈ ના જાઈઝ કલામ કે ગુનાહ કા તો પૂછના હી ક્યા હૈ.

મસ્જીદ : મસ્જીદ કી છત પર ચઢના મકરૂહ હૈ ગરમી કી વજહ સે મસ્જીદ કી છત પર જમાઅત કરના ભી મકરૂહ હૈ. હાં અગર નમાઝિયોં

કી કસરત ઔર મસ્જિદ મેં તંગી હો તો છત પર નમાઝ પઢ સકતે હૈં.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد---الخ، ج ٥، ص ٣٢٢)

જૈસા કે બમ્બઈ ઔર કલકત્તા મેં મસ્જિદ કી તંગી કી વજહ સે છત પર ભી જમાઅત હોતી હૈ. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 121)

મસ્અલા : અઝમત ઔર એહતિરામ કે લિહાઝ સે સબ સે બડા દ-રજા મસ્જિદે હરામ યા'ની કા'બએ મુકદ્દસા કી મસ્જિદ કા હૈ ફિર મસ્જિદે ન-બવી કા ફિર મસ્જિદે બૈતુલ મુકદ્દસ કા ફિર જામેઅ મસ્જિદ કા ફિર મહલ્લે કી મસ્જિદ કા ફિર સડકોં કી મસ્જિદોં કા.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد---الخ، ج ٥، ص ٣٢١)

મસ્અલા : મસ્જિદોં કી સફાઈ કે લિયે અબાબીલોં ઔર ચમગાદોં વગૈરા કે ઘોંસલોં કો નોચ કર ફેંક દેના જાઈઝ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد---الخ، ج ٥، ص ٣٢١)

મસ્અલા : મસ્જિદોં મેં જૂતા પહન કર દાખિલ હોના મકરૂહ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد---الخ، ج ٥، ص ٣٢١)

યેહ ઉસ વક્ત હૈ જબ કે જૂતોં મેં કોઈ નજાસત ન લગી હો ઔર અગર જૂતોં મેં નજાસત લગી હો તો ઈન નાપાક જૂતોં કો પહન કર મસ્જિદ મેં દાખિલ હોના સખ્ત હરામ હૈ.

મસ્અલા : મસ્જિદ મેં ઈન આદાબ કા ખાસ તૌર પર ખયાલ રખેં ﴿1﴾ જબ મસ્જિદ મેં દાખિલ હો તો સલામ કરે બશર્ત યેહ કે લોગ ઝિકે ઇલાહી عَزَّوَجَلَّ ઔર દર્સ યા નમાઝ મેં મશગૂલ ન હોં ઔર અગર મસ્જિદ મેં કોઈ મૌજૂદ ન હો યા જો લોગ મૌજૂદ હોં વોહ ઇબાદતોં મેં મશગૂલ હોં તો اَلسَّلَامُ عَلَیْكُمْ કહને કી બજાએ યૂં કહે ﴿2﴾ اَلسَّلَامُ عَلَیْنا مِنْ رَبِّنا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ વક્તે મકરૂહ ન હો તો દો રકઅત તહિય્તુલ મસ્જિદ અદા કરે ﴿3﴾ ખરીદો ફરોખ્ત ન કરે ﴿4﴾ નંગી તલવાર લે કર મસ્જિદ મેં ન જાએ ﴿5﴾ ગુમી હુઈ ચીઝ

ચિલ્લા કર મસ્જિદ મેં ન ઢૂંડે ﴿6﴾ ઝિકે ઇલાહી عَزَّوَجَلَّ કે સિવા આવાઝ બુલન્દ ન કરે ﴿7﴾ દુન્યા કી બાતેં મસ્જિદ મેં ન કરે ﴿8﴾ લોગોં કી ગરદનેં ન ફલાંગે ﴿9﴾ જગહ કે લિયે લોગોં સે ઝગડા ન કરે ﴿10﴾ ઇસ તરહ ન બૈઠે કે લોગોં કે લિયે જગહ તંગ હો જાએ ﴿11﴾ નમાઝી કે આગે સે ન ગુઝરે ﴿12﴾ મસ્જિદ મેં થૂક ઔર ખન્ખાર ન ડાલે ﴿13﴾ ઉઝિયાં ન ચટખાએ ﴿14﴾ નજાસત ઔર બચ્ચોં ઔર પાગલોં સે મસ્જિદ કો બચાએ ﴿15﴾ ઝિકે ઇલાહી عَزَّوَجَلَّ કી કસરત કરે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد---الخ، ج 5، ص 321)

મસ્જિદ : કિબ્લે કી તરફ મુંહ યા પીઠ કર કે પેશાબ પાખાના કરના જાઈઝ નહીં હૈ ઇસી તરહ કિબ્લે કી તરફ નિશાના બના કર ઉસ પર તીર ચલાના યા ગોલી મારના યા'ની ચાંદમારી કરના મકરૂહ હૈ કિબ્લે કી તરફ થૂકના ભી ખિલાફે અદબ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس في آداب المسجد---الخ، ج 5، ص 320)

લહ્વો લખ્બ કા બયાન

મસ્જિદ : ગાન્જિફા, ચૌસર, શતરંજ, તાશ ખેલના ના જાઈઝ હૈ. હદીસોં મેં શતરંજ ખેલને કી બહુત ઝિયાદા મુમા-ન-અત આઈ હૈ. એક હદીસ મેં રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે જિસ ને “નર્દશર” ખેલા ગોયા સુવર કે ગોશત ઔર ખૂન મેં અપના હાથ ડાલ દિયા.

(سنن ابوداؤد، کتاب الادب، باب فی النهی عن اللعب بالنرد، رقم 4939، ج 6، ص 371)

ફિર યેહ ભી વજહ હૈ કે ઇન ખેલોં મેં આદમી ઇસ કદર મહૂવ ઔર ગાફિલ હો જાતા હૈ કે નમાઝ વગૈરા દીન કે બહુત સે કામોં મેં ખલલ પડ જાતા હૈ તો જો કામ એસા હો, કે ઉસ કી વજહ સે દીની કામોં મેં ખલલ પડતા હો વોહ ક્યૂં ન ખુરા હોગા.

(الدر المختار، مع رد المحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البيع، ج 9، ص 650-651)

યેહી હાલ પતંગ ઉડાને કા ભી હૈ કે યેહી સબ ખરાબિયાં ઇસ

મેં ભી હેં બલ્કે બહુત સે લડકે પતંગ કે પીછે છતોં સે ગિર કર મર ગએ
 ઇસ લિયે પતંગ ઉડાના ભી મન્અ હૈ ગરઝ લહ્વો લઅબ કી જિતની
 કિસ્મેં હેં સબ બાતિલ હેં સિર્ફ તીન કિસ્મ કે લહ્વ કી હદીસ મેં ઇજાઝત
 હૈ ﴿૧﴾ બીવી કે સાથ ખેલના ﴿૨﴾ ઘોડે કી સુવારી કરને મેં મુકાબલા
 ﴿૩﴾ તીર અન્દાઝી કા મુકાબલા.

(سنن ابوداؤد، کتاب الجهاد، باب فی الرمی، رقم ۲۵۱۳، ج ۹، ص ۱۹)

મસ્અલા : નાયના, તાલી બજાના, સિતાર, હાર્મોનિયમ, ચંગ, તમ્બૂરા
 બજાના ઇસી તરહ દૂસરી કિસ્મ કે તમામ બાજે સબ ના જાઈઝ હેં
 ઇસી તરહ હાર્મોનિયમ, ઢોલ બજા કર ગાના સુનાના ઔર સુનના
 ભી ના જાઈઝ હૈ. (ردالمحتار، کتاب الحظر والاباحة، فصل فی البیع، ج ۹، ص ۶۵۱)

મસ્અલા : ઈદ કે દિન ઔર શાદિયોં મેં દફ બજાને કી ઇજાઝત હૈ
 જબ કે ઇન દફોં મેં ઝાંજ ન લગે હોં ઔર મૂસીકી કે કવાઈદ પર ન
 બજાએ જાએં બલ્કે મહૂઝ ઢબઢબ કી બે સુરી આવાઝ સે ફકત નિકાહ
 કા એ'લાન મક્સૂદ હો.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب السابع عشر فی الغناء... الخ، ج ۵، ص ۳۵۲)

મસ્અલા : ર-મઝાન શરીફ મેં સ-હરી ખાને ઔર ઈફતારી કે વક્ત
 બા'ઝ શહરોં મેં નકારે યા ઘન્ટે બજતે હેં યા સીટિયાં બજાઈ જાતી હેં
 જિન સે યેહ મક્સૂદ હોતા હૈ કે લોગ બેદાર હો કર સ-હરી ખાએં યા ઉન્હેં
 યેહ મા'લૂમ હો જાએ કે અભી સ-હરી કા વક્ત બાકી હૈ ઔર લોગોં કો
 મા'લૂમ હો જાએ કે આફતાબ ગુરૂબ હો ગયા હૈ ઔર ઈફતાર કા વક્ત હો
 ગયા, યેહ સબ જાઈઝ હેં ક્યૂંકે યેહ લહ્વો લઅબ કે તૌર પર નહીં હેં બલ્કે
 ઇન સે એ'લાન કરના મક્સૂદ હૈ ઇસી તરહ મિલોં ઔર કારખાનોં મેં કામ
 શુરૂઅ હોને ઔર કામ ખત્મ હોને કે વક્ત જો સીટિયાં બજાઈ જાતી હેં યેહ
 ભી જાઈઝ હેં કે ઇન સે લહ્વ મક્સૂદ નહીં બલ્કે ઇતિલાઅ દેને કે લિયે
 યેહ સીટિયાં બજાઈ જાતી હેં. (બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : 16, સ. 130)

મસ્જીદ : કબૂતર પાલના અગર ઉડાને કે લિયે ન હો તો જાઈઝ હૈ
 ઔર અગર કબૂતરોં કો ઉડાને કે લિયે પાલા હૈ તો ના જાઈઝ હૈ ક્યૂંકે
 કબૂતર બાઝી યેહ ભી એક કિસ્મ કા લહ્વ હૈ ઔર અગર કબૂતરોં કો
 ઉડાને કે લિયે છત પર ચઢતા હો જિસ સે લોગોં કી બે પર્દગી હોતી હો
 તો ઉસ કો સખ્તી કે સાથ મન્અ કિયા જાએગા ઔર વોહ ઈસ પર ભી
 ન માને તો ઈસ્લામી હુકૂમત કી તરફ સે ઉસ કે કબૂતર ઝબ્હ કર કે ઉસ
 કો દે દિયે જાએંગે તાકે ઉડાને કા સિલ્સિલા હી ખત્મ હો જાએ.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : ૧૬, સ. ૧૩૧)

મસ્જીદ : જાનવરોં કો લડાના જૈસે લોગ મુર્ગ, બટેર, તીતર, મેંઢોં કો
 લડાતે હૈં યેહ હરામ હૈ ઔર ઈન કા તમાશા દેખના ભી ના જાઈઝ હૈ.

(બહારે શરીઅત, જિ. ૩, હિસ્સા : ૧૬, સ. ૧૩૧)

મસ્જીદ : અખાડોં મેં કુશ્તી લડના અગર લહ્વો લઅબ કે તૌર પર ન
 હો બલ્કે ઈસ સે મક્સૂદ અપની જિસ્માની તાકત કો બઢાના હો તો યેહ
 જાઈઝ હૈ મગર શર્ત યેહ હૈ કે સિત્રપોશી કે સાથ હો આજ કલ લંગોટ
 ઔર જાગિયા પહન કર જો કુશ્તી લડતે હૈં જિસ મેં રાનેં વગૈરા ખુલી
 રહતી હૈં યેહ ના જાઈઝ હૈ ઔર એસી કુશ્તિયોં કા તમાશા દેખના ભી
 ના જાઈઝ હૈ ક્યૂંકે કિસી કે સિત્ર કો દેખના હરામ હૈ હમારે હુઝૂરે
 ﷺ ને રકાના પહલવાન સે કુશ્તી લડી ઔર
 તીન મર્તબા ઉસ કો પછાડા ક્યૂંકે રકાના પહલવાન ને કહા થા કે
 અગર આપ મુઝે પછાડ દેં તો મેં મુસલ્માન હો જાઊંગા યુનાન્યે રકાના
 મુસલ્માન હો ગએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب السابع عشر في الغناء... الخ، ج ٥، ص ٣٥٢)

મસ્જીદ : અગર લોગ ઈસ તરહ આપસ મેં હંસી મઝાક કરેં કે ન
 ગાલી ગલોચ હો ન કિસી કી ઈઝા રસાની હો બલ્કે મહ્ઝ પુર લુલ્ફ
 ઔર દિલ ખુશ કરને વાલી બાતેં હોં જિન સે અહલે મહફિલ કો હંસી

આ જાએ ઔર તફરીહ હો જાએ ઇસ મેં કોઈ હરજ નહીં બલકે ઐસી તફરીહ ઔર મિઝાહ રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ઔર સહાબા
 عَلَیْہِمُ الرِّضْوَان سے સાબિત છે.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب السابع عشر فی الغناء... الخ، ج ۵، ص ۳۵۲)

ઇલ્મે દીન પઢને ઔર પઢાને કી ફઝીલત

ઇલ્મે દીન પઢને ઔર પઢાને કી ફઝીલત ઔર ઇસ કે અજરો સવાબ કી ફઝીલત કા ક્યા કહના ? ઇસ ઇલ્મ સે આદમી કી દુન્યા વ આખિરત દોનોં સંવરતી હેં ઔર યેહી ઇલ્મ ઝરીઅએ નજાત હૈ અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં ઇલ્મે દીન જાનને વાલોં કી બુઝુર્ગી ઔર ફઝીલત કો બયાન કરતે હુએ ઇશાદિ ફરમાયા કે

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ط (پ ۲۸، المجادلة: ۱۱)

અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારે ઇમાન વાલોં કે ઔર ઉન લોગોં કે જિન કો ઇલ્મ દિયા ગયા હૈ બહુત સે દ-રજાત બુલન્દ ફરમાએગા.

હુમારે હુઝૂરે અકરમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને બહુત સી હદીસોં મેં ઇલ્મે દીન કી ફઝીલત બયાન ફરમાઈ હૈ ઔર ઇલ્મે દીન પઢને ઔર પઢાને વાલોં કી બુઝુર્ગીયોં ઔર ઉન કે મરાતિબ વ દ-રજાત કી અઝમતોં કા બયાન ફરમાયા હૈ યુનાન્હે એક હદીસ મેં ઇશાદિ ફરમાયા :

હદીસ : આલિમ કી ફઝીલત આબિદ પર વૈસી હી હૈ જૈસી મેરી ફઝીલત તુમ્હારે અદના પર. ફિર ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસ કે ફિરિશ્તે ઔર તમામ આસ્માન વ ઝમીન વાલે યહાં તક કે ચ્યૂંટી અપને સૂરાખ મેં ઔર યહાં તક કે મઘલી સબ ઉસ કી ભલાઈ ચાહને વાલે હેં જો આલિમ, કે લોગોં કો અચ્છી બાતોં કી તા'લીમ દેતા હૈ.

(سنن الترمذی، کتاب العلم، باب ماجاء فی فضل الفقه علی العبادۃ، رقم ۲۶۹۴، ج ۴، ص ۳۱۳-۳۱۴)

હદીસ : હઝરતે ઇબ્ને અબ્બાસ رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا ને ફરમાયા કે એક ઘડી

(مشكوة المصابيح، كتاب العلم، الفصل الثالث، رقم ٢٥٦، ج ١، ص ١١٧)

(کنز العمال، کتاب العلم، قسم الاقوال، رقم ۲۸۷۱۱، ج ۱۰، ص ۶۱)

(المسند لامام احمد بن حنبل، مسند انس بن مالك، رقم ١٢٦٠٠، ج ٤، ص ٤٣١)

પ્યારે ભાઈઓ ઓર અઝીઝ બઢનો ! : આજ કલ મુસલ્માન મર્દો ઓર ઓરતોં મેં ઇલ્મે દીન સીખને સિખાને ઓર દીન કી બાતોં કે જાનને કા જઝબા ઓર ઝોકો શૌક તકરીબન મિટ ચુકા હૈ ઇસ લિયે હર તરફ બે દીની ઓર લા મઝહબિયત કા સૈલાબ બઢતા જા રહા હૈ. હઝારોં નૌ જવાન લડકે ઓર લડકિયાં દીન વ મઝહબ સે આઝાદ ઓર ખુદા عَزَّوَجَلَّ વ રસૂલ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم સે બેઝાર હો કર જાનવરોં કી તરહ બે લગામ હો રહે હૈં બલ્કે બહુત સે તો ખુદા હી કા ઇન્કાર કર બૈઠે હૈં ઓર માનતે હી નહીં કે ખુદા મૌજૂદ હૈ. ઇસ બે દીની કે તૂફાન કા એક હી સબબ હૈ કે મુસલ્માનોં ને ખુદ ભી દીન કા ઇલ્મ પઢના છોડ દિયા ઓર અપને બચ્ચોં કો ભી ઇલ્મે દીન નહીં પઢાયા ઇસ લિયે બેહદ ઝરૂરી હૈ કે મુસલ્માન મર્દ વ ઓરત ખુદ ભી ફુરસત નિકાલ કર દીન કી ઝરૂરી બાતોં કા ઇલ્મ હાસિલ કરેં ઓર અપને બચ્ચે ઓર બચ્ચિયોં કો ઝરૂરી બાતેં બચપન હી સે બતાતે ઓર સિખાતે રહેં. અગર અપને બચ્ચોં કો ઇલ્મે દીન પઢા કર આલિમ નહીં બના સકતે તો કમ સે કમ ઇન કો દીન કા ઇતના ઇલ્મ તો સિખા દેં, કે વોહ મુસલ્માન બાકી રહ જાએં.

હલાલ રોઝી કમાને કા બયાન

ઇતના કમાના હર મુસલ્માન પર ફરજ હૈ જો અપને ઔર અપને અહલો ઇયાલ કે ગુઝારે કે લિયે ઔર જિન લોગોં કા ખર્ચા ઉસ કે ઝિમ્મે વાજિબ હૈ ઉન કા ખર્ચ ચલાને કે લિયે ઔર અપને કર્જોં કો અદા કરને કે લિયે કાફી હો ઇસ કે બા'દ ઉસે ઇન્તિયાર હૈ કે ઇતની હી કમાઈ પર બસ કરે યા અપને ઔર અપને અહલો ઇયાલ કે લિયે કુછ પસમાંદા માલ રખને કી ભી કોશિશ કરે. કિસી કે માં બાપ અગર મોહતાજ વ તંગદસ્ત હોં તો લડકોં પર ફરજ હૈ કે કમા કર ઉન્હેં ઇતના દેં, કે ઉન કે લિયે કાફી હો જાએ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس عشر فى الكسب، ج ٥، ص ٣٤٨-٣٤٩)

મરખલા : સબ સે અફઝલ કમાઈ જિહાદ હૈ યા'ની જિહાદ મેં જો માલે ગનીમત હાસિલ હુવા. જિહાદ કે બા'દ અફઝલ કમાઈ તિજારત હૈ ફિર ઝરાઅત ફિર સન્અત વ હરફત કા મર્તબા હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس عشر فى الكسب، ج ٥، ص ٣٤٩)

મરખલા : જો લોગ મસ્જિદોં ઔર બુઝુર્ગોં કી ખાનકાહોં ઔર દરગાહોં મેં બૈઠ જાતે હૈં ઔર બસર અવકાત કે લિયે કોઈ કામ નહીં કરતે ઔર અપને કો મુ-તવક્કિલ બતાતે હૈં હાલાંકે ઉન કી નજરેં હર વક્ત લોગોં કી જેબોં પર લગી રહતી હૈં કે કોઈ હમેં કુછ દે જાએ. ઇન લોગોં ને ઇસ કો અપની કમાઈ કા પેશા બના લિયા હૈ ઔર યેહ લોગ તરહ તરહ કે મકો ફરેબ સે કામ લે કર લોગોં સે રકમેં ખસૂટતે હૈં ઇન લોગોં કે યેહ તરીકે ના જાઈઝ હૈં હરગિઝ હરગિઝ યેહ લોગ મુ-તવક્કિલ નહીં બલ્કે મુફત ખોર ઔર કામચોર હૈં ઇસ સે લાખોં દ-રજે યેહ અચ્છા હૈ કે યેહ લોગ બસર અવકાત કે લિયે કુછ કામ કરતે ઔર રિઝકે હલાલ ખા કર ખુદા કે ફરાઈઝ કો અદા કરતે.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس عشر فى الكسب، ج ٥، ص ٣٤٩)

મસ્અલા : અપની ઝરૂરતોં સે બહુત ઝિયાદા માલો દૌલત કમાના અગર ઇસ નિયત સે હો, કે ફુ-કરા વ મસાકીન ઔર અપને રિશ્તેદારોં કી મદદ કરેંગે તો યેહ મુસ્તહબ બલકે નફલી ઇબાદતોં સે અફઝલ હૈ ઔર અગર ઇસ નિયત સે હો, કે મેરે વકાર વ ઇઝ્ઝત મેં ઇઝાફા હોગા તો યેહ ભી મુબાહ હૈ લેકિન અગર માલ કી કસરત ઔર ફખ્રો તકબ્બુર કી નિયત સે ઝિયાદા માલ કમાએ તો યેહ મમ્નૂઅ હૈ.

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، الباب الخامس عشر فى الكسب، ج ٥، ص ٣٤٩)

ઝરૂરી તખ્વીહ : યાદ રખો કે માલ કમાને કી બા'ઝ સૂરતેં જાઈઝ હેં ઔર બા'ઝ સૂરતેં ના જાઈઝ હેં હર મુસલ્માન પર ફર્ઝ હૈ કે જાઈઝ તરીકોં પર અમલ કરે ઔર ના જાઈઝ તરીકોં સે દૂર ભાગે અલ્લાહ તઆલા ને કુરઆને મજીદ મેં ઇશાદિ ફરમાયા કે

لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِإِطْلٍ . (پ ٥، النساء: ٢٩)

“યા’ની આપસ મેં એક દૂસરે કે માલ કો નાહક મત ખાઓ.”

દૂસરી જગહ કુરઆને મજીદ મેં રબ તઆલા ને ફરમાયા કે

كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ . (پ ٧، المائدة: ٨٨)

“યા’ની અલ્લાહ તઆલા ને જો રોઝી દી હૈ ઉસ મેં સે હલાલ વ તય્યિબ માલ કો ખાઓ ઔર અલ્લાહ સે ડરતે રહો જિસ પર તુમ ઇમાન લાએ હો.”

ઇન આયતોં કે ઇલાવા ઇસ બારે મેં ચન્દ હદીસેં ભી સુન લો.

હદીસ : સહીહ મુસ્લિમ મેં હઝરતે અબૂ હુરૈરા રઝીલ્લેહુનૈએ સે મરવી હૈ, હુઝૂરે અક્રદસ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ઇશાદિ ફરમાયા કે અલ્લાહ પાક હૈ ઔર વોહ પાક હી પસન્દ ફરમાતા હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા ને મોમિનોં કો ભી ઉસી બાત કા હુકમ દિયા જિસ કા રસૂલોં કો હુકમ દિયા યુનાન્થે ઉસ ને અપને રસૂલોં સે ફરમાયા કે

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا.

(صحیح مسلم، کتاب الزکاة، باب قبول الصدقة من الکسب --- الخ، رقم ۲۳۰۱، ص ۵۰۶،

پ ۱۸، المؤمنون: ۵۱)

“યા’ની એ રસૂલો ! હલાલ ચીજોં કો ખાઓ ઓર અચ્છે અમલ કરો.”

ઓર મુઅમિનીન સે ફરમાયા કે

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُّوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ط (پ ۲، البقرة: ۱۷۲)

યા’ની એ ઈમાન વાલો ! જો કુછ હમ ને તુમ કો દિયા ઈસ મેં સે હલાલ ચીજોં કો ખાઓ.

ઈસ કે બા’દ ફિર હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને ફરમાયા કે એક શાખ્સ લમ્બે લમ્બે સફર કરતા હૈ જિસ કે બાલ પરાગન્દા ઓર બદન ગર્દ આલૂદ હૈ (યા’ની ઉસ કી હાલત એસી હૈ કે જો દુઆ માંગે વોહ કબૂલ હો) વોહ આસ્માન કી તરફ હાથ ઉઠા કર યા રબ યા રબ કહતા હૈ (દુઆ માંગતા હૈ) મગર ઉસ કી હાલત યેહ હૈ કે ઉસ કા ખાના હરામ ઉસ કા પીના હરામ ઉસ કા લિબાસ હરામ ઓર ગિઝા હરામ હૈ ફિર ઉસ કી દુઆ કચૂંકર મકબૂલ હો (યા’ની અગર દુઆ મકબૂલ હોને કી ખ્વાહિશ હો તો હલાલ રોઝી ઇખ્તિયાર કરો કે બિગૈર ઈસ કે દુઆ કબૂલ હોને કે તમામ અસ્બાબ બેકાર હૈં)

(مشکوٰۃ المصابیح، کتاب البیوع، باب الکسب وطلب الحلال، رقم ۲۷۶۰، ج ۲، ص ۱۲۹)

હદીસ : હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને ફરમાયા કે હલાલ કમાઈ કી તલાશ ભી ફરાઈઝ કે બા’દ એક ફરીઝા હૈ.

(شعب الإيمان، باب فی حقوق الاولاد ولأهلین، رقم ۸۷۴۱، ج ۶، ص ۴۲۰)

હદીસ : હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા ઇશાર્દ હૈ કે લોગોં પર એક એસા ઝમાના આએગા કે આદમી પરવાહ નહીં કરેગા કે ઈસ માલ કો કહાં સે હાસિલ ક્રિયા હૈ હલાલ સે યા હરામ સે ?

(صحیح البخاری، کتاب البیوع، باب من لم یبال من --- الخ، رقم ۲۰۵۹، ج ۲، ص ۷)

હદીસ : હુઝૂરે અક્દસ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને ફરમાયા કે જો બન્દા હરામ માલ હાસિલ કરતા હૈં ઔર ઉસ કો સ-દકા કરે તો મકબૂલ નહીં ઔર ખર્ચ કરે તો ઉસ કે લિયે ઈસ મેં બ-ર-કત નહીં ઔર અપને બા'દ છોડ કર મરે તો જહન્નમ મેં જાને કા સામાન હૈં (યા'ની માલ કી તીન હાલતેં હૈં ઔર હરામ માલ કી તીનોં હાલતેં ખરાબ હી હૈં)

(مشکوٰۃ المصابیح، کتاب البیوع، باب الکسب وطلب الحلال، الفصل الثانی، رقم ۲۷۷۱، ج ۲، ص ۱۳۱)

હદીસ : ચોરી, ડાકા, ગસ્બ, ખિયાનત, રિશ્વત, શરાબ, સિનેમા, જૂઆ, સટ્ટા, નાચ, ગાના, ઝૂટ, ફરેબ, ધોકાબાઝી, કમ નાપ તોલ, બિગૈર કામ કિયે મજદૂરી ઔર તન-ખ્વાહ લેના, સૂદ વગૈરા યેહ સારી કમાઈયાં હરામ વ ના જાઈઝ હૈં.

હદીસ : જિસ શખ્સ ને હરામ તરીકોં સે માલ જમ્મ કિયા ઔર મર ગયા તો ઉસ કે વારિસોં પર યેહ લાઝિમ હૈં કે અગર ઉન્હેં મા'લૂમ હો કે, યેહ ફુલાં ફુલાં કે અમ્વાલ હૈં તો ઉન કો વાપસ કર દેં ઔર ન મા'લૂમ હો તો કુલ માલોં કો સ-દકા કર દેં કે જાન બૂઝ કર હરામ માલ કો લેના જાઈઝ નહીં.

(الفتاوى الهندية، کتاب الکراهية، الباب الخامس عشر فی الکسب، ج ۵، ص ۳۶۹)

ખુલાસએ કલામ યેહ હૈં કે મુસલ્માન કો લાઝિમ હૈં કે હમેશા માલે હરામ સે બચતા રહે. હદીસ શરીફ મેં હૈં કે માલે હરામ જબ હલાલ માલ મેં મિલ જાતા હૈં તો માલે હરામ હલાલ કો ભી બરબાદ કર દેતા હૈં. ઈસ ઝમાને મેં લોગ હલાલ વ હરામ કી પરવાહ નહીં કરતે યેહ કિયામત કી નિશાનિયોં મેં સે એક નિશાની હૈં લેકિન બહર હાલ એક મુસલ્માન કે લિયે હલાલ વ હરામ મેં ફર્ક કરના ફર્ઝ હૈં. ઊપર તુમ યેહ હદીસ પઢ ચુકે હો, કે ખુદા કે ફરાઈઝ કે બા'દ રિઝકે હલાલ તલાશ કરના ભી મુસલ્માન કે લિયે એક ફરીઝા હૈં.

પીરી મુરીદી કે લિયે હિદાયાત

﴿1﴾ મુરીદ કો ચાહિયે કે અપને પીર કા ઝાહિર વ બાતિન મેં સામને ઔર પીઠ પીછે ઇન્તિહાઈ અ-દબો એહતિરામ રખે. પીર જો વઝીફા બતાએ ઉસ કો પાબન્દી કે સાથ પઢતા રહે ઔર અપને પીર કે બારે મેં યેહ એ'તિકાદ રખે કે જિસ કદર ઝાહિરી ઔર બાતિની ફેઝ મુઝે અપને પીર સે મિલ સકતા હૈ ઉતના ઇસ ઝમાને કે કિસી બુઝુર્ગ સે નહીં મિલ સકતા.

﴿2﴾ અગર પીર ને અપને મુરીદ કા દિલ અભી અચ્છી તરહ ન સંવારા હો ઔર પીર કા વિસાલ હો જાએ તો મુરીદ કો ચાહિયે કે કિસી દૂસરે પીરે કામિલ સે જિસ મેં પીરી કી સબ શરાઈત પાઈ જાતી હોં ઉસ સે મુરીદ હો કર ફેઝ હાસિલ કરે ઔર પહલે પીર કે લિયે હમેશા ફાતિહા દિલાતા ઔર ઇસાલે સવાબ કરતા રહે.

﴿3﴾ બિગૈર અપને પીર સે પૂછે હુએ કોઈ વઝીફા યા ફકીરી કા કોઈ અમલ ન કરે ઔર જો કુછ દિલ મેં બુરે યા અચ્છે ખયાલાત પૈદા હોં યા નએ કામ કા ઇરાદા કરે તો પીર સે પૂછ લિયા કરે.

﴿4﴾ ઔરત કો ચાહિયે કે અપને પીર કે સામને બે પર્દા ન હો ઔર મુરીદ હોતે વક્ત પીર કે હાથ મેં હાથ દે કર મુરીદ ન હો બલ્કે પીર કા રુમાલ પકડ કર મુરીદ બને.

﴿5﴾ અગર ગ-લતી સે કિસી ખિલાફે શર-અ પીર કા મુરીદ બન ગયા યા પહલે વોહ પીર શરીઅત કા પાબન્દ થા અબ બિગડ ગયા તો મુરીદ કો લાઝિમ હૈ કે ઉસ કી બૈઅત તોડ દે ઔર કિસી દૂસરે પાબન્દે શરીઅત પીર સે મુરીદ હો જાએ લેકિન અગર પીર મેં કોઈ હલકી સી ખિલાફે શરીઅત બાત કભી દેખ લે તો ફૌરન એ'તિકાદ ખરાબ ન કરે ઔર યેહ સમઝ લે, કે પીર ભી આદમી હી હૈ કોઈ ફિરિશ્તા તો હૈ નહીં ઇસ લિયે અગર ઇસ સે ઇત્તિફાકિયા કોઈ મા'મૂલી સી ખિલાફે શર-અ બાત હો ગઈ હૈ જો તૌબા કર લેને સે મુઆફ હો સકતી હૈ તો

ઐસી બાત પર બદઝન હો કર પીર કો ન છોડે. હાં અલબત્તા અગર પીર બદ અકીદા હો જાએ યા કિસી ગુનાહે કબીરા પર અડા રહે તો ફિર મુરીદી તોડ દે ક્યૂંકે બદ અકીદા ઔર ફાસિકે મો'લિન કો અપના પીર બનાના હરામ હૈ.

﴿6﴾ આજ કલ કે મક્કાર ફકીર કહા કરતે હેં કે શરીઅત કા રાસ્તા ઔર હૈ ઔર ફકીરી કા રસ્તા ઔર હૈ. ઐસા કહને વાલે ફકીર ખ્વાહ કિતના હી શો'બદા દિખાએ મગર ઇન કે બારે મેં યેહી અકીદા રખના ફર્જ હૈ કે યેહ ગુમરાહ ઔર જૂટે હેં ઔર યાદ રખો કે ઐસે ફકીરોં સે મુરીદ હોના બહુત બડા ગુનાહ હૈ ઔર વોહ જો કુછ તઅજજુબ ખૈજ ચીઝેં દિખલા રહે હેં વોહ હરગિઝ હરગિઝ કરામત નહીં બલ્કે જાદૂ યા નઝર બન્દી કા અમલ યા શૈતાન કા ધોકા હૈ. (દિખો હમારી કિતાબ મા'મૂલાતુલ અબરાર)

﴿7﴾ અગર પીર કે બતાએ હુએ વઝીફોં સે દિલ મેં કુછ રોશની યા અચ્છી હાલત પૈદા હો યા અચ્છે અચ્છે ખ્વાબ નઝર આએ યા ખ્વાબ વ બેદારી મેં બુઝુર્ગોં કા દીદાર ઔર ઉન કી ઝિયારત હોને લગે યા નમાઝ ઔર વઝીફે મેં કોઈ ચમક પૈદા હો યા કોઈ ખાસ કૈફિયત યા લઝઝત મહસૂસ હો તો ખબરદાર ! ખબરદાર ઇન બાતોં કા અપને પીર કે સિવા કિસી દૂસરે સે ઝિક્ર ન કરે, ન અપને વઝીફોં ઔર ઇબાદતોં કા પીર કે ઇલાવા કિસી કે સામને ઇઝહાર કરે ક્યૂંકે ઝાહિર કર દેને સે યેહ મિલી હુઈ રૂહાની દૌલત ચલી જાતી હૈ ઔર ફિર મુરીદ ઉમ્ર ભર હાથ મલતા રહ જાએગા.

﴿8﴾ અગર પીર કે બતાએ હુએ વઝીફે યા ઝિક્ર કા કુછ મુદત તક કોઈ અસર યા કૈફિયત ન ઝાહિર હો તો ઇસ સે તંગદિલ ઔર પીર સે બદઝન ન હો ઔર ઇસ કો અપની ખામી યા કોતાહી સમઝે ઔર યું સમઝે કે બડા અસર યેહી હૈ કે મુઝે અલ્લાહ ﷻ કા નામ લેને કી તૌફીક હો રહી હૈ. હર મુરીદ મેં પૈદાઈશી તૌર પર અલગ અલગ સલાહિયત હુવા કરતી હૈ એક હી વઝીફા ઔર એક હી ઝિક્ર સે કિસી

મેં કોઈ અસર પૈદા હોતા હૈં ઓર કિસી મેં કોઈ દૂસરી કેફિયત પૈદા હોતી હૈં, કિસી મેં જલ્દ અસર ઝાહિર હોતા હૈં કિસી મેં બહુત દેર કે બા'દ અ-સરાત ઝાહિર હોતે હૈં જિસ મેં જૈસી ઓર જિતની સલાહિયત હોતી હૈં ઉસી લિહાઝા સે વઝીફોં ઓર ઝિક કી કેફિયાત પૈદા હોતી હૈં યેહ ઝરૂરી નહીં કી હર મુરીદ કા હાલ યક્સાં હી હો. બહર હાલ અગર વઝીફે વ ઝિક સે કુછ કેફિયાત પૈદા હોં તો ખુદા કા શુક અદા કરે ઓર અગર કુછ અ-સરાત ન હોં યા કમ હોં યા અ-સરાત હો કર કમ હો જાએં યા બિલ્કુલ અ-સરાત વ કેફિયાત ઝાઈલ હો જાએં તો હરગિઝ હરગિઝ પીર સે બદ એ'તિકાદ હો કર ઝિક ઓર વઝીફે કો ન છોડે બલ્કે બરાબર પઢતા રહે ઓર પીર કા અ-દબો એહતિરામ બ દસ્તૂર રખે ઓર ઝરા ભી તંગદિલ ન હો ઓર યેહ સોચ સોચ કર સખ્ર કરે ઓર અપને દિલ કો તસલ્લી દેતા રહે કે

ઉસ કે અલ્તાફ તો હૈં આમ શહીદી સબ પર

તુઝ સે ક્યા ઝિદ થી અગર તૂ કિસી કાબિલ હોતા

«9» હર મુરીદ કો લાઝિમ હૈં કે દૂસરે બુઝુર્ગોં યા દૂસરે સિલ્સિલે કી શાન મેં હરગિઝ હરગિઝ કભી કોઈ ગુસ્તાખી ઓર બે અ-દબી ન કરે ન કિસી દૂસરે પીર કે મુરીદોં કે સામને કભી યેહ કહે કે મેરા પીર તુમ્હારે પીર સે અચ્છા હૈં યા હમારા સિલ્સિલા તુમ્હારે સિલ્સિલે સે બેહતર હૈં, ન યેહ કહે કે હમારે પીર કે મુરીદ તુમ્હારે પીર સે ઝિયાદા હૈં યા હમારે પીર કા ખાનદાન તુમ્હારે પીર કે ખાનદાન સે બઢ યઢ કર હૈં ક્યૂંકે ઈસ કિસ્મ કી ફુઝૂલ બાતોં સે દિલ મેં અંધેરા પૈદા હોતા હૈં ઓર ફખ્ર વ ગુરૂર કા શૈતાન સર પર સુવાર હો કર મુરીદ કો જહન્નમ કે ગઢે મેં ગિરા દેતા હૈં ઓર પીરોં વ મુરીદોં કે દરમિયાન નિફાક વ શિકાક, પાર્ટી બન્દી ઓર કિસ્મ કિસ્મ કે ઝગડોં કા ઓર ફિતના વ ફસાદ કા બાઝાર ગર્મ હો જાતા હૈં.

મુરીદ કો કિસ તરહ રહના ચાહિયે ?

- ﴿1﴾ ઝરૂરત કે મુતાબિક દીન કા ઇલ્મ હાસિલ કરતા રહે ખ્વાહ કિતાબે પઢ કર યા આલિમોં સે પૂછ પૂછ કર.
- ﴿2﴾ સબ ગુનાહોં સે બચતા રહે.
- ﴿3﴾ અગર કભી કોઈ ગુનાહ હો જાએ તો ફૌરન દિલ મેં શર્મિન્દા હો કર ખુદા સે તૌબા કરે.
- ﴿4﴾ કિસી કો અપને હાથ યા ઝબાન સે તક્લીફ ન દે, ન કિસી કા કોઈ હક મારે.
- ﴿5﴾ માલ કી મહબ્બત ઔર ઇઝ્જત વ શોહરત કી તમન્ના દિલ મેં ન રખે ન અચ્છે ખાને ઔર અચ્છે કપડે કી ફિક કરે બલ્કે વક્ત પર જો કુછ મિલ જાએ ઉસ પર સબ્રો શુક કરે.
- ﴿6﴾ અગર કિસી ખતા પર કોઈ ટોકે તો અપની બાત કી પચ કર કે ઇસ પર અડા ન રહે બલ્કે ફૌરન હી ખુશદિલી સે અપની ગ-લતી કો તસ્લીમ કરે ઔર તૌબા કરે.
- ﴿7﴾ બિગૈર સખ્ત ઝરૂરત કે સફર ન કરે ક્યૂંકે સફર મેં બહુત સી બે એહતિયાતી હોતી હૈ ઔર બહુત સે દીની કામોં ઔર વઝીફોં યહાં તક કે નમાઝ મેં ખલલ પૈદા હો જાયા કરતા હૈ.
- ﴿8﴾ કિસી સે ઝગડા તકરાર ન કરે.
- ﴿9﴾ બહુત ઝિયાદા ઔર કહ્કહા લગા કર ન હંસે.
- ﴿10﴾ હર બાત ઔર હર કામ મેં શરીઅત ઔર સુન્નત કી પાબન્દી કા ખયાલ રખે.
- ﴿11﴾ ઝિયાદા વક્ત તન્હાઈ મેં રહે અગર લોગોં સે મિલના જુલના પડે તો લોગોં સે આજિઝી ઔર ઇન્કિસારી કે સાથ મિલે સબ કી ખિદમત કરે ઔર હરગિઝ હરગિઝ અપને કિસી કૌલ વ ફે'લ સે અપની બડાઈ ન જતાએ.

- ﴿12﴾ અમીરોં કી સોહબત મેં બહુત કમ બૈઠે.
- ﴿13﴾ બદ દીનોં બદ ફે'લોં સે બહુત દૂર ભાગે.
- ﴿14﴾ દૂસરોં કા ઐ'બ ન ઢૂંડે બલ્કે અપને ઐ'બોં પર નઝર રખે ઔર અપની ઇસ્લાહ કી કોશિશ મેં લગા રહે.
- ﴿15﴾ નમાઝોં કો અચ્છી તરહ અચ્છે વક્ત મેં પાબન્દી કે સાથ દિલ લગા કર પઢે.
- ﴿16﴾ જો કુદ નુક્સાન યા રન્જો ગમ પેશ આએ ઉસ કો અલ્લાહ ﷻ કી તરફ સે જાને ઔર ઇસ પર સબ્ર કરે ઔર યેહ સમજે કે ઇસ પર ખુદાવન્દે તઆલા કી તરફ સે સવાબ મિલેગા ઔર અગર કોઈ ફાએદા હાસિલ હો યા કોઈ ખુશી હાસિલ હો તો ઇસ પર ખુદા કા શુક્ર અદા કરે ઔર યેહ દુઆ માંગે કે અલ્લાહ તઆલા ઇસ નફઅ ઔર ખુશી કો મેરે હક મેં બેહતર બનાએ.
- ﴿17﴾ દિલ યા ઝબાન સે હર વક્ત ખુદા કા ઝિક્ર કરતા રહે કિસી વક્ત ગાફિલ ન રહે કમ સે કમ હર દમ યેહ ખયાલ રખે કે ખુદા મુજે દેખ રહા હૈ.
- ﴿18﴾ જહાં તક હો સકે દૂસરોં કો દીન યા દુન્યા કા ફાએદા પહોંચાતા રહે ઔર હરગિઝ કિસી મુસલ્માન કો નુક્સાન ન પહોંચાએ.
- ﴿19﴾ ખૂરાક મેં ન ઇતની કમી કરે કે કમઝોર યા બીમાર હો જાએ, ન ઇતની જિયાદતી કરે કે ઇબાદત મેં સુસ્તી હોને લગે.
- ﴿20﴾ અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કિસી આદમી સે કોઈ ઉમ્મીદ ઔર આસ ન લગાએ ઔર હરગિઝ યેહ ખયાલ ન રખે કે ફુલાં જગહ સે યા ફુલાં આદમી સે મુજે કોઈ ફાએદા મિલ જાએગા, બસ અલ્લાહ તઆલા સે આસ લગાએ રખે ઔર ઇસ અકીદે પર જમા રહે કે અગર અલ્લાહ તઆલા ચાહેગા તો સબ મેરે કામ આએંગે ઔર અગર અલ્લાહ તઆલા નહીં ચાહેગા તો કોઈ મેરે કામ નહીં આ સકતા.

- ﴿21﴾ જહાં તક હો સકે મુસલ્માનોં કે ઉયૂબ કો છુપાએ.
- ﴿22﴾ મેહમાનોં, મુસાફિરોં ઔર આમિલોં વ દરવેશોં કી ખિદમત કરે ઔર ગરીબોં, મોહતાજોં કી અપની તાકત ભર મદદ કરે.
- ﴿23﴾ અપની મૌત કો યાદ રખે.
- ﴿24﴾ રોઝાના રાત કો સોતે વક્ત દિન ભર કે કામોં કો સોચે કે આજ દિન ભર મેં મુઝ સે કિતની નેકિયાં હુઈ ઔર કિતને ગુનાહ હુએ નેકિયોં પર ખુદા કા શુક અદા કરે ઔર ગુનાહોં સે તૌબા કરે.
- ﴿25﴾ ઝૂટ, ગીબત, ગાલી ગલોચ, ફુઝૂલ બકવાસ સે હમેશા બચતા રહે.
- ﴿26﴾ જો મહફિલ ખિલાફે શરીઅત હો વહાં હરગિઝ કદમ ન રખે ઔર ઇસ મુઆ-મલે મેં અઝીઝો અકરિબા કી નારાઝગી કી ભી કોઈ પરવાહ ન કરે.
- ﴿27﴾ અપની સૂરત વ સીરત, અપને ઇલ્મો ફન, અપની ઇઝ્ઝત વ શોહરત, અપને માલો દૌલત ઔર દૂસરી ખૂબિયોં પર હરગિઝ કભી મગરૂર ન હો.
- ﴿28﴾ નેકોં કી સોહબત મેં બૈઠે.
- ﴿29﴾ ગુસ્સા ન કરે, હમેશા બુર્દબારી ઔર બરદાશત કરને કી આદત બનાએ.
- ﴿30﴾ હર શખ્સ સે નરમી કે સાથ બાતચીત કરે.
- ﴿31﴾ અપને પીર કે બતાએ હુએ ઝિક્ક ઔર વઝીફોં કી પાબન્દી કરે ઔર ઉસ કી નસીહતોં કો હર દમ પેશે નઝર રખે.

ખૈરો બ-ર-કત વાલી મજલિસેં

મુસલ્માનોં કી વોહ મજલિસેં જિન કે બારે મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા હૈ કે ઇન મજલિસોં મેં રહમત કે ફિરિશ્તે ઉતરતે હૈં ઔર રહમતોં બ-ર-કતોં કા નુઝૂલ હોતા હૈ ઇન મુબારક મજલિસોં મેં ચન્દ યેહ હૈં જિન મેં મુસલ્માનોં કા હાઝિર હોના સઆદત ઔર

બાઈસે ખૈરો બ-ર-કત ઔર અજરો સવાબ કી દૌલત સે માલામાલ હોને કા ઝરીઆ હૈ.

﴿1﴾ **મીલાદ શરીફ** : ઇસ મજલિસ મેં હુઝૂરે અકદસ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી વિલાદતે બા સઆદત કા બયાન ઔર ઇસી કે ઝિમ્ન મેં હુઝૂર કી વિલાદતે બા સઆદત કા બયાન ઔર ઇસી કે ઝિમ્ન મેં હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કે ફઝાઈલ મો'જિઝાત ઔર આપ કી સીરતે મુબા-રકા ઔર આપ કી મુકદ્દસ ઝિન્દગી કે હાલાત કા ઝિક્રે જમીલ હોતા હૈ. ઇન ચીઝોં કા ઝિક્ર કુરઆને મજ્હદ મેં ભી હૈ ઔર હદીસોં મેં ભી બ કસરત ઇન બાતોં કા ઝિક્ર હૈ અગર મુસલ્માન અપની મહફિલ મેં ઇન મુકદ્દસ મઝામીન કો બયાન કરેં બલ્કે ખાસ ઇન બાતોં કે બયાન કરને કે લિયે મહફિલ મુન્અકિદ કરેં તો ઇસ કે ના જાઈઝ હોને કી ભલા કૌન સી વજહ હો સકતી હૈ. બિલા શુબા યકીનન યેહ મજલિસ જાઈઝ બલ્કે મુસ્તહબ ઔર બાઈસે અજરો સવાબ હૈ. ઇસ મજલિસ કે લિયે લોગોં કો બુલાના ઔર શરીક કરના યકીનન એક ખૈર કી તરફ બુલાના હૈ જો સવાબ કા કામ હૈ જિસ તરહ વા'ઝ ઔર જલસોં કે એ'લાન કિયે જાતે હેં ઔર તારીખ મુકરર કર કે ઇશ્તિહાર છાપે જાતે હેં ઔર એ'લાન કર કે લોગોં કો દા'વત દી જાતી હૈ ઔર ઇન બાતોં કી વજહ સે વોહ વા'ઝ ઔર જલ્સે ના જાઈઝ નહીં હો જાતે ઇસી તરહ મીલાદ શરીફ કે લિયે બુલાવા દેને સે ઇસ મજલિસ કો ના જાઈઝ ઔર બિદ'અત નહીં કહા જા સકતા.

ઈસી તરહ મીલાદ શરીફ મેં શીરીની બાંટના ભી જાઈઝ હૈ. મિઠાઈ બાંટના મુસલમાનોં કે સાથ એક નેક સુલૂક ઔર એહસાન કરના હૈ. જબ મીલાદ શરીફ કી મહફિલ જાઈઝ હૈ તો મિઠાઈ બાંટના જો એક જાઈઝ ઔર નેક કામ હૈ ઈસ મહફિલ કો ના જાઈઝ નહીં કર દેગા. મીલાદ શરીફ કી મજલિસ મેં ઝિક્રે વિલાદત કે વક્ત બરે હો કર સલાતો સલામ પઢતે હૈં. અ-રબો અજમ કે બરે બરે ઉ-લમાએ કિરામ

ઔર મુફ્તિયાને ઉઝ્ઝામ ને ઇસ કિયામ ઔર સલાતો સલામ કો મુસ્તહબ ફરમાયા હૈ ઇસ લિયે ખડે હો કર સલામ પઢના યકીનન જાઈઝ ઔર સવાબ કા કામ હૈ બા'ઝ અકાબિર ઔલિયા કો મીલાદ શરીફ કી મજલિસે પાક મેં હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી ઝિયારત કા શરફ ભી હાસિલ હુવા હૈ. અગર્યે યેહ નહીં કહા જા સકતા કે હુઝૂરે અકદસ ﷺ ઝરૂર હી ઇસ મજલિસે મીલાદ શરીફ મેં તશરીફ લાતે હેં લેકિન અગર વોહ અપને કિસી ઉમ્મતી પર અપના ખાસ કરમ ફરમાએ ઔર તશરીફ લાએ તો યેહ કોઈ મુહાલ બાત ભી નહીં. બહુત સે ગુલામોં કો આકાએ નામદાર ને નવાઝા હૈ ઔર અપને દીદારે અન્વર સે મુશરફ ફરમાતે રહેંગે ક્યૂંકે અલ્લાહ તઆલા ને અપને મહબૂબ કો હયાતે જાવિદાની અતા ફરમાઈ હૈ ઔર ઇન કો બડી બડી તાકતોં કા બાદશાહ બલકે શહન્શાહ બનાયા હૈ

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَى حَبِيبِكَ سُلْطَانِ الْعَالَمِينَ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ الْمُكْرَمِينَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ۝
(બહારે શરીઅત, જિ. 3, હિસ્સા : 16, સ. 245-246)

﴿2﴾ રજબી શરીફ : 26-27 રજબ કો મે'રાજ શરીફ કા બયાન કરને કે લિયે જો જલ્સા કિયા જાતા હૈ ઉસ કો રજબી શરીફ કી મજલિસ કહતે હેં. મીલાદ શરીફ કી તરહ યેહ ભી બહુત હી મુબારક જલ્સા હૈ ઇસ જલ્સે કો કરને વાલે ઔર હાઝિરીન વ સામેઈન સબ સવાબ કે મુસ્તહિક હેં. ઝાહિર હૈ કે હુઝૂરે અકરમ ﷺ કે ફઝાઈલો કમાલાત ઔર ઇન કે મો'જિઝાત મેં સે એક બહુત હી અઝીમુશ્શાન મો'જિઝા યા'ની મે'રાજે જિસ્માની કા ઝિક્રે જમીલ કિસ કદર ખુદાવન્દે જલીલ કી રહમતોં ઔર બ-ર-કતોં કે નુઝૂલ કા બાઈસ હોગા ? ઇસ લિયે મુસલ્માનોં કો ચાહિયે કે ઝિયાદા સે ઝિયાદા તા'દાદ મેં ઔર બડે સે બડે એહતિમામ કે સાથ ઇસ મજલિસે ખૈરો બ-ર-કત કો મુનઅકિદ કરેં ઔર ઝિક્રે મે'રાજ સુનને કે લિયે કસીર તા'દાદ મેં હાઝિર હો કર

અન્વારો બ-ર-કાત કી સઆદતોં સે સરફરાજ હોં ઔર ઇસ મુકદ્દસ રાત મેં નવાફિલ પઢ કર ઔર સ-દકાતો ખૈરાત કર કે સવાબે દારૈન કી દૌલતોં સે માલામાલ હોં.

﴿3﴾ ગ્યારહવીં શરીફ : 11, 12 રબીઉલ આબિર કો હઝરતે ગૌસે આ'ઝમ સય્યિદુના શૈખ અબ્દુલ કાદિર જીલાની رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ કે ફઝાઇલો મનાકિબ ઔર આપ કી કરામાત કો બયાન કરને કે લિયે યેહ જલ્સા મુન્અકિદ કિયા જાતા હૈ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે સાલિહીન કે ઝિક્ર કે વક્ત રહમતોં ઔર બ-ર-કતોં કા નુઝૂલ હુવા કરતા હૈ.

(کشف الخفاء، حرف العين المهملة، رقم ١٧٧٠، ج ٢، ص ٦٥)

લિહાજા યેહ જલ્સે ભી જાઈઝ ઔર બહુત હી બા બ-ર-કત હૈં ઔર બિલા શુબા સવાબ કે કામ હૈં.

﴿4﴾ સીરતે પાક કે ઇજલાસ : ઇન જલ્સોં મેં હુઝૂરે અકરમ صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ કે ફઝાઇલ ઔર આપ કી મુકદ્દસ સીરત ઔર ઇતિબાએ સુન્નત વ શરીઅત ઔર મહબ્બતે રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ કા બયાન હુવા કરતા હૈ. મીલાદ શરીફ કી તરહ યેહ જલ્સે ભી બહુત મુબારક ઔર ખૈરો બ-ર-કત વાલે હૈં ઔર અહલે જલ્સા હાઝિરીન સબ સવાબ પાતે હૈં.

હલ્કએ ઝિક્ર : સૂફિયાએ કિરામ, અહલે તરીકત જમ્અ હો કર ઔર હલ્કા બના કર કલિમએ તય્યિબા પઢતે ઔર અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કા ઝિક્ર કરતે હૈં ફિર શ-જ-રએ શરીફા પઢ કર પીરાને કિબાર કો ઇસાલે સવાબ કરતે હૈં ઇન હલ્કોં કી ફઝીલત ઔર અઝમત કા ક્યા કહના ? ઇન ઝિક્ર કે હલ્કોં કો હદીસ મેં “જન્નત કા બાગ” કહા ગયા હૈ.

ઇસી તરહ દૂસરે સહાબએ કિરામ عَلَيْهِمُ الرِّضْوَانُ ઔર ઔલિયાએ (उत्तुलाम رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ) કે તઝકિરોં કી મજલિસેં મુન્અકિદ કરના ભી જાઈઝ હૈ મગર યેહ ઝરૂરી હૈ કે ઇન સબ જલ્સોં મેં રિવાયાત સહીહ

બયાન કી જાએં ગૈર જિમ્મેદાર લોગોં સે ન વા'ઝ કહલાયા જાએ ન ગલત રિવાયતોં કો બયાન કિયા જાએ વરના સવાબ કે જગહ અઝાબ કે સિવા ઔર કુછ ન મિલેગા.

ઉર્સે બુરુગાને દીન : બુરુગાને દીન વ ઉ-લમાએ સાલિહીન કે વિસાલ કી તારીખોં મેં ઇન કે મઝારોં પર હાઝિરીન કા ઇજતિમાઅ જિસ મેં કુરઆને મજ્હદ કી તિલાવત ઔર મીલાદ શરીફ, ના'ત ખ્વાની ઔર વા'ઝ હોતા હૈ ઔર ઇન બુરુગાં કે હાલાતે ઝિન્દગી બયાન કિયે જાતે હેં ફિર ફાતિહા વ ઇસાલે સવાબ કિયા જાતા હૈ યેહ જાઈઝ હૈ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ભી હર સાલ કે અવ્વલ યા આખિર મેં શુ-હદાએ ઉહુદ કે મઝારોં કી ઝિયારત કે લિયે તશરીફ લે જાયા કરતે થે. હાં યેહ ઝરૂર હૈ કે ઉર્સોં કો ઝમાનએ હાલ કે ખુરાફાત વ લગ્વિય્યાત ચીઝોં સે પાક રખા જાએ, જાહિલોં કો ના જાઈઝ કામોં સે મન્અ કિયા જાએ, મન્અ કરને સે ભી અગર વોહ બાઝ ન આએં તો ઇન ના જાઈઝ કામોં કા ગુનાહ ઉન કે સર પર હોગા ઇન લગ્વિય્યાત વ ખુરાફાત કી વજહ સે ઉર્સ કો હરામ નહીં કહા જા સકતા. નાક પર મખ્ખી બૈઠ જાએ તો મખ્ખી કો ઉડા દેના ચાહિયે નાક કાટ કર નહીં ફેંક દી જાએગી.

ઈસાલે સવાબ

યા'ની કુરઆને મજ્હદ કી તિલાવત યા કલિમા શરીફ યા નફલી નમાઝોં યા કિસી ભી બદની યા માલી ઇબાદતોં કા સવાબ કિસી દૂસરે કો પહોંચાના યેહ જાઈઝ હૈ. ઇસી કો આમ તૌર પર લોગ ફાતિહા દેના ઔર ફાતિહા દિલાના કહતે હેં, ઝિન્દોં કે ઇસાલે સવાબ સે મુદ્દોં કો ફાએદા પહોંચતા હૈ. ફિક્હ ઔર અકાઈદ કી કિતાબોં મ-સલન હિદાયા વ શર્હે અકાઈદે નસ્ફિયા મેં ઇસ કા બયાન મૌજૂદ હૈ ઇસ કો બિદ્અત ઔર ના જાઈઝ કહના જહાલત ઔર હટધર્મી હૈ. હદીસ

સે ભી ઈસ કા જાઈઝ હોના સાબિત હૈ. યુનાન્યે હઝરતે સા'દ બિન ઉબાદા સહાબી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી વાલિદા કા જબ ઈન્તિકાલ હો ગયા તો ઉન્હોં ને અઝ્ઝ ક્રિયા કે યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم મેરી માં કા ઈન્તિકાલ હો ગયા ઉન કે લિયે કૌન સા સ-દકા અફઝલ હૈ ? હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા : પાની બેહતરીન સ-દકા હૈ. તો (હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે ફરમાને કે મુતાબિક) હઝરતે સા'દ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને કૂંવાં ખુદવા દિયા (ઔર ઉસે અપની માં કી તરફ મન્સૂબ કરતે હુએ) કહા યેહ કૂંવાં સા'દ કી માં કે લિયે હૈ (યા'ની ઈસ કા સવાબ ઉસ કી રૂહ કો મિલે).

(مشکوۃ المصابیح، کتاب الزکاة، باب فضل الصدقة، الفصل الثانی، رقم ۱۹۱۲، ج ۱، ص ۵۲۷)

ઈસી તરહ એક ઔર હદીસ મેં હૈ કે એક શખ્સ ને અઝ્ઝ ક્રિયા યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم મેરી માં કા અયાનક ઈન્તિકાલ હો ગયા ઔર વોહ કિસી બાત કી વસિયત ન કર સકી મેરા ગુમાન હૈ કે વોહ ઈન્તિકાલ કે વક્ત કુછ બોલ સકતી તો સ-દકા ઝરૂર દેતી તો અગર મેં ઉસ કી તરફ સે સ-દકા કર દૂં તો ક્યા ઉસ કી રૂહ કો સવાબ પહોંચેગા ? તો આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ઈશાદિ ફરમાયા કે : હાં પહોંચેગા.

(صحیح مسلم، کتاب الزکاة، باب وصول ثواب الصدقة---الخ، رقم ۱۰۰۴، ج ۱، ص ۵۰۲)

અલ્લામા ન-વવી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْه ને ઈસ હદીસ કી શર્હ મેં ઈશાદિ ફરમાયા કે

“ઈસ હદીસ સે સાબિત હુવા કે અગર મયિત કી તરફ સે સ-દકા દિયા જાએ તો મયિત કો ઈસ કા ફાએદા ઔર સવાબ પહોંચતા હૈ ઈસી પર ઉ-લમા કા ઈત્તિફાક હૈ.”

(شرح صحيح مسلم، کتاب الزکاة، باب وصول ثواب الصدقة---الخ، ج ۱، ص ۳۲۴)

ઈસ કે ઈલાવા ઈન હદીસોં સે મુન્દરિજએ ઝૈલ મસાઈલ ભી નિહાયત હી વાઝેહ તૌર પર સાબિત હોતે હૈં :

﴿1﴾ મચ્ચિત કે ઇસાલે સવાબ કે લિયે પાની બેહતરીન સ-દકા હૈ કે કૂંવાં ખુદવા કર યા નલ લગવા કર યા સબીલ લગા કર ઇસ કા સવાબ મચ્ચિત કો બખ્શા જાએ.

﴿2﴾ મચ્ચિત કો કિસી કારે ખૈર કા સવાબ બખ્શના બેહતર ઔર અચ્છા કામ હૈ યુનાન્યે તફસીરે અઝીઝી પારહ અમ્મ સ. 113 પર હૈ કે

“મુદ્દા એક ડૂબને વાલે કી તરહ કિસી ફરિયાદ રસ કે ઇન્તિઝાર મેં રહતા હૈ એસે વક્ત મેં સ-દકાત ઔર દુઆએ ઔર ફાતિહા ઉસ કે બહુત કામ આતે હૈં યેહી વજહ હૈ કે લોગ એક સાલ તક ખુસૂસન મૌત કે બા'દ એક ચિલ્લે તક મચ્ચિત કો ઇસ કિસ્મ કી ઇમદાદ પહોંચાને કી પૂરી પૂરી કોશિશ કરતે હૈં.”

﴿3﴾ સવાબ બખ્શને કે અલ્ફાઝ ઝબાન સે અદા કરના સહાબા عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان કી સુન્નત હૈ.

﴿4﴾ ખાના શીરીની વગૈરા સામને રખ કર ફાતિહા દેના જાઈઝ હૈ ઇસ લિયે કે હઝરતે સા'દ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ને ઇશારા કરીબ કા લફઝ ઇસ્તિ'માલ કરતે હુએ ફરમાયા هذه لام سعد યેહ કૂંવાં સા'દ કી માં કે લિયે હૈ યા'ની ઐ **अल्लाહ** ! ઇસ કૂંએ કે પાની કા સવાબ મેરી માં કો અતા ફરમા ઇસ સે મા'લૂમ હુવા કે કૂંવાં ઉન કે સામને થા.

﴿5﴾ ગરીબ, મિસ્કીન કો ખાના વગૈરા દેને સે પહલે ભી ફાતિહા કરના જાઈઝ હૈ જૈસા કે હઝરતે સા'દ ને કિયા કે કૂંવાં તય્યાર હોને કે સાથ હી ઉન્હોં ને સવાબ બખ્શ દિયા હાલાંકે લોગોં કે પાની ઇસ્તિ'માલ કરને કે બા'દ સવાબ મિલેગા ઇસી તરહ અગર્યે ગરીબ મિસ્કીન કો ખાના દેને કે બા'દ સવાબ મિલેગા લેકિન ઇસ સવાબ કો પહલે હી બખ્શ દેના જાઈઝ હૈ.

﴿6﴾ કિસી ચીઝ પર મચ્ચિત કા નામ આને સે વોહ ચીઝ હરામ ન હોગી મ-સલન ગૌસે પાક કા બકરા યા ગાઝી મિયાં કા મુર્ગા કહને સે

બકરા યા મુર્ગા હરામ નહીં હો સકતા ક્યૂંકે હઝરતે સા'દ સહાબી ને ઉસ કૂંઝેં કો અપની મહૂમા માં કે નામ સે મન્સૂબ કિયા થા જો આજ તક બિઅરે ઉમ્મે સા'દ હી કે નામ સે મશહૂર હૈં ઔર દૌરે સહાબા સે આજ તક મુસલ્માન ઈસ કા પાની પીતે રહે હૈં ઔર કોઈ ભી ઈસ કા કાઈલ નહીં કે ઉમ્મે સા'દ કા નામ બોલ દેને સે કૂંઝેં કા પાની હરામ હો ગયા.

બહર હાલ ઈસ બાત પર ચારોં ઈમામોં કા ઇત્તિફાક હૈં કે ઈસાલે સવાબ યા'ની ઝિન્દોં કી તરફ સે મુદ્દોં કો સવાબ પહોંચાના જાઈઝ હૈ. અબ રહીં તખ્સીસાત, કે તીસરે દિન સવાબ પહોંચાના, ચાલીસવેં દિન સવાબ પહોંચાના. તો યેહ તખ્સીસાત ઔર દિનોં કી ખુસૂસિયાત ન તો શર-ઈ તખ્સીસાત હૈં ન કોઈ ભી ઈન કો શર-ઈ સમઝતા હૈં ક્યૂંકે કોઈ ભી યેહ નહીં કહતા કે ઈસી દિન સવાબ પહોંચેગા બલ્કે યેહ તખ્સીસાત મહૂઝ ઉર્ફી ઔર રવાજ બાત હૈં જો લોગોં ને અપની સહૂલત કે લિયે મુકરર કર રખી હૈં વરના સબ જાનતે હૈં કે ઇન્તિકાલ કે બા'દ હી સે તિલાવતે કુરઆને મજીદ ઔર સ-દકાતો ખૈરાત કા સિલ્સિલા શુરૂઅ હો જાતા હૈં ઔર અક્સર લોગોં કે યહાં બહુત દિનોં તક યેહ સિલ્સિલા જારી રહતા હૈં ઈન સબ બાતોં કે હોતે હુએ યેહ કેસે કહા જા સકતા હૈં કે સુન્ની લોગ તીસરે દિન ઔર ચાલીસવેં દિન કે સિવા દૂસરે દિનોં મેં ઈસાલે સવાબ કો ના જાઈઝ માનતે હૈં યેહ બહુત બડા ઇફ્તિરા ઔર શર્મનાક તોહમત હૈં જો મુખાલિફીન કી તરફ સે હમ સુન્ની મુસલ્માનોં પર લગાને કી કોશિશ કી જા રહી હૈં ઔર ખ્વાહ મ ખ્વાહ તીજા ઔર ચાલીસવેં કો હરામ કહ કર મુદ્દોં કો સવાબ સે મહરૂમ કિયા જા રહા હૈં બહર હાલ જબ હમ યેહ કાઈદએ કુલ્લિયા બયાન કર ચુકે હૈં કે ઈસાલે સવાબ ઔર ફાતિહા જાઈઝ હૈં તો ઈસાલે સવાબ કે તમામ જુઝઈયાત કે અહકામ ઈસી કાઈદએ કુલ્લિયા સે મા'લૂમ હો ગએ મ-સલન :

તીજે કી ફાતિહા : મરને સે તીસરે દિન બા'દ કુરઆન ખ્વાની ઔર કલિમએ તય્યિબા પઢા જાતા હૈ ઔર કુછ બતાશે યા ચને યા મિઠાઈયાં તક્સીમ કી જાતી હૈં ઔર ઇન કા સવાબ મય્યિત કી રૂહ કો પહોંચાયા જાતા હૈ ચૂકે યેહ ઇસાલે સવાબ કા એક તરીકા હૈ ઇસ લિયે જાઈઝ ઔર બેહતર હૈ લિહાઝા ઇસ કો કરના ચાહિયે.

ચાલીસવેં ઔર બરસી કી ફાતિહા : મરને કે ચાલીસવેં દિન બા'દ હી કુછ ખાના પકવા કર ફુ-કરા વ મસાકીન કો ખિલાયા જાતા હૈ ઔર કુરઆન ખ્વાની ભી કી જાતી હૈ ઔર ઇસ કા સવાબ મય્યિત કી રૂહ કો પહોંચાયા જાતા હૈ ઇસી તરહ એક બરસ પૂરા હો જાને કે બા'દ ભી ખાનોં ઔર તિલાવત વગૈરા કા ઇસાલે સવાબ કિયા જાતા હૈ યેહ સબ જાઈઝ ઔર સવાબ કે કામ હૈં લિહાઝા ઇન કો કરતે રહના ચાહિયે.

શબે બરાઅત કી ફાતિહા : શબે બરાઅત મેં હલ્વા પકાયા જાતા હૈ ઔર ઉસ પર ફાતિહા દિલાઈ જાતી હૈ હલ્વા પકાના ભી જાઈઝ હૈ ઔર ઉસ પર ફાતિહા દિલાના ઇસાલે સવાબ મેં દાખિલ હૈ લિહાઝા યેહ ભી જાઈઝ હૈ.

ફૂંડોં કી ફાતિહા : રજબ કે મહીને મેં ચાવલ યા ખીર પકા કર ફૂંડોં મેં રખતે હૈં ઔર હઝરતે જલાલુદ્દીન બુખારી رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه کી ફાતિહા દિલાતે હૈં ઇસી તરહ માહે રજબ મેં હઝરતે ઇમામે જા'ફરે સાદિક رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه کો ઇસાલે સવાબ કરને કે લિયે પૂરિયોં કે ફૂંડે ભરે જાતે હૈં યેહ સબ જાઈઝ ઔર સવાબ કે કામ હૈં મગર ફૂંડોં કી ફાતિહા મેં જાહિલોં કા યેહ ફે'લ મઝમૂમ ઔર નિરી જહાલત હૈ કે જહાં ફૂંડોં કી ફાતિહા હોતી હૈ વહીં ખિલાતે હૈં વહાં સે હટને નહીં દેતે યેહ પાબન્દી ગલત ઔર બે જા હૈ મગર યેહ જાહિલોં કા તરીકએ અમલ હૈ પઢે લિખે લોગોં મેં યેહ પાબન્દી નહીં ઇસી તરહ ફૂંડોં કી ફાતિહા કે વક્ત એક કિતાબ “દાસ્તાને અજબ” લોગ પઢતે હૈં ઇસ મેં જો કુછ લિખા હૈ ઇસ કા કોઈ સુબૂત

નહીં લિહાજા ઈસ કો નહીં પઢના ચાહિયે મગર ફાતિહા દિલાના ચાહિયે કે યેહ જાઈઝ ઔર સવાબ કા કામ હૈ.

ઈસી તરહ હઝરતે ગૌસે આ'ઝમ **رَحْمَةُ اللَّهِ** વ હઝરતે મુઈનુદ્દીન ચિશતી **رَحْمَةُ اللَّهِ** હઝરતે ખ્વાજા બહાઉદ્દીન નકશબન્દ **رَحْمَةُ اللَّهِ** હઝરતે ખ્વાજા શહાબુદ્દીન સોહ્રવર્દી **رَحْمَةُ اللَّهِ** વગૈરા તમામ બુઝુર્ગાને દીન કી ફાતિહા દિલાના જાઈઝ ઔર સવાબ કા કામ હૈ. જો લોગ ઈન બુઝુર્ગો કી ફાતિહા સે મન્ઝ કરતે હૈં વોહ દર હકીકત ઈન બુઝુર્ગો કે દુશ્મન હૈં. લિહાજા ઈન કી બાતોં પર કાન નહીં ધરના ચાહિયે ન ઈન લોગોં સે મેલજોલ રખના ચાહિયે બલ્કે નિહાયત મઝબૂતી કે સાથ અપને મઝહબે અહલે સુન્નાત વ જમાઅત પર કાઈમ રહના ચાહિયે કે યેહી મઝહબ હક હૈ ઔર ઈસ કે સિવા જિતને ફિકે હૈં વોહ સબ સિરાતે મુસ્તકીમ સે બહકે ઔર ભટકે હુએ હૈં ખુદાવન્દે કરીમ સબ કો અહલે સુન્નાત વ જમાઅત કે મઝહબ પર કાઈમ રખે ઔર ઈસી મઝહબ પર ખાતિમા બિલખૈર ફરમાએ.

آمين يا رب العلمين بحرمة النبي الامين وآله واصحابه اجمعين.

ફાતિહા કા તરીકા

પહલે તીન બાર દુરૂદ શરીફ પઢે ફિર કમ સે કમ ચારોં કુલ સૂરએ ફાતિહા ઔર **اَلَمْ** સે **مُفْلِحُونَ** તક પઢે ઈસ કે બા'દ પઢે

وَالْهُكْمُ لِلَّهِ وَالْوَاحِدُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ①

और **إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ** ②

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ③

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ

اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ④ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ⑤

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾

અબ તીન બાર દુરૂદ શરીફ પઢે ઔર

سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَامٌ عَلَى

الرُّسُلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾

પઢ કર બરગાહે ઇલાહી ેઝૂલ મેં હાથ ઉઠા કર યૂં દુઆ કરે
યા અલ્લાહ ેઝૂલ ! હમ ને જો કુછ દુરૂદ શરીફ પઢા હૈ ઔર કુરઆને
મજીદ કી આયતેં તિલાવત કી હૈં ઇન કો કબૂલ ફરમા ઔર ઇન કા
સવાબ (અગર ખાના યા શીરીની ભી હો તો ઇતના ઔર કહે કે ઇસ ખાને
ઔર શીરીની કા સવાબ) હમારી જાનિબ સે હુઝૂર સરવરે કાએનાત
મુતહરરાત વ અહલે બૈતે અતહાર વ શુ-હદાએ કરબલા ઔર તમામ
ઔલિયા વ ઉ-લમા વ સુ-લહા વ શુ-હદા કો અતા ફરમા (ફિર અગર
કિસી ખાસ બુરુગ કો ઇસાલે સવાબ કરના હો તો ઉન કા નામ ખુસૂસિયત કે
સાથ લે મ-સલન યૂં કહે કે ખુસૂસન હઝરતે ગૌસે પાક રહ્માલ્લાહુઝઝાલૈએ કો
નઝર પહોંચા દે) ઔર જુમ્લા મુઅમિનીન વ મુઅમિનાત કી અરવાહ
કો સવાબ અતા ફરમા ઔર કિસી આમ આદમી કો ઇસાલે સવાબ
કરના હો તો ઉસ કા ઝિક ખુસૂસિયત સે કરે મ-સલન યૂં કહે કે
ખુસૂસન હમારે વાલિદ યા વાલિદા કી રહ કો સવાબ પહોંચા દે.

آمِن يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ

وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ ۝ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ-

7

તઝકિરએ સાલિહાત ચન્દ નેક ઔરતોં કા હાલ

યેહી માએ હેં જિન કી ગોદ મેં ઇસ્લામ પલતા થા

ઇસી ગૈરત સે ઇન્સાં નૂર કે સાંચે મેં ઢલતા થા

જહાં તક મસાઈલ ઔર ઇસ્લામી આદાત વ ખસાઈલ કા તઅલ્લુક હૈ ઇસ કે બારે મેં હમ એક હદ તક કાફી લિખ ચુકે. અબ હમ મુનાસિબ સમજતે હેં કે ચન્દ ખવાતીને ઇસ્લામ યા'ની ઉન મુકદ્દસ બીબિયોં કા મુખ્તસર તઝકિરા ભી તહરીર કર દેં જો તારીખે ઇસ્લામ મેં સાલિહાત (નેક બીબિયોં) કે લકબ સે મશહૂર હેં તાકે આજ કલ કી માઓં બહનોં કો ઉન કે વાકિઆત ઔર ઉન કી મુકદ્દસ ઝિન્દગી કે મુબારક હાલાત સે ઇબ્રત વ નસીહત હાસિલ હો ઔર યેહ ઉન કે નક્શે કદમ પર ચલ કર અપની ઝિન્દગી સંવાર લેં ઔર દુન્યા વ આખિરત કી નેક નામિયોં સે સુખ-રૂ વ સર બુલન્દ હો જાએ. ઉન કાબિલે એહતિરામ ખવાતીન કી લઝીઝ હિકાયતોં કો હમ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી મુકદ્દસ બીબિયોં કે ઝિક્રે જમીલ સે શુરૂઅ કરતે હેં જો તમામ ઉમ્મત કી માએ હેં ઔર જિન કો તમામ દુન્યા કી ઔરતોં મેં યેહ ખુસૂસી શરફ મિલા હૈ કે ઉન્હેં બિસ્તરે નુબુવ્વત પર સોના નસીબ હુવા ઔર વોહ દિન રાત મહબૂબે ખુદા ﷺ કી મહબ્બત ઔર ઇન કી ખિદમત વ સોહબત કે અન્વાર વ બ-રકાત સે સરફરાઝ હોતી રહીં ઔર જિન કી ફઝીલત વ અઝમત કા ખુલ્બા પઢતે હુએ કુરઆને અઝીમ ને કિયામત તક કે લિયે યેહ એ'લાન ફરમા દિયા :

يُنْسَاءُ النَّبِيِّ لُسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسَاءِ. (پ ۲۲، الاحزاب: ۳۲)

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઇમાન : ઐ નબી કી બીબિયો ! તુમ ઔર ઔરતોં કી તરહ નહીં હો.

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

﴿1﴾ હઝરતે ખદીજا رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી સબ સે પહલી બીવી ઔર રફીકએ હયાત હેં. યેહ ખાનદાને કુરૈશ કી બહુત હી બા વકાર વ મુમતાઝ ખાતૂન હેં, ઇન કે વાલિદ કા નામ ખુવૈલદ બિન અસદ ઔર ઇન કી માં કા નામ ફાતિમા બિન્તે અઈદા હૈ, ઇન કી શરાફત ઔર પાક દામની કી બિના પર તમામ મક્કા વાલે ઇન કો “તાહિરા” કે લકબ સે પુકારા કરતે થે, ઇન્હોં ને હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કે અપ્લાક વ આદાત ઔર જમાલે સૂરત વ કમાલે સીરત કો દેખ કર ખુદ હી આપ સે નિકાહ કી રબત ઝાહિર કી યુનાન્યે અશરાફે કુરૈશ કે મજમઅ મેં બા કાઈદા નિકાહ હુવા. યેહ રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી બહુત હી જાં નિસાર ઔર વફા શિઆર બીવી હેં ઔર હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કો ઇન સે બહુત હી બે પનાહ મહબ્બત થી યુનાન્યે જબ તક યેહ ઝિન્દા રહીં આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને કિસી દૂસરી ઔરત સે નિકાહ નહીં ફરમાયા ઔર યેહ મુસલ્લસ પચ્ચીસ સાલ તક મહબૂબે ખુદા કી જાં નિસારી વ ખિદમત ગુઝારી કે શરફ સે સરફરાઝ રહીં. હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કો ભી ઇન સે ઇસ કદર મહબ્બત થી કે ઇન કી વફાત કે બા'દ આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم અપની મહબૂબ તરીન બીવી હઝરતે આઈશા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا સે ફરમાયા કરતે થે કે ખુદા કી કસમ ! ખદીજા સે બેહતર મુઝે કોઈ બીવી નહીં મિલી જબ સબ લોગોં ને મેરે સાથ કુફ ક્રિયા ઉસ વક્ત વોહ મુઝ પર ઈમાન લાઈ ઔર જબ સબ લોગ મુઝે છુટલા રહે થે ઉસ વક્ત ઉન્હોં ને મેરી તસ્દીક કી ઔર જિસ વક્ત કોઈ શખ્સ મુઝે કોઈ ચીઝ દેને કે લિયે તય્યાર ન થા ઉસ વક્ત ખદીજા ને મુઝે અપના સારા સામાન દે દિયા ઔર ઉન્હીં કે શિકમ સે અલ્લાહ તઆલા ને મુઝે ઔલાદ અતા ફરમાઈ.

(شرح العلامة الزرقانی علی المواهب اللدنیة، حضرت خدیجہ ام المؤمنین رضی اللہ عنہا، ج ۴، ص ۳۶۳ والاستیعاب، کتاب النساء ۳۳۴۷، خدیجہ بنت خویلد، ج ۴، ص ۳۷۹)

ઇસ બાત પર સારી ઉમ્મત કા ઇત્તિફાક હૈ કે સબ સે પહલે હુઝૂર ﷺ કી નુબુવ્વત પર યેહી ઇમાન લાઈ ઔર ઇબ્તિદાએ ઇસ્લામ મેં જબ કે હર તરફ આપ ﷺ કી મુખા-લફત કા તૂફાન ઉઠા હુવા થા એસે ખૌફનાક ઔર કઠિન વક્ત મેં સિર્ફ એક હઝરતે ખદીજા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا કી હી ઝાત થી જો પરવાનોં કી તરહ હુઝૂર ﷺ પર કુરબાન હો રહી થી ઔર ઇતને ખતરનાક અવકાત મેં જિસ ઇસ્તિકલાલ વ ઇસ્તિકામત કે સાથ ઇન્હોં ને ખતરાત વ મસાઈબ કા મુકાબલા ક્રિયા, ઇસ ખુસૂસિયત મેં તમામ અઝવાજે મુતહ્હરાત પર ઇન કો એક મુમતાઝ ફઝીલત હાસિલ હૈ.

ઇન કે ફઝાઈલ મેં બહુત સી હદીસેં ભી આઈ હેં યુનાન્યે હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ફરમાયા કે તમામ દુન્યા કી ઔરતોં મેં સબ સે ઝિયાદા અચ્છી ઔર બા કમાલ ચાર બીબિયાં હેં : એક હઝરતે મરયમ, દૂસરી આસિયા (ફિરઔન કી બીવી) ત્રીસરી હઝરતે ખદીજા, ચૌથી હઝરતે ફાતિમા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا.

એક મર્તબા હઝરતે જિબ્રઈલ عَلَيْهِ السَّلَام દરબારે નુબુવ્વત મેં હાઝિર હુએ ઔર અર્ઝ ક્રિયા કે એ મુહમ્મદ (ﷺ) યેહ ખદીજા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا હેં જો આપ ﷺ કે પાસ એક બરતન મેં ખાના લે કર આ રહી હેં જબ યેહ આપ ﷺ કે પાસ આ જાએ તો ઇન સે ઇન કે રબ ેزْوَج્લ કા ઔર મેરા સલામ કહ દીજિયે ઔર ઇન કો યેહ ખુશ ખબરી સુના દીજિયે કે જન્મત મેં ઇન કે લિયે મોતી કા એક ઘર બના હૈ જિસ મેં ન કોઈ શોર હોગા ન કોઈ તકલીફ હોગી.

(صحيح البخارى، كتاب مناقب الانصار، باب تزويج النبي صلى الله عليه وسلم خديجة، رقم ٣٨٢٠، ج ٢، ص ٥٦٥)

સરકારે દો જહાં ﷺ ને ઇન કી વફાત કે બા'દ બહુત સી ઔરતોં સે નિકાહ ફરમાયા લેકિન હઝરતે ખદીજા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا કી મહબ્બત આખિરે ઉમ્ર તક હુઝૂર ﷺ કે કલબે મુબારક

મેં રચી બસી રહી યહાં તક કે ઈન કી વફાત કે બા'દ જબ ભી હુઝૂર
 صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે ઘર મેં કોઈ બકરી ઝબ્હ હોતી તો આપ
 صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ હઝરતે ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી સહેલિયોં કે યહાં
 ભી ઝરૂર ગોશ્ત ભેજા કરતે થે ઓર હમેશા આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ
 બાર બાર હઝરતે બીબી ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કા ઝિક્ર ફરમાતે રહતે થે.
 હિજરત સે તીન બરસ કબલ પેંસઠ બરસ કી ઉમ્મ પા કર માહે ર-મઝાન
 મેં મક્કએ મુકર્રમા કે અન્દર ઈન્હોં ને વફાત પાઈ ઓર મક્કએ મુકર્રમા
 કે મશહૂર કબ્રિસ્તાન હજૂન (જન્નતુલ મા'લા) મેં ખુદ હુઝૂરે અકદસ
 صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઈન કી કબ્રે અન્વર મેં ઉતર કર અપને મુકદ્દસ
 હાથોં સે ઈન કો સિપુર્દે ખાક ફરમાયા. ઉસ વક્ત તક નમાઝે જનાઝા
 કા હુકમ નાઝિલ નહીં હુવા થા ઈસ લિયે હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને
 ઈન કી નમાઝ નહીં પઢાઈ. હઝરતે ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી વફાત સે
 તીન યા પાંચ દિન પહલે હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ કે ચચા અબૂ
 તાલિબ કા ઈન્તિકાલ હો ગયા થા. અભી ચચા કી વફાત કે સદમે સે
 હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ગુઝરે હી થે કે હઝરતે ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا
 કા ઈન્તિકાલ હો ગયા ઈસ સાનિહે કા કલ્બે મુબારક પર ઈતના ઝબર
 દસ્ત સદમા ગુઝરા કે આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને ઉસ સાલ કા નામ
 “આમુલ હુઝૂન” (ગમ કા સાલ) રખ દિયા.

તબ્સિરા : હઝરતે ઉમ્મુલ મુઅમિનીન બીબી ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી
 મુકદ્દસ ઝિન્દગી સે માં બહનોં કો સબક હાસિલ કરના ચાહિયે કે ઈન્હોં
 ને કેસે કઠિન ઓર મશક્કત કે દૌર મેં હુઝૂરે અકરમ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ
 પર અપના તન મન ધન સબ કુછ કુરબાન કર દિયા ઓર સીના
 સિપર હો કર તમામ મસાઈબ વ મુશ્કિલાત કા મુકાબલા કિયા ઓર
 પહાડ કી તરહ ઈમાન વ અ-મલે સાલેહ પર સાબિત કદમ રહીં ઓર
 મસાઈબો આલામ કે તૂફાન મેં નિહાયત હી જાં નિસારી કે સાથ હુઝૂર

ﷺ કી દિલજોઈ ઔર તસ્કીને કલ્બ કા સામાન કરતી રહીં ઔર ઈન કી ઈન કુરબાનિયોં કા દુન્યા હી મેં ઈન કો યેહ સિલા મિલા કે રબુલ આ-લમીન કા સલામ ઈન કે નામ લે કર હઝરતે જિબ્રઈલ ﷺ નાઝિલ હુવા કરતે થે. ઈસ સે મા'લૂમ હુવા કે મુશ્કિલાત વ પરેશાનિયોં મેં અપને શોહર કી દિલજોઈયાં ઔર તસલ્લી દેને કી આદત ખુદા કે નઝદીક મહબૂબ વ પસન્દીદા ખસલત હૈ લેકિન અફસોસ, કે ઈસ ઝમાને મેં મુસલ્માન ઔરતેં અપને શોહરોં કી દિલજોઈ તો કહાં ? ઉલટે અપને શોહરોં કો પરેશાન કરતી રહતી હેં. કભી તરહ તરહ કી ફરમાઈશેં કર કે કભી ઝગડા તકરાર કર કે કભી ગુસ્સે મેં મુંહ ફુલા કર.

ઈસ્લામી બહનો ! તુમ્હેં ખુદા કા વાસિતા દે કર કહતા હૂં કે અપને શોહરોં કા દિલ ન દુખાઓ ઔર ઈન કો પરેશાનિયોં મેં ન ડાલા કરો બલ્કે આડે વક્તોં મેં અપને શોહરોં કો તસલ્લી દે કર ઈન કી દિલજોઈ કિયા કરો.

﴿2﴾ હઝરતે સૌદા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હમારે હુઝૂર ﷺ કી મુકદ્દસ બીવી ઔર તમામ ઉમ્મત કી માં હેં, ઈન કે બાપ કા નામ “ઝમ્મા” ઔર માં કા નામ “શમૂસ બિન્તે અમ્ર” હૈ, યેહ ભી કુરૈશ ખાનદાન કી બહુત હી નામવર ઔર મુઅઝ્ઝઝ ઔરત હેં યેહ પહલે અપને યથાઝાદ ભાઈ “સકરાન બિન અમ્ર” સે બિયાહી ગઈ થીં ઔર ઈસ્લામ કી શુરૂઆત હી મેં યેહ દોનોં મિયાં બીવી મુસલ્માન હો ગએ થે લેકિન જબ હબ્શા સે વાપસ હો કર દોનોં મિયાં બીવી મક્કએ મુકર્રમા મેં આ કર રહને લગે તો ઈન કે શોહર કા ઈન્તિકાલ હો ગયા ઔર હુઝૂરે અકરમ ﷺ ભી હઝરતે ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે ઈન્તિકાલ કે બા'દ રાત દિન મગમૂમ રહા કરતે થે. યેહ દેખ કર હઝરતે ખૌલા બિન્તે હકીમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને બારગાહે રિસાલત ﷺ

મેં યેહ દર-ખ્વાસ્ત પેશ કી, કે યા રસૂલલ્લાહ ﷺ !
 હઝરતે સૌદા બિન્તે ઝમ્મા સે નિકાહ ફરમા લેં તાકે આપ કા ખાનખે
 મઈશત આબાદ હો જાએ, હઝરતે સૌદા બહુત હી દીનદાર ઔર
 સલીકા શિઆર ખાતૂન હેં ઔર બેહદ ખિદમત ગુઝાર ભી હેં આપ
 ﷺ ને હઝરતે ખૌલા કે ઇસ મુખ્લિસાના મશ્વરે કો
 કબૂલ ફરમા લિયા યુનાન્હે હઝરતે ખૌલા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا ને હઝરતે
 સૌદા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا કે બાપ સે ખાતયીત કર કે નિસ્બત તૈ કરા દી ઔર
 નિકાહ હો ગયા ઔર યેહ ઉમ્ર ભર હુઝૂર ﷺ કી ઝૌજિયત
 કે શરફ સે સરફરાઝ રહીં ઔર જિસ વાલિહાના મહબ્બત વ અકીદત
 કે સાથ વફાદારી વ ખિદમત ગુઝારી કા હક અદા કિયા વોહ ઇન કા
 બહુત હી શાનદાર કારનામા હૈ. હઝરતે બીબી આઈશા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا
 કે સાથ હુઝૂર ﷺ કી મહબ્બત કો દેખ કર ઇન્હોં ને
 અપની બારી કા દિન હઝરતે આઈશા કો દે દિયા થા. હઝરતે આઈશા
 રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا ફરમાયા કરતી થીં કે કિસી ઔરત કો દેખ કર મુઝ કો
 યેહ હિર્સ નહીં હોતી થી કે મેં ભી વૈસી હી હોતી મગર મેં હઝરતે સૌદા
 રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا કે જમાલે સૂરત વ હુસ્ને સીરત કો દેખ કર યેહ તમન્ના
 કિયા કરતી થી કે કાશ ! મેં ભી હઝરતે સૌદા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا જૈસી હોતી
 યેહ અપની દૂસરી ખૂબિયોં કે સાથ બહુત ફયાઝ ઔર આ'લા દ-રજે
 કી સખી થીં. એક મર્તબા અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે ઉમર
 રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ને અપની ખિલાફત કે ઝમાને મેં દિરહમોં સે ભરા હુવા
 એક થૈલા હઝરતે બીબી સૌદા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا કે પાસ ભેજ દિયા ઉન્હોં ને
 ઉસ થૈલે કો દેખ કર કહા કે વાહ ! ભલા ખજૂરોં કે થૈલે મેં કહીં દિરહમ
 ભેજે જાતે હેં ? યેહ કહા ઔર ઉઠ કર ઉસી વક્ત ઉન તમામ દિરહમોં
 કો મદીનએ મુનવ્વરહ કે ફુ-કરા વ મસાકીન કો ઘર મેં બુલા કર બાંટ
 દિયા ઔર થૈલા ખાલી કર દિયા. ઇમામ બુખારી ઔર ઇમામ ઝહબી
 કા કૌલ હૈ કે 33 હિ. મેં મદીનએ મુનવ્વરહ કે અન્દર ઇન કી વફાત

હુઈ લેકિન વાકિદી ઔર સાહિબે અકમાલ કે નઝદીક ઈન કી વફાત કા સાલ 54 હિ. હૈ મગર અલ્લામા ઈબ્ને હજર અસ્કલાની ને તકરીબુતહઝીબ મેં ઈન કી વફાત કા સાલ 55 હિ. શવ્વાલ કા મહીના લિખા હૈ. ઈન કી કબ્રે મુનવ્વર મદીનએ મુનવ્વરહ કે કબ્રિસ્તાન જન્નતુલ બકીઅ મેં હૈ.

(شرح العلامة الزرقاني على المواهب، حضرت سودة ام المؤمنين، ج ٤، ص ٣٧٧)

તાજિસા : ગૌર કરો કે હઝરતે બીબી ખદીજા રઝી અલ્લાહુત્તાલિયાંહે કે બા'દ હઝરતે સૌદા રઝી અલ્લાહુત્તાલિયાંહે ને કિસ તરહ હુઝૂર ઘીલ્લે વાલ્લાહી સ્લામ કે ગમ કો ગલત કિયા ઔર કિસ તરહ કાશાનએ નુબુવ્વત કો સંભાલા કે કલ્બે મુબારક મુત્મઈન હો ગયા ઔર ફિર ઈન કી મહબ્બતે રસૂલ સલ્લિ અલ્લાહુત્તાલિયાંહે વાલ્લાહી સ્લામ પર એક નઝર ડાલો કે ઈન્હોં ને હુઝૂર કી ખુશી કે લિયે અપની બારી કા દિન કિસ ખુશદિલી કે સાથ અપની સોત હઝરતે બીબી આઈશા રઝી અલ્લાહુત્તાલિયાંહે કો દે દિયા ફિર ઈન કી ફયાઝી ઔર સખાવત ભી દેખો દિરહમોં સે ભરે હુવે થૈલે કો ચન્દ મિનટોં મેં ફુ-કરા વ મસાકીન કે દરમિયાન તક્સીમ કર દિયા ઔર અપને લિયે એક દિરહમ ભી ન રખા.

માં બહનો ! ખુદા કે લિયે ઈન ઉમ્મત કી માઓં કે તર્જે અમલ સે સબક સીખો ઔર નેક બીબિયોં કી ફેહરિસ્ત મેં અપના નામ લિખાઓ, હસદઃ ઔર કન્જૂસી ન કરો ઔર કામચોર ન બનો.

﴿3﴾ હઝરતે આઈશા રઝી અલ્લાહુત્તાલિયાંહે

યેહ અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે અબૂ બક સિદીક રઝી અલ્લાહુત્તાલિયાંહે કા સાહિબ ઝાદી હૈં, ઈન કી માં કા નામ “ઉમ્મે રુમાન” હૈ. ઈન કા નિકાહ હુઝૂરે અકદસ સલ્લિ અલ્લાહુત્તાલિયાંહે વાલ્લાહી સ્લામ સે કબલે હિજરત મક્કએ મુકર્રમા મેં હુવા થા લેકિન કાશાનએ નુબુવ્વત મેં યેહ મદીનએ મુનવ્વરહ કે અન્દર શવ્વાલ 2 હિ. મેં આઈ. યેહ હુઝૂર સલ્લિ અલ્લાહુત્તાલિયાંહે વાલ્લાહી સ્લામ કી મહબૂબા ઔર બહુત હી ચહીતી બીવી હૈં.

(شرح العلامة الزرقاني، حضرت عائشة ام المؤمنين رضى الله عنها، ج ٤، ص ٣٨١-٣٨٢-٣٨٥)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

હુઝૂરે અકદસ ﷺ કા ઇન કે બારે મેં ઇશાદિ હૈ કે કિસી બીવી કે લિહાફ મેં મેરે ઊપર વહ્ય નહીં ઉતરી મગર હઝરતે આઈશા જબ મેરે સાથ નુબુવ્વત કે બિસ્તર પર સોતી રહતી હૈં તો ઇસ હાલત મેં ભી મુઝ પર વહ્ય ઉતરતી રહતી હૈ.

(صحيح البخارى، كتاب فضائل اصحاب النبى صلى الله عليه وسلم، باب فضل عائشة رضى الله عنها، رقم ۳۷۷۵، ج ۲، ص ۵۵۲)

ફિક્કહ વ હદીસ કે ઉલૂમ મેં હુઝૂર ﷺ કી બીબિયોં કે દરમિયાન ઇન કા દ-રજા બહુત ઊંચા હૈ. બડે બડે સહાબા ઇન સે મસાઈલ પૂછા કરતે થે. ઇબાદત મેં ઇન કા ચેહ આલમ થા કે નમાઝે તહજજુદ કી બેહદ પાબન્દ થીં ઔર નફ્લી રોઝે ભી બહુત ઝિયાદા રખતી થીં. સખાવત ઔર સ-દકાત વ ખૈરાત કે મુઆ-મલે મેં ભી હુઝૂર ﷺ કી સબ બીબિયોં મેં ખાસ તૌર પર બહુત મુમતાઝ થીં. ઉમ્મે દરદા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا કહતી હૈં કે એક મર્તબા કહીં સે એક લાખ દિરહમ ઇન કે પાસ આએ આપ ને ઉસી વક્ત ઉન સબ દિરહમોં કો ખૈરાત કર દિયા. ઉસ દિન વોહ રોઝાદાર થીં. મૈં ને અઝ્ઝ કિયા કે આપ ને સબ દિરહમોં કો બાંટ દિયા ઔર એક દિરહમ ભી આપ ને બાકી નહીં રખા કે ઇસ સે આપ ગોશ્ત ખરીદ કર રોઝા ઇફ્તાર કરતીં તો આપ ને ફરમાયા કે અગર તુમ ને પહલે કહા હોતા તો મૈં એક દિરહમ કા ગોશ્ત મંગા લેતી. આપ કે ફઝાઈલ મેં બહુત સી હદીસેં આઈ હૈં. 17 ર-મઝાન મંગલ કી રાત મેં 57 હિ. યા 58 હિ. મેં મદીનએ મુનવ્વરહ કે અન્દર આપ કી વફાત હુઈ. હઝરતે અબૂ હુરૈરા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ને આપ કી નમાઝે જનાઝા પઢાઈ ઔર રાત મેં દૂસરી અઝવાજે મુતહ્હરાત કે પહલૂ મેં જન્નતુલ બકીઅ કે અન્દર મદફૂન હુઈ.

(شرح العلامة الزرقاني على المواهب، حضرت عائشة أم المؤمنين رضى الله عنها، ج ۴، ص ۳۸۹-۳۹۲)

તબ્સિરા : યેહ ઉમ્ર મેં હુઝૂર ﷺ કી તમામ બીબિયોં મેં સબ સે છોટી થીં મગર ઇલ્મો ફઝ્લ, ઝોહ્દો તકવા, સખાવત વ

શુજાઅત, ઇબાદતો રિયાઝત મેં સબ સે બઢ કર હુઈ ઈસ કો ફઝલે ખુદાવન્દી કે સિવા ઓર કયા કહા જા સકતા હૈ ? બહર હાલ ખ્યારી બહનો ! હઝરતે આઈશા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી ઝિન્દગી સે સબક હાસિલ કરો ઓર અચ્છે અચ્છે અમલ કરતી રહો ઓર અપને શોહરોં કો ખુશ રખો.

﴿4﴾ હઝરતે હફ્સા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ભી રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી મુકદ્દસ બીવી ઓર ઉમ્મત કી માઓં મેં સે હૈં. યેહ હઝરતે અમીરુલ મુઅમિનીન ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી બુલન્દ ઇકબાલ સાહિબ ઝાદી હૈં ઓર ઈન કી વાલિદા કા નામ ઝૈનબ બિન્તે મઝઝિન હૈ જો એક મશહૂર સહાબિયા હૈં. યેહ પહલે હઝરતે ખુનૈસ બિન હુઝાફા સહમી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી ઝૌજિયત મેં થીં ઓર મિયાં બીવી દોનોં હિજરત કર કે મદીનએ મુનવ્વરહ ચલે ગએ થે મગર ઈન કે શોહર જંગે ઉહુદ મેં ઝખ્મી હો કર વફાત પા ગએ તો ડ હિ. મેં રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઈન સે નિકાહ ફરમા લિયા. યેહ ભી બહુત હી શાનદાર બુલન્દ હિમ્મત ઓર સખી ઓરત થીં ઓર ફહ્મો ફિરાસત ઓર હકગોઈ વ હઝિર જવાબી મેં અપને વાલિદ હી કા મિઝાજ પાયા થા. અકસર રોઝાદાર રહા કરતી થીં ઓર તિલાવતે કુરઆને મજીદ ઓર દૂસરી કિસ્મ કિસ્મ કી ઇબાદતોં મેં મસરૂફ રહા કરતી થીં. ઇબાદત ગુઝાર હોને કે સાથ સાથ ફિક્કહ વ હદીસ કે ઉલૂમ મેં ભી બહુત મા'લૂમાત રખતી થીં. શા'બાન 45 હિ. મેં મદીનએ મુનવ્વરહ કે અન્દર ઈન કી વફાત હુઈ, હાકિમે મદીના મરવાન બિન હકમ ને નમાઝે જનાઝા પઢાઈ ઓર ઈન કે ભતીજોં ને કબ્ર મેં ઉતારા ઓર જન્નતુલ બકીઅ મેં દફન હુઈ બ વક્તે વફાત ઈન કી ઉમ્ર સાઠ યા ત્રેસઠ બરસ કી થી.

(شرح العلامة الزرقاني، حضرت حفصه ام المؤمنين رضى الله عنها، ج ٤، ص ٣٩٣-٣٩٦)

તબ્સિરા : ઘરેલૂ કામ ધન્દા સંભાલતે હુએ રોઝાના ઇતની ઇબાદત

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

ભી કરની ફિર હદીસ વ ફિક્કહ કે ઉલૂમ મેં ભી મહારત હાસિલ કરની
 યેહ ઇસ ખાત કી દલીલ હૈ કે હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી
 બીબિયાં આરામ પસન્દ ઓર ખેલકૂદ મેં ઝિન્દગી બસર કરને વાલી
 નહીં થીં બલકે દિન રાત કા એક મિનટ ભી વોહ ઝાએઝ નહીં કરતી
 થીં ઓર દિન રાત ઘર કે કામકાજ યા ઇબાદત યા શોહર કી ખિદમત
 યા ઇલ્મ હાસિલ કરને મેં મસરૂફ રહા કરતી થીં ! سُبْحَانَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ! ઇન
 ખુશ નસીબ બીબિયોં કી ઝિન્દગી નબિયે રહમત ﷺ
 કે નિકાહ મેં હોને કી બ-ર-કત સે કિતની મુકદ્દસ કિસ કદર પાકીઝા
 ઓર કિસ દ-રજે નૂરાની ઝિન્દગી થી. માં બહનો ! કાશ તુમ્હારી
 ઝિન્દગી મેં ભી ઇન ઉમ્મત કી માઓં કી ઝિન્દગી કી ચમક દમક યા
 હલકી સી ભી ઝલક હોતી તો તુમ્હારી ઝિન્દગી જન્મત કા નમૂના બન
 જાતી ઓર તુમ્હારી ગોદ મેં એસે બચ્ચે ઓર બચ્ચિયાં પરવરિશ પાતે
 જિન કી ઇસ્લામી શાન ઓર ઝાહિદાના ઝિન્દગી કી અઝમત કો દેખ
 કર આસ્માનોં કે ફિરિશ્તે દુઆ કરતે ઓર જન્મત કી હૂરેં તુમ્હારે લિયે
 “આમીન” કહતીં મગર હાએ અફસોસ કે તુમ કો તો અચ્છા ખાને,
 અચ્છે લિબાસ બનાવ સિંગાર કર કે પલંગ પર દિન રાત લેટને,
 રેડિયો કા ગાના સુનને સે ઇતની ફુરસત હી કહાં કે તુમ ઇન ઉમ્મત કી
 માઓં કે નક્શે કદમ પર ચલો. ખુદાવન્દે કરીમ તુમ્હેં હિદાયત દે ઇસ
 દુઆ કે સિવા હમ તુમ્હારે લિયે ઓર ક્યા કર સકતે હૈં ? કાશ તુમ
 હમારી ઇન મુખ્લિસાના નસીહતોં પર અમલ કર કે અપની ઝિન્દગી
 કો ઇસ્લામી સાંચે મેં ઢાલ લો ઓર ઉમ્મત કી નેક બીબિયોં કી ફેહરિસ્ત
 મેં અપના નામ લિખા કર દોનોં જહાન મેં સુર્ખ-રૂ હો જાઓ.

﴿5﴾ **હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા** رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا

ઇન કા નામ “હિન્દ” ઓર કુન્યત “ઉમ્મે સ-લમા” હૈ લેકિન
 યેહ અપની કુન્યત હી કે સાથ ઝિયાદા મશહૂર હૈં. ઇન કે વાલિદ કા

નામ “હુઝૈફા” યા “સુહૈલ” ઔર ઈન કી વાલિદા “આતિકા બિન્તે આમિર” હૈં યેહ પહલે અબૂ સ-લમા અબ્દુલ્લાહ બિન અસદ સે બિયાહી ગઈ થીં ઔર યેહ દોનોં મિયાં બીવી મુસલ્માન હો કર પહલે “હબ્શા” હિજરત કર ગએ ફિર હબ્શા સે મક્કએ મુકર્રમા ચલે આએ ઔર મદીનએ મુનવ્વરહ કી તરફ હિજરત કરને કા ઈરાદા કિયા યુનાન્યે અબૂ સ-લમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને ઊંટ પર કજાવા બાંધા ઔર બીબી ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો ઊંટ પર સુવાર કરાયા ઔર વોહ અપને દૂધ પીતે બચ્ચે કો ગોદ મેં લે કર ઊંટ પર બિઠા દી ગઈ તો એક દમ હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે મચકે વાલે બનૂ મુગીરા દૌડ પડે ઔર ઉન લોગોં ને યેહ કહ કર, કે હમારે ખાનદાન કી લડકી મદીના નહીં જા સક્તી હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો ઊંટ સે ઉતાર ડાલા યેહ દેખ કર હઝરતે અબૂ સ-લમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે ખાનદાન વાલોં કો તૈશ આ ગયા ઔર ઉન લોગોં ને હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી ગોદ સે બચ્ચે કો છીન લિયા ઔર યેહ કહા કે યેહ બચ્ચા હમારે ખાનદાન કા હૈં ઈસ લિયે હમ ઈસ બચ્ચે કો હરગિઝ હરગિઝ તુમ્હારે પાસ નહીં રહને દેંગે ઈસ તરહ બીવી ઔર બચ્ચા દોનોં હઝરતે અબૂ સ-લમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે જુદા હો ગએ મગર હઝરતે અબૂ સ-લમા ને હિજરત કા ઈરાદા નહીં છોડા બલકે બીવી ઔર બચ્ચા દોનોં કો ખુદા કે સિપુર્દ કર કે તન્હા મદીનએ મુનવ્વરહ ચલે ગએ. હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا શોહર ઔર બચ્ચે કી જુદાઈ પર દિન રાત રોયા કરતી થીં ઈન કા યેહ હાલ દેખ ઈન કે એક ચયાઝાદ ભાઈ કો રહ્મ આ ગયા ઔર ઉસ ને બનૂ મુગીરા કો સમજાયા કે આખિર ઈસ ગરીબ ઔરત કો તુમ લોગોં ને ઈસ કે શોહર ઔર બચ્ચે સે ક્યૂં જુદા કર રખા હૈં ? કયા તુમ લોગ યેહ નહીં દેખ રહે હો, કે વોહ એક પથ્થર કી ચટ્ટાન પર એક હફ્તે સે અકેલી બૈઠી હુઈ બચ્ચે ઔર શોહર કી

જુદાઈ મેં રોયા કરતી હૈ આખિર બનૂ મુગીરા કે લોગ ઈસ પર રિઝા મન્દ હો ગએ કે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا અપને બચ્ચે કો લે કર અપને શોહર કે પાસ મદીના ચલી જાએ ફિર હઝરતે અબૂ સ-લમા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ કે ખાનદાન વાલોં ને ભી બચ્ચે કો હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا કે સિપુર્દ કર દિયા ઔર હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا બચ્ચે કો ગોદ મેં લે કર હિજરત કે ઈરાદે સે ઊંટ પર સુવાર હો ગઈ મગર જબ મકામે “તન્ઈમ” મેં પહોંચીં તો ઉસ્માન બિન તલ્હા રાસ્તે મેં મિલા જો મક્કા કા માના હુવા એક નિહાયત હી શરીફ ઈન્સાન થા ઉસ ને પૂછા કે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا કહાં કા ઈરાદા હૈ ? ઉન્હોં ને કહા કે મેં અપને શોહર કે પાસ મદીના જા રહી હૂં ઉસ ને કહા કે કયા તુમ્હારે સાથ કોઈ દૂસરા નહીં હૈ ? હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا ને દર્દ ભરી આવાઝ મેં જવાબ દિયા : મેરે સાથ મેરે عَزَّوَجَلَّ અલ્લાહ ઔર મેરે ઈસ બચ્ચે કે સિવા દૂસરા કોઈ નહીં હૈ. યેહ સુન કર ઉસ્માન બિન તલ્હા કો શરીફાના જઝબા આ ગયા ઔર ઉસ ને કહા કે ખુદા કી કસમ મેરે લિયે યેહ ઝૈબ નહીં દેતા કે તુમ્હારે જૈસી એક શરીફ ઝાદી ઔર એક શરીફ ઈન્સાન કી બીવી કો તન્હા છોડ દૂં યેહ કહ કર ઉસ ને ઊંટ કી મુહાર અપને હાથ મેં લી ઔર પૈદલ ચલને લગા.

હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા કા બયાન હૈ કે ખુદા કી કસમ મેં ને ઉસ્માન બિન તલ્હા સે ઝિયાદા શરીફ કિસી અરબ કો નહીં પાયા, જબ હમ કિસી મન્જિલ પર ઉતરતે તો વોહ અલગ દૂર જા કર કિસી દરખ્ત કે નીચે સો રહતા ઔર મેં અપને ઊંટ પર સો રહતી ફિર ચલને કે વક્ત વોહ ઊંટ કી મુહાર હાથ મેં લે કર પૈદલ ચલને લગતા. ઈસી તરહ ઉસ ને મુઝે “કુબા” તક પહોંચા દિયા ઔર યેહ કહ કર વાપસ મક્કા ચલા ગયા કે અબ તુમ ચલી જાઓ તુમ્હારા શોહર ઈસી ગાઉ મેં હૈ યુનાન્ચે હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا બ ખૈરિયત મદીના પહોંચ ગઈ.

(شرح العلامة الزرقاني، حضرت ام سلمة ام المؤمنين رضى الله عنها، ج ٤، ص ٣٩٦-٣٩٨)

ફિર દોનોં મિયાં બીવી મદીને મેં રહને લગે, ચન્દ બચ્ચે ભી હો ગએ. શોહર કા ઇન્તિકાલ હો ગયા તો હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا બડી બે કસી મેં પડ ગઈ. ચન્દ છોટે છોટે બચ્ચોં કે સાથ બેવગી મેં ઝિન્દગી બસર કરના દુશ્વાર હો ગયા. ઇન કા યેહ હાલે ઝાર દેખ કર રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઇન સે નિકાલ ફરમા લિયા ઓર બચ્ચોં કો અપની પરવરિશ મેં લે લિયા ઇસ તરહ યેહ હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام કે ઘર આ ગઈ ઓર તમામ ઉમ્મત કી માં બન ગઈ. હઝરતે બીબી ઉમ્મે સ-લમા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا અકલો ફહ્મ, ઇલ્મો અમલ, દિયાનત વ શુજાઅત કે કમાલ કા એક બે મિસાલ નમૂના થીં ઓર ફિક્હ વ હદીસ કી મા'લૂમાત કા યેહ આલમ થા કે તીન સો અઠત્તર હદીસેં ઇન્હે ઝબાની યાદ થીં. મદીનએ મુનવ્વરહ મેં ચૌરાસી બરસ કી ઉમ્ર પા કર વફાત પાઈ. ઇન કે વિસાલ કે સાલ મેં બડા ઇખ્તિલાફ હૈ બા'ઝ મુઅર્રિખીન ને 53 હિ. બા'ઝ 59 હિ. બા'ઝ ને 62 હિ. લિખા હૈ ઓર બા'ઝ કા કૌલ હૈ કે ઇન કા ઇન્તિકાલ 63 હિ. કે બા'દ હુવા હૈ ઇન કી કબ્ર મુબારક જન્નતુલ બકીઅ મેં હૈ.

(شرح العلامة الزرقانی، حضرت ام سلمة ام المؤمنین رضی اللہ عنہا، ج ۴، ص ۳۹۹-۴۰۳)

તબ્સિરા : અલ્લાહુ અકબર ! હઝરતે બીબી ઉમ્મે સ-લમા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી ઝિન્દગી સબ્રો ઇસ્તિકામત, જઝ્બએ ઇમાની, જોશે ઇસ્લામી, ઝાહિદાના ઝિન્દગી, ઇલ્મો અમલ, મેહનત વ જફા કશી, અકલો ફહ્મ કા એક એસા શાહકાર હૈ જિસ કી મિસાલ મુશ્કિલ હી સે મિલ સકેગી. ઇન કે કારનામોં ઓર બહાદુરી કી દાસ્તાનોં કો તારીખે ઇસ્લામ કે અવરાક મેં પઢ કર યેહ કહના પડતા હૈ કે ઐ આસ્માન બોલ ! ઐ ઝમીન બતા ! ક્યા તુમ ને હઝરતે ઉમ્મે સ-લમા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا જૈસી શેરદિલ ઓર પૈકરે ઇમાન ઓરત કો ઇન સે પહલે કભી દેખા થા.

માં બહનો ! તુમ પ્યારે નબી صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી પ્યારી

બીબિયોં કી ઝિન્દગી સે સબક હાસિલ કરો ઔર ખુદા કે લિયે સોચો કે વોહ ક્યા થીં ? ઔર તુમ ક્યા હો ? તુમ ભી મુસલમાન ઔરત હો ખુદા કે લિયે કુછ તો ઇન કી ઝિન્દગી કી ઝલક દિખાઓ.

﴿6﴾ હઝરતે ઉમ્મે હબીબા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ સરદારે મક્કા હઝરતે અબૂ સુફ્યાન રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી બેટી ઔર હઝરતે અમીરે મુઆવિયા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી બહન હેં ઇન કી માં “સફિયા બિન્તે આસ” હેં જો અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે ઉસ્માને ગની રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી ફૂફી હેં. હઝરતે ઉમ્મે હબીબા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કા નિકાહ પહલે ઉબૈદુલ્લાહ બિન જહ્શ સે હુવા થા ઔર મિયાં બીવી દોનોં ઇસ્લામ કબૂલ કર કે હબ્શા કી તરફ હિજરત કર કે ચલે ગએ થે મગર હબ્શા જા કર ઉબૈદુલ્લાહ બિન જહ્શ નસરાની હો ગયા ઔર ઇસાઈયોં કી સોહબત મેં શરાબ પીતે પીતે મર ગયા લેકિન ઉમ્મે હબીબા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا અપને ઇમાન પર કાઈમ રહીં ઔર બડી બહાદુરી કે સાથ મસાઈબ વ મુશ્કિલાત કા મુકાબલા કરતી રહીં જબ હુઝૂરે અકરમ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કો ઇન કે હાલ કી ખબર હુઈ તો કલ્બે નાઝુક પર બેહદ સદમા ગુઝરા ઔર આપ ને હઝરતે અમ્ર બિન ઉમય્યા ઝમરી રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો ઇન કી દિલજોઈ કે લિયે હબ્શા ભેજા ઔર નજજાશી બાદશાહે હબ્શા કે નામ ખત ભેજા કે તુમ મેરે વકીલ બન કર હઝરતે ઉમ્મે હબીબા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે સાથ મેરા નિકાહ કર દો. નજજાશી બાદશાહ ને અપની લોંડી “અબરહા” કે ઝરીએ રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ કા પૈગામ હઝરતે ઉમ્મે હબીબા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે પાસ ભેજા જબ હઝરતે બીબી ઉમ્મે હબીબા રَضِી_الله_تَعَالَى_عَنْهَا ને યેહ ખુશ ખબરી કા પયામ સુના તો ખુશ હો કર અબરહા લોંડી કો ઇન્આમ કે તૌર પર અપના ઝેવર ઉતાર કર દે દિયા ફિર અપને મામૂંઝાદ ભાઈ

હઝરતે ખાલિદ બિન સઈદ رضي الله تعالى عنه કો અપને નિકાહ કા વકીલ બના કર નજજાશી બાદશાહ કે પાસ ભેજ દિયા ઔર ઉન્હોં ને બહુત સે મુહાજિરીન કો જમ્મ કર કે હઝરતે ઉમ્મે હબીબા رضي الله تعالى عنها કા નિકાહ હુઝૂર عليه الصلوة والسلام કે સાથ કર દિયા ઔર અપને પાસ સે મહૂર ભી અદા કર દિયા ઔર ફિર પૂરે એ'ઝાઝ કે સાથ હઝરતે શરજીલ બિન હ-સના رضي الله تعالى عنه કે સાથ મદીનએ મુનવ્વરહ હુઝૂર عليه الصلوة والسلام કે પાસ ભેજ દિયા ઔર યેહ હુઝૂર عليه الصلوة والسلام કી મુકદ્દસ બીવી ઔર તમામ મુસલ્માનોં કી માં બન કર હુઝૂર صلی الله تعالى عليه وآله وسلم કે ખાનએ નુબુવ્વત મેં રહને લગીં. યેહ સખાવત વ શુજાઅત, દીનદારી ઔર અમાનત વ દિયાનત કે સાથ બહુત હી કવી ઈમાન વાલી થીં. એક મર્તબા ઈન કે બાપ અબૂ સુફ્યાન જો અભી કાફિર થે મદીને મેં ઈન કે ઘર આએ ઔર રસૂલુલ્લાહ صلی الله تعالى عليه وآله وسلم કે બિસ્તર પર બેઠ ગએ. હઝરતે ઉમ્મે હબીબા رضي الله تعالى عنها ને ઝરા ભી બાપ કી પરવાહ નહીં કી ઔર બાપ કો બિસ્તર સે ઉઠા દિયા ઔર કહા કે મેં હરગિઝ યેહ ગવારા નહીં કર સક્તી કે એક નાપાક મુશ્રિક રસૂલ صلی الله تعالى عليه وآله وسلم કે ઈસ પાક બિસ્તર પર બેઠે ઈસી તરહ ઈન કે જોશે ઈમાની ઔર જઝબએ ઈસ્લામી કે વાકિઆત અજીબો ગરીબ હેં જો તારીખોં મેં લિખે હુએ હેં બહુત હી દીનદાર ઔર પાકીઝા ઔરત થીં બહુત સી હદીસેં ભી યાદ થીં ઔર ઈન્તિહાઈ ઈબાદત ગુઝાર ઔર હુઝૂર صلی الله تعالى عليه وآله وسلم કી બે ઈન્તિહા ખિદમત ગુઝાર ઔર વફાદાર બીવી થીં 44 હિ. મેં મદીનએ મુનવ્વરહ કે અન્દર ઈન કી વફાત હુઈ ઔર જન્નતુલ બકીઅ કે કબ્રિસ્તાન મેં દૂસરી અઝવાજે મુતહ્દરાત કે હઝીરે મેં મદફૂન હુઈ.

(شرح العلامة الزرقاني، حضرت ام حبيبہ رضی اللہ عنہا، ج ۴، ص ۴۰۳ و مدارج النبوت، ج ۲، ص ۴۸۱)

તબ્સિરા : અલ્લાહુ અકબર ! હઝરતે બીબી ઉમ્મે હબીબા رضي الله تعالى عنها

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

કી ઝિન્દગી કિતની ઇબ્રત ખેઝ ઔર તઅજજુબ અંગેઝ હૈ. સરદારે મક્કા કી શહઝાદી હો કર દીન કે લિયે અપના વતન છોડ કર હબ્શા કી દૂર દરાઝ જગહ મેં હિજરત કર કે ચલી જાતી હૈં ઔર પનાહ ગુઝીનોં કી એક ઝોંપડી મેં રહને લગતી હૈં. ફિર બિલ્કુલ ના ગહાં યેહ મુસીબત કા પહાડ ટૂટ પડતા હૈ કે શોહર જો પરદેસ કી ઝમીન મેં તન્હા એક સહારા થા. ઈસાઈ હો કર અલગ થલગ હો ગયા ઔર કોઈ દૂસરા સહારા ન રહ ગયા મગર એસે નાઝુક ઔર ખતરનાક વક્ત મેં ભી ઝરા ભી ઈન કા કદમ નહીં ડગ-મગાયા ઔર પહાડ કી તરહ દીને ઈસ્લામ પર કાઈમ રહીં. ઈક ઝરા ભી ઈન કા હૌસલા પસ્ત નહીં હુવા ન ઈન્હોં ને અપને કાફિર બાપ કો યાદ કિયા ન અપને કાફિર ભાઈયોં ભતીજોં સે કોઈ મદદ તલબ કી. ખુદા પર તવક્કુલ કર કે એક ના માનૂસ પરદેસ કી ઝમીન મેં પડી ખુદા કી ઈબાદત મેં લગી રહીં યહાં તક કે ખુદા કે ફઝલો કરમ ઔર રહ્મતુલ્લિલ આ-લમીન કી રહમત ને ઈન કી દસ્ત-ગીરી કી ઔર બિલ્કુલ અયાનક ખુદાવન્દે કુદૂસ ને ઈન કો અપને મહબૂબ કી મહબૂબા બીબી ઔર સારી ઉમ્મત કી માં બના દિયા કે કિયામત તક સારી દુન્યા ઈન કો ઉમ્મુલ મુઅમિનીન (મોમિનોં કી માં) કહ કર પુકારતી રહેગી ઔર કિયામત મેં ભી સારી ખુદાઈ ખુદા કે ઈસ ફઝલો કરમ કા તમાશા દેખેગી.

એ મુસલ્માન ઔરતો ! દેખો ઈમાન પર મઝબૂતી કે સાથ કાઈમ રહને ઔર ખુદા પર તવક્કુલ કરને કા ફલ કિતના મીઠા ઔર કિસ કદર લઝીઝ હોતા હૈ ? ઔર યેહ તો દુન્યા મેં અજ મિલા હૈ અભી આખિરત મેં ઈન કો ક્યા ક્યા અજ મિલેગા ? ઔર કેસે કેસે દ-રજાત કી બાદશાહી મિલેગી ? ઈસ કો ખુદા કે સિવા કોઈ નહીં જાનતા હમ લોગ તો ઈન દ-રજોં ઔર મર્તબોં કી બુલન્દી વ અઝમત કો સોચ ભી નહીં સકતે. અલ્લાહુ અકબર ! અલ્લાહુ અકબર !

﴿7﴾ હઝરતે ઝૈનબ બિન્તે જહ્શ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કી ફૂફી ઉમૈમા બિન્તે અબ્દુલ મુત્તલિબ કી બેટી હેં. હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને અપને આઝાદ કદાં ગુલામ ઔર મુતબન્ના હઝરતે ઝૈદ બિન હારિસા સે ઇન કા નિકાહ કર દિયા લેકિન ખુદા કી શાન કે મિયાં બીવી મેં નિબાહ ન હો સકા ઔર હઝરતે ઝૈદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને ઇન કો તલાક દે દી જબ ઇન કી ઇદત ગુઝર ગઈ તો અયાનક એક દિન યેહ આયત ઉતર પડી કે

فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاهَا (پ ۲۲، الاحزاب: ۳۷)

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : ફિર જબ ઝૈદ કી ગરઝ ઉસ સે નિકલ ગઈ તો હમ ને વોહ તુમ્હારે નિકાહ મેં દે દી.

ઇસ આયત કે નુઝૂલ હોને પર રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને મુસ્કુરાતે હુએ ઇશાદિ ફરમાયા કે કૌન હૈ જો ઝૈનબ કે પાસ જા કર ઉસ કો યેહ ખુશ ખબરી સુના દે, કે અલ્લાહ તઆલા ને મેરા નિકાહ ઉસ કે સાથ કર દિયા. યેહ સુન કર એક ખાદિમા દૌડી હુઈ ગઈ ઔર હઝરતે ઝૈનબ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો યેહ ખુશ ખબરી સુના દી. હઝરતે ઝૈનબ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો યેહ ખુશ ખબરી સુન કર ઇતની ખુશી હુઈ કે અપને ઝેવરાત ઉતાર કર ખાદિમા કો ઇન્આમ મેં દે દિયે ઔર ખુદ સજદે મેં ગિર પડી ઔર ફિર દો માહ લગાતાર શુક્રિયા કા રોઝા રખા. હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને હઝરતે ઝૈનબ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે સાથ નિકાહ કરને પર ઇતની બડી દા'વતે વલીમા ફરમાઈ કે કિસી બીવી કે નિકાહ પર ઇતની બડી દા'વતે વલીમા નહીં કી થી. તમામ સહાબએ કિરામ عَلَيْهِمُ الرِّفْوَان કો આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને નાન ગોશ્ત ખિલાયા.

(شرح العلامة الزرقاني، حضرت زينب بنت جحش أم المؤمنين رضى الله عنها، ج ۴، ص ۴۰۹-۴۱۲)

હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કી મુકદ્દસ બીબિયોં મેં હઝરતે ઝૈનબ બિન્તે જહ્શ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ઇસ ખુસૂસિયત મેં સબ બીબિયોં સે મુમતાઝ

હું કે અલ્લાહ તઆલા ને ઈન કા નિકાહ ખુદ અપને હબીબ સે કર દિયા. ઈન કી એક ખુસૂસિયત યેહ ભી હૈ કે યેહ અપને હાથ સે કુછ દસ્ત-કારી કર કે ઉસ કી આમદની ફુ-કરા વ મસાકીન કો દિયા કરતી થીં યુનાન્યે એક મર્તબા હુઝૂર ﷺ ને ફરમાયા થા કે મેરી વફાત કે બા'દ સબ સે પહલે મેરી ઉસ બીબી કી વફાત હોગી જિસ કે હાથ સબ બીબિયોં સે લમ્બે હૈં. યેહ સુન કર બીબિયોં ને એક લકડી સે અપના અપના હાથ નાપા તો હઝરતે સૌદા રજી ﷺ કા હાથ સબ સે લમ્બા નિકલા લેકિન જબ હુઝૂર ﷺ કી વફાતે અકદસ કે બા'દ સબ સે પહલે હઝરતે ઝૈનબ બિન્તે જહ્શ રજી ﷺ કી વફાત હુઈ તો લોગોં કી સમઝ મેં યેહ બાત આઈ કે હાથ લમ્બા હોને સે હુઝૂર ﷺ કી મુરાદ કસરત સે સ-દકા દેના થા બહર હાલ અપની કિસ્મ કિસ્મ કી સિફાતે હમીદા કી બદૌલત યેહ તમામ અઝવાજે મુતહરરાત મેં ખુસૂસી ઇન્તિયાઝ કે સાથ મુમતાઝ થીં 20 હિ. યા 21 હિ. મેં મદીનએ મુનવ્વરહ કે અન્દર ઈન કી વફાત હુઈ ઔર અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે ઉમર રજી ﷺ ને હર કૂચા વ બાઝાર મેં એ'લાન કરા દિયા થા કે સબ લોગ ઉમ્મુલ મુઅમિનીન કે જનાઝે મેં શરીક હોં યુનાન્યે બહુત બડા મજમઅ હુવા. અમીરુલ મુઅમિનીન ને ખુદ હી ઈન કી નમાઝે જનાઝા પઢાઈ ઔર ઈન કો જન્નતુલ બકીઅ મેં હુઝૂર ﷺ કી દૂસરી બીવિયોં કે પહલૂ મેં દફન કિયા.

(شرح العلامة الزرقاني، حضرت زينب بنت جحش أم المؤمنين رضي الله عنها، ج ٤، ص ٤١٣-٤١٥)

તબ્સિરા : હઝરતે ઝૈનબ રજી ﷺ કો હુઝૂર ﷺ કી ઝાત સે કિસ કદર વાલિહાના મહબ્બત ઔર ઈશક થા કે ઈન્હોં ને અપને નિકાહ કી ખબર સુન કર અપના સારા ઝેવર ખુશ ખબરી સુનાને વાલી લોંડી કો દે દિયા ઔર સજદએ શુક્ર અદા કિયા ઔર ખુશી મેં દો માહ લગાતાર રોઝાદાર રહીં ફિર ઝરા ઈન કી સખાવત પર ભી એક

નઝર ડાલો કે શહન્શાહે દારૈન કી મલિકા હો કર અપને હાથ કી દસ્ત-કારી સે જો કુછ કમાયા કરતી થીં વોહ ફુ-કરા વ મસાકીન કો દે દિયા કરતી થીં ઔર સિર્ફ ઇસી લિયે મેહનત વ મશક્કત કરતી થીં કે ફકીરોં ઔર મોહતાજોં કી ઇમદાદ કરેં. અલ્લાહુ અકબર ! મહબબતે રસૂલ ﷺ ઔર મિસ્કીન નવાઝી વ ગરીબ પરવરી કે યેહ જઝબાત તમામ મુસલમાન ઔરતોં કે લિયે નસીહત આમોઝ વ કાબિલે તક્લીદ શાહકાર હેં. ખુદાવન્દે કરીમ સબ ઔરતોં કો તૌફીક અતા ફરમાએ. (આમીન)

﴿8﴾ હઝરતે ઝૈનબ બિન્તે ખુઝૈમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ બયપન હી સે બહુત સખી થીં ગરીબોં ઔર મિસ્કીનોં કો ઢૂંડ ઢૂંડ કર ખાના ખિલાયા કરતી થીં ઇસ લિયે લોગ ઇન કો “ઉમ્મુલ મસાકીન” (મિસ્કીનોં કી માં) કહા કરતે થે. પહલે મશહૂર સહાબી હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન જહ્શ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે ઇન કા નિકાહ હુવા થા લેકિન જબ વોહ જંગે ઉહુદ મેં શહીદ હો ગએ તો હુઝૂર ﷺ ને 3 હિ. મેં ઇન સે નિકાહ કર લિયા ઔર યેહ “ઉમ્મુલ મસાકીન” કી જગહ “ઉમ્મુલ મુઅમિનીન” કહલાને લર્ગી મગર યેહ હુઝૂર ﷺ સે નિકાહ કે બા’દ સિર્ફ દો યા તીન મહીને ઝિન્દા રહીં ઔર રબીઉલ અવ્વલ 4 હિ. મેં બ મકામે મદીનએ મુનવ્વરહ વફાત પા ગઈ ઔર જન્નતુલ બકીઅ મેં અઝવાજે મુતહ્હરાત કે પહલૂ મેં મદફૂન હુઈ હુઝૂરે અકરમ ﷺ ઇન કી વફાત તક ઇન સે બેહદ ખુશ રહે ઔર ઇન કી વફાત કા કલ્બે નાઝુક પર બડા સદમા ગુઝરા. યેહ માં કી જાનિબ સે હઝરતે ઉમ્મુલ મુઅમિનીન બીબી મૈમૂના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી બહન હેં. ઇન કી વફાત કે બા’દ હુઝૂર ﷺ ને ઇન કી બહન મૈમૂના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا સે નિકાહ ફરમાયા.

(شرح العلامة الزرقاني، حضرت زينب ام المساكين و المؤمنین، ج ۴، ص ۴۱۶-۴۱۷)

﴿9﴾ હઝરતે મૈમૂના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

ઇન કે વાલિદ કા નામ હારિસ બિન હઝન ઓર વાલિદા હિન્દ બિન્તે ઔફ હેં, પહલે ઇન કા નામ “બર્” થા મગર જબ યેહ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે નિકાહ મેં આ ગઈ તો હુઝૂર કે નિકાહ મેં આ ગઈ તો હુઝૂર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇન કા નામ મૈમૂના (બ-ર-કત વાલી) રખ દિયા. 7 હિ. ઉમ્રતુલ કઝા કી વાપસી મેં હુઝૂર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇન સે નિકાહ ફરમાયા ઓર મકામે “સરફ” મેં યેહ પહલી મર્તબા બિસ્તરે નુબુવત પર સોઈ. કુલ છહત્તર હદીસેં ઇન સે મરવી હેં ઇન કે ઇન્તિકાલ કે સાલ મેં ઇપ્તિલાફ હૈ બા’ઝ ને 51 હિ. બા’ઝ ને 61 હિ. લિખા લેકિન ઇબ્ને ઇસ્હાક કા કૌલ હૈ કે 63 હિ. મેં ઇન કી વફાત મકામે “સરફ” મેં હુઈ જબ ઇન કા જનાઝા ઉઠાયા ગયા તો ઇન કે ભાન્જે હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને બુલન્દ આવાઝ સે ફરમાયા કે ઐ લોગો ! યેહ રસૂલુલ્લાહ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી બીવી હેં. જનાઝા બહુત આહિસ્તા આહિસ્તા લે કર ચલો ઓર ઇન કી મુકદ્દસ લાશ કો હિલને ન દો. હઝરતે યઝીદ બિન અસમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કા બયાન હૈ કે હમ લોગોં ને હઝરતે મૈમૂના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો મકામે સરફ મેં ઉસી છપ્પર કે અન્દર દફન ક્રિયા જિસ મેં પહલી બાર ઇન કો હુઝૂર સચ્ચિદે આલમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને અપની કુબર્ત સે સરફરાઝ ફરમાયા થા.

(شرح العلامة الزرقاني، حضرت ميمونه ام المؤمنين رضى الله عنها، ج ٤، ص ٤١٨-٤٢٣)

તબ્સિરા : ઇન કો રસૂલુલ્લાહ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ સે ઇન્તિહાઈ મહબ્બત બલકે ઇશક થા ઇન્હોં ને ખુદ હુઝૂર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ સે નિકાહ કી તમન્ના ઝાહિર કી થી બલકે યેહ કહા થા કે મેં અપની જાન રસૂલુલ્લાહ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ કો હિબા કરતી હૂં ઓર મુઝે મહર લેને કી ભી કોઈ ખ્વાહિશ નહીં હૈ યુનાન્ચે કુરઆને મજીદ મેં એક આયત ભી ઇસ કે બારે મેં નાઝિલ હુઈ હૈ. માં બહનો ! દેખ લો હુઝૂર

ﷺ કી મુકદ્દસ બીબિયોં કો હુઝૂર સે કેસી વાલિહાના મહબ્બત થી ﷺ ! ﷺ ! કયા કહના ? ઈન ઉમ્મત કી માઓં કે ઈમાન કી નૂરાનિયત કા.

﴿10﴾ હઝરતે જુવૈરિયા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ કબીલએ બની મુસ્તલિક કે સરદારે આ'ઝમ હારિસ બિન ઝરાર કી બેટી હેં. ગઝવએ “મુરૈ-સ-યઅ” મેં ઈન કા સારા કબીલા ગિરિફતાર હો કર મુસલ્માનોં કે હાથોં મેં કૈદી બન ચુકા થા ઔર સબ મુસલ્માનોં કે લોંડી ગુલામ બન ચુકે થે મગર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને જબ હઝરતે જુવૈરિયા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો આઝાદ કર કે ઈન સે નિકાહ ફરમા લિયા તો હઝરતે જુવૈરિયા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી શાદમાની વ મસરત કી કોઈ ઈન્તિહા ન રહી. જબ ઈસ્લામી લશ્કર મેં યેહ ખબર ફેલી કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને હઝરતે જુવૈરિયા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا સે નિકાહ ફરમા લિયા તો તમામ મુજાહિદીને ઈસ્લામ એક ઝબાન હો કર કહને લગે કે જિસ ખાનદાન મેં હમારે રસૂલ ને નિકાહ ફરમા લિયા ઉસ ખાનદાન કા કોઈ ફર્દ લોંડી ગુલામ નહીં રહ સકતા ચુનાન્યે ઉસ ખાનદાન કે જિતને લોંડી ગુલામ મુસલ્માનોં કે કબ્જે મેં થે સબ કે સબ આઝાદ કર દિયે ગએ યેહી વજહ હૈ કે હઝરતે આઈશા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ફરમાયા કરતી થીં કે દુન્યા મેં કિસી ઔરત કા નિકાહ હઝરતે જુવૈરિયા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે નિકાહ સે ઝિયાદા મુબારક નહીં સાબિત હુવા ક્યૂંકે ઈસ નિકાહ કી વજહ સે તમામ ખાનદાને બની મુસ્તલિક કો ગુલામી સે નજાત મિલ ગઈ. હઝરતે જુવૈરિયા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કા બયાન હૈ કે હુઝૂર ﷺ કે મેરે કબીલે મેં આને સે પહલે મેં ને યેહ ખ્વાબ દેખા થા કે મદીને કી જાનિબ સે એક ચાંદ ચલતા હુવા આયા ઔર મેરી ગોદ મેં ગિર પડા મેં ને ખ્વાબ કા ઝિક નહીં કિયા લેકિન જબ હુઝૂર ﷺ ને મુઝ સે નિકાહ

ફરમા લિયા તો મેં ને સમજ લિયા કે યેહી મેરે ઉસ ખ્વાબ કી તા'બીર હૈ. ઈન કા અસ્લી નામ “બર્રી” થા મગર હુઝૂર ﷺ ને ઈન કા નામ “જુવૈરિયા” રખ દિયા, ઈન કે દો ભાઈ અમ્ર બિન હારિસ વ અબ્દુલ્લાહ બિન હારિસ ઔર ઈન કી એક બહન અમ્રહ બિન્તે હારિસ ને ભી ઈસ્લામ કબૂલ કર કે સહાબી કા શરફ પાયા. હઝરતે જુવૈરિયા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا બડી ઈબાદત ગુઝાર ઔર દીનદાર થીં, નમાઝે ફજ્ર સે નમાઝે યાશત તક હમેશા અપને વઝીફોં મેં મશગૂલ રહા કરતી થીં 50 હિ. મેં પૈંસઠ બરસ કી ઉમ્ર પા કર વફાત પાઈ. હાકિમે મદીના મરવાન ને ઈન કી નમાઝે જનાઝા પઢાઈ ઔર યેહ જન્નતુલ બકીઅ મેં સિપુર્દે ખાક કી ગઈ.

(شرح العلامة الزرقاني، حضرت جویریة رضی اللہ عنہا، ج ۴، ص ۴۲۴-۴۲۸)

તબ્સિરા : ઈન કા ઝિન્દગી ભર કા યેહ અમલ કે નમાઝે ફજ્ર સે નમાઝે યાશત તક હમેશા લગાતાર ઝિક્રે ઈલાહી ઔર વઝીફોં મેં મશગૂલ રહના યેહ ઉન ઔરતોં કે લિયે તાઝિયાનએ ઈબ્રત હૈ જો નમાઝે યાશત તક સોતી રહતી હૈં. **અલ્લાહુ અકબર !** નબી ﷺ કી બીબિયાં તો ઈતની ઈબાદત ગુઝાર ઔર દીનદાર ઔર ઉમ્મતિયોં કા યેહ હાલે ઝાર કે નવાફિલ કા તો પૂછના હી ક્યા ? ફરાઈઝ સે ભી બેઝાર બલ્કે ઉલટે દિન રાત તરહ તરહ કે ગુનાહોં કે આઝાર મેં ગિરિફતાર. ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ તૌબા ! ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ તેરી પનાહ.

﴿11﴾ હઝરતે સફિય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ખૈબર કે સરદારે આ'ઝમ “હય્ય બિન અખ્તબ” કી બેટી ઔર કબીલએ બનૂ નઝીર કે રઈસે આ'ઝમ “કિનાના બિન અલ હકીક” કી બીવી થીં જો “જંગે ખૈબર” મેં મુસલ્માનોં કે હાથોં સે કતલ હુવા. યેહ ખૈબર કે કેદિયોં મેં ગિરિફતાર હો કર આઈ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈન કી ખાનદાની ઈઝ્ઝતો વજાહત કા ખયાલ

ફરમા કર અપની અઝવાજે મુતહારાત ઔર ઉમ્મત કી માઓં મેં શામિલ ફરમા લિયા. જંગે ખૈબર સે વાપસી મેં તીન દિનોં તક મન્જિલે સહુબા મેં આપ ﷺ ને ઈન કો અપને ખૈમે કે અન્દર અપની કુબત સે સરફરાઝ ફરમાયા ઔર ઈન કે વલીમે મેં ખજૂર, ઘી, પનીર કા મલીદા આપ ﷺ ને સહાબએ કિરામ કો ખિલાયા. હુઝૂરે અકરમ ﷺ ઈન કા બહુત ઝિયાદા ખયાલ રખતે થે. એક મર્તબા હઝરતે આઈશા રઝીલ્લેહુનાં ને ઈન કો “પસ્તા કદ” કહ દિયા તો હુઝૂર ﷺ ને હઝરતે આઈશા રઝીલ્લેહુનાં કો ઈસ કદર ગુસ્સે મેં ભર કર ડાંટા કે કભી ભી ઈન કો ઈતના નહીં ડાંટા થા. ઈસી તરહ એક મર્તબા હઝરતે ઝૈનબ રઝીલ્લેહુનાં ને ઈન કો “યહૂદિયા” કહ દિયા તો યેહ સુન કર રસૂલુલ્લાહ ﷺ હઝરતે ઝૈનબ રઝીલ્લેહુનાં પર ઈસ કદર ખફા હો ગએ કે દો તીન માહ તક ઈન કે બિસ્તર પર કદમ નહીં રખા. યેહ બહુત હી ઈબાદત ગુઝાર ઔર દીનદાર હોને કે સાથ સાથ હદીસ વ ફિક્કહ સીખને કા ભી જઝબા રખતી થીં યુનાન્હે દસ હદીસેં ભી ઈન સે મરવી હેં. ઈન કી વફાત કે સાલ મેં ઈખ્તિલાફ હૈ વાકિદી ને 50 હિ. ઔર ઈબને સા’દ ને 52 હિ. લિખા હૈ યેહ ભી મદીને કે મશહૂર કબ્રિસ્તાન જન્નતુલ બકીઅ મેં મદફૂન હેં.

(شرح العلامة الزرقانى، حضرت صفیه ام المؤمنین رضی اللہ عنہا، ج ۴،

ص ۴۲۸- ۴۳۱/ مدارج النبوة، ام المؤمنین صفیة، ج ۲، ص ۴۸۳)

તાબ્સિરા : હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ઈન સે મહૂઝ ઈસ બિના પર ખુદ નિકાહ ફરમા લિયા તાકે ઈન કે ખાનદાની એ’ઝાઝો ઇકરામ મેં કોઈ કમી ન હોને પાએ. તુમ ગૌર સે દેખોગે તો હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ઝિયાદા તર જિન જિન ઔરતોં સે નિકાહ ફરમાયા વોહ કિસી ન કિસી દીની મસ્લહત હી કી બિના પર

હુવા. કુછ ઔરતોં કી બે કસી પર રહ્મ ફરમા કર ઔર કુછ ઔરતોં કે ખાનદાની એ'ઝાઝો ઇકરામ કો બચાને કે લિયે. કુછ ઔરતોં સે ઇસ બિના પર નિકાહ ફરમા લિયા કે વોહ રન્જો ગમ કે સદમોં સે નિઢાલ થીં લિહાઝા હુઝૂર ﷺ ને ઇન કે ઝખ્મી દિલોં પર મરહમ રખને કે લિયે ઇન કો એ'ઝાઝ બખ્શ દિયા કે અપની અઝવાજે મુતહ્દરાત મેં ઇન કો શામિલ કર લિયા.

હુઝૂર ﷺ કા ઇતની ઔરતોં સે નિકાહ ફરમાના હરગિઝ હરગિઝ અપની ખ્વાહિશે નફ્સાની કી બિના પર નહીં થા ઇસ કા સબ સે બડા સુબૂત યેહ હૈ કે હુઝૂર ﷺ કી બીબિયોં મેં હઝરતે આઈશા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે સિવા કોઈ ભી કુંવારી નહીં થીં બલકે સબ ઉમ્મ દરાઝ ઔર બેવા થીં હાલાંકે અગર હુઝૂર ﷺ ખ્વાહિશ ફરમાતે તો કૌન સી ઐસી કુંવારી લડકી થી જો હુઝૂર ﷺ સે નિકાહ કરને કી તમન્ના ન કરતી મગર દરબારે નુબુવ્વત કા તો યેહ મુઆ-મલા હૈ કે શહન્શાહે દો આલમ ﷺ કા કોઈ કૌલ ફે'લ કોઈ ઇશારા ભી ઐસા નહીં હુવા જો દુન્યા ઔર દીન કી ભલાઈ કે લિયે ન હો આપ ﷺ ને જો કહા ઔર જો ક્રિયા સબ દીન હી કે લિયે ક્રિયા બલકે આપ ﷺ ને જો ક્રિયા ઔર કહા વોહી દીન હૈ બલકે આપ ﷺ કી ઝાતે અકરમ હી મુજસ્સમે દીન હૈ.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

યેહ હુઝૂરે અકરમ શહન્શાહે કૌનેન ﷺ કી વોહ ગ્યારહ અઝવાજે મુતહ્દરાત હૈં જિન પર તમામ મુઅર્રિખીન કા ઇત્તિફાક હૈ ઇન કા મુખ્તસર તઝકિરા તુમ ને પઢ લિયા અગર મુફ્સસલ હાલ પઢના હો તો હમારી કિતાબ “સીરતે મુસ્તફા” પઢો.

અબ હમ હુઝૂર સુલ્તાને દો આલમ ﷺ કી ઉન

ચાર શહાદિયોં કા મુખ્તસર તઝકિરા લિખતે હૈં જો સાલિહાત ઔર નેક બીબિયોં કી લડી મેં આબદાર મોતિયોં કી તરહ ચમક રહી હૈં.

﴿12﴾ હઝરતે જૈનબ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી સબ સે બડી શહાદી હૈં જો એ'લાને નુબુવ્વત સે દસ સાલ કબ્લ મક્કાએ મુકર્રમા મેં પૈદા હુઈ. યેહ ઇબ્તિદાએ ઇસ્લામ હી મેં મુસલ્માન હો ગઈ થીં ઔર જંગે બદ્ર કે બા'દ હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઇન કો મક્કા સે મદીના બુલા લિયા થા. મક્કા મેં કાફિરોં ને ઇન પર જો ઝુલ્મો સિતમ કે પહાડ તોડે ઉન કા તો પૂછના હી ક્યા હદ હો ગઈ કે જબ યેહ હિજરત કે ઇરાદે સે ઊંટ પર સુવાર હો કર મક્કા સે બાહર નિકલીં તો કાફિરોં ને ઇન કા રાસ્તા રોક લિયા ઔર એક બદ નસીબ કાફિર જો બડા હી ઝાલિમ થા “હબાર બિન અલ અસ્વદ” ઉસ ને નેઝા માર કર ઇન કો ઊંટ સે ઝમીન પર ગિરા દિયા જિસ કે સદમે સે ઇન કા હમ્લ સાકિત હો ગયા. યેહ દેખ કર ઇન કે દેવર “કિનાના” કો જો અગર્યે કાફિર થા એક દમ તૈશ આ ગયા ઔર ઉસ ને જંગ કે લિયે તીર કમાન ઉઠા લિયા. યેહ માજરા દેખ કર “અબૂ સુફ્યાન” ને દરમિયાન મેં પડ કર રાસ્તા સાફ કરા દિયા ઔર યેહ મદીનાએ મુનવ્વરહ પહોંચ ગઈ.

હુઝૂરે અકરમ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કે કલ્બ કો ઇસ વાકિએ સે બડી ચોટ લગી યુનાન્યે આપ ને ઇન કે ફઝાઈલ મેં યેહ ઇશાદિ ફરમાયા કે

هِيَ أَفْضَلُ بَنَاتِي أُصِيبَتْ فِيَّ ۝

યેહ મેરી બેટિયોં મેં ઇસ એ'તિબાર સે બહુત ફઝીલત વાલી હૈ કે મેરી તરફ હિજરત કરને મેં ઇતની બડી મુસીબત ઉઠાઈ.

ફિર ઇન કે બા'દ ઇન કે શોહર હઝરતે અબુલ આસ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ બી મક્કા સે હિજરત કર કે મદીના આ ગએ ઔર દોનોં એક સાથ રહને લગે. ઇન કી ઔલાદ મેં એક લડકા જિન કા નામ

“અલી” થા ઔર એક લડકી જિન કા નામ “ઉમામા” થા ઝિન્દા રહે ઇબ્ને અસાકિર કા કૌલ હૈ કે અલી “જંગે યરમૂક” મેં શહીદ હો ગએ. હઝરતે ઉમામા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا سے હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કો બેહદ મહબ્બત થી. બાદશાહે હબ્શા ને તોહફે મેં એક જોડા ઔર એક કીમતી અંગૂઠી દરબારે નુબુવ્વત મેં ભેજી તો આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને યેહ અંગૂઠી હઝરતે ઉમામા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો અતા ફરમાઈ. ઇસ તરહ કિસી ને એક મર્તબા બહુત હી બેશ કીમત ઔર ઇન્તિહાઈ ખૂબ સૂરત એક હાર નઝર કિયા તો સબ બીબિયાં યેહ સમઝતી થીં કે હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ યેહ હાર હઝરતે આઈશા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે ગલે મેં ડાલેંગે મગર આપ ને યેહ ફરમાયા કે મેં યેહ હાર ઉસ કો પહનાઊંગા જો મેરે ઘર વાલોં મેં મુઝ કો સબ સે ઝિયાદા ખ્યારી હૈ. યેહ ફરમા કર આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને યેહ કીમતી હાર અપની નવાસી હઝરતે ઉમામા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે ગલે મેં ડાલ દિયા. 8 હિ. મેં હઝરતે ઝૈનબ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કા ઇન્તિકાલ હો ગયા ઔર હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને તબરૂક કે તૌર પર અપના તહબન્દ શરીફ ઇન કે કફન મેં દે દિયા ઔર નમાઝે જનાઝા પઢા કર ખુદ અપને મુબારક હાથોં સે ઇન કો કબ્ર મેં ઉતારા. ઇન કી કબ્ર શરીફ ભી જન્નતુલ બકીઅ (મદીનએ મુનવ્વરહ) મેં હૈ.

(شرح العلامة الزرقاني، الفصل الثاني في ذكر اولاده الكرام عليه وعليهم الصلوة والسلام، ج ٤، ص ٣١٨-٣٢١)

તબ્સિરા : હુઝૂર નબિયે અકરમ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી સાહિબ ઝાદી કો ઇસ્લામ લાને કી બિના પર કાફિરોં ને જિસ કદર સતાયા ઔર દુખ દિયા ઇસ સે મુસલ્માન બીબિયોં કો સબક લેના ચાહિયે કે કાફિરોં ઔર ઝાલિમોં કે ઝુલ્મ પર સબ્ર કરના હમારે રસૂલ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ઔર રસૂલ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ કે ઘર વાલોં કી સુન્નત હૈ ઔર ખુદા કી રાહ મેં દીન કે લિયે તક્લીફ ઉઠાના ઔર બરદાશત કરના બહુત બડે અજરો સવાબ કા કામ હૈ.

﴿13﴾ હઝરતે રુકય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

એ'લાને નુબુવ્વત સે સાત બરસ કબ્લ જબ કે હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી ઉમ્મ શરીફ કા તેંતીસવાં સાલ થા યેહ મક્કએ મુકર્રમા મેં પૈદા હુઈ. પહલે ઈન કા નિકાહ અબૂ લહબ કે બેટે “ઉત્બા” સે હુવા થા મગર અભી રુખ્સતી ભી નહીં હુઈ થી કે “સૂરએ તબ્બત યદા” નાઝિલ હુઈ. ઈસ ગુસ્સે મેં અબૂ લહબ કે બેટે ઉત્બા ને હઝરતે રુકય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો તલાક દે દી. ઈસ કે બા'દ હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને હઝરતે ઉસ્માને ગની رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે ઈન કા નિકાહ કર દિયા ઔર ઈન દોનોં મિયાં બીવી ને હબ્શા કી તરફ ફિર મદીના કી તરફ હિજરત કી ઔર દોનોં સાહિબુલ હિજરતૈન (દો હિજરતોં વાલે) કે મુઅઝ્ઝઝ લકબ સે સરફરાઝ હુએ.

જંગે બદ્ર કે દિનોં મેં હઝરતે રુકય્યા ઝિયાદા બીમાર થીં યુનાન્યે હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને હઝરતે ઉસ્માન رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો ઈન કી તીમાર દારી કે લિયે મદીને મેં રહને કા હુક્મ દે દિયા ઔર જંગે બદ્ર મેં જાને સે રોક દિયા. હઝરતે ઝૈદ બિન હારિસા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ જિસ દિન જંગે બદ્ર મેં ફત્હે મુબીન કી ખુશ ખબરી લે કર મદીના પહોંચે ઉસી દિન બીબી રુકય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને બીસ બરસ કી ઉમ્મ પા કર મદીને મેં ઇન્તિકાલ કિયા. હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم જંગે બદ્ર કી વજહ સે ઈન કે જનાઝે મેં શરીક ન હો સકે. હઝરતે ઉસ્માને ગની رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ અગર્યે જંગે બદ્ર મેં શરીક નહીં હુએ મગર હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઈન કો જંગે બદ્ર કે મુજાહિદીન મેં શુમાર ફરમાયા ઔર મુજાહિદીન કે બરાબર માલે ગનીમત મેં સે હિસ્સા ભી અતા ફરમાયા. હઝરતે બીબી રુકય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે શિકમે મુબારક સે એક ફરઝન્દ પૈદા હુએ થે જિન કા નામ “અબ્દુલ્લાહ” થા મગર વોહ અપની વાલિદા કી વફાત કે બા'દ 4 હિ. મેં વફાત પા ગએ. બીબી રુકય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી કબ્ર ભી જન્નતુલ બકીઅ મેં હૈ.

(شرح العلامة الرقاني، الفصل الثاني في ذكر اولاده الكرام عليه وعليهم الصلوة والسلام، ج ٤، ص ٣٢٢-٣٢٣)

﴿14﴾ હઝરતે ઉમ્મે કુલ્સૂમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ભી પહલે અબૂ લહબ કે દૂસરે બેટે “ઉતૈબા” સે બિયાહી ગઈ થીં મગર “સૂરએ તબ્બત યદા” મેં અબૂ લહબ કી બુરાઈ સુન કર “ઉતૈબા” ઇસ કદર તૈશ મેં આ ગયા કે ઉસ ને ગુસ્તાખી કરતે હુએ હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ પર ઝપટ કર આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ પૈરાહન શરીફ કો ફાડ ડાલા ઔર હઝરતે ઉમ્મે કુલ્સૂમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો તલાક દે દી. હુઝૂર રહમતે આલમ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે કલ્બે નાઝુક પર ઇસ ગુસ્તાખી ઔર બે અદબી સે ઇન્તિહાઈ સદમા ગુઝરા ઔર જોશે ગમ સે આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ કી ઝબાને મુબારક સે બે ઇજ્તિયાર યેહ અલ્ફાઝ નિકલ ગએ કે

“યા અલ્લાહ! اَعَزَّجَلَّ! અપને કુત્તોં મેં સે કિસી કુત્તે કો ઇસ પર મુસલ્લત ફરમા દે.”

ઇસ દુઆએ ન-બવી કા યેહ અસર હુવા કે મુલ્કે શામ કે રાસ્તે મેં યેહ કાફિલે કે બીચ મેં સોયા થા ઔર અબૂ લહબ કાફિલે વાલોં કે સાથ પહરા દે રહા થા મગર અચાનક એક શેર આયા ઔર ઉતૈબા કે સર કો ચબા ગયા ઔર વોહ મર ગયા. હઝરતે બીબી રુકય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી વફાત કે બા'દ હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને 3 હિ. મેં હઝરતે ઉમ્મે કુલ્સૂમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કા નિકાહ હઝરતે ઉસ્માને ગની رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે સાથ કર દિયા મગર ઇન કે શિકમે મુબારક સે કોઈ ઔલાદ નહીં હુઈ. 9 હિ. મેં હઝરતે ઉમ્મે કુલ્સૂમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી વફાત હુઈ. હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને ઇન કી નમાઝે જનાઝા પઢાઈ ઔર મદીનએ મુનવ્વરહ કે કબ્રિસ્તાન જન્નતુલ બકીઅ મેં ઇન કો દફન ફરમાયા.

(شرح العلامة الزرقاني، الفصل الثاني في ذكر اولاده الكرام عليه وعليهم الصلوة والسلام، ج ٤، ص ٣٢٥-٣٢٧)

﴿15﴾ હઝરતે ફાતિમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હુઝૂર શહન્શાહે કૌનૈન صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી સબ સે છોટી મગર સબ સે ઝિયાદા ચહીતી ઔર લાડલી શહઝાદી હેં ઇન કા

નામ ફાતિમા ઓર લકબ ઝહરા વ બતૂલ હૈ. અલ્લાહુ અકબર ! ઈન કે ફઝાઈલ ઓર મનાકિબ ઓર ઈન કે દ-રજાતો મરાતિબ કા કયા કહના. હદીસોં મેં બ કસરત ઈન કે ફઝાઈલ ઓર બુઝુર્ગિયોં કા ઝિક્ક હૈ જિન કો મુફ્સસલ હમ ને અપની કિતાબ “હક્કાની તકરીરેં” મેં લિખા હૈ 2 હિ. મેં હઝરતે અલી શેરે ખુદા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે ઈન કા નિકાહ હુવા ઓર ઈન કે શિકમે મુબારક સે ત્રીન સાહિબ ઝાદગાન હઝરતે ઈમામે હસન વ હઝરતે ઈમામે હુસૈન વ હઝરતે મોહસિન ઓર ત્રીન સાહિબ ઝાદિયાં ઝૈનબ, ઉમ્મે કુલ્સૂમ વ રુકય્યા رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُمْ وَ عَنِہُمْ પૈદા હુઈ. હઝરતે મોહસિન વ રુકય્યા તો બચપન હી મેં વફાત પા ગએ હઝરતે ઉમ્મે કુલ્સૂમ કી શાદી અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે ઉમર રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે હુઈ જિન કે શિકમે મુબારક સે એક ફરઝન્દ હઝરતે ઝૈદ ઓર એક સાહિબ ઝાદી હઝરતે રુકય્યા કી પૈદાઈશ હુઈ ઓર હઝરતે ઝૈનબ કી શાદી હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન જા'ફર રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે હુઈ જિન કે ફરઝન્દ ઓન વ મુહમ્મદ કરબલા મેં શહીદ હુએ. હુઝૂરે અકરમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે વિસાલ કે છ⁶ મહીને બા'દ 3 ર-મઝાન 11 હિ. મંગલ કી રાત મેં આપ કી વફાત હુઈ ઓર જન્નતુલ બકીઅ મેં મદફૂન હુઈ. (شرح العلامة الزرقانی، الفصل الثانی فی ذکر اولادہ الکرام علیہ وعلیہم الصلوۃ

والسلام، ج 4، ص 331، 333، 339-342)

﴿16﴾ હઝરતે સફિયા બિન્તે અબ્દુલ મુતલિબ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا

યેહ હમારે રસૂલે અકરમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી ફૂફી ઓર જન્મતી સહાબી હઝરતે ઝુબૈર બિન અલ અવ્વામ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہુ કી વાલિદા હૈં. યેહ બહુત શેરદિલ ઓર બહાદુર ખાતૂન હૈં. જંગે ખન્દક કે મોકઅ પર તમામ મુજાહિદીને ઈસ્લામ કુફ્રાર કે મુકાબલે મેં સફ બન્દી કર કે ખડે થે ઓર એક મહફૂઝ મકામ પર સબ ઓરતોં બચ્ચોં કો એક પુરાને કલ્એ મેં જમ્મ કર દિયા ગયા થા. અચાનક એક યહૂદી તલવાર

લે કર કલ્મે કી દીવાર ફાંદતે હુએ ઔરતોં કી તરફ બઢા. ઈસ મૌકઅ પર હઝરતે સફિય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا અકેલી ઉસ યહૂદી પર ઝપટ કર પહોંચીં ઔર ખૈમે કી એક ચૌબ ઉખાડ કર ઈસ ઝોર સે ઉસ યહૂદી કે સર પર મારી કે ઉસ કા સર ફટ ગયા ઔર વોહ તલવાર લિયે હુએ ચકરા કર ગિરા ઔર મર ગયા ફિર ઉસી કી તલવાર સે ઉસ કા સર કાટ કર બાહર ફેંક દિયા યેહ દેખ કર જિતને યહૂદી ઔરતોં પર હમ્લા કરને કે લિયે કલ્મે કે બાહર ખડે થે ભાગ નિકલે. ઈસી તરહ જંગે ઉહુદ મેં જબ મુસલ્માનોં કા લશ્કર બિખર ગયા, યેહ અકેલી કુફ્ફાર પર નેઝા ચલાતી રહીં યહાં તક કે હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કો ઈન કી બે પનાહ બહાદુરી પર સખ્ત તઅજજુબ હુવા ઔર આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઈન કે ફરઝન્દ હઝરતે ઝુબૈર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે ફરમાયા કે ઐ ઝુબૈર (رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ) ! અપની માં ઔર મેરી ફૂફી કી બહાદુરી તો દેખો કે બડે બડે બહાદુર ભાગ ગએ મગર ચટ્ટાન કી તરહ કુફ્ફાર કે નર્ગે મેં ડટી હુઈ અકેલી લડ રહી હૈં. ઈસી તરહ જબ જંગે ઉહુદ મેં હુઝૂર الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કે ચયા હઝરતે સય્યિદુશ્શુ-હદા હમ્મા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ શહીદ હો ગએ ઔર કાફિરોં ને ઈન કે કાન નાક કાટ કર ઔર આંખેં નિકાલ કર શિકમ ચાક કર દિયા તો હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને હઝરતે ઝુબૈર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો મન્અ કર દિયા કે મેરી ફૂફી હઝરતે સફિય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો મેરે ચયા કી લાશ પર મત આને દેના વરના વોહ અપને ભાઈ કી લાશ કા યેહ હાલ દેખ કર રન્જો ગમ મેં ડૂબ જાએંગી મગર હઝરતે સફિય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ફિર ભી લાશ કે પાસ પહોંચ ગઈ ઔર હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ સે ઈજાઝત લે કર લાશ કો દેખા તો اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ પઢા ઔર કહા કે મૈં ખુદા કી રાહ મેં ઈસ કો કોઈ બડી કુરબાની નહીં સમઝતી ફિર મઝિફરત કી દુઆ માંગતે હુએ વહાં સે ચલી આઈ. 20 હિ. મેં તિહત્તર બરસ કી ઉમ્ર પા કર મદીને મેં વફાત પાઈ ઔર જન્નતુલ બકીઅ મેં મદફૂન હુઈ. (شرح العلامة الزرقاني، ذكر بعض مناقب العباس، ج ٤، ص ٤٩٠)

www.dawateislami.net

કુફરાર કે મુકાબલે મેં ખડી હો ગઈ ઔર કુફરાર કે તીર વ તલવાર કે હર એક વાર કો રોકતી રહીં યહાં તક કે જબ ઇબ્ને કમીઆ મલ્હીન ને રહમતે આલમ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ પર તલવાર ચલા દી તો સચ્ચિદહ ઉમ્મે અમ્મારા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને ઉસ તલવાર કો અપની પીઠ પર રોક લિયા યુનાન્યે ઇન કે કન્યે પર ઇતના ગહરા ઝખ્મ લગા કે ગાર પડ ગયા ફિર ખુદ બઢ કર ઇબ્ને કમીઆ કે કન્યે પર ઇસ ઝોર સે તલવાર મારી કે વોહ દો ટુકડે હો જાતા મગર વોહ મલ્હીન દોહરી ઝિરહ પહને હુએ થા ઇસ લિયે બચ ગયા ઇસ જંગ મેં બીબી ઉમ્મે અમ્મારા કે સર વ ગરદન પર તેરહ ઝખ્મ લગે થે હઝરતે બીબી ઉમ્મે અમ્મારા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે ફરઝન્દ હઝરતે અબ્દુલ્લાહ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કા બયાન હૈ કે મુઝે એક કાફિર ને જંગે ઉહુદ મેં ઝખ્મી કર દિયા ઔર મેરે ઝખ્મ સે ખૂન બન્દ નહીં હોતા થા. મેરી વાલિદા હઝરતે ઉમ્મે અમ્મારા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને ફૌરન અપના કપડા ફાડ કર ઝખ્મ કો બાંધ દિયા ઔર કહા કે બેટા ઉઠો ખડે હો જાઓ ઔર ફિર જિહાદ મેં મશ્ગૂલ હો જાઓ. ઇત્તિફાક સે વોહી કાફિર સામને આ ગયા તો હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે ઐ ઉમ્મે અમ્મારા (رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا) ! દેખ તેરે બેટે કો ઝખ્મી કરને વાલા યેહ હૈ. યેહ સુનતે હી હઝરતે ઉમ્મે અમ્મારા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને ઝપટ કર ઉસ કાફિર કી ટાંગ મેં તલવાર કા ઐસા ભરપૂર વાર મારા કે વોહ કાફિર ગિર પડા ઔર ફિર ચલ ન સકા બલ્કે સુરીન કે બલ ઘિસટતા હુવા ભાગા. યેહ મન્ઝર દેખ કર રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ હંસ પડે ઔર ફરમાયા કે ઐ ઉમ્મે અમ્મારા (رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا) ! તૂ ખુદા કા શુક અદા કર, કે ઉસ ને તુઝ કો ઇતની તાકત ઔર હિમ્મત અતા ફરમાઈ હૈ, તૂ ને ખુદા કી રાહ મેં જિહાદ કિયા. હઝરતે ઉમ્મે અમ્મારા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને કહા કે યા રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ! આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ દુઆ ફરમાઈયે કે અલ્લાહ તઆલા હમ લોગોં કો જન્નત મેં આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ કી ખિદમત ગુઝારી કા શરફ અતા ફરમાએ. ઉસ

વક્ત આપ ﷺ ને ઇન કે લિયે ઔર ઇન કે શોહર ઔર ઇન કે બેટોં કે લિયે ઇસ તરહ દુઆ ફરમાઈ કે

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُمْ رُقَقَائِي فِي الْجَنَّةِ

યા અલ્લાહ! ઇન સબ કો જન્મત મેં મેરા રફીક બના દે.

હઝરતે બીબી ઉમ્મે અમ્મારા રઝીઝગી ભર અલાનિયા યેહ કહતી રહીં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ઇસ દુઆ કે બા'દ દુન્યા મેં બડી સે બડી મુસીબત ભી મુઝ પર આ જાએ તો મુઝ કો ઇસ કી કોઈ પરવા નહીં હૈ. (مدارج النبوت، ج ۲، ص ۱۲۶)

તબ્સિરા : હઝરતે બીબી સફિય્યા ઔર અન્સારિયા ઔરત ઔર હઝરતે બીબી ઉમ્મે અમ્મારા રઝીઝગી કે તીનોં વાકિઆત કો પઢ કર ગૌર કરો કે માદરે ઇસ્લામ કી આગોશ મેં કેસી કેસી શેરદિલ ઔર બહાદુર ઔરતોં ને જનમ લિયા હૈ. ઇન બહાદુર ખવાતીને ઇસ્લામ કે કારનામોં કો ગર્દિશે લૈલો નહાર કિયામત તક કભી નહીં મિટા સકતી. ઇન કે સીનોં મેં પથ્થર કી ચટ્ટાનોં સે ઝિયાદા મઝબૂત દિલ થા જિસ મેં ઇસ્લામ કી હરારત કા જોશ ઔર મહબ્બતે રસૂલ ﷺ કી ઐસી મસ્તી ભરી હુઈ થી કે કુફર કે લશ્કરોં કા દલ બાદલ ઇન કી નઝરોં મેં મખ્ખિયોં ઔર મચ્છરોં કા ઝુંડ નઝર આતા થા ઔર ઇન કે દિલોં મેં સબ્રો ઇસ્તિકામત કા ઐસા સમુન્દર લહરેં માર રહા થા કે ઇસ કે તૂફાન મેં બડી બડી મુસીબતોં કે પહાડ પાશ પાશ હો જાયા કરતે થે મગર અફ્સોસ ! આજ કલ કી મુસલ્માન ઔરતોં કે દિલોં મેં મહબ્બતે રસૂલ ﷺ કા ચરાગ ઇસ તરહ બુઝ ગયા હૈ કે ઇસ્લામ કા જોશ, ઇમાન કા જઝબા, મહબ્બતે રસૂલ ﷺ કી મસ્તી, જિહાદ કા નશા, સબ કુછ ગારત હો ગયા ઔર દુન્યા કી મહબ્બત ઔર ઝિન્દગી કી હવસ ને બદન કે રોંગટે રોંગટે મેં ખોફ વ હિરાસ ઔર બુઝદિલી કી ઐસી આંધી ચલા દી હૈ કે કુફર કે મુકાબલે મેં હર

મુસલ્માન ઔરત રોને ઔર ગિડગિડાને કે સિવા કુછ કર હી નહીં
સકતી. ઐ મુસલ્માન ઔરતો ! તુમ ઉન જાંબાઝ ઔર સર-ફરોશ
જિહાદ કરને વાલી ઔરતોં કે જઝૂબએ ઈમાની ઔર જોશે ઈસ્લામી સે
સબક સીખો. તુમ ભી મુસલ્માન ઔરત હો અગર કુફર કા મુકાબલા
હો તો અપની જાન પર ખેલ કર ઔર સર હથેલી પર રખ કર કુફર
સે લડતે હુએ જામે શહાદત પી લો ઔર જન્નતુલ ફિરદૌસ મેં પહોંચ
જાઓ. ખબરદાર ખબરદાર ! કુફર કે આગે રોતે ગિડગિડાતે હુએ
ઔર રહ્મ કી ભીક માંગતે હુએ બુઝદિલી કી મૌત હરગિઝ ન મરો
ઔર યાદ રખો કે વક્ત સે પહેલે હરગિઝ મૌત નહીં આ સકતી લિહાઝા
ડર, ખૌફો હિરાસ ઔર બુઝદિલી સે મૌત નહીં ટલ સકતી ઈસ લિયે
બહાદુર બનો, શેરદિલ બનો ઔર બીબી સફિયા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ઔર
બીબી ઉમ્મે અમ્મારા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ઔર બીબી અન્સારિયા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا
કી મુજાહિદાના સર ફરોશિયોં કા કિરદાર પેશ કરો.

﴿19﴾ હઝરતે બીબી સુમય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હઝરતે અમ્માર બિન યાસિર સહાબી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી
વાલિદા હૈં. ઈસ્લામ લાને કી વજહ સે મક્કા કે કાફિરોં ને ઈન કો
બહુત ઝિયાદા સતાયા. એક મર્તબા અબૂ જહ્લ ને નેઝા તાન કર ઈન
સે ધમ્કા કર કહા કે તૂ કલિમા ન પઢ વરના મેં તુઝે યેહ નેઝા માર
દૂંગા. હઝરતે બીબી સુમય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને સીના તાન કર ઝોર ઝોર
સે કલિમા પઢના શુરૂઆ કિયા અબૂ જહ્લ ને ગુસ્સે મેં ભર કર ઈન કી
નાફ કે નીચે ઈસ ઝોર સે નેઝા મારા કે વોહ ખૂન મેં લત પત હો કર
ગિર પડીં ઔર શહીદ હો ગઈ.

(الاستيعاب، كتاب النساء، باب السنين ٣٤٢، سمية ام عمار بن ياسر، ج ٤، ص ٤١٩)

તબ્સિરા : યેહ એક જાંબાઝ મુસલ્માન ઔરત કા પહલા ખૂન થા
જિસ સે ખુદા કી ઝમીન રંગીન હો ગઈ મગર ઈસ ખૂન કી ગરમી ને

હઝારોં મુસલ્માન મદોં ઔર ઔરતોં મેં જોશે જિહાદ કા ઐસા જઝબા પૈદા કર દિયા કે બદ્ર વ ઉહુદ ઔર હુનૈન કા મૈદાન કુફર કા કબ્રિસ્તાન બન ગયા ઔર મક્કા વ ખૈબર મેં કુફો શર્ક કે જંગલાત કટ ગએ ઔર હર તરફ ઈસ્લામ કા બાગ ફલને ફૂલને લગા.

﴿20﴾ હઝરતે બીબી લુબૈના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ એક લોંડી થીં. ઈબ્તિદાએ ઈસ્લામ હી મેં ઈસ્લામ કી હક્કાનિયત કા નૂર ઈન કે દિલ મેં ચમક ઉઠા ઔર યેહ ઈસ્લામ કે દામન મેં આ ગઈ. કુફરારે મક્કા ને ઈન કો ઐસી ઐસી દર્દનાક તકલીફેં દીં, કે અગર પહાડ ભી ઈન કી જગહ પર હોતા તો શાયદ લરઝ જાતા મગર ઈસ પૈકરે ઈમાન કે કદમ નહીં ડગ-મગાએ. ખુદ હઝરતે ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ જબ તક દામને ઈસ્લામ મેં નહીં આએ થે ઈસ લોંડી કો ઈતના મારતે થે કે મારતે મારતે ખુદ થક જાતે થે મગર હઝરતે લુબૈના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ઉફ નહીં કરતી થીં બલકે નિહાયત હી જુરઅત વ ઈસ્તિકલાલ કે સાથ કહતી થીં કે ઐ ઉમર ! તુમ જિતના ચાહો મુઝ ગરીબ કો માર લો અગર ખુદા કે સચ્ચે રસૂલ ﷺ પર તુમ ઈમાન નહીં લાઓગે તો ખુદા ઝરૂર તુમ સે ઈન્તિકામ લેગા.

તબ્સિરા : હઝરતે લુબૈના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી ઈસ ઈમાની તકરીર કી જહાંગીરી તો દેખો કે અભી હઝરતે લુબૈના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે ઝખ્મ નહીં ભરે થે કે ઈસ્લામ કી હક્કાનિયત ને હઝરતે ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો ઈસ તરહ દબોચ લિયા કે વોહ બે ઈબ્તિયાર દામને ઈસ્લામ મેં આ ગએ ઔર ઝિન્દગી ભર અપને કિયે પર પછતાતે રહે ઔર હઝરતે લુબૈના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا જૈસી ગરીબ વ મઝલૂમ લોંડિયોં કે સામને શર્મ સે સર નહીં ઉઠા સકતે થે ઔર ઈન કમઝોરોં ઔર ગરીબોં સે મુઆફી માંગા કરતે થે યહાં તક કે હઝરતે બિલાલ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ જિન કો યેહ ગર્મ ગર્મ જલતી હુઈ રૈત પર લિટા કર ઈન કે સીને પર વઝ્ની પથ્થર રખા

હુવા દેખ કર હકારત સે ઠોકર માર કર ગુઝરતે થે. થોડે દિન નહીં ગુઝરે કે અમીરુલ મુઅમિનીન હોતે હુએ અપને તખ્તે શાહી પર બેઠ કર યેહ કહા કરતે થે કે સચ્ચિદુના વ મૌલાના બિલાલ યા'ની બિલાલ તો હમારે આકા હૈં ઔર બિલાલ કી સૂરત કો કમાલે અદબ ઔર મહબ્બત કે સાથ દેખ કર ઝબાને હાલ સે ભરે મજમઝોં મેં યેહ કહા કરતે થે કે

બદ્ર અચ્છા હૈં ફલક પર ન હિલાલ અચ્છા હૈં

ચશમે બીના હો તો દોનોં સે બિલાલ અચ્છા હૈં

﴿21﴾ હઝરતે બીબી નહદિયા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ભી લોંડી થીં મગર ઈસ્લામ લાને પર કાફિરોં ને ઈન કે સાથ કેસે કેસે ઝાલિમાના સુલૂક કિયે ઈસ કી તસ્વીર ખીંચને સે કલમ કા સીના શક હો જાતા હૈં ઔર હાથ કાંપને લગતે હૈં લેકિન યેહ અલ્લાહ વાલી બડી બડી મારધાડ કો બરદાશત કરતી રહી ઔર મુસીબતેં ઝેલતી રહી મગર ઈસ્લામ સે બાલ ભર ભી ઈસ કે કદમ કભી ભી નહીં ડગ-મગાએ યહાં તક કે વોહ દિન આ ગયા કે ઈસ્લામ કો ઢાને વાલે ખુદ ઈસ્લામ કે મિ'માર બન ગએ ઔર ઈસ્લામ કે ખૂન કે પ્યાસે અપને ખૂનોં સે ઈસ્લામ કે બાગ કો સીંચ સીંચ કર સુર્ખ-રૂ બનને લગે.

(الاصابة في تمييز الصحابة، رقم ١٢١٦٣، أم عبيس، ج ٨، ص ٤٣٤)

﴿22﴾ હઝરતે બીબી ઉમ્મે ઉબૈસ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

હઝરતે બીબી નહદિયા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી તરહ યેહ ભી લોંડી થીં ઔર ઈન કો ભી કાફિરોં ને બહુત સતાયા, બેહદ જુલ્મો સિતમ કિયા, લોહા ગર્મ કર કે ઈન કે બદન કે નાજુક હિસ્સોં પર દાગ લગાયા કરતે થે, કભી પાની મેં ઈસ કદર ડુબ્કિયાં દિયા કરતે થે કે ઈન કા દમ ઘુટને લગતા થા. મારપીટ કા તો પૂછના હી ક્યા વોહ તો ઉન કાફિરોં કા રોઝાના હી કા મહબૂબ મશગલા થા. આખિર પ્યારે રસૂલે મુસ્તફા صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે યારે ગાર સિદીકે જાં નિસાર عَنْهُ ને

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

અપના ખજાના ખાલી કર કે ઇન મઝલૂમોં કો ખરીદ ખરીદ કર આઝાદ કર દિયા તો ઇન મુસીબત કે મારોં કો કુછ આરામ મિલા.

(الاصابة في تمييز الصحابة، رقم ١٢١٦٣، أم عبيس، ج ٨، ص ٤٣٤)

﴿23﴾ હઝરતે ઝિન્નીરહ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ભી હઝરતે ઉમર રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે ઘરાને કી એક લોંડી થીં. ઇન્હોં ને ભી જબ ઇસ્લામ કબૂલ કર લિયા તો સારા ઘર ઇન કી જાન કા દુશ્મન હો ગયા ઔર ઉન કાફિરોં ને ઇતના મારા કે ઇન કી આંખોં કી બીનાઈ જાતી રહી તો કાફિર ઇન કો યેહ તા'ના દેને લગે કે તૂને હમારે દેવતાઓં કો છોડ દિયા તો તેરી આંખેં ફૂટ ગઈ અબ કહાં હૈ તેરા એક ખુદા ! તૂ ક્યૂં નહીં ઉસ કો બુલાતી કે વોહ તેરી આંખોં કો રોશન કર દે. યેહ તા'ના સુન કર વોહ નિહાયત જુરઅત કે સાથ કહા કરતી થીં જિસ રસૂલ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ પર ઈમાન લાઈ હૂં યકીનન વોહ ખુદા કે સચ્ચે રસૂલ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ હેં ઔર મેરા એક ખુદા અગર ચાહેગા તો ઝરૂર મેરી આંખેં રોશન હો જાએંગી ઔર તુમ્હારે સેકડોં દેવતા મેરા કુછ ભી નહીં બિગાડ સકતે. એક દિન રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને કાફિરોં કા યેહ તા'ના સુના તો ફરમાયા કે ઔ ઝિન્નીરહ ! તૂ સબ્ર કર ફિર હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને દુઆ ફરમા દી તો ઇન કી આંખોં મેં એક દમ રોશની આ ગઈ. યેહ મો'જિજા દેખ કર કુફરાર કહને લગે કે યેહ તો મુહમ્મદ (صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) કા જાદૂ હૈ. વોહ રસૂલ નહીં હેં બલ્કે વોહ તો અરબ કે સબ સે બડે જાદૂગર હેં (مَعَاذَ اللَّهِ). હઝરતે અબૂ બક્ર સિદીક રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને ઇન કો ખરીદ કર આઝાદ કર દિયા.

(الاستيعاب، باب النساء، باب الزاى ٣٣٨٨، زينة مولاة ابى بكر الصديق، ج ٤، ص ٦٠٦)

તાબ્સિરા : ઐ મુસલ્માન માઓં બહનો ! તુમ્હેં ખુદા કા વાસિતા દે કર કહતા હૂં કે હઝરતે લુબૈના વ હઝરતે નહદિયા વ હઝરતે ઉમ્મે ઉબૈસ

વ હઝરતે ઝિન્નીરહ વગૈરા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا કી જાંસોઝ વ દિલદોઝ હિકાયતોં કો બગૌર ઔર બાર બાર પઢો ઔર સોચો કે ઈન અલ્લાહ વાલિયોં ને ઈસ્લામ કે લિયે કેસી કેસી મુસીબતેં ઉઠાઈ મગર એક સેકન્ડ કે લિયે ભી ઈસ્લામ સે ઈન કે કદમ નહીં ડગ-મગાએ એક તુમ હો, કે ઝરા કોઈ તક્લીફ પહોંચી તો તુમ ઘબરા કર અપને હોશો હવાસ ખો બેઠતી હો ઔર ખુદા ઔર રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી શાન મેં ના શુકી કે અલ્ફાઝ બોલને લગતી હો ઔર ઝરા કાફિરોં ને ધોંસ દી તો તુમ કાફિરોં કી બોલિયાં બોલને લગતી હો. ખુદા કે લિયે ઐ મુસલ્માન મર્દો ઔર ઐ મુસલ્માન ઔરતો ! તુમ ઉન અલ્લાહ કી મુકદ્દસ બન્દિયોં કા કિરદાર પેશ કરો કે અપને ઈમાન વ ઈસ્લામ પર ઇતની મઝબૂતી કે સાથ કાઈમ રહો કે તુમહેં દેખ કર કાફિરોં કી દુન્યા પુકાર ઉઠે કે

બિનાએ આસ્માં ભી ઈસ સિતમ પર ડગ-મગાએગી

મગર મોમિન કે કદમોં મેં કભી લગઝિશ ન આએગી

﴿24﴾ હઝરતે હલીમા સા'દિયા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ વોહ મુકદ્દસ ઔર ખુશ નસીબ ઔરત હેં કે ઈન્હોં ને હમારે રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કો દૂધ પિલાયા હૈ જબ રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને મક્કા ફત્હ હો જાને કે બા'દ તાઈફ કે શહર પર જિહાદ ફરમાયા ઉસ વક્ત હઝરતે બીબી હલીમા સા'દિયા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا અપને શોહર ઔર બેટે કો લે કર બારગાહે રિસાલત મેં હાઝિર હુઈ તો રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઈન કે લિયે અપની યાદર મુબારક કો ઝમીન પર બિછા કર ઈન કો ઉસ પર બિઠાયા ઔર ઈન્આમો ઈકરામ સે ભી નવાઝા ઔર યેહ સબ કલિમા પઢ કર મુસલ્માન હો ગએ. (الاستيعاب، باب النساء، باب الحاء ٣٣٣٦، حليمة السعدية، ج ٤، ص ٣٧٤)

હઝરતે બીબી હલીમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી કબ્રે અન્વર મદીનએ મુનવ્વરહ મેં જન્નતુલ બકીઅ કે અન્દર હૈ.

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

તબ્સિરા : 1959 ઈ. મેં જબ મેં મદીનએ તય્યિબા હાઝિર હુવા ઔર જન્નતુલ બકીઅ કે મઝારાતે મુકદ્દસા કી ઝિયારતોં કે લિયે ગયા તો દેખ કર કલ્બો દિમાગ પર રન્જો ગમ ઔર સદ્માત કે પહાડ ટૂટ પડે કે ઝાલિમ નજદી વહાબિયોં ને તમામ મઝારાત કો તોડ ફોડ કર ઔર કુબ્બોં કો ગિરા કર ફેંક દિયા હૈ. સિર્ફ ટૂટી ફૂટી કબ્રોં પર ચન્દ પથ્થરોં કે ટુકડે પડે હુએ હૈં ઔર સફાઈ સુથરાઈ કા ભી કોઈ એહતિમામ નહીં હૈ. બહર હાલ સબ મુકદ્દસ કબ્રોં કી ઝિયારત કરતે હુએ જબ મેં હઝરતે બીબી હલીમા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا કી કબ્રે અન્વર કે સામને ખડા હુવા તો યેહ દેખ કર હૈરાન રહ ગયા કે જન્નતુલ બકીઅ કી કિસી કબ્ર પર મેં ને કોઈ ઘાસ ઔર સબ્જા નહીં દેખા લેકિન હઝરતે બીબી હલીમા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا કી કબ્ર શરીફ કો દેખા કે બહુત હી હરી ઔર શાદાબ ઘાસોં સે પૂરી કબ્ર છુપી હુઈ હૈ. મેં હૈરાત સે દેર તક ઈસ મન્ઝર કો દેખતા રહા. આખિર મેં ને અપને ગુજરાતી સાથિયોં સે કહા કે લોગો ! બતાઓ તુમ લોગોં ને જન્નતુલ બકીઅ કી કિસી કબ્ર પર ભી ઘાસ જમી હુઈ દેખી ? લોગોં ને કહા કે “જી નહીં” મેં ને કહા કે હઝરતે બીબી હલીમા કી કબ્ર કો દેખો કે કૈસી હરી હરી ઘાસ સે યેહ કબ્ર સર સબ્જો શાદાબ હો રહી હૈ. લોગોં ને કહા કે “જી હાં બેશક” ફિર મેં ને કહા કે ક્યા ઈસ કી કોઈ વજહ તુમ લોગોં કી સમઝ મેં આ રહી હૈ ? લોગોં ને કહા કે જી નહીં આપ હી બતાઈયે તો મેં ને કહ દિયા કે ઈસ વક્ત મેરે દિલ મેં યેહ બાત આઈ હૈ કે ઈન્હોં ને હુઝૂર રહ્મતુલ્લિલ આ-લમીન صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કો અપના દૂધ પિલા પિલા કર સૈરાબ કિયા થા તો રબ્બુલ આ-લમીન ને અપની રહમત કે પાનિયોં સે ઈન કી કબ્ર પર હરી હરી ઘાસ ઉગા કર ઈન કી કબ્ર કો સર સબ્જો શાદાબ કર દિયા હૈ મેરી યેહ તકરીર સુન કર તમામ હાઝિરીન પર ઐસી રિક્કત તારી હુઈ કે સબ લોગ ચીખ માર માર કર રોને લગે ઔર મેં ખુદ ભી રોતે રોતે

નિઢાલ હો ગયા ફિર મેરે મુહિબ્બે મુખ્લિસ સેઠ અલહાજ ઉસ્માન ગની છીપા રંગ વાલે અહમદઆબાદી ને ઇત્ર કી એક બડી સી શીશી જિસ મેં સે દો દો તીન તીન કતરે વોહ હર કબ્ર પર ઇત્ર ડાલતે થે એક દમ પૂરી શીશી ઉન્હોં ને હઝરતે બીબી હલીમા કી કબ્ર પર ઉડેલ દી ઓર રોતે હુએ કહા કે ઐ દાદી હલીમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ! ખુદા કી કસમ અગર આપ કી કબ્ર અહમદઆબાદ મેં હોતી તો મેં આપ કી કબ્રે મુબારક કો ઇત્ર સે ધો દેતા ફિર બડી દેર કે બા'દ હમારે દિલોં કો સુકૂન હુવા ઓર મેં ને પીછે મુડ કર દેખા તો લગભગ પચાસ આદમી મેરે પીછે ખડે થે ઓર સબ કી આંખેં આંસૂઓં સે તર થીં (યા અલ્લાહ عُزَّوَجَلَّ ! ફિર દોબારા યેહ મૌકઅ નસીબ ફરમા આમીન યા રબ્બલ આ-લમીન)

﴿25﴾ હઝરતે ઉમ્મે ઐમન رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

જબ હમારે પ્યારે રસૂલ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ હઝરતે બીબી હલીમા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે ઘર સે મક્કએ મુકર્રમા પહોંચ ગએ ઓર અપની વાલિદએ મોહ-ત-રમા કે પાસ રહને લગે તો હઝરતે ઉમ્મે ઐમન رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا જો આપ કે વાલિદે માજિદ કી બાંદી થીં આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી ખાતિર દારી વ ખિદમત ગુઝારી મેં દિન રાત જ જાન સે મસરૂફ રહને લગીં. યેહી આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ કો ખાના ખિલાતી થીં, કપડે પહનાતી થીં, કપડે ધોતી થીં. જબ આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ બડે હુએ તો આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને અપને આઝાદ કદા ગુલામ ઓર મુંહ બોલે બેટે હઝરતે ઝૈદ બિન હારિસા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે ઇન કા નિકાહ કર દિયા જિન સે હઝરતે ઉસામા બિન ઝૈદ પૈદા હુએ (رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ) હઝરતે બીબી ઉમ્મે ઐમન رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કે બા'દ કાફી દિનોં તક મદીને મેં ઝિન્દા રહીં ઓર હઝરતે અબૂ બક સિદીક ઓર હઝરતે ઉમર ફારૂક رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا અપની અપની ખિલાફતોં કે દૌરાન હઝરતે બીબી ઉમ્મે ઐમન

رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا کی جیاریت व मुलाकात के लिये तशरीफ़ ले जाया करते थे और एन की ખબર गीरी ફરમાते थे.

(الاستيعاب، کتاب کنی النساء، باب الألف، رقم ۳۵۵۷، أم أيمن خادمة الرسول صلى الله عليه وسلم، ج ۴، ص ۶۷۸)

તબ્સિરા : માં બહનો ! ગૌર કરો કે અમીરુલ મુઅમિનીન હોતે હુએ અપની જલાલતે શાન કે બા વુજૂદ હઝરતે અબૂ બક સિદ્દીક વ હઝરતે ઉમર ફારૂક رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا એક બુઢિયા ઔરત કી જિયારત કે લિયે ઇન કે ઘર જાયા કરતે થે ઐસા કયૂં ? ઔર કિસ લિયે થા ? સિફ ઇસ લિયે કે હઝરતે ઉમ્મે ઐમન رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ યેહ તઅલ્લુક થા કે ઇનહોં ને બચપન મેં આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી ખાતિર દારી ઔર ખિદમત ગુઝારી કા શરફ પાયા થા. હઝરતે અબૂ બક સિદ્દીક ઔર હઝરતે ઉમર ફારૂક رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا કે ઇસ અમલ સે સાબિત યેહ હુવા કે જિન જિન હસ્તિયોં કો બલ્કે જિન જિન ચીઝોં કો હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ સે તઅલ્લુક રહા હો ઉન સે મહબ્બત વ અકીદત ઔર ઉન કી તા'ઝીમો તકરીમ ઔર ઉન કા અ-દબો એહતિરામ યેહ ઈમાન કા નિશાન ઔર હર મુસલ્માન કી ઈમાની શાન હૈ. અલ્લાહ તઆલા હર મુસલ્માન કો ઇસ નેક અમલ કી તૌફીક અતા ફરમાએ (આમીન)

﴿26﴾ હઝરતે ઉમ્મે સુલૈમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હમારે ખ્યારે નબી صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે સબ સે ખ્યારે ખાદિમ હઝરતે અનસ બિન માલિક رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી માં હેં ઇન કે પહલે શોહર કા નામ માલિક થા. બેવા હો જાને કે બા'દ ઇન કા નિકાહ હઝરતે અબૂ તલ્હા સહાબી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સે હો ગયા.

(الاستيعاب، کتاب کنی النساء، باب السنين ۳۵۹۷، أم سليم بنت ملحان، ج ۴، ص ۶۹۶)

યેહ રિશ્તે મેં એક તરહ સે રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી ખાલા હોતી થી ઔર ઇન કે ભાઈ હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કે સાથ એક

જિહાદ મેં શહીદ હો ગએ થે. ઈન સબ બાતોં કી વજહ સે રસૂલુલ્લાહ
 ﷺ ઈન પર બહુત મેહરબાન થે ઓર કભી કભી ઈન
 કે ઘર ભી તશરીફ લે જાયા કરતે થે. બુખારી શરીફ વગેરા મેં ઈન કા
 એક બહુત હી નસીહત આમોઝ ઓર ઇબ્રત ખેઝ વાકિઆ લિખા હુવા
 હૈ ઓર વોહ યેહ હૈ કે હઝરતે ઉમ્મે સુલૈમ કા એક બચ્ચા બીમાર થા
 જબ હઝરતે અબૂ તલહા رضي الله تعالى عنه સુબહ કો અપને કામ ધન્ટે કે લિયે
 બાહર જાને લગે તો ઉસ બચ્ચે કા સાંસ બહુત ઝોર ઝોર સે ચલ રહા
 થા. અભી હઝરતે અબૂ તલહા رضي الله تعالى عنه મકાન પર નહીં આએ થે
 કે બચ્ચે કા ઇન્તિકાલ હો ગયા. હઝરતે બીબી ઉમ્મે સુલૈમ رضي الله تعالى عنها
 ને સોચા કે દિન ભર કે થકે માંદે મેરે શોહર મકાન પર આએંગે ઓર
 બચ્ચે કે ઇન્તિકાલ કી ખબર સુનેંગે તો ન ખાના ખાએંગે ન આરામ
 કર સકેંગે ઇસ લિયે ઇન્હોં ને બચ્ચે કી લાશ કો એક અલગ મકાન મેં
 લિટા દિયા ઓર કપડા ઉઢા દિયા ઓર ખુદ રોઝાના કી તરહ ખાના
 પકાયા ફિર ખૂબ અચ્છી તરહ બનાવ સિંગાર કર કે બેઠ કર શોહર કે
 આને કા ઇન્તિઝાર કરને લગીં. જબ હઝરતે અબૂ તલહા رضي الله تعالى عنه
 રાત કો ઘર મેં આએ તો પૂછા કે બચ્ચે કા ક્યા હાલ હૈ ? તો બીબી
 ઉમ્મે સુલૈમ رضي الله تعالى عنها ને કહ દિયા કે અબ ઇસ કા સાંસ ઠહર ગયા
 હૈ. હઝરતે અબૂ તલહા رضي الله تعالى عنه મુત્મઈન હો ગએ ઓર ઇન્હોં ને
 યેહ સમઝા કે સાંસ કા ખિયાવ થમ ગયા હૈ ફિર ફૌરન હી ખાના
 સામને આ ગયા ઓર ઇન્હોં ને શિકમ સૈર હો કર ખાના ખાયા ફિર
 બીવી કે બનાવ સિંગાર કો દેખ કર ઇન્હોં ને બીવી સે સોહબત ભી
 કી. જબ સબ કામોં સે ફારિગ હો કર બિલ્કુલ હી મુત્મઈન હો ગએ તો
 બીબી ઉમ્મે સુલૈમ رضي الله تعالى عنها ને કહા કે ઐ મેરે પ્યારે શોહર ! મુઝે
 યેહ મસ્અલા બતાઈયે કે અગર હમારે પાસ કિસી કી કોઈ અમાનત
 હો ઓર વોહ અપની અમાનત હમ સે લે લે તો ક્યા હમ કો બુરા

માનને યા નારાજ હોને કા કોઈ હક હૈ ? હઝરતે અબૂ તલ્હા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને ફરમાયા કે હરગિઝ નહીં અમાનત વાલે કો ઉસ કી અમાનત ખુશી ખુશી દે દેની ચાહિયે. શોહર કા યેહ જવાબ સુન કર હઝરતે ઉમ્મે સુલૈમ રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને કહા કે ઐ મેરે સરતાજ ! આજ હમારે ઘર મેં યેહી મુઆ-મલા પેશ આયા કે હમારા બચ્ચા જો હમારે પાસ ખુદા કી એક અમાનત થા આજ ખુદા ને વોહ અમાનત વાપસ લે લી ઔર હમારા બચ્ચા મર ગયા યેહ સુન કર હઝરતે અબૂ તલ્હા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ચોંક કર ઉઠ બેઠે ઔર હૈરાન હો કર બોલે કે ક્યા મેરા બચ્ચા મર ગયા ? બીબી ને કહા કે “જી હાં” હઝરતે અબૂ તલ્હા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને ફરમાયા કે તુમ ને તો કહા થા કે ઉસ કે સાંસ કા ખિંચાવ થમ ગયા હૈ. બીવી ને કહા કે જી હાં મરને વાલા કહાં સાંસ લેતા હૈ ? હઝરતે અબૂ તલ્હા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો બેહદ અફસોસ હુવા કે હાએ મેરે બચ્ચે કી લાશ ઘર મેં પડી રહી ઔર મેં ને ભરપેટ ખાના ખાયા ઔર સોહબત કી. બીવી ને અપના ખયાલ ઝાહિર કર દિયા કે આપ દિન ભર કે થકે હુએ ઘર આએ થે, મેં ફૌરન હી અગર બચ્ચે કી મૌત કા હાલ કહ દેતી તો આપ રન્જો ગમ મેં ડૂબ જાતે ન ખાના ખાતે ન આરામ કરતે ઈસ લિયે મેં ને ઈસ ખબર કો છુપાયા. હઝરતે અબૂ તલ્હા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ સુબહ કો મસ્જિદે ન-બવી عَلٰی صَاحِبِهَا الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام મેં નમાઝે ફજ કે લિયે ગએ ઔર રાત કા પૂરા માજરા હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ સે અઝા કર દિયા. આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને હઝરતે અબૂ તલ્હા રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે લિયે યેહ દુઆ ફરમાઈ કે તુમહારી રાત કી ઉસ સોહબત મેં અલ્લાહ તઆલા ખૈરો બ-ર-કત અતા ફરમાએ. ઈસ દુઆએ ન-બવી કા યેહ અસર હુવા કે ઉસી રાત મેં હઝરતે બીબી ઉમ્મે સુલૈમ કે હમ્લ ઠહર ગયા ઔર એક બચ્ચા પૈદા હુવા જિસ કા નામ અબ્દુલ્લાહ રખા ગયા ઔર ઈન અબ્દુલ્લાહ કે બેટોં મેં બડે બડે ઉ-લમા પૈદા હુએ.

તબ્સિરા : મુસલમાન માઓં ઔર બહનો ! હઝરતે બીબી ઉમ્મે સુલૈમ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا سے સખ્ર કરના સીખો ઔર શોહર કો આરામ પહોંચાને કા તરીકા ઔર સલીકા ભી ઈસ વાકિએ સે ઝેહન નશીન કરો ઔર દેખો કે બીબી ઉમ્મે સુલૈમ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا ને કેસી અચ્છી મિસાલ દે કર શોહર કો તસલ્લી દી. અગર હર આદમી ઈસ બાત કો અચ્છી તરહ સમઝ લે તો કભી બે સખ્રી ન કરેગા ઔર દેખો કે સખ્ર કા ફલ ખુદાવન્દે કરીમ ને કિતની જલ્દી હઝરતે બીબી ઉમ્મે સુલૈમ કો દિયા કે હઝરતે અબ્દુલ્લાહ એક સાલ પૂરા હોને સે પહલે હી પૈદા હો ગએ ઔર ફિર ઈન કા ઘર આલિમોં સે ભર ગયા.

﴿27﴾ હઝરતે ઉમ્મે હરામ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا

યેહ હઝરતે બીબી ઉમ્મે સુલૈમ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا કી બહન હૈં જિન કા ઝિક્ક તુમ ને ઊપર પઢા હૈં ઈન કે મકાન પર ભી કભી કભી હુઝૂર વોપહર કો કેલૂલા ફરમાયા કરતે થે. એક દિન હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم મુસ્કુરાતે હુએ નીંદ સે બેદાર હુએ તો હઝરતે બીબી ઉમ્મે હરામ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا ને અઝ્ઝ કી કે, યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ! આપ કે મુસ્કુરાને કા ક્યા સબબ હૈં ? તો ઈશાદિ ફરમાયા કે મૈં ને અભી અભી અપની ઉમ્મત કે કુછ મુજાહિદીન કો ખ્વાબ મેં દેખા હૈં કે વોહ સમુન્દર મેં કશિયોં પર ઈસ તરહ બેઠે હુએ જિહાદ કે લિયે જા રહે હૈં જિસ તરહ બાદશાહ લોગ અપને અપને તખ્ત પર બેઠે રહા કરતે હૈં. હઝરતે ઉમ્મે હરામ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا ને કહા કે યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ! દુઆ ફરમાઈયે કે અલ્લાહ તઆલા મુઝે ઉન મુજાહિદીન મેં શામિલ ફરમાએ. ફિર આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم સો ગએ ઔર દોબારા ફિર ઈસી તરહ હંસતે હુએ ઉઠે ઔર યેહી ખ્વાબ બયાન ફરમાયા તો ઉમ્મે હરામ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰી عَنْہَا ને કહા કે આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰી عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم દુઆ ફરમાઈયે કે મૈં ઉન મુજાહિદોં મેં શામિલ રહૂં તો આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰી عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા

કે તુમ પહલે મુજાહિદીન કી સફ મેં રહોગી. યુનાન્યે જબ હઝરતે અમીરે મુઆવિયા રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે દૌરે હુકૂમત મેં બહરી બેડા તય્યાર હુવા ઔર મુજાહિદીન કશિયોં મેં સુવાર હોને લગે તો હઝરતે બીબી ઉમ્મે હરામ રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ભી અપને શોહર હઝરતે ઉબાદા રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે સાથ ઉન મુજાહિદીન કી જમાઅત મેં શામિલ હો કર જિહાદ કે લિયે રવાના હો ગઈ. સમુન્દર સે પાર હો જાને કે બા'દ યેહ ઊંટ પર સુવાર હોને લગીં તો ઊંટ પર સે ગિર પડીં ઔર ઊંટ કે પાઉં સે કુચલ કર ઈન કી રૂહ પરવાઝ કર ગઈ ઈસ તરહ યેહ શહાદત કે શરફ સે સરફરાઝ હો ગઈ. (صحیح البخاری، کتاب الجهاد، باب غزو المرأة فی البحر، رقم ۲۸۷۷، ۲۸۷۸، ج ۲، ص ۲۷۰)

તબ્સિરા : મુસલ્માન બીબિયો ! હઝરતે બીબી ઉમ્મે હરામ રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે ઈસ વાકિએ સે જિહાદ કા શૌક ઔર ઈસ્લામ પર કુરબાન હોને કા જઝ્બા સીખો. ઈન દોનોં બૂદે મિયાં બીવી કો બુઢાપે કે બા વુજૂદ જિહાદ કા કિસ કદર શૌક થા ? ઔર શહાદત કી કિતની ઝિયાદા તમન્ના થી અલ્લાહુ અકબર ! અલ્લાહુ અકબર !

﴿28﴾ હઝરતે ફાતિમા બિન્તે ખતાબ રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હઝરતે ઉમર રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી બહન હેં યેહ ઔર ઈન કે શોહર હઝરતે સઈદ બિન ઝૈદ રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ શુરૂઅ હી મેં મુસલ્માન હો ગએ થે મગર યેહ દોનોં હઝરતે ઉમર રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે ડર સે અપના ઈસ્લામ પોશીદા રખતે થે. હઝરતે ઉમર રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો ઈન દોનોં કે મુસલ્માન હોને કી ખબર મિલી તો ગુસ્સે મેં આગ બગૂલા હો કર બહન કે ઘર પહોંચે. કિવાડ બન્દ થે મગર અન્દર સે કુરઆન પઢને કી આવાઝ આ રહી થી. દરવાઝા ખટ-ખટાયા તો હઝરતે ઉમર રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી આવાઝ સુન કર સબ ઘર વાલે ઈધર ઉધર દુપ ગએ. બહન ને દરવાઝા ખોલા તો હઝરતે ઉમર રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ચિલ્લા કર બોલે કે ઐ અપની જાન કી દુશ્મન ! ક્યા તૂ ને ભી ઈસ્લામ કબૂલ કર

લિયા હૈ ? ફિર અપને બહનોઈ હઝરતે સઈદ બિન ઝૈદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ પર ઝપટે ઔર ઉન કી દાઢી પકડ કર ઝમીન પર પછાડ દિયા ઔર મારને લગે. ઈન કી બહન હઝરતે ફાતિમા બિન્તે ખત્તાબ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا અપને શોહર કો બચાને કે લિયે હઝરતે ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો પકડને લગીં તો ઈન કો હઝરતે ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને ઔસા તમાંચા મારા કે કાન કે ઝૂમર ટૂટ કર ગિર પડે ઔર ચેહરા ખૂન સે રંગીન હો ગયા. બહન ને નિહાયત જુરૂઅત કે સાથ સાફ સાફ કહ દિયા કે ઉમર ! સુન લો તુમ સે જો હો સકે કર લો મગર અબ હમ ઈસ્લામ સે કભી હરગિઝ હરગિઝ નહીં ફિર સકતે. હઝરતે ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને બહન કા જો લહૂ લુહાન ચેહરા દેખા ઔર ઉન કા જોશો જઝબાત મેં ભરા હુવા જુમ્લા સુના તો એક દમ ઈન કા દિલ નર્મ પડ ગયા. થોડી દેર ચુપ ખડે રહે ફિર કહા કે અચ્છા તુમ લોગ જો પઢ રહે થે વોહ મુઝે ભી દિખાઓ. બહન ને કુરઆન શરીફ કે વરકોં કો સામને રખ દિયા. હઝરતે ઉમર ને સૂરએ હદીદ કી ચન્દ આયતોં કો બગૌર પઢા તો કાંપને લગે ઔર કુરઆન કી હક્કાનિયત કી તાસીર સે દિલ બે કાબૂ હો કર થર્સ ગયા. જબ ઈસ આયત પર પહોંચે કે اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ يا'ની અલ્લાહ ઔર ઉસ કે રસૂલ પર ઈમાન લાઓ તો ફિર હઝરતે ઉમર ઝબ્ત ન કર સકે ઔર આંખોં સે આંસૂ જારી હો ગએ. બદન કી બોટી બોટી કાંપ ઊઠી ઔર ઝોર ઝોર સે પઢને લગે اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ ફિર એક દમ ઉઠે ઔર હઝરતે ઝૈદ બિન અરકમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે મકાન પર જા કર રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે દામને રહમત સે ચિમટ ગએ ઔર ફિર હુઝૂર صَلَّی اللّٰهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ઔર સબ મુસલ્માનોં કો અપને સાથ લે કર ખાનએ કા'બા મેં ગએ ઔર અપને ઈસ્લામ કા એ'લાન કર દિયા. ઉસ દિન સે મુસલ્માનોં કો ખૌફો હિરાસ સે કુછ સુકૂન મિલા ઔર હ-રમે કા'બા મેં અલાનિયા નમાઝ પઢને કા મૌકઅ મિલા વરના લોગ

પહલે ઘરોં મેં છુપ છુપ કર નમાઝ વ કુરઆન પઢા કરતે થે.

(تاريخ الخلفاء، فصل في الاخبار الموارد ماجاء في اسلامه، ص ۹۰)

તબ્સિરા : ઐ ઇસ્લામી બહનો ! હઝરતે ફાતિમા બિન્તે ખત્તાબ સે ઈમાની જોશ ઔર ઇસ્લામી જુરઅત કા સબક સીખો.

﴿29﴾ હઝરતે ઉમ્મુલ ફઝ્લ રઝી અલ્લે તૈઆલિ અન્હા

યેહ હમારે રસૂલે અકરમ ﷺ કી યચી ઔર હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રઝી અલ્લે તૈઆલિ અન્હા કી વાલિદા ઔર હુઝૂર ﷺ કે યચા હઝરતે અબ્બાસ રઝી અલ્લે તૈઆલિ અન્હા કી બીવી હૈં. યેહ હઝરતે અબ્બાસ સે પહલે મુસલ્માન હો ગઈ થીં ઔર હુઝૂર ﷺ ભી ઈન પર બેહદ મેહરબાન થે ઔર હુઝૂર ﷺ ને ઈન કો દીનો દુન્યા કી બડી બડી બિશારતેં દી થીં. યેહ હિજરત કે લિયે બે કરાર થીં મગર યેહ હિજરત કા સામાન ન હોને સે લાચાર થીં ચુનાચે ઈન કે બારે મેં યેહ આયત નાઝિલ હુઈ કે યેહ હિજરત કા સામાન ન હોને કી વજહ સે હિજરત નહીં કર સકતી હૈં તો ઈન પર કોઈ ગુનાહ નહીં.

﴿30﴾ હઝરતે રબીઅ બિન્તે મુઅવ્વઝ રઝી અલ્લે તૈઆલિ અન્હા

યેહ અન્સારિયા સહાબિયા હૈં ઔર જંગે બદ્ર મેં અબૂ જહ્લ કો કતલ કરને વાલે સહાબી હઝરતે મુઅવ્વઝ બિન અફરા રઝી અલ્લે તૈઆલિ અન્હા કી બેટી હૈં. ઈન્હોં ને બૈઅતુર્રિઝવાન મેં હુઝૂર ﷺ કે દસ્તે મુબારક પર બૈઅત કી થી. હુઝૂર ﷺ કા ઈન પર બડા ખાસ કરમ થા. ઈન કી શાદી કે દિન હુઝૂર ﷺ ઈન કે મકાન પર તશરીફ લે ગએ થે ઔર એક રિવાયત મેં હૈ કે ઈન્હોં ને હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં ખજૂર કા એક ખોશા નઝર કિયા તો આપ ﷺ ને ઉસ કો કબૂલ ફરમા કર કુઇ સોના યા ચાંદી ઈન કો અતા ફરમાયા ઔર ઈશાદિ ફરમાયા કે તુમ ઈસ કે ઝેવર

બનવા લો. ઈમામ વાકિદી ને ઈન કા એક અજીબ વાકિઆ નક્લ ફરમાયા હૈ ઔર વોહ યેહ હૈ કે એક ઔરત અસ્મા બિન્તે મખરમા મદીનએ મુનવ્વરહ મેં ઈત્ર બેયા કરતી થી. વોહ ઈત્ર લે કર હઝરતે રબીઅ બિન્તે મુઅવ્વઝ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે પાસ આઈ ઔર કહા કે તુમ ઉસ શખ્સ કી બેટી હો જિસ ને અપને સરદાર યા'ની અબૂ જહ્લ કો કત્લ કર દિયા ? તો ઈન્હોં ને તડપ કર જવાબ દિયા : મેં ઉસ શખ્સ કી બેટી હું જિસ ને અપને ગુલામ યા'ની અબૂ જહ્લ કો કત્લ કર દિયા. યેહ જવાબ સુન કર ઈત્ર બેચને વાલી ઔરત ઝલ્લા ગઈ ઔર કહા કે મુઝ પર હરામ હૈ કે મેં તુમ્હારે હાથ અપના ઈત્ર બેચું તો હઝરતે રબીઅ ને ભી જોશ મેં આ કર યેહ કહ દિયા કે મુઝ પર હરામ હૈ કે મેં તેરા ઈત્ર ખરીદૂં. તેરે ઈત્ર સે તો બદબૂદાર મેં ને કિસી કા ઈત્ર હી નહીં પાયા. હઝરતે રબીઅ કહતી હેં ઉસ કા ઈત્ર બદબૂદાર નહીં થા મગર મેં ને ઉસ કો જલાને કે લિયે ઉસ કે ઈત્ર કો બદબૂદાર કહ દિયા થા ક્યૂંકે વોહ અબૂ જહ્લ કી મદ્દાહ થી.

(الاستيعاب، باب النساء، باب الرءاء، ૩૩૭، الربيع بنت معوذ، ૬૮، ص ૩૧૬)

તબ્સિરા : હઝરતે રબીઅ બિન્તે મુઅવ્વઝ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી જુરઅતે ઈમાની દેખો કે અબૂ જહ્લ કો સરદાર કહને વાલી ઔરત કો ઉસ કે મુંહ પર કેસા દન્દાન શિકન જવાબ દિયા કે ઉસ કા મુંહ બન્દ હો ગયા ઔર વોહ લા જવાબ હો ગઈ ઔર બિલા શુબા જો કુછ કહા વોહ હક હી કહા. અબૂ જહ્લ હરગિઝ હરગિઝ કિસી મુસલ્માન કા સરદાર નહીં હો સક્તા બલ્કે વોહ હર મુસલ્માન કા ગુલામ બલ્કે ગુલામ સે ભી હઝારોં દ-રજે બદતર ઔર કમતર હૈ.

મુસલ્માન બીબિયો ! કાશ તુમ ભી અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ વ રસૂલ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ કે દુશ્મનોં સે ઐસી હી અદાવત ઔર નફરત રખો તાકે તુમ સુન્નતે સહાબા પર અમલ કર કે સવાબે દારૈન કી દૌલત સે માલામાલ હો જાઓ.

﴿31﴾ હઝરતે ઉમ્મે સલીત رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ મદીનએ મુનવ્વરહ કી એક અન્સારિયા ઔરત હેં. બડી બહાદુર ઔર ઇસ્લામ પર જાન દેને વાલી સહાબિયા હેં. હઝરતે ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ અપની ખિલાફત કે ઝમાને મેં મદીને કી ઔરતોં કે દરમિયાન યાદરેં તક્સીમ કર રહે થે કે એક બહુત હી ઉમ્દા યાદર બચ ગઈ તો આપ ને લોગોં સે મશ્વરા ક્રિયા કે યેહ યાદર મેં કિસ કો દૂં ? તો લોગોં ને કહા કે યેહ યાદર આપ હઝરતે અલી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી સાહિબ ઝાદી બીબી ઉમ્મે કુલ્સૂમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો દે દીજિયે જો આપ કી બીવી હેં તો આપ ને ફરમાયા કે નહીં હરગિઝ હરગિઝ નહીં મેં યેહ યાદર ઉમ્મે કુલ્સૂમ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો નહીં દૂંગા બલ્કે મેરી નઝર મેં ઇસ યાદર કી હકદાર બીબી ઉમ્મે સલીત رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا હેં. ખુદા કી કસમ ! મેં ને અપની આંખોં સે દેખા હૈ કે જંગે ઉહુદ કે દિન યેહ ઔર ઉમ્મુલ મુઅમિનીન બીબી આઈશા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا દોનોં અપને કન્ધોં પર મશ્ક ભર ભર કર લાતી થીં ઔર મુજાહિદીન ઔર ઝખ્મિયોં કો પાની પિલાતી થીં ઔર ફિર ઉમ્મે સલીત رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ઉન ખુશ નસીબ ઔરતોં મેં સે હેં જો રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم સે બૈઅત કર ચુકી હેં હઝરતે અમીરુલ મુઅમિનીન ઉમર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને યેહ ફરમા કર વોહ યાદર હઝરતે ઉમ્મે સલીત رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો અતા ફરમા દી.

(صحيح البخارى، كتاب الجهاد، والسير، باب حمل النساء القرب الى الناس، رقم ٢٨٨١، ج ٢، ص ٢٧٦)

﴿32﴾ હઝરતે હૌલા બિન્તે તુવૈત رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ખાનદાને કુરૈશ કી એક બા વકાર ઔરત હેં. શ-રફે સહાબિયત પાયા ઔર હિજરત કી ફઝીલત ભી ઇન કો મિલી યેહ બહુત હી ઇબાદત ગુઝાર સહાબિયા હેં. યુનાન્થે એક હદીસ મેં હૈ કે યેહ રાત ભર જાગ કર ઇબાદત કરતી થીં ઇન કા યેહ હાલ સુન કર હુઝૂરે અકદસ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે સુન લો અલ્લાહ તઆલા

નહીં ઉક્તાએગા બલકે તુમહીં લોગ ઉક્તા જાઓગે ઇસ લિયે તુમ લોગ ઇતને હી આ'માલ કરો જિતને આ'માલ કી તુમ તાકત રખતે હો. અપની તાકત સે ઝિયાદા કોઈ અમલ મત કિયા કરો.

હઝરતે આઈશા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કા બયાન હૈ કે એક મર્તબા હઝરતે હૌલા બિન્તે તુવૈત ને હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે ઘર મેં દાખિલ હોને કી ઇજાઝત તલબ કી તો હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇન કો મકાન કે અન્દર આને કી ઇજાઝત અતા ફરમાઈ ઔર જબ યેહ ઘર મેં આઈ તો હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇન કી તરફ બહુત ખુસૂસી તવજજોહ ફરમાઈ ઔર ઇન કી મિઝાજ પુર્સી ફરમાઈ. હઝરતે આઈશા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ફરમાતી હેં કે યેહ દેખ કર મેં ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ! આપ ઇન પર ઇસ કદર ઝિયાદા તવજજોહ ફરમાતે હેં ઇસ કી ક્યા વજહ હૈ ? તો આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદિ ફરમાયા કે યેહ હઝરતે ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે ઝમાને મેં ભી હમારે ઘર બહુત ઝિયાદા આયા જાયા કરતી થીં ઔર પુરાને મુલાકાતિયોં કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરના યેહ ઇમાની ખસલત હૈ.

(الاستيعاب، باب النساء، باب الحاء ٣٣٤٢، الحولاء بنت تويث، ج ٤، ص ٣٧٧)

તબ્સિરા : ઐ ઇસ્લામી બહનો ! હઝરતે હૌલા બિન્તે તુવૈત رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી ઇબાદત ઔર અપની મહૂમા બીવી કી સહેલિયોં કે સાથ હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે અચ્છે બરતાવ સે સબક સીખો. અલ્લાહ તઆલા તુમ પર અપના ફઝલ ફરમાએ (આમીન)

﴿33﴾ **હઝરતે અસ્મા બિન્તે ઉમૈસ** رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ભી સહાબિયા ઔર રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ પર જાન છિડકને વાલી ઔરત હેં. મક્કા મેં જબ કાફિરોં ને મુસલમાનોં કો બેહદ સતાના શુરૂઅ કિયા તો રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને હબ્શા કી તરફ હિજરત કા હુકમ દિયા યુનાન્હે જબ લોગોં ને હબ્શા કી તરફ

હિજરત કી તો અસ્મા બિન્તે ઉમૈસ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا ને ભી અપને શોહર જા'ફર બિન અબી તાલિબ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ કે સાથ હબ્શા કા સફર કિયા ઔર જબ રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને મદીનએ મુનવ્વરહ કી તરફ હિજરત ફરમાઈ તો હબ્શા કે મુહાજિરીન હબ્શા સે મદીનએ મુનવ્વરહ ચલે આએ. જબ બીબી અસ્મા બિન્તે ઉમૈસ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا બારગાહે રિસાલત صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ મેં હાઝિર હુઈ તો હુઝૂર صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઈન કો સાહિ-બતુલ હિજરતૈન (દો હિજરત વાલી) કે લકબ સે સરફરાજ ફરમાયા ઔર અજે અઝીમ કી બિશારત દી.

(الاستيعاب، باب النساء، باب الالف ٣٢٦، أسماء بنت عميس، ج ٤، ص ٤٧)

﴿34﴾ હઝરતે ઉમ્મે રુમાન رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે અબૂ બક્ર સિદીક رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ કી બીવી હેં ઔર હઝરતે આઈશા ઔર હઝરતે અબ્દુર્રહમાન બિન અબૂ બક્ર કી માં હેં. ઈન કી શકલો સૂરત ઔર ઈન કી બેહતરીન આદતોં ઔર ખસલતોં કી બિના પર હુઝૂરે અકરમ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ફરમાયા કરતે થે કે દુન્યા મેં અગર કિસી કો હૂર દેખને કી ખ્વાહિશ હો તો વોહ ઉમ્મે રુમાન કો દેખ લે કે વોહ જમાલે સૂરત ઔર હુસ્ને સીરત મેં બિલ્કુલ જન્નત કી હૂર જૈસી હૈ. હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ઈન પર બડા ખાસ કરમ ફરમાયા કરતે થે. 6 હિ. મેં જબ હઝરતે ઉમ્મે રુમાન رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا કા ઈન્તિકાલ હુવા તો હુઝૂર صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ઈન કી કબ્ર મેં ઉતરે ઔર અપને દસ્તે મુબારક સે ઈન કો સિપુર્દે ખાક ફરમાયા ઔર ઈન કી મઝિરત કે લિયે દુઆ કરતે હુએ કહા કે યા અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ! ઉમ્મે રુમાન رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا ને તેરે ઔર તેરે રસૂલ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે સાથ બેહતરીન સુલૂક કિયા હૈ વોહ તુઝ પર પોશીદા નહીં લિહાઝા તૂ ઈન કી મઝિરત ફરમા. (الاستيعاب، كتاب كنى النساء، باب الرءاء ٣٥٨، أم اومان، ج ٤، ص ٤٨٩)

તબ્સિરા : ખુદા કી ઇબાદત ઔર પ્યારે રસૂલ ﷺ કી મહબ્બત વ ઇતાઅત કી બદૌલત હઝરતે ઉમ્મે રુમાન رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો કિતની અઝીમ સઆદત ઔર કિતની બડી ફઝીલત નસીબ હો ગઈ કે હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને અપને દસ્તે મુબારક સે ઇન કો કબ્ર મેં ઉતારા ઔર બેહતરીન અન્દાઝ સે ઇન કી મઘ્ફિરત કે લિયે દુઆ ફરમાઈ. યકીનન યેહ હઝરતે ઉમ્મે રુમાન رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી બહુત બડી ખુશ નસીબી હૈ ઔર ઇસ સે યેહ સબક મિલતા હૈ કે ખુદાવન્દે કરીમ કી ઇબાદત ઔર રસૂલ ﷺ કી મહબ્બત વ ઇતાઅત સે દીનો દુન્યા કી કિતની બડી બડી ને'મતેં ઔર દૌલતેં મિલતી હેં. ખુદાવન્દે કુદૂસ તમામ મુસલમાન મદૌં ઔર ઔરતોં કો અપની ઇબાદત ઔર રસૂલ ﷺ કી મહબ્બત વ ઇતાઅત કી તૌફીક અતા ફરમાએ (આમીન)

﴿35﴾ હઝરતે હાલા બિન્તે ખુવૈલદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હમારે હુઝૂર નબી ﷺ કી સાલી ઔર હઝરતે ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી બહન હેં. હઝરતે બીબી ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી વજહ સે હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ઇન સે બડી મહબ્બત ફરમાતે થે એક મર્તબા ઇન્હોં ને દરવાઝે કે બાહર સે ખડે હો કર મકાન મેં આને કી ઇજાઝત તલબ કી. ઇન કી આવાઝ હઝરતે ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી આવાઝ સે મિલતી જુલતી થી. જબ હુઝૂર ﷺ ને ઇન કી આવાઝ સુની તો હઝરતે ખદીજા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી યાદ આ ગઈ ઔર આપ ને જલ્દી સે ઉઠ કર દરવાઝા ખોલા ઔર ખુશ હો કર ફરમાયા કે યા અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ! યેહ તો હાલા આ ગઈ.

صحيح البخارى، كتاب مناقب الأنصار، باب تزويج النبي صلى الله عليه وسلم خديجة، رقم ٣٨٢١، ج ٢، ص ٥٦٥

﴿36﴾ હઝરતે ઉમ્મે અતિય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ બહુત હી જાં નિસાર સહાબિયા હેં ઔર રસૂલુલ્લાહ

ﷺ કે સાથ છ⁶ લડાઈયોં મેં ગઈ. યેહ મુજાહિદીન કો પાની પિલાયા કરતી થીં ઔર ઝખ્મિયોં કા ઇલાજ ઔર ઉન કી તીમાર દારી કિયા કરતી થીં ઔર ઇન કો રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે ઇતની આશિકાના મહબ્બત થી કે જબ ભી યેહ હુઝૂર ﷺ કા નામ લેતી થીં તો હર મર્તબા યેહ ઝરૂર કહા કરતી થીં કે “મેરે બાપ આપ ﷺ પર કુરબાન”

(الاستيعاب، کتاب کنی النساء، باب العین ۳۶۲، ام عطیة، ج ۴، ص ۵۰۱)

તબ્સિરા : મુસલ્માન બીબિયો ! તુમ ઇન અલ્લાહ વ રસૂલ વાલી ઔરતોં કી ઇન હિકાયતોં સે સબક સીખો ઔર રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે ઇસી તરહ ઇશ્કો મહબ્બત રખો કે મહબ્બતે રસૂલ ઇમાન કા નિશાન બલ્કે ઇમાન કી જાન હૈ. ખુદાવન્દે કરીમ હર મુસલ્માન કો યેહ કરામત નસીબ ફરમાએ (આમીન)

﴿37﴾ **હઝરતે અસ્મા બિન્તે અબૂ બક્ર** رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ અમીરુલ મુઅમિનીન અબૂ બક્ર સિદીક રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી સાહિબ ઝાદી હઝરતે ઉમ્મુલ મુઅમિનીન આઈશા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી બહન ઔર જન્મતી સહાબી હઝરતે રુબૈર બિન અલ અવ્વામ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી બીવી હૈં. હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન રુબૈર ઇન હી કે શિકમ સે પૈદા હુએ. હિજરત કે બા'દ મુહાજિરીન કે યહાં કુછ દિનોં તક ઔલાદ નહીં હુઈ તો યહૂદિયોં કો બકી ખુશી હુઈ બલ્કે બા'ઝ યહૂદિયોં ને યેહ ભી કહા કે હમ લોગોં ને ઐસા જાદૂ કર દિયા હૈ કે કિસી મુહાજિર કે ઘર મેં બચ્ચા પૈદા હી નહીં હોગા. ઇસ ફઝા મેં સબ સે પહલે જો બચ્ચા મુહાજિરીન કે યહાં પૈદા હુવા વોહ યેહી અબ્દુલ્લાહ બિન રુબૈર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا થે. પૈદા હોતે હી હઝરતે બીબી અસ્મા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને ઇસ અપને ફરઝન્દ કો બારગાહે રિસાલત ﷺ મેં ભેજા. હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને અપની મુકદ્દસ ગોદ મેં લે કર

ખજૂર મંગાઈ ઔર ખુદ ચબા કર ખજૂર કો ઈસ બચ્ચે કે મુંહ મેં ડાલ દિયા ઔર અબ્દુલ્લાહ નામ રખા ઔર ખૈરો બ-ર-કત કી દુઆ ફરમાઈ. યેહ ઈસ બચ્ચે કી ખુશ નસીબી હૈ કે સબ સે પહલી ગિઝા જો ઈન કે શિકમ મેં ગઈ વોહ હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કા લુઆબે દહન થા યુનાન્યે હઝરતે અસ્મા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا કો અપને બચ્ચે કે ઈસ શરફ પર બડા નાઝ થા ઈન કે શોહર હઝરતે ઝુબૈર રિશ્તે મેં હુઝૂર صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ફફીઝાદ હૈં, મુહાજિરીન મેં બહુત હી ગરીબ થે. હઝરતે બીબી અસ્મા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا જબ ઈન કે ઘર મેં આઈ તો ઘર મેં ન કોઈ લૌંડી થી ન કોઈ ગુલામ. ઘર કા સારા કામ ધન્દા યેહી ક્રિયા કરતી થીં યહાં તક કે ઘોડે કા ઘાસ દાના ઔર ઉસ કી માલિશ કી ખિદમત ભી યેહી અન્જામ દિયા કરતી થીં બલ્કે ઊંટ કી ખૂરાક કે લિયે ખજૂરોં કી ગુઠલિયાં ભી બાગોં સે યુન કર ઔર સર પર ગઠરી લાદ કર લાયા કરતી થીં. ઈન કી યેહ મશક્કત દેખ કર હઝરતે અબૂ બક્ર સિદ્દીક رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ને ઈન કો એક ગુલામ અતા ફરમા દિયા તો ઈન કે કામોં કા બોઝ હલકા હો ગયા. આપ ફરમાયા કરતી થીં કે એક ગુલામ દે કર ગોયા મેરે વાલિદ ને મુઝે આઝાદ કર દિયા.

યેહ મેહનતી હોને કે સાથ સાથ બડી બહાદુર ઔર દિલ ગુર્દે વાલી ઔરત થીં. હિજરત કે વક્ત હઝરતે અબૂ બક્ર સિદ્દીક رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ કે મકાન મેં જબ હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કા તોશઅે સફર એક થેલે મેં રખા ગયા ઔર ઉસ થેલે કા મુંહ બાંધને કે લિયે કુદ્ર ન મિલા તો હઝરતે બીબી અસ્મા ને ફૌરન અપની કમર કે પટકે કો ફાડ કર ઉસ સે તોશાદાન કા મુંહ બાંધ દિયા ઉસી દિન સે ઈન કો ઝાતુન્નતાકૈન (દો પટકે વાલી) કા મુઅઝ્ઝઝ લકબ મિલા. હઝરતે અબૂ બક્ર સિદ્દીક رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ને તો હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કે સાથ હિજરત કી લેકિન હઝરતે અસ્મા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا ને ઈસ કે બા'દ અપને ઘર વાલોં કે સાથ હિજરત કી.

(الاستيعاب، باب النساء، باب الالف ٣٢٥٩، أسماء بنت أبي بكر، ج ٤، ص ٣٤٥)

63 હિ. મેં વાકિઅએ કરબલા કે બા'દ યજીદે પલીદ કી ફૌજોં ને મક્કએ મુકર્રમા પર હમ્લા કિયા ઓર હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબૈર رضي الله تعالى عنه ને ઇન ઝાલિમોં કા મુકાબલા કિયા ઓર યજીદી લશ્કર કો કુત્તોં ઓર ચૂહોં કી તરહ દૌડા દૌડા કર મારા. ઉસ વક્ત ભી હઝરતે અસ્મા મક્કએ મુકર્રમા મેં મૌજૂદ રહ કર અપને ફરઝન્દ હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબૈર કી હિમ્મત બઢાતી ઓર ઇન કી ફત્હો નુસરત કે લિયે દુઆએ માંગતી રહીં ઓર જબ અબ્દુલ મલિક બિન મરવાન કે ઝમાનએ હુકૂમત મેં હજજાજ બિન યૂસુફ સ-કફી ઝાલિમ ને મક્કએ મુકર્રમા પર હમ્લા કિયા ઓર હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબૈર رضي الله تعالى عنه ને ઉસ ઝાલિમ કી ફૌજોં કા ભી મુકાબલા કિયા તો ઇસ ખૂરૈઝ જંગ કે વક્ત ભી હઝરતે અસ્મા મક્કએ મુકર્રમા મેં અપને ફરઝન્દ કા હૌસલા બઢાતી રહીં યહાં તક કે જબ અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબૈર કો શહીદ કર કે હજજાજ બિન યૂસુફ ને ઇન કી મુકદ્દસ લાશ કો સૂલી પર લટકા દિયા ઓર ઉસ ઝાલિમ ને મજબૂર કર દિયા કે બીબી અસ્મા رضي الله تعالى عنها ચલ કર અપને બેટે કી લાશ કો સૂલી પર લટકી હુઈ દેખેં તો આપ અપને બેટે કી લાશ કે પાસ તશરીફ લે ગઈ. જબ લાશ કો સૂલી પર દેખા તો ન રોઈ ન બિલ-બિલાઈ બલ્કે નિહાયત જુરઅત કે સાથ ફરમાયા કે સબ સુવાર તો ઘોડોં સે ઉતર ગએ લેકિન અબ તક યેહ સુવાર ઘોડે સે નહીં ઉતરા ફિર ફરમાયા કે ઓ હજજાજ ! તૂને મેરે બેટે કી દુન્યા ખરાબ કી ઓર ઇસ ને તેરે દીન કો બરબાદ કર દિયા. ઇસ વાકિઅ કે બા'દ ભી ચન્દ દિનોં હઝરતે અસ્મા ઝિન્દા રહીં, મક્કએ મુકર્રમા કે કબ્રિસ્તાન મેં માં બેટે દોનોં કી મુકદ્દસ કબ્રેં એક દૂસરે કે બરાબર બની હુઈ હેં જિન કો નજદિયોં ને તોડ ફોડ ડાલા હૈ મગર અભી નિશાન બાકી હૈ ઓર 1959 ઈ. મેં ઇન દોનોં મઝારોં કી ઝિયારત મેં ને કી હૈ رضي الله تعالى عنها.

તાબ્સિરા : ઈસ્લામી બહનો ! હઝરતે બીબી અસ્મા રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી ગરીબી ઔર અપને શોહર કી ખિદમત ઔર રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ સે ઈન કી મહબ્બત ફિર ઈન કી બહાદુરી ઔર જુરૂઅત વ ઈસ્તિકલાલ કે ઈન વાકિઆત કો બાર બાર પઢો ઔર ઈન કે નકશે કદમ પર ચલને કી કોશિશ કરો ઔર યેહ ભી સુન લો, કે પહલે તો હઝરતે અસ્મા રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે શોહર બહુત ગરીબ थे मगर बहूत હી બડે મુજાહિદ थे, બહુદ ઝિયાદા માલે ગનીમત મેં સે હિસ્સા પાયા યહાં તક કે બહુત માલદાર હો ગએ ઔર ફિર ઈન કે માલોં મેં ઈસ કદર ખૈરો બ-ર-કત હુઈ કે શાયદ હી કિસી સહાબી કે માલ મેં ઈતની ખૈરો બ-ર-કત હાસિલ હુઈ હોગી.

યેહ ઈન કી નેક નિયતી ઔર ઈસ્લામ કી ખિદમતોં ઔર ઈબાદતોં કી બ-ર-કતોં કે મીઠે મીઠે ફલ थे જો ઈન કો દુન્યા કી ઝિન્દગી મેં મિલે ઔર આખિરત મેં અલ્લાહ તઆલા ને ઈન અલ્લાહ વાલિયોં કે લિયે જો ને'મતોં કે ખઝાને તય્યાર ફરમાએ હૈં ઈન કો તો ન કિસી આંખ ને દેખા હૈ ન કિસી કાન ને સુના હૈ ન કિસી કે ખયાલ મેં આ સકતા હૈ.

ઐ અલ્લાહ કી બન્દિયો ! હિમ્મત કરો ઔર કોશિશ કરો ઔર ઈન નેક બન્દિયોં કે તરીકોં પર ચલને કા પુખ્તા ઇરાદા કર લો **اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى** અલ્લાહ **اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى** કી ઈમદાદ વ નુસરત તુમ્હારા બાઝૂ થામ લેગી ઔર **اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى** દુન્યા વ આખિરત મેં તુમ્હારા બેડા પાર હો જાએગા બસ શર્ત યેહ હૈ કે ઈખ્લાસ કે સાથ યેહ અઝ્મ કર લો, કે હમ ઈન અલ્લાહ વાલી મુકદ્દસ બીબિયોં કે નકશે કદમ પર અપની ઝિન્દગી કી આખિરી સાંસ તક ચલતી રહેંગી ઔર ઈસ્લામ કે અકાઈદો આ'માલ પર પૂરી તરહ કારબન્દ રહ કર દૂસરી ઔરતોં કી ઈસ્લાહે હાલ કે લિયે ભી અપની તાકત ભર કોશિશ કરતી રહેંગી.

﴿38﴾ હઝરતે અસ્મા બિન્તે યઝીદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હઝરતે મુઆઝ બિન જબલ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી ફૂફીઝાદ બહન હેં ઔર ઇન કી કુન્યત ઉમ્મે સ-લમા હૈ. કબીલએ અન્સાર સે તઅલ્લુક રખને વાલી સહાબિયા હેં. યેહ બહુત અકલમન્દ ઔર હોશ ગોશ વાલી ઔરત થીં. એક મર્તબા હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કી ખિદમત મેં હાઝિર હુઈ ઔર કહને લગીં કે યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ! મેં બહુત સી ઔરતોં કી નુમાયન્દા બન કર આઈ હૂં. સુવાલ યેહ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ને આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કો મદ્દો ઔર ઔરતોં દોનોં કી તરફ રસૂલ બના કર ભેજા હૈ. યુનાન્યે હમ ઔરતેં આપ પર ઈમાન લાઈ હેં ઔર આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી પૈરવી કા અહ્દ ક્રિયા હૈ અબ સૂરતે હાલ યેહ હૈ કે હમ ઔરતેં પદા નશીન બના કર ઘરોં મેં બિઠા દી ગઈ હેં ઔર હમ અપને શોહરોં કી ખ્વાહિશાત પૂરી કરતી હેં ઔર ઇન કે બચ્ચોં કો ગોદ મેં લિયે ફિરતી હેં ઔર ઇન કે ઘરોં કી રખવાલી કરતી હેં ઔર ઇન કે માલોં ઔર સામાનોં કી હિફાઝત કરતી હેં ઔર મદ લોગ જનાઝોં ઔર જિહાદોં મેં શિર્કત કર કે અજે અઝીમ હાસિલ કરતે હેં તો સુવાલ યેહ હૈ કે ઇન મદ્દોં કે સવાબોં મેં સે કુછ હમ ઔરતોં કો ભી હિસ્સા મિલેગા યા નહીં. યેહ સુન કર હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને સહાબએ કિરામ عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان સે ફરમાયા કે દેખો ઇસ ઔરત ને અપને દીન કે બારે મેં કિતના અચ્છા સુવાલ ક્રિયા હૈ ફિર આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે ઐ અસ્મા (رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا) ! તુમ સુન લો ઔર જા કર ઔરતોં સે કહ દો, કે ઔરતેં અગર અપને શોહરોં કી ખિદમત ગુઝારી કર કે ઇન કો ખુશ રખેં ઔર હમેશા અપને શોહરોં કી ખુશનૂદી તલબ કરતી રહેં ઔર ઇન કી ફરમાં બરદારી કરતી રહેં તો મદ્દોં કે આ'માલ કે બરાબર હી ઔરતોં કો ભી સવાબ મિલેગા. યેહ સુન કર હઝરતે અસ્મા બિન્તે યઝીદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا મારે ખુશી કે ના'રએ તકબીર લગાતી હુઈ બાહર નિકલીં. (الاستيعاب، باب النساء، باب الالف ٣٦٧، أسماء بنت يزيد، ج ٤، ص ٣٥٠).

તબ્સિરા : અસ્મા બિન્તે યઝીદ કો સવાબે આબિરત હાસિલ કરને કા કિતના શૌક ઔર જઝબા થા યેહ તમામ મુસલમાન ઔરતોં કે લિયે એક કાબિલે તકલીદ નમૂના હૈ. કાશ ઈસ ઝમાને કી ઔરતોં મેં ભી યેહ શૌક ઔર જઝબા હોતા તો યકીનન યેહ ઔરતેં ભી નેક બીબિયોં કી ફેહરિસ્ત મેં શામિલ હો જાતીં ઔર સવાબ સે માલામાલ હો જાતીં.

﴿39﴾ હઝરતે ઉમ્મે ખાલિદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ભી સહાબિયા હેં જબ મુસલમાનોં ને હબ્શા કી તરફ હિજરત કી તો યેહ હબ્શા મેં પૈદા હુઈ જબ ઈન કે વાલિદૈન હબ્શા સે હિજરત કર કે મદીનએ મુનવ્વરહ આએ તો ઈન કે બાપ ઈન કો લે કર હુઝૂર صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી બારગાહે અકદસ મેં ગએ. યેહ ઉસ વક્ત પીલે રંગ કા કપડા પહને હુએ થીં. આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઈન કો દેખ કર ફરમાયા કે બહુત અચ્છા લિબાસ હૈ બહુત અચ્છા કપડા હૈ ફિર એક ફૂલદાર ચાદર જો બહુત હી ખૂબ સૂરત થી આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને ઈન કો બેઠા વ મહબ્બત સે ઈન કો ઉઢા દી ઔર યેહ ફરમાયા કે ઈસ કો પુરાની કર. ઈસ કો ફાડ. યેહ બહુત અચ્છી લગતી હૈ. ઈસ દુઆ કા મતલબ યેહ થા કે તેરી ઉમ્ર ખૂબ બડી હો તાકે ઈસ કો ઓઢતે ઓઢતે પુરાની કર દે ઔર બિલ્કુલ ફટ જાએ યુનાન્યે ઈસ દુઆએ ન-બવી કા યેહ અસર હુવા કે હઝરતે ઉમ્મે ખાલિદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી ઉમ્ર ઈસ કદર લમ્બી હુઈ કે ઈન કી બડી ઉમ્ર કા લોગોં મેં ચરયા હોતા થા ઔર લોગ કહા કરતે થે કે હમ ને નહીં સુના કે જિતની લમ્બી ઉમ્ર ઈન્હોં ને પાઈ હૈ ઇતની બડી ઉમ્ર મદીને મેં કિસી ને પાઈ હો.

(الاصابة في تمييز الصحابة، رقم ١٢٠٠، أمّ خالد بنت خالد، ج ٨، ص ٣٨٥)

તબ્સિરા : سُبْحَانَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ! ઉમ્ર લમ્બી હો ઔર ફિર સારી ઉમ્ર નેકિયોં કે કમાને મેં ગુઝર જાએ ઈસ સે બડી ખુશ નસીબી ઔર કયા હો સકતી હૈ ઈસ મેં કોઈ શક નહીં કે હઝરતે ઉમ્મે ખાલિદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا બડી નેક

બખ્ત ઔર ખુશ નસીબ થીં કે હુઝૂર ﷺ ને અપને દસ્તે મુબારક સે ઇન કો યાદર ઉઢાઈ ઔર અપની મુબારક દુઆઓં સે ઇન કો સરફરાઝ કિયા જિસ કા યેહ અસર હુવા કે ઉઝ લમ્બી હુઈ ઔર ઝિન્દગી કા એક એક લમ્હા નેકિયોં ઔર ઇબાદતોં કી છાઉં મેં ગુઝરા.

દીની બહનો ! તુમ ભી કોશિશ કરો કે જિતની ભી ઉઝ ગુઝરે વોહ નેકિયોં મેં ગુઝરે યેહ યકીનન તિજારતે આખિરત હૈ કે જિસ મેં નફ્અ કે સિવા કભી કોઈ ઘાટા નહીં હો સકતા.

﴿40﴾ **હઝરતે ઉમ્મે હાની બિન્તે અબૂ તાલિબ** رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હઝરતે અલી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી બહન હૈં. ફત્હે મક્કા કે સાલ 8 હિ. મેં ઇન્હોં ને ઇસ્લામ કબૂલ કર લિયા થા. ઝુહૂરે ઇસ્લામ સે પહલે હી ઇન કી શાદી હુબૈરા બિન અબી વહ્બ કે સાથ હો ગઈ થી. હુબૈરા અપને કુફ પર અડા રહા ઔર મુસલ્માન નહીં હુવા.

(الاستيعاب، كتاب كنى النساء، باب الهاء، ٣٦٥، أم هانى بنت أبى طالب، ج ٤، ص ٥١٧)

ઇસ લિયે મિયાં બીવી મેં જુદાઈ હો ગઈ. હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ઇન કે ઝખ્મી દિલ કો તસ્કીન દેને કે લિયે ઇન કે પાસ કહલા ભેજા કે અગર તુમ્હારી ખ્વાહિશ હો તો મૈં ખુદ તુમ સે નિકાહ કર લૂં ? ઇન્હોં ને જવાબ મેં અર્જ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ ﷺ ! જબ મૈં કુફ કી હાલત મેં આપ ﷺ સે મહબ્બત કરતી થી તો ભલા ઇસ્લામ કી દૌલત મિલ જાને કે બા'દ મૈં કયૂં ન આપ સે મહબ્બત કરુંગી ? લેકિન બડી મુશ્કિલ યેહ હૈ કે મેરે છોટે છોટે બચ્ચે હૈં. મુઝે ખૌફ હૈ કે મેરે ઇન બચ્ચોં કી વજહ સે આપ ﷺ કો કોઈ તક્લીફ ન પહોંચ જાએ. હુઝૂર ﷺ ઇન કા જવાબ સુન કર મુત્મઈન હો ગએ.

હઝરતે ઉમ્મે હાની رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી યેહ દો ખુસૂસિયાત બહુત ઝિયાદા બાઈસે શરફ હૈં એક યેહ કે ફત્હે મક્કા કે દિન હઝરતે ઉમ્મે

હાની રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا ને એક કાફિર કો અમાન ઓર પનાહ દે દી ઇસ કે બા'દ હઝરતે અલી રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ને ઇસ કાફિર કો કતલ કરના યાહા. જબ ઉમ્મે હાની ને હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم સે અઝ્ઞા ક્રિયા તો આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા કે જિસ કો તુમ ને અમાન દે દી ઇસ કો હમ ને ભી અમાન દે દી.

(صحیح البخاری، کتاب الجزية ولهواة، باب امان النساء، رقم ૩૧૧૧، ج ૨، ص ૩૧૧)

દૂસરી યેહ કે ફત્લે મક્કા કે દિન હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم ને ઇન કે મકાન પર ગુસ્લ ફરમાયા ઓર ખાના નોશ ફરમાયા ફિર આઠ રક્ત નમાઝે યાશત અદા ફરમાઈ.

(صحیح البخاری، کتاب الغسل، باب التسترفی الغسل عند الناس، رقم ૨૮૦، ج ૧، ص ૧૧૦)

﴿41﴾ હઝરતે ઉમ્મે કુલ્સૂમ બિન્તે ઉકબા رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا

યેહ મક્કા મુકર્રમા મેં મુસલમાન હુઈ ઓર ચૂંકે મુફલિસી કી વજહ સે સુવારી કા ઇન્તિઝામ ન હો સકા ઇસ લિયે પૈદલ ચલ કર ઇન્હોં ને હિજરત કી ઓર મદીનએ મુનવ્વરહ પહોંચ કર હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم સે બૈઅત હુઈ. મદીને મેં ઇન સે ઝૈદ બિન હારિસા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ને નિકાહ ફરમા લિયા ફિર જબ વોહ જંગે “મૌતા” મેં શહીદ હો ગએ તો ઇન સે જન્મતી સહાબી હઝરતે ઝુબૈર રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ને નિકાહ ફરમા લિયા ફિર તલાક દે દી તો દૂસરે જન્મતી સહાબી હઝરતે અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ને ઇન સે નિકાહ ફરમા લિયા ઓર ઇન કે શિકમ સે ઇબ્રાહીમ વ હુમૈદ દો ફરઝન્દ પૈદા હુએ ફિર જબ હઝરતે અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ કી વફાત હો ગઈ તો ફાતેહે મિસ્ર હઝરતે અમ્ર બિન અલ આસ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ને ઇન સે નિકાહ ક્રિયા ઔ ચન્દ મહીને ઝિન્દા રહ કર વફાત પા ગઈ યેહ હઝરતે ઉસ્માને ગની રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ કી માં કી તરફ સે બહન હૈં.

(الاستيعاب، کتاب کنی النساء، باب الکاف ૩૧૩૭، أم کلثوم بنت عقبة، ج ૬، ص ૫૦૮)

તબ્સિરા : મુસલમાન બહનો ! ગૌર કરો કે ઈન્હોં ને ઈસ્લામ કી મહબ્બત મેં અપને ઘર ઔર વતન કો છોડ કર પૈદલ હિજરત કી ઔર મદીને જા કર હુઝૂરે અકદસ ﷺ સે બૈઅત હુઈ ફિર યેહ ગૌર કરો કે ઈન્હોં ને યકે બા'દ દીગરે ચાર શોહરોં સે નિકાહ કિયા ઈસ મેં ઉન ઔરતોં કે લિયે બહુત બડા સબક હૈ જો દૂસરા નિકાહ કરને કો એબ સમજતી હૈં ઔર પૂરી ઉમ્ર બિલા શોહર કે ગુઝાર દેતી હૈં.

﴿42﴾ **હઝરતે શિફા બિન્તે અબ્દુલ્લાહ** رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ હિજરત સે પહલે હી મુસલમાન હો ગઈ થીં બહુત હી અક્લમન્દ ઔર ફઝલો કમાલ વાલી ઔરત થીં. હુઝૂરે અકરમ ﷺ ઈન પર બહુત ઝિયાદા શફકત વ કરમ ફરમાતે થે. ઈન્હોં ને હુઝૂરે ﷺ કે લિયે એક મખસૂસ બિસ્તર બના રખા થા કે જબ આપ ﷺ દોપહર મેં કભી કભી ઈન કે મકાન પર કેલૂલા ફરમાતે થે તો વોહ ઉસ બિસ્તર કો હુઝૂરે ﷺ કે લિયે બિછા દેતી થીં. દૂસરા કોઈ શખ્સ ભી ન ઉસ બિસ્તર પર સો સકતા થા ન બૈઠ સકતા થા.

(الاستيعاب، كتاب كنى النساء، باب الكاف ٣٦٣٧، أم كلثوم بنت عقبة، ج ٤، ص ٨٠)

તબ્સિરા : سُبْحَانَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ ! ઈન કે કલબ મેં કિસ કદર હુઝૂર ﷺ કી અઝમત ઔર કિતના નુબુવ્વત કા એહતિરામ થા કે જિસ બિસ્તર પર હુઝૂરે ﷺ ને આરામ ફરમા લિયા ઉન્હોં ને દૂસરે કિસી શખ્સ કો ભી ઉસ પર બૈઠને નહીં દિયા. યેહ બિસ્તર હઝરતે શિફા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કે બા'દ ઈન કે સાહિબ ઝાદે હઝરતે સુલૈમાન બિન અબી હસમા કે પાસ એક યાદગારી તબર્ક હોને કી હૈસિયત સે મહફૂઝ રહા મગર હાકિમે મદીના મરવાન બિન હકમ ઉમવી ને ઈસ મુકદ્દસ બિછોને કો ઈન સે છીન લિયા ઈસ તરહ યેહ તબર્ક લા પતા હો કર ઝાએઝ હો ગયા.

હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને હઝરતે શિફા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا કો જાગીર મેં એક ઘર ભી અતા ફરમાયા થા જિસ મેં યેહ અપને બેટે સુલૈમાન કે સાથ રહા કરતી થીં. હઝરતે અમીરુલ મુઅમિનીન ઉમર રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ઈન કી બહુત કદ્ર કરતે થે બલકે બહુત સે મુઆ-મલાત મેં ઈન સે મશ્વરા તલબ ક્રિયા કરતે થે. ઈન કો બિચ્છૂ કે ડંક કા ઝહૂર ઉતારને વાલા એક અમલ ભી યાદ થા ઔર હુઝૂર ﷺ ને ઈન સે ફરમાયા થા કે તુમ યેહ અમલ મેરી બીવી હઝરતે હફસા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا કો ભી સિખા દો. અલ ગરઝ યેહ બારગાહે નુબુવ્વત મેં મુકર્રબ થીં ઔર હુઝૂર ﷺ કે ઈશ્કો મહબ્બત કી દૌલત સે માલામાલ થીં. (الاستيعاب، باب النساء، باب الشين ٣٤٣٢، الشفاء أم سليمان، ج ٤، ص ٤٢٣-٤٢٤)

﴿43﴾ હઝરતે ઉમ્મે દરદા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا

યેહ મશહૂર સહાબી હઝરતે અબૂ દરદા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ કી બીવી હૈં. બહુત સમજદાર નિહાયત હી અક્લમન્દ સહાબિયા હૈં. ઇભ્મી ફઝીલત કે ઇલાવા ઇબાદત મેં ભી બે મિસાલ થીં. અપને શોહર હઝરતે અબૂ દરદા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ સે દો સાલ પહલે મુલકે શામ મેં હઝરતે ઉસ્માન રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ કી ખિલાફત કે દૌરાન ઈન કી વફાત હુઈ.

(الاستيعاب، كتاب النساء، باب الدال ٣٥٨٤، أم الدرداء، ج ٤، ص ٤٨٨)

﴿44﴾ હઝરતે રુબય્યિઅ બિન્તે નઝર રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهَا

યેહ મશહૂર સહાબી હઝરતે અનસ બિન માલિક રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ કી ફૂફી હૈં. બહુત હી બહાદુર ઔર બુલન્દ હૌસલા સહાબિયા હૈં. ઈન કે ફરઝન્દ હારિસા બિન સુરાકા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْهُ ભી બહુત બા કમાલ હુએ. અન્સારી ખાનદાન મેં કાબિલે ફખ્ર ઔરત થીં. જબ ઈન કે બેટે હારિસા શહીદ હો ગએ તો ઈન્હોં ને કહા કે યા રસૂલલ્લાહ ﷺ ! અગર મેરા બેટા જન્મત મેં હૈ તો મેં સખ્ર કઝૂંગી વરના ઇતના ગમ ખાઊંગી કે આપ ﷺ ભી દેખેંગે.

તો આપ ﷺ ને ફરમાયા કે તેરા બેટા જન્મતુલ ફિરદૌસ મેં હે. (الاستيعاب، باب النساء، باب الرءاء ۳۳۷۱، الربيع بنت النضر، ج ۴، ص ۳۹۷)

﴿45﴾ હઝરતે ઉમ્મે શરીક رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ કબીલએ “દૌસ” કી એક સહાબિયા હૈં જો અપને વતન સે હિજરત કર કે મદીનએ મુનવ્વરહ આ ગઈ થીં યેહ બહુત હી ઇબાદત ગુઝાર ઔર સાહિબે કરામત ભી થીં ઇન કી દો કરામતેં બહુત મશહૂર હૈં જિન કો હમ ને અપની કિતાબ “કરામાતે સહાબા” મેં ભી લિખા હે. એક કરામત તો યેહ હે કે યેહ હિજરત કર કે મદીનએ મુનવ્વરહ જા રહી થીં ઔર રોઝાદાર થીં. રાસ્તે મેં એક યહૂદી કે મકાન પર પહોંચીં તાકે રોઝા ઇફતાર કર લેં. ઉસ દુશ્મને ઇસ્લામ ને ઇન કો એક મકાન મેં બન્દ કર દિયા તાકે ઇન કો રોઝા ઇફતાર કરને કે લિયે એક કતરા પાની ભી ન મિલ સકે. જબ સૂરજ ગુરૂબ હો ગયા ઔર ઇન કો રોઝા ઇફતાર કરને કી ફિક હુઈ તો અંધેરી બન્દ કોઠડી મેં અચાનક કિસી ને ઠન્ડે પાની કા ભરા હુવા ડોલ ઇન કે સીને પર રખ દિયા ઔર ઇન્હોં ને રોઝા ઇફતાર કર લિયા. દૂસરી કરામત યેહ હે કે ઇન કે પાસ ચમડે કા એક કુપ્પા થા. એક દિન ઇન્હોં ને ઉસ કુપ્પે મેં ફૂંક માર કર ઉસ કો ધૂપ મેં રખ દિયા તો વોહ કુપ્પા ઘી સે ભર ગયા ફિર હમેશા ઉસ કુપ્પે મેં સે ઘી નિકલતા રહતા યહાં તક કે ઇસ કરામત કા ચરચા હો ગયા કે લોગ કહા કરતે થે કે ઉમ્મે શરીક કા કુપ્પા ખુદા કી નિશાનિયોં મેં સે એક નિશાની હે. (حجة الله على العالمين، المطلب الثالث في ذكر بعض كرامات أصحاب رسول الله

صلى الله عليه وسلم، أم تسريك، ص ۶۲۳)

﴿46﴾ હઝરતે ઉમ્મે સાઇબ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ એક બુઢિયા નાબીના સહાબિયા હૈં જો ખુદા કી રાહ મેં અપના વતન છોડ કર ઔર હિજરત કર કે મદીનએ મુનવ્વરહ રહને લગી થીં ઇન કી ભી એક કરામત અજીબો ગરીબ હે ઔર વોહ યેહ હે

કે ઈન કા એક બેટા જો અભી બચ્યા થા અચાનક ઈન્તિકાલ કર ગયા. લોગોં ને ઉસ કી લાશ કો કપડા ઉઢા દિયા ઓર હઝરતે ઉમ્મે સાઈબ કો ખબર કર દી કે આપ કા બચ્યા ઈન્તિકાલ કર ગયા. યેહ સુન કર ઈન્હોં ને આબદીદા હો કર દોનોં હાથ ઉઠા કર ઈસ તરહ દુઆ માંગી કે

“યા અલ્લાહ **عَزَّوَجَلَّ** ! તુઝ પર ઈમાન લાઈ ઓર મેં ને અપના વતન છોડ કર તેરે રસૂલ **صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** કી તરફ હિજરત કી હૈ ઈસ લિયે એ મેરે અલ્લાહ **عَزَّوَجَلَّ** મેં તુઝ સે દુઆ કરતી હૂં કે તૂ મેરે બચ્ચે કી મૌત કી મુસીબત મુઝ પર ન ડાલ.”

હઝરતે અનસ બિન માલિક સહાબી **رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ** કા બયાન હૈ કે હઝરતે ઉમ્મે સાઈબ **رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا** કી દુઆ ખત્મ હોતે હી એક દમ ઈન કા બચ્ચા અપને ચેહરે સે કપડા ઉઠા કર ઉઠ બૈઠા ઓર ઝિન્દા હો ગયા.

(حجة الله على العالمين، في معجزات سيد المرسلين، ص ۶۲۳)

તબ્સિરા : ઈસ્લામી બહનો ! ગૌર કરો કે હુઝૂરે અકફદસ **صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** સે મહબ્બત કરને વાલિયોં ઓર ઈબાદત ગુઝાર ઓરતોં કો ખુદાવન્દે કરીમ ને કેસી કેસી કરામતોં સે સરફરાઝ ફરમાયા હૈ. તુમ ભી રસૂલે પાક સે સચ્ચી મહબ્બત રખો ઓર કિસ્મ કિસ્મ કી નેકિયોં ઓર ઈબાદતોં મેં અપની ઝિન્દગી ગુઝાર દો. ખુદાવન્દે કુદૂસ બડા રહીમો કરીમ હૈ. હો સકતા હૈ કે વોહ અપના ફઝલો કરમ ફરમા દે ઓર તુમ કો ભી સાહિબે કરામત બના દે.

﴿47﴾ **હઝરતે કબ્શા અન્સારિયા **رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا****

યેહ કબીલએ અન્સાર કી બહુત હી જાં નિસાર સહાબિયા હૈં. એક મર્તબા રસૂલુલ્લાહ **صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** ને ઈન કી મશક કે મુંહ સે અપના મુંહ લગા કર પાની નોશ ફરમા લિયા તો હઝરતે કબ્શા **رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا** ને ઉસ મશક કા મુંહ કાટ કર તબરુકન અપને પાસ રખ લિયા.

(الاستيعاب، باب النساء، باب الكاف ۳۵۱، كبشة الأنصارية، ج ۴، ص ۴۶۰)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઈસ્લામી)

તબ્સિરા : ઈસ સે પતા ચલતા હૈ કે હઝરાતે સહાબા વ સહાબિયાત
 رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ કો હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم સે કિતની વાલિહાના ઔર
 આશિકાના મહબ્બત થી કે જિસ ચીઝ કો ભી હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم
 સે તઅલ્લુક હો જાતા થા વોહ ચીઝ ઉન કી નઝરોં મેં બાઈસે તા'ઝીમ
 ઔર લાઈકે એહતિરામ હો જાયા કરતી થી. ક્યૂં ન હો, કે યેહી ઈમાન
 કી નિશાની હૈ કે મુસલ્માન ન સિફ હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી ઝાત
 સે મહબ્બત કરે બલકે હુઝૂર કી હર હર ચીઝ સે ભી મહબ્બત કરે ઔર
 હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી હર ચીઝ કો અપને લિયે કાબિલે તા'ઝીમ
 જાને ઔર ઉસ કા ઈમાની મહબ્બત કે સાથ એ'ઝાઝો ઈકરામ કરે.

﴿48﴾ હઝરતે ખન્સા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ઝમાનએ જાહિલિય્યત મેં બહુત બડી મરસિયા ગો શાઈરા
 થીં યહાં તક કે “ઈકાઝ” કે મેલે મેં ઈન કે ખૈમે પર જો સાઈન બોઈ
 લગતા થા ઉસ પર “અરસિલ અરબ” (અરબ કી સબ સે બડી મરસિયા
 ગો શાઈરા) લિખા હોતા થા યેહ મુસલ્માન હુઈ ઔર હઝરતે અમીરુલ
 મુઅમિનીન ઉમર ફારૂક رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે દરબારે ખિલાફત મેં ભી હાઝિર
 હુઈ. ઈન કી શાઈરી કા દીવાન આજ ભી મૌજૂદ હૈ ઔર ઉ-લમાએ
 અદબ કા ઈત્તિફાક હૈ કે મરસિયા કે ફન મેં આજ તક ખન્સા કા મિસ્લ
 પૈદા નહીં હુવા ઈન કે મુફસ્સલ હાલાત અલ્લામા અબુલ ફરજ અસ્ફહાની
 ને અપની કિતાબ “કિતાબુલ અગાની” મેં તહરીર કિયે હૈં. યેહ સહાબિયત
 કે શરફ સે સરફરાઝ હૈં ઔર બે મિસાલ શે'રગોઈ કે સાથ યેહ બહુત
 હી બહાદુર ભી થીં. મુહર્રમ 14 હિ. મેં જંગે કાદિસિય્યા કે ખૂંરૈઝ
 મારિકે મેં યેહ અપને ચાર જવાન બેટોં કે સાથ તશરીફ લે ગઈ જબ
 મૈદાને જંગ મેં લડાઈ કી સફેં લગ ગઈ ઔર બહાદુરોં ને હથિયાર
 સંભાલ લિયે તો ઈન્હોં ને અપને બેટોં કે સામને યેહ તક્રીર કી, કે

“મેરે પ્યારે બેટો ! તુમ અપને મુલક કો દૂભર ન થે ન તુમ પર

કોઈ કહત પડા થા બા વુજૂદ ઈસ કે તુમ અપની બૂઢી માં કો યહાં લાએ
ઔર ફારસ કે આગે ડાલ દિયા. ખુદા કી કસમ ! જિસ તરહ તુમ એક
માં કી ઔલાદ હો ઈસી તરહ એક બાપ કી ભી હો મેં ને કભી તુમ્હારે
બાપ સે બદ દિયાનતી નહીં કી, ન તુમ્હારે મામૂં કો રુસ્વા કિયા, લો
જાઓ આખિર તક લડો.”

બેટોં ને માં કી તકરીર સુન કર જોશ મેં ભરે હુએ એક સાથ
દુશ્મનોં પર હમ્લા કર દિયા. જબ નિગાહ સે ઓઝલ હો ગએ તો હઝરતે
ખન્સા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને આસ્માન કી તરફ હાથ ઉઠા કર કહા કે ઈલાહી
عَزَّوَجَلَّ તૂ મેરે બચ્ચોં કા હાફિઝો નાસિર હૈ તૂ ઈન કી મદદ ફરમા.

ચારોં ભાઈયોં ને ઈન્તિહાઈ દિલેરી ઔર જાંબાઝી કે સાથ
જંગ કી યહાં તક કે ચારોં ઈસ લડાઈ મેં શહીદ હો ગએ. અમીરુલ
મુઅમિનીન હઝરતે ઉમર ફારૂક رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ઈસ વાકિએ સે બેહદ
મુ-તઅસ્સિર હુએ ઔર ઈન ચારોં બેટોં કી તન-ખ્વાહેં ઈન કી માં
હઝરતે ખન્સા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કો અતા ફરમાને લગે.

(الاستيعاب، باب النساء، باب الخاء ۳۳۵، خنساء بنت عمرو السلمية ج ۴، ص ۳۸۷)

તખ્સિરા : ખવાતીને ઈસ્લામ ! ખુદા કે લિયે હઝરતે ખન્સા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا
કા દિલ અપને સીનોં મેં પૈદા કરો ઔર ઈસ્લામ પર અપને બેટોં કો
કુરબાન કર દેને કા સબક ઈસ દીનદાર ઔર જાં નિસાર ઔરત સે
સીખો જિસ કે જોશે ઈસ્લામ વ જઝૂબએ જિહાદ કી યાદ કિયામત તક
ફરામોશ નહીં કી જા સકતી (رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا)

﴿49﴾ હઝરતે ઉમ્મે વરકા બિન્તે અબ્દુલ્લાહ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ કબીલએ અન્સાર કી એક સહાબિયા હેં. હુઝૂરે અકરમ
صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ઈન પર બહુત હી મેહરબાન થે ઔર કભી કભી
ઈન કે ઘર ભી તશરીફ લે જાતે થે ઔર ઈન કી ઝિન્દગી હી મેં આપ ને
ઈન કો શહાદત કી બિશારત દી ઔર ઈન કો શહીદા કે લકબ સે

સરફરાઝ ફરમાયા. જંગે બદ્ર કે મૌકઅ પર ઈન્હોં ને અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ ﷺ ! આપ મુઝે ભી ઈસ જંગ મેં ચલને કી ઈજાઝત દે દીજિયે. મેં ઝખ્મિયોં કી મરહમ પટ્ટી ઓર ઉન કી તીમાર દારી કરુંગી શાયદ અલ્લાહ તઆલા મુઝે શહાદત નસીબ ફરમાએ. યેહ સુન કર હુઝૂર ﷺ ને ફરમાયા કે તુમ અપને ઘર મેં બેઠી રહો અલ્લાહ તઆલા તુમ્હેં શહાદત સે સરફરાઝ ફરમાએગા, યકીનન તુમ શહીદા હો. યુનાન્યે એસા હી હુવા કે હઝરતે ઉમર રَضِیَ اللهُ عَنْهُ કે દૌરે ખિલાફત મેં ઈન કો ઈન કે ઘર કે અન્દર ઈન કે એક ગુલામ ઓર લૌંડી ને કતલ કર દિયા ઓર દોનોં ફિરાર હો ગએ. અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે ઉમર રَضِیَ اللهُ عَنْهُ કો બડા રન્જો કલક હુવા ઓર આપ ને ઉન દોનોં કાતિલોં કો ગિરિફતાર કરાયા ઓર મદીનએ મુનવ્વરહ મેં ઉન દોનોં કો ફાંસી દી ગઈ થી. ઉમ્મે વરકા રَضِیَ اللهُ عَنْهَا કી શહાદત કી ખબર સુન કર હઝરતે ઉમર રَضِیَ اللهُ عَنْهُ ને ફરમાયા કે બેશક રસૂલુલ્લાહ ﷺ સચ્ચે થે કયુંકે આપ ﷺ ફરમાયા કરતે થે કે ચલો ઉમ્મે વરકા શહીદા કી મુલાકાત કર લેં યુનાન્યે એસા હી હુવા કે ઘર બેઠે ઈન કો શહાદત નસીબ હો ગઈ.

(الاستيعاب، كتاب النساء، باب الواو ۳۶۵۸، أم ورقة بنت عبد الله ج ۴، ص ۵۱۹)

તબ્સિરા : હઝરતે ઉમ્મે વરકા રَضِیَ اللهُ عَنْهَا કે શૌકે શહાદત સે ઈબ્રત હાસિલ કરો.

﴿50﴾ હઝરતે સચ્ચિદહ આઘશા રَضِیَ اللهُ عَنْهَا

યેહ હઝરતે ગૌસ મુહ્યુદ્દીન અબ્દુલ કાદિર જીલાની رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ કી ફૂફી હેં. બડી આબિદા ઝાહિદા ઓર સાહિબે કરામત વલિય્યા થીં. એક મર્તબા ગીલાન મેં બિલ્કુલ બારિશ નહીં હુઈ ઓર લોગ કહ્ત સે પરેશાન હાલ હો કર ઈન કી ખિદમત મેં દુઆ કે લિયે હાઝિર હુએ તો આપ ને અપને સહ્ન મેં ઝાડૂ દે કર આસ્માન કી તરફ સર ઉઠાયા

ઔર યેહ કહા કે

رَبِّ اَنَا كُنْتُ فُرْشِ اَنْتِ -

યા'ની ઐ પરવર દગાર ! મેં ને ઝાડૂ દે દિયા તૂ છિડકાવ કર દે.

ઇસ દુઆ કે બા'દ ફૌરન હી મૂસ્લાધાર બારિશ હોને લગી
ઔર ઇસ કદર બારિશ હુઈ કે લોગ નિહાલ ઔર ખુશહાલ હો ગએ.

(بهجة الاسرار، ذكر نسبه وصفته، ص ۱۷۳)

તબ્સિરા : અલ્લાહુ અકબર ! ખુદા કે નેક બન્દોં ઔર નેક બન્દિયોં કી વિલાયત ઔર કરામત કા ક્યા કહના ? જો લોગ ઔલિયા સે અકીદતો મહબ્બત નહીં રખતે વોહ બહુત બડે મહરૂમ બલ્કે મન્હૂસ હેં ઇસ લિયે હર મુસલ્માન મર્દ વ ઔરત પર લાઝિમ હૈ કે ઇન બુરુગોં સે અકીદતો મહબ્બત રખે ઔર ફાતિહા પઢ કર ઇન કી નિયાઝ દિલા કર ઇન કી રૂહોં કો સવાબ પહોંચાતા રહે ઔર ઇન કો વસીલા બના કર ખુદા સે દુઆએં માંગતા રહે. ઔલિયા ખુદા કે મહબૂબ ઔર પ્યારે બન્દે હેં ઇસ લિયે જો મુસલ્માન ઔલિયા સે ઉલ્લત વ અકીદત રખતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસ મુસલ્માન સે ખુશ હો કર ઉસ કો અપના પ્યારા બન્દા બના લેતા હૈ ઔર તરહ તરહ કી ને'મતોં ઔર દૌલતોં સે ઉસ બન્દે કો માલામાલ ઔર ખુશહાલ બના દેતા હૈ. ઇસ કિસ્મ કે હઝારોં વાકિઆત હેં કે અગર ઇન કો લિખા જાએ તો કિતાબ બહુત મોટી હો જાએગી.

﴿51﴾ **હઝરતે મુઅમ્મા અદવિયા** رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ બહુત હી ઇબાદત ગુઝાર ઔર પરહેઝ ગાર ખુદા કી નેક બન્દી થીં. હઝરતે ઉમ્મુલ મુઅમિનીન બીબી આઈશા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا કી હદીસ મેં શાગિર્દ હેં. દિન રાત મેં છ સો⁶⁰⁰ રકઆત નફલ પઢા કરતી થીં ઔર રાત ભર નવાફિલ ઔર ખુદા કી યાદ મેં મસરૂફ રહ કર જાગતી થીં. ખુદા કે ખૌફ સે કભી આસ્માન કી તરફ સર ઉઠા કર નહીં દેખતી થીં. દિન મેં કભી કભી જબ બહુત ઝિયાદા નીંદ કા ગ-લબા

હોતા થા તો ઘન્ટા દો ઘન્ટા સો લિયા કરતી થીં ઔર અપને નફ્સ સે કહા કરતી થીં કે અભી ક્યૂં સોઈ ? યેહ તો અમલ કા વક્ત હૈ, જાગ કર જિતના હો સકે અચ્છે અચ્છે અમલ કર લેના ચાહિયે, મૌત કે બા'દ જબ અમલ કા વક્ત નહીં રહેગા ફિર તો કિયામત તક સોના હી હૈ. કભી કહા કરતી થીં કે મેં ક્યૂં સોઊં ? ક્યા મા'લૂમ કબ મૌત આ જાએ ? કહીં એસા ન હો, કે મેં સોતી રહ જાઊં ઔર ખુદા કી યાદ સે ગાફિલ રહતે હુએ મેરા દમ નિકલ જાએ. ગરઝ ઈન પર ખૌફે ખુદા કા બહુત ઝિયાદા ગ-લબા થા જો વિલાયત કી ખાસ નિશાની હૈ. અલ્લાહ તઆલા હર મુસલ્માન કો યેહ દૌલત નસીબ ફરમાએ (આમીન)

તાબ્સિરા : અલ્લાહ કી બન્દિયો ! આંખેં ખોલો ઔર દેખો કે કેસી કેસી નેક બીબિયાં ઈસ દુન્યા મેં હો ગઈ. ક્યા તુમ મેં ભી નેક બનને કા કોઈ શૌક હૈ ? હાએ અફ્સોસ ! આજ કલ કી મુસલ્માન ઔરતોં કી ઝિન્દગી ઔર ઈન કી ગફલતોં ઔર બદ આ'માલિયોં કો દેખ દેખ કર ડર લગતા હૈ કે કહીં ઈન ગુનાહોં કી નુહૂસત સે ખુદા કા અઝાબ ન ઉતર પડે. એ સિનેમા દેખ દેખ કર જાગને વાલિયો ! ક્યા ખુદા કે ખૌફ સે ભી તુમ કભી જાગતી રહી હો ઔર એ નાવિલ ઔર ઝૂટે અફ્સાને પઢને વાલિયો ! ક્યા તુમ્હેં ઈસ કી ભી તૌફીક હુઈ કે કુરઆન ઔર દીની વ ઈમાની કિતાબેં પઢો ? સોચો ઔર ઈબ્રત પકડો ઔર અપની હાલતોં કો બદલો ઔર યેહ ન ભૂલો કે દુન્યા કી ઝિન્દગી ચન્દ રોઝા ઔર આની ફાની હૈ. લિહાઝા જલ્દ કુછ આખિરત કા કામ કર લો.

﴿52﴾ **હઝરતે રાબિઆ બસરિયા** رَوَى اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ વોહ નેક બીબી ઔર કરામત વાલી વલિય્યા હૈં કે તમામ દુન્યા મેં ઈન કી ધૂમ મચી હુઈ હૈ. યેહ દિન રાત ખુદા કે ખૌફ સે રોયા કરતી થીં. અગર ઈન કે સામને કોઈ જહન્નમ કા ઝિક્ર કર દેતા તો યેહ મારે ખૌફ કે બેહોશ હો જાયા કરતી થીં. બહુત ઝિયાદા નફ્લી

નમાઝે પઢા કરતી થીં. ખુદા ને ઈન કા દિલ ઈસ કદર રોશન કર દિયા થા કે હઝારોં મીલ કે વાકિઆત કી ઈન કો ખબર હો જાયા કરતી થી બલ્કે અપની આંખોં સે દેખ લિયા કરતી થીં. બડે બડે બુઝુર્ગાને દીન ઈન સે દુઆ લેને કે લિયે ઈન કી ખિદમત મેં હાઝિરી દિયા કરતે થે. ઈન કી કરામતેં ઔર ઈન કે અકવાલ બહુત ઝિયાદા હેં જો આમ તૌર પર મશહૂર હેં.

﴿53﴾ હઝરતે ફાતિમા નીશા પૂરિયા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ બડી અલ્લાહ વાલી હુઈ હેં. મિસ્ર કે એક બહુત બડે બુઝુર્ગ હઝરતે ઝુન્નૂન મિસ્રી عَلَيْهِ الرُّحْمَه ફરમાયા કરતે થે કે ઈસ અલ્લાહ વાલી નેક બીબી સે મુઝે બહુત ઝિયાદા ફેઝ મિલા હૈ. હઝરતે ખ્વાજા બા યઝીદ બિસ્તામી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કા બયાન હૈ કે ફાતિમા કે બરાબર બુઝુર્ગાં મેં કોઈ ઔરત મેરી નઝર સે નહીં ગુઝરી. વોહ યેહ ફરમાયા કરતી થીં કે જો ખુદા કી યાદ સે ગાફિલ હો જાતા હૈ વોહ તમામ ગુનાહોં મેં પડ જાતા હૈ, જો મુંહ મેં આતા હૈ બક ડાલતા હૈ ઔર જો દિલ ચાહતા હૈ કર બૈઠતા હૈ ઔર જો ખુદા કી યાદ મેં મસરૂફ રહતા હૈ વોહ ફુઝૂલ કામોં ઔર ગુનાહ કી બાતોં કે કરને ઔર બોલને સે મહફૂઝ રહતા હૈ. મક્કએ મુકર્રમા મેં ઉમ્રહ કે રાસ્તે મેં 223 હિ. મેં ઈન કી વફાત હુઈ.

﴿54﴾ હઝરતે આમિના રમલિય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا

યેહ ભી બહુત બુલન્દ મર્તબા ઔર બા કરામત વલિય્યા હેં. હઝરતે બિશર હાફી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ જો બહુત બડે મુહદિસ ઔર સાહિબે કરામત વલી હેં ઈન કી મુલાકાત કે લિયે જાયા કરતે થે. એક મર્તબા હઝરતે બિશર હાફી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ બીમાર હો ગએ તો હઝરતે આમિના રમલિય્યા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ઈન કી બીમાર પુર્સી કે લિયે ગઈ. ઇત્તિફાક સે ઉસી વક્ત હઝરતે ઈમામ અહમદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ભી ઈયાદત કે લિયે

આ ગએ. જબ ઈન કો પતા ચલા કે બીબી આમિના રમલિયા
 رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهَا આઈ હુઈ હૈં તો હઝરતે ઈમામ અહમદ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ
 ને હઝરતે બિશર હાફી رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ સે કહા કે ઈન બીબી સાહિબા સે
 હમારે હક મેં દુઆ કરાઈયે યુનાન્યે હઝરતે બીબી આમિના રમલિયા
 رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهَا ને ઈસ તરહ દુઆ માંગી કે યા અલ્લાહ ! બિશર
 હાફી ઔર અહમદ બિન હમ્બલ કો જહન્નમ કે અઝાબ સે અમાન દે.
 હઝરતે ઈમામ અહમદ બિન હમ્બલ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ કા બયાન હૈ કે
 ઉસી રાત કો એક પરયા આસ્માન સે હમારે આગે ગિરા જિસ મેં
 اللَّهُ کے بار'દ येह लिखा हुवा था કે हम ने बिशर हाफ़ी और
 अहमद बिन हम्बल को दोऊभ के अज़ाब से अमान दे दी और
 हमारे यहां इन दोनों के लिये और भी ने'मतें हैं.

﴿55﴾ હઝરતે મૈમૂના સૌદા رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهَا

येह पाक बातिन औरत भी अपने जमाने की एक बहुत ही
 मशहूर करामत वाली वलिख्या हैं. इन के जमाने के एक बहुत बुलन्द
 रचिवा बा करामत वाली हजरते अब्दुल वाहिद बिन औद رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ
 ફરમાते हैं કે એક મર્તબા મેં ને ખુદા સે યેહ દુઆ માંગી કે યા અલ્લાહ
 رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهَا ! જન્મત મેં દુન્યા કી જો ઔરત મેરી બીવી બનેગી મુઝે વોહ
 ઔરત દુન્યા હી મેં એક મર્તબા દિખા દે. ખુદા ને મેરે દિલ મેં યેહ બાત
 ડાલ દી કે વોહ ઔરત “મૈમૂના સૌદા” હૈ ઔર વોહ કૂફા મેં રહતી હૈ.
 યુનાન્યે મેં કૂફા ગયા ઔર જબ લોગોં સે ઉસ કા પતા ઠિકાના પૂછા તો
 મા'લૂમ હુવા કે વોહ એક દીવાની ઔરત હૈ જો જંગલ મેં બકરિયાં
 ચરાતી હૈ. મેં ઉસ કી તલાશ મેં જંગલ કી તરફ ગયા તો યેહ દેખા કે
 વોહ ખડી હુઈ નમાઝ પઢ રહી હૈં ઔર ભેડિયે ઔર બકરિયાં એક
 સાથ ચલ ફિર રહે હૈં. જબ વોહ નમાઝ સે ફારિગ હુઈ તો મુઝ સે

ફરમાયા કે ઐ અબ્દુલ વાહિદ ! જાઓ ! હમારી તુમ્હારી મુલાકાત બિહિશ્ત મેં હોગી. મુઝે બેહદ તઅજજુબ હુવા કે ઈન બીબી સાહિબા કો મેરા નામ ઔર મેરે આને કા મક્સદ કૈસે મા'લૂમ હો ગયા. મુઝે યેહ ખયાલ આયા હી થા કે ઉન્હોં ને કહા કે ઐ અબ્દુલ વાહિદ ! ક્યા તુમ કો મા'લૂમ નહીં કે રોઝે અઝલ મેં જિન જિન રૂહોં કો એક દૂસરે કી પહચાન હો ગઈ હૈ ઉન મેં દુન્યા કે અન્દર ઉલ્ફતો મહબ્બત પૈદા હો જાયા કરતી હૈ. ફિર મેં ને પૂછા કે ભેડિયોં ઔર બકરિયોં કો મેં એક સાથ ચરતે હુએ દેખ રહા હૂં યેહ ક્યા મુઆ-મલા હૈ ? યેહ સુન કર ઉન્હોં ને જવાબ દિયા કે જાઈયે અપના કામ કીજિયે મુઝે નમાઝ પઢને દીજિયે, મેં ને અપના મુઆ-મલા અલ્લાહ તઆલા સે દુરુસ્ત કર લિયા હૈ ઈસ લિયે અલ્લાહ તઆલા ને મેરી બકરિયોં કા મુઆ-મલા ભેડિયોં કે સાથ દુરુસ્ત કર દિયા હૈ.

તબ્સિરા : માં બહનો ! યેહ મુખ્તલિફ ઝમાનોં કી પચપન બા કમાલ ઔરતોં કા તઝકિરા હમ ને લિખ દિયા હૈ તાકે મુસલ્માન ઔરતેં ઈન અલ્લાહ વાલિયોં કે હાલાત વ વાકિઆત કો પઢ કર ઈબ્રત ઔર સબક હાસિલ કરેં ઔર અપની ઈસ્લાહ કર કે દોનોં જહાન કી સલાહ વ ફલાહ હાસિલ કરને કા સામાન કરેં. ખુદાવન્દે કરીમ અપને હબીબ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કે તુફૈલ મેં સબ કો હિદાયત દે ઔર સબ કો સિરાતે મુસ્તકીમ પર ચલા કર ખાતિમા બિલખૈર નસીબ ફરમાએ (આમીન)

નેક બીબિયોં કા ઇન્આમ

મહશર મેં બખ્શી જાએંગી સબ નેક બીબિયાં

જન્મત ખુદા સે પાએંગી સબ નેક બીબિયાં

હૂરાને ખુલ્દ આંખેં બિછાએંગી રાહ મેં

જન્મત મેં જબ કે જાએંગી સબ નેક બીબિયાં

હર હર કદમ પર ના'રએ તકબીરો મરહબા
 એ'ઝાઝ ઐસા પાએંગી સબ નેક બીબિયાં
 કૌસર ભી સલ્સબીલ ભી પીતી રહેંગી યેહ
 જન્નત કે મેવે ખાએંગી સબ નેક બીબિયાં
 દીદાર હક તઆલા કા હોગા ઈન્હે નસીબ
 અન્વાર મેં નહાએંગી સબ નેક બીબિયાં
 તારોં મેં જૈસે યાંદ કી હોતી હૈ રોશની
 ઈસ તરહ જગ-મગાએંગી સબ નેક બીબિયાં
 જન્નત કે ઝેવરાત બિહિશતી લિબાસ મેં
 સજ ધજ કે મુસ્કુરાએંગી સબ નેક બીબિયાં
 જન્નત કી ને'મતોં મેં મગન હો કે વજદ મેં
 નગમાતે શૌક ગાએંગી સબ નેક બીબિયાં
 ઐ બીબિયો ! નમાઝ પઢો નેકિયાં કરો
 ઈન્આમે ખુલ્દ પાએંગી સબ નેક બીબિયાં
 તુમ આ'ઝમી કે પન્દો નસાએહ કો માન લો
 જલ્લા તુમ્હે દિખાએંગી સબ નેક બીબિયાં

મુ-તફરિક હિદાયાત

યેહ આસ્માને હિદાયત કે ચન્દ તારે હૈં

ખુદા કરે તુમ્હેં મિલ જાએ રોશની ઇન સે

દસ્ત-કારી ઔર પેશોં કા બયાન

ઇસ ઝમાને મેં સેંકડોં તા'લીમ યાફતા લડકે ઔર લડકિયાં મુલા-ઝમત ન મિલને કી વજહ સે ઇધર ઉધર મારે મારે ફિરતે હૈં ઔર અપના ખર્ચ ચલાને સે આજિઝ હૈં. ઇસી તરહ બા'ઝ લા વારિસ ગરીબ ઔરતેં ખુસૂસન બેવા ઔરતેં જિન કે ખાને કપડે કા કોઈ સહારા નહીં એસી પરેશાનિયોં ઔર મુસીબતોં મેં મુબ્તલા હૈં કે ખુદા કી પનાહ. ઇસ કા બેહતરીન ઇલાજ યેહ હૈ કે હર લડકા ઔર હર લડકી કોઈ ન કોઈ દસ્ત-કારી ઔર અપને હાથ કા હુનર ઝરૂર સીખ લે. મગર અફસોસ ! કે હિન્દૂસ્તાન કે બા'ઝ જાહિલ મુસલ્માન ખુસૂસન શુ-રફા કહલાને વાલે દસ્ત-કારી ઔર હાથ કે હુનર કો એબ સમઝતે હૈં બલ્કે હાથ કે હુનર સે પેશા કરને વાલોં કો હકીર વ ઝલીલ શુમાર કર કે ઇન પર તા'ના બાઝી કરતે રહતે હૈં ઔર પેશાવર લોગોં કા મઝાક ઉડાયા કરતે હૈં. હદ હો ગઈ કે મકો ફરેબ કર કે રિશવત ખોરોં કી દલાલી કર કે યહાં તક કે ચોરી કર કે ઔર ભીક માંગ કર ખાના ઇન બદ બખ્તોં કો ગવારા હૈ મગર કોઈ દસ્ત-કારી ઔર પેશા કરના ઇન કો કબૂલ વ મન્જૂર નહીં.

અઝીઝ ભાઈયો ઔર પ્યારી બહનો ! સુન લો, કે દસ્ત-કારી ઔર અપને હાથોં કી કમાઈ ઇસ્લામ મેં બેહતરીન કમાઈ શુમાર કી ગઈ હૈ બલ્કે કુરઆનો હદીસ મેં ઇસ કો નબિયોં ઔર રસૂલોં કા તરીકા બતાયા ગયા હૈ યુનાન્યે એક હદીસ મેં હૈ કે કોઈ ખાના કભી ઉસ

ખાને સે અચ્છા ઔર બેહતર નહીં હોગા જિસ કો આદમી અપને હાથ કે હુનર કી કમાઈ સે કમા કર ખાએ ઔર અલ્લાહ ﷻ કે નબી હઝરતે દાવૂદ ﷺ અપને હાથ કે હુનર કી કમાઈ ખાતે થે યા'ની લોહે કી ઝિરહેં બનાયા કરતે થે.

(صحيح البخارى، كتاب البيوع، باب كسب الرجل وعمله بيده، رقم ٢٠٧٢، ج ٢، ص ١١)

ઇસ લિયે માં બહનો ! ખબરદાર, ખબરદાર ! કભી હરગિઝ હરગિઝ કિસી દસ્ત-કારી ઔર અપને હાથ કે હુનર કો હકીર વ ઝલીલ મત સમઝો, ઔર અગર કોઈ નાદાન ઇસ કો હકીર સમઝે ઔર ઇસ કા મઝાક ઉડાએ તો હરગિઝ ઇસ કી પરવા મત કરો, ઔર ઝરૂર કોઈ ન કોઈ હુનર સીખ લો, કે યેહ ખુદા કે પ્યારે નબિયોં કી સિફત હૈ ઔર હલાલ કમાઈ હાસિલ કરને કા બેહતરીન ઝરીઆ હૈ. યેહ હમારે રસૂલ ﷺ કા ફરમાન હૈ ઇસ લિયે ઇસ પર જ જાન સે અમલ કરો.

બા'ઝ નબિયોં કી દસ્ત-કારી

હઝરતે આદમ ﷺ ને અપને હાથ સે ખેતી કી. હઝરતે ઇદરીસ ﷺ ને લિખને ઔર દરઝી કા કામ કિયા. હઝરતે નૂહ ﷺ ને લકડી તરાશ કર કશ્તી બનાઈ હૈ જો કે બઢઈ કા પેશા હૈ. હઝરતે ઝુલ-કરનૈન જો બહુત બડે બાદશાહ થે ઔર બા'ઝ મુફ્સિરીન ને ઇન કો નબી ભી કહા હૈ વોહ ઝમ્બીલ યા'ની ડલિયા ઔર ટોકરી બનાયા કરતે થે. હઝરતે ઇબ્રાહીમ ﷺ ખેતી કરતે થે ઔર આપ ને અપને હાથોં સે ખાનએ કા'બા કી તા'મીર કી જો મે'મારી કા કામ હૈ. હઝરતે ઇસ્માઈલ ﷺ અપને હાથોં સે તીર બનાયા કરતે થે. હઝરતે યા'કૂબ ﷺ ઔર ઇન કી ઔલાદ બકરિયાં ચરાતે થે ઔર બકરિયાં પાલ પાલ કર ઇન કો બેચા કરતે થે. હઝરતે અય્યૂબ ﷺ ભી ઊંટ ઔર બકરિયાં ચરાતે થે. હઝરતે દાવૂદ ﷺ લોહે કી ઝિરહેં બનાયા કરતે થે જો લોહાર કા કામ હૈ. હઝરતે સુલૈમાન

السَّلَامَ اُجھیل بنایا کرتے تھے۔ اُڑتے اُ-کریخا السَّلَام عَلَیْہِ اَکھ کا کام کرتے تھے۔ اُڑتے اُسا السَّلَام اُکھ دھکاندار کے اُاں کپاا۔ رُاگتے تھے اُور پھ اُمارے رسلل عَلَیْہِ اَلمل وَسَلَّم اُور اامام نابیاں۔ نے اکریاں یراا اُاں۔

અગર્યે ઈન મુકદ્દસ પૈગમ્બરોં કા ગુઝર બસર ઈન ચીઝોં પર નહીં થા મગર યેહ તો કુરઆને મજ્હદ ઔર હદીસોં સે સાબિત હૈ કે ઈન પૈગમ્બરોં ને ઈન કામોં કો ક્રિયા હૈ ઔર ઈન ધન્દોં કો આર ઔર ઐબ નહીં સમજા હૈ. ઈસી તરહ બડે બડે ઔલિયા ઔર કુ-કહા વ મુહદ્દિસીન મેં સે બા'ઝ ને કપડા બુના હૈ, કિસી ને ચમડે કા કામ ક્રિયા હૈ, કિસી ને જૂતા બનાને કા પેશા ક્રિયા હૈ, કિસી ને મિઠાઈ બનાને કા ધન્દા ક્રિયા હૈ કિસી ને દરઝી કા કામ ક્રિયા હૈ.

બા'ઝ આસાન દસ્ત-કારિયાં

लडकों के लिये बा'ज आसान दस्त-कारियां और पेशे ये हें :
 सिलाई का हुनर और मशीन से कपडे सीना, कपडा बुनना, साईकलों
 और मोटरों की मरम्मत करना, बिजली की फिटिंग करना, बढई का
 काम, लोहार, मे'मार और सुनार का काम करना, टाईप करना,
 किताबत करना, प्रेस चलाना, कपडों की रंगाई छपाई, धुलाई करना,
 भेती करना.

લડકિયોં કે લિયે આસાન દસ્ત-કારિયાં યેહ હૈં : સ્વેટર બુનના,
ઊની ઔર સૂતી મોઝે બનાના, ચિકન કાઢના, ટોપિયાં ઔર કપડે સી
સી કર બેયના, સૂત કાતના, ચોટિયાં બનાના, રસ્સી બટના, ચારપાઈ
બુનના, કિતાબોં કી જિલ્દ બનાના, અચાર, ચટની, મુરબ્બે વગૈરા
બના કર બેયના.

લડકે ઔર લડકियां ઈન पेशों और हुनरों को अगर सीख दें तो वोह कभी भी **اَللّٰهُ تَعَالٰی** अपनी रोटी रोटी के लिये मोहताज न रहेंगे.

ન તક્લીફ દો, ન તક્લીફ ઉઠાઓ

હુઝૂરે અન્વર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા :

اَلْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ۔

(صحیح البخاری، کتاب الایمان، باب المسلم من سلم المسلمون من لسانہ ویدہ، رقم ۱۰، ج ۱، ص ۱۵)

યા'ની મુસલમાન કા ઇસ્લામી નિશાન યેહ હૈ કે તમામ મુસલમાન ઉસ કી ઝબાન ઔર ઉસ કે હાથ સે સલામત રહે.

મતલબ યેહ હૈ કે વોહ કિસી મુસલમાન કો કોઈ તક્લીફ ન દે ઔર હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને યેહ ભી ફરમાયા કે મુસલમાન કો ચાહિયે કે વોહ જો કુછ અપને લિયે પસન્દ કરતા હૈ વોહી અપને ઇસ્લામી ભાઈયોં કે લિયે ભી પસન્દ કરે.

(صحیح البخاری، کتاب الایمان، باب من الایمان ان یحب لایحیہ ما یحب لنفسہ، رقم ۱۳، ج ۱، ص ۱૬)

ઝાહિર હૈ કે કોઈ શખ્સ ભી અપને લિયે યેહ પસન્દ નહીં કરેગા કે વોહ તક્લીફોં મેં મુખ્તલા હો ઔર દુખ ઉઠાએ તો ફિર ફરમાને રસૂલ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કે મુતાબિક હર શખ્સ પર યેહ લાઝિમ હૈ કે વોહ અપને કિસી કૌલ વ ફે'લ સે કિસી કો ઈઝા ઔર તક્લીફ ન પહોંચાએ ઇસ લિયે મુન્દરિજાએ ઝૈલ બાતોં કા ખાસ તૌર પર હર મુસલમાન કો ખયાલ રખના બહુત ઝરૂરી હૈ.

﴿1﴾ કિસી કે ઘર મેહમાન જાઓ યા બીમાર પુર્સી કે લિયે જાના હો તો ઇસ કદર ઝિયાદા દિનોં તક યા ઇતની દેર તક ન ઠહરો કે ઘર વાલા તંગ હો જાએ ઔર તક્લીફ મેં પડ જાએ.

﴿2﴾ અગર કિસી કી મુલાકાત કે લિયે જાઓ તો વહાં ઇતની દેર તક મત બેઠો યા ઉસ સે ઇતની ઝિયાદા બાતેં ન કરો કે વોહ ઉક્તા જાએ યા ઉસ કે કામ મેં હરજ હોને લગે ક્યૂંકે ઇસ સે યકીનન ઉસ કો તક્લીફ હોગી.

﴿3﴾ રાસ્તોં મેં ચારપાઈ યા કુર્સી યા કોઈ દૂસરા સામાન બરતન યા ઈંટ પથ્થર વગૈરા મત ડાલો ક્યૂંકે અક્સર ઐસા હોતા હૈ કે લોગ

રોજાના કી આદત કે મુતાબિક બે ખટકે તેજી કે સાથ ચલે આતે હેં
 ઔર ઇન ચીઝોં સે ઠોકર ખા કર ઉલઝ કર ગિર પડતે હેં બલ્કે ખુદ ઇન
 ચીઝોં કો રાસ્તોં મેં ડાલને વાલા ભી રાત કે અંધેરે મેં ઠોકર ખા કર
 ગિરતા હૈ ઔર ચોટ ખા જાતા હૈ.

«4» કિસી કે ઘર જાઓ તો જહાં તક હો સકે હરગિઝ હરગિઝ ઉસ સે
 કિસી ચીઝ કી ફરમાઈશ ન કરો. બા'ઝ મર્તબા બહુત હી મા'મૂલી ચીઝ
 ભી ઘર મેં મૌજૂદ નહીં હોતી ઔર વોહ તુમ્હારી ફરમાઈશ પૂરી નહીં કર
 સકતા એસી સૂરત મેં ઉસ કો શર્મિન્દગી ઔર તક્લીફ હોગી ઔર તુમ
 કો ભી ઇસ સે કોફત ઔર તક્લીફ હોગી કે ખ્વાહ મ ખ્વાહ મેં ને ઉસ સે
 એક ઘટિયા દ-રજે કી ચીઝ કી ફરમાઈશ કી ઔર ઝબાન ખાલી ગઈ.

«5» હડી યા લોહે શીશે વગૈરા કે ટુકડોં યા ખારદાર શાખોં કો ન ખુદ
 રાસ્તોં મેં ડાલો ન કિસી કો ડાલને દો ઔર અગર કહીં રાસ્તોં મેં ઇન
 ચીઝોં કો દેખો તો ઝરૂર રાસ્તોં સે હટા દો વરના રાસ્તા ચલને વાલોં
 કો ઇન ચીઝોં કે યુભ જાને સે તક્લીફ હોગી ઔર મુશ્કિન હૈ કે ગફલત
 મેં તુમ્હીં કો તક્લીફ પહોંચ જાએ ઇસી તરહ કેલે ઔર ખરબૂઝે વગૈરા
 કે છિલકોં કો રાસ્તોં પર ન ડાલો વરના લોગ ફિસલ કર ગિરેંગે.

«6» ખાના ખાતે વક્ત એસી ચીઝોં કા નામ મત લિયા કરો જિસ સે
 સુનને વાલોં કો ઘિન પૈદા હો. ક્યૂંકે બા'ઝ નાઝુક મિઝાજ લોગોં કો
 ઇસ સે બહુત તક્લીફ હો જાયા કરતી હૈ.

«7» જબ આદમી બૈઠે હુએ હોં તો ઝાડૂ મત દિલાઓ ક્યૂંકે ઇસ સે
 લોગોં કો તક્લીફ હોગી.

«8» તુમ્હારી કોઈ દા'વત કરે તો જિતને આદમિયોં કો તુમ્હારે સાથ
 ઉસ ને બુલાયા હૈ ખબરદાર ઉસ સે ઝિયાદા આદમિયોં કો લે કર ઉસ
 કે ઘર ન જાઓ શાયદ ખાના કમ પડ જાએ તો મેઝબાન કો શર્મિન્દગી
 ઔર તક્લીફ હોગી ઔર મેહમાન ભી ભૂક સે તક્લીફ ઉઠાએંગે.

﴿9﴾ અગર કિસી મજલિસ મેં દો આદમી પાસ પાસ બેઠે બાતેં કર રહે હોં તો ખબરદાર તુમ ઉન દોનોં કે દરમિયાન મેં જા કર ન બેઠ જાઓ કે એસા કરને સે ઉન દોનોં સાથિયોં કો તક્લીફ હોગી.

﴿10﴾ ઔરત કો લાઝિમ હૈ કે અપને શોહર કે સામને કિસી દૂસરે મર્દ કી ખૂબ સૂરતી યા ઉસ કી કિસી ખૂબી કા ઝિક ન કરે ક્યૂંકે બા'ઝ શોહરોં કો ઇસ સે તક્લીફ હુવા કરતી હૈ ઇસી તરહ મર્દ કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે વોહ અપની બીવી કે સામને કિસી દૂસરી ઔરત કે હુસ્નો જમાલ યા ઉસ કી ચાલ ઢાલ કા તઝકિરા ઔર તા'રીફ ન કરે ક્યૂંકે બીવી કો ઇસ સે તક્લીફ પહોંચેગી.

﴿11﴾ કિસી દૂસરે કે ખત કો કભી હરગિઝ ન પઢા કરો મુમ્કિન હૈ ખત મેં કોઈ એસી રાઝ કી બાત હો જિસ કો વોહ હર શખ્સ સે છુપાના ચાહતા હો તો ઝાહિર હૈ કે તુમ ખત પઢ લોગે તો ઉસ કો તક્લીફ હોગી.

﴿12﴾ કિસી સે ઇસ તરહ કી હંસી મઝાક ન કરો જિસ સે ઉસ કો તક્લીફ પહોંચે ઇસી તરહ કિસી કો એસે નામ યા અલ્કાબ સે ન પુકારો જિસ સે ઉસ કો તક્લીફ પહોંચતી હો. કુરઆને મજીદ મેં ઇસ કી સપ્ત મુમા-ન-અત આઈ હૈ.

﴿13﴾ જિસ મજલિસ મેં કિસી એબી આદમી કે એબ કા ઝિક કરના હો તો પહલે દેખ લો, કે વહાં ઇસ કિસ્મ કા કોઈ આદમી તો નહીં હૈ વરના ઉસ એબ કા ઝિક કરને સે ઉસ આદમી કો તક્લીફ ઔર ઈઝા પહોંચેગી.

﴿14﴾ દીવારોં પર પાન ખા કર ન થૂકો કે ઇસ સે મકાન વાલે કો ભી તક્લીફ હોગી ઔર હર દેખને વાલે કો ભી ઘિન પૈદા હોગી.

﴿15﴾ દો આદમી કિસી મુઆ-મલે મેં બાત કરતે હોં ઔર તુમ સે કુછ પૂછતે ગછતે ન હોં તો ખ્વાહ મ ખ્વાહ તુમ ઉન કો કોઈ રાય મશ્વરા ન દો એસા હરગિઝ નહીં કરના ચાહિયે યેહ તક્લીફ દેને વાલી બાત હૈ.

બહર હાલ ખુલાસા યેહ હૈ કે તુમ ઇસ કોશિશ મેં લગે રહો કે

તુમ્હારે કિસી કૌલ યા ફે'લ યા તરીકે સે કિસી કો કોઈ તકલીફ ન પહોંચે
ઔર તુમ ખુદ બિલા ઝરૂરત ખ્વાહ મ ખ્વાહ કિસી તકલીફ મેં પડો.

આદાબે સફર

﴿1﴾ સફર મેં રવાના હોને સે પહલે પેશાબ વ પાખાના વગૈરા
ઝરૂરિયાત સે ફરાગત હાસિલ કર લો.

﴿2﴾ અકેલે સફર કરના ખુસૂસન ખતરોં કે દૌર મેં અચ્છા નહીં. એક
દો રુ-ફકા સફર મેં સાથ હોં તાકે વક્તે ઝરૂરત એક દૂસરે કી મદદ કરેં
યેહ મસ્નૂન તરીકા હૈ.

﴿3﴾ સફર મેં કમ સે કમ સામાન હો યેહ આરામ દેહ ઔર અચ્છા હૈ
બા'ઝ ઔરતોં મેં યેહ ઐબ હૈ કે વોહ સફર મેં બહુત ઝિયાદા સામાન
લાદ લિયા કરતી હૈં જિસ સે બહુત ઝિયાદા તકલીફ ઉઠાની પડતી હૈ.
ખાસ કર સબ સે ઝિયાદા મુસીબત મદ્દોં કો ઉઠાની પડતી હૈ. તમામ
સામાનોં કો સંભાલના, લાદના, ઉતારના, મજદૂરી કે પૈસે દેના યેહ
સારી બલાએં મદ્દોં કે સરોં પર નાઝિલ હોતી હૈં. ઔરતેં તો અચ્છી
ખાસી બે ફિક બૈઠી રહતી હૈં, પાન ચખાતી રહતી હૈં ઔર બાતેં
બનાતી રહતી હૈં.

﴿4﴾ લડાકા ઔર ઝગડાલૂ આદમિયોં કે સાથ હરગિઝ સફર ન કિયા
કરો, હર કદમ પર કોફત ઔર તકલીફ ઉઠાઓગે.

﴿5﴾ સફર મેં જબ તુમ કિસી કે મેહમાન બનો તો સબ સે પહલે પેશાબ
પાખાના કી જગહ મા'લૂમ કર લો.

﴿6﴾ સફર મેં મુતા-લએ કે લિયે કોઈ કિતાબ, ચન્દ કાર્ડ, લિફાફે,
પેન્સિલ, સાદા કાગઝ, લોટા ગિલાસ, મુસલ્લા, ચાકૂ, સૂઈ, ધાગા,
કંઘા, આઈના ઝરૂર સાથ રખ લો અગર મેઝબાન કે ઘર બિસ્તર મિલને
કી ઉમ્મીદ હો તો ખૈર વરના મુખ્તસર બિસ્તર ભી હોના ચાહિયે.

﴿7﴾ જહાં જાના હો વહાં દિન મેં ઔર જલ્દ પહોંચના ચાહિયે. બા'ઝ

મદર્દો ઔર ઔરતોં મેં યેહ ઔબ હૈ કે ખ્વાહ શહર મેં યા સફર મેં કહીં ભી જાના હો તો ટાલતે ટાલતે બહુત દેર કર દેતે હૈં. બા'ઝ કી ગાડિયાં છૂટ જાતી હૈં ઔર બિલા વજહ તાખીર સે મન્જિલે મક્સૂદ પર પહોંચતે હૈં ઔર સારા પ્રોગ્રામ બિગડ જાતા હૈ.

كَا صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ رَسُوْلٌ وَ عَزَّوَجَلَّ اَللّٰهُ

મુહિબ યા મહબૂબ કૌન ?

રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે જિસ શખ્સ કો યેહ બાત અચ્છી લગતી હો, કે વોહ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઔર ઉસ કે રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કા મુહિબ બન જાએ યા અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઔર ઉસ કે રસૂલ કા મહબૂબ બન જાએ તો ઉસ કો યાહિયે કે હમેશા સચ્ચી બાત બોલે ઔર જબ ઉસ કો કિસી ચીઝ કા અમીન બના દિયા જાએ તો વોહ ઉસ અમાનત કો અદા કરે ઔર અપને તમામ પડોસિયોં કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરે.

(شعب الإيمان، باب في تعظيم النبي صلى الله عليه وسلم واجلاله --- الخ، رقم ١٥٣٣، ج ٢، ص ٢٠١)

મુસલ્માનોં કે ઉચૂબ છુપાઓ

રસૂલે અકરમ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઈશ્દિ ફરમાયા કે જો શખ્સ કિસી મુસલ્માન કે ઔબ કો દેખ લે ઔર ફિર ઉસ કી પદ્દા પોશી કરે તો ઉસ કો અલ્લાહ તઆલા ઈતના બડા સવાબ અતા ફરમાએગા જેસે કે ઝિન્દા દરગોર કી હુઈ બચ્ચી કો કોઈ કબ્ર સે નિકાલ કર ઉસ કી પરવરિશ ઔર ઉસ કી ઝિન્દગી કા સામાન કર દે.

(مشكاة المصابيح، كتاب الآداب، باب الشفقة والرحمة، رقم ٤٩٨٤، ج ٣، ص ٧٥)

દિલ કી સપ્તી કા ઇલાજ

એક શખ્સ ને દરબારે રિસાલત صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ મેં યેહ શિકાયત કી, કે મેરા દિલ સપ્ત હૈ તો હુઝૂર الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને ફરમાયા કે તુમ યતીમ કે સર પર હાથ ફેરો ઔર મિસ્કીન કો ખાના ખિલાઓ.

(الترغيب والترهيب، كتاب البر والصلة، باب في كفالة اليتيم ورحمته --- الخ، رقم ١٥، ج ٣، ص ٢٣٧)

બૂઢોં કી તા'ઝીમ કરો

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જો જવાન આદમી કિસી બૂઢે કી તા'ઝીમ ઉસ કે બુઢાપે કી બિના પર કરેગા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ કે બુઢાપે કે વક્ત કુછ ઐસે લોગોં કો તય્યાર ફરમા દેગા જો બુઢાપે મેં ઉસ કા એ'ઝાઝો ઇકરામ કરેંગે.

(جامع الترمذی، کتاب البر والصلة، باب ماجاء فی اجلال الکبیر، رقم ۲۰۲۹، ج ۳، ص ۴۱۱)

બેહતરીન ઘર ઔર બદ તરીન ઘર

હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ફરમાયા કે મુસલમાનોં કે ઘરોં મેં સબ સે બેહતરીન ઘર વોહ હૈ જિસ મેં કોઈ યતીમ રહતા હો ઔર ઉસ કે સાથ બેહતરીન સુલૂક ક્રિયા જાતા હો ઔર મુસલમાનોં કે ઘરોં મેં સે બદ તરીન ઘર વોહ હૈ કે ઉસ મેં કોઈ યતીમ હો ઔર ઉસ કે સાથ બુરા સુલૂક ક્રિયા જાતા હો. (سنن ابن ماجه، کتاب الادب، باب حق الیتیم، رقم ۳۶۷۹، ج ۴، ص ۱۹۳)

ગુરૂર ઔર ઘમન્ડ કી બુરાઈ

ગુરૂર યા ઘમન્ડ યેહ હૈ કે આદમી અપને આપ કો ઇલ્મ મેં યા ઇબાદત મેં દિયાનત દારી યા હસબ નસબ મેં યા માલ વ સામાન મેં યા ઇઝ્ઝતો આબરૂ મેં યા કિસી ઔર બાત મેં દૂસરોં સે બડા સમઝે ઔર દૂસરોં કો અપને સે કમ ઔર હકીર જાને યેહ બહુત બડા ગુનાહ ઔર નિહાયત હી કાબિલે નફરત ખસ્લત હૈ. હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જિસ કે દિલ મેં રાઈ કે બરાબર ઇમાન હોગા વોહ જહન્નમ મેં (હમેશા કે લિયે) નહીં જાએગા ઔર જિસ કે દિલ મેં રાઈ કે બરાબર તકબ્બુર હોગા વોહ જન્નત મેં સઝા ભુગતને કે બા'દ દાખિલ હોગા.

(صحیح مسلم، کتاب الایمان، باب تحريم الکبر، رقم ۹۱، ص ۶۰)

ઈસી તરહ એક દૂસરી હદીસ મેં હૈ કે હર સરકશ ઔર સપ્ત દિલ ઔર મુ-તકબ્બિર જહન્નમી હૈ.

(صحیح مسلم، کتاب الجنة وصفة نعيمها، باب النار يدخلها الجبارون.. الخ، رقم ۲۸۵۳، ص ۱۵۲۷)

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

ઈસી તરહ એક તીસરી હદીસ મેં રહમતે આલમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم کا ઈશ્દિ હે કે તીન આદમી વોહ હેં કે અલ્લાહ તઆલા ક્રિયામત કે દિન ન ઉન સે બાત કરેગા ન ઉન કી તરફ રહમત કી નઝર ફરમાએગા ન ઉન્હેં ગુનાહોં સે પાક કરેગા બલ્કે ઉન લોગોં કો દર્દનાક અઝાબ દેગા એક બૂઢા ઝિનાકાર દૂસરે ઝૂટા બાદશાહ તીસરે મુ-તકબ્બિર ફકીર.

(صحیح مسلم، کتاب الایمان، باب بیان غلط تحریم اسباب --- الخ، رقم ۱۰۷، ص ۶۸)

દુન્યા કે લોગ ભી મગરૂર ઔર ધમન્ડી મદોં ઔર ઔરતોં કો બડી હકારત કી નઝરોં સે દેખતે હેં ઔર નફરત કરતે હેં. યેહ ઔર બાત હે કે ઉસ કે ડર સે ઔર ઉસ કે ફિતનોં સે બચને કે લિયે ઝાહિર મેં લોગ ઉસ કી આવ ભગત કર લેતે હેં મગર દિલ મેં ઉસ કો ઈન્તિહાઈ બુરા સમઝ કર ઉસ સે બે ઈન્તિહા નફરત કરતે હેં ઔર ઉસ કે દુશ્મન હોતે હેં યુનાન્થે જબ મુ-તકબ્બિર આદમી પર કોઈ મુસીબત આન પડતી હે તો કિસી કે દિલ મેં હમદર્દી ઔર મુરવ્વત કા જઝબા નહીં પૈદા હોતા બલ્કે લોગોં કો એક તરહ કી ખુશી હોતી હે. બહર હાલ ધમન્ડ વ ગુરૂર ઔર શૈખી મારના જૈસા કે અકસર માલદાર મદોં ઔર ઔરતોં કા તરીકા હે યેહ બહુત બડા ગુનાહ ઔર બહુત હી ખરાબ આદત હે.

અગર આદમી ઈતની બાત સોચ લે, કે મેં એક નાપાક કતરે સે પૈદા હુવા હું ઔર મેરે પાસ જો ભી માલ યા કમાલ હે વોહ સબ અલ્લાહ તઆલા કા દિયા હુવા હે ઔર વોહ જબ ચાહે એક સેકન્ડ મેં સબ લે લે ફિર મેં ધમન્ડ કિસ બાત પર કરું ઔર અપની કૌન સી ખૂબી પર શૈખી માઝું તો ﷻ યેહ બુરી ખસલત ઔર ખરાબ આદત બહુત જલ્દ છૂટ જાએગી.

બુદિયા ઔરતોં કી ખિદમત

હદીસ શરીફ મેં હે કે બુદિયા ઔરતોં ઔર મિસ્કીનોં કી ખિદમત કરને કા સવાબ ઈતના હી બડા હે જિતના કે ખુદા કી રાહ મેં જિહાદ કરને વાલે કો ઔર સારી રાત ઈબાદત મેં મુસ્તઈદી કે સાથ ખરે

હોને વાલે કો ઔર લગાતાર રોઝે રખને વાલે કો સવાબ મિલતા હૈ.

(صحیح البخاری، کتاب النفقات، باب فضل النفقة على الاهل، رقم ۵۳۵۳، ج ۳، ص ۵۱۱)

લડકિયોં કી પરવરિશ

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઇશાદિ ફરમાયા કે જો શખ્સ ત્રીન લડકિયોં કી ઇસ તરહ પરવરિશ કરે કે ઇન કો અદબ સિખાએ ઔર ઇન પર મેહરબાની કા બરતાવ કરે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ કો ઝરૂર જન્નત મેં દાખિલ ફરમાએગા. યેહ ઇશાદિ ન-બવી ﷺ સુન કર સહાબએ કિરામ رَضِیَہُمُ الرِّضْوَانُ ને અર્ઝ કિયા કે અગર કોઈ શખ્સ દો લડકિયોં કી પરવરિશ કરે ? તો ઇશાદિ ફરમાયા કે ઉસ કે લિયે ભી યેહી અજરો સવાબ હૈ. યહાં તક કે કુછ લોગોં ને સુવાલ કિયા કે અગર કોઈ શખ્સ એક હી લડકી કો પાલે તો જવાબ મેં આપ ને ફરમાયા કે ઉસ કે લિયે ભી યેહી સવાબ હૈ. (شرح السنة، کتاب البر والصلة، باب ثواب كافل الیتیم، رقم ۳۳۵۱، ج ۶، ص ۴۵۲).

માં બાપ કી ખિદમત

હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ઇશાદિ ફરમાયા કે મેં જન્નત મેં દાખિલ હુવા તો મેં ને સુના કે વહાં કોઈ શખ્સ કુરઆને મજીદ કી કિરાઅત કર રહા હૈ. જબ મેં ને દરયાફત કિયા કે કિરાઅત કરને વાલા કૌન હૈ ? તો ફિરિશતોં ને બતાયા કે આપ કે સહાબી હારિસા બિન નો'માન رَضِیَہُ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ હેં. હુઝૂર ﷺ ને ફરમાયા કે એ મેરે સહાબિયો ! દેખ લો યેહ હૈ નેકોકારી ઔર એસા હોતા હૈ અચ્છે સુલૂક કા બદલા. હઝરતે હારિસા બિન નો'માન رَضِیَہُ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ સબ લોગોં સે ઝિયાદા બેહતરીન સુલૂક અપની માં કે સાથ કરતે થે.

(شرح السنة، کتاب البر والصلة، باب بر الوالدین، رقم ۳۳۱۲-۳۳۱۳، ج ۶، ص ۴۲۶)

ઔર દૂસરી હદીસ મેં હૈ કે ખુદા કી ખુશી બાપ કી ખુશી મેં ઔર ખુદા કી નારાઝગી બાપ કી નારાઝગી મેં હૈ.

(السنن الترمذی، کتاب البر والصلة، باب ماجاء من الفضل فی رضا الوالدین، رقم ۱۹۰۷، ج ۳، ص ۳۶۰)

બેટિયાં જહન્નમ સે પદા બનેંગી

હઝરતે આઈશા રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا ને બયાન ફરમાયા કે મેરે પાસ એક ઔરત અપની દો બેટિયોં કો લે કર ભીક માંગને કે લિયે આઈ તો એક ખજૂર કે સિવા ઉસ ને મેરે પાસ કુછ નહીં પાયા વોહી એક ખજૂર મેં ને ઉસ કો દે દી તો ઉસ ને ઉસ એક ખજૂર કો અપની દોનોં બેટિયોં કે દરમિયાન તક્સીમ કર દિયા ઔર ખુદ નહીં ખાયા ઔર ચલી ગઈ. ઈસ કે બા'દ જબ રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ મકાન મેં તશરીફ લાએ ઔર મેં ને ઈસ વાકિએ કા તઝકિરા હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ક્રિયા તો આપ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ ને ઈશાદ ફરમાયા કે જો શખ્સ ઈન બેટિયોં કે સાથ મુબતલા ક્રિયા ગયા ઉસ ને ઈન બેટિયોં કે સાથ અચ્છા સુલૂક ક્રિયા તો યેહ બેટિયાં ઉસ કે લિયે જહન્નમ સે પદા ઔર આડ બન જાએંગી. (صحیح مسلم، کتاب البر والصلة والآداب، باب فضل الإحسان إلى البنات، رقم ۲۶۲۹، ص ۱۴۱)

ઘન્સાન કી તીસ ગ-લતિયાં

- ﴿1﴾ ઈસ ખયાલ મેં હમેશા મગન રહના કે જવાની ઔર તન્દુરુસ્તી હમેશા રહેગી
- ﴿2﴾ મુસીબતોં મેં બે સબ્ર બન કર ચીખ પુકાર કરના
- ﴿3﴾ અપની અક્લ કો સબ સે બઢ કર સમજના
- ﴿4﴾ દુશ્મન કો હકીર સમજના
- ﴿5﴾ બીમારી કો મા'મૂલી સમજ કર શુરૂઅ મેં ઈલાજ ન કરના
- ﴿6﴾ અપની રાય પર અમલ કરના ઔર દૂસરોં કે મશ્વરોં કો ઠુકરા દેના
- ﴿7﴾ કિસી બદકાર કો બાર બાર આઝમા કર ભી ઉસ કી ચાપલૂસી મેં આ જાના
- ﴿8﴾ બેકારી મેં ખુશ રહના ઔર રોઝી કી તલાશ ન કરના
- ﴿9﴾ અપના રાઝ કિસી દૂસરે કો બતા કર ઉસે પોશીદા રખને કી તાકીદ કરના

- ﴿10﴾ આમદની સે ઝિયાદા ખર્ચ કરના
- ﴿11﴾ લોગોં કી તક્લીફ મેં શરીક ન હોના ઔર ઉન સે ઇમદાદ કી ઉમ્મીદ રખના
- ﴿12﴾ એક દો હી મુલાકાત મેં કિસી શખ્સ કી નિસ્ખત કોઈ અચ્છી યા બુરી રાય કાઈમ કર લેના
- ﴿13﴾ વાલિદેન કી ખિદમત ન કરના ઔર ઔલાદ સે ખિદમત કી ઉમ્મીદ રખના
- ﴿14﴾ કિસી કામ કો ઇસ ખયાલ સે અધૂરા છોડ દેના કે ફિર કિસી વક્ત મુકમ્મલ કર લિયા જાએગા
- ﴿15﴾ હર શખ્સ સે બદી કરના ઔર લોગોં સે અપને લિયે નેકી કી તવક્કોઅ રખના
- ﴿16﴾ ગુમરાહોં કી સોહબત મેં ઉઠના બૈઠના
- ﴿17﴾ કોઈ અ-મલે સાલેહ કી તલ્કીન કરે તો ઉસ પર ધ્યાન ન દેના
- ﴿18﴾ ખુદ હરામ વ હલાલ કા ખયાલ ન કરના ઔર દૂસરોં કો ભી ઇસ રાહ પર લગાના
- ﴿19﴾ ઝૂટી કસમ ખા કર ઝૂટ બોલ કર ધોકા દે કર અપની તિજારત કો ફરોગ દેના
- ﴿20﴾ ઇલ્મે દીન ઔર દીનદારી કો ઇઝ્જત ન સમજના
- ﴿21﴾ ખુદ કો દૂસરોં સે બેહતર સમજના
- ﴿22﴾ ફકીરોં ઔર સાઈલોં કો અપને દરવાઝે સે ધક્કા દે કર ભગા દેના
- ﴿23﴾ ઝરૂરત સે ઝિયાદા બાતચીત કરના
- ﴿24﴾ અપને પડોસિયોં સે બિગાડ રખના
- ﴿25﴾ બાદશાહોં ઔર અમીરોં કી દોસ્તી પર એ'તિબાર કરના
- ﴿26﴾ ખ્વાહ મ ખ્વાહ કિસી કે ઘરેલૂ મુઆ-મલાત મેં દખ્લ દેના
- ﴿27﴾ બિગૈર સોચે સમજે બાત કરના

- ﴿28﴾ તીન દિન સે ઝિયાદા કિસી કા મેહમાન બનના
 ﴿29﴾ અપને ઘર કા ભેદ દૂસરોં પર ઝાહિર કરના
 ﴿30﴾ હર શખ્સ કે સામને અપને દુખ દર્દ બયાન કરના.

સલીકા ઔર આરામ કી ચન્દ બાતેં

- ﴿1﴾ રાત કો દરવાઝા બન્દ કરતે વક્ત ઘર કે અન્દર અચ્છી તરહ દેખભાલ લો, કે કોઈ અજનબી યા કુત્તા બિલ્લી અન્દર તો નહીં રહ ગયા યેહ આદત ડાલ લેને સે ۞ ۞ ۞ ઘર મેં કોઈ નુક્સાન નહીં હોગા.
- ﴿2﴾ ઘર ઔર ઘર કે તમામ સામાનોં કો સાફ સુથરા રખો ઔર હર ચીઝ કો ઉસ કી જગહ પર રખો.
- ﴿3﴾ સબ ઘર વાલે આપસ મેં તૈ કર લેં કે ફુલાં ચીઝ ફુલાં જગહ પર રહેગી ફિર સબ ઘર વાલે ઇસ કે પાબન્દ હો જાએં કે જબ ઉસ ચીઝ કો વહાં સે ઉઠાએં તો ઇસ્તિ'માલ કર કે ફિર ઉસી જગહ રખ દેં તાકે હર આદમી કો બિગૈર પૂછે ઔર બિલા ઢૂંઢે વોહ મિલ જાયા કરે ઔર ઝરૂરત કે વક્ત તલાશ કરને કી હાજત ન પડે.
- ﴿4﴾ ઘર કે તમામ બરતનોં કો ધો માંઝ કર કિસી અલમારી યા તાક પર ઉલટા કર કે રખ દો ઔર ફિર દોબારા ઉસ બરતન કો ઇસ્તિ'માલ કરના હો તો ફિર ઉસ બરતન કો બિગૈર ધોએ ઇસ્તિ'માલ ન કરો.
- ﴿5﴾ કોઈ ઝૂટા બરતન યા ગિઝા યા દવા લગા હુવા બરતન હરગિઝ હરગિઝ ન રખ દિયા કરો. ઝૂટે યા ગિઝાઓં ઔર દવાઓં સે આલૂદા બરતનોં મેં જરાસીમ પૈદા હો કર તરહ તરહ કી બીમારિયોં કે પૈદા હોને કા ખતરા રહતા હૈ.
- ﴿6﴾ અંધેરે મેં બિલા દેખે હરગિઝ હરગિઝ પાની ન પિયો ન ખાના ખાઓ.
- ﴿7﴾ ઘર યા આંગન કે રાસ્તે મેં ચારપાઈ યા કુરસી યા કોઈ બરતન યા કોઈ સામાન મત ડાલ દિયા કરો. ઐસા કરને સે બા'ઝ દફ્આ રોઝ કી

આદત કે મુતાબિક બે ખટકે ચલે આને વાલે કો ઠોકર ઝરૂર લગતી હૈ
ઔર બા'ઝ મર્તબા તો સખ્ત ચોટૈં ભી લગ જાતી હૈં.

﴿8﴾ સુરાહી કે મુંહ યા લોટે કી ટોંટી સે મુંહ લગા કર હરગિઝ કભી
પાની ન પિયો ક્યૂંકે અવ્વલન તો યેહ ખિલાફે તહઝીબ હૈ દૂસરે યેહ
ખતરા હૈ કે સુરાહી યા ટોંટી મેં કોઈ કીઝા મકોઝા છુપા હો ઔર વોહ
પાની કે સાથ પેટ મેં ચલા જાએ.

﴿9﴾ હફ્તા યા દસ દિનોં મેં એક દિન ઘર કી મુકમ્મલ સફાઈ કે લિયે
મુકર્રર કર લો, કે ઇસી દિન સબ કામ ધન્દા બન્દ કર કે પૂરે મકાન કી
સફાઈ કર લો.

﴿10﴾ દિન રાત બૈઠે રહના યા પલંગ પર સોએ યા લૈટે રહના તન્દુરુસ્તી
કે લિયે બેહદ નુક્સાન દેહ હૈ. મદ્દોં કો સાફ ઔર ખુલી હવા મેં કુછ
ચલ ફિર લેના ઔર ઔરતોં કો કુછ મેહનત કા કામ હાથ સે કર લેના
તન્દુરુસ્તી કે લિયે બહુત ઝરૂરી હૈ.

﴿11﴾ જિસ જગહ ચન્દ આદમી બૈઠે હોં ઉસ જગહ બૈઠ કર ન થૂકો, ન
ખન્ખાર નિકાલો, ન નાક સાફ કરો કે ખિલાફે તહઝીબ ભી હૈ ઔર
દૂસરોં કે લિયે ઘિન પૈદા કરને વાલી ચીઝ હૈ.

﴿12﴾ દામન યા આંચલ યા આસ્તીન સે નાક સાફ ન કરો, ન હાથ મુંહ
ઇન ચીઝોં સે પોંછો ક્યૂંકે યેહ ગન્દગી હૈ ઔર તહઝીબ કે ખિલાફ ભી.

﴿13﴾ જૂતી ઔર કપડા યા બિસ્તર ઇસ્તિ'માલ સે પહલે ઝાડ લિયા
કરો મુસ્કિન હૈ કોઈ મૂઝી જાનવર બૈઠા હો જો બે ખબરી મેં તુમ્હેં ઉસ લે.

﴿14﴾ છોટે બચ્ચોં કો ખિલાતે ખિલાતે કભી હરગિઝ હરગિઝ ઉછાલ
ઉછાલ કર ન ખિલાઓ ખુદા ન ખ્વાસ્તા હાથ સે છૂટ જાએ તો બચ્ચે કી
જાન ખતરે મેં પડ જાએગી.

﴿15﴾ બીચ દરવાઝે મેં ન બૈઠા કરો સબ આને જાને વાલોં કો તક્લીફ
હોગી ઔર ખુદ તુમ ભી તક્લીફ ઉઠાઓગે.

﴿16﴾ અગર પોશીદા જગહોં મેં કિસી કે ફોડા ફુન્સી યા દર્દ વ વરમ હો તો ઉસ સે યેહ ન પૂછો કે કહાં હૈ ? ઇસ સે ખ્વાહ મ ખ્વાહ ઉસ કો શર્મિન્દગી હોગી.

﴿17﴾ પાખાના યા ગુસ્લાખાને સે કમર-બન્દ યા તહબન્દ યા સાઢી બાંધતે હુએ બાહર મત નિકલો બલ્કે અન્દર હી સે બાંધ કર બાહર નિકલો.

﴿18﴾ જબ તુમ સે કોઈ શખ્સ કોઈ બાત પૂછે તો પહલે ઉસ કા જવાબ દો ફિર દૂસરે કામ મેં લગો.

﴿19﴾ જો બાત કિસી સે કહો યા કિસી કા જવાબ દો તો સાફ સાફ બોલો ઔર ઇતને ઝોર સે બોલો કે સામને વાલા અચ્છી તરહ સુન લે ઔર તુમ્હારી બાતોં કો સમઝ લે.

﴿20﴾ ઝખાન બન્દ કર કે હાથ યા સર કે ઇશારોં સે કુછ કહના યા કિસી બાત કા જવાબ દેના યેહ ખિલાફે તહઝીબ ઔર હમાકત કી બાત હૈ.

﴿21﴾ અગર કિસી કે બારે મેં કોઈ પોશીદા બાત કિસી સે કહની હો ઔર વોહ શખ્સ ઉસ મજલિસ મેં મૌજૂદ હો તો આંખ યા હાથ સે બાર બાર ઉસ કી તરફ ઇશારા મત કરો કે નાહક ઉસ શખ્સ કો તરહ તરહ કે શુબુહાત હોંગે.

﴿22﴾ કિસી કો કોઈ ચીઝ દેની હો તો અપને હાથ સે ઉસ કે હાથ મેં દો યા બરતન મેં રખ કર ઉસ કે સામને પેશ કરો. દૂર સે ફેંક કર કોઈ ચીઝ કિસી કો મત દિયા કરો શાયદ ઉસ કે હાથ મેં ન પહોંચ સકે ઔર ઝમીન પર ગિર કર ટૂટ ફૂટ જાએ યા ખરાબ હો જાએ.

﴿23﴾ અગર કિસી કો પંખા ઝલો તો ઇસ કા ખયાલ રખો કે ઉસ કે સર યા ચેહરે યા બદન કે કિસી હિસ્સે મેં પંખા લગને ન પાએ ઔર પંખે કો ઇતને ઝોર સે ભી ન ઝલા કરો કે તુમ ખુદ યા દૂસરે પરેશાન હો જાઓં.

﴿24﴾ મૈલે કપડે જો ધોબી કે યહાં જાને વાલે હોં ઘર મેં ઇંધર ઉધર પડા યા બિખરા હુવા ઝમીન પર ન રહને દો બલ્કે મકાન કે કિસી કોને મેં લકડી કા એક

મા'મૂલી બક્સ રખ લો ઔર સબ મૈલે કપડોં કો ઉસી મેં જમ્મ કરતે રહો.

﴿25﴾ અપને ઊની કપડોં કો કભી કભી ધૂપ મેં સુખા લિયા કરો ઔર કિતાબોં કો ભી તાકે કીડે મકોડે કપડોં ઔર કિતાબોં કો કાટ કર ખરાબ ન કર સકેં.

﴿26﴾ જહાં કોઈ આદમી બૈઠા હો વહાં ગદ્દોં ગુબાર વાલી ચીઝોં કો ન ઝાડો.

﴿27﴾ કિસી દુખ યા પરેશાની યા ગમ ઔર બીમારી વગૈરા કી ખબરોં કો હરગિઝ ઉસ વક્ત તક નહીં કહના ચાહિયે જબ તક કે ઉસ કી ખૂબ અચ્છી તરહ તહકીક ન હો જાએ.

﴿28﴾ ખાને પીને કી કોઈ ચીઝ ખુલી મત રખો હમેશા ઢાંક કર રખા કરો ઔર મખ્ખિયોં કે બૈઠને સે બચાઓ.

﴿29﴾ દૌડ કર મુંહ ઊપર ઉઠા કર નહીં ચલના ચાહિયે ઈસ મેં બહુત સે ખતરાત હૈં.

﴿30﴾ ચલને મેં પાઉં પૂરા ઉઠા કર ઔર પૂરા પાઉં ઝમીન પર રખા કરો, પન્જોં યા એડી કે બલ ચલના યા પાઉં ઘસીટતે હુએ ચલના ચેહ તહઝીબ કે ખિલાફ ભી હૈ.

﴿31﴾ કપડા પહને પહને નહીં સીના ચાહિયે.

﴿32﴾ હર કિસી પર ઈત્મીનાન મત કર લિયા કરો, જબ તક કિસી કો હર તરહ સે બાર બાર આઝમા ન લો ઉસ કા એ'તિબાર મત કર લિયા કરો. ખાસ કર અક્સર શહરોં મેં બહુત સી ઔરતેં કોઈ હજજન સાહિબા બની હુઈ કા'બે કા ગિલાફ લિયે હુએ કોઈ તા'વીઝ ગન્ડે ઝાડ ફૂંક કરતી હુઈ ઘરોં મેં ઘુસતી ફિરતી હૈં ઔર ઔરતોં કે મજમઅ મેં બૈઠ કર અલ્લાહ ﷻ વ રસૂલ ﷺ કી બાતેં કરતી હૈં. ખબરદાર ! ખબરદાર ! ઈન ઔરતોં કો હરગિઝ હરગિઝ ઘરોં મેં આને હી મત દો. દરવાઝે હી સે વાપસ કર દો. એસી ઔરતોં ને બહુત સે ઘરોં કા સફાયા કર ડાલા હૈ, ઈન ઔરતોં મેં બા'ઝ ચોરોં ઔર ડાકૂઓં કી

મુખ્બિર ભી હુવા કરતી હેં જો ઘર કે અન્દર ઘુસ કર સારા માહોલ દેખ લેતી હેં ફિર ચોરોં ઔર ડાકૂઓં કો ઉન કે ઘરોં કા હાલ બતા દેતી હેં.

﴿33﴾ જહાં તક હો સકે કોઈ સૌદા સામાન ઉધાર મત મંગાયા કરો ઔર અગર મજબૂરી સે મંગાના હી પડ જાએ તો દામ પૂછ કર તારીખ કે સાથ લિખ લો ઔર જબ રુપિયા તુમ્હારે પાસ આ જાએ તો ફૌરન અદા કર દો ઝબાની યાદ પર ભરોસા મત કરો.

﴿34﴾ જહાં તક હો સકે ખર્ચ ચલાને મેં બહુત ઝિયાદા કિફાયત સે કામ લો ઔર રુપિયા પૈસા બહુત હી ઇન્તિઝામ સે ઉઠાઓ બલ્કે જિતના ખર્ચ કે લિયે તુમ કો મિલે ઉસ મેં સે કુછ બચા લિયા કરો.

﴿35﴾ જો ઔરતેં બહુત સે ઘરોં મેં આયા જાયા કરતી હેં જૈસે ધોબન નાઈન વગૈરા ઇન કે સામને હરગિઝ હરગિઝ અપને ઘર કે ઇખ્તિલાફ ઔર ઝગડોં કો મત બયાન કરો ક્યૂંકે ઐસી ઔરતેં ઘરોં કી બાતેં દસ ઘરોં મેં કહતી ફિરતી હેં.

﴿36﴾ કોઈ મર્દ તુમ્હારે દરવાઝે પર આ કર તુમ્હારે શોહર કા દોસ્ત યા રિશ્તેદાર હોના ઝાહિર કરે તો હરગિઝ ઉસ કો અપને મકાન કે અન્દર મત બુલાઓ, ન ઉસ કા કોઈ સામાન અપને ઘર મેં રખો, ન અપના કોઈ કીમતી સામાન ઉસ કે સિપુર્દ કરો. એક ગૈર આદમી કી તરહ ખાના વગૈરા ઉસ કે લિયે બાહર ભેજ દો. જબ તક તુમ્હારે ઘર કા કોઈ મર્દ ઉસ કો પહચાન ન લે હરગિઝ ઉસ પર ભરોસા મત કરો ન ઘર મેં આને દો, ઐસે લોગોં ને બહુત સે ઘરોં કો લૂટ લિયા હૈ ઇસી તરહ અગર બે પહચાના હુવા આદમી ઘર પર આ કર યા સફર મેં કોઈ ખાને કી ચીઝ દે તો હરગિઝ મત ખાઓ વોહ લાખ બુરા માને પરવા મત કરો. બહુત સે સફેદ પોશ ઠગ નશે વાલી યા ઝહરીલી ચીઝ ખિલા કર ઘર વાલોં યા મુસાફિરોં કો લૂટ લેતે હેં.

﴿37﴾ મહબ્બત મેં અપને બચ્ચોં કો ખિલા ભૂક કે ખાના મત ખિલાઓ,

ન ઈસરાર કર કે ઝિયાદા ખિલાઓ કે ઈન દોનોં સૂરતોં મેં બચ્ચે બીમાર હો જાતે હૈં જિસ કી તક્લીફ તુમ કો ઔર બચ્ચોં દોનોં કો ભુગત્ની પડતી હૈ.

﴿38﴾ બચ્ચોં કે સર્દી ગર્મી કે કપડોં કા ખાસ તૌર પર ધ્યાન લાઝિમી હૈ. બચ્ચે સર્દી ગર્મી લગને સે બીમાર હો જાયા કરતે હૈં.

﴿39﴾ બચ્ચોં કો માં બાપ બલ્કે દાદા કા નામ ભી યાદ કરા દો ઔર કભી કભી પૂછા કરો તાકે યાદ રહે ઈસ મેં યેહ ફાએદા હૈ કે અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા બચ્ચા ખો જાએ ઔર કોઈ ઈસ સે પૂછે કે તેરે બાપ કા કયા નામ હૈ ? તેરે માં બાપ કૌન હૈં ? તો અગર બચ્ચે કો નામ યાદ હોંગે તો બતા દેગા ફિર કોઈ ન કોઈ ઈસ કો તુમ્હારે પાસ પહોંચા દેગા યા તુમ્હેં બુલા કર બચ્ચા તુમ્હારે સિપુર્દ કર દેગા ઔર અગર બચ્ચે કો માં બાપ કા નામ યાદ ન રહા તો બચ્ચા યેહી કહેગા કે મૈં અબ્બા યા અમ્માં કા બચ્ચા હૂં કુછ ખબર નહીં કે કૌન અબ્બા ? કૌન અમ્માં ?

﴿40﴾ છોટે બચ્ચોં કો અકેલા છોડ કર ઘર સે બાહર ન ચલી જાયા કરો. એક ઔરત બચ્ચે કે આગે ખાના રખ કર બાહર ચલી ગઈ, બહુત સે કવ્વોં ને બચ્ચે કે આગે કા ખાના છીન કર ખા લિયા ઔર ચોંચ માર માર કર બચ્ચે કી આંખ ભી ફોડ ડાલી. ઈસી તરહ એક બચ્ચે કો બિલ્લી ને અકેલા પા કર ઈસ કદર નોચ ડાલા કે બચ્ચા મર ગયા.

﴿41﴾ કિસી કો ઠહરાને યા ખાના ખિલાને પર બહુત ઝિયાદા ઈસરાર મત કરો. બા'ઝ મર્તબા ઈસ મેં મેહમાન કો ઉલ્લઝન યા તક્લીફ હો જાતી હૈ ફિર સોચો, કે ભલા એસી મહબ્બત સે કયા ફાએદા જિસ કા અન્જામ નફરત ઔર બદનામી હો.

﴿42﴾ વઝૂન યા ખતરે વાલી કોઈ ચીઝ કિસી આદમી કે ઊપર સે ઉઠા કર મત દિયા કરો. ખુદા ન ખ્વાસ્તા વોહ ચીઝ હાથ સે છૂટ કર આદમી કે ઊપર ગિર પડી તો ઈસ કા અન્જામ કિતના ખતરનાક હોગા ?

﴿43﴾ કિસી બચ્ચે યા શાગિર્દ કો સજા દેની હો તો મોટી લકડી યા લાત ઘૂંસા સે મત મારો. ખુદા ન ખ્વાસ્તા અગર કિસી નાઝુક જગહ ચોટ લગ જાએ તો કિતની બડી મુસીબત સર પર આ પડેગી.

﴿44﴾ અગર તુમ કિસી કે ઘર મેહમાન જાઓ ઔર ખાના ખા ચુકે હો તો જાતે હી ઘર વાલોં સે કહ દો, કે હમ ખાના ખા કર આએ હૈં ક્યૂંકે ઘર વાલે લિહાઝ કી વજહ સે પૂછેંગે નહીં ઔર ચુપકે ચુપકે ખાના તય્યાર કર લેંગે ઔર જબ ખાના સામને આ ગયા તો તુમ ને કહ દિયા કે હમ તો ખાના ખા કર આએ હૈં. સોચો કે ઉસ વક્ત ઘર વાલોં કો કિતના અફસોસ હોગા ?

﴿45﴾ મકાન મેં અગર રકમ યા ઝેવર વગૈરા દફન કર રખા હૈ તો અપને ઘરોં મેં સે જિસ પર ભરોસા હો ઉસ કો બતા દો વરના શાયદ તુમ્હારા અચાનક ઇન્તિકાલ હો જાએ તો વોહ ઝેવર યા રકમ હમેશા ઝમીન હી મેં રહ જાએગી.

﴿46﴾ મકાન મેં જલતા ચરાગ યા આગ છોડ કર બાહર મત ચલે જાઓ. ચરાગ ઔર આગ કો મકાન સે નિકલતે વક્ત બુઝા દિયા કરો.

﴿47﴾ ઇતના ઝિયાદા મત ખાઓ કે ચૂરન કી જગહ ભી પેટ મેં બાકી ન રહ જાએ.

﴿48﴾ જહાં તક મુમ્કિન હો રાત કો મકાન મેં તન્હા મત રહો. ખુદા જાને રાત મેં ક્યા ઇત્તિફાક પડ જાએ ? લાચારી ઔર મજબૂરી કી તો ઔર બાત હૈ મગર જબ તક હો સકે મકાન મેં રાત કો અકેલે નહીં સોના ચાહિયે.

﴿49﴾ અપને હુનર પર નાઝ ન કરો.

﴿50﴾ બુરે વક્ત કા કોઈ સાથી નહીં હોતા ઇસ લિયે સિર્ફ ખુદા પર ભરોસા રખો.

કારઆમદ તદબીરેં

﴿1﴾ પલંગ કી પાઈતી અજવાઈન કી પોટલિયાં બાંધને સે ઉસ પલંગ

કે ખટમલ ભાગ જાએંગે.

﴿2﴾ અગર મચ્છર દાની મુયસ્સર ન હો ઓર ગર્મિયોં કે મૌસિમ મેં મચ્છર ઝિયાદા તંગ કરેં તો બિસ્તર પર જા બજા તુલસી કે પત્તે ફેલા દેં મચ્છર ભાગ જાએંગે.

﴿3﴾ લકડી મેં કીલ ઠોકતે હુએ લકડી કે ફટને કા ખતરા હો તો ઉસ કીલ કો પહલે સાબૂન મેં ઠોકને કે બા'દ લકડી મેં ઠોકના ચાહિયે ઇસ તરહ લકડી નહીં ફટેગી.

﴿4﴾ કાગઝી લીમૂં કા રસ અગર દિન મેં ચન્દ બાર પી લેં તો મલેરિયા કા હમ્લા નહીં હોગા.

﴿5﴾ લૂં સે બચને કે લિયે તેઝ ધૂપ મેં સફર કરતે વક્ત જેબ મેં એક પ્યાઝ રખ લેના ચાહિયે.

﴿6﴾ હેઝા કે હમ્લે સે બચને કે લિયે સિકા, લીમૂં ઓર પ્યાઝ કા બ કસરત ઇસ્તિ'માલ કરના ચાહિયે.

﴿7﴾ સબ્જિયોં કો જલ્દ ગલાને ઓર આટે મેં ખમીર જલ્દ આને કે લિયે ખરબૂઝે કે છિલકોં કો ખૂબ સુખાએં ઓર ઇસ કો બારીક પીસ કર સફૂફ તથ્યાર કર લેં ફિર ઇસી સફૂફ કો સબ્જિયોં મેં જલ્દ ગલાને કે લિયે ડાલેં ઓર આટે મેં ખમીર જલ્દ આને કે લિયે થોડા સફૂફ આટે મેં ડાલ દિયા કરેં.

﴿8﴾ રોગને ઝૈતૂન દાંતોં પર મલને સે મસૂદે ઓર હિલતે હુએ દાંત મઝબૂત હો જાતે હૈં.

﴿9﴾ હિચકી આ રહી હો તો લોંગ ખા લેને સે બન્દ હો જાતી હૈ.

﴿10﴾ સર મેં જૂએં પડ જાએં તો સતે પોદીના સાબૂન કે પાની મેં હલ કર કે સર મેં ડાલેં ઓર સર કો ખૂબ ધોએં દો તીન મર્તબા ઐસા કર લેને સે કુલ જૂએં મર જાએંગી.

﴿11﴾ લીમૂં કી ફાંક ચેહરે પર કુછ દિનોં મલને ઓર ફિર સાબૂન સે ધો લેને સે ચેહરે કે કીલ મુહાસે દૂર હો જાતે હૈં.

﴿12﴾ પૈદલ ચલને કી વજહ સે અગર પાઉં મેં થકન ઝિયાદા મા'લૂમ

હો તો નમક મિલે હુએ ગર્મ પાની મેં કુછ દેર પાઉં રખ દેને સે થકાવટ દૂર હો જાતી હૈ.

﴿13﴾ લીમૂં કો અગર ભોબલ મેં ગર્મ કર કે નિયોરેં તો અરક આસાની કે સાથ દો ગુના નિકલેગા.

﴿14﴾ આગ સે જલ જાએં તો જલે હુએ મકામ પર ફૌરન રોશનાઈ લગાએં યા ચૂને કા પાની ડાલેં યા બરોઝા કા તેલ લગાએં યા શકર સફેદ પાની મેં ઘોલ કર લગાએં.

﴿15﴾ સાંપ યા કોઈ ઝહરીલા જાનવર કાટ લે તો કાટને સે ઝરા ઊપર ફૌરન કિસી મઝબૂત ધાગે સે કસ કર બાંધ દો ફિર કાટને કી જગહ અફૂન લગા દો તાકે વોહ જગહ સુન હો જાએ ફિર બ્લેડ સે ઝખ્મ લગા કર દબા દો તાકે ચન્દ કતરે ખૂન નિકલ જાએ ફિર પ્યાઝ કો ચૂલ્હે મેં ભૂન કર ઔર નમક મિલા કર ઉસ જગહ પર બાંધ દેં ઔર મરીઝ કો સોને ન દેં યેહ ફૌરી તરકીબ કર કે ફિર ડોક્ટર સે ઇલાજ કરાએં ઔર ઇન્જેક્શન લગવાએં.

﴿16﴾ અગર કોઈ સંખિયા યા અફૂન યા ધતૂરા ખા લે તો ફૌરન સોયા કા બીજ દો તોલા, આધ સેર પાની મેં પકા કર ઉસ મેં પાવ ભર ઘી, એક તોલા નમક મિલા કર નીમ ગર્મ પિલાએં ઔર કે કરાએં જબ ખૂબ કે હો જાએ તો દૂધ પિલાએં ઔર અગર દૂધ સે ભી કે હો જાએ તો બહુત અચ્છા હૈ ઔર મરીઝ કો સોને ન દેં ۞ مریض سیद्धت یابن હو جآهگا.

કીડોં મકોડોં કો ભગાના

સાંપ : એક પાવ નોશાદર કો પાંચ સેર પાની મેં ઘોલ કર ઘર કે તમામ બિલોં સૂરાખોં ઔર કોનોં મેં છિડક દેં અગર ઘર મેં સાંપ હોગા તો ભાગ જાએગા ઔર કભી કભી યેહ પાની છિડકતે રહેં તો ઉસ મકાન મેં સાંપ નહીં આએગા.

દૂસરી તરકીબ યેહ હૈ કે ઘર કે બિલોં ઔર દૂસરે સબ સૂરાખોં મેં રાઈ ડાલ દેં સાંપ ફૌરન હી મર જાએગા ઔર અગર અપને આસ પાસ રાઈ ડાલ કર સોએં તો સાંપ કરીબ નહીં આ સકતા.

બિચ્છૂ : મૂલી કા અરક અગર બિચ્છૂ કે ઊપર ડાલ દિયા જાએ તો બિચ્છૂ ઝરૂર મર જાએગા ઔર અગર બિચ્છૂ કે સૂરાખ મેં મૂલી કે ચન્દ ટુકડે ડાલ દિયે જાએં તો બિચ્છૂ સૂરાખ સે બાહર નહીં નિકલ સકેગા બલ્કે સૂરાખ કે અન્દર હી હલાક હો જાએગા.

દૂસરી તરકીબ યેહ હૈ કે ચિરચિટ્ટા ઘાસ કી જડ અગર બિછોને પર રખ દી જાએ તો બિચ્છૂ બિસ્તર પર નહીં ચઢ સકેગા.

અગર બિચ્છૂ ડંક માર દે તો બેહરોઝા કા તેલ લગાએં યા ચિરચિટ્ટા કી જડ ઘસ કર લગાએં ઝરૂર ઉતર જાએગા.

કન-ખજૂરા (ગોજર) : અગર કિસી કે બદન મેં ચિમટ જાએ યા કાન મેં ઘુસ જાએ તો શકર ઉસ કે ઊપર ડાલેં ફૌરન હી ઉસ કે પાઉં ખાલ મેં સે બાહર નિકલ જાએંગે ઔર અગર પ્યાઝ કા અરક કન-ખજૂરે કે ઊપર ડાલ દેં તો વોહ જગહ ભી છોડ દેગા ઔર ફિર ફૌરન હી મર જાએગા ઔર ઉસ કે પાઉં ચુભને સે ઝખ્મ હો ગયા હૈ તો પ્યાઝ ભુલભુલા કર ઉસ ઝખ્મ પર બાંધના ઇક્સીર હૈ.

પિસ્સૂ : ઇન્દિરાઈન કે ફલ યા જડ પાની મેં ભિગો કર તમામ ઘર મેં પાની છિડક દેં તો ઉસ મકાન સે પિસ્સૂ ભાગ જાએંગે.

ચૂટિયાં : હીંગ સે ભાગ જાતી હૈં.

કપડોં ઔર કિતાબોં કા કીડા : અફસન્તીન યા પોદીના યા લીમૂં કે છિલકે યા નીમ કે પત્તે યા કાફૂર કપડોં ઔર કિતાબોં મેં રખ દેં તો કપડે ઔર કિતાબેં કીડોં કે ખાને સે મહફૂઝ રહેંગી.

ઝમાનએ હમ્લ કી એહતિયાત વ તદાબીર

﴿1﴾ હમ્લ કે ઝમાને મેં ઔરત કો ઈસ કા ખયાલ રખના બહુત ઝરૂરી

હૈ કે એસી સકીલ ગિઝાએં ન ખાએ જિસ સે કબ્જ પૈદા હો જાએ ઔર અગર ઝરા ભી પેટ મેં ગિરાની મા'લૂમ હો તો એક દો વક્ત રોટી ચાવલ ન ખાએં બલ્કે સિર્ફ શોરબા ઘી ડાલ કર પી લેં યા દો તીન તોલા મુનક્કા યા એક હડ કા મુરબ્બા ખા લેં.

﴿2﴾ હામિલા ઔરત કો ચાહિયે કે ચલને મેં પાઉં ઝોર સે ઝમીન પર ન પડે ઔર ન દૌડ કર ચલે ઇસી તરહ ઊંચી જગહ સે નીચે કો એક દમ ઝટકે કે સાથ ન ઉતરે ઇસી તરહ સીઢી પર દૌડ કર ન ચઢે બલ્કે આહિસ્તા આહિસ્તા ચઢે ગરઝ ઇસ કા ખયાલ રખે કે પેટ ન ઝિયાદા હિલે ઔર ન પેટ કો ઝટકા લગને દે, ન ભારી બોઝ ઉઠાએ, ન કોઈ સપ્ત મેહનત કા કામ કરે, ન ગમ ઔર ગુસ્સા કરે, ન દસ્ત લાને વાલી દવાએં ખાએ, ન ઝિયાદા ખુશ્બૂ સૂંધે.

﴿3﴾ હામિલા ઔરત કો ચલને ફિરને કી આદત રખની ચાહિયે ક્યૂંકે હર વક્ત બૈઠે ઔર લૈટે રહને સે બાદી ઔર સુસ્તી બઢતી હૈ મે'દા ખરાબ હો જાતા હૈ ઔર કબ્જ કી શિકાયત પૈદા હો જાતી હૈ.

﴿4﴾ હામિલા ઔરત કો શોહર કે પાસ નહીં સોના ચાહિયે ખુસૂસન ચૌથે મહીને સે પહલે ઔર સાતવેં મહીને કે બા'દ બહુત ઝિયાદા એહતિયાત કી ઝરૂરત હૈ.

﴿5﴾ અગર હામિલા ઔરત કો કે આને લગે તો પોદીને કી ચટની યા કાગઝી લીમૂં ઇસ્તિ'માલ કરેં.

﴿6﴾ અગર હમ્લ કી હાલત મેં ખૂન આને લગે તો “કુર્સ કુહરબા” ખાએં ઔર ફૌરન હકીમ યા ડૉક્ટર સે ઇલાજ કરાએં.

﴿7﴾ અગર હમ્લ ગિર જાને કી આદત હો તો ઉસ ઔરત કો ચાર મહીને તક ફિર સાતવેં મહીને કે બા'દ બહુત ઝિયાદા એહતિયાત રખને કી ઝરૂરત હૈ. ગર્મ ગિઝાઓં સે બિલ્કુલ પરહેઝ રખે ઔર અચ્છા યેહ હૈ કે લંગોટ બાંધે રહે ઔર બિલ્કુલ કોઈ બોઝ ન ઉઠાએ ઔર

ન મેહનત કા કોઈ કામ કરે ઔર અગર હમ્લ ગિરને કે કુછ આસાર ઝાહિર હોં મ-સલન પાની જારી હો જાએ યા ખૂન ગિરને લગે તો ફૌરન હી હકીમ યા ડૉક્ટર કો બુલાના ચાહિયે.

﴿8﴾ અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા હામિલા કો મિટ્ટી ખાને કી આદત હો તો ઈસ આદત કો છુડાના ઝરૂરી હૈ ઔર અગર મિટ્ટી કી બહુત હી હિર્સ હો તો નિશાસ્તા કી ટિક્યાં યા તબાશીર ખાયા કરે ઈસ સે મિટ્ટી કી આદત છૂટ જાતી હૈ.

﴿9﴾ અગર હામિલા કી ભૂક બન્દ હો જાએ તો મિઠાઈ ઔર મુરગ્ગન ગિઝાએં છુડા દેં ઔર સાદા ગિઝાએં ખિલાએં ઔર અગર પેટ મેં દર્દ ઔર રિયાહ મા'લૂમ હો તો “નમક સુલૈમાની” યા “જવારિશ કમૂની” ખિલાએં બહર હાલ તેજ દવાઓં કે ઈસ્તિ'માલ ઔર ઈન્જેક્શન વગૈરા સે બચના બેહતર હૈ ઐસી હાલત મેં ઈલાજ સે બેહતર પરહેઝ ઔર એહતિયાત હૈ.

﴿10﴾ બા'ઝ હામિલા ઔરતોં કે પૈરોં પર વરમ આ જાતા હૈ યેહ કોઈ ખતરનાક ચીઝ નહીં હૈ વિલાદત કે બા'દ ખુદ બખુદ યેહ વરમ જાતા રહતા હૈ.

ઝય્યા કી તદબીરોં કા બયાન

﴿1﴾ હામિલા કો જબ નવાં મહીના શુરૂઅ હો જાએ તો બહુત ઝિયાદા એહતિયાત કરને કરાને કી ઝરૂરત હૈ. ઈસ વક્ત મેં હામિલા કો તાકત પહોંચાને કી ઝરૂરત હૈ લિહાઝા મુન્દરિજએ ઝૈલ તદબીરોં કા ખાસ તૌર પર ખયાલ રખના ચાહિયે. રોઝાના ગ્યારહ અદદ બાદામ મિસ્રી મેં પીસ કર ચટાએં ઔર દો અદદ નારિયલ ઔર શકર દોનોં કો હાવન દસ્તે મેં કૂટ કર સુફૂફ બના લેં ઔર દો તોલા રોઝાના ખાએં, ગાય કા દૂધ, જિસ કદર હઝ્મ હો સકે પિલાએં, મખ્ખન વગૈરા ભી ખિલાએં. ઈન સબ દવાઓં કી વજહ સે ઝય્યા આસાની સે પૈદા હોતા હૈ.

﴿2﴾ જબ વિલાદત કા વક્ત આ જાએ ઔર દર્દે જેહ શુરૂઆ હો જાએ તો બાએ હાથ મેં મિકનાતીસ લેને સે ઔર બાઈ રાન મેં મૂંગે કી જડ બાંધને સે બચ્ચા પૈદા હોને મેં આસાની હોતી હૈ. વિલાદત કી આસાની કે લિયે મુજર્બ તા'વીઝાત ભી હૈં જિન કા ઝિક આગે “અ-મલિય્યાત” કે બયાન મેં હમ લિખેંગે.

﴿3﴾ પૈદાઈશ કે વક્ત કિસી હોશિયાર દાઈ યા લેડી ડોક્ટર કો ઝરૂર બુલા લેના ચાહિયે, અનાડી દાઈયોં કી ગલત તદબીરોં સે અક્સર ઝચ્ચા વ બચ્ચા કો નુક્સાન પહોંચ જાતા હૈ.

﴿4﴾ પૈદાઈશ કે બા'દ ઝચ્ચા કે બદન મેં તેલ કી માલિશ બહુત મુફીદ હૈ જેસા કે પુરાના તરીકા હૈ કે વિલાદત કે બા'દ ચન્દ દિનોં તક માલિશ કરાઈ જાતી હૈ યેહ બહુત હી મુફીદ હૈ.

﴿5﴾ જિસ ઔરત કે દૂધ બહુત કમ હોતા હો અગર વોહ દૂધ આસાની કે સાથ હઝમ કર સકતી હો તો ઉસ કો રોઝાના દૂધ પીના ચાહિયે ઔર મુર્ગ વગૈરા કા મુરગ્ગન શોરબા ઔર ગાજર કા હલ્વા વગૈરા ઉમ્દા ગિઝાએં હૈં ઔર પાંચ માશા કલોંજી ઔર પાંચ માશા તોદરી સુર્ખ દૂધ મેં પિસ કર પિલાએં.

બચ્ચોં કી એહતિયાત વ તદાબીર

﴿1﴾ પૈદાઈશ કે બા'દ બચ્ચે કો પહલે નમક મિલે હુએ નીમ ગર્મ પાની સે નહલાએં ફિર ઈસ કે બા'દ સાદા પાની સે ગુસ્લ દેં તો બચ્ચા ફોડે ફુન્સી કી બીમારિયોં સે મહફૂઝ રહતા હૈ. નમક મિલે હુએ પાની સે બચ્ચોં કો કુછ દિનોં તક નહલાતે રહેં તો યેહ બચ્ચોં કી તન્દુરુસ્તી કે લિયે બહુત મુફીદ હૈ ઔર નહલાને કે બા'દ બચ્ચોં કે બદન મેં સરસોં કે તેલ કી માલિશ બચ્ચોં કી સિહ્હત કે લિયે ઈક્સીર હૈ.

﴿2﴾ બચ્ચોં કો દૂધ પિલાને સે પહલે રોઝાના દો તીન મર્તબા એક ઉંગલી શહ્દ ચટા દિયા કરેં તો યેહ બહુત મુફીદ હૈ.

«૩» બચ્ચોં કો ખ્વાહ જૂલે મેં ઝુલાએં યા બિછોને પર સુલાએં યા ગોદ મેં ખિલાએં હર હાલ મેં બચ્ચોં કા સર ઊંચા રખેં સર નીચા ઔર પાઉં ઊંચે ન હોને દેં.

«૪» પૈદાઈશ કે બા'દ બચ્ચોં કો ઐસી જગહ ન રખેં જહાં રોશની બહુત તેઝ હો ક્યૂંકે બહુત તેઝ રોશની મેં રહને સે બચ્ચે કી નિગાહ કમઝોર હો જાતી હે.

«૫» જબ બચ્ચે કે મસૂદે સખ્ત હો જાએં ઔર દાંત નિકલતે મા'લૂમ હોં તો મસૂદોં પર મુર્ગ કી ચરબી મલા કરેં ઔર રોઝાના એક દો મર્તબા મસૂદોં પર શહ્દ ભી મલા કરેં ઔર બચ્ચે કે સર ઔર ગર્દન પર તેલ કી માલિશ કરતે રહેં.

«૬» જબ દૂધ છુડાને કા વક્ત આએ ઔર બચ્ચા કુછ ખાને લગે તો ખબરદાર ! ખબરદાર ! બચ્ચે કો કોઈ સખ્ત ચીઝ ન ચબાને દેં બલ્કે નિહાયત હી લતીફ ઔર નર્મ ઔર જલ્દ હઝમ હોને વાલી ગિઝાએં બચ્ચે કો ખિલાએં ઔર ગાય યા બકરી કા દૂધ ભી પિલાતે રહેં ઔર ફલ વગૈરા ભી બચ્ચે કો ખિલાતે રહેં ઔર જિસ કદર માં બાપ કો મક્દૂર હો બચ્ચોં કો ઈસ ઉમ્મર મેં અચ્છી ખૂરાક દેં ઈસ ઉમ્મર મેં જો કુછ તાકત બદન મેં આ જાએગી વોહ તમામ ઉમ્મર કામ આએગી હાં ઈસ કા ખયાલ રખના બહુત ઝરૂરી હૈ કે બચ્ચોં કો બાર બાર ગિઝા નહીં દેની ચાહિયે જબ તક એક ગિઝા હઝમ ન હો જાએ દૂસરી ગિઝા હરગિઝ ન દેં.

«૭» બચ્ચોં કો મિઠાઈ ઔર ખટાઈ કી આદત સે બચાના બહુત બહુત ઝરૂરી હૈ કે યેહ દોનોં ચીઝેં બચ્ચોં કી સિહ્હત કે લિયે બહુત મુઝિર ઔર નુક્સાન દેને વાલી હેં. સૂખે ઔર તાઝા મેવોં કા બચ્ચોં કો ખિલાના બહુત હી અચ્છા હૈ.

«૮» ખતના જિતની છોટી ઉમ્મર મેં હો જાએ બેહતર હૈ તકલીફ ભી કમ હોતી હૈ ઔર ઝખ્મ ભી જલ્દી ભર જાતા હૈ.

અ-મલિય્યાત

યેહ ઈમાં હે ખુદા શાહિદ કે હેં આયાતે કુરઆની

ઈલાજે જુમ્લા ઈલ્લતહાએ જિસ્માની વ રૂહાની

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط

ઈસ મેં કોઈ શક નહીં કે અલ્લાહ તઆલા કે મુકદ્દસ નામોં
 ઔર કુરઆન કી મુબારક આયતોં, વજાઈફ ઔર દુઆઓં મેં ઈસ
 કદર ફુયૂઝો બ-રકાત ઔર અજબ અજબ તાસીરાત હેં કે જિન કો
 દેખ કર બિલા શુબા કુદરતે ખુદાવન્દી કા જલ્વા નઝર આતા હૈ.
 બહુત સે મરીઝ જિન કો તમામ હકીમોં ઔર ડોક્ટરોં ને લા ઈલાજ કહ
 કર માયૂસ કર દિયા થા લેકિન જબ અલ્લાહ તઆલા કે અસ્માએ
 હુસ્ના ઔર કુરઆને મજીદ કી મુકદ્દસ આયતોં સે સહીહ તરીકે પર
 ચારાજોઈ કી ગઈ તો દમ ઝદન મેં બડે બડે ખોફનાક ઔર ભયાનક
 અમરાઝ ઈસ તરહ ખત્મ હો ગએ કે ઉન કા નામો નિશાન ભી બાકી
 ન રહા. જાદૂ ઔર આસેબ વગૈરા કી બલાએં ઈતની ખતરનાક હેં કે
 હકીમોં કી તિબ ઔર ડોક્ટરોં કી ડોક્ટરી ઈસ મન્ઝિલ મેં બિલ્કુલ
 લાયાર હૈ લેકિન દુઆઓં, વઝીફોં ઔર કુરઆની આયતોં કી તાસીરાત
 કહરે ઈલાહી કી વોહ તલવાર હેં કે જિન કી તેઝ ધાર સે જાદૂ ટોના
 આસેબ સબ કે સર કલમ હો જાતે હેં. જાદૂ ભી ટૂટ જાતા હૈ ઔર
 આસેબ ભી કભી ભાગ જાતા હૈ ઔર કભી ગિરિફતાર હો કર જલ
 જાતા હૈ. ઈસ લિયે હમ મુનાસિબ સમઝતે હેં કે ચન્દ અ-મલિય્યાત
 ઔર કુરઆની આયાત કે તા'વીઝાત તહરીર કર દેં તાકે અહલે હાજત
 ઈન કે ફુયૂઝો બ-રકાત સે ફાયેદા ઉઠાએં.

આ'માલ ઔર દુઆઓં કી શરાઈત

યાદ રખો કે જિસ તરહ જડી બૂટિયોં ઔર તમામ દવાઓં કી તાસીર ઉસી વક્ત ઝાહિર હોતી હૈ જબ કે ઉસી તરકીબ સે વોહ દવાઓં ઇસ્તિ'માલ કી જાએં જો ઉન કે ઇસ્તિ'માલ કા તરીકા હૈ ઇસી તરહ અ-મલિય્યાત ઔર તા'વીજાત કી ભી કુછ શરાઈત કુછ તરકીબેં કુછ લવાઝિમાત હેં કે જબ તક ઇન સબ ચીઝોં કી રિઆયત ન કી જાએગી અ-મલિય્યાત કી તાસીરાત ઝાહિર ન હોંગી ઔર ફુયૂઝો બ-રકાત હાસિલ ન હોંગે. ઇન શરાઈત મેં સે સાત શર્તે નિહાયત હી અહમ ઔર ઇન્તિહાઈ ઝરૂરી હેં કે જિન કે બિગૈર કુરઆની આ'માલ મેં તાસીરાત કી ઉમ્મીદ રખના નાદાની હૈ ઔર વોહ સબ શર્તે હરબે ઝૈલ હેં :

﴿1﴾ **અકલે હલાલ** : યા'ની હલાલ લુક્મા ખાના ઔર હરામ ગિઝાઓં સે બચના.

﴿2﴾ **સિદ્કે મકાલ** : યા'ની સચ બોલના ઔર ઝૂટ સે હમેશા બચતે રહના.

﴿3﴾ **ઘખ્લાસ** : યા'ની નિયત કો દુરુસ્ત ઔર પાકીઝા રખના કે હર નેકી અલ્લાહ ﷻ હી કે લિયે કરના.

﴿4﴾ **તકવા** : યા'ની શરીઅત કે અહકામ કી પૂરી પૂરી પાબન્દી કરના.

﴿5﴾ **શઆઈરે ઘલાહી ﷻ કી તા'ઝીમ** : યા'ની અલ્લાહ ﷻ કે દીન કે સુતૂનોં મ-સલન કુરઆન, કા'બા, નબી, નમાઝ વગૈરા કી તા'ઝીમ ઔર બુઝુર્ગાને દીન કા હમેશા અ-દબો એહતિરામ કરના.

﴿6﴾ **હુઝૂરે કલ્લ** : યા'ની જો વઝીફા ભી પઢેં દિલ કી હુઝૂરી કે સાથ પઢના.

﴿7﴾ **મઝબૂત અકીદા** : યા'ની જો અમલ ઔર વઝીફા પઢેં ઉસ કી તાસીર પર પૂરા પૂરા ઔર પુખ્તા અકીદા રખના અગર તઝબ-ઝુબ યા તરદુદ રહા તો વઝીફા યા અમલ મેં અસર ન રહેગા.

વઝાઈફ કે ઝરૂરી આદાબ

ઊપર ઝિક્ક હુઈ સાત શર્તો કે ઈલાવા આ'માલ વ વઝાઈફ કે કુછ ઝરૂરી આદાબ ભી હૈં હર અમલ કરને વાલે કો લાઝિમ હૈ કે ઈન આદાબ કા ભી લિહાઝ ખયાલ રખે વરના દુઆઓં ઔર વઝીફોં કી તાસીરાત મેં કમી હો જાના લાઝિમી હૈ. આદાબે દુઆ ઔર વઝાઈફ કી તા'દાદ યૂં તો બહુત ઝિયાદા હૈ મગર હમ ઉન મેં સે ચન્દ નિહાયત હી અહમ ઔર ઝરૂરી આદાબ કા તઝકિરા કરતે હૈં જો યેહ હૈં :

❶ **બારગાહે હક મેં ઇજાઝો નિયાઝ :** યા'ની હર અમલ કરને યા તા'વીઝાત લિખને કે વક્ત નિહાયત હી ખુઝૂઓ ખુશૂઅ કે સાથ ખુદાવન્દે કુદૂસ કી બારગાહ મેં આજિઝી વ નિયાઝ મન્દી કા ઈઝહાર કરે.

❷ **સ-દકા વ ખૈરાત :** યા'ની હર અમલ ઔર વઝીફા શુરૂઅ કરને સે પહલે કુછ સ-દકા વ ખૈરાત કરે.

❸ **દુરૂદ શરીફ :** યા'ની હર અમલ હર વઝીફે કે અવ્વલ વ આખિર દુરૂદ શરીફ કા વિર્દ કરે.

❹ **બાર બાર દુઆ માંગે :** યા'ની વઝીફોં કે બા'દ જબ અપને મક્સદ કે લિયે દુઆ માંગે તો એક હી મર્તબા દુઆ માંગ કર બસ ન કર દે બલ્કે બાર બાર ગિઝગિઝા કર ખુદા સે દુઆ માંગે.

❺ **તન્હાઈ :** યા'ની જહાં તક હો સકે હર દુઆ ઔર વઝીફે વગૈરા અ-મલિય્યાત કો તન્હાઈ મેં પઢે, જહાં ન કિસી કી આમદો રફત હો ન કિસી કી કોઈ આવાઝ આએ.

❻ **કિસી કો નુક્સાન ન પહોંચાએ :** યા'ની કિસી મુસલ્માન કો નુક્સાન પહોંચાને કે લિયે હરગિઝ હરગિઝ ન કોઈ અમલ કરે, ન કોઈ વઝીફા પઢે.

❼ **ખૂરાક મેં કમી :** યા'ની જબ કોઈ અમલ કરે યા વઝીફા પઢે તો ઉસ દૌરાન મેં બહુત કમ ખાએ ઔર સાદા ગિઝા ખાએ, ભરપેટ ન ખાએ

ક્યૂંકે પેટ ભરે લોગ દુઆઓં કી તાસીર સે અક્સર મહરૂમ રહતે હૈં.

❧❧❧ **પાકી ઔર સફાઈ** : આ'માલ ઔર વઝાઈફ પઢને કે દૌરાન બદન ઔર કપડોં કી પાકી ઔર સફાઈ સુથરાઈ કા ખાસ તૌર પર ખયાલ વ લિહાઝ રખે બલ્કે ખુશ્બૂ ભી ઈસ્તિ'માલ કરે ઔર ઝાહિરી પાકી વ સફાઈ કે સાથ સાથ અપને અખ્લાક વ કિરદાર ઔર બાતિની સફાઈ કા ભી એહતિમામ રખે.

❧❧❧ **પાક રોશનાઈ** : જો તા'વીઝ લિખે વોહ ઝા'ફરાન સે લિખે યા એસી રોશનાઈ સે લિખે જિસ મેં સ્પિટ ન પડી હો બલ્કે અપને હાથ સે બનાઈ હુઈ રોશનાઈ હોની ચાહિયે જો ઝમઝમ શરીફ મેં ઘોલી હુઈ હો યા દરિયાઓં કે જારી પાની મેં.

❧❧❧ **અચ્છી સાઅત અચ્છી નિય્યત** : હર અમલ અચ્છી સાઅત મેં કરે ઔર હર તા'વીઝ અચ્છી સાઅત મેં કિબ્લા રૂ હો કર લિખે ઔર તા'વીઝ લિખતે વક્ત હરગિઝ કોઈ તમઅ ઔર લાલચ દિલ મેં ન લાએ બલ્કે ઈખ્લાસ કે સાથ તા'વીઝ લિખ કર હાજત મન્દોં કો દે. હાં અગર લોગ અપની તરફ સે તા'વીઝોં કા નઝરાના ખુશી કે સાથ પેશ કરેં તો ઉસ કો રદ ન કરે.

સિફલી વ રહમાની અ-મલિય્યાત

અ-મલિય્યાત કી દો કિસ્મેં હૈં, એક સિફલી, દૂસરે રહમાની. સિફલી અ-મલિય્યાત ના જાઈઝ ઔર હરામ હૈં બલ્કે ઈન મેં સે બા'ઝ સરીહ કુફ ઔર શર્ક હૈં લિહાઝા તમામ સિફલી અ-મલિય્યાત જાદૂ ટોના વગૈરા કોઈ મુસલ્માન કભી હરગિઝ હરગિઝ ન કરે વરના ઈમાન બરબાદ હો જાએગા. હાં રહમાની અ-મલિય્યાત જાઈઝ હૈં જો કુરઆન શરીફ કી આયતોં ઔર મુકદ્દસ દુઆઓં કે ઝરીએ કિયે જાતે હૈં મગર રહમાની અમલ ભી ઉસી વક્ત જાઈઝ હૈં જબ કે શરીઅત

ઈજાઝત દે મ-સલન દુશ્મની ડાલને કે લિયે કોઈ રહમાની અમલ ક્રિયા જાએ તો યેહ ઉસી સૂરત મેં જાઈઝ હોગા કે શરીઅત ઈસ કો જાઈઝ કરાર દે. ચુનાચ્ચે કિસી મર્દ વ ઔરત મેં ના જાઈઝ તઅલ્લુક હો ગયા હૈ તો ઉન દોનોં મેં અદાવત ડાલને કે લિયે કોઈ રહમાની અમલ કરના જાઈઝ હૈ બલ્કે સવાબ કા કામ હૈ કે દોનોં કો ગુનાહ સે બચાના મક્સૂદ હૈ. લેકિન મિયાં બીવી યા ભાઈ ભાઈ કે દરમિયાન દુશ્મની ડાલને કે લિયે કોઈ રહમાની અમલ કરના હરામ ઔર ગુનાહ હૈ.

મુવક્કલાતી અ-મલિય્યાત સે બચતે રહો

રહમાની અ-મલિય્યાત કી દો કિસ્મેં હૈં એક મુવક્કલાતી જો મુવક્કલોં કે વાસિતે સે હોતા હૈ દૂસરે ગૈર મુવક્કલાતી જિસ મેં મુવક્કલોં કા વાસિતા નહીં હોતા. અગર્યે મુવક્કલાતી અ-મલિય્યાત બહુત હી મુઅસ્સિર હુવા કરતે હૈં લેકિન ઈન મેં બડે બડે ખતરાત ભી હૈં બલ્કે જાન કા ભી ડર રહતા હૈ ઈસ લિયે મુવક્કલાતી અ-મલિય્યાત સે હમેશા દૂર હી ભાગતે રહના ચાહિયે. જો લોગ ભી મુવક્કલાતી અ-મલિય્યાત કે ચક્કર મેં પડે વોહ ખતરાત કે ભંવર મેં ફંસ ગએ. કોઈ કોઢી હુવા, કોઈ પાગલ હો ગયા, કોઈ જાન સે મારા ગયા. શૈખે કામિલ કી તા'લીમ વ ઈજાઝત મુવક્કલાતી અ-મલિય્યાત મેં ઈન્તિહાઈ ઝરૂરી હૈ ઔર ઈસ ઝમાને મેં “શૈખે કામિલ” કા મિલના બહુત દુશ્વાર હૈ ઈસ લિયે હમ યહાં ચન્દ ગૈર મુવક્કલાતી અ-મલિય્યાત લિખતે હૈં ઈન અ-મલિય્યાત મેં મુવક્કલોં કા કોઈ વાસિતા નહીં હૈ ઔર હર સુન્ની મુસલ્માન મર્દ વ ઔરત જો પાબન્દે શરીઅત હોં ઉન સબ કો ઈન આ'માલ વ તા'વીઝાત કે કરને કી ઈજાઝત હૈ વોહ અગર શરાઈત વ આદાબ કી પાબન્દી કરેંગે તો ફાએદા ઉઠાએંગે વરના ફાએદે સે મહરૂમ રહેંગે લેકિન બહર હાલ ઈન કો ન કોઈ ખતરા હોગા, ન કોઈ નુક્સાન وَاللّٰهُ تَعَالٰی اَعْلَم.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

“બિસ્મિલ્લાહ શરીફ” કે ખવાસ ઓર ઇસ આયતે મુબારકા-રકા કી ખાસિયતે બહુત હેં ઇન મેં સે ચન્દ ફવાઈદ યહાં લિખે જાતે હેં જો બુઝુર્ગો કે મુજરબ ઓર આઝમૂદા હેં.

हर तरह की हाजत रवाफ : अगर कोई सप्त मुश्किल या हाजत पेश आ जाये तो बुध जुमा'रात और जुमुआ को मुसल्लल तीन दिन रोजे रખे और जुमुआ का गुस्ल कर के नमाजे जुमुआ के लिये जाये और कुछ भैरात भी करे फिर नमाजे जुमुआ के बाद येह दुआ पढ कर अपने मकसद के लिये दिल लगा कर और गिडगिडा कर ખુદા સે દુઆ માંગે **اللَّهُ تَعَالَى** उस की दुआ कबूल होगी.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۝ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۝ وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۝ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۝ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ ۝ الَّذِي مَلَأَتْ عَظَمَتُهُ السَّمُوتَ وَالْأَرْضَ ۝ وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۝ وَعَنْتَ لَهُ الْوُجُوهُ وَخَشَعَتَ لَهُ الْأَصْوَاتُ ۝ وَجَلَبَتِ الْقُلُوبُ مِنْ خَشْيَتِهِ ۝ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنْ تُعْطِيَنِي مَسْئَلَتِي وَتَفْضِيَنِي حَاجَتِي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ
(فیوض قرآنی بحوالہ الترغیب والترہیب و مفتاح الحسن وغیرہ)

લઈઝ કે બા'દ અપની ઝરૂરત કા નામ ઝિક કરો.

જિસ સહાબી સે યેહ દુઆ મન્કૂલ હૈ ઉન કા ઇશાદ હૈ કે યેહ દુઆ નાદાનોં કો હરગિઝ મત સિખાઓ ક્યૂંકે વોહ ના જાઈઝ કામોં કે લિયે પઢેંગે ઓર ગુનાહોં મેં મુખ્તલા હોંગે. બુઝુર્ગો કે ફરમાન કે મુતાબિક મેં ભી સપ્ત તાકીદ કરતા હૂં કે ના જાઈઝ કામોં કે લિયે કભી હરગિઝ ઇસ દુઆ કો ન પઢના વરના સપ્ત નુક્સાન ઉઠાઓગે.

દુશ્મની દૂર હો જાએ ઔર મહબ્બત પૈદા હો જાએ : અગર પાની પર 786 મર્તબા بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ પઢ કર મુખાલિફ કો પિલા દો તો વોહ મુખા-લફત છોડ દેગા ઔર મહબ્બત કરને લગેગા ઔર અગર મુવાફિક કો પિલા દો તો મહબ્બત બઢ જાએગી. (કુયૂઝે કુરઆની)

હર દર્દ વ મરઝ દૂર હો જાએ : જિસ દર્દ યા મરઝ પર ત્રીન રોઝ તક સો મર્તબા بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ હુઝૂરે દિલ સે પઢ કર દમ ક્રિયા જાએ ઇસ સે આરામ હો જાએગા. (કુયૂઝે કુરઆની)

ચોર ઔર અચાનક મૌત સે હિફઝત : અગર રાત કો સોતે વક્ત 21 મર્તબા بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ પઢ લો તો ઇન્ શાઅલ્લાહ તૈઆલિ માલ વ અસ્બાબ ચોરી સે મહફૂઝ રહેંગે ઔર મર્ગે ના ગહાની સે ભી હિફઝત હોગી. (કુયૂઝે કુરઆની)

હાજતોં કે લિયે બિસ્મિલ્લાહ ઔર નમાઝ : بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ઇસ તરહ પઢો કે જબ એક હઝાર મર્તબા હો જાએ તો દો રક્અત નમાઝ પઢ કર દુરૂદ શરીફ પઢો ઔર અપની મુરાદ કે લિયે દુઆ માંગો ફિર એક હઝાર મર્તબા બિસ્મિલ્લાહ પઢ કર દો રક્અત નમાઝ પઢો ઔર દુરૂદ શરીફ પઢ કર અપની મુરાદ કે લિયે દુઆ માંગો ગરઝ ઇસી તરહ બારહ હઝાર મર્તબા બિસ્મિલ્લાહ પઢો ઔર હર હઝાર પર દો રક્અત નમાઝ પઢો ઔર નમાઝ કે બા'દ દુરૂદ શરીફ પઢ કર અપની મુરાદ કે લિયે દુઆ માંગો ઇન્ શાઅલ્લાહ તૈઆલિ મુરાદ હાસિલ હોગી. (મુરક્કએ કલીમી વ મુજરબાતે દૈરબી)

ઔલાદ ઝિન્દા રહેગી : જિસ ઔરત કા બચ્ચા ઝિન્દા ન રહતા હો વોહ એક કાગઝ પર એક સો સાઠ¹⁶⁰ બાર بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ લિખવા કર ઇસ કા તા'વીઝ બના કર હર વક્ત પહને રહે તો ઇન્ શાઅલ્લાહ તૈઆલિ ઊસ કી ઔલાદ ઝિન્દા રહેગી. (કુયૂઝે કુરઆની)

ઝહૂર કા અસર ન હો : بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ :
 येह दुआ पढ कर हमेशा जाना जाये
 और पानी वगैरा पियें तो إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى
 और झहूर कोई नुकसान नहीं देगा लेकिन पुष्टा अकीदा और शराईत
 का पाया जाना जरूरी है. (हुयूजे कुरआनी)

બુખાર સે શિક્ષા : जिस को बुखार हो सात बार येह दुआ पढे
 بِسْمِ اللَّهِ الْكَبِيرِ أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنْ شَرِّ كُلِّ عَرَقٍ نَعَارٍ وَمِنْ شَرِّ حَرِّ النَّارِ
 अगर मरीज बुद न पढ सके तो कोई दूसरा नमाजी आदमी सात बार
 पढ कर दम कर दे या पानी पर दम कर के पिला दे إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى
 उतर जायेगा. એક મર્તબા મેં બુખાર ન ઉતરે તો બાર બાર યેહ અમલ
 કરે. (المستدرک، کتاب الرقی والتمايم، باب رقية وجع الضرس والاذن، رقم ۸۳۲۴، ج ۵، ص ۵۹۲)

તપે લગ્ના સે શિક્ષા : जिस को जडा बुखार आता हो इस नकश को
 लिख कर मरीज के गले में डाल दें.

بسم	الله	الرحمن	الرحيم
الله	الرحمن	الرحيم	بسم
الرحمن	الرحيم	بسم	الله
الرحيم	بسم	الله	الرحمن

બાઝાર મેં નુકસાન ન હો બલ્કે ફાયેદા હો : બાઝાર જાઓ તો યેહ
 દુઆ પढો :

بِسْمِ اللَّهِ أَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْأَسْوَاقِ وَخَيْرَ مَا فِيهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ
 هَا وَشَرِّ مَا فِيهَا أَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَصِيبَ يَمِينًا فَاجِرَةً أَوْ صَفْقَةً حَاسِرَةً ط
 ઈસ દુઆ કી બ-ર-કત સે إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى બાઝાર મેં ખૂબ નફા

હોગા और कोई घाटा नहीं होगा इस दुआ को छुड़ूरे अकरम
 صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ने पढा है.

(المستدرک، کتاب الدعاء والتکبیر... الخ، رقم ۲۰۲، ج ۲، ص ۲۳۲)

आसेब दूर हो जाये : आसेब जदा मरीज पर येह पढा जाये :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ اَلَمْ يَص ۝ طه ۝ طسم ۝ كهيعص ۝ يس ۝

وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ۝ حمعسق ۝ ق ۝ ن ۝ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ۝

આસેબ નિકલ જાએગા और फिर न आयेगा.
 ॐ IN SHAA ALLAH TAYALI

પઢને વાલે મેં તકવા, એ'તિકાદે કામિલ और इहानी कुवत હોની
 ચાહિયે और छुड़ूरे कलम के साथ पढे. (छुड़ूरे कुरआनी)

ખતરે મેં પડ જાને કે વક્ત : હઝરતે અલી રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કા ઇશાદ હૈ
 કે अगर कोई ખतरे में पड जाये तो येह पढे

بِسْمِ اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

ॐ IN SHAA ALLAH TAYALI

(عمل اليوم والليلة لابن السني، باب مايقول اذا وقع في ورطة، رقم ۳۳۶، ص ۱۰۸)

હર આફત સે અમાન : જો શખ્સ રોઝાના સુખો શામ ઇસ દુઆ કો
 પઢે વોહ હર આફત વ બલા સે મહફૂઝ રહેગા :

بِسْمِ اللَّهِ اَللّهُمَّ اَنْتَ رَبِّي لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ عَلَيكَ تَوَكَّلْتُ وَاَنْتَ رَبُّ

الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ط مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ وَمَا لَمْ

يَشَأْ لَمْ يَكُنْ اَشْهَدُ اَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ه وَاَنَّ اللَّهَ قَدْ احَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ

عِلْمًا ه وَاَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا اَللّهُمَّ اِنِّي اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ

كُلِّ دَابَّةٍ اَنْتَ اَخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا اِنَّ رَبِّيْ عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ه وَاَنْتَ عَلَى كُلِّ

شَيْءٍ حَافِظٌ ه اِنَّ وَلِيَّيَّ اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ه فَاِنْ تَوَلَّوْا

اَفْقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ ط عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ-

ઇસ દુઆ કા બડા હિસ્સા શર્હે સ-ફરુસસઆદહ સ. 478 મેં મઝકૂર હૈ ઓર પૂરી દુઆ મુ-તઅદદ બુતુર્ગોં ને લિખી હૈ “અલ કૌલુલ જમીલ” સ. 77 મેં લિખા હૈ કે મૈં ને ઇસ દુઆ કો નિહાયત મુફીદ પાયા હૈ.

દફ્તે આસેબ વ રદે સેદર કી છ⁶ દુઆઓં : ઇન છ⁶ દુઆઓં કો “શશ કુફલ” (છ⁶ તાલા) ભી કહતે હૈં. જો શખ્સ રાત કો હમેશા શશ કુફલ પઢતા રહે યા લિખ કર અપને પાસ રખે વોહ હર ખોફ વ ખતરે સે ઓર જાદૂ સે ઓર હર કિસ્મ કી બલાઓં સે મહફૂઝ રહેગા ઓર અગર શશ કુફલ કો આસેબ ઝદા યા સેદર વ જાદૂ કે મરીઝ કે કાન મેં પઢ કર ફૂંક માર દી જાએ તો આસેબ ભાગ જાએગા ઓર જાદૂ ઉતર જાએગા. (ફૂઝો કુરઆની)

કુફલે અવ્વલ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ه بِسْمِ اللَّهِ السَّمِيعِ الْبَصِيرِ الَّذِي
لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝

કુફલે દુવુમ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط بِسْمِ اللَّهِ الْخَلَّاقِ الْعَلِيمِ الَّذِي
لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ۝

કુફલે સિવુમ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ه بِسْمِ اللَّهِ السَّمِيعِ الْبَصِيرِ الَّذِي
لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْبَصِيرُ ۝

કુફલે ચહારુમ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ه بِسْمِ اللَّهِ السَّمِيعِ الْبَصِيرِ الَّذِي
لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ الْغَنِيُّ الْقَدِيرُ ۝

કુફલે પન્હુમ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط بِسْمِ اللَّهِ السَّمِيعِ الْبَصِيرِ الَّذِي
لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ○

કુફલે શશુમ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ه بِسْمِ اللَّهِ السَّمِيعِ الْبَصِيرِ الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ الْحَكِيمُ ط قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ه وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ○

ઝાલિમ ઓર શૈતાન કે શર સે પનાહ : ઇસ કે લિયે હઝરતે અનસ સહાબી રَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કી દુઆ બેહદ નાફેઅ ઓર બહુત હી ફાએદા બખ્શ હૈ. ઇમામુલ હિન્દ હઝરતે શૈખ અબ્દુલ હક મુહદિસ عَلَیْهِ રَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى ને અપને એક મક્તૂબ મેં ઇસ કો પૂરી તફસીલ કે સાથ બયાન ફરમાયા હૈ. ઇસ મક્તૂબ કા નામ “اِسْتِیْنَاْسُ الْاَنْوَارِ الْقَبَسِ فِي شَرْحِ دُعَاءِ اَنَس” હૈ. યેહ મક્તૂબ “અખ્બારુલ અખ્યાર” સ. 191 કે હાશિયે પર છપા હૈ ઇસ મેં આપ લિખતે હેં :

ઇમામ જલાલુદ્દીન સુયૂતી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ જમ્ઉલ જવામેઅ મેં મુહદિસ અબુશૈખ કી કિતાબુરસવાબ ઓર તારીખ ઇબ્ને અસાકિર સે નક્કલ કરતે હેં કે એક રોઝ હજજાજ બિન યૂસુફ સ-કફી ઝાલિમ ગવર્નર ને હઝરતે અનસ رَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કો મુખ્તલિફ અક્સામ કે ચાર સો ઘોડે દિખા કર કહા કે ઐ અનસ ! કયા તુમ ને અપને સાહિબ (યા'ની રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) કે પાસ ભી ઇતને ઘોડે ઓર યેહ શાનો શૌકત દેખી હૈ ? હઝરતે અનસ رَضِیَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને ફરમાયા કે ખુદા કી કસમ ! મેં ને રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે પાસ ઇસ સે બેહતર ચીઝેં દેખી હેં ઓર મેં ને હુઝૂર صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآલِهِ وَسَلَّمَ સે સુના હૈ કે ઘોડે ત્રીન તરહ કે હેં એક વોહ ઘોડા જો જિહાદ કે લિયે રખા જાએ ફિર ઇસ કે રખને કા સવાબ બયાન ફરમાયા (યેહ આમ તૌર પર હદીસ કી કિતાબોં

મેં મોજૂદ હૈ) દૂસરા વોહ ઘોડા જો અપની સુવારી કે લિયે રખા જાતા હૈ. તીસરા વોહ ઘોડા જો નામો નુમૂદ કે લિયે રખા જાતા હૈ ઇસ કે રખને સે આદમી જહન્નમ મેં જાએગા ઐ હજજાજ ! તેરે ઘોડે ઐસે હી હૈં.”

હજજાજ ઇસ હદીસ કો સુન કર આગ બગૂલા હો ગયા ઔર કહા કે ઐ અનસ ! અગર મુઝ કો ઇસ કા લિહાઝ ન હોતા કે તુમ ને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ખિદમત કી હૈ ઔર અમીરુલ મુઅમિનીન (અબ્દુલ મલિક બિન મરવાન) ને તુમ્હારે સાથ રિઆયત કરને કી હિદાયત કી હૈ તો મૈં તુમ્હારે સાથ બહુત બુરા મુઆ-મલા કર ડાલતા.

હઝરતે અનસ રઝીલ્લેહુલ્લાહુનું ને ફરમાયા કે ઐ હજજાજ ! કસમ બ ખુદા તૂ મેરે સાથ કોઈ બદ ઉન્વાની નહીં કર સકતા. મૈં ને રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે ચન્દ કલિમાત સુને હૈં જિન કી બ-ર-કત સે મૈં હમેશા અલ્લાહ તઆલા કી પનાહ મેં રહતા હૂં ઔર ઇન કલિમાત કી બદૌલત કિસી ઝાલિમ કી સખ્તી ઔર કિસી શૈતાન કે શર સે ડરતા હી નહીં. હજજાજ ઇસ કલામ કી હૈબત સે દમ બખુદ રહ ગયા ઔર સર ઝુકા લિયા. થોડી દેર કે બા'દ સર ઉઠા કર બોલા કે ઐ અબૂ હમ્ઝા (યેહ હઝરતે અનસ કી કુન્યત હૈ) યેહ કલિમાત મુઝે બતા દીજિયે. હઝરતે અનસ રઝીલ્લેહુલ્લાહુનું ને ફરમાયા કે મૈં હરગિઝ તુઝે ન બતાઉંગા ઇસ લિયે કે તૂ ઇસ કા અહ્લ નહીં હૈ. રાવી કા બયાન હૈ કે જબ હઝરતે અનસ રઝીલ્લેહુલ્લાહુનું કા આખિરી વક્ત આ ગયા તો ઇન કે ખાદિમ હઝરતે અબ્બાન રઝીલ્લેહુલ્લાહુનું ઇન કે સિરહાને આ કર રોને લગે. હઝરતે અનસ રઝીલ્લેહુલ્લાહુનું ને ફરમાયા ક્યા ચાહતા હૈ ? હઝરતે અબ્બાન રઝીલ્લેહુલ્લાહુનું ને અર્ઝ કી વોહ કલિમાત હમેં તા'લીમ ફરમાઈયે જિન કે બતાને કી હજજાજ ને દર-ખ્વાસ્ત કી થી ઔર આપ ને ઇન્કાર ફરમા દિયા થા. હઝરતે અનસ રઝીલ્લેહુલ્લાહુનું ને ફરમાયા લો સીખ લો ઇન કો સુબ્હો શામ પઢના વોહ કલિમાત યેહ હૈં :

دُعَاओे अनस رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ॥

بِسْمِ اللَّهِ عَلَى نَفْسِي وَدِينِي بِسْمِ اللَّهِ عَلَى أَهْلِي وَمَالِي وَوَلَدِي. بِسْمِ اللَّهِ عَلَى مَا
أَعْطَانِي اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا ط اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ وَأَعَزُّ وَأَجَلُّ
وَأَعْظَمُ مِمَّا أَخَافُ وَأَحْذَرُ عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ ثَنَاءُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ اللَّهُمَّ إِنِّي
أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ ॥ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ॥
فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ط عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْعَظِيمِ ॥ إِنَّ وَلِيَّ ِ اللَّهِ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ॥

ઇસ દુઆ કો ત્રીન મર્તબા સુબહ કો ઓર ત્રીન મર્તબા શામ કો

પઢના બુખારીશી કા મા'મૂલ હૈ. (جامع الاحاديث للسيوطي، مسند انس بن مالك،

رقم ١٢٠٦٣، ج ١٨، ص ٤٨٧، اخبار الاخیار (فارسی)، ص ٢٩٢)

हर मरग से शिफा : येड कलिमात पढे जाअें और एन का ता'वीज

पडना जाअे :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِاللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ॥ أُسْكُنْ
أَيُّهَا الْوَجُعُ سَكْنَتَكَ بِالَّذِي يُمِسِّكَ السَّمَاءُ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ
بِالنَّاسِ لَرءُوفٌ رَحِيمٌ ॥ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ॥ وَبِاللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ
إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ أُسْكُنْ أَيُّهَا الْوَجُعُ سَكْنَتَكَ بِالَّذِي يُمِسِّكَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
أَنْ تَزُولَا وَلَعِنُ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ ط إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ॥

येड હઝરતે ઇમામ શાફેઈ રહેઁલ્લે તૈઆલે કા મુજરબ અમલ

હૈ. ઇમામ મૌસૂફ કા કૌલ હૈ કે ઇસ કે પઢને કી બ-ર-કત સે મુઝે કબી

તબીબ (ડોક્ટર) કી ઝરૂરત હી નહીં હુઈ.

(કુયૂઝે કુરઆની)

हिरेँ अबू दुहानا رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ : જો જિન્નો શૈતાન વગૈરા કે શર ઓર

શરારતોં સે બચાને વાલા બેહતરીન વઝીફા ઓર આ'લા દ-રજે કા અમલ હે. હઝરતે ઇમામ સુયૂતી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ “ખસાઈસે કુબ્રા” જિલ્દ 2, સ. 98 મેં ઇમામ બૈહકી કી રિવાયાત લિખતે હેં કે હઝરતે અબૂ દુજાના رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ને હુઝૂરે અકરમ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે દરબારે અકદસ મેં ગુઝારિશ કી, કે યા રસૂલલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ! મેં રાત કો બિસ્તર પર લેટતા હૂં તો અપને ઘર મેં ચક્કી ચલને કી આવાઝ, શહ્દ કી મખ્ખિયોં કી બિનબિનાહટ જૈસી આવાઝ સુના કરતા હૂં ઓર કભી કભી બિજલી કી સી ચમક ભી દેખતા હૂં. એક રાત મેં ને કુછ ખૌફઝદા હો કર સર ઉઠાયા તો સહન મેં એક કાલા સાયા નઝર આયા જો ઊંચા ઓર લમ્બા હોતા જા રહા હે, મેં ને બઢ કર ઉસ કો છુવા તો ઉસ કી ખાલ સાહી કી ખાલ કી તરહ કાટને વાલી થી. ફિર ઉસ ને મેરે મુંહ પર આગ કા એક શો'લા ફેંકા ઓર મુઝે મહસૂસ હુવા કે મેં જલ જાઉંગા. યેહ સુન કર હુઝૂરે અકદસ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને હુકમ ફરમાયા કે કલમ દવાત ઓર કાગઝ લાઓ. મેં ને પેશ કિયા તો આપ ને હઝરતે અલી كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ સે ફરમાયા કે લિખો

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنْ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ إِلَى مَنْ طَرَقَ الدَّارَ مِنَ الْعِمَارِ وَالزُّوَارِ وَالسَّائِحِينَ إِلَّا طَارِقٌ يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَارَحْمَنُ ○ أَمَا بَعْدُ فَإِنَّ لَنَا وَلَكُمْ فِي الْحَقِّ سَعَةً فَإِنَّ تَكُ عَاشِقًا مُوَلِّعًا أَوْ فَاجِرًا مُفْتَحِمًا أَوْ رَاغِبًا حَقًّا أَوْ مُبْطِلًا فَهَذَا كِتَابٌ يَنْطَلِقُ عَلَيْنَا وَعَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ○ وَرُسُلُنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ○ أَتُرْكُوا أَصَاحِبَ كِتَابِي هَذَا وَأَنْطَلِقُوا إِلَى عَبْدَةِ الْأَصْنَامِ وَالْإِلَهِ يَزْعُمُ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ طُكِّلَ شَيْءٌ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ○ تَقَبَّلُونَ ○ حَم ○ لَا تُنْصَرُونَ ○ حَم ○ عَسَق ○ تَفَوْقُ أَعْدَاءُ اللَّهِ وَبَلَغَتْ حُجَّةُ اللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ط فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ط

યેહ હિર્ઝ આસેબ ઝદા કી ગરદન મેં તા'વીઝ બના કર પહના દિયા જાએ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى આસેબ જાતા રહેગા. અગર ઘર મેં આસેબ કા અસર હૈ તો દીવાર પર ચસ્પાં કર દિયા જાએ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى આસેબ ભાગ જાએગા. યુનાન્યે હઝરતે અબૂ દુજાના رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ઈસ હિર્ઝ કો લે કર ઘર આએ ઔર રાત કો અપને સર કે નીચે રખ કર સોએ તો ઉન કી આંખ ઉસ વક્ત ખુલી જબ કોઈ ચિલ્લા ચિલ્લા કર કહ રહા થા કે ઐ અબૂ દુજાના رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ! લાત વ ઉઝ્ઝા કી કસમ હૈ કે મેં ઈન કલિમાત સે જલ રહા હૂં મેં ઈસ તહરીર વાલે કે હક કા વસીલા દે કર કહતા હૂં કે અગર તુમ ને ઈસ હિર્ઝ કો ઉઠા લિયા તો હમ તુમ્હારે ઘર ઔર તુમ્હારે હમસાએ કે ઘર ન આએંગે. હઝરતે અબૂ દુજાના رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ફજા કો મસ્જિદે ન-બવી મેં આએ ઔર નમાઝ પઢ કર રાત કા માજરા સુનાયા તો હુઝૂર عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام ને ફરમાયા :

ઐ અબૂ દુજાના رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ઉસ ઝાત કી કસમ હૈ મુઝે જિસ ને હક કે સાથ ભેજા હૈ અબ યેહ આસેબ કિયામત તક અઝાબ મેં રહેગા.

(الخصائص الكبرى، ج ۲، ص ۱۶۶)

ખફ્કાન કા તા'વીઝ : દિલ ધડકતા હો યા દિલ ઘબરાતા હો યા દિલ મેં દર્દ યા જલન હો તો યેહ તા'વીઝ લિખ કર ગલે મેં ડાલ દિયા જાએ ઔર ડોરા ઈતના બડા હો, કે તા'વીઝ દિલ કે પાસ લટકા રહે તા'વીઝ યેહ હૈ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ يَا اللَّهُ يَا رَحِيمٌ دَلَّ مَا رَأَى مُسْتَقِيمٌ

بحق اياك نعبد واياك نستعين وبحق الا بذكر الله تطمئن القلوب وبحق

ظه ويس وحق ن وحق يا بدوح .

ખવાસે સૂરએ ફાતિહા

ઈમામ દારિમી ઈમામ બૈહકી વઘૈરા કી રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ફરમાયા કે સૂરએ ફાતિહા હર મરઝ કી દવા હૈ ઈસ સૂરહ કા એક નામ “શાફિયા” ઔર એક નામ “સૂ-રતુશિફા”

હે ઇસ લિયે કે યેહ હર મરજ કે લિયે શિક્કા હે.

(سنن الدارمی، باب فضل خاتمه الكتاب، رقم ۳۳۷۰، ج ۲، ص ۳۸-۵ صاوی، الفاتحه، ج ۱، ص ۱۳)

રોઝી કી ફરાવાની વગૈરા : મુસ્નદે દારિમી મેં હે કે સો મર્તબા સૂરએ ફાતિહા પઢ કર જો દુઆ માંગી જાએ ઉસ કો અલ્લાહ તઆલા કબૂલ ફરમાતા હે.

મકાન સે જિન્ન બાગ જાએ : અગર કિસી ઘર મેં જિન્ન રહતા હો ઔર પરેશાન કરતા હો તો સૂરએ ફાતિહા ઔર આ-યતુલ કુરસી ઔર સૂરએ જિન્ન કી ઇન્જિદાઈ પાંચ આયતેં પઢ કર ઔર પાની પર દમ કર કે મકાન કે અતરાફ વ જવાનિબ મેં છિડક દેને કે બા'દ જિન્ન મકાન મેં સે ચલા જાએગા ઔર اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی ફિર ન આએગા. (કુયૂએ કુરઆની)

શિક્કાએ અમરાઝ : બુઝુર્ગોં ને ફરમાયા હે કે ફજ કી સુન્નતોં ઔર ફર્જ કે દરમિયાન મેં 41 બાર સૂરએ ફાતિહા પઢ કર મરીઝ પર દમ કરને સે આરામ હો જાતા હે ઔર આંખ કા દર્દ બહુત જલ્દ અચ્છા હો જાતા હે ઔર અગર ઇતના પઢ કર અપના થૂક આંખોં મેં લગા દિયા જાએ તો બહુત મુફીદ હે. (કુયૂએ કુરઆની)

હઝરતે ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઔલિયા رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه ફરમાતે હેં કે અગર કોઈ મુશ્કિલ પેશ આ જાએ તો સૂરએ ફાતિહા ઇસ તરહ ચાલીસ મર્તબા પઢો કે بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ કી મીમ કો અલ હમ્દ કે લામ મેં મિલાઓ ઔર الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ કો ત્રીન બાર પઢો ઔર હર મર્તબા આખિર મેં ત્રીન બાર “આમીન” કહો اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی મક્સદ હાસિલ હોગા.

(فوائد الفوائد مع هشت بهشت، ج ۲، ص ۷۹ بتغیر قلیل)

બીમારી ઔર આફતોં કો દફૂઅ કરને કે લિયે : સાત દિનોં તક રોઝાના ગ્યારહ હઝાર મર્તબા સિર્ફ ઇતના પઢે اِيَّاكَ نَعْبُدُوْكَ اِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ પઢે. બીમારિયોં ઔર બલાઓં કો દૂર કરને કે લિયે બહુત હી મુજર્બ અમલ હે. (કુયૂએ કુરઆની)

ખવાસે સૂરએ બ-કરહ

શૈતાન ભાગ જાયે : હદીસ શરીફ મેં હૈ કે જિસ ઘર મેં સૂરએ બ-કરહ પઢી જાતી હૈ વહાં સે શૈતાન ભાગ જાતા હૈ.

(ترمذی کتاب فضائل القرآن، باب ما جاء في سورة البقرة، الحديث ٢٨٨٦، ج ٤، ص ٤٠٢)

બડી બ-ર-કત : હદીસ શરીફ મેં હૈ કે સૂરએ બ-કરહ સીખો, કે ઈસ કા હાસિલ કરના બડી બ-ર-કત હૈ ઔર ઈસ કો છોડ દેના ઔર હાસિલ ન કરના બડી હસરત કી બાત હૈ બાતિલ પરસ્ત (જાદૂગર) ઈસ કી તાબ નહીં લા સકેંગે.

(مجمع الزوائد، باب منه: في فضل القرآن، الحديث ١٦٣٣، ص ٣٠٠، ج ٧)

ખવાસે આ-યતુલ કુરસી

હદીસ શરીફ મેં હૈ કે યેહ આયત કુરઆને મજીદ કી આયતોં મેં બહુત હી અઝમત વાલી આયત હૈ. (درمنثور، ج ٢، ص ٦)

ઈસ કે ફવાઈદ બહુત ઝિયાદા હૈં જો શખ્સ હર નમાઝ કે બા'દ આ-યતુલ કુરસી પઢેગા ઉસ કો હસ્બે ઝૈલ બ-ર-કતેં નસીબ હોંગી :

﴿1﴾ વોહ મરને કે બા'દ જન્મત મેં જાએગા.

﴿2﴾ વોહ શૈતાન ઔર જિન્ન કી તમામ શરારતોં સે મહફૂઝ રહેગા.

﴿3﴾ અગર મોહતાજ હોગા તો ચન્દ દિનોં મેં ઉસ કી મોહતાજી ઔર ગરીબી દૂર હો જાએગી.

﴿4﴾ જો શખ્સ સુબહો શામ ઔર બિસ્તર પર લૈટતે વક્ત આ-યતુલ કુરસી ઔર ઈસ કે બા'દ કી દો આયતેં **تَكَادُّونَ** તક પઢા કરેગા વોહ ચોરી, ગર્કઆબી ઔર જલને સે મહફૂઝ રહેગા.

﴿5﴾ અગર મકાન મેં કિસી ઊંચી જગહ પર લિખ કર ઈસ કા કત્બા આવેઝાં કર દિયા જાએ તો **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** ઉસ ઘર મેં કત્બી ફાકા ન હોગા. બલકે રોઝી મેં બ-ર-કત ઔર ઈઝાફા હોગા ઔર ઉસ મકાન મેં કત્બી ચોર ન આ સકેગા. (કુયૂઝે કુરઆની)

તુમ્હેં કોઈ ન દેખ સકે : અગર તુમ કિસી ખતરનાક જગહ દુશ્મનોં કે નર્ગે મેં ફંસ જાઓ યા દુશ્મન તુમ્હેં ગિરિફતાર કરના ચાહેં તો અપને સાથિયોં સે કહો કે વોહ એક દૂસરે સે પીઠ લગા કર બૈઠેં ફિર તુમ ઉન કે ગિર્દ આ-યતુલ કુરસી પઢતે હુએ એક દાએરા ખીંચો ફિર તુમ ભી દાએરે કે અન્દર લોગોં સે પીઠ લગા કર બૈઠો ઔર સાત મર્તબા આ-યતુલ કુરસી પઢો ફિર કુરઆન કી ઈન આયતોં કો ભી પઢો :

وَلَا يُوَدُّهُ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ۝ وَحِفْظًا مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ ۝
وَحِفْظًا ۝ ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۝ وَحِفْظُهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ الرَّجِيمِ ۝
إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفُظُونَ ۝ لَهُ مَعْقِبَتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ ۚ اللَّهُ حَفِيفٌ عَلَيْهِمْ ۝ وَمَا أَنْتَ بِوَكِيلٍ ۝ إِنْ كُلُّ نَفْسٍ
لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۝ بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ ۝ فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ۝ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ
حَسْبِيَ اللَّهُ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۝

કે બા'દ તીન મર્તબા **يَا حَفِیْظُ** કહો ફિર તીન બાર યેહ પઢો **يَا حَفِیْظُ احْفَظْنَا** ○ ફિર તીન **اللّٰهُمَّ احْرِسْنَا بِعَيْنِكَ الَّتِي لَا تَنَامُ** ○ **وَ اكْبِفْنَا بِكَفِّكَ الَّذِي لَا يُرَامُ** ○ બાર તીન **يَا اَللّٰهُ** પઢો ઔર તીન બાર **يَا رَبَّ الْعٰلَمِیْنَ**. અબ દાઅરે કે તમામ લોગ ઔર તુમ ખુદ ભી બિલ્કુલ ખામોશ હો જાઓ. આપસ મેં ભી બાતચીત ન કી જાએ **اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی** તુમ લોગોં કો કોઈ ભી ન દેખ સકેગા ઔર કોઈ ભી ઝરર ન પહોંચા સકેગા બહુત મુજરબ અમલ હૈ.

(ક્રિયૂએ કુરઆની)

ખવાસે સૂરએ આલે ઇમરાન : જો શપ્સ કર્જદાર હો ગયા અગર વોહ રોજાના સાત બાર સૂરએ આલે ઇમરાન પઢતા રહે તો ﷻ કર્જ સે સુબુક દોશ હો જાએગા ઔર અલ્લાહ તઆલા ગૈબ સે ઉસ કી રોજી કા સામાન ઔર ઇન્તિજામ ફરમાએગા.

ખવાસે સૂરએ નિસાઅ : ઈસ સૂરહ કો સાત મર્તબા પઢ કર પાની પર દમ કર કે મિયાં બીવી કો પિલા દો તો દોનોં મેં મહબ્બત વ મુવા-ફકત પૈદા હો જાએગી ઔર અગર ઈસ સૂરહ કો મુશ્ક વ ઝા'ફરાન સે લિખ કર ઔર ધો કર ખફકાન કે મરીઝ કો પિલા દેં તો મ-રઝે ખફકાન ઝાઈલ હો જાએગા.

ખવાસે સૂરએ માઘદહ : જો શખ્સ ઈસ સૂરહ કો રોઝાના પઢેગા વોહ કહ્ત ઔર ફાકે સે મહફૂઝ રહેગા ઔર ગૈબ સે ઉસ કી રોઝી કા ઈન્તિઝામ હો જાયા કરેગા. ઈસ સૂરહ કો લિખ કર ઔર ધો કર ઈસ્તિસ્કા કે મરીઝ કો પિલા દેં તો આરામ હો જાએગા.

ખવાસે સૂરએ અન્બામ : ઈસ કે પઢને સે હર તરહ કી મુશ્કિલ આસાન હો જાતી હૈ. કહા ગયા હૈ કે મુશ્કિલ દૂર હોને કે લિયે એક બૈઠક મેં ઈસ કો ઈક્તાલીસ બાર પઢો.

ખવાસે સૂરએ આ'રાફ : ત્રીન બાર પઢ કર હાકિમ કે પાસ જાઓ. હાકિમ મેહરબાન હો જાએગા ઔર રોઝાના ઈસ કી તિલાવત કરને સે હર આફત સે મહફૂઝ રહોગે.

ખવાસે સૂરએ અન્ફાલ : જો બિલા કુસૂર કેદ હો, સાત બાર ઈસ સૂરહ કો પઢے بِرَّكَاتٍ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى કેદ સે રિહાઈ હો જાએગી.

ખવાસે સૂરએ તૌબહ : ﴿1﴾ ગ્યારહ મર્તબા પઢ કર હાકિમ કે સામને જાઓ વોહ નરમી સે પેશ આએગા. ﴿2﴾ ઈસ કા નકશ માલ વ અરબાબ મેં રખો બ-ર-કત હોગી.

ખવાસે સૂરએ યૂનુસ : ﴿1﴾ ઈક્કીસ બાર પઢને સે દુશ્મન પર ફત્હ હોગી. ﴿2﴾ તેરહ¹³ બાર પઢને સે મુસીબત દૂર હોતી હૈ.

ખવાસે સૂરએ હૂદ : દુશ્મન પર ફત્હ પાને કે લિયે ઈસ કો હિરન કી ઝિલ્લી પર લિખ કર તા'વીઝ બના લો.

ખવાસે સૂરએ યૂસુફ : ﴿1﴾ હિફઝે કુરઆન કી સહૂલત કે લિયે પહલે

સૂરએ યૂસુફ યાદ કર લો ઈસ કી બ-ર-કત સે પૂરા કુરઆને મજીદ હિફઝ કરના આસાન હો જાએગા.

﴿2﴾ જો શપ્સ ઓહદે સે મા'ઝૂલ હો ગયા હો વોહ ઈસ સૂરહ કો તેરહ¹³ બાર પઢે ઓહદા બહાલ હો જાએગા ઔર હાકિમ મેહરબાન હોગા.

﴿3﴾ મુફલિસ આદમી ઈસે પઢ કર દુઆ માંગે ۞ يٰمُحَمَّدُ رَاحِمًا رَاحِمًا رَاحِمًا ચન્દ રોઝ મેં ગની હો જાએગા.

ખવાસે સૂરએ રઝઝ : જિસ ઘર કે કારોબાર કા ફરોગ ઔર જિસ બાગ ઔર ખેત કી પૈદાવાર કી તરક્કી મન્ઝૂર હો ઉસ કે ચારોં કોનોં પર ઈસ સૂરહ કી ઈબ્તિદાઈ આયતેں لَقَوْمٍ يَفْكُرُونَ તક લિખ કર દફન કર દો લેકિન દફન ઈસ તરહ કરો કે તા'વીઝ કો હાંડી મેં રખ કર ઔર હાંડી કે મુંહ કો બન્દ કર કે દફન કરો તાકે બે અ-દબી ન હો. અગર રોને વાલે બચ્ચોં પર ઉન્નીસ બાર પઢ કર ઈસ સૂરહ કો દમ કર દેં તો બચ્ચે હંસને ખેલને લગેંગે.

ખવાસે સૂરએ ઇબ્રાહીમ : જો શપ્સ જાદૂ કે ઝોર સે નામર્દ બના દિયા ગયા હો વોહ રોઝાના ત્રીન બાર ઈસ સૂરહ કો પઢે ۞ اِنَّا نَعْلَمُ الْغُيُوبَ જાદૂ દફન હો જાએગા ઔર નામર્દી દૂર હો જાએગી.

ખવાસે સૂરએ હિજર : ઈસ સૂરહ કો લિખ કર તા'વીઝ પહનને વાલા લોગોં કી નઝરોં મેં મહબૂબ હોગા. ઉસ કે કારોબાર મેં તરક્કી ઔર રોઝી મેં બ-ર-કત હોગી.

ખવાસે સૂરએ નહલ : અગર ઈસ કો લિખ કર દુશ્મન કે મકાન મેં દફન કર દેં તો ઘર વીરાન હો જાએગા. ખેત ઔર બાગ મેં દફન કર દેં તો સત્તિયાનાસ હો જાએગા લેકિન યેહ ઉસી દુશ્મન કે લિયે કરના જાઈઝ હૈ જિસ કો તબાહ કરને કે લિયે શરીઅત ઈજાઝત દે.

ખવાસે સૂરએ બની ઇસ્રાઈલ : અગર કોઈ લડકા કુન્દ ઝેહન યા તોતલા હો તો ઈસ સૂરહ કો મુશ્ક વ ઝા'ફરાન સે લિખ કર ઘોલો ઔર

પિલાઓ **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ** જેહન ખુલ જાએગા ઔર લડકા ફસીહ ઝબાન વાલા હો જાએગા.

ખવાસે સૂરએ કહફ : ઈસ સૂરહ કો હમેશા પઢને વાલા બરસ વ જુઝામ ઔર બલા, ખુસૂસન દજજાલ કે ફિતનોં સે મહફૂઝ રહેગા.

ખવાસે સૂરએ મરયમ : પરેશાન-હાલ આદમી સાત બાર પઢે તો ગની હો જાએ. ઈસ સૂરહ કો લિખ કર પીના તમામ આફતોં સે બચને કા તા'વીઝ હૈ. બાગ ઔર ખેત મેં ઈસ કા પાની ડાલ દો તો પૈદાવાર બઢ જાએગી.

ખવાસે સૂરએ ٢١ : જિસ લડકી કા નિકાહ ન હોતા હો વોહ ઈક્કીસ બાર પઢે **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى كَيْسِي** સાલેહ મર્દ સે શાદી હો જાએગી. ઈસ કો બ કસરત પઢને વાલે કી રોઝી કુશાદા હો જાતી હૈ ઔર ઉસ પર કોઈ જાદૂ નહીં ચલ સકતા.

ખવાસે સૂરએ અઘ્નિયાઝ : જો શખ્સ રોઝાના ઈસ કો ત્રીન મર્તબા પઢે ઉસ કા દિલ નૂરે ઈમાન સે રોશન હો જાતા હૈ ઔર ઉસ કા રન્જો ગમ દૂર હો જાએગા.

ખવાસે સૂરએ હજજ : કશ્તી ઔર જહાઝ પર સુવાર હો કર ત્રીન બાર પઢ લો **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَلَامَتِي** કે સાથ કશ્તી સાહિલ પર પહોંચેગી ઔર ઈસ કી તિલાવત સે જાન વ માલ મહફૂઝ રહેગા.

ખવાસે સૂરએ મુઅમિનૂન : ઈસ કી તિલાવત કી બ-ર-કત સે નમાઝ કી કાહિલી દૂર હો જાએગી. ફિસ્કો ફુજૂર સે નફરત ઔર શરાબ કી આદત છૂટ જાએગી. ઈસ કા તા'વીઝ પહનના મુફલિસી કો દૂર કરતા હૈ.

ખવાસે સૂરએ નૂર : જિસે એહતિલામ હો જાયા કરતા હૈ વોહ ત્રીન બાર ઈસ સૂરહ કો પઢ કર સોએ. દુશ્મનોં કી ઝબાન બન્દી કે લિયે પાંચ બાર પઢે. ઝિનાકાર કો ત્રીન મર્તબા પઢ કર ઔર પાની પર દમ કર કે પિલા દો **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى** ઉસ કી યેહ બુરી આદત છૂટ જાએગી.

ખવાસે સૂરએ ફુરકાન : ઇસ કી તિલાવત સે ઝાલિમ કે ઝુલ્મ સે પનાહ રહેગી. ઇસ કે નક્શ કા તા'વીઝ સાંપ બિચ્છૂ સે મહફૂઝ રખતા હૈ.

ખવાસે સૂરએ શુ-અરાય : અગર ઔલાદે આદમ યા મુલાઝિમ ના ફરમાન હોં ઔર શરાયત કરતે હોં તો ઉન કી ઇસ્લાહ કી નિયત સે સાત મર્તબા ઇસ સૂરહ કો બા વુઝૂ પઢ કર દુઆ માંગો **اِنَّ اللّٰهَ عَالِمُ الْغُیْبِ** ઇસ્લાહ હો જાએગી.

ખવાસે સૂરએ નમલ : ઇસ કો હિરન કી ઝિલ્લી મેં લિખ કર સન્દૂક મેં રખ દેને સે સાંપ બિચ્છૂ વગૈરા સે હિફાઝત રહેગી.

ખવાસે સૂરએ કસસ : બીમાર કો ત્રીન રોઝ તક ઇસ સૂરહ કો પાની પર દમ કર કે પિલાએ **اِنَّ اللّٰهَ عَالِمُ الْغُیْبِ** શિફા હોગી બિલ ખુસૂસ જુઝામ દૂર કરને કે લિયે બહુત મુફીદ હૈ.

ખવાસે સૂરએ અન્કબૂત : ગમ દૂર કરને કે લિયે ઇસ સૂરહ કો સાત બાર પઢો.

ખવાસે સૂરએ રૂમ : દુશ્મનોં પર ફત્હ પાને કે લિયે ઇસ કો ઇક્કીસ બાર પઢેં.

ખવાસે સૂરએ લુકમાન : ઇસ કો પઢને વાલા કભી પાની મેં ગર્ક નહીં હોગા ઔર હર બીમારી સે શિફા પાએગા.

ખવાસે સૂરએ સજદહ : ઇસ કો સાત મર્તબા મરીઝ બિલ ખુસૂસ જુઝામી ઔર દિક વાલે પર પઢ કર દમ કરેં **اِنَّ اللّٰهَ عَالِمُ الْغُیْبِ** શિફા હોગી.

ખવાસે સૂરએ અહઝાબ : જિસ લડકી કે નિકાહ કા પૈગામ ન આતા હો ઉસ કો ઇસ સૂરહ કા નક્શ પહના દો બહુત જલ્દ ઉસ કી શાદી હો જાએગી.

ખવાસે સૂરએ સબા : ઝાલિમ કે ઝુલ્મ સે નજાત પાને કે લિયે ઇસ કો સાત બાર પઢો ઔર મૂઝી જાનવરોં સે બચને કે લિયે ઇસ કો લિખ કર તા'વીઝ બનાઓ ઔર પહન લો.

ખવાસે સૂરએ ફાતિર : અગર ઇસે રોઝાના બિલા નાગા બા વુઝૂ પઢા જાએ તો રૂહ મેં બડી તાકત ઔર બુલન્દ પરવાઝી આ જાએગી ઔર ગૈબી ને'મતોં કે મિલને કા ઇન્તિઝામ હો જાએગા.

ખવાસે સૂરએ યાસીન : કિસી મુદ્દા પર ઇસ કો પઢા જાએ તો ઉસ કો રાહત મિલતી હૈ. જો શખ્સ હર જુમુઆ કો અપને વાલિદૈન યા દોનોં મેં સે એક કી ઝિયારત કે લિયે ઉન કી કબ્ર પર જાએ ઔર સૂરએ યાસીન પઢે તો ઉન કે ઇતને ગુનાહ બખ્શ દિયે જાએ જિતને ઇસ સૂરહ મેં હુરફ હૈ.

(الدرا المنثور، ج ۷، ص ۴۹، ۵۰)

અલ્લામા ખ્વાજા અહમદ દૈરબી ને “ફતુહ મલિકુલ મજીદ” મેં લિખા હૈ કે હુઝૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને હઝરતે અલી رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે ફરમાયા કે સૂરએ યાસીન પઢો ઇસ મેં બીસ બ-ર-કતેં હૈં :

﴿1﴾ ભૂકા આદમી ઇસ કો પઢે તો આસૂદા ક્રિયા જાએ ﴿2﴾ પ્યાસા પઢે તો સૈરાબ ક્રિયા જાએ ﴿3﴾ નંગા પઢે તો લિબાસ મિલે ﴿4﴾ મર્દ બે ઔરત વાલા પઢે તો જલ્દ ઉસ કી શાદી હો જાએ ﴿5﴾ ઔરત બે શોહર વાલી પઢે તો જલ્દ શાદી હો જાએ ﴿6﴾ બીમાર પઢે તો શિફા પાએ ﴿7﴾ કેદી પઢે તો રિહા હો જાએ ﴿8﴾ મુસાફિર પઢે તો સફર મેં અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી તરફ સે મદદ હો ﴿9﴾ ગમગીન પઢે તો ઉસ કા રન્જો ગમ દૂર હો જાએ ﴿10﴾ જિસ કી કોઈ ચીઝ ગુમ હો ગઈ હો વોહ પઢે તો જો ખોયા હૈ વોહ પા જાએ. બાકી બ-ર-કતોં કા ઝિક નહીં ક્રિયા હૈ. સૂરએ યાસીન કી એક આયત ۞ سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبِّ رَحِيمٍ ۝ કો એક હઝાર ચાર સો ઉન્હત્તર¹⁴⁶⁹ બાર પઢો ۞ شَآءَ اللہُ تَعَالٰی ۞ જિસ મક્સદ સે પઢોગે મુરાદ પૂરી હોગી ખ્વાજા દૈરબી લિખતે હૈં કે યેહ મુજરબ હૈ ઔર ۞ سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبِّ رَحِيمٍ ۝ કો પાંચ જગહ એક કાગઝ પર લિખ કર તા'વીઝ બાંધો તો હવાદિસાત ઔર ચોર વગૈરા સે હિફાઝત રહેગી. જો શખ્સ સુબહ કો સૂરએ યાસીન પઢેગા ઉસ કા પૂરા દિન અચ્છા ગુઝરેગા ઔર જો શખ્સ રાત મેં ઇસ કો પઢેગા ઉસ કી પૂરી રાત

અચ્છી ગુઝરેગી હદીસ શરીફ મેં હૈ કે યાસીન કુરઆન કા દિલ હૈ.

(جامع الترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب ما جاء فی فضل یس، الحدیث ۲۸۹۶، ج ۴، ص ۴۰۶)

ખવાસે સૂરએ અસ્સાફઝાત : જિસ મકાન મેં જિન્ન રહતે હોં વહાં ઈસ સૂરહ કો લિખ કર સન્દૂક મેં મુકફફલ કર દેં **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** જિન્ન કોઈ ઝરર ન પહોંચા સકેંગે.

ખવાસે સૂરએ ص : નઝરે બદ કો દફઅ કરને કે લિયે સાત બાર ઈસ સૂરહ કો પઢ કર દમ કરેં.

ખવાસે સૂરએ ઝુમર : ઈસ કો રોઝાના સાત બાર પઢને સે ઈઝૂઝત ઓર દૌલત ગૈબ સે મિલતી હૈ.

ખવાસે સૂરએ મુઅમિન : જિસે ફોડે નિકલતે હોં વોહ રોઝાના ઈસ સૂરહ કો એક બાર પઢ લિયા કરે ઓર અગર ઈસ સૂરહ કો લિખ કર દુકાન મેં આવેઝાં કરેં તો ખરીદાર બ કસરત આઝેં.

ખવાસ સૂરએ حِم السجده : જિસ કી આંખોં મેં કોઈ આરિઝા હો વોહ ઈસ સૂરએ પાક કો લિખ કર પાક સાફ પાની મેં ધોએ ઓર આંખોં મેં લગાએ યા ઉસી પાની મેં સુરમા ઘિસ કર આંખોં મેં લગાએ **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** શિફા હોગી.

ખવાસે સૂરએ શૂરા : જો શખ્સ ઈસ સૂરહ કો રોઝાના એક બાર પઢતા રહેગા વોહ દુશ્મનોં પર ગાલિબ રહેગા.

ખવાસે સૂરએ ઝુખરુફ : ઈસ કો સાત બાર રોઝાના પઢને સે તમામ હાજતેં પૂરી હોતી હેં ઓર ઈસ કા તા'વીઝ તમામ અમરાઝ કે લિયે શિફા હૈ.

ખવાસે સૂરએ દુખાન : કોઈ મુશ્કિલ દરપેશ હો તો ઈસ કો સાત બાર પઢેં અવ્વલ વ આખિર ગ્યારહ ગ્યારહ બાર દુરૂદ શરીફ ભી પઢ લેં.

ખવાસે સૂરએ જાસિયહ : જો શખ્સ જાન-કની કે આલમ મેં હો ઉસ પર ઈસ સૂરહ કો પઢ કર દમ કરો **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** સકરાત કી સખ્તી સે નજાત પા જાએગા ઓર ખાતિમા બિલખૈર હોગા.

ખવાસે સૂરએ અહકાફ : ઇસ કા દમ ક્રિયા હુવા પાની આસેબ વાલે કે લિયે બહુત ફાએદે મન્દ હૈ.

ખવાસે સૂરએ મુહમ્મદ : ઇસ કો આબે ઝમઝમ મેં મુશક વ ઝા'ફરાન હલ કર કે લિખો ઔર પિયો ! ઇઝ્ઝતો અઝમત મિલેગી ઔર તરહ તરહ કી બીમારિયોં સે શિફા હાસિલ હોગી.

ખવાસે સૂરએ ફત્હ : દુશ્મનોં પર ફત્હ પાને કે લિયે ઇસ કો ઇક્કીસ મર્તબા પઢો અગર ૨-મઝાન કા ચાંદ દેખ કર ઉસ કે સામને પઢા જાએ તો **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** સાલ ભર અમ્ન રહેગા.

ખવાસે સૂરએ હુજુરાત : મહબ્બતે રસૂલુલ્લાહ **صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** ઔર ઇમાન કી સલામતી ઔર ઘર મેં ખેરો બ-ર-કત કે લિયે ઇસ કો ઇક્તાલીસ બાર પઢ કર દુઆ માંગો ઔર પાની પર દમ કર કે પી લો.

ખવાસે સૂરએ ق : બાગ મેં ફલોં કી કસરત ઔર ખેતોં મેં પૈદાવાર બઢાને કે લિયે ઇસ સૂરહ કો ઇક્કીસ મર્તબા પઢ કર ઔર પાની પર દમ કર કે દરખ્તોં ઔર ખેતોં પર છિડક દે. બે શુમાર ખેરો બ-ર-કત **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** હોગી.

ખવાસે સૂરએ ઝારિયાત : ઇસ કો સત્તર બાર પઢને સે આદમી ગની હો જાતા હૈ ઔર કહ્ત દફઅ હો જાતા હૈ.

ખવાસે સૂરએ તૂર : અગર જુઝામી ઇસ કો પઢે શિફાયાબ હો અગર મુસાફર પઢે સફર મેં બલાઓં ઔર આફતોં સે મહફૂઝ રહે.

ખવાસે સૂરએ નજમ : ઇસે ઇક્કીસ બાર પઢને સે હાજત બર આતી હૈ ઔર ઇસ કા પઢને વાલા દુશ્મનોં પર ફત્હ પાતા હૈ.

ખવાસે સૂરએ કમર : શબે જુમુઆ મેં ઇસ કો પઢને સે દુશ્મનોં પર ફત્હ મિલતી હૈ ઔર મુરાદેં પૂરી હોતી હેં.

ખવાસે સૂરએ અર્ઝહમાન : ઇસે ગ્યારહ બાર પઢને સે તમામ મકાસિદ પૂરે હોતે હેં. ઇસ કો લિખ કર ઔર ધો કર તુહાલ કે મરીઝ કો પિલાના બહુત મુફીદ હૈ.

ખવાસે સૂરએ વાકિઅહ : મિશકાત જિ. 1 સ. 189 મેં હદીસ હૈ કે જો શખ્સ રોઝાના સૂરએ વાકિઅહ પઢેગા ઉસ કો કભી ફાકા ન હોગા.

(مشکوۃ المصابیح، کتاب فضائل القرآن، الفصل الثالث، رقم ۲۱۸۱، ج ۱، ص ۵۹۷)

હઝરતે ખ્વાજા કલીમુલ્લાહ સાહિબ રَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ ફરમાતે હૈં કે અદાએ કર્ઝ ઔર ફાકા દૂર કરને કે લિયે ઇસ કો બા'દે મગરિબ પઢો.

(મુરકકએ કલીમી, સ. 13)

બા'ઝ બુઝુર્ગોં કા ઇશાદ હૈ કે મગરિબ કે બા'દ બિલા કુછ બાત કિયે સૂરએ વાકિઅહ પઢ કર યેહ દુઆ પઢો :

اللَّهُمَّ يَا مُسَبِّبَ الْأَسْبَابِ وَيَا مُفْتِخَ الْأَبْوَابِ وَيَا سَرِيعَ الْحِسَابِ يَسِّرْ لَنَا الْحِسَابَ
اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ رِزْقِي فِي السَّمَاءِ فَأَنْزِلْهُ وَإِنْ كَانَ فِي الْأَرْضِ فَأَخْرِجْهُ وَإِنْ
كَانَ بَعِيدًا فَقَرِّبْهُ إِلَيَّ وَإِنْ كَانَ قَرِيبًا فَيَسِّرْهُ وَإِنْ كَانَ قَلِيلًا فَكَثِّرْهُ وَإِنْ كَانَ كَثِيرًا
فَخَلِّدْهُ وَطَيِّبْهُ وَإِنْ كَانَ طَيِّبًا فَبَارِكْ لِي فِيهِ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

કભી ફાકા ન હોગા. إِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالٰی

ખવાસે સૂરએ હદીદ : બીમાર આદમી યા દુશ્મન સે પરેશાન આદમી ઇસ કો લિખ કર અપને પાસ રખે તો إِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالٰی બીમારી ઔર પરેશાની દૂર હો જાએગી ઔર બા'ઝ બુઝુર્ગોં કા કૌલ હૈ કે જો શખ્સ ઇસ સૂરહ કો લિખ કર અપને પાસ રખેગા તલવાર વગૈરા કે હમ્લોં સે મહફૂઝ રહેગા.

ખવાસે સૂરએ મુજા-દલહ : દો શખ્સોં યા જમાઅતોં કી બાહમ જંગો જિદાલ ખત્મ કરાને કે લિયે ઇસ કા પઢના મુફીદ હૈ.

ખવાસે સૂરએ હશર : અગર હાજત બરારી કે લિયે ચાર રક્અત નમાઝ પઢી જાએ ઔર હર રક્અત મેં સૂરએ હશર એક બાર પઢી જાએ તો إِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالٰી હાજત પૂરી હોગી. ચીની કી તખ્તી પર ઇસ કો લિખ કર પીના નિસ્યાન કા ઇલાજ હૈ. ઇસ સૂરહ કી આખિરી ત્રીન આયતેં બહુત અહમ હૈં હદીસ મેં હૈ કે ઇન આયતોં મેં “ઇસ્મે આ'ઝમ” હૈ.

ખવાસે સૂરએ મુમ્તાહિન્નહ : જિસ લડકી કી શાદી ન હોતી હો ઉસ કે લિયે સૂરએ મુમ્તાહિન્નહ પાંચ મર્તબા પઢી જાએ ﷻ. ઉસ કા નિકાહ કિસી નેક મર્દ સે હો જાએગા.

ખવાસે સૂરએ સફ : જો લડકા માં બાપ કા ના ફરમાન હો ઉસ પર તીન બાર સૂરએ સફ પઢ કર દમ કર દો ﷻ. ફરમાં બરદાર હો જાએગા. મુસાફિર ઇસ કો પઢે તો અમ્નો અમાન સે રહેગા, રોઝી મેં ખેરો બ-ર-કત હોગી.

ખવાસે સૂરએ જુમુઅહ : મિયાં બીવી મેં અગર મુખા-લફ્ત હો જાએ તો જુમુઆ કે દિન ઇસ સૂરહ કો તીન બાર પઢ કર ઔર પાની પર દમ કર કે દોનોં કો પિલા દો, દોનોં મેં ﷻ. મુવા-ફકત હો જાએગી.

ખવાસે સૂરએ મુનાફિકૂન : યુગલ ખોરોં કે શર સે બચને કે લિયે ઇસે રોઝાના પઢો ઔર અગર આંખ મેં દર્દ હો તો ઇસ કો પઢ કર દમ કરો.

ખવાસે સૂરએ તલાક : રન્જો ગમ દૂર કરને કે લિયે ઔર હર બીમારી સે શિક્ષા કે લિયે ઇસ કી તિલાવત બહુત મુફીદ હૈ.

ખવાસે સૂરએ તહરીમ : અદાએ કર્જ ઔર હુસૂલે ગના કે લિયે ઇક્કીસ બાર પઢો.

ખવાસે સૂરએ મુલ્ક : હટીસ શરીફ મેં હૈ કે જો શખ્સ હર રાત મેં ઇસે પઢેગા વોહ અઝાબે કબ્ર સે મહફૂઝ રહેગા.

(السنن الكبرى للنسائي، كتاب عمل اليوم والليلة، الفصل في قراءة تبارك الذي، رقم ٥٤٧، ج ١، ص ١٧٩)

ખવાસે સૂરએ નૂન : નમાઝ મેં ઇસ સૂરહ કો પઢને સે ફકરો ફાકા દૂર હો જાતા હૈ ઔર સત્તર બાર પઢને સે યુગલ ખોરોં સે હિફાઝત હો જાતી હૈ.

ખવાસે સૂરએ અલ હાક્કહ : ﴿1﴾ પાની પર દમ કર કે આસેબ ઝઢા કો પિલાઓ ﴿2﴾ જો બચ્ચા ઝિયાદા રોતા હો ઉસ કો ભી પિલાઓ.

﴿3﴾ જબ બચ્ચા પૈદા હો તો નહલાને કે બા'દ ઇસ કા પઢા હુવા પાની બચ્ચે કે મુંહ પર મલ દો તો બચ્ચા ﷻ બહુત ઝહીન હોગા.

ખવાસે સૂરએ મઝારિજ : એહતિલામ કો રોકને કે લિયે સોને સે.
પહલે આઠ બાર પઢના મુઝીદ હૈ.

ખવાસે સૂર્યો નૂહ : ઈસ કી તિલાવત દુશ્મનોં પર ગાલિબ આને કે લિયે બહુત મુફીદ છે.

ખવાસે સૂર્યો જિજ્ઞ : ઇસ કી તિલાવત સે આસેબ ઔર જિન્નોં કા અસર દૂર હો જાતા હૈ.

ખવાસે સૂરએ મુખઝમ્મિલ : ઈસ કો ગ્યારહ બાર પઢને સે હર મુશ્કિલ આસાન હો જાતી હૈ.

ખવાસે સૂરએ મુદ્દસિર : ઇસ કો પઢ કર હિફ્તે કુરઆને મજીદ કી દુઆ
 માંગો اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی કુરઆને મજીદ કા યાદ કરના આસાન હો જાએગા.

ખવાસે સૂર્યો કિયામહ : ઈસે કો પઢ કર પાની પર દમ કર કે પીને સે કલ્હ મેં નરમી ઔર રિક્ત પૈદા હો જાતી હૈ ઔર રોઝાના પઢને સે મકબુલિયત હાસિલ હોતી હૈ.

ખવાસે સૂર્યો દહર : ઈસ કો બ કસરત પઢને સે ઈલ્મો હિક્મત કી બાતેં ઝબાન પર જારી હો જાતી હૈં ઔર પછતર⁷⁵ બાર પઢને સે રોઝી મેં બ-ર-કત હોતી હે.

ખવાસે સૂરએ મુર-સલાત : ઈસ કો પઢ કર દમ કરને સે હર મરઝ ખાસ કર ફોડા અચ્છા હો જાતા હૈ.

ખવાસે સૂરએ અન્નબા : ઈસ કો પઢને સે જો'કે બસર કી શિકાયત દૂર હો જાતી હૈ. પાની પર દમ કર કે આંખોં મેં લગાના ભી મુફીદ હૈ. હઝરતે ખ્વાજા નિઝામુદ્દીન ઔલિયા عليه الرحمة ને ફરમાયા હૈ કે જો શખ્સ અસ્સર કે બા'દ ઈસ સૂરહ કો પાંચ મર્તબા પઢેગા વોહ અસીરે ઈશકે ઇલાહી عَزَّوَجَلَّ હો જાએગા. (૧૦૧, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૦૨, ૧૦૩, ૧૦૪, ૧૦૫, ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨, ૧૧૩, ૧૧૪, ૧૧૫, ૧૧૬, ૧૧૭, ૧૧૮, ૧૧૯, ૧૨૦, ૧૨૧, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૨૪, ૧૨૫, ૧૨૬, ૧૨૭, ૧૨૮, ૧૨૯, ૧૩૦, ૧૩૧, ૧૩૨, ૧૩૩, ૧૩૪, ૧૩૫, ૧૩૬, ૧૩૭, ૧૩૮, ૧૩૯, ૧૪૦, ૧૪૧, ૧૪૨, ૧૪૩, ૧૪૪, ૧૪૫, ૧૪૬, ૧૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯, ૧૫૦, ૧૫૧, ૧૫૨, ૧૫૩, ૧૫૪, ૧૫૫, ૧૫૬, ૧૫૭, ૧૫૮, ૧૫૯, ૧૬૦, ૧૬૧, ૧૬૨, ૧૬૩, ૧૬૪, ૧૬૫, ૧૬૬, ૧૬૭, ૧૬૮, ૧૬૯, ૧૭૦, ૧૭૧, ૧૭૨, ૧૭૩, ૧૭૪, ૧૭૫, ૧૭૬, ૧૭૭, ૧૭૮, ૧૭૯, ૧૮૦, ૧૮૧, ૧૮૨, ૧૮૩, ૧૮૪, ૧૮૫, ૧૮૬, ૧૮૭, ૧૮૮, ૧૮૯, ૧૯૦, ૧૯૧, ૧૯૨, ૧૯૩, ૧૯૪, ૧૯૫, ૧૯૬, ૧૯૭, ૧૯૮, ૧૯૯, ૨૦૦, ૨૦૧, ૨૦૨, ૨૦૩, ૨૦૪, ૨૦૫, ૨૦૬, ૨૦૭, ૨૦૮, ૨૦૯, ૨૧૦, ૨૧૧, ૨૧૨, ૨૧૩, ૨૧૪, ૨૧૫, ૨૧૬, ૨૧૭, ૨૧૮, ૨૧૯, ૨૨૦, ૨૨૧, ૨૨૨, ૨૨૩, ૨૨૪, ૨૨૫, ૨૨૬, ૨૨૭, ૨૨૮, ૨૨૯, ૨૩૦, ૨૩૧, ૨૩૨, ૨૩૩, ૨૩૪, ૨૩૫, ૨૩૬, ૨૩૭, ૨૩૮, ૨૩૯, ૨૪૦, ૨૪૧, ૨૪૨, ૨૪૩, ૨૪૪, ૨૪૫, ૨૪૬, ૨૪૭, ૨૪૮, ૨૪૯, ૨૫૦, ૨૫૧, ૨૫૨, ૨૫૩, ૨૫૪, ૨૫૫, ૨૫૬, ૨૫૭, ૨૫૮, ૨૫૯, ૨૬૦, ૨૬૧, ૨૬૨, ૨૬૩, ૨૬૪, ૨૬૫, ૨૬૬, ૨૬૭, ૨૬૮, ૨૬૯, ૨૭૦, ૨૭૧, ૨૭૨, ૨૭૩, ૨૭૪, ૨૭૫, ૨૭૬, ૨૭૭, ૨૭૮, ૨૭૯, ૨૮૦, ૨૮૧, ૨૮૨, ૨૮૩, ૨૮૪, ૨૮૫, ૨૮૬, ૨૮૭, ૨૮૮, ૨૮૯, ૨૯૦, ૨૯૧, ૨૯૨, ૨૯૩, ૨૯૪, ૨૯૫, ૨૯૬, ૨૯૭, ૨૯૮, ૨૯૯, ૩૦૦, ૩૦૧, ૩૦૨, ૩૦૩, ૩૦૪, ૩૦૫, ૩૦૬, ૩૦૭, ૩૦૮, ૩૦૯, ૩૧૦, ૩૧૧, ૩૧૨, ૩૧૩, ૩૧૪, ૩૧૫, ૩૧૬, ૩૧૭, ૩૧૮, ૩૧૯, ૩૨૦, ૩૨૧, ૩૨૨, ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫, ૩૨૬, ૩૨૭, ૩૨૮, ૩૨૯, ૩૩૦, ૩૩૧, ૩૩૨, ૩૩૩, ૩૩૪, ૩૩૫, ૩૩૬, ૩૩૭, ૩૩૮, ૩૩૯, ૩૪૦, ૩૪૧, ૩૪૨, ૩૪૩, ૩૪૪, ૩૪૫, ૩૪૬, ૩૪૭, ૩૪૮, ૩૪૯, ૩૫૦, ૩૫૧, ૩૫૨, ૩૫૩, ૩૫૪, ૩૫૫, ૩૫૬, ૩૫૭, ૩૫૮, ૩૫૯, ૩૬૦, ૩૬૧, ૩૬૨, ૩૬૩, ૩૬૪, ૩૬૫, ૩૬૬, ૩૬૭, ૩૬૮, ૩૬૯, ૩૭૦, ૩૭૧, ૩૭૨, ૩૭૩, ૩૭૪, ૩૭૫, ૩૭૬, ૩૭૭, ૩૭૮, ૩૭૯, ૩૮૦, ૩૮૧, ૩૮૨, ૩૮૩, ૩૮૪, ૩૮૫, ૩૮૬, ૩૮૭, ૩૮૮, ૩૮૯, ૩૯૦, ૩૯૧, ૩૯૨, ૩૯૩, ૩૯૪, ૩૯૫, ૩૯૬, ૩૯૭, ૩૯૮, ૩૯૯, ૪૦૦, ૪૦૧, ૪૦૨, ૪૦૩, ૪૦૪, ૪૦૫, ૪૦૬, ૪૦૭, ૪૦૮, ૪૦૯, ૪૧૦, ૪૧૧, ૪૧૨, ૪૧૩, ૪૧૪, ૪૧૫, ૪૧૬, ૪૧૭, ૪૧૮, ૪૧૯, ૪૨૦, ૪૨૧, ૪૨૨, ૪૨૩, ૪૨૪, ૪૨૫, ૪૨૬, ૪૨૭, ૪૨૮, ૪૨૯, ૪૩૦, ૪૩૧, ૪૩૨, ૪૩૩, ૪૩૪, ૪૩૫, ૪૩૬, ૪૩૭, ૪૩૮, ૪૩૯, ૪૪૦, ૪૪૧, ૪૪૨, ૪૪૩, ૪૪૪, ૪૪૫, ૪૪૬, ૪૪૭, ૪૪૮, ૪૪૯, ૪૫૦, ૪૫૧, ૪૫૨, ૪૫૩, ૪૫૪, ૪૫૫, ૪૫૬, ૪૫૭, ૪૫૮, ૪૫૯, ૪૬૦, ૪૬૧, ૪૬૨, ૪૬૩, ૪૬૪, ૪૬૫, ૪૬૬, ૪૬૭, ૪૬૮, ૪૬૯, ૪૭૦, ૪૭૧, ૪૭૨, ૪૭૩, ૪૭૪, ૪૭૫, ૪૭૬, ૪૭૭, ૪૭૮, ૪૭૯, ૪૮૦, ૪૮૧, ૪૮૨, ૪૮૩, ૪૮૪, ૪૮૫, ૪૮૬, ૪૮૭, ૪૮૮, ૪૮૯, ૪૯૦, ૪૯૧, ૪૯૨, ૪૯૩, ૪૯૪, ૪૯૫, ૪૯૬, ૪૯૭, ૪૯૮, ૪૯૯, ૫૦૦, ૫૦૧, ૫૦૨, ૫૦૩, ૫૦૪, ૫૦૫, ૫૦૬, ૫૦૭, ૫૦૮, ૫૦૯, ૫૧૦, ૫૧૧, ૫૧૨,

ખવાસે સૂરએ વળ્લાઝિઆત : જો શખ્સ રોઝાના ઈસ કો પઢે ઉસ કો જાન-કની કી તકલીફ નહીં હોગી.

ખવાસે સૂરએ અબસ : ઇસ કી તિલાવત નઝર કી કમઝોરી ઔર રતોંધે કે લિયે મુફીદ હૈ.

ખવાસે સૂરએ તકવીર : પઢ કર આંખોં પર દમ કરને સે આશોબે ચશ્મ ઔર જાલા વગૈરા દૂર હો જાતા હૈ ઔર અગર ઇસ સૂરહ કો ઝા'ફરાન સે લિખ કર સાત રોઝ તક નામદ્ કો પિલાયા જાએ તો ઉમ્મીદ હૈ કે ઇન્કિલાબે હાલ શુરૂઆ હો જાએગા.

ખવાસે સૂરએ ઇન્ફિતાર : ઇસ કી તિલાવત કી બ-ર-કત સે કેદી જલ્દ છૂટ જાતા હૈ.

ખવાસે સૂરએ અલ મુતફિફીન : જિસ ચીઝ પર પઢ દોગે اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ وَهَلْ દીમક સે મહફૂઝ રહેગી ઔર અગર લિખ કર બાંઝ ઔરત કે ગલે મેં તા'વીઝ પહના દો તો اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ વોહ સાહિબે ઔલાદ હો જાએગી.

ખવાસે સૂરએ ઇન્શિકાક : જિસ બચ્ચે કા દૂધ છુડાના મન્જૂર હો ઉસે ઇસ સૂરહ કા તા'વીઝ પહના દો દર્દે ઝેહ કી તક્લીફ મેં ગુડ ઔર પાની પર દમ કર કે પિલાને સે બહુત જલ્દ પૈદાઈશ હો જાતી હૈ.

ખવાસે સૂરએ બુરૂજ : અસ્સર કે બા'દ તિલાવત કરને સે ફોડા ફુન્સી સે નજાત મિલ જાતી હૈ.

ખવાસે સૂરએ તારિક : અગર કાન મેં ગૂંજ યા દર્દ પૈદા હો જાએ તો ઇસ કો પઢ કર દમ કરને સે اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ આરામ હો જાએગા ઔર બવાસીર કા મરીઝ પઢતા રહે તો اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ જલ્દ શિફા પાએગા.

ખવાસે સૂરએ આ'લા : અગર મુસાફિર પઢતા રહે સફર કી તમામ આફતોં સે મહફૂઝ રહેગા.

ખવાસે સૂરએ ગાશિયહ : ઇસ કો પઢ કર દમ કરને સે મરીઝ કો શિફા મિલતી હૈ.

ખવાસે સૂરએ ફજ : આધી રાત કો પઢ કર અગર બીવી સે સોહબત કરેં તો નેક બખ્ત ઔલાદ પૈદા હોગી.

ખવાસે સૂરએ બલદ : ઈસ કો પઢને સે અમ્નો આફિયત ઔર લોગોં કી મહબ્બત મિલેગી.

ખવાસે સૂરએ વશમ્સ : ઈસ કો પઢ કર મિર્ગી વાલે કે કાન મેં ફૂંક મારના બહુત મુફીદ હૈ. અગર બકરી કે દૂધ પર દમ કર કે બદ ઝબાન આદમી કો પિલાઓ **إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** બદ ઝબાની જાતી રહેગી.

ખવાસે સૂરએ વલ્લૈલ : બચ્ચે કી વિલાદત કે વક્ત ઈસ કો તા'વીઝ બના કર બચ્ચે કો પહના દો બચ્ચા હર કિસ્મ કે કીડે મકોડોં સે મહફૂઝ રહેગા. જાડા બુખાર વાલે કો ઈસ કા તા'વીઝ નફઅ બખ્શ હૈ.

ખવાસે સૂરએ વફુદા : ઈસ કો 35 મર્તબા પઢ કર દુઆ માંગેં તો **إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** ભાગા હુવા આદમી વાપસ આ જાએગા.

ખવાસે સૂરએ અલમ નશરહ : જિસ માલ પર ખરીદને કે બા'દ તીન મર્તબા ઈસે પઢ દિયા જાએ ઉસ મેં **إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** ખૂબ બ-ર-કત હોગી.

ખવાસે સૂરએ વતીન : ઈસ કો રોઝાના તીન મર્તબા જો પઢેગા ઉસ કે અખ્લાકો કિરદાર નિહાયત બેહતરીન હો જાએંગે અગર હામિલા ઔરત કો ઇન્તિદાએ હમ્લ સે રોઝાના યેહ સૂરએ પાક ધો ધો કર પિલાતે રહેં તો **إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** લડકા હસીનો જમીલ પૈદા હો જાએગા, સફેદ ચીની કી તશ્તરી પર ઝા'ફરાન સે લિખ કર પિલાએં.

ખવાસે સૂરએ ઇકરઅ : (ગઠિયા ઔર જોડોં કે દર્દ કા ઇલાજ) તરકીબ યેહ હૈ કે નમાઝે ફજ્જ સે પહલે સાત મર્તબા ઈસ સૂરહ કો પઢ કર તિલાવત કા એક સજદા કરેં ઔર સજદે મેં **حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** સાત મર્તબા પઢેં.

ખવાસે સૂરએ કદર : જો શખ્સ રોઝાના ઈસ કો સુબ્હો શામ તીન તીન બાર પઢેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ કી ઇઝ્ઝત બઢા દેગા.

ખવાસે સૂરએ બચ્ચિનહ : યેહ બરસ ઔર યરકાન કા ઇલાજ હૈ તરકીબ યેહ હૈ કે ઈસ સૂરહ કો બ કસરત પઢા કરેં ઔર ઈસ કા નકશ

પાની મેં ઘોલ કર પિલાએ **سَلِّ عَلَى الْوَالِدَيْنِ** સિદ્ધત હો જાએગી.

ખવાસે સૂરએ ઝિલઝાલ : યેહ સૂરહ ચૌથાઈ કુરઆન કે બરાબર હૈ
ઈસ કો સત્તર મર્તબા પઢને સે મુશ્કિલ દૂર હો જાતી હૈ ઓર ઈસ કે
પઢને સે આસેબ દૂર હો જાતા હૈ.

ખવાસે સૂરએ વલ આદિયાત : જિસ આદમી યા જાનવર કો નઝર લગી
હો ઉસ પર સાત મર્તબા ઈસ સૂરહ કો પઢ કર દમ કરો નઝર દફઅ હો
જાએગી. દર્દે જિગર વાલે કો યેહ લિખ કર ધો કર ત્રીન દિન તક પિલાએ.

ખવાસે સૂરએ અલ કારિઅહ : ઈસ સૂરહ કો એક સો એક¹⁰¹ બાર
પઢ દેને સે નઝર દફઅ હો જાતી હૈ મકાન મેં લિખ કર લગાને સે
બલાઓં સે અમાન ઓર હિફાઝત રહતી હૈ.

ખવાસે સૂરએ તકાસુર : યેહ હઝાર આયતોં કે બરાબર હૈ. ઈસ કો
ત્રીન સો બાર પઢને સે કર્ઝ બહુત જલ્દ **سَلِّ عَلَى الْوَالِدَيْنِ** અદા હો જાએગા.
અગર કિસી મુર્દે સે મુલાકાત કરની હો તો ઈસ સૂરહ કો શબે જુમુઆ
મેં એક સો તેરહ મર્તબા પઢ કર સો જાઓ.

ખવાસે સૂરએ વલ અસ્સ : ઈસ કો પઢને સે ગમ દૂર હો જાતા હૈ.
મુસીબત ઝદા પર સાત મર્તબા ઈસ સૂરહ કો પઢ કર દમ કર દો.

ખવાસે સૂરએ અલ હુ-મઝહ : દુશ્મન કે શર સે હિફાઝત કે લિયે
રોઝાના ગ્યારહ મર્તબા પઢો.

ખવાસે સૂરએ ફીલ : દુશ્મન કે શર સે હિફાઝત કે લિયે ઈસ સૂરહ કો
એક સો બાર પઢ કર દુઆ માંગો.

ખવાસે સૂરએ ફુરૈશ : જાન કી હિફાઝત ઓર ફકે સે અમ્ન કે લિયે
રોઝાના ઈસ સૂરહ કો સત્તાઈસ મર્તબા પઢના મુજર્બ હૈ.

ખવાસે સૂરએ અલ માઊન : બડી મુશ્કિલ પેશ આ જાએ તો ઈસ
સૂરહ કો હઝાર બાર પઢના બહુત મુફીદ હૈ.

ખવાસે સૂરએ અલ કૌસર : લા વલદ સાહિબે ઓલાદ હો જાએ

ઈસ કે લિયે ઈસ સૂરહ કો રોઝાના પાંચ સો મર્તબા પઢે. તીન માહ તક પઢને કે બા'દ اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی હમ્લ કરાર પા જાએગા ઔર આદમી સાહિબે ઔલાદ હો જાએગા.

ખવાસે સૂરએ કાફિરન : યેહ ચૌથાઈ કુરઆન કે બરાબર હૈ. જો ઝરૂરત મન્દ ઈતવાર કે દિન તુલૂએ આફતાબ કે વક્ત દસ બાર ઈસ સૂરહ કો પઢે ઉસ કા કામ બન જાએગા.

ખવાસે સૂરએ અલ્લહબ : દુશ્મનોં કી મગ્લૂબિયત કે લિયે ઈસ કો બ કસરત પઢના મુફીદ હૈ.

ખવાસે સૂરએ ઇબ્રાહીમ : યેહ સૂરએ પાક તિહાઈ કુરઆન કે બરાબર હૈ. જો બીમાર અપની બીમારી કે ઝમાને મેં ઈસ કો પઢતા રહે અગર વોહ ઈસી બિમારી મેં મર ગયા તો હદીસ કા બયાન હૈ કે વોહ કબ્ર કે દબોયને ઔર કબ્ર કી તંગી કે અઝાબ સે મહફૂઝ રહેગા ઔર કિયામત કે દિન ફિરિશ્તે ઉસ કો ચારોં તરફ સે ઘેરે મેં લે કર ઔર અપને બાઝૂઓં પર બિઠા કર પુલ સિરાત પાર કરા દેંગે ઔર જન્નત મેં પહોંચા દેંગે.

જો શખ્સ ઈસ સૂરહ કો સુબહો શામ તીન તીન મર્તબા નીચે લિખી હુઈ દુઆ કી સૂરત મેં પઢેગા اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی ઉસ કી હર દુઆ પૂરી હોગી, પઢને કી તરકીબ યેહ હૈ.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ ۝ وَالصَّلٰوةُ
وَالسَّلَامُ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ ۝ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝ لَیْسَ کَمِثْلِهٖ
اَحَدٌ ۝ لَا تُسَلِّطْ عَلٰی اَحَدٍ ۝ وَلَا تُجَوِّجْنِیْ اِلٰی اَحَدٍ ۝ وَاعِزَّنِیْ یٰرَبِّ عَنْ کُلِّ
اَحَدٍ ۝ بِفَضْلِ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝ اللّٰهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ یَلِدْ وَلَمْ یُوْلَدْ ۝ وَلَمْ یَکُنْ لَّهٗ
کُفُوًا اَحَدٌ ۝ اِلٰهٰی یٰمَنْ هُوَ قَدِیْمٌ دَایْمٌ یٰ حَیُّ یَاقِیُّوْمُ یٰ اَوَّلُ یٰ اٰخِرُ اِقْضِ حَاجَتِیْ
یٰ اَفَرُّدُ یٰ اَفَرُّدُ یٰ صَمَدُ وَ صَلِّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهٖ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ۔

ખવાસ સૂરએ અલ ફલક વન્નાસ : સહીહ મુસ્લિમ મેં હદીસ હૈ કે (અમ્નો પનાહ કે બાબ મેં) સૂરએ ફલક ઓર સૂરએ નાસ જૈસી કોઈ સૂરહ ન દેખોગે.

(صحیح مسلم، کتاب صلاة المسافرين، باب فضائل القرآن ما يتعلق به، رقم ۸۱۴، ص ۴۰۶)

ઈન દોનોં સૂરતોં મેં જિન્ન વ શૈતાન ઓર હાસિદોં કે શર સે મહફૂઝ રહને કી બે નઝીર તાસીર હૈ. ઈન કો અમલ મેં લાને કી ચન્દ સૂરતેં ૬-૨જે ઝૈલ હૈં :

﴿1﴾ મસ્હૂર પર સો મર્તબા ઈન દોનોં સૂરતોં કો પઢ કર દમ કરને સે સેહૂર કા અસર ઝાઈલ હો જાએગા ઓર અગર પાની પર ઈતની હી બાર પઢ કર દમ કર દિયા જાએ ઓર પિલાયા જાએ જબ ભી જાદૂ ટૂટ જાએગા.

﴿2﴾ અગર ગ્યારહ ગ્યારહ મર્તબા ભી પઢેં જબ ભી ફાએદા હોગા, કઈ રોઝ તક એસા કરના હોગા.

﴿3﴾ જિન બચ્ચોં કો ઈન દોનોં સૂરતોં કા તા'વીઝ પહના દિયા જાએ વોહ જિન્ન વ શૈતાન ઓર તમામ ઝહરીલે જાનવરોં સે મહફૂઝ રહેંગે.

(હુયૂએ કુરઆની)

દૂસરે મુખ્તાલિફ અ-મલિયાત

દિમાગ કી કમઝોરી : પાંચોં નમાઝોં કે બા'દ સર પર દાહના હાથ રખ કર ગ્યારહ મર્તબા **يَا قَوْوُ** પઢો.

નઝર કા કમઝોર હોના : પાંચોં નમાઝોં કે બા'દ ગ્યારહ મર્તબા **يَا نُورُ** પઢ કર દોનોં હાથોં કે પોરોં પર દમ કર કે આંખોં પર ફૈર લેં.

ઝબાન મેં લુક્નત : ફજ કી નમાઝ પઢ કર એક પાક કંકરી મુંહ મેં રખ કર ચેહ આયત ઈકકીસ મર્તબા પઢેં :

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَ اخْلُ عُنْقَدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي.

(૧૬:૪-૨૦-૨૧)

ઘણ્તિલાજે કલ્બ : યેહ આયત બિસ્મિલ્લાહ સમેત લિખ કર ગલે મેં
બાંધેં, ડોરા ઇતના લમ્બા રહે કે તા'વીઝ દિલ પર પડા રહે :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ
أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ. (پ، ۱۳، الرعد: ۲۸)

દર્દે શિકમ : યેહ આયત પાની વગૈરા પર તીન બાર પઢ કર પિલા દે
યા લિખ કર પેટ પર બાંધ દેં :

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ○ (پ ۲۳، الصّفت: ۴۷)

તિલ્લી બટ જાના : ઇસ આયત કો લિખ કર તિલ્લી કી જગહ બાંધેં :
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ ○ (پ ۶، البقرة: ۱۷۸)

નાફ ટલ જાના : ઇસ આયત કો લિખ કર નાફ કી જગહ બાંધેં :
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○ إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا وَلَئِنْ
زَالَتَا إِن مَّسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ○ (پ ۲۲، فاطر: ۴۱)

બુખાર : અગર બિગૈર જાડે કે હો તો યેહ આયત લિખ કર ગલે મેં
બાંધેં ઔર ઇસી કો પઢ કર દમ કરેં :
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○

قُلْنَا يَنْتَارِكُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ○ (پ ۱۷، الانبياء: ۶۹)

ઔર અગર બુખાર જાડે કે સાથ હો તો યેહ આયત લિખ કર ગલે મેં
બાંધેં :
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○

بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَهَا وَمُرْسَهَانِ رَبِّي لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ○ (پ ۱۲، هود: ۴۱)

ફોડા ફુન્સી : પાક સાફ ઢેલા પીસ કર ઉસ પર યેહ દુઆ તીન મર્તબા
પઢ કર થૂકે ઔર ઉસ મિટ્ટી પર થોડા પાની છિડક કર વોહ મિટ્ટી
તકલીફ કી જગહ પર દિન મેં દો ચાર બાર મલ લિયા કરે ચાહે ફોડે
પર યેહ મિટ્ટી લગા કર પટ્ટી બાંધ દે.

ઘર મેં સે સાંપ ભગાના : લોહે કી ચાર કીલેં લે કર એક એક કીલ પર પચ્ચીસ પચ્ચીસ મર્તબા યેહ આયત દમ કર કે મકાન કે ચારોં કોનોં પર ઝમીન મેં ગાડ દેં **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** સાંપ ઉસ ઘર મેં નહીં રહેગા ઓર આસેબ ભી ચલા જાએગા આયત યેહ હૈ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○ **إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ○ وَأَكِيدُ كَيْدًا ○**
فَمَهْلِ الْكَافِرِينَ أَهْلَهُمْ رُؤِيدًا ○ (પૃ. ૩૦, الطارق: ૧૦-૧૭)

બાવલે કુતે કા કાટ લેના : ઊપર ઝિક કી હુઈ આયત કો રોટી યા બિસ્કિટ કે ચાલીસ ટુકડોં પર લિખ કર એક ટુકડા રોઝ ઉસ શખ્સ કો ખિલા દેં **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** ઉસ શખ્સ કો બાવલા પન ઓર હડક ન હોગી.

બાંખન : ચાલીસ લોંગેં લે કર હર એક પર સાત સાત બાર ઈસ આયત કો પઢે ઓર જિસ દિન ઓરત હેઝ સે પાક હો કર ગુસ્લ કરે ઉસ દિન સે એક લોંગ રોઝમર્ગા સોતે વક્ત ખાના શુરૂઅ કરે ઓર ઈસ પર પાની ન પીવે ઓર ઈસ દરમિયાન મેં ઝરૂર શોહર કે સાથ સોએ આયત યેહ હૈ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○ **أَوْ كُظُمْتُ فِي بَحْرٍ لَّجِيٍّ يَغْشَى**
مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمْتُ ۖ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ ۖ إِذَا أَخْرَجَ
يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرَهَا وَمَنْ لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ○ (પૃ. ૧૮, النور: ૪૦)
 ઝરૂર ઓલાદ હોગી.

હમ્લ ગિર જાના : ઈસ આયત કા તા'વીઝ બના કર કમર મેં બાંધે ઓર તા'વીઝ નાફ કે નીચે પેડૂ પર રહે : **وَاصْبِرْ ○** **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○**
وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ○
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ○ (પૃ. ૧૬, النمل: ૧૨૭, ૧૨૮)
 હમ્લ ગિરને સે મહફૂઝ રહેગા.

પૈદાઈશ કા દર્દ : યેહ આયત એક પરચે પર લિખ કર કપડે મેં લપેટ કર ઔરત કી બાઈ રાન મેં બાંધેં યા સાત મર્તબા ગુડ પાની પર પઢ કર ખિલાએં બચ્ચા આસાની કે સાથ પૈદા હોગા વોહ આયત યેહ હૈ :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ○ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ○
وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ○ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ○ (پ ۳۰، الانشقاق: ۱-۴)

બચ્ચા ઝિન્દા ન રહના : અજવાઈન ઔર કાલી મિર્ય આધ આધ પાવ લે કર પીર કે દિન સૂરજ ઢલને કે બા'દ ચાલીસ બાર સૂરએ વશશ્મ્સ ઈસ તરહ પઢે કે હર દફઆ કે સાથ દુરુદ શરીફ ભી પઢે ઔર હર મર્તબા અજવાઈન ઔર કાલી મિર્ય પર દમ કર કે ઔર શુરએ હમ્લ સે દૂધ છુડાને તક રોઝાના થોડી થોડી અજવાઈન ઔર કાલી મિર્ય ખા લિયા કરે إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى ઔલાદ ઝિન્દા રહેગી.

બચ્ચે કો નઝર લગના યા રોના યા સોતે મેં ડર કર ચોંકના

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ○ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ○ બિસ્મિલ્લાહ સમેત ત્રીન ત્રીન બાર પઢ કર બચ્ચે પર દમ કરે ઔર યેહ તા'વીઝ લિખ કર બચ્ચે કે ગલે મેં પહનાએ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ○ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ كُلِّهَا مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ○
أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ ○ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ عَيْنٍ
لَأَمَّةٍ ○ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ ○ وَمِنْ شَرِّ عِبَادِهِ مِنْ
هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ○ وَأَنْ يَحْضُرُونَ ○ وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ
مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ ○

દેઝા ઔર વબાઈ અમરાઝ મેં : ઈન દોનોં મેં હર ખાને પીને કી ચીઝ પર સૂરએ اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ પઢ કર દમ કર લિયા કરે إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى હિફાઝત રહેગી ઔર જિસ કો મરઝ હો જાએ ઉસ કો ભી કિસી ચીઝ પર દમ કર

કે ખિલાએ પિલાએ اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی શિક્ષા હાસિલ હોગી.

ચેચક કા ગન્ડા : સાત નીલા રંગ કા ગન્ડા લે કર ઉસી પર સૂરએ અરહમાન પઢેં ઓર હર اَلْاٰءِ رَبِّكَمَا تُكَذِّبَانِ પર ફૂંક માર કર એક ગિરહ લગા દેં ફિર યેહ ગન્ડા બચ્ચે કે ગલે મેં ડાલ દેં. ચેચક સે હિફાઝત રહેગી ઓર અગર ચેચક નિકલને કે બા'દ ડાલેં તો اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی ચેચક કી ઝિયાદા તકલીફ ન રહેગી.

દૂધ કમ હોના : યેહ દોનોં આયતેં નમક પર સાત બાર પઢ કર ઉઠડ કી દાલ મેં ખિલાએં ઓર બિસ્મિલ્લાહ સમેત દોનોં આયતોં કો પઢેં, પહલી આયત اَوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ اَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ اَرَادَ اَنْ يُتَمَّ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ اَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ اَرَادَ اَنْ يُتَمَّ (البقرة: ૨૩૩) ઓર દૂસરી આયત

وَ اِنَّ لَكُمْ فِي الْاَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۚ نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْۢ مَّاءٍ بَيْنَ فَرْثٍ وَ دَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ O (پ ૧૬، النحل: ૬૬)

ખાદૂ ટોના કે લિયે : યેહ આયત લિખ કર મરીઝ કે ગલે મેં પહનાએં ઓર પાની પઢ કર પાની પિલાએં ઓર ઈસી પઢે હુએ પાની સે મરીઝ કો કિસી બડી લગન યા ટબ મેં બિઠા કર નહલાએં ઓર પાની કિસી જગહ ડાલ દેં

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ فَلَمَّا اَلْقَوْا قَالَ مُوسٰی مَا جِئْتُمْ بِهٖۤ اِلَّا السَّحَرُ ۚ اِنَّ اللّٰهَ سَیِّطِلُهٗ ۚ اِنَّ اللّٰهَ لَا یُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِیْنَ O وَ یَحْقُّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمَتِهٖ وَاَوْكِرَہُ الْمُجْرِمُوْنَ O (پ ૧૧, یونس: ૮૧, ૮૨)

ઓર પૂરી પૂરી اَقْلُ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ઓર اَقْلُ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ સૂરહ એક એક મર્તબા.

અચ્ચામે માહવારી કી કમી : અગર અચ્ચામે માહવારી મેં કમી હો ઓર ઈસ સે તકલીફ હો તો ઈન આયાત કો લિખ કર ગલે મેં ડાલેં ઓર ડોરા ઈતના બડા હો, કે તા'વીઝ નાફ કે નીચે પડા રહે :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ۝ لِيَاْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ لَا وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ ۖ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۝ (پ ۲۳، ۳۴: ۳۵) أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا تَقَاءً فَفَتَقْنَاهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ۝ (پ ۷، ۱۱: الانبياء: ۳۰)

અચ્ચામે માહવારી કી ઝિયાદતી : અગર કિસી ઔરત કો અચ્ચામે માહવારી ઝિયાદા આતે હોં ઔર ઇસ સે તકલીફ હો તો ઇન આયતોં કો લિખ કર તા'વીઝ ગલે મેં ડાલેં ઔર ડોરા ઇતના બડા હો, કે તા'વીઝ નાફ કે નીચે પડા હો :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ وَقِيلَ يَا رَأْسُ اِبْلَعِي مَاءَ كِ وَيَا سَمَاءُ اقْلَعِي ۖ وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝ (پ ۱۲، ۱: هود: ۴۴)

ગાઇબ કો વાપસ બુલાના : અગર કિસી કા લડકા યા કોઈ ભી કહી ચલા ગયા ઔર લા પતા હો ગયા તો ઉસ કો વાપસ બુલાને કે લિયે નીચે કી આયતોં કો લિખ કર ઇસ તા'વીઝ કો ગલે યા નીલે કપડે મેં લપેટ કર ઘર કી અંધેરી કોઠરી મેં દો પથ્થરોં કે દરમિયાન ઇસ તરહ રખ દિયા જાએ કે ઇસ પર કિસી કા પાઉં ન પડે પથ્થર ન હોં તો ચક્કી કે દો પાટોં કે દરમિયાન ઇસ કો દબા દેના ચાહિયે ઔર લફઝ ફાલન કી જગહ ઉસ લા પતા કા નામ લિખેં.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ أَوْ كُظِّلِمْتُ فِي بَحْرٍ لَّجِّي يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظَلَمْتُ ۖ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ ۖ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكْدِ يَرَاهَا ۖ وَمَنْ لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُّورٍ ۝ أَنْارَادُ ۖ وَهُوَ إِلَيْكَ فَرَدُّنُهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَلَتَعْلَمَنَّ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا

يَعْلَمُونَ ۝ يُنْسَىٰ إِنَّهَا إِن تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي
السَّمُوتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ۝ حَتَّىٰ إِذَا
صَافَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَصَافَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا
مَلْجَأَ لِللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ۖ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا ۖ إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۝
اللَّهُمَّ يَا هَادِيَ الضَّالِّ وَيَارَادَ الضَّالَّةِ ارْزُدُوا عَلَيَّ ضَالَّتِي فُلَان

ગરીબી દૂર હોને કે લિયે : બા'દ નમાઝે ઇશા અવ્વલ આખિર
ગ્યારહ ગ્યારહ મર્તબા દુરૂદ શરીફ ઓર દરમિયાન મેં ગ્યારહ મર્તબા
તસ્બીહ યા મુઝી કી પઢ કર દુઆ માંગેં ઓર અગર ચાહેં તો યેહ દૂસરા
વઝીફા પઢ લિયા કરેં કે બા'દ નમાઝે ઇશા આગે પીછે સાત સાત મર્તબા
દુરૂદ શરીફ પઢ કર બીચ મેં ચૌદહ તસ્બીહ ઓર ચૌદહ દાને યા હાબ
પઢ કર દુઆ કરેં **اللَّهُ تَعَالَى** રોઝી મેં ફરાખી ઓર બ-ર-કત હોગી.
બચ્ચોં કા ઝિયાદા રેના : યેહ તા'વીઝ લિખ કર બચ્ચોં કે ગલે મેં પહનાએ.

أَقِمْنَ هَذَا الْحَدِيثَ تَعَجُّبُونَ ۝ وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ۝ وَلِكَيْتَوَفَى
كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةِ سَنِينَ وَارْزَادُوا تِسْعًا ۝

د	ط	ب
ج	ه	ز
ح	ا	و

દર્દે સર કે લિયે : યેહ દુઆ પઢ કર બાર બાર સર પર દમ કરેં ઓર
ઈસી કો લિખ કર સર મેં બાંધેં :

بِسْمِ اللَّهِ خَيْرِ الْأَسْمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي بِيَدِهِ
الشِّفَاءُ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ۝

દર્દે સર (આઘા સીસી) : યેહ તા'વીઝ લિખ કર સાત તાર કોરે સૂત કે ધાગે મેં બાંધ કર સર મેં બાંધેં ઔર જિસ તરફ દર્દ હો ઉધર તા'વીઝ રહે.

احمد	محمد
مصطفى	مرتضى

صلی اللہ تعالیٰ علیہ وعلیٰ راسہ الشریف والہ و صحبہ وبارک وسلم

ચન્દ મુફીદ બાતે

صَلَّى اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَالْإِلَهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةً وَسَلَامًا ﴿1﴾

عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ

ઇસ દુરુદ શરીફ કો બા'દ નમાઝે જુમુઆ મદીનએ મુનવ્વરહ કી તરફ રુખ કર કે ઔર અદબ કે સાથ હાથ બાંધ કર એક સો મર્તબા પઢેં તો દીનો દુન્યા કી બે શુમાર ને'મતોં સે સરફરાઝ હોંગે.

﴿2﴾ મસ્જિદ મેં પહલે દાહના કદમ રખ કર દાખિલ હોં ઔર યેહ દુઆ પઢેં :

اللّٰهُمَّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ

(અબિન માજે, ક્તાબ મસાજદ...અલખ, બાબ દુઆ...અલખ, હદિથ ૭૭૨, જ ૧, વ ૬૨૬)

﴿3﴾ મસ્જિદ સે નિકલતે વક્ત પહલે બાયાં કદમ બાહર નિકાલો ઔર યેહ દુઆ પઢો :

اللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ

(સહિખ મસૂમ, ક્તાબ સલ્વે મસાફરિન...અલખ, બાબ મા યુલ અઢા...અલખ, હદિથ ૭૧૩, વ ૩૬૦)

﴿4﴾ ચાંદ દેખ કર યેહ દુઆ પઢો :

اللّٰهُمَّ اَهْلِلْهُ عَلَيْنَا بِالْیَمْنِ وَالْإِیْمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ ط رَبِّیْ وَرَبُّكَ اللّٰهُ يَا هَلَالُ

(તરમઝી, ક્તાબ દુઆ, બાબ મા યુલ અઢા, હદિથ ૩૬૨, જ ૫, વ ૨૮૧)

﴿5﴾ કશ્તી ઔર જહાઝ પર સુવાર હોતે વક્ત યેહ દુઆ પઢે અમ્નો અમાન સે સફર તમામ હોગા :

بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَهَا وَمُرْسَهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

(المعجم الكبير للطبراني، الحديث ١٢٦٦، ج ١٢، ص ٩٧)

﴿6﴾ મોટર, ટ્રેન, રિક્ષા, હવાઈ જહાઝ વગેરા પર સુવાર હોતે વક્ત યેહ દુઆ પઢે સલામતી સે રહોગે :

سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ

(سنن أبي داود، كتاب الجهاد، باب ما يقول الرجل... الخ، الحديث ٢٦٠٢، ج ٣، ص ٢٩)

﴿7﴾ જબ સોને લગે તો યેહ દુઆ પઢ લે : اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا : (صحیح البخاری، کتاب الدعوات، باب ما يقول اذا نام، الحديث ٦٣١٢، ج ٤، ص ١٩٢)

﴿8﴾ જબ સો કર ઉઠે તો યેહ દુઆ પઢ લે :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَالنَّشُورُ

(صحیح البخاری، کتاب الدعوات، باب ما يقول اذا نام، الحديث ٦٣١٢، ج ٤، ص ١٩٢)

﴿9﴾ જબ કોઈ ડરાવના યા બુરા ખ્વાબ દેખે ઔર આંખ ખુલ જાએ તો ત્રીન મર્તબા પઢે اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ ફિર ત્રીન મર્તબા બાઈ તરફ થૂકે ફિર અગર સોના ચાહે તો કરવટ બદલ કર સો જાએ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی બુરે ખ્વાબ સે કોઈ નુક્સાન નહીં પહોંચેગા.

(صحیح البخاری، کتاب التعبير، باب اذا رأى ما يكره... الخ، الحديث ٧٠٤٤، ج ٤، ص ٤٢٣)

﴿10﴾ જબ આસ્માન સે કોઈ તારા ટૂટતા હુવા નઝર આએ તો નિગાહ નીચી કર લે ઔર યેહ દુઆ પઢે : مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ .

(عمل اليوم و الليلة، باب ما يقول اذا انقض الكوكب، الحديث ٦٥٣، ص ١٩٨)

﴿11﴾ કોઢી, અન્ધે, લંગડે વગેરા મરીઝ યા મુસીબત ઝઢા કો દેખે તો યેહ દુઆ પઢ લે اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی ઉસ મરઝ ઔર મુસીબત સે મહફૂઝ રહેગા મગર ઝુકામ વ આશોબે ચશ્મ ઔર ખારિશ કે મરીઝોં કો દેખ

કર યેહ દુઆ ન પઢે કયુંકે ઇન બીમારિયોં સે બદન કી ઇસ્લાહ હોતી હૈ
વોહ દુઆ યેહ હૈ :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا
(ترمذی، کتاب الدعوات، باب ما يقول اذا رأى مبتلى، الحديث ٣٤٤٢، ج ٥، ص ٢٧٢)

﴿12﴾ ઝહરીલે જાનવરોં સે હિફાઝત કે લિયે યેહ દુઆ સુબહો શામ કો

પઢ લિયા કરો : ○ اَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ○

ઇસ દુઆ કો જો સુબહ કો પઢ લે વોહ દિન ભર ઝહરીલે
જાનવરોં સે મહફૂઝ રહેગા ઔર જો શામ કો પઢ લે વોહ રાત ભર ઇન
જાનવરોં સે અમ્નો અમાન મેં રહેગા.

(صحيح مسلم، كتاب الذكر والدعاء... الخ، باب في التعوذ من... الخ، الحديث ٢٧٠٩، ج ٥، ص ١٤٥٣)

﴿13﴾ કર્મ અદા હોને કી દુઆ

اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ.

(سنن الترمذی، احادیث شتى، باب ١٢١، الحديث ٣٥٧٤، ج ٥، ص ٣٢٩)

હર નમાઝ કે બા'દ ગ્યારહ ગ્યારહ મર્તબા સુબહો શામ સો
સો બાર રોઝાના પઢે ઔર અવ્વલ વ આખિર તીન તીન બાર દુરુદ
શરીફ ભી પઢ લે.

﴿14﴾ બાઝાર મેં દાખિલ હો તો યેહ કલિમાત પઢ લે :

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ
حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

(جامع الترمذی، کتاب الدعوات، باب ما يقول اذا دخل السوق، الحديث ٣٤٣٩، ج ٥، ص ٢٧١)

﴿15﴾ જબ નયા લિબાસ પહને તો યેહ પઢે :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي مَا أُوَارِي بِهِ عَوْرَتِي وَآتَجَمَّلُ بِهِ فِي حَيَاتِي ○

(جامع الترمذی، کتاب الدعوات، الحديث ٣٥٧١، ج ٥، ص ٣٢٧)

﴿16﴾ જબ આઈના દેખે તો યેહ દુઆ પઢે :

الْحَمْدُ لِلَّهِ اَللّٰهُمَّ كَمَا حَسَنْتَ خَلْقِيْ فَحَسِّنْ خُلُقِيْ 0

(كتاب الدعاء للطبراني، باب القول عند النظر في المرأة، الحديث ٤٠٤، ص ١٤٥)

❖17❖ જબ કિસી કો રુખ્સત કરે તો યેહ દુઆ પઢે :

أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ O

(ابوداود، كتاب الجهاد، باب في الدعاء عند الوداع، الحديث ٢٦٠٠، ج ٣، ص ٤٨)

❦18❧ સફર કે લિયે રવાના હોતે વક્ત યેહ દુઆ પઢ લે તો અમ્નો સલામતી કે સાથ સફર તમામ હોગા :

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْتُلِكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوٰى ۝ وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضٰى ۝ اَللّٰهُمَّ
هَوِّنْ عَلَيْنَا هَذَا السَّفَرَ ۝ وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ ۝ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَ
الْخَلِيْفَةُ فِي الْاَهْلِ ۝ اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ وَسُوْءِ
الْمُنْقَلَبِ فِي الْاَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَلَدِ ۝

(صحيح مسلم، كتاب الحج، باب ما يقول اذا... الخ، الحديث ١٣٤٢، ص ٧٠٠)

❖19❖ જબ સફર સે વાપસ હો તો યેહ દુઆ પઢે :

اٰیُّوْنَ ۝ تٰیِّبُوْنَ ۝ عٰبِدُوْٓنَا ۝ لِرَبِّنَا حٰمِدُوْنَ ۝

(سنن الترمذی، کتاب الدعوات، باب ما يقول اذا قدم من السفر، الحديث ۳۴۵۱، ج ۵، ص ۲۷۶)

﴿20﴾ જબ કિસી મન્જિલ યા સ્ટેશન પર ઉતરે તો યેહ દુઆ પઢે
 اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی : હર કિસ્મ કે નુકસાન સે મહફૂઝ રહેગા :

رَبِّ أَنْزِلْنِي مُبْرَكًا ۝ وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ۝ (الدر المنثور، ج ٦، ص ٩٧)

❧21❧ આંખોં મે સુરમા લગાતે વક્ત યેહ દુઆ પઢની ચાહિયે :

اللَّهُمَّ مَتَّعْنِي بِالسَّمْعِ وَالْبَصَرِ ○

(سنن الترمذی، احادیث شتی، باب ۱۳۸، الحدیث ۳۶۲۲، ج ۵، ص ۳۴۹)

❀22❀ ખાના ખાને કે બા'દ ઈસ દુઆ કો પઢે :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَهَدَانَا وَجَعَلَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۝

(ابوداود، كتاب الاطعمه، باب ما يقول الرجل اذا طعم، الحديث ٣٨٤٩، ج ٣، ص ٥١٣)

﴿23﴾ જબ કોઈ ને'મત મિલે તો યેહ પઢે :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ

(سنن ابن ماجه، كتاب الادب، باب فضل الحامدين، الحديث ٣٨٠٣، ج ٤، ص ٢٥٠)

﴿24﴾ હર બલા હર નુકસાન સે અમાન મિલને કે લિયે સુબહ કો ઔર શામ કો તીન તીન મર્તબા ઇસ દુઆ કો પઢ લે إِنَّ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى હર બલા ઔર હર નુકસાન સે મહફૂઝ રહેગા :

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

(سنن ابن ماجه، كتاب الدعاء، باب ما يدعوه به الرجل... الخ، الحديث ٣٨٦٩، ج ٤، ص ٢٨٤)

﴿25﴾ જબ આંધી ચલે તો યેહ દુઆ પઢે.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهَا وَخَيْرِ مَا فِيهَا وَخَيْرِ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ وَأَعُوذُ بِكَ

مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ

(صحيح مسلم، كتاب صلوٰة الاستسقاء، باب التعوذ عند رؤية الريح... الخ، الحديث ٨٩٩، ص ٤٤٦)

﴿26﴾ બાદલોં કી ગરજ ઔર બિજલી કી કડક કે વક્ત યેહ દુઆ પઢની ચાહિયે. اللَّهُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ وَلَا تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ وَعَافِنَا قَبْلَ ذَلِكَ

(جامع ترمذی، كتاب الدعوات، باب ما يقول اذا سمع الرعد، الحديث ٣٤٦١، ج ٥، ص ٢٨١)

﴿27﴾ અગર કિસી કૌમ યા કિસી ગુરૌહ સે જાનો માલ કા ખૌફ હો તો યેહ દુઆ પઢે :

اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ

(سنن ابی داود، كتاب الوتر، باب ما يقول الرجل اذا خاف قوما، الحديث ١٥٣٧، ج ٢، ص ١٢٧)

﴿28﴾ મુર્ગ કી આવાઝ સુન કર યેહ પઢે : أَسْأَلُ اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ الْعَظِيمِ

(صحيح مسلم، كتاب الذكرو الدعاء... الخ، باب استحباب الدعاء... الخ، الحديث ٢٧٢٩، ص ١٤٦١)

﴿29﴾ ગધા બોલે તો યેહ દુઆ પઢે :

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

❧ 10 ❧

મીલાદ વ ના'ત

મીલાદ શરીફ મઝૂમ

અઝ : મૌલાના હસન બરેલ્વી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ

સબા ને કિસ કી આમદ કી સુનાઈ મુરાદે બુલબુલે બેતાબ લાઈ
 મચી હૈં શાદિયાં કેસી ગુલોં મેં મુબારક બાદિયાં હૈં બુલબુલોં મેં
 યેહ નરગિસ કિસ કા રસ્તા દેખતી હૈ યેહ સોસન કિસ કી મિદ્દત કર રહી હૈ
 ખુલે પડતે હૈં સબ ગુન્હે યેહ ક્યા હૈ ઇન્હેં કિસ ફૂલ કા શૌકે લિકા હૈ
 નઈ પોશાક બદલી હૈ ગુલોં ને મચાયા શોર હૈ ક્યૂં બુલબુલોં ને
 નહીં મા'લૂમ હૈ યેહ માજરા ક્યા યેહ કેસા હુકમ હૈ રિઝવાં કો આયા
 બના દે તૂ ચમન હર એક બન કો ન હો જન્મત સે કુછ નિસ્બત દુલ્હન કો
 હુવા માલિક કો યેહ હુકમે ખુદાવન્દ કે દરવાઝે જહન્નમ કે હોં સબ બન્દ
 કુરૈશી જાનવર ક્યૂં બોલતે હૈં યેહ કિસ કે વસ્ફ મેં લબ ખોલતે હૈં
 ઝમીં કી સમ્ત ક્યૂં માઈલ હૈં તારે યેહ કિસ કી દીદ કે સાઈલ હૈં તારે
 યેહ બુત કિસ વાસિતે ઓંધે પડે હૈં ઝમીં પે ક્યૂં ખજાલત સે ગિરે હૈં
 ઝમીં પર ક્યૂં મલાઈક આ રહે હૈં યેહ ક્યૂં તોહફે પે તોહફે લા રહે હૈં
 યેહ આમદ કૌન સે ઝીશાન કી હૈ યેહ આમદ કૌન સે સુલ્તાન કી હૈ

ઈસી હૈરત મેં થે અહલે તમાશા

કે નાગહ હાતિકે ગૈબી યેહ બોલા

વોહ ઉઠી દેખ લો ગર્દે સુવારી ઇયાં હોને લગે અન્વારે બારી
 નકીબોં કી સદાએં આ રહી હેં કિસી કી જાન કો તડપા રહી હેં
 મુઅદબ હાથ બાંધેં આગે આગે ચલે આતે હેં કહતે આગે આગે
 ફિદા જિન કે શરફ પર સબ નબી હેં યેહી હેં વોહ યેહી હેં વોહ યેહી હેં
 યેહી વાલી હેં સારે બે કસોં કે યેહી ફરિયાદ-રસ હેં બે બસોં કે
 ઇન્હીં કી ઝાત હૈ સબ કા સહારા ઇન્હીં કે દર સે હૈ સબ કા ગુઝારા
 ઇન્હીં સે કરતી હેં ફરિયાદ ચિડયાં ઇન્હીં સે ચાહતી હેં દાદ ચિડયાં
 યેહી હેં જો અતા ફરમાએં દૌલત કરેં ખુદ જવ કી રોટી પર કનાઅત
 ઇન્હીં પર દોનોં આલમ મર રહે હેં ઇન્હીં પર જાન સદકે કર રહે હેં
 ફુઝૂં રુખા હૈ સુબહો શામ ઇન કા મુહમ્મદ મુસ્તફા હૈ નામ ઇન કા
 કોઈ દામન સે લિપટા રો રહા હૈ કોઈ હર ગામ મહુવે ઇસ્તિજા હૈ
 ઇધર ભી ઇક નઝર હો તાજ વાલે કોઈ કબ તક દિલે મુઝતર સંભાલે
 બહુત નઝદીક આ પહોંચા વોહ પ્યારા ફિદા હૈ જાનો દિલ જિસ પર હમારા

ઉઠેં તા'ઝીમ કો ચારાને મહફિલ

હુવા જલ્વા નુમા વોહ જાને મહફિલ

મીલાદ શરીફ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

سَلِّمُوا يَا قَوْمُ بَلِّ صَلُّوا عَلَى الصِّدْرِ الْأَمِينِ

مُصْطَفَى مَا جَاءَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

આવાઝ હો બુલન્દ દુરદો સલામ કી મહફિલ હૈ ઝિકે મોલિદે ખેરુલ અનામ કી

અલ્લાહ...કા હૈ ઔર કુદસિયોં કા ભી કયા શાન હૈ રસૂલ عَلَيْهِ السَّلَام કી

رَبِّ سَلِّمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

مَرْحَبًا مَرْحَبًا رَسُولِ اللَّهِ

ભેજ ઐ રબ મેરે દુરદો સલામ અપને પ્યારે નબી પે ભેજ મુદામ

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ

બઝમે હસ્તી કે તાજદાર આએ ગુલશને દહર કી બહાર આએ

જિસ કે દામન મેં છુપ સકે દુન્યા વોહ રસૂલે કરમ શિઆર આએ

રિવાયત હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ને ઝમીનો આસ્માન બલ્કે તમામ

આલમ ઔર સારે જહાન કે પૈદા કરને સે બહુત પહલે અપને હબીબ

હઝરતે મુહમ્મદ મુસ્તફા صَلَّ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે નૂર કો પૈદા ફરમાયા

ઔર અપને પ્યારે હબીબ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام કે મુકદ્દસ નૂર સે અપની તમામ

કાએનાત કો શ-રફે વુજૂદ સે સરફરાઝ ફરમાયા. જૈસા કે ખુદ હુઝૂરે

أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ نُورِي: صَلَّ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને ઇશાદ ફરમાયા કે :

યા'ની સબ સે પહલે અલ્લાહ તઆલા ને મેરે નૂર કો પૈદા ફરમાયા.

وَكُلُّ الْخَلَائِقِ مِنْ نُورِي ઔર તમામ મખ્લૂક કો અલ્લાહ તઆલા ને મેરે નૂર સે

બલ્ક ફરમાયા. وَأَنَا مِنْ نُورِ اللَّهِ. ઔર મેં અલ્લાહ કા નૂર હૂં.

رَبِّ سَلِّمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ مَرْحَبًا مَرْحَبًا رَسُولِ اللَّهِ

ભેજ ઐ રબ મેરે દુરદો સલામ અપને પ્યારે નબી પે ભેજ મુદામ

બરસહા બરસ બલ્કે હઝારોં બરસ તક યેહ નૂરે મુહમ્મદી ખુદાવન્દે કુદૂસ કી તસ્બીહ વ તકદીસ મેં મશગૂલ વ મસરૂફ રહા. યહાં તક કે અલ્લાહ તઆલા ને હઝરતે આદમ عَلَيْهِ السَّلَام કો પૈદા ફરમાયા. તો ઇસ મુકદ્દસ નૂર કો ઇન કી પેશાની મેં અમાનત રખા ઔર જબ તક ખુદાવન્દે આલમ કો મન્જૂર થા, હઝરતે આદમ عَلَيْهِ السَّلَام બિહિશત કે બાગોં મેં અપની બીવી હઝરતે હવ્વા કે સાથ સુકૂનત ફરમાતે થે યહાં તક કે જબ ખુદાવન્દે આલમ કે હુકમ સે હઝરતે આદમ વ હવ્વા عَلَيْهِمَا السَّلَام બિહિશતે બરીં સે રૂએ ઝમીન પર તશરીફ લાએ ઔર બાલ બચ્ચોં કી પૈદાઈશ કા સિલ્સિલા શુરૂઆ હુવા તો નૂરે મુહમ્મદી જો આપ કી પેશાની મેં જલ્વા ગર થા, વોહ આપ કે ફરઝન્દ હઝરતે શીસ عَلَيْهِ السَّلَام કી પેશાની મેં મુન્તકિલ હુવા ઔર સિલ્સિલા બ સિલ્સિલા, દ-રજા બ દ-રજા નૂરે મુહમ્મદી મુકદ્દસ પીઠોં સે મુબારક શિ-કમોં કી તરફ તફવીઝ હોતા રહા ઔર જિન જિન મુકદ્દસ પેશાનિયોં મેં યેહ નૂર ચમક્તા રહા હર જગહ અજબ અજબ મો'જિઝાત વ ખવારિકે આદાત કા ઝુહૂર હોતા રહા ઔર ઇસ નૂરે પાક કી બ-ર-કતોં કે ફુયૂઝ તરહ તરહ સે ઝાહિર હોતે રહે. યુનાન્થે હઝરતે આદમ عَلَيْهِ السَّلَام કી મુકદ્દસ પેશાની મેં ઇસ નૂરે મુહમ્મદી ને યેહ જલ્વા દિખાયા કે હઝરતે આદમ عَلَيْهِ السَّلَام મસ્જૂદે મલાઈકા હો ગએ ઔર તમામ ફિરિશતોં ને ઇન કે સામને સજદા કિયા. યેહી નૂર જબ હઝરતે નૂહ عَلَيْهِ السَّلَام કો મિલા તો તૂફાન મેં ઇસી નૂર કી બદૌલત ઇન કી કશ્તી સલામતી કે સાથ જૂદી પહાડ પર પહોંચ કર ઠહર ગઈ. ઇસી નૂરે મુહમ્મદી કા ફૈઝાન થા કે હઝરતે ઇબ્રાહીમ عَلَيْهِ السَّلَام કો જબ નમરૂદ કાફિર ને આગ કે શો'લોં મેં ડાલ દિયા તો વોહ આગ જિસ કે બુલન્દ શો'લોં કે ઊપર સે કોઈ પરિન્દ ભી નહીં ગુઝર સકતા થા એક દમ ઠન્ડી ઔર સલામતી વ રાહત કા બાગ બન ગઈ.

યેહી વજહ હૈ કે તમામ અમ્બિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام આપ કી તશરીફ આ-વરી કે મુશ્તાક વ મુન્તાઝિર હૈ ઔર હર દૌર કે મુકદ્દસ રસૂલોં કી જમાઅત આપ કી આમદ આમદ કે ઇન્તિઝાર મેં આપ કી મદ્દહો સના કા ખુત્બા પઢને મેં મશ્ગૂલ રહી. યુનાન્યે હર ઝમાને કે મુકદ્દસ નબિયોં ઔર રસૂલોં કા યેહ હાલ રહા કે

ખલીલુલ્લાહ ને જિસ કે લિયે હક સે દુઆએં કીં

ઝબીહુલ્લાહ ને વક્તે ઝબ્હ જિસ કી ઇલ્તિજાએં કીં

જો બન કે રોશની ફિર દીદએ યા'કૂબ મેં આયા

જિસે યૂસુફ ને અપને હુસ્ન કે નેરંગ મેં પાયા

દિલે યહ્યા મેં અરમાં રહ ગએ જિસ કી ઝિયારત કે

લબે ઇસા પે આએ વા'ઝ જિસ કી શાને રહમત કે

અલ ગરઝ નૂરે મુહમ્મદી صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ બરાબર એક પેશાની સે દૂસરી પેશાનિયોં મેં મુન્તાકિલ હોતા રહા ઔર અપને કુયૂઝો બ-રકાત કે જલ્વોં સે હર દૌર કે લોગોં કો નૂરાનિયત બખ્શતા રહા યહાં તક કે યેહ નૂરે પાક હુઝૂરે અક્દસ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે દાદા હઝરતે અબ્દુલ મુત્તલિબ કો મિલા. ઇસી નૂરે અક્દસ કા તુફેલ થા કે અબ્રહા બાદશાહ હબ્શ કા વોહ લશ્કર જો કા'બા ઢાને કે લિયે ચઢાઈ કર કે આયા થા હઝરતે અબ્દુલ મુત્તલિબ કી બદૌલત છોટે છોટે પરિન્દે અબાબીલોં કે કંકરિયોં સે પૂરા લશ્કર મઅ હાથિયોં કે હલાક વ બરબાદ હો ગયા ઔર ખુદા કા મુકદ્દસ ઘર ખાનએ કા'બા એક કાફિર કે હમ્લોં સે સલામત રહા.

سَلِّمُوا يَا قَوْمُ بَلْ صَلُّوا عَلَى الصَّدْرِ الْأَمِينِ

مُصْطَفَى مَا جَاءَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

صَلَّى اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَالْإِمِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صَلَاةً وَسَلَامًا عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ

હઝરતે અબ્દુલ મુત્તલિબ સે યેહ નૂરે પાક મુન્તકિલ હો કર
 હુઝૂર رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ કે વાલિદે માજિદ હઝરતે અબ્દુલ્લાહ
 કો મિલા ઔર હઝરતે અબ્દુલ્લાહ સે આપ કી વાલિદએ માજિદા
 બીબી આમિના رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا કો તફવીઝ હુવા, અય્યામે હમ્લ મેં
 તરહ તરહ કે ફૂયૂઝો બ-રકાત કા ઝુહૂર હોતા રહા. યુનાન્યે હુઝૂર
 صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَالْإِمِّ وَسَلَّمَ કી વાલિદએ માજિદા કા બયાન હૈ કે હર રાત
 ખવાબ મેં એક ફિરિશ્તા આ કર મુઝે નબિયે આબિરુઝ્ઝમાન
 صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَالْإِمِّ وَسَلَّمَ કી તશરીફ આ-વરી કી બિશારત વ ખુશ ખબરી
 સુનાતા રહા, યહાં તક કે વોહ મુકદ્દસ વક્ત કરીબ સે કરીબ તર હોતા
 રહા કે ખજાનએ કુદરત કી સબ સે ઝિયાદા અનમોલ દોલત રૂએ
 ઝમીન કી તરફ મુ-તવજજેહ હો ઔર ખુદાવન્દે કુદૂસ કી ને'મતોં મેં સે
 સબ સે બડી ને'મત કા ઝુહૂર હો યુનાન્યે

રબીઉલ અવ્વલ ઉમ્મીદોં કી દુન્યા સાથ લે આયા

દુઆઓં કી કબૂલિયત કો હાથોં હાથ લે આયા

ખુદા ને ના-ખુદાઈ કી ખુદ ઇન્સાની સફીને કી

કે રહમત બન કે છાઈ બારહવીં શબ ઇસ મહીને કી

રબીઉલ અવ્વલ કે મુબારક મહીને કી બારહવીં તારીખ આ
 ગઈ. ઇસ રાત મેં અજબ અજબ મનાઝિરે કુદરત કે જલ્લે નઝર
 આએ જિન કે બયાન સે ઝબાન કાસિર વ આજિઝ હૈ. હઝરતે જિબ્રઈલ
 عَلَيْهِ السَّلَام સત્તર હઝાર મુકદ્દસ ફિરિશ્તોં કી ફૌજ લે કર આસ્માન સે
 હ-રમે કા'બા મેં ઉતર પડે, سُبْحَنَ اللَّهِ !

યકાયક હો ગઈ સારી ફઝા તિમ્સાલે આઈના

નઝર આયા મુઅલ્લક અર્શ તક ઇક નૂર કા ઝીના

ખુદા કી શાન રહમત કે ફિરિશ્તે સફ બ સફ ઉતરે
 પરે બાંધે હુએ સબ દીનો દુન્યા કે શરફ ઉતરે
 હઝરતે જિબ્રીલે અમીન عَلَيْهِ السَّلَام એક મર્તબા ખાનએ કા'બા
 મેં જા કર ખુદાવન્દે કુદૂસ કે હુઝૂર સર બ સુજૂદ હો કર દુઆ માંગતે કે યા
 અલ્લાહ ! જલ્દ અપને મહબૂબ કો દુન્યા મેં ભેજ દે ઔર એક મર્તબા
 કાશાનએ નુબુવ્વત પર હાઝિર હો કર બસદ ઝૌકો શૌક ઇલ્તિજાએ કરતે
 કે اَظْهَرُ يَاسَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ اَظْهَرُ يَاحَاتِمَ النَّبِيِّينَ اَظْهَرُ يَاشَفِيعَ الْمُذْنِبِينَ યા'ની
 ઐ તમામ રસૂલોં કે સરદાર આહિર હો જાઈયે ઔર ઐ તમામ નબિયોં કે
 ખાતમ તશરીફ લાઈયે ઔર ઐ તમામ ગુનાહગારાને ઉમ્મત કો અપની
 શફાઅત કે દામન મેં છુપાને વાલે આકા જલ્દ ઝુલૂરે પુરનૂર ફરમાઈયે. યેહી
 આલમ થા કે સુબ્હે સાદિક નુમૂદાર હુઈ ઔર સારે જહાન કી સોઈ હુઈ
 કિસ્મત બેદાર હુઈ કે

અભી જિબ્રીલ ઉતરે ભી ન થે કા'બે કે મિમ્બર સે
 કે ઇતને મેં સદા આઈ યેહ અબ્દુલ્લાહ કે ઘર સે
 મુબારક હો, કે દૌરે રાહતો આરામ આ પહોંચા
 નજાતે દાઈમી કી શકલ મેં ઇસ્લામ આ પહોંચા
 મુબારક હો, કે ખત્મુલ મુરસલીં તશરીફ લે આએ
 જનાબે રહ્મતુલ્લિલ આલમીં તશરીફ લે આએ
 બસદ અન્દાઝ યક્તાઈ બગાયત શાને ઝૈબાઈ

અમીં બન કર અમાનત આમિના કી ગોદ મેં આઈ
 યા'ની નબિયે આખિરુઝ્ઝમાં, ખત્મે પૈગમ્બરાં હુઝૂર સચ્ચિદુલ
 મુરસલીં, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી વિલાદતે બા
 સઆદત હુઈ ઔર હર તરફ મુબારક બાદ કી સદાએ બુલન્દ હો રહી
 થીં ઔર સર ઝમીને હરમ કા ઝર્રા ઝર્રા ઝબાને હાલ સે યૂં તરન્નિમ
 રૈઝ થા કે

મુબારક હો, કે વોહ શહ પદે સે બાહર આને વાલા હે
 ગદાઈ કો ઝમાના જિસ કે દર પે આને વાલા હે
 ફકીરોં સે કહો હાઝિર હોં જો માંગેંગે પાએંગે
 કે સુલ્તાને જહાં મોહતાજ પરવર આને વાલા હે
 ચકોરોં સે કહો માહે દિલઆરા હે ચમકને કો
 ખબર ઝરોં કો દો, મહરે મુનવ્વર આને વાલા હે
 હસન કહ દે ઉઠેં સબ ઉમ્મતી તા'ઝીમ કી ખાતિર
 કે અપના પેશવા અપના પયમ્બર આને વાલા હે

સલાતો સલામ

یا رسول سلام علیک	یا نبی سلام علیک
صلوات الله علیک	یا حبيب سلام علیک
અસ્સલામ ઐ તાજ વાલે	દો જહાં કે રાજ વાલે
આસિયોં કી લાજ વાલે	ઐ મેરે મે'રાજ વાલે
یا رسول سلام علیک	یا نبی سلام علیک
صلوات الله علیک	یا حبيب سلام علیک
કાશ હો હાસિલ હુઝૂરી	દૂર હો જાએ પેહ દૂરી
દેખ લૂં વોહ શકલે નૂરી	દિલ કી પેહ હસરત હો પૂરી
یا رسول سلام علیક	یا نبی سلام علیક
صلوات الله علیک	یا حبيب سلام علیک
દુખ ભરે નાલોં કા સદકા	દર્દ કે પાલોં કા સદકા
કરબલા વાલોં કા સદકા	ભીક દો લાલોં કા સદકા
یا رسول سلام علیક	یا نبی سلام علیક
صلوات الله علیک	یا حبيب سلام علیક

તુમ શફીઉલ મુઝિનબી હો	સરવરે દુન્યા વ દીં હો
સાદિકુલ વા'દો અમીં હો	રહમતુલિઆ-લમીં હો
یا رسول سلام علیک	یا نبی سلام علیک
صلوات الله علیک	یا حبيب سلام علیک
બાનિયે મહફિલ કી સુન લો	સામેઈ કે દિલ કી સુન લો
રહમ કે કાબિલ કી સુન લો	આશિકે બિસ્મિલ કી સુન લો
یا رسول سلام علیک	یا نبی سلام علیک
صلوات الله علیک	یا حبيب سلام علیک

હમ્દે બારી તઆલા

પૂછા ગુલ સે યેહ મેં ને કિ ઐ ખૂબ રૂ તુઝ મેં આઈ કહાં સે નઝાકત કી ખૂ
યાદ મેં કિસ કી હંસતા મહકતા હૈ તૂ હંસ કે બોલા કે ઐ તાલિબે રંગો બૂ

અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ

અર્ઝ કી મેં ને સુમ્બુલ સે ઐ મુશ્ક બૂ સુબહ કો કર કે શબનમ સે તાઝા વુઝૂ
ઝૂમ કર કૌન સા ઝિક કરતા હૈ તૂ સુન કે કરને લગા દમ બદમ ઝિકે હૂ

અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ

જબ કહા મેં ને બુલબુલ સે ઐ ખુશગુલૂ ક્યૂં યમન મેં ચહકતા હૈ તૂ ચાર સૂ
દેખ કર ગુલ કિસે યાદ કરતા હૈ તૂ વજદ મેં બોલ ઉઠા વહ-દહૂ વહ-દહૂ

અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ

જબ પપીહે સે પૂછા કે ઐ નીમ જાં યાદ મેં કિસ કી કહતા હૈ તૂ પી કહાં
કૌન હૈ પી તેરા ક્યા હૈ નામો નિશાં બોલ ઉઠા બસ વોહી જિસ પે શૈદા હૈ તૂ

અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ

મેં ને કુમરી સે કી જા કે યેહ ગુફત-ગૂ ગાતી રહતી હૈ કૂ કૂ તૂ ક્યૂં કૂ બ કૂ
ઢૂંટતી હૈ કિસે કિસ કી હૈ આરઝૂ બોલી સુન મેરા નગમા હૈ હક સિરુદૂ

અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ

આ કે જુગનૂ જો ચમકા મેરે રૂબરૂ અર્ઝ કી મૈં ને ઐ શાહિદે શો'લા રૂ
કિસ કી તલ્લમત હૈ તૂ કિસ કા જલ્વા હૈ તૂ યેહ કહા જિસ કા જલ્વા હૈ હર ચાર સૂ

અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ

મૈં ને પૂછા યેહ પરવાને સે દૂ બ દૂ કિસ લિયે શમ્મ કી લૌ પે જલતા હૈ તૂ
શો'લએ નાર મૈં કિસ કી હૈ જુસ્ત-જૂ જલતે જલતે કહા ઉસ ને યા નૂરુહૂ

અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ

આ'ઝમી ગર્ચે બેહદ ગુનહગાર હૈ મુજરિમો બે અમલ હૈ ખતાકાર હૈ
હક તઆલા મગર ઐસા ગફ્ફાર હૈ ઉસ કી રહમત કા ના'રા હૈ لَا تَقْظُوا

અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ અલ્લાહુ

દીગર

ઐ મેરે મા'બૂદે હક ઐ કિરદિગાર સારે આલમ કા તૂ હૈ પરવર્દગાર
ફઝ્લ સે તેરે હી ઐ રબ્બે કરીમ ગુલશને હસ્તી કી હૈ સારી બહાર
કર દિયા મુઝ કો ગુલામે મુસ્તફા હો ગયા મૈં દો જહાં કા તાજદાર
બખ્શ દે યા રબ્બ ખતાએં સબ મેરી તૂ હૈ ગફ્ફાર ઔર મૈં ઇસ્યાં શિઆર
તેરી રહમત પર ભરોસા હૈ મુઝે ફઝ્લ કા તેરે મૈં હૂં ઉમ્મીદ વાર
કિસ તરહ હો શુક ને'મત કા અદા શુક હૈ મહદૂદ ને'મત બે શુમાર
નાઝ હૈ ઇતની સી નિસ્ખત પર મુઝે મૈં હૂં મુજરિમ ઔર તૂ આમુર્ઝ ગાર
તેરે સજદોં ને વોહ રિફઅત દી મુઝે રિફઅતે અફલાક હૈ મુઝ પર નિસાર
બન્દા ફરમા કર બઢાયા કિસ કદર કુદસિયોં મૈં મેરા શાહાના વકાર

ખાક બોસે તયબા હૈ યેહ આ'ઝમી

હશર મૈં યા રબ ન હો યેહ શર્મસાર

ના'ત શરીફ

સરવરે આલમ નબિયુલ અમ્બિયા મેરે રસૂલ અવ્વલી વ આખિરી કે પેશ્વા મેરે રસૂલ
સદરે બઝમે અમ્બિયા મૌલાએ કુલ ફઝ્રે રુસુલ મહરમે અસરાંરે હક, શાને ખુદા મેરે રસૂલ
મઝહરે શાને ઈલાહી તાજદારે કાએનાત નાઈબે હક હાકિમે હર મા સિવા મેરે રસૂલ
મહ્બિતે લૌલાક સય્યારે ફલક અર્શ આસ્તાં સાહિબે મે'રાજો મિસ્દાકે દના મેરે રસૂલ
સૂરએ વલ ફજ્જ અકસે રૂએ રૌશન કા બયાં મત્લએ વશશમ્સો શર્હે વદુહા મેરે રસૂલ
મત્લએ અન્વાર રશકે આફતાબો માહતાબ નય્યરે બુર્જે શરફ નૂરે ખુદા મેરે રસૂલ
ઈબ્ને મરયમ કી બિશારત રૂહે પૈગામે કલીમ બાનિયે કા'બા કી તારીખી દુઆ મેરે રસૂલ
મન્સબે શાને રિસાલત ઔર લકબ ખત્તુરુસુલ મન્જિલે મહબૂબિયત મેં મુસ્તફા મેરે રસૂલ
જિન કે કદમોં સે હૈ વાબસ્તા દો આલમ કી નજાત વોહ અમીરે કારવાં વોહ હકનુમા મેરે રસૂલ

આ'ઝમી મોમિન હૂં, રબ્બુલ આલમીં મેરા ખુદા

રહ્મતુલ્લિલ આલમીં સલ્વે અલા મેરે રસૂલ

નિગારે તયબા અઝલ સે હૈ તેરી આરઝૂ મેરે વુજૂદ કા મક્સદ હૈ જુસ્ત-જૂ તેરી
તેરા સુકૂત હૈ લુત્ફો કરમ કી ઈક દુન્યા નસીમે ખુલ્લ કી જન્મત હૈ ગુફત-ગૂ તેરી
નસીમે ખુલ્લ ને માંગી હૈ ભીક ખુશ્બૂ કી ખુલી મદીને મેં જબ ઝુલ્ફે મુશ્ક બૂ તેરી
મેરી વફાત કા દિન મેરી ઈદ કા દિન હો બ વક્તે મર્ગ જો સૂરત હો રૂ બઝૂ તેરી
ગુનાહ કર કે ભી ઉમ્મીદ વારે જન્મત હૂં સુના હૈ જબ સે કે લુત્ફો કરમ હૈ ખૂ તેરી
કહાં નહીં રુખે અન્વર કી જલ્વા સામાની જહાં મેં તલ્વતે ઝૈબા હૈ ચાર સૂ તેરી
હરીમે કા'બા મેં ભી યાદ આઈ તયબા કી કે યાદગાર હરમ મેં હૈ ફૂ બ ફૂ તેરી

ન છૂટે દામને અબ્દિયત આ'ઝમી ઉન કા

ઈસી સે દોનોં જહાં મેં હૈ આબરૂ તેરી

યેહ હાલત હે અબ સાંસ લેના ગિરાં હૈ મગર આપ કા નામ વિદેં ઝબાં હૈ
 કોઈ જાને ક્યા ઉસ કા પરચમ કહાં હૈ સરે અર્શ જિસ કે કદમ કા નિશાં હૈ
 વોહ ફાનૂસે ફિતરત હેં દોનોં જહાં મેં ઉન્હીં કી તજલ્લી યહાં હૈ વહાં હૈ
 યેહ સારા જહાં ઉન કે ઝેરે કદમ હૈ કે પામાલ ઉન કા મકાં લા મકાં હૈ
 કફે દસ્તે રહમત મેં હૈ સારા આલમ ઝમીં આપ કી આપ કા આસ્માં હૈ
 મુસલ્લમ હૈ ઉન કો ખુદા કી નિયાબત કલામે ખુદા મુસ્તફા કી ઝબાં હૈ

ન પૂછ આ'ઝમી મન્જિલે સર બુલન્દી

મેરા સર હૈ, મહબૂબ કા આસ્તાં હૈ

હાજિયો ! અબ ગુમ્બદે સરકાર થોડી દૂર હૈ રહમતે હક કા અલમ બરદાર થોડી દૂર હૈ
 હૈ ખરીદારે ગુનહ રહમત કા તાજિર જિસ જગહ આસિયો ! વોહ મુસ્તફા બાઝાર થોડી દૂર હૈ
 ઈશકો મસ્તી મેં કદમ આગે બઢા કર દેખ લો ગુમ્બદે ખઝરા કા વોહ મીનાર થોડી દૂર હૈ
 ને'મતે કૌનૈન મિલતી હૈ ગદાઓં કો જહાં વોહ મુહમ્મદ કા સખી દરબાર થોડી દૂર હૈ
 લે કે આએ થે જહાં જિબ્રીલ ભી ફૌજે મલક વોહ ઉહુદ કા જન્મતી કોહસાર થોડી દૂર હૈ
 વોહ શહીદાને મહબ્બત કી મુબારક ખ્વાબગાહ વોહ બકીએ પાક ખુલ્લ આસાર થોડી દૂર હૈ
 અલ્લાહ અલ્લાહ વોહ ગુલિસ્તાને મદીના મરહબા ફૂલ સે બેહતર હેં જિસ કે ખાર થોડી દૂર હૈ
 ચલ પડા હૂં ગિરતા પડતા સૂએ તયબા અલ મદદ ઐ મસીહા અબ તેરા બીમાર થોડી દૂર હૈ

દશ્તે તયબા હૈ, યહાં ચલ સર કે બલ ઐ આ'ઝમી

મુસ્તફા કા જન્મતી દરબાર થોડી દૂર હૈ

હાજિયોં કા ઇસ્તિકબાલ

મુબારક આ ગએ મક્કા મદીના દેખને વાલે ખુદા કા ઘર રસૂલે હક કા રૌઝા દેખને વાલે
 હરીમે કા'બા મેં મસ્તોં કા મેલા દેખને વાલે મઝારે મુસ્તફા પે હક કા જલ્લા દેખને વાલે
 જલાલે કા'બા કા ઊંચા મનારા દેખને વાલે જમાલે ગુમ્બદે ખઝરા કા તારા દેખને વાલે

લિપટ કર રોને વાલે કા'બએ જાં કે ગિલાફોં સે નબી કે દર પે રહમત કા બરસના દેખને વાલે
 તવાફે કા'બા મેં હર હર કદમ પર ઝૂમને વાલે ભરે પ્યાલોં મેં ઝમઝમ કા છલકના દેખને વાલે
 જમાલે અકદસે રૌઝા બસા હૈ ઈન કી આંખોં મેં હકીકત મેં હૈં યેહ જન્મત કા નક્શા દેખને વાલે
 કમાલે શૌક સે હમ ઈન કો સો સો બાર દેખેંગે બડે પ્યારે હૈં યેહ મક્કા મદીના દેખને વાલે
 મુબારક હૈં મુબારક હૈં ખુદા શાહિદ મુબારક હૈં યેહ મક્કા દેખને વાલે મદીના દેખને વાલે

મિલા હૈ આ'ઝમી મક્કે મદીને સે શરફ ઈન કો

નિગાહે દિલ સે દેખેં ઈન કા રુત્બા દેખને વાલે

દીગર

મુબારક મરહબા મક્કા મદીના દેખને વાલે

ઝમીં પર અર્શ કી મન્જિલ કા ઝીના દેખને વાલે

હતીમે કા'બા મેં સજદે, વોહ બોસે સંગે અસ્વદ કે

દરે કા'બા પે રોના ગિડગિડાના દેખને વાલે

મકામે મુલ્તઝમ મીઝાબ ઔર રુક્ને યમાની પર

હમેશા અબ્રે રહમત કા બરસના દેખને વાલે

વોહ પ્યાસોં કા હુજૂમે આશિકાના કેફ કા આલમ

વોહ પૈમાનોં મેં ઝમઝમ કા છલકના દેખને વાલે

તવાફે કા'બા કી મસ્તી સફા મર્વા કે મન્ઝર મેં

શરાબે મા'રિફત કા જામો મીના દેખને વાલે

મિના મેં ઈદે કુરબાની કા મન્ઝર દેખ કર આએ

સરે અરફાત પરવાનોં કા મેલા દેખને વાલે

ફિરિશ્તે પર બિછાતે હૈં જહાં તેરે કદમ પહોંચે

ખુદા કા ઘર રસૂલે હક કા રૌઝા દેખને વાલે

સિતારા તેરી કિસ્મત કા સુરય્યા સે ભી ઊંચા હૈ

જમાલે ગુમ્બદે ખઝરા કા જલ્વા દેખને વાલે

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

મુબારક હૈં મુબારક આ'ઝમી બેશક મુબારક હૈં
ખુદા કા ઘર નબી કે દર કા જલ્વા દેખને વાલે

હુસ્ને યૂસુફ ઔર હૈ તાહા કા જલ્વા ઔર હૈ
માહે કિન્નાં ઔર હૈ મહરે મદીના ઔર હૈ
આસ્માનોં પર ગએ ઇદરીસો ઈસા શક નહીં
દમ મેં સૈરે લા મકાં મે'રાજે અસરા ઔર હૈ
હૈ ખલીલુલ્લાહ હબીબુલ્લાહ મેં ફર્કે અઝીમ
શાને ખુલ્લત ઔર હૈ તાજે ફતદા ઔર હૈ
ઈન્દિલાકે બહર બુરહાને અઝીમુશ્શાન થા
ઈન્શિકાકે બદ્ર કા લેકિન નતીજા ઔર હૈ
મુફત ભી લેતે નહીં આશિક હયાતે ખિઝર કો
ખાલી જીના ઔર હૈ મર મર કે જીના ઔર હૈ
જન્મતી ફૂલોં કી ખુશબૂ તો મુસલ્લમ હૈ મગર
નકહતે ગુલ ઔર હૈ ઉન કા પસીના ઔર હૈ
આ'ઝમી થી નૂહ કી કશ્તી મેં આલમ કી નજાત
અહલે બૈતે પાક કા લેકિન સફીના ઔર હૈ

અઝ : આ'લા હઝરત કિબ્લા બરેલ્વી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ

સબ સે ઔલા વ આ'લા હમારા નબી	સબ સે બાલા વ વાલા હમારા નબી
જિસ કો શાયાં હૈ અર્શે ખુદા પર જુલૂસ	હૈ વોહ સુલ્તાને વાલા હમારા નબી
ખલ્ક સે ઔલિયા ઔલિયા સે રુસુલ	ઔર રસૂલોં સે આ'લા હમારા નબી
હુસ્ન ખાતા હૈ જિસ કે નમક કી કસમ	વોહ મલીહે દિલઆરા હમારા નબી
જિસ કી દો બૂંદ હૈં કૌસરો સલ્સબીલ	હૈ વોહ રહમત કા દરિયા હમારા નબી
ક્યા ખબર કિતને તારે ખિલે છુપ ગએ	પર ન ડૂબે ન ડૂબા હમારા નબી
જિસ ને મુદા દિલોં કો દી ઉમ્રે અબદ	હૈ વોહ જાને મસીહા હમારા નબી

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

ગમઝદોં કો રઝા મુઝદા દીજે કે હૈ
બે કસોં કા સહારા હમારા નબી

ઝહે ઇઝ્ઝતો એ'તિલાએ મુહમ્મદ કે હૈ અર્શો હક ઝેરે પાએ મુહમ્મદ
મકાં અર્શ ઉન કા ફલક ફર્શ ઉન કા મલક ખાદિમાને સરાએ મુહમ્મદ
ખુદા કી રિઝા ચાહતે હૈં દો આલમ ખુદા ચાહતા હૈ રિઝાએ મુહમ્મદ
અસાએ કલીમ અઝ્ઝહાએ ગઝબ થા ગિરોં કા સહારા અસાએ મુહમ્મદ
ખુદા ઉન કો કિસ પ્યાર સે દેખતા હૈ જો આંખેં હૈં મહુવે લિકાએ મુહમ્મદ
ઇજાબત કા સહારા ઇનાયત કા જોડા દુલ્હન બન કે નિકલી દુઆએ મુહમ્મદ
રઝા પુલ સે અબ વજદ કરતે ગુઝરિયે કે હૈ રબ્બે સલ્લિમ સદાએ મુહમ્મદ

સર તા બ કદમ હૈ તને સુલ્તાને ઝમન ફૂલ
લબ ફૂલ દહન ફૂલ ઝકન ફૂલ બદન ફૂલ
વલ્લાહ જો મલ જાએ મેરે ગુલ કા પસીના
માંગે ન કભી ઇત્ર ન ફિર ચાહે દુલ્હન ફૂલ
તિન્કા ભી હમારે તો હિલાએ નહીં હિલતા
તુમ ચાહો તો હો જાએ અભી કોહે મિહન ફૂલ
દિલ અપના ભી શૈદાઈ હૈ ઉસ નાખુને પા કા
ઇતના ભી મહે નૌ પે ન ઐ ચર્ખે કુહન ફૂલ
દિલ બસ્તા વ ખૂં ગશ્તા ન ખુશ્બૂ ન લતાફત
ક્યૂં ગુન્ચા કહૂં હૈ મેરે આકા કા દહન ફૂલ
ક્યા બાત રઝા ઉસ ચ-મનિસ્તાને કરમ કી
ઝહરા હૈ કલી જિસ મેં હુસૈન ઔર હસન ફૂલ

હૈ લબે ઈસા સે જાં બખ્શી નિરાલી હાથ મેં
 સંગરેઝે પાતે હૈં શીરીં મકાલી હાથ મેં
 અબ્રે નૈસાં મોમિનોં કો, તૈગે ઊર્યા કુફર પર
 જમ્મ હૈં શાને જમાલી વ જલાલી હાથ મેં
 માલિકે કૌનૈન હૈં ગો પાસ કુછ રખતે નહીં
 દો જહાં કી ને'મતેં હૈં ઈન કે ખાલી હાથ મેં
 સાયા અફગન સર પે હો પરચમ ઇલાહી ઝૂમ કર
 જબ લિવાઉલ હમ્દ લે ઉમ્મત કા વાલી હાથ મેં
 દસ્ત-ગીરે હર દો આલમ કર દિયા સિબ્તૈન કો
 ઐ મૈં કુરબાં જાને જાં અંગુશ્ત કયા લી હાથ મેં
 આહ વોહ આલમ, કે આખેં બન્દ ઔર લબ પર દુરુદ
 વક્ફ સંગે દર જર્મીં રૌઝે કી જાલી હાથ મેં
 હશર મેં કયા કયા મઝે વારફતગી કે લૂં રઝા
 લોટ જાગેં પા કે વોહ દામાને આલી હાથ મેં

વોહ કમાલે હુસ્ને હુઝૂર હૈ કે ગુમાને નક્સ જહાં નહીં
 યેહી ફૂલ ખાર સે દૂર હૈ યેહી શમ્મ હૈ કે ધુવાં નહીં
 મૈં નિસાર તેરે કલામ પર મિલી યૂં તો કિસ કો ઝબાં નહીં
 વોહ સુખન હૈ જિસ મેં સુખન ન હો વોહ બયાં હૈ જિસ કા બયાં નહીં
 બખુદા ખુદા કા યેહી હૈ દર નહીં ઔર કોઈ મફર મકર
 જો વહાં સે હો યહીં આ કે હો જો યહાં નહીં તો વહાં નહીં
 દો જહાં કી બેહતરિયાં નહીં કે અમાનિયે દિલો જાં નહીં
 કહો કયા હૈ વોહ જો યહાં નહીં મગર ઈક નહીં કે વોહ હાં નહીં
 વોહી નૂરે હક વોહી ઝિલ્લે રબ હૈ ઉન્હીં સે સબ હૈ ઉન્હીં કા સબ
 નહીં ઉન કી મિલ્ક મેં આસ્માં, કે ઝમીં નહીં કે ઝમાં નહીં

સરે અર્શ પર હૈ તેરી ગુઝર દિલે ફર્શ પર હૈ તેરી નઝર
મ-લકૂતો મુલક મેં કોઈ શૈ નહીં વોહ જો તુઝ પે ઈયાં નહીં
કરૂં મદ્રહે અહલે દુવલ રઝા પડે ઈસ બલા મેં મેરી બલા
મેં ગદા હૂં અપને કરીમ કા મેરા દીન પારએ નાં નહીં

અર્શે હક હૈ મસ્નદે રિફઅત રસૂલુલ્લાહ કી
દેખની હૈ હશર મેં ઈઝ્ઝત રસૂલુલ્લાહ કી
કબ્ર મેં લહરાએંગે તા હશર યશમે નૂર કે
જલ્વા ફરમા હોગી જબ તલ્અત રસૂલુલ્લાહ કી
لَا وَرَبِّ الْعَرْشِ જિસ કો જો મિલા ઉન સે મિલા
બટતી હૈ કૌનૈન મેં ને'મત રસૂલુલ્લાહ કી
વોહ જહન્નમ મેં ગયા જો ઉન સે મુસ્તગ્ની હુવા
હૈ ખલીલુલ્લાહ કો હાજત રસૂલુલ્લાહ કી
ટૂટ જાએંગે ગુનહગારોં કે ફૌરન કેદો બન્દ
હશર કો ખુલ જાએગી તાકત રસૂલુલ્લાહ કી
યા રબ ઈક સાઅત મેં ખુલ જાએ સિયહકારોં કે જુર્મ
જોશ પર આ જાએ અબ રહમત રસૂલુલ્લાહ કી
ઐ રઝા ખુદ સાહિબે કુરઆં હૈ મદાહે હુઝૂર
તુઝ સે કબ મુશ્કિન હૈ ફિર મિદહત રસૂલુલ્લાહ કી

અઝ મોલાના હસન બરેલ્વી عَلَيْهِ الرَّحْمَه

ઐ મદીને કે તાજદાર સલામ ઐ ગરીબોં કે ગમ ગુસાર સલામ
તેરી ઈક ઈક અદા પે ઐ પ્યારે સો દુરુદેં ફિદા હઝાર સલામ
રબ્બે સલ્લિમ કે કહને વાલે પર જાન કે સાથ હોં નિસાર સલામ
મેરી બિગડી બનાને વાલે પર ભેજ ઐ મેરે કિરદિગાર સલામ
પદા મેરા ન ફાશ હશર મેં હો ઐ મેરે હક કે રાઝદાર સલામ

અર્જ કરતા હૈ યેહ હસન તેરા

તુઝ પર ઐ ખુલ્લ કી બહાર સલામ

અજબ રંગ પર હૈ બહારે મદીના કે સબ જન્મતેં હૈં નિસારે મદીના
મુબારક રહે અન્દલીબો તુમ્હેં ગુલ હમેં ગુલ સે બેહતર હૈ ખારે મદીના
મેરી ખાક યા રબ ન બરબાદ જાએ પસે મર્ગ કર દે ગુબારે મદીના
રગે ગુલ કી જબ નાઝુકી દેખતા હૂં મુઝે યાદ આતે હૈં ખારે મદીના
જિંધર દેખિયે બાગે જન્મત ખિલા હૈ નઝર મેં હૈ નક્શો નિગારે મદીના
રહેં ઉન કે જલ્વે બસેં ઉન કે જલ્વે મેરા દિલ બને યાદગારે મદીના

બના આસ્માં મન્જિલે ઇબ્ને મરયમ

ગએ લા મકાં તાજદારે મદીના

તુમ્હારા નામ મુસીબત મેં જબ લિયા હોગા
હમારા બિગડા હુવા કામ બન ગયા હોગા
દિખાઈ જાએગી મહશર મેં શાને મહબૂબી
કે આપ હી કી ખુશી આપ કા કહા હોગા
ખુદાએ પાક કી ચાહેંગે અગલે પિછલે ખુશી
ખુદાએ પાક ખુશી ઇન કી ચાહતા હોગા
કિસી કે પાઉં કી બેડી યેહ કાટતે હોંગે
કોઈ અસીરે ગમ ઇન કો પુકારતા હોગા
કિસી કે પલ્લે પે હોંગે યેહ વક્તે વઝ્ને અમલ
કોઈ ઉમીદ સે મુંહ ઇન કા તક રહા હોગા
કોઈ કહેગા દુહાઈ હૈ યા રસૂલલ્લાહ
તો કોઈ થામ કે દામન મચલ ગયા હોગા

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

કિસી કો લે કે ફિરિશ્તે ચલેંગે સૂએ જહીમ
 વોહ ઉન કા રાસ્તા ફિર ફિર કે દેખતા હોગા
 કોઈ કરીબે તરાઝૂ કોઈ લબે કૌસર
 કોઈ સિરાત પે ઉન કો પુકારતા હોગા
 વોહ પાક દિલ કે નહીં જિસ કો અપના અન્દેશા
 હુજૂમે ફિકો તરદુદ મેં ઘિર ગયા હોગા

અઝ : મોલાના જમીલુર્હમાન બરેલ્વી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ

સુલ્તાને જહાં મહબૂબે ખુદા, તેરી શાનો શૌકત ક્યા કહના
 હર શૈ પર લિખા હૈ નામ તેરા, તેરે ઝિક્ર કી રિફઅત ક્યા કહના
 મે'રાજ હુઈ, તા અર્શ ગએ, હક તુમ સે મિલા, તુમ હક સે મિલે
 સબ રાઝે فَارُહી દિલ પે ખુલે, યેહ ઈઝ્ઝતો હશ્મત ક્યા કહના
 હર ઝર્ફ તેરા દીવાના હૈ, હર દિલ મેં તેરા કાશાના હૈ
 હર શમ્મ તેરી પરવાના હૈ, ઐ શમ્મે હિદાયત ક્યા કહના
 આંખોં સે કિયા દરિયા જારી ઔર લબ પે દુઆ પ્યારી પ્યારી
 રો રો કે ગુઝારી શબ સારી, ઐ હામિયે ઉમ્મત ક્યા કહના
 આલમ કી ભરેં હર દમ ઝોલી, ખુદ ખાએં ફક્ત જવ કી રોટી
 વોહ શાન અતા વ સખાવત કી, યેહ ઝોહદો કનાઅત ક્યા કહના
 વોહ ફૂલ બતૂલી ગુલશન કે ઈક સબ્ઝ હુએ ઈક સુખ હુએ
 બગદાદો અરબ જિન સે મહકે, ઉન ફૂલોં કી નકહત ક્યા કહના

જા કે સખા તૂ કૂએ મુહમ્મદ ﷺ
 લા કે સુંઘા ખુશબૂએ મુહમ્મદ ﷺ
 યાક હૈ હજર સે અપના સીના, દિલ મેં બસા હૈ શહરે મદીના
 યશ્મ લગી હૈ સૂએ મુહમ્મદ ﷺ

રંગ હૈ ઈન કા બાગે જહાં મેં ઈન કી મહક હૈ ખુલ્હો જિનાં મેં
 સબ મેં બસી ખુશબૂએ મુહમ્મદ ﷺ
 હો ન કભી તા હશર નુમાયાં, ઐસા હિલાલે ઈદ હો કુરબાં
 દેખે અગર અબ્રૂએ મુહમ્મદ ﷺ
 તિશના દહાનો ગમ હૈ તુમ્હેં ક્યા અબ્રે કરમ અબ ઝૂમ કે બરસા
 લો વોહ ખુલે ગેસૂએ મુહમ્મદ ﷺ
 શમ્સો કમર મેં, અરઝો ફલક મેં, જિન્નો બશર મેં હૂરો મલક મેં
 સાયા ફિગન હૈ રૂએ મુહમ્મદ ﷺ
 દીન કે દુશ્મન ઈન કો સતાએં, દેતે રહેં યેહ સબ કો દુઆએં
 સબ સે નિરાલી ખૂએ મુહમ્મદ ﷺ
 હો ન જમીલે કાદિરી મુઝ્તર, હાથ ઉઠા કર હક સે દુઆ કર
 મુઝ કો દિખા દે કૂએ મુહમ્મદ ﷺ

ઐ દીને હક કે રહબર તુમ પર સલામ હર દમ
 મેરે શફીએ મહશર તુમ પર સલામ હર દમ
 ઈસ બે કસો હઝી પર જો કુછ ગુઝર રહી હૈ
 ઝાહિર હૈ સબ વોહ તુમ પર તુમ પર સલામ હર દમ
 બન્દા તુમ્હારે દર કા આફત મેં મુબ્તલા હૈ
 રહૂમ ઐ હબીબે દાવર તુમ પર સલામ હર દમ
 બે વારિસોં કે વારિસ બે વાલિયોં કે વાલી
 તસ્કીને જાને મુઝ્તર તુમ પર સલામ હર દમ
 લિલ્લાહ અબ હમારી ફરિયાદ કો પહોંચિયે
 બેહદ હૈ હાલ અબ્તર તુમ પર સલામ હર દમ
 દરયૂઝા-ગર હૂં મેં ભી અદના સા ઈસ ગલી કા
 લુલ્હો કરમ હો મુઝ પર તુમ પર સલામ હર દમ

કોઈ નહીં હૈ મેરા મેં કિસ સે દાદ યાહૂં
 સુલ્તાને બન્દા પરવર તુમ પર સલામ હર દમ
 બહરે ખુદા બચાઓ ઈન ખારહાએ ગમ સે
 ઈક દિલ હૈ લાખ નિશ્તર તુમ પર સલામ હર દમ

મેરે મૌલા મેરે સરવર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં
 મેરે આકા મેરે રહબર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં
 મઝહરે ઝાતે ખુદા મહબૂબે રબ્બે દો સરા
 બાદશાહે હફ્ત કિશ્વર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં
 આલિમે ઈલ્મે લદુન્ની આપ કો હક ને ક્રિયા
 હાલ સબ રોશન હૈં તુમ પર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં
 તૂને ફરમાયા هُوَ الْمُعْطٰی وَاِنِّیْ قَاسِمٌ
 ક્યૂં ન માંગૂં તેરે દર પર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં
 મેં પચામે ઝિન્દગી સમઝૂં અગર યૂં મૌત આએ
 આપ કા દર હો મેરા સર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં
 હમ સિયહકારોં કી બખ્શિશ કા કોઈ સામાં નહીં
 નાઝ હૈ તેરે કરમ પર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં
 બસ ખુદા ઈન કો ન કહના ઔર જો ચાહો કહો
 સબ સે બાલા સબ સે બેહતર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં
 દસ્તે અકદસ સીને પર હો રૂહ ખિયતી હો મેરી
 લબ પે જારી હો બરાબર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં
 સાયએ અર્શે ઈલાહી મેં ખડા કરના મુઝે
 હૈં સિયહ ઈસ્યાં સે દફતર, રહ્મતુલ્લિલ આલમીં

આઈના મુન્ફઈલ તેરે જલ્વે કે સામને
 સાજિદ હૈં મેહરો મહ તેરે તલ્વે કે સામને
 જારી હૈં હુકમ યેહ કે દો પારા કમર હુવા
 અંગુશ્તે મુસ્તફા કે ઈશારે કે સામને
 ક્યૂં દર બદર ફકીર તુમ્હારા કરે સુવાલ
 જબ તુમ હો ભીક માંગને વાલે કે સામને
 જન્નત તો ખીંચતી હૈં કે મેરી તરફ ચલો
 ઈમાન લે ચલા હૈં મદીને કે સામને
 અહલે નઝર ને ગૌર સે દેખા તો યેહ ખુલા
 કા'બા ઝુકા હુવા હૈં મદીને કે સામને
 યેહ વોહ કરીમ હૈં કે જો માંગો વોહી મિલે
 ઐ સાઈલો ચલો તો દુઆ લે કે સામને
 રબ્બે કરીમ યેહ હૈં દુઆ મેરી રોઝે મહશર
 શર્મિન્દા મૈં ન હોઉં તેરે પ્યારે કે સામને

બયાં હો કિસ સે કમાલે મુહમ્મદે અ-રબી હૈં બે મિસાલ જમાલે મુહમ્મદે અ-રબી
 મજાલ ક્યા હૈં કે ઈન્સો મલક કરેં તા'રીફ ખુદા સે પૂછિયે હાલે મુહમ્મદે અ-રબી
 ઝમાના પલતા હૈં ઈસ આસ્તાને આલી સે અજબ હૈં જૂદો નવાલે મુહમ્મદે અ-રબી
 લગા રહે હૈં હમેશા સે મહરો મહ ચક્કર મિલા ન કોઈ મિસાલે મુહમ્મદે અ-રબી
 અંધેરી રાત ન હોગી મેરી લહદ મેં કભી મૈં હૂં ગુલામે બિલાલે મુહમ્મદે અ-રબી
 ગિયાહો ખારો ખસો ખાક સે વોહ બદતર હૈં નહીં હૈં જિસ કો ખયાલે મુહમ્મદે અ-રબી
 યેહ જાન ક્યા દો જહાં ગર મુઝે મુયસ્સર હોં કરૂં ફિદા બ જમાલે મુહમ્મદે અ-રબી

જમીલે કાદિરી શુકે ખુદા કે તૂ ભી હુવા

ગુલામે ઇત્તરતો આલે મુહમ્મદે અ-રબી

અઝ : હઝરતે આસી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ

કહાં ગુલશન કહાં રૂએ મુહમ્મદ કહાં સુમ્બુલ કહાં મૂએ મુહમ્મદ
 હૈ આલમ આહનો આહન રુબા કા ખિંચા જાતા હૈ દિલ સૂએ મુહમ્મદ
 ન છાની મુશ્તે ખાક અપની કિસી ને હૈ દિલ હી મેં રહે કૂએ મુહમ્મદ
 દિલે સદ યાક મેં માનિન્દે શાના રચી હૈ બૂએ ગેસૂએ મુહમ્મદ
 દમે જાં બખ્શ એ'જાઝે મસીહા નસીમે ગુલશને કૂએ મુહમ્મદ

હયાતે જાવિદાં પાતા હૈ આસી

કતીલે તૈગે અબ્રૂએ મુહમ્મદ

દીગર

ન મેરે દિલ ન જિગર પર ન દીદએ તર પર

કરમ કરે વોહ નિશાને કદમ તો પથ્થર પર

તુમ્હારે હુસ્ન કી તસ્વીર કોઈ ક્યા ખીચે

નઝર ઠહરતી નહીં આરિઝે મુનવ્વર પર

કિસી ને લી રહે કા'બા તો કોઈ સૂએ દૈર

પડે રહે તેરે બન્દે મગર તેરે દર પર

ગુનાહગાર હૂં મેં વાઈઝો તુમ્હેં ક્યા ફિક

મેરા મુઆ-મલા છોડો શફીએ મહશર પર

પિલા કે આજ તો મરતે હૈં રિન્દ ઐ સાકી

ઝરૂર ક્યા કે યેહ જલ્સા હો હૌઝે કૌસર પર

અખીર વક્ત હૈ આસી ચલો મદીને કો

નિસાર હો કે મરો તુર્બતે પયમ્બર પર

અઝ : હઝરતે શફીક બેનપૂરી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ

નઝર આતી હૈ ગુલશન મેં હવા ના સાઝગાર અપની

ગુલે બાગે ખલીલી ભેજ દે બાદે બહાર અપની

ઉઠ ઐ ઉમ્મત કે વાલી કુફ ધમ્કાતા હૈ મુસ્લિમ કો
 અલી કો ભેજ દે આ જાએ લે કર સુલફિકાર અપની
 તરીકે મુસ્તફા કો છોડના હૈ વજહે બરબાદી
 ઈસી સે કૌમ દુન્યા મેં હુઈ બે ઈક્તિદાર અપની
 હમેં કરની હૈ શાહન્શાહે બત્લા કી રિઝાજોઈ
 વોહ અપને હો ગએ તો રહમતે પરવર દગાર અપની
 બનેગી ગર્મિયે ખુર્શિદ ખુન્કી બાગે જન્નત કી
 વોહ જિસ દમ લે કે આએંગે નસીમે ખુશ ગવાર અપની
 વોહ બૈઠે હોં ઉઠા હો બારગાહે પાક કા પદા
 કહાની દર પે કહતા હો શફીકે જાં નિસાર અપની

દીગર

ઉજાલી રાત હોગી ઔર મૈદાને કુબા હોગા
 ઝબાને શૌક પર યા મુસ્તફા યા મુસ્તફા હોગા
 કે ઉતરે હોંગે રહમત કે ફિરિશ્તે આસ્માનોં સે
 ખુદા કા નૂર હોગા રૌઝએ ખૈરુલ વરા હોગા
 વોહ નખ્લિસ્તાને મક્કા વોહ મદીના કી ગુઝર ગાહેં
 કહીં નૂરે નબી હોગા કહીં નૂરે ખુદા હોગા
 યલમ-લમ હી સે શોરિશ હોગી દિલ કી બે કરારી મેં
 પહન કર જામએ એહરામ ઝાઈર ઝૂમતા હોગા
 ન પૂછો આશિકોં વલ્વલા જદા કે સાહિલ પર
 લબોં પર નગમએ **إِنْ نِلَيْتِ يَارِیْحَ الصَّبَا** હોગા
 સુકી હોગી મેરી ગરદન ગુનાહોં કી ખજાલત સે
 ઝબાં પર યા રસૂલલ્લાહ **أَنْظُرْ حَالَنَا** હોગા
 કુછ ઊંઠોં કી કિતારોં મેં અનોખી સાદગી હોગી
 હુદી ખ્વાનોં સે તયબા કા બયાબાં ગૂંજતા હોગા

કભી કોહે મુફરિહ સે નઝારે હોંગે ગુમ્મદ કે
 કભી બીરે અલી પર આશિકોં કા ઝમઘટા હોગા
 શફીક ઉસ દિન ન પૂછો દર્દે ઉલ્ફત કી ફરાવાની
 કે હમ હોંગે હિજાઝે પાક કા દારુશિફા હોગા

દીગર

નહીં તેરે સિવા કોઈ પયામી اَيْهِيَ اَصْبَا بَلِّغْ سَلَامِي
 વોહ સો જાએં તો મે'રાજે મનામી વોહ જાગેં તો ખુદા સે હમ કલામી
 હૈ શાહોં કો ભી વજહે નેકનામી શહે ખૂબાં તેરે દર કી ગુલામી
 હર ઇક શૈદા હૈ સુલ્તાને અરબ કા ઇરાકી હો કે રૂમી હો કે શામી
 નિગાહે સૈરગાહે لِيْ مَعَ اللّٰهِ تَعَالٰی તેરી આલી મકામી
 ઉસી સર્વે ખિરામાં કા હૈ સદકા નસીમે સુબહ ! તેરી ખુશ ખિરામી

શફીક અન્દાઝે હસરત કે ઇલાવા

મેરે અશઆર મેં હૈ રંગે જામી

અઝ મૌલાના નસીમ બસ્તવી مَدِّ ظُلَّةُ الْعَالِي

મુહમ્મદ કા દારુસ્સલામ અલ્લાહ અલ્લાહ વોહ બારાને ફૈઝે દવામ અલ્લાહ અલ્લાહ
 જહાને રિસાલત કે ખુરશીદે તાબાં નુબુવ્વત કે માહે તમામ અલ્લાહ અલ્લાહ
 નિગાહોં મેં તયબા કી ફિરતી હૈ અક્સર હસીં સુબહ પુરનૂર શામ અલ્લાહ અલ્લાહ
 સરે હશર તિશના લબોં કો વોહ અપને પિલાએંગે કૌસર કા જામ અલ્લાહ અલ્લાહ
 જર્બી ઉસ કે કદમોં પે ઝુકતી હૈ સબ કી જો હૈ મુસ્તફા કા ગુલામ અલ્લાહ અલ્લાહ
 દિલે મુઝતરિબ બહરે તયબા હૈ નાલાં કરેં અબ કોઈ એહતિમામ અલ્લાહ અલ્લાહ

નસીમ ઔર ઉન કી મહબ્બત કી મન્જિલ

ઝહે આશિકે તેઝ ગામ અલ્લાહ અલ્લાહ

દીગર

યેહ કેસા મુબારક મકામ આ રહા હૈ લબોં પર દુરુદો સલામ આ રહા હૈ
 અદબ સે ચલો ઔર સરોં કો ઝુકા લો મુહમ્મદ કા દારુસ્સલામ આ રહા હૈ

બસાઈ ગઈ રાહ મેં નકહતે ગુલ રસૂલે ખુદા કા ગુલામ આ રહા હૈ
 કદમ ચૂમને આ રહે હૈં ફિરિશ્તે ઝમીં પર વોહ માહે તમામ આ રહા હૈ
 મદીને કે આકા કા હર હર સુવાલી તબસ્સુમ બ લબ શાદકામ આ રહા હૈ
 વોહ દેખો ઉઠીં રહમતોં કી ઘટાએં ઝબાં પર મુહમ્મદ કા નામ આ રહા હૈ
 ગરીબોં કા મૂનિસ યતીમોં કા હમદમ લિયે ઝિન્દગી કા પયામ આ રહા હૈ
 રસૂલે ગિરામી કે રૌઝે કી જાનિબ ઝમાના બસદ એહતિરામ આ રહા હૈ
 નસીમે સના ખ્વાને સરવર, મુબારક !

ખુદા કી તરફ સે સલામ આ રહા હૈ

દીગર

તયબા કે મુસાફિર સે

સુલ્તાને દો જહાં સે મેરા સલામ કહના
 મહબૂબે દો જહાં સે મેરા સલામ કહના
 ઉમ્મત કે પારખાં સે મેરા સલામ કહના
 વહદત કે રાઝદાં સે મેરા સલામ કહના
 અઝમત કે હુકમરાં સે મેરા સલામ કહના
 રિફઅત કે આસ્માં સે મેરા સલામ કહના
 રૌઝે કે નૂરી જલ્વે આંખોં મેં રખ કે લાના
 પુરનૂર આસ્તાં સે મેરા સલામ કહના
 અર્શે ઉલા કી શૌકત ખુલ્દે જિનાં કી ઝીનત
 પૈગમ્બરે અમાં સે મેરા સલામ કહના
 અર્જોં સમાં કે સરવર સદ રશ્કે માહો અપ્તર
 તન્વીરે કહ્કશાં સે મેરા સલામ કહના
 તુઝ પર નિસાર જાગીં બાદે સબા ખુદારા
 તસ્કીને કલ્બો જાં સે મેરા સલામ કહના

રૌંઝે કી જાલિયોં સે ભી હમ કનાર હો કર
 ખુલ્હે નઝર સમાં સે મેરા સલામ કહના
 શાહો ગદા કે ખાલી દામન કો ભરને વાલે
 આલમ કે હુકમરાં સે મેરા સલામ કહના
 ઐ આઝિમે મદીના અર્ઝે નસીમ લે જા
 ગમ ખવારે બે કસાં સે મેરા સલામ કહના

દીગર

ઝમીં પર માલિકે ખુલ્હે બરીં તશરીફ લાતે હૈં
 જહાં મેં રહ્મતુલ્લિલ આલમીં તશરીફ લાતે હૈં
 મુબારક વોહ શહે દુન્યા વ દીં તશરીફ લાતે હૈં
 ઇમામે અમ્બિયા વ મુર-સલીં તશરીફ લાતે હૈં
 સુફૂં બખ્શે દિલે અન્દોહ-ગીં તશરીફ લાતે હૈં
 બહારે ગુલશને ઇલ્મો યકીં તશરીફ લાતે હૈં
 સલાતીને જહાં જિસ કે કદમ પર સર ઝુકાએંગે
 વોહી મહબૂબે રબ્બુલ આલમીં તશરીફ લાતે હૈં
 નુબુવ્વત કે રિસાલત કે શરીઅત કે તરીકત કે
 મુકદ્દસ તાજદારે અવ્વલીં તશરીફ લાતે હૈં
 ફકીરો બે નવા અબ દિલ શિકસ્તા રહ નહીં સકતે
 દો આલમ જિસ કે હૈં ઝેરે નગીં તશરીફ લાતે હૈં
 ઝમીં સે આસ્માં તક રોશની હી રોશની હોગી
 કે શમ્મે પુરઝિયા નૂરે મુબીં તશરીફ લાતે હૈં
 હઝારોં ઈદ હૈં કુરબાન ઉસ પુરનૂર સાઅત પર
 કે જિસ મેં રહ્મતુલ્લિલ આલમીં તશરીફ લાતે હૈં
 જહાને હુસ્ન કે મસ્નદ નશીં કી આમદ આમદ હૈં
 શહે ખૂબાનો રશકે મહ્મૂજબીં તશરીફ લાતે હૈં

નસીમ આવાઝ દો જિન્નો બશર બહરે સલામ આએ
સરીર આરાએ બઝમે મુર-સલી તશરીફ લાતે હૈં

સલામ

ફપ્રે ઈસા નાઝે આદમ અસ્સલાતો વસ્સલામ
રૂહે ઈમાં જાને આલમ અસ્સલાતો વસ્સલામ
તાજદારે અર્શે આ'ઝમ અસ્સલાતો વસ્સલામ
શમ્મે હક નૂરે મુજસ્સમ અસ્સલાતો વસ્સલામ
સરવરે અર્જો સમાં સુલ્તાને બઝમે અમ્બિયા
ખલ્ક મેં સબ સે મુકર્મ અસ્સલાતો વસ્સલામ
રન્જો ગમ કી શામ હો યા લુલ્હો રાહત કી સહર
બા અદબ પઢતે રહેં હમ અસ્સલાતો વસ્સલામ
જબ શબે મે'રાજ રખ્ખા અર્શ પર તુમ ને કદમ
મુસ્કુરાઈ રૂહે આદમ અસ્સલાતો વસ્સલામ
રાહતે કલ્બે હઝીં હૈ આપ કા ઝિક્કે જમીલ
ઐ સુકૂને યશમે પુરનમ અસ્સલાતો વસ્સલામ
હમ અસીરાને ગમો અફકાર પર બહરે ખુદા
હો કરમ સુલ્તાને અકરમ અસ્સલાતો વસ્સલામ
હર ઘડી આગોશે રહમત મેં વોહ રહતા હૈ નસીમ
જો પઢા કરતા હૈ હર દમ અસ્સલાતો વસ્સલામ

દીગર

નબી કી નિગાહે કરમ અલ્લાહ અલ્લાહ બયાબાં હૈ રશકે ઈરમ અલ્લાહ અલ્લાહ
કહાં બારગાહે રિસાલત કી રિફઅત કહાં મા'સિયત-કાર હમ અલ્લાહ અલ્લાહ
વોહ શહરે મદીના કી સુબહે દિલઆરા વોહ પુરકૈફ શામો સહર અલ્લાહ અલ્લાહ
જબ આમદ હુઈ સરવરે દો જહાં કી ગિરે મુંહ કે બલ સબ સનમ અલ્લાહ અલ્લાહ
સુવાલી કોઈ ઉન કા મહરૂમ ક્યૂં હો વોહ હૈં શાહે જૂદો કરમ અલ્લાહ અલ્લાહ

વોહ યાહેં તો ઝરેં બનેં માહો અન્જુમ ઇશારોં મેં, રબ કી કસમ અલ્લાહ અલ્લાહ
 નસીમ ઉન કે જન્મત બકફ આસ્તાં પર
 ફિરિશ્તોં કે સર ભી હેં ખમ અલ્લાહ અલ્લાહ

માલિકે કૌનેન

મકીં આપ કે હેં મકાં આપ કા હૈ હકીકત મેં સારા જહાં આપ કા હૈ
 હેં શાહાને આલમ જહાં સર ખમીદા વોહ જન્મત બકફ આસ્તાં આપ કા હૈ
 હકીકત કી આંખોં સે દેખે તો કોઈ હર ઇક શૈ મેં જલ્વા ઇયાં આપ કા હૈ
 સરે અર્શ હૈ ઇન કી અઝમત કા પરચમ દો આલમ મેં સિક્કા રવાં આપ કા હૈ
 યહાં સે વહાં તક હૈ રહમત હી રહમત અગર નામ વિદેં ઝબાં આપ કા હૈ
 મુકદ્દસ મુતહ્હર મુબારક મુનવ્વર અઝલ હી સે નામો નિશાં આપ કા હૈ
 હબીબે ખુદા તાજદારે મદીના ઝમીં આપ કી આસ્માં આપ કા હૈ

નસીમે હઝીં પર નિગાહે કરમ હો
 કે વોહ ભી શહા મદ્રહ ખ્વાં આપ કા હૈ

જાને ઈમાન

જાને ઈમાન યા રસૂલલ્લાહ તેરે કુરબાન યા રસૂલલ્લાહ
 અશોં ફશોં ફલક હેં સબ તેરે ઝેરે ફરમાન યા રસૂલલ્લાહ
 ઔર કિસ કે હુઝૂર લે જાઊં ખાલી દામાન યા રસૂલલ્લાહ
 તેરી હસ્તી બનાઈ હૈ રબ ને કૈસી ઝીશાન યા રસૂલલ્લાહ
 મન્જિલેં કબ્રો હશર કી હોંગી તુમ સે આસાન યા રસૂલલ્લાહ
 હોગા મહશર મેં સાએબાં સર પર તેરા દામાન યા રસૂલલ્લાહ
 તા અબદ કલ્બ મેં રહે રોશન શમ્મે ઈમાન યા રસૂલલ્લાહ
 તેરે ઇન્સાનિયત પે હેં બેશક લાખોં એહસાન યા રસૂલલ્લાહ
 કા'બએ દિલ ન ક્યૂં હોં અર્શ મકામ તુમ હો મેહમાન યા રસૂલલ્લાહ

કર દો પૂરે નસીમ કે દિલ કે

સારે અરમાન યા રસૂલલ્લાહ

અઝ : હઝરતે મુફ્તિયે આ'ઝમ સાહિબ કિબ્લા બરેલ્વી مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي

તૂ શમ્મે રિસાલત હૈ આલમ તેરા પરવાના
 તૂ માહે નુબુવ્વત હૈ ઐ જલ્વએ જાનાના
 જો સાકિયે કૌસર કે ચેહરે સે નિકાબ ઉઠે
 હર દિલ બને મૈખાના હર આંખ હો પૈમાના
 દિલ અપના ચમક ઉઠે ઈમાન કી તલ્અત સે
 કર આંખેં ભી નૂરાની ઐ જલ્વએ જાનાના
 મેં શાહ નશીં ટૂટે દિલ કો ન કહૂં કેસે
 હૈ ટૂટા હુવા દિલ હી સરકાર કા કાશાના
 ક્યૂં ઝુલ્ફે મુઅમ્મર સે કૂચે ન મહક ઉઠેં
 હૈ પન્જએ કુદરત જબ ઝુલ્ફોં કા તેરી શાના
 હર ફૂલ મેં બૂ તેરી હર શમ્મ મેં ઝૂ તેરી
 બુલબુલ હૈ તેરા બુલબુલ પરવાના હૈ પરવાના
 ઇસ દર કી હુઝૂરી હી ઇસ્યાં કી દવા ઠહરી
 હૈ ઝહરે મઆસી કા તયબા હી દવાખાના
 આબાદ ઇસે ફરમા વીરાં હૈ દિલે નૂરી
 જલ્વે તેરે બસ જાએં આબાદ હો વીરાના

અઝ : હઝરતે મુહદ્દિસે આ'ઝમ કિબ્લા કિછોઇવી عَلَيْهِ الرَّحْمَه

શબે મે'રાજ અજબ નૂર હૈ سُبْحَنَ اللَّهِ
 પત્તા પત્તા શજરે તૂર હૈ سُبْحَنَ اللَّهِ
 ઇક કદમ ફર્શ પે હૈ એક કદમ અર્શ પે હૈ
 ઇન કો નઝદીક હૈ જો દૂર હૈ سُبْحَنَ اللَّهِ
 ગૈબ ક્યા ચીઝ હૈ દેખ આએ હેં વોહ ગૈબુલ ગૈબ
 યા'ની વોહ ઝાત જો મશહૂર હૈ سُبْحَنَ اللَّهِ

દેખ આએ હૈં વોહ આયાતે ખુદાએ બરતર
 યેહી કુરઆન મેં મસ્તૂર હૈ સُبْحَنَ اللَّهِ
 મરહબા કહતા હૈ કોઈ તો કોઈ સલ્વે અલા
 નગમા સન્જ મેં લબે હૂર હૈ سُبْحَنَ اللَّهِ
 રબે હબ્લી યેહ કહા રબ ને કે ઐ મેરે હબીબ
 તુમ કો મન્જૂર, તો મન્જૂર હૈ سُبْحَنَ اللَّهِ
 ઐ શફાઅત કે ધની તેરી શફાઅત સુન કર
 શાદમાં હર દિલે રન્જૂર હૈ سُبْحَنَ اللَّهِ
 પા લિયા ઉન કો તો કૌનૈન કો પાયા સચ્ચિદ
 યા'ની ઝોલી મેરી ભરપૂર હૈ سُبْحَنَ اللَّهِ

અઝ : મૌલાના કુદરતુલ્લાહ સાહિબ આરિફ બસ્તવી

ન હોતી જો મન્જૂર બિ'સત કિસી કી તો દુન્યા મેં હોતી ન બિલ્કત કિસી કી
 ખુદા કી કસમ અમ્બિયા ભી ન આતે ન મકબૂલ હોતી ઇબાદત કિસી કી
 યેહ ચાંદ ઔર સૂરજ કી નૂરી શુઆએં નુમાયાં હૈ ઇન મેં સબાહત કિસી કી
 શફાઅત કી કુન્જ અતા કર કે મૌલા દિબાએગા મહશર મેં ઇઝ્જત કિસી કી
 સભી અમ્બિયા તા બ મૂસા વ ઇસા સુનાને કો આએ બિશારત કિસી કી
 કિસી કી મહબ્બત સે જન્મત મિલેગી દિલાએગી દોઝખ અદાવત કિસી કી

લબોં પર ગુનહગાર આરિફ કે યા રબ

દમે નઝ્મ જારી હો મિદ્દહત કિસી કી

દીગર

મદ્દહે ચાર ચાર

જહાં મેં જો આઈના દારે નબી હૈં હકીકત મેં વોહ ચાર ચારે નબી હૈં
 રફીકે નબી ગમ ગુસારે નબી હૈં ફિદાએ નબી જાં નિસારે નબી હૈં

બડા ઇન કા રુત્બા હૈ અલ્લાહુ અકબર

અબૂ બકો ફારૂકો ઉસ્માનો હૈદર

યેહ ચારોં બિલાફત કે મસ્નદ નશી હેં યેહ ચારોં અરાકીને દીને નબી હેં
 યેહી બાગબાને રિયાઝે યકી હેં યેહી રાઝદારે રસૂલે અમી હેં
 યેહ મહબૂબે સરવર યેહ મકબૂલે દાવર
 અબૂ બકો ફારૂકો ઉસ્માનો હૈદર
 યેહ પરવાને હેં શમ્મે બાગે હિરા કે ફિદાએ નબી ઔર મુકર્રબ ખુદા કે
 નમૂને હેં યેહ સીરતે અમ્બિયા કે યેહ પુતલે વફા કે યેહ પૈકર હયા કે
 યેહ અદલે મુજસ્સમ યેહ સિદ્દકે મુસવ્વર
 અબૂ બકો ફારૂકો ઉસ્માનો હૈદર
 યેહ મે'રાજે ઈમાં કે હેં ચાર ઝીને યેહ ચારોં હેં તાજે શરફ કે નગીને
 મુજલ્લા હેં અન્વાર સે ઈન કે સીને સંવારા હૈ ઈન કો જમાલે નબી ને
 મુઝકકા મુસફ્ફા મુકદ્દસ મુતહ્હર
 અબૂ બકો ફારૂકો ઉસ્માનો હૈદર
 ઈલાહી તડપતી હૈ જબ તક રગે જાં મહબ્બત રહે ઈન કી સીને મેં રક્સાં
 વિલા ઈન કી હૈ જાને દીં રહે ઈમાં ખુદા સે દુઆ હૈ યેહી મેરી હર આં
 રહે તા દમે મર્ગ મેરી ઝબાં પર
 અબૂ બકો ફારૂકો ઉસ્માનો હૈદર

અઝ : જનાબ ખુમાર બારહ બંકવી

વાહ રે દાગે ઈશકે રસૂલ શામ કો તારા સુબ્હ કો ફૂલ
 કૈસે છુપેં અન્વારે રસૂલ ચાંદ પે કિસ ને ડાલી ધૂલ
 પેશે નઝર હૈ શકલે રસૂલ દે દે ખુદાયા હશર કો તૂલ
 નામે મુહમ્મદ લે કે તૂ દેખ રહમતેં હેં બેતાબે નુઝૂલ
 બાત મદીને જૈસી કહાં કૌન કરે ફિરદૌસ કબૂલ
 ઉન સે યેહ કહના જા કે સબા દિલ હૈ બહુત દૂરી સે મલૂલ
 અબ તો બુલા લો પાસ મુઝે અબ તો ગુઝારિશ કર લો કબૂલ

પેશે નઝર રૌઝા હો ખુમાર

ઔર પઢું મૈં ના'તે રસૂલ

અઝ હઝરતે બેદમ વારિસી عَلَيْهِ الرِّحْمَه

અદમ સે લાઈ હૈ હસ્તી મૈં આરઝૂએ રસૂલ

કહાં કહાં લિયે ફિરતી હૈ જુસ્ત-જૂએ રસૂલ

ખુશા વોહ દિલ, કે હો જિસ દિલ મૈં આરઝૂએ રસૂલ

ખુશા વોહ આંખ, કે હો મહુવે હુસ્ને રૂએ રસૂલ

તલાશે નકશે કફે પાએ મુસ્તફા કી કસમ

યુને હૈં આંખોં સે ઝરતિ પાકે કૂએ રસૂલ

ફિર ઉન કે નશ્શએ ઈમાં કા પૂછના ક્યા હૈ

જો પી ચુકે હૈં અઝલ મૈં મએ સબૂએ રસૂલ

બલાએ લૂં તેરી ઐ જઝબે શૌક સલ્વે અલા

કે આજ દામને દિલ ખિંચ રહા હૈ સૂએ રસૂલ

શિગુફતા ગુલશને ઝહરા કા હર ગુલે તર હૈ

કિસી મૈં રંગે અલી હૈ કિસી મૈં બૂએ રસૂલ

અજબ તમાશા હો મૈદાને હશર મૈં બેદમ

કે સબ હોં પેશે ખુદા ઔર મૈં રૂ બ રૂએ રસૂલ

અઝ : જનાબ હયાત વારિસી સાહિબ

હુબ્બે અહમદ અઝલ હી સે સીને મૈં હૈ મૈં યહાં હૂં મેરા દિલ મદીને મૈં હૈ

ઈત્રે જન્નત મૈં ભી ઐસી ખુશબૂ નહીં જૈસી ખુશબૂ ન બી કે પસીને મૈં હૈ

ઈસ લિયે હૈ ઈસી સમ્ત કા'બા ઝુકા ઘર ખુદા કા મુહમ્મદ કે સીને મૈં હૈ

ફૂલ તો ફૂલ કાંટોં મૈં ભી હુસ્ન હૈ લુલ્ફ જન્નત સે બઢ કર મદીને મૈં હૈ

ક્યા મુકદ્દર હૈ બૂ બકો ફારૂક કા જિન કા ઘર રહમતોં કે ખઝીને મૈં હૈ

બે સહારા ન સમઝે ઝમાના મુઝે મેરે આકા કા મસ્કન મદીને મૈં હૈ

મૌત લાઈ હયાત અબ નઈ ઝિન્દગી

યેહ મઝા મેરે મર મર કે જીને મેં હૈ

તરાનએ નમાઝ

દીદારે હક દિખાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

દરબારે મુસ્તફા મેં તુમ્હે લે કે જાએગી

ઈઝ્જત કે સાથ નૂરી લિબાસ અચ્છે ઝેવરાત

જન્નત મેં નર્મ નર્મ બિછોનોં કે તપ્ત પર

ખિદમત તુમ્હારી હૂરેં કરેંગી અદબ કે સાથ

કૌસર કે સલ્સબીલ કે શરબત પિલાએગી

સબ ઈત્રો ફૂલ હોંગે નિછાવર પસીને પર

રહમત કે શામિયાનોં મેં ખુશ્બૂ કે સાથ સાથ

બાગે બિહિશત રૌઝએ રિઝવાં બહારે ખુલ્લ

હૂરેં તરાને ગાએંગી ઔર ઝૂમ ઝૂમ કર

પઢતી રહો નમાઝ, કે દોનોં જહાન મેં

ફાકે સે મુફલિસી સે જહન્નમ કી આગ સે

પઢ કર નમાઝ સાથ લો સામાને આખિરત

જન્નત તુમ્હેં દિલાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

ખાલિક સે બખ્શવાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

સબ કુછ તુમ્હેં પહનાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

આરામ સે સુલાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

રુખા બહુત બઢાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

મેવે તુમ્હેં ખિલાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

ખુશ્બૂ મેં જબ બસાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

ઠન્ડી હવા ચલાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

સબ કુછ તુમ્હેં દિખાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

નગમે તુમ્હેં સુનાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

સબ કુછ તુમ્હેં દિલાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

સબ સે તુમ્હેં બચાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

મહશર મેં કામ આએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

બાત આ'ઝમી કી માનો ન છોડો કબી નમાઝ

અલ્લાહ સે મિલાએગી ઐ બીબિયો ! નમાઝ

શ-જ-રએ નકશબન્દિયા મુજદ્દિયા

યા ઈલાહી રહ્મ ફરમા મુસ્તફા કે વાસિતે

હઝરતે બૂ બક બા સિદકો સફા કે વાસિતે

બહરે સલમાં કાસિમો જા'ફર બ હકકે બા યઝીદ

બુલ હસન ઔર બૂ અલિય્યે બા ખુદા કે વાસિતે

પેશકશ : મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિયા (દા'વતે ઇસ્લામી)

ખ્વાજા યૂસુફ અબ્દે ખાલિક આરિફો મહમૂદે હક
 શહ અઝીઝાને અલી સદરુલ ઉલા કે વાસિતે
 બાબા સમ્માસી મુહમ્મદ સય્યિદે મીરે કલાલ
 શહ બહાઉદ્દીન ઇમામુલ ઓલિયા કે વાસિતે
 શૈખ અલાઉદ્દીનો યા'કૂબો ઉબૈદુલ્લાહ વલી
 ખ્વાજા ઝાહિદ શાહ દરવેશે ખુદા કે વાસિતે
 શાહ અમકિંગી મુહમ્મદ ખ્વાજાએ બાકી બ હક
 હઝરતે અહમદ મુજદ્દિદ હકનુમા કે વાસિતે
 ખ્વાજાએ મા'સૂમો સૈફુદ્દીનો મોહસિન દેહલવી
 સય્યિદે નૂરે મુહમ્મદ પારસા કે વાસિતે
 મઝહરે હક જાને જાનો શાહ અબ્દુલ્લાહ વલી
 મૌલવિયે અબ્દે રહમાં મુક્તદા કે વાસિતે
 મૌલવી અબ્દુલ ગફૂરો સય્યિદે અહમદ મિયાં
 હાફિઝ અબરારે હસન પીરે હુદા કે વાસિતે
 હઝરતે મહબૂબ અહમદ કે તવસ્સુલ કર અતા
 ને'મતે દારૈન અબ્દુલ મુસ્તફા કે વાસિતે
 ﴿رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ﴾

શ-જ-રએ કાદિરિયા ર-ઝવિયા

યા ઇલાહી રહ્મ ફરમા મુસ્તફા કે વાસિતે
 યા રસૂલલ્લાહ કરમ કીજે ખુદા કે વાસિતે
 મુશ્કિલે હલ કર શહે મુશ્કિલ કુશા કે વાસિતે
 કર બલાએ રદ શહીદે કરબલા કે વાસિતે
 સય્યિદે સજ્જાદ કે સદકે મેં સાજિદ રખ મુઝે
 ઇલ્મે હક દે બાકિરે ઇલ્મે હુદા કે વાસિતે

સિદ્દકે સાદિક કા તસદુક સાદિકુલ ઈસ્લામ કર
 બે ગઝબ રાઝી હો કાઝિમ ઔર રઝા કે વાસિતે
 બહરે મા'રૂફો સરી મા'રૂફ દે બે ખુદ સરી
 જુન્દે હક મેં ગિન જુનૈદે બા સફા કે વાસિતે
 બહરે શિબ્લી શેરે હક દુન્યા કે કુત્તોં સે બચા
 એક કા રખ અબ્દે વાહિદ બે રિયા કે વાસિતે
 બુલ ફરહ કા સદકા કર ગમ કો ફરહ દે હુસ્નો સા'દ
 બુલ હસન ઔર બૂ સઈદ સા'દ ઝા કે વાસિતે
 કાદિરી કર કાદિરી રખ કાદિરિયોં મેં ઉઠા
 કદ્રે અબ્દુલ કાદિરે કુદરત નુમા કે વાસિતે
 أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُمْ رِزْقًا સે દે રિઝ્કે હસન
 અબ્દે રઝઝાક ઈબ્ને ગૌસુલ ઔલિયા કે વાસિતે
 નસ્ર અબી સાલેહ કા સદકા સાલેહો મન્સૂર રખ
 દે હયાતે દીં મુહિયે જાં ફિઝા કે વાસિતે
 તૂરે ઈરફાનો ઉલુવ્યો હમ્દો હુસ્ના વ બહા
 દે અલી મૂસા હસન અહમદ બહા કે વાસિતે
 બહરે ઈબ્રાહીમ મુઝ પર નારે ગમ ગુલઝાર કર
 ભીક દે દાતા ભિકારી બાદશા કે વાસિતે
 ખાનએ દિલ કો ઝિયા દે રૂએ ઈમાં કો જમાલ
 શહ ઝિયા મૌલા જમાલુલ ઔલિયા કે વાસિતે
 દે મુહમ્મદ કે લિયે રોઝી કર અહમદ કે લિયે
 ખ્વાને ફઝલુલ્લાહ સે હિસ્સા ગદા કે વાસિતે
 દીનો દુન્યા કે મુઝે બ-રકાત દે બ-રકાત સે
 ઈશકે હક દે ઈશકી ઈશકે ઈન્તિમા કે વાસિતે

હુબ્બે અહલે બૈત દે આલે મુહમ્મદ કે લિયે
 કર શહીદે ઇશક, હમ્મા પેશ્વા કે વાસિતે
 દિલ કો અઝ્ઘા તન કો સુથરા જાન કો પુરનૂર કર
 અઝ્ઘે પ્યારે શમ્સે દી બદરુલ ઉલા કે વાસિતે
 દો જહાં મેં ખાદિમે આલે રસૂલુલ્લાહ કર
 હઝરતે આલે રસૂલે મુક્તદા કે વાસિતે
 નૂરે જાનો નૂરે ઈમાં નૂરે કબ્રો હશર દે
 બુલ હુસૈને અહમદે નૂરી લિકા કે વાસિતે
 કર અતા અહમદ રજાએ અહમદે મુરસલ મુજે
 મેરે મૌલા હઝરતે અહમદ રજા કે વાસિતે
 સાયએ જુમ્લા મશાઈખ યા ખુદા હમ પર રહે
 મેરે મુર્શિદ હઝરતે હામિદ રજા કે વાસિતે
 યા ઈલાહી ઈન મશાઈખ કે વસીલે કર અતા
 ને'મતે કૌનૈન અબ્દુલ મુસ્તફા કે વાસિતે
 સદકા ઈન આ'યાં કા દે છ⁶ ઐન ઈઝ, ઈલ્મો અમલ
 અફ્વો ઈરફાં આફિયત ઈસ બે નવા કે વાસિતે
 رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَنْهُمْ

ફાતિહાએ સિલ્સિલા

શ-જ-રએ મુબા-રકા હર રોઝ બા'દ નમાઝે ફજ્ર એક બાર પઢ લિયા કરે, ઈસ કે બા'દ દુરૂદે ગૌસિયા સાત બાર, અલ હમ્દ શરીફ એક બાર, આ-યતુલ કુરસી એક બાર, قُلْ هُوَ اللهُ શરીફ સાત બાર, ફિર દુરૂદે ગૌસિયા ત્રીન બાર પઢ કર ઈસ કા સવાબ ઈન તમામ મશાઈખે કિરામ કી અરવાહે તય્યિબા કો નઝર કરે જિસ કે હાથ પર બૈઅત કી હૈ અગર વોહ ઝિન્દા હૈ તો ઉસ કે લિયે દુઆએ આફિયત વ સલામતી કરે વરના ઉસ કા નામ ભી શામિલે ફાતિહા કર લિયા કરે.

દુરુદે ગોસિય્યા

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ مَّعْدِنِ الْجُودِ وَالْكَرَمِ وَاللّٰهِ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ

પન્જ ગાળે કાદિરી

બા'દ નમાઝે ફજા **يَا عَزِيزُ يَا اَللّٰهُ** બા'દ નમાઝે ઝોહર **يَا كَرِيْمُ يَا اَللّٰهُ**
 બા'દ નમાઝે અસ્ર **يَا جَبَّارُ يَا اَللّٰهُ** બા'દ નમાઝે મગરિબ **يَا سَتَّارُ يَا اَللّٰهُ**
 બા'દ નમાઝે ઇશા **يَا غَفَّارُ يَا اَللّٰهُ**

સબ સો સો બાર અવ્વલ વ આખિર તીન તીન બાર દુરુદ શરીફ, ઇન કો રોઝાના પઢને સે દીનો દુન્યા કી બે શુમાર બ-ર-કતે આહિર હોંગી.

બરાએ કઝાએ હાખત

1. **اَللّٰهُ رَبِّيْ لَا شَرِيْكَ لَهٗ** : આઠ સો ચોહત્તર⁸⁷⁴ બાર અવ્વલ વ આખિર દુરુદ શરીફ ગ્યારહ ગ્યારહ બાર, ઇસ કદર મુઅય્યન તા'દાદ મેં બા વુઝૂ કિબ્લા રૂ દો ઝાનૂ બૈઠ કર તા હુસૂલે મુરાદ પઢેં ઔર ઇસી કલિમે કો ઉઠતે બૈઠતે ચલતે ફિરતે વુઝૂ બે વુઝૂ હર હાલ મેં બે ગિનતી બે શુમાર પઢતે રહેં, **اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰى** મુરાદ પૂરી હોગી.

2. **حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيْلُ** : સાઢે ચાર સો⁴⁵⁰ મર્તબા રોઝાના તા હુસૂલે મુરાદ પઢેં, અવ્વલ વ આખિર દુરુદ શરીફ ગ્યારહ ગ્યારહ બાર, જિસ વક્ત ઘબરાહટ હો ઇસી કલિમે કો બ કસરત પઢેં, **اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰى** કામ બન જાએગા.

3. “તુફૈલે હઝરત દસ્ત ગીર દુશ્મન હોવે ઝેર” : બા'દ નમાઝે ઇશા એક સો ગ્યારહ બાર ઔર અવ્વલ આખિર ગ્યારહ ગ્યારહ બાર દુરુદ શરીફ પઢેં. યેહ તીનોં અમલ નિહાયત મુજરબ ઔર આસાન હૈં, ઇન સે ગફલત ન કી જાએ.

મુનાબત

યા ઈલાહી હર જગહ તેરી અતા કા સાથ હો

જબ પડે મુશ્કિલ શહે મુશ્કિલ કુશા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ભૂલ જાગેં નઝ્મ કી તક્લીફ કો

શાદિયે દીદાર હુસ્ને મુસ્તફા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ગોરે તીરા કી જબ આએ સપ્ત રાત

ઉન કે પ્યારે મુંહ કી સુબહે જાં ફિઝા કા સાથ હો

યા ઈલાહી જબ પડે મહશર મેં શોરે દારો ગીર

અમ્ન દેને વાલે પ્યારે પેશ્વા કા સાથ હો

યા ઈલાહી જબ ઝબાનેં બાહર આએં પ્યાસ સે

સાહિબે કૌસર શહે જૂદો અતા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ગર્મિયે મહશર સે જબ ભડકેં બદન

દામને મહબૂબ કી ઠન્ડી હવા કા સાથ હો

યા ઈલાહી રંગ લાએં જબ મેરી બે બાકિયાં

ઉન કી નીચી નીચી નજરોં કી હયા કા સાથ હો

યા ઈલાહી જબ બહેં આંખેં હિસાબે જુર્મ મેં

ઉન તબસ્સુમ રૈઝ હોંટોં કી દુઆ કા સાથ હો

યા ઈલાહી જબ સરે શમશીર પર ચલના પડે

રબ્બે સલ્લિમ કહને વાલે ગમઝુદા કા સાથ હો

યા ઈલાહી જબ રઝા ખ્વાબે ગિરાં સે સર ઉઠાએ

દૌલતે બેદાર ઈશકે મુસ્તફા કા સાથ હો

માخذ و مراجع

નمبر شمار	کتاب	مطبوعه
۱	قرآن مجید	ضیاء القرآن پبلی کیشنز لاہور
۲	تفسیر روح البیان	مکتبہ عثمانیہ ، کوئٹہ
۳	تفسیر بیضاوی	میر محمد کتب خانہ کراچی
۴	التفسیرات الاحمدیہ	مکتبہ حقانیہ ، کوئٹہ
۵	تفسیر روح المعانی	مکتبہ حقانیہ ، ملتان
۶	التفسیر الکبیر	دار احیاء التراث العربی ، بیروت
۷	تفسیر جمل	قدیمی کتب خانہ ، کراچی
۸	تفسیر خازن	صدیقیہ کتب خانہ ، اکوڑہ خٹک
۹	الدرا المنثور فی التفسیر الماثور	دار الفکر، بیروت
۱۰	حاشیۃ الصاوی	دار الفکر، بیروت
۱۱	صحیح البخاری	دار الکتب العلمیہ، بیروت
۱۲	صحیح مسلم	دار ابن حزم ، بیروت
۱۳	جامع الترمذی	دار الفکر، بیروت
۱۴	سنن ابن ماجہ	دار المعرفہ ، بیروت
۱۵	سنن ابی داود	دار احیاء التراث العربی ، بیروت
۱۶	سنن النسائی	دار الجیل ، بیروت
۱۷	المؤطا لامام مالک	دار المعرفہ ، بیروت
۱۸	مشکاۃ المصابیح	دار الفکر، بیروت
۱۹	شعب الایمان للبيهقي	دار الکتب العلمیہ ، بیروت
۲۰	المسند لامام احمد بن حنبل	دار الفکر، بیروت
۲۱	کنز العمال	دار الکتب العلمیہ، بیروت
۲۲	الترغیب والترہیب	دار الکتب العلمیہ، بیروت

۲۳	شرح صحيح مسلم، للنووى	ايچ ايم سعيد كمپنى ، كراچى
۲۴	شرح السنة	دارالكتب العلمية ، بيروت
۲۵	فيوض البارى شرح صحيح البخارى	دارالكتب العلمية ، بيروت
۲۶	ماثبات من السنة (مترجم)	فريد بك اسٹال، لاہور
۲۷	المواهب اللدنية	مرکز اہلسنت برکات رضا، الہند
۲۸	فتح البارى شرح صحيح البخارى	دارالكتب العلمية ، بيروت
۲۹	المعجم الاوسط	دارالكتب العلمية ، بيروت
۳۰	المعجم الكبير	داراحياء التراث العربى، بيروت
۳۱	اشعة اللمعات شرح المشكاة	المكتبة الرشيدية ، کوئٹہ
۳۲	مرقاۃ المفاتيح شرح مشكاة المصابيح	دارالفکر ، بيروت
۳۳	كشف الخفاء	دارالكتب العلمية ، بيروت
۳۴	شرح العلامة الزرقانى على المواهب	دارالكتب العلمية ، بيروت
۳۵	المستدرک للحاکم	دارالمعرفة ، بيروت
۳۶	جامع الاحاديث للسيوطى	دارالفکر ، بيروت
۳۷	جمع الجوامع	
۳۸	سنن الدارمى	قدیمی کتب خانہ ، کراچی
۳۹	مصنف ابن ابى شيبه	دارالفکر،بيروت
۴۰	السنن الكبرى للنسائى	دارالكتب العلمية ، بيروت
۴۱	السنن الكبرى للبيهقى	دارالكتب العلمية ، بيروت
۴۲	مجمع الزوائد	دارالفکر ، بيروت
۴۳	الفتاوى الرضوية (الجديدة)	رضا فاؤنڈیشن ، لاہور
۴۴	القول الحمیل	
۴۵	فتاوى عزيزية	
۴۶	بهار شریعت	مکتبہ رضویہ ، کراچی
۴۷	البحر الرائق	المكتبة الرشيدية ، کوئٹہ

٤٨	الفتاوى الهندية	المكتبة الرشيدية، كوثه
٤٩	مجمع الانهر	المكتبة الغفارية، كوثه
٥٠	الفتاوى التاتارخانية	ادارة القرآن، كراچی
٥١	ردالمحتارعلى الدرالمختار	دارالمعرفة، بیروت
٥٢	خلاصة الفتاوى	المكتبة الرشيدية، كوثه
٥٣	فتح القدير	مرکز اهل سنت برکات رضا، هند
٥٤	نصب الراية	مكتبة حقانية، پشاور
٥٥	تبیین الحقائق	دارالکتب العلمية، بیروت
٥٦	كتاب المناسك لملاء على قارى	ادارة القرآن، كراچی
٥٧	مراقى الفلاح	مكتبه امداديه، ملتان
٥٨	شرح وقاية	میر محمد كتب خانہ، كراچی
٥٩	غنية المتملى	سهيل اكيڈمى، لاہور
٦٠	صغیرى شرح منية المصلی	میر محمد كتب خانہ، كراچی
٦١	مراقى الفلاح مع حاشية الطحطاوى	قدیمی كتب خانہ، كراچی
٦٢	الهداية	داراحياء التراث العربی، بیروت
٦٣	الجوهرة النيرة	میر محمد كتب خانہ، كراچی
٦٤	تاریخ الخلفاء للسيوطی	قدیمی كتب خانہ، كراچی
٦٥	الكامل فى ضعفاء الرجال	دارالکتب العلمية، بیروت
٦٦	احياء علوم الدين	دارصادر، بیروت
٦٧	غنية الطالبین	دارالکتب العلمية، بیروت
٦٨	شرح العقائد النسفية	قدیمی كتب خانہ، كراچی
٦٩	كتاب القلیوبی	ایچ ایم سعید کمپنی، كراچی
٧٠	المسامرة بشرح المسایرة	مطبعة السعادة بمصر
٧١	شرح الفقه الاکبر لملاء على قارى	میر محمد كتب خانہ، كراچی
٧٢	المعتقد المنتقد مع المستند المعتمد	برکاتی پبلشرز، كراچی

٧٣	الحصائص الكبرى	دارالكتب العلمية ،بيروت
٧٤	النبراس	مكتبة حقانية ،ملتان
٧٥	الشفاء بتعريف حقوق المصطفى	عبدالنواب اكيڏمي ، ملتان
٧٦	مرقع كليمي	
٧٧	شرح الصدور	دارالكتب العلمية ،بيروت
٧٨	فيوض قرآني	
٧٩	مدارج النبوت	مركز اهل سنت بركات رضا، هند
٨٠	السيرة النبوية لابن هشام	دارالمعرفة ، بيروت
٨١	الاستيعاب	دارالكتب العلمية ،بيروت
٨٢	الاصابة في تمييز الصحابة	دارالكتب العلمية ،بيروت
٨٣	حجة الله على العالمين	مركز اهل سنت بركات رضا، هند
٨٤	بهجة الاسرار	دارالكتب العلمية ،بيروت
٨٥	عمل اليوم والليلة لابن السني	دارالكتاب العربي ، بيروت
٨٦	اخبار الاختيار(فارسي)	فاروق اكيڏمي ، گمبٹ پاکستان
٨٧	فوائد الفوائد مع هشت بهشت	شبير برادرز، لاهور
٨٨	مفتاح الحسن	
٨٩	اليواقيت والجواهر	دارالكتب العلمية ،بيروت
٩٠	الفتاوى القاضي خان	مكتبة حقانية ، كوئٹہ
٩١	محربات ديري	
٩٢	شرح سفرالسعادة	
٩٣	سيرت صدر الشريعة عليه الرحمة	مكتبة اعلى حضرت

મજલિસે અલ મદીનતુલ ઇલ્મિયા કી તરફ સે

પેશ કર્દા કુતુબો રસાઇલ

﴿શો'બએ કુતુબે આ'લા હઝરત﴾

ઉર્દૂ કુતુબ :

- 1..... રાહે ખુદા મેં ખર્ચ કરને કે ફઝાઇલ (رَأَى الْقَاطِعُ وَالْوَلَاءُ بِدَعْوَةِ الْحَيَّانِ وَمُؤَلَّاتِ الْفُقَرَاءِ) (કુલ સફહાત : 40)
- 2..... કરન્સી નોટ કે શર-ઈ અહકામાત (كُلُّ الْقَفِيهِ الْقَاهِمِ فِي أَحْكَامِ قَوَاسِ التَّوَاهِمِ) (કુલ સફહાત : 199)
- 3..... ફઝાઇલે દુઆ (أَحْسَنَ الرِّعَاءِ لَأَذَابِ الدُّعَاءِ مَعَهُ ذَيْلُ الْمُدْعَاءِ لِأَحْسَنِ الرِّعَاءِ) (કુલ સફહાત : 326)
- 4..... ઈદેન મેં ગલે મિલના કેસા ? (وَسَاحُ الْجَنْدِ فِي تَحْلِيلِ مُعَانَقَةِ الْعَيْدِ) (કુલ સફહાત : 55)
- 5..... વાલિદેન, ઝૌજૈન ઔર અસાતિઝા કે હુકૂક (الْحَقُوقُ لَطَرِحِ الْمُفْقُوقِ) (કુલ સફહાત : 125)
- 6..... શરીઅત વ તરીકત યાઘઝાઝરૈ શરૈ ઉલ્મા (مَقَالُ الْعُرَفَاءِ بِإِغْزَازِ شَرْعٍ وَعُلَمَاءِ) (કુલ સફહાત : 57)
- 7..... વિલાયત કા આસાન રાસ્તા (તસવ્વુરે શૈખ) (الْيَاقُوتَةُ الْوَاسِطَةُ) (કુલ સફહાત : 60)
- 8..... આ'લા હઝરત સે સુવાલ જવાબ (إِظْهَارُ الْحَقِّ الْجَلِيِّ) (કુલ સફહાત : 100)
- 9..... હુકૂકુલ ઇબાદ કેસે મુઆફ હોં (أَعَجَبُ الْإِمْدَادِ) (કુલ સફહાત : 47)
- 10..... સુબૂતે હિલાલ કે તરીકે (طُرُقُ اثْبَاتِ هَالِ) (કુલ સફહાત : 63)
- 11..... ઔલાદ કે હુકૂક (مُسْتَعْلَى الْأَرْشَادِ) (કુલ સફહાત : 31)
- 12..... મઆશી તરક્કી કા રાઝ (હાશિયા વ તશરીહ તદબીરે ફલાહ વ નજાત વ ઈસ્લાહ) (કુલ સફહાત : 41)
- 13..... અલ મલ્ફૂઝ અલ મા'રૂફ બિહ મલ્ફૂઝાતે આ'લા હઝરત (મુકમ્મલ ચાર હિસ્સે) (કુલ સફહાત : 561)
- 14..... ઈમાન કી પહચાન (હાશિયા તમ્હીદુલ ઈમાન) (કુલ સફહાત : 74)
- 15..... અલ વઝી-ફતુલ કરીમા (કુલ સફહાત : 46)
- 16..... કન્ઝુલ ઈમાન મઅ ખઝાઈનુલ ઈરફાન (કુલ સફહાત : 1185)
- 17..... હદાઈકે બખ્શિશ (કુલ સફહાત : 446)
- 18..... બયાઝે પાક હુજજતુલ ઈસ્લામ (કુલ સફહાત : 37)

19..... તફસીરે સિરાતુલ જિનાન (જિલ્દ અવ્વલ) (કુલ સફહાત : 524)

20..... તફસીરે સિરાતુલ જિનાન (જિલ્દ દુવુમ) (કુલ સફહાત : 495)

અ-રબી કુતુબ :

21..... جَدُّ الْمُتَنَارِ عَلَى رَدِّ الْمُحْتَار (સાત જિલ્દે) (કુલ સફહાત : 4000)

22..... التَّغْلِيْقُ الرُّضْوِيُّ عَلَى صَحِيحِ الْبُخَارِيِّ (કુલ સફહાત : 458)

23..... كِفْلُ الْفَقِيهِ الْفَاهِم (કુલ સફહાત : 74)

24..... الْأَجَزَاتُ الْمَتِينَةُ (કુલ સફહાત : 62)

25..... الرُّزْمَةُ الْقَمَرِيَّةُ (કુલ સફહાત : 93)

26..... الْفَضْلُ الْمَوْهَبِيُّ (કુલ સફહાત : 46)

27..... تَمْهِيدُ الْإِيمَان (કુલ સફહાત : 77)

28..... أَجَلَى الْأَعْلَام (કુલ સફહાત : 70)

29..... إِقَامَةُ الْقِيَامَةِ (કુલ સફહાત : 60)

«શો'બએ તરાજિમે કુતુબ»

1..... حِلْيَةُ الْأَوْلِيَاءِ وَطَبَقَاتُ الْأَصْفِيَاءِ (કુલ સફહાત : 896)

પહલી જિલ્દ (કુલ સફહાત : 896)

2..... حِلْيَةُ الْأَوْلِيَاءِ وَطَبَقَاتُ الْأَصْفِيَاءِ (કુલ સફહાત : 625)

દૂસરી જિલ્દ (કુલ સફહાત : 625)

3..... م-દની આકા કે રોશન ફૈસલે (الْبَهْرُ فِي حُكْمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْبَاطِنِ وَالظَّاهِرِ) (કુલ સફહાત : 112)

(કુલ સફહાત : 112)

4..... સાયએ અર્શ કિસ કિસ કો મિલેગા...?

(تَمْهِيدُ الْفُرْشِ فِي الْخِصَالِ الْمُوجِبَةِ لِظُلِّ الْعَرْشِ) (કુલ સફહાત : 28)

5..... નેકિયોં કી જાઓં ઓર ગુનાહોં કી સજાઓં (قُرَّةُ الْعُيُونِ وَمَفْرَحُ الْقُلُوبِ الْمَحْزُونِ) (કુલ સફહાત : 142)

(કુલ સફહાત : 142)

6..... નસીહતોં કે મ-દની ફૂલ બ વસીલએ અહાદીસે મુબા-રકા

(الْمَوَاعِظُ فِي الْأَحَادِيثِ الْقُدْسِيَّةِ) (કુલ સફહાત : 54)

7..... જન્મત મેં લે જાને વાલે આ'માલ (الْمَنْتَجَرُ الرَّابِعُ فِي ثَوَابِ الْعَمَلِ الصَّالِحِ) (કુલ સફહાત : 743)

(કુલ સફહાત : 743)

8..... ઇમામે આ'ઝમ ઈલ્હી રહ્માની વસિયતેં (وَصَايَا إِمَامِ أَكْثَمَ عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْأَكْرَمِ) (કુલ સફહાત : 46)

(કુલ સફહાત : 46)

- 9..... જહન્નમ મેં લે જાને વાલે આ'માલ (الزَّوْجَرُ عَنْ أَقْبَرِ الْكَبَائِرِ) (જિલ્લ અવ્વલ) (કુલ સફહાત : 853)
- 10..... નેકી કી દા'વત કે ફઝાઈલ (الْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ) (કુલ સફહાત : 98)
- 11..... ફેઝાને મઝારાતે ઔલિયા (كَشَفُ النُّورِ عَنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ) (કુલ સફહાત : 144)
- 12..... દુન્યા સે બે રબતી ઔર ઉમ્મીદોં કી કમી (الرُّهُدُوقُ قَصْرُ الْأَمَلِ) (કુલ સફહાત : 85)
- 13..... રાહે ઈલ્મ (تَعْلِيمُ الْمُتَعَلِّمِ طَرِيقُ التَّعَلُّمِ) (કુલ સફહાત : 102)
- 14..... હિકાયતેં ઔર નસીહતેં (الرُّؤُوسُ الْفَائِقُ) (કુલ સફહાત : 649)
- 15..... એહયાઉલ ઉલૂમ કા ખુલાસા (لِبَابِ الْإِحْيَاءِ) (કુલ સફહાત : 641)
- 16..... અચ્છે બુરે અમલ (رِسَالَةُ الْأَمَلِ الْكَرَةِ) (કુલ સફહાત : 122)
- 17..... શુક કે ફઝાઈલ (الشُّكْرُ لِلَّهِ عَزَّوَجَلَّ) (કુલ સફહાત : 122)
- 18..... હુસ્ને અખ્લાક (مَكَارِمُ الْأَخْلَاقِ) (કુલ સફહાત : 102)
- 19..... આંસૂઓં કા દરિયા (بَحْرُ الدَّمُوعِ) (કુલ સફહાત : 300)
- 20..... આદાબે દીન (الْأَدَبُ فِي الدِّينِ) (કુલ સફહાત : 63)
- 21..... શાહરાહે ઔલિયા (مِنْهَاجُ الْعَارِفِينَ) (કુલ સફહાત : 36)
- 22..... બેટે કો નસીહત (إِيَّهَا الْوَلَدُ) (કુલ સફહાત : 64)
- 23..... ઈસ્લાહે આ'માલ (الْحَدِيثُ النَّبِيِّ شَرُّ طَرِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ) (જિલ્લ અવ્વલ) (કુલ સફહાત : 866)
- 24..... જહન્નમ મેં લે જાને વાલે આ'માલ (الزَّوْجَرُ عَنْ أَقْبَرِ الْكَبَائِرِ) (જિલ્લ દુવુમ) (કુલ સફહાત : 1012)
- 25..... આશિકાને હદીસ કી હિકાયત (الرَّحْلَةُ فِي طَلَبِ الْحَدِيثِ) (કુલ સફહાત : 105)
- 26..... એહયાઉલ ઉલૂમ (જિલ્લ અવ્વલ) (احياء علوم الدين) (કુલ સફહાત : 1124)
- 27..... એહયાઉલ ઉલૂમ (જિલ્લ દુવુમ) (احياء علوم الدين) (કુલ સફહાત : 1400)
- 28..... એહયાઉલ ઉલૂમ (જિલ્લ સિવુમ) (احياء علوم الدين) (કુલ સફહાત : 1286)
- 29..... ઉયૂનુલ હિકાયત (મુતજર્મ, હિસ્સએ અવ્વલ) (કુલ સફહાત : 412)
- 30..... ઉયૂનુલ હિકાયત (મુતજર્મ, હિસ્સએ દુવુમ) (કુલ સફહાત : 413)
- 31..... અલ્લેગુએ ઈલ્લે ફિકર (الدَّعْوَةُ إِلَى الْفِكْرِ) (કુલ સફહાત : 148)
- 32..... કૃતુલ કુલૂબ (કુલ સફહાત : 826)

«શો'બએ દર્સી કુતુબ»

- 1..... (241 : કુલ સફહાત) מراح الارواح مع حاشية ضياء الاصباح
- 2..... (155 : કુલ સફહાત) الاربعين النووية في الأحاديث النبوية
- 3..... (325 : કુલ સફહાત) اتقان الفراسة شرح ديوان الحماسة
- 4..... (299 : કુલ સફહાત) اصول الشاشي مع احسن الحواشي
- 5..... (392 : કુલ સફહાત) نور الايضاح مع حاشية النور والضياء
- 6..... (384 : કુલ સફહાત) شرح العقائد مع حاشية جمع الفوائد
- 7..... (158 : કુલ સફહાત) الفرح الكامل على شرح مئة عامل
- 8..... (280 : કુલ સફહાત) عناية النحو في شرح هداية النحو
- 9..... (55 : કુલ સફહાત) صرف بهائي مع حاشية صرف بنائي
- 10..... (241 : કુલ સફહાત) دروس البلاغة مع شمس البراعة
- 11..... (119 : કુલ સફહાત) مقدمة الشيخ مع التحفة المرضية
- 12..... (175 : કુل સફહાત) نزهة النظر شرح نخبة الفكر
- 13..... (203 : કુલ સફહાત) نحو مير مع حاشية نحو منير
- 14..... (144 : કુલ સફહાત) تلخيص اصول الشاشي
- 15..... (288 : કુલ સફહાત) نصاب النحو
- 16..... (95 : કુલ સફહાત) نصاب اصول حديث
- 17..... (79 : કુલ સફહાત) نصاب التجويد
- 18..... (101 : કુલ સફહાત) المحادثة العربية
- 19..... (45 : કુલ સફહાત) تعريفات نحوية
- 20..... (141 : કુલ સફહાત) خاصيات ابواب
- 21..... (44 : કુલ સફહાત) شرح مئة عامل
- 22..... (343 : કુલ સફહાત) نصاب الصرف
- 23..... (168 : કુલ સફહાત) نصاب المنطق
- 24..... (466 : કુલ સફહાત) انوار الحديث
- 25..... (184 : કુલ સફહાત) نصاب الادب
- 26..... (341 : કુલ સફહાત) પુ-લફાએ રાશિદીન
- 27..... (317 : કુલ સફહાત) قصيده برده مع شرح خربوتي
- 28..... (252 : કુલ સફહાત) كافيه مع شرح ناجيه

- 29..... અલ હકુલ મુબીન (કુલ સફહાત : 128)
 30..... تفسیر الجلالین مع حاشية انوار الحرمين (કુલ સફહાત : 364)
 31..... فیض الادب (મુકમ્મલ હિસ્સાએ અવ્વલ, દુવુમ) (કુલ સફહાત : 228)
 32..... منتخب الابواب من احیاء علوم الدین (અ-રબી) (કુલ સફહાત : 173)

«શો'બએ તખરીજ»

- 1..... સહાબએ કિરામ رَضَوُا اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ કા ઇશકે રસૂલ (કુલ સફહાત : 274)
 2..... બહારે શરીઅત, જિલ્દ અવ્વલ (હિસ્સા 1 તા 6) (કુલ સફહાત : 1360)
 3..... બહારે શરીઅત, જિલ્દ દુવુમ (હિસ્સા 7 તા 13) (કુલ સફહાત : 1304)
 4..... બહારે શરીઅત, જિલ્દ સિવુમ (હિસ્સા 14 તા 20) (કુલ સફહાત : 1332)
 5..... બહારે શરીઅત (સોલહવાં હિસ્સા) (કુલ સફહાત : 312)
 6..... ઉમ્મહાતુલ મુઅમિનીન رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُمْ (કુલ સફહાત : 59)
 7..... અજાઈબુલ કુરઆન મઅ ગરાઈબુલ કુરઆન (કુલ સફહાત : 422)
 8..... જન્મત કે તલબગારોં કે લિયે મ-દની ગુલદસ્તા (કુલ સફહાત : 470)
 9..... ફેઝાને યાસીન શરીફ મઅ દુઆએ નિરફ શા'બાનુલ મુઅઝ્ઝમ
 (કુલ સફહાત : 20)
 10..... અચ્છે માહોલ કી બ-ર-કતે (કુલ સફહાત : 56)
 11..... તહકીકાત (કુલ સફહાત : 142)
 12..... જન્મતી ઝેવર (કુલ સફહાત : 679)
 13..... ઈલ્મુલ કુરઆન (કુલ સફહાત : 244)
 14..... સવાનેહે કરબલા (કુલ સફહાત : 192)
 15..... અર-બઈને હ-નફિયા (કુલ સફહાત : 112)
 16..... કિતાબુલ અકાઈદ (કુલ સફહાત : 64)
 17..... મુન્તખબ હદીસે (કુલ સફહાત : 246)
 18..... ઈસ્લામી ઝિન્દગી (કુલ સફહાત : 170)
 19..... આઈનએ કિયામત (કુલ સફહાત : 108)
 20 તા 26..... ફતાવા અહલે સુન્નત (સાત હિસ્સે)
 27..... હક્કો બાતિલ કા ફર્ક (કુલ સફહાત : 50)
 28..... બિહિશત કી કુન્જિયાં (કુલ સફહાત : 249)
 29..... જહન્નમ કે ખતરાત (કુલ સફહાત : 207)
 30..... કરામાતે સહાબા (કુલ સફહાત : 346)

- 31..... અખ્લાકે સાલિહીન (કુલ સફહાત : 78)
- 32..... સીરતે મુસ્તફા (કુલ સફહાત : 875)
- 33..... આઈનએ ઇબ્રત (કુલ સફહાત : 133)
- 34..... ફેઝાને નમાઝ (કુલ સફહાત : 49)
- 35..... 19 દુરુદો સલામ (કુલ સફહાત : 16)

﴿શો'બએ ફેઝાને સહાબા﴾

- 1..... હઝરતે તલહા બિન અબ્દુલ્લાહ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ (કુલ સફહાત : 56)
- 2..... હઝરતે ઝુબૈર બિન અવ્વામ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ (કુલ સફહાત : 72)
- 3..... હઝરતે સય્યિદુના સા'દ બિન અબી વક્કાસ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ (કુલ સફહાત : 89)
- 4..... હઝરતે અબૂ ઉબૈદા બિન જર્હાલ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ (કુલ સફહાત : 60)
- 5..... હઝરતે અબ્દુર્રહમાન બિન ઓફ રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ (કુલ સફહાત : 132)
- 6..... ફેઝાને સઈદ બિન ઝૈદ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ (કુલ સફહાત : 32)
- 7..... ફેઝાને સિદીકે અકબર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ (કુલ સફહાત : 720)

﴿શો'બએ ફેઝાને સહાબિયાત﴾

- 1..... શાને ખાતૂને જન્મત (કુલ સફહાત : 501)
- 2..... ફેઝાને આઈશા સિદીકા (કુલ સફહાત : 608)

﴿શો'બએ ઇસ્લાહી કુતુબ﴾

- 1..... ગૌસે પાક رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે હાલાત (કુલ સફહાત : 106)
- 2..... તકબુર (કુલ સફહાત : 97)
- 3..... 40 ફરામીને મુસ્તફા صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ (કુલ સફહાત : 87)
- 4..... બદ ગુમાની (કુલ સફહાત : 57)
- 5..... કબ્ર મેં આને વાલા દોસ્ત (કુલ સફહાત : 115)
- 6..... નૂર કા ખિલોના (કુલ સફહાત : 32)
- 7..... આ'લા હઝરત કી ઇન્ફિરાદી કોશિશોં (કુલ સફહાત : 49)
- 8..... ફિકે મદીના (કુલ સફહાત : 164)
- 9..... ઇમ્તિહાન કી તથ્યારી કેસે કરેં ? (કુલ સફહાત : 32)
- 10..... રિયાકારી (કુલ સફહાત : 170)
- 11..... કૌમે જિન્નાત ઔર અમીરે અહલે સુન્નત (કુલ સફહાત : 262)

- 12..... ઉશર કે અહકામ (કુલ સફહાત : 48)
- 13..... તૌબા કી રિવાયાત વ હિકાયાત (કુલ સફહાત : 124)
- 14..... ફૈઝાને ઝકાત (કુલ સફહાત : 150)
- 15..... અહાદીસે મુબા-રકા કે અન્વાર (કુલ સફહાત : 66)
- 16..... તરબિયતે ઔલાદ (કુલ સફહાત : 187)
- 17..... કામ્યાબ તાલિબે ઇલ્મ કૌન ? (કુલ સફહાત : 63)
- 18..... ટીવી ઔર મૂવી (કુલ સફહાત : 32)
- 19..... તલાક કે આસાન મસાઈલ (કુલ સફહાત : 30)
- 20..... મુફ્તિયે દા'વતે ઇસ્લામી (કુલ સફહાત : 96)
- 21..... ફૈઝાને ચેહલ અહાદીસ (કુલ સફહાત : 120)
- 22..... નમાઝ મેં લુકમા દેને કે મસાઈલ (કુલ સફહાત : 39)
- 23..... ખૌફે ખુદા ﷻ (કુલ સફહાત : 160)
- 24..... ઇન્ફિરાદી કોશિશ (કુલ સફહાત : 200)
- 25..... આયાતે કુરઆની કે અન્વાર (કુલ સફહાત : 62)
- 26..... નેક બનને ઔર બનાને કે તરીકે (કુલ સફહાત : 696)
- 27..... જન્મત કી દો ચાબિયાં (કુલ સફહાત : 152)
- 28..... કામ્યાબ ઉસ્તાઝ કૌન ? (કુલ સફહાત : 43)
- 29..... તંગદસ્તી કે અસ્બાબ (કુલ સફહાત : 33)
- 30..... હજ વ ઉમ્રહ કા મુખ્તસર તરીકા (કુલ સફહાત : 48)
- 31..... જલ્દ બાઝી કે નુક્સાનાત (કુલ સફહાત : 168)
- 32..... સુન્નતેં ઔર આદાબ (કુલ સફહાત : 125)
- 33..... બુગ્ઝો કીના (કુલ સફહાત : 83)
- 34..... મઝારાતે ઔલિયા કી હિકાયાત (કુલ સફહાત : 48)
- 35..... મહબૂબે અત્તાર કી 122 હિકાયાત (કુલ સફહાત : 208)
- 36..... બદ ગુશૂની (કુલ સફહાત : 128)
- 37..... ફૈઝાને દાતા ગંજ બખ્શ (કુલ સફહાત : 20)
- 38..... હઝરતે સય્યિદુન્ના ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ કી 425 હિકાયાત (કુલ સફહાત : 590)
- 39..... ઇસ્લામ કી બુન્યાદી બાતેં (હિસ્સા 1) (સાબિકા નામ : મ-દની નિસાબ બરાએ મ-દની કાઈદા) (કુલ સફહાત : 60)

40..... ઈસ્લામ કી બુન્યાદી બાતેં (હિસ્સા 2) (સાબિકા નામ : મ-દની નિસાબ બરાએ નાઝિરા) (કુલ સફહાત : 104)

41..... ઈસ્લામ કી બુન્યાદી બાતેં (હિસ્સા 3) (કુલ સફહાત : 352)

﴿શો'બએ અમીરે અહલે સુન્નાત﴾

1..... સરકાર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કા પૈગામ અત્તાર કે નામ (કુલ સફહાત : 49)

2..... મુકદ્દસ તહરીરાત કે અદબ કે બારે મેં સુવાલ જવાબ (કુલ સફહાત : 48)

3..... ઈસ્લાહ કા રાઝ (મ-દની ચેનલ કી બહારેં હિસ્સાએ દુવુમ) (કુલ સફહાત : 32)

4..... 25 કિસ્ચેન કેદિયોં ઔર પાદરી કા કબૂલે ઈસ્લામ (કુલ સફહાત : 33)

5..... દા'વતે ઈસ્લામી કી જેલખાના જાત મેં ખિદમાત (કુલ સફહાત : 24)

6..... વુઝૂ કે બારે મેં વસ્વસે ઔર ઉન કા ઈલાજ (કુલ સફહાત : 48)

7..... તઝકિરએ અમીરે અહલે સુન્નાત કિસ્ત સિવુમ (સુન્નાતે નિકાહ) (કુલ સફહાત : 86)

8..... આદાબે મુર્શિદે કામિલ (મુકમ્મલ પાંચ હિસ્સે) (કુલ સફહાત : 275)

9..... બુલન્દ આવાઝ સે ઝિક્ર કરને મેં હિક્મત (કુલ સફહાત : 48)

10..... કબ્ર ખુલ ગઈ (કુલ સફહાત : 48)

11..... પાની કે બારે મેં અહમ મા'લૂમાત (કુલ સફહાત : 48)

12..... ગૂંગા મુબલિગ (કુલ સફહાત : 55)

13..... દા'વતે ઈસ્લામી કી મ-દની બહારેં (કુલ સફહાત : 220)

14..... ગુમશુદા દૂલ્હા (કુલ સફહાત : 33)

15..... મેં ને મ-દની બુરકઅ ક્યૂં પહના ? (કુલ સફહાત : 33)

16..... જિન્નોં કી દુન્યા (કુલ સફહાત : 32)

17..... તઝકિરએ અમીરે અહલે સુન્નાત કિસ્ત : 2 (કુલ સફહાત : 48)

18..... ગાફિલ દરઝી (કુલ સફહાત : 36)

19..... મુખા-લફત મહબ્બત મેં કેસે બદલી ? (કુલ સફહાત : 33)

20..... મુદર્ઝા બોલ ઉઠા (કુલ સફહાત : 32)

21..... તઝકિરએ અમીરે અહલે સુન્નાત કિસ્ત : 1 (કુલ સફહાત : 49)

22..... કફન કી સલામતી (કુલ સફહાત : 32)

23..... તઝકિરએ અમીરે અહલે સુન્નાત કિસ્ત : 4 (કુલ સફહાત : 49)

24..... મેં હયાદાર કેસે બની ? (કુલ સફહાત : 32)

25..... ચલ મદીના કી સઆદત મિલ ગઈ (કુલ સફહાત : 32)

- 26..... બદ નસીબ દૂલ્હા (કુલ સફલાત : 32)
- 27..... મા'જૂર બચ્ચી મુબલ્લિગા કેસે બની ? (કુલ સફલાત : 32)
- 28..... બે કુસૂર કી મદદ (કુલ સફલાત : 32)
- 29..... અત્તારી જિન્ન કા ગુસ્લે મયિત (કુલ સફલાત : 24)
- 30..... હેરોઈનચી કી તૌબા (કુલ સફલાત : 32)
- 31..... નૌ મુસ્લિમ કી દર્દ ભરી દાસ્તાન (કુલ સફલાત : 32)
- 32..... મદીને કા મુસાફિર (કુલ સફલાત : 32)
- 33..... ખૌફનાક દાંતોં વાલા બચ્ચા (કુલ સફલાત : 32)
- 34..... ફિલ્મી અદાકાર કી તૌબા (કુલ સફલાત : 32)
- 35..... સાસ બહૂ મેં સુલ્હ કા રાઝ (કુલ સફલાત : 32)
- 36..... કબ્રિસ્તાન કી ચુડૈલ (કુલ સફલાત : 24)
- 37..... ફૈઝાને અમીરે અહલે સુન્નત (કુલ સફલાત : 101)
- 38..... હૈરત અંગેઝ હાદિસા (કુલ સફલાત : 32)
- 39..... મૉર્ડન નૌ જવાન કી તૌબા (કુલ સફલાત : 32)
- 40..... ક્રિસ્ચેન કા કબૂલે ઈસ્લામ (કુલ સફલાત : 32)
- 41..... સલાતો સલામ કી આશિકા (કુલ સફલાત : 33)
- 42..... ક્રિસ્ચેન મુસલ્માન હો ગયા (કુલ સફલાત : 32)
- 43..... મ્યૂઝીકલ શો કા મતવાલા (કુલ સફલાત : 32)
- 44..... નૂરાની ચેહરે વાલે બુરુર્ગ (કુલ સફલાત : 32)
- 45..... આંખોં કા તારા (કુલ સફલાત : 32)
- 46..... વલી સે નિસ્બત કી બ-ર-કત (કુલ સફલાત : 32)
- 47..... બા બ-ર-કત રોટી (કુલ સફલાત : 32)
- 48..... ઈગ્વા શુદા બચ્ચોં કી વાપસી (કુલ સફલાત : 32)
- 49..... મેં નેક કેસે બના (કુલ સફલાત : 32)
- 50..... શરાબી, મુઅઝ્ઝિન કેસે બના (કુલ સફલાત : 32)
- 51..... બદ કિરદાર કી તૌબા (કુલ સફલાત : 32)
- 52..... ખુશ નસીબી કી કિરનેં (કુલ સફલાત : 32)
- 53..... નાકામ આશિક (કુલ સફલાત : 32)
- 54..... મેં ને વીડિયો સેન્ટર ક્યૂં બન્દ કિયા ? (કુલ સફલાત : 32)
- 55..... ચમક્તી આંખોં વાલે બુરુર્ગ (કુલ સફલાત : 32)

- 56..... નાદાન આશિક (કુલ સફલાત : 32)
- 57..... સિનેમા ઘર કા શૈદાઈ (કુલ સફલાત : 32)
- 58..... બુરી સંગત કા વબાલ (કુલ સફલાત : 32)
- 59..... ડાન્સર, ના'ત ખવાન બન ગયા (કુલ સફલાત : 32)
- 60..... ગુલૂકાર કેસે સુધરા ? (કુલ સફલાત : 32)
- 61..... નશેબાઝ કી ઈસ્લાહ કા રાઝ (કુલ સફલાત : 32)
- 62..... કાલે બિચ્છૂ કા ખૌફ (કુલ સફલાત : 32)
- 63..... બ્રેક ડાન્સર કેસે સુધરા ? (કુલ સફલાત : 32)
- 64..... અજીબુલ ખિલ્કત બચ્ચી (કુલ સફલાત : 32)
- 65..... શરાબી કી તૌબા (કુલ સફલાત : 33)
- 66..... કાતિલ ઈમામત કે મુસલ્લે પર (કુલ સફલાત : 32)
- 67..... ચન્દ ઘડિયોં કા સૌદા (કુલ સફલાત : 32)
- 68..... સીંગોં વાલી દુલ્હન (કુલ સફલાત : 32)
- 69..... ભયાનક હાદિસા (કુલ સફલાત : 30)
- 70..... ખૌફનાક બલા (કુલ સફલાત : 33)
- 71..... પુર અસરાર કુત્તા (કુલ સફલાત : 27)
- 72..... શાદી ખાના બરબાદી કે અસ્બાબ ઔર ઉન કા હલ (કુલ સફલાત : 16)
- 73..... ચમકદાર કફન (કુલ સફલાત : 32)
- 74..... અસ્લહે કા સૌદાગર (કુલ સફલાત : 32)
- 75..... ભંગડે બાઝ સુધર ગયા (કુલ સફલાત : 32)
- 76..... જરાઈમ કી દુન્યા સે વાપસી (કુલ સફલાત : 32)
- 77..... કેન્સર કા ઈલાજ (કુલ સફલાત : 32)
- 78..... અજનબી કા તોહફા (કુલ સફલાત : 32)
- 79..... રસાઈલે મ-દની બહાર (કુલ સફલાત : 368)
- 80..... અનોખી કમાઈ (કુલ સફલાત : 32)
- 81..... ઈલ્મો હિક્મત કે 125 મ-દની ફૂલ
(તઝકિરએ અમીરે અહલે સુન્નત કિસ્ત : 5) (કુલ સફલાત : 102)
- 82..... હુકૂકુલ ઈબાદ કી એહતિયાતેં
(તઝકિરએ અમીરે અહલે સુન્નત કિસ્ત : 6) (કુલ સફલાત : 47)
- 83..... ગૂંગે બહરોં કે બારે મેં સુવાલ જવાબ કિસ્ત : 5 (કુલ સફલાત : 23)

सुन्नत की बहारे

ﷺ तबलीगे कुरआनो सुन्नत की आलमगीर और सियासी तहरीक हा'वते ईस्लामी के मलके मलके म-दनी माहौल में अ कसरत सुन्नतों सीपी और सिपाई जती हैं, हर जुम्मा रात ईशा की नमाज के बाद आप के शहर में खोने वाले हा'वते ईस्लामी के हफ्तावार सुन्नतों भरे ईजतिमाअ में रिज़ाअे ईलाही के लिये अक्सी अक्सी निप्यतों के साथ सारी रात गुज़रने की म-दनी इख्तियार है. आशिकाने रसूल के म-दनी काफ़िलों में अ निप्यते सवाअ सुन्नतों की तरबियत के लिये सहर और रोज़ाना किंके मदीना के जरीअे म-दनी ईन्आमाअ अ रिसाला पुर कर के हर म-दनी माह की पहली तारीअ अपने यहाँ के जिम्मेदार की जम्अ करवाने का मा'मूल बना लीजिये, ﷺ ईस की अ-र-कत से पाअन्दे सुन्नत आनने, गुनाहों से नईरत करने और ईमान की छिकाऊत के लिये कुढ़ने का ज़ेहन आनेगा.

हर ईस्लामी भाई अपना येस ज़ेहन आनाअे के "मुझे अपनी और सारी दुन्या के लोगों की ईस्लाह की कोशिश करनी है. ﷺ" अपनी ईस्लाह के लिये "म-दनी ईन्आमाअ" पर अमल और सारी दुन्या के लोगों की ईस्लाह की कोशिश के लिये "म-दनी काफ़िलों" में सकर करना है. ﷺ

मड-त-अतुल मदीना की शां

सूरत : पविद्या भाई मस्जिद, ज्वाअ घना दरवाह के पास मो. 9377869225

मोवसल : कैजाने मदीना, आगे छिछपत सोसायटी, अवेज रोड मो. 9725824820

अरुय : कैजाने मदीना, मेमल ज़ावोनी, ज़ुन्याद नगर, गुंगरी शेरपुरा रोड मो. 9327522145

आलासिनोर : मदीना मस्जिद के सामने, निसाल चौक मो. 9586327091

जमनगर : पांच छटरी मो. 9327977293

मड-त-अतुल मदीना

हा'वते ईस्लामी

ईजाने मदीना, श्री डोबिख ज़ावोनी के पास, मिराजपुर, लखनऊ, मुजरात, एडिंडिया
Mo.091 93271 68200 E-mail : maktabaahmedabad@gmail.com www.dawateislami.net